D. D.

NICOLAI RODRIGVEZ FERMOSINI, HISPANI,

IN TRIBVNALI VALLISOLETANO
Sanctæ Fidei Inquiſitoris,

PARS SECVNDA;

DE

LEGIBVS ECCLESIASTICIS.

AD RVBRICAM ET TITVLVM

DE RESCRIPTIS
& Conſuetudine.

PRÆMISSVM.

SVPER titulum, & Rubricam hanc ſcripſerunt, præter ordinarios antiquos, Petrus Rebuffus, *repetit. variar. alter. in praxi benef.* vbi etiam de differentiis inter priuilegium, & reſcriptum, Petrus de Rauena, *in compendio iuris Canonici.* Martin. Meſnatius, *in epitome decretalium.* Guillelmus Durandus *in ſpeculo in breuiario aureo Iuris Canonici fol.* 5. Dan Venat. *in analyſi methodica Iuris Pontificij pag.* 19. Goffredus & Hoſtienſis *in ſumma huius tituli*, Alex. Caſſan. & Anaſtaſius Germon. Cuiacius Cartagena. Ioan. Banagel, Andreas Valenſ. *in parat hiis decretalium*, Stephanus Ranchin. *in continuatione titulorum decretal.* Quintilianus Mandoſius *in appendice*, Zypeus hic *in annalitica.* Chuchus *inſtit. moral. lib.* 1. *tit.* 4. Nauar. *tom.* 1. *conſ.* Sayrus *in floribus deciſ hoc tit.* Guido Pap. *de reſcriptis tom.* 3. *tract. Doct. part.* 2. *fol.* 28. Alex. Trentaſinch. *variar. reſolut. hoc tit.* Rendina *in promptuario receptarum ſentent. tom.* 3. *tit.* 13. Ioan. de Graſſis *tom.* 3. *part.* 2. *fol.* 31. Ioannes Baptiſta Marcheſanus *de reſcriptorum ſubreptione.* Tuſchus *tom.* 6. *litt. P. à concluſ.* 207. *de reſcriptis vtriuſque*

Digitized by Google

vtriuſque ſignaturæ. Ioannes Baptiſta. Coſta *de facti ſcientia, & ignorantia cent. 2. diſt. 16.* Menoch *de arbitr. caſu 200. & 201.* Villalobos. Suarez Bonacos, & alij *lib. 1 tom. 1 comm. opinion lib, 2 tit. 10. de diuerſ. reſcript.* Mandoſius *de gratia ſignatura.* § 3 Valerius Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30 tract. 3. à n. 165.* Perez *in l. 3. tit. 12. lib. 3 ordinam. pag. 185.* Azor. *inſtit. moral. part. 2 lib. 7. à cap. 31.* quam plura Thomas Sanchez *toto lib. 8. de matrim.* vbi de diſpenſationibus Diana cum infinitis, *part. 8. tract. 3. per totum*: quibus omnibus addo ſequentes quæſtiones, quæ tam ad hanc Rubricam, quam ad Rubrum applicari queunt ſuper ſecundo libro decretalium agitatas Et quia vt *infra dico quæſt. 2. num. 1. & 2.* diſpenſationum materia ſpectet ad tractationem hanc; ideo leges Theologos cum Diuo Thoma 1. 2. *quæſt. 29. art. 4.* Fr. Eman. Rodrig. *tom, 1. quæſt. regular. q. 22. & tom. 1. quæſt. 46.* Suarez *de legibus lib. 6. cap.* 10. & alios de eadem materia ſcribentes, Azor. *tom. 1. moral. lib. 5. cap. 15.* Summiſtæ verbo, *lex & diſpenſatio.*

QVÆSTIONES ALIBI Tractatæ aſſignantur hic reſumptiuè.

1 R*ESCRIPTVM impetratum contra violentum poſſeſſorem, an faciat, vt per ipſum conuenatur, qui ſuccedit in vitium*, dixi in cap. quia v. de iud. quæſt. 1.

2 *Reſcriptum ab vno impetratum, an aliis poſſit rem communem habentibus*, dixi in dict. cap. quia
3 v. quæſt. 3. † *Et an ſit vtrique commune, tam reo, quàm actori*, dixi in cap. 1. de prob. quæſt. 2. n. 3. verſ. *ad tertiam.*

4 *Reſcriptum Principis an valeat ſi petitorij cauſam committat cognoſcendam ante cauſam ſpolij, & poſſeſſorij*, dixi in cap. 1. de ſequeſtr. poſſeſſ. & fruct. q. 2. verſ. *ad tertiam.*

5 *Reſcriptum Apoſtolicum propter raſuram in loco non ſuſpecto, an dicatur vitioſum*, dixi in c. 3. de fide inſtrum. q. 1.

6 *Reſcripta Principis ſæcularis, aut Pontificia an contrahant executionem paratam*, dixi in dict. cap. 3. de fide inſtrument. quæſtione 3. à numero 1.

7 *Reſcriptum Principis impediens executionem ſententia ſupremi Magiſtratus, an valeat*, dixi in cap. quoad conſultationem 15. de re iudic. q. 1. verſ. *ad ſecundam.*

8 *Reſcriptum impetratum ab appellato, praueniendo appellationem, an ſit ipſo iure nullum*, dixi in cap. oblatæ 57. de appell. quæſt. 2. verſ. *ad tertiam.*

9 *Et an debeat in eo fieri mentio appellationis*, ibi dixi.

10 *Littera Pontificia, quæ ſine verbis illis expediuntur*, (Seruus ſeruorum Dei,) *Careant fide, an argui poſſint falſitatis*, dixi in cap. porrecta 6. de confirmatione vtili, vel inutili quæſtione 1.

11 *Litteris Epiſcopi an credatur, quando contra Epiſcopum adeſt præſumptio fraudis*, dixi in cap. 9.
12 de probat. quæſt. 2. à num. 1. † Et ibi quid de epiſtolis, num. 6.

13 *Littera Epiſcopi an credantur in ſpectantibus ad eius officium in actu extraiudiciali* in dict. c. 7. de probat. quæſtion. 5. verſ. *ad vltimam*, numero 6.

14 *Litterarum remiſſorialium praxis tradita eſt à*
15 *me*, in cap. 8. de teſtibus quæſt. 4. num. 37. & 38. † *qualiter proceſſus fiat virtute litterarum remiſſorialium Curia Romana vt fiat probatio in aliqua cauſa*, dixi ſub cap. fin. de libelli oblatione quæſt. 4. §. 9.

Littera compulſoriales, an, & qualiter extrahantur dixi in cap. fin. de fide inſtrum. quæſt. 1. verſ. *ad* 16
ſextam num. 18. † *Et qualiter proceſſus fiat vir-* 17
tute litterarum compulſorialium Rota ad compulſandos quoſlibet actus, inſtrumenta, & proceſſus cum cauſa per appellationem aut, aliter pēdet in Sacra Rota, dixi in dicto cap. fin. de lib. oblat. quæſt.
4. dict. §. 9. verſ. *ad ſecundam*, à num. 16. † Et à 28
à num. 23. vbi *de litteris remiſſorialibus ad canonicationem alicuius Sancti.*

Litteris ſigillatis an credendum ſit, dixi in c. 3. 19
de fide inſtrum. quæſt. 2. verſ. *ad ſeptimam*, à numero 30.

Bullis Apoſtolicis an credendum ſit, & qualiter 20
dixi in dict. cap. 3. de fide inſtrum. quæſt. 1. verſ. *ad ſextam*. num. 32.

Bulla penſionum an habeant executionem para- 21
tam, dixi in dict. cap. 3. de fide inſtument. quæſt. 3. verſ. *ad ſecundam*, n. 12.

Et quia poteris innectere quæ ad priuilegia con- 22
ceſſa à Principibus ſpectant, cum ſint littera eorum gratioſa: applicabis dicenda, & notanda ſub Rubrica, & tit. de priuilegiis lib. 5. infra.

Item cum etiam faciant quæ *de diſpenſationibus* 23
à Doctoribus ſolent tractari *adiunges quæſtiones, quas ex propoſito tractaui* in cap. etſi Clerici de iudiciis quæſt. 19. 21. 22. 24. 25. 26. 27. & 29. & in cap. 12. quæſt. 9. de iudic. & ad alias in dicto cap. etſi Clerici, quæſt. 30. & ibi in verſ. *vnde.*

Item applicabis alias quæſtiones, de quibus ex 24
propoſito egi ſub diuerſis locis dict. lib. 2. quas offendes in A, B, C, indicis ſub verbis *Papa, Pontifex, Rex, Princeps*, &c.

Item aduerto ſingula huius tituli iura laconicè 25
tantùm tractari non per extenſum; etſi ex notatis in illis poſſit ad quodlibet fieri longus Commentarius, vt à quolibet legenti videri poteſt; & ideo ſic exiſtimaui, ne piotrahaus ad volumina hanc tractationem de legibus Eccleſiæ, quæ ſatis repetitur in iam adductis titulis præcedentibus.

Qvæ

QVÆSTIO I.

An impetrans teneatur narrata in reſcripto verificare. An verba narratiua Papæ inducant probationem, & quid de verbis inferiorum. Et an ſola ſupplicatio probet titulum, & quid de aſſertione ſupplicationis. An, & quomodo valor in materia beneficiorum probetur; vbi de regula Cancell. quæ loquitur de valore exprimendo. Et quomodò valor de fructibus beneficiorum probetur?

SVMMARIVM.

1 *Impetrans tenetur narrata in reſcripto verificare, ſi ſint talia, quæ Principem ad facilius concedendum moueant*, n. 2. *& hoc ſi pars opponat*, n. 3. & 11.

3 *Impetrans tenetur ea ſolum verificare, quorum falſitas vitiat gratiam, ſeu quorum facilius Principem mouent.*

4 *Impetrans parte opponente quæ teneatur verificare*, n. 5.

6 *Doctorem ſe narrans, non ſufficit probare ſe licentiatum.*

7 *Narratiua, ex qua Papa fuit motus ad gratiam facilius concedendam, eſt verificanda, ſi conſiſtit in negatiua*, n. 8. & 9.

9 *Negatiua non diſpenſationis ex quibus probetur.*

10 *Narrans ſe poſſidere duo incompatibilia ſine diſpenſatione, qualiter hanc negatiuam probet.*

11 *Narratiuis obtentorum, num quis probare teneatur.*

12 *Impetrans tenetur probare qualitatem beneficij narratam.*

13 *Valor quando appoſita eſt clauſula*, Dummodo penſio huiuſmodi, & aliæ medietatem fructum non excedant, *a quo probetur.*

14 *Narratiua quæ non eſt de ſubſtantia gratiæ, ſufficit vt iuſtificetur* [illegible] *facto cum non agitur de canonicatione gratia*, n. 15. *niſi agatur de graui præiudicio*, à n. 17.

16 *Clauſula* conſtito *in breui Apoſtolico, iuſtificatur de facto.*

18 *Lis ad iuſtificandam* ſi neutri *probatur ex commiſſione, & exactis, & exemplificatur*, num. 19.

20 *Verba narratiua Papæ inducunt probationem ſi agat de ſuo ipſius facto, non ſi de alieno*, n. 21.

21 *Papæ aſſertio teſtificantis de ſuo facto probat.*

22 *Aſſertioni Papæ creditur præſumptiuè, dum non conſtat de contrario, vt de aſſertione Principis*, n. 23.

24 *Aſſertio Papæ ſuper reſignatione in ſuis manibus qualiter probet.*

27 *Narratiua verba Papæ quem fuiſſe ſubcollectorem ad effectum conferendi beneficia, non probant.*

27 *Narratiua verba propter aliud probantia, non faciunt fidem, ſecus ſi propter ſe.*

28 *Narratiua Papales non probant aſſignationem penſionis Monacho factam per ſtudium etiam ſi ſuppleant aliquos defectus ex certa ſcientia*, n. 29.

30 *Narratiua Papæ de facto alieno, motu proprio ſtatur, donec probetur contrarium.*

31 *Principis atteſtationi ſtatur, quamvis narret factum prædeceſſoris.*

32 *Notarij verba narratiua in inſtrumento ſententiæ probant declarationem nominis procuratoris omiſsâ relatione curſoris citatis.*

34 *Legati de latere atteſtatio facit plenam fidem de conſuetudine.*

34 *Verba enunciatiua quam fidem faciant remiſſiuè.*

35 *Supplicatio ſola probat titulum, & quando abſque litteris*, n. 39. & 40.

36 *Bulla beneficiorum probant collationem.*

37 *Secretarius num aliquam pecuniam queat recipere pro ſubſcriptione, & regiſtratione Bullarum.*

38 *Bullæ ſunt ſuſpecta de falſo, quando non reperiuntur in regiſtro.*

40 *Supplicatio ſola ſine litteris ad effectum adiudicationis non probat.*

41 *Narratiua intruſionis non expreſſa in ſupplicatione, etſi in litteris, non eſt iuſtificanda. ſecus ſi eſſet in ſupplicatione narrata*, n. 42.

43 *Narratiua intruſionis apponitur de ſtylo.*

44 *Supplicatio ad effectum regulæ de annali, aut ad effectum ſciendi, an careat prorſus titulo iuſtificatur.*

45 *Supplicationis aſſertio debet probari per aſſerentem.*

46 *Verbum* vt aſſeris, *aut* vt aſſeritur *in Bullis, ad quam narratiua probationem obliget*, num. 47.

47 *Verbum* vt aſſeris *parti refertur, quæ debet probare, dum non impetrauit beneficium* num. 49.

48 *Supplicatio ſignata à Papa per verba* vt aſſerit *eſt ſubreptitia, non ſi per verbum*, vt aſſeris.

50 *Valor in materia beneficiorum probari debet diſtinctè, & ſeparatim, non in confuſo.*

51 *Valor beneficiorum eſt difficilis probationis.*

52 *Valor probatur per publicam vocem, & famam niſi agatur ad effectum iuſtificationis clauſula, dummodo centum, ſeu mille remaneant titulari.*

53 *Valor beneficij in conditione poſitus, & qui eſt probandus per aſſenſum requirit plenam, & concludentem probationem.*

54 *Valoris expreſſio eſt neceſſaria in impetratione beneficiorum, aliàs eſt nulla.*

55 *Valor expreſſus poteſt probari iuramento, exprimentis, & in impetratione beneficiorum in forma pauperum, & in prouiſione facta à Legato*, n. 56. & 57.

58 *Valor malè expreſſus in primis litteris impedit alias expediri litteras, niſi in prima impetratione adeſſet clauſula*, Cum poteſtate augendi, vel minuendi, vſque ad verum valorem.

59 *Prouiſio nulla ob falſum valorem, non ſupplet defectum publicationis.*

60 *Valor verus dicitur deductis expenſis beneficiorum, & oneribus perpetuis impoſitis ſuper eorum fructibus, & pro ſuſtentatione vnius Clerici*, n. 61. & 62.

63 *Valor beneficij vt probetur per teſtes, debent*

deponere, deductis oneribus neceſſariis tantum n.64.

64 *Fructus dicuntur, qui ſuperſunt, deductis expenſis.*

65 *Valor non probatur ex arrendamentis, fallit.* num.73. *ex impoſitione penſionis ex taxa librorum.*

66 *Valor debet probari de tempore prouiſionis percutiendo teſtes tempore gratiæ,* n.67.

68 *Valor debet probari per eum, qui agit.*

69 *Valor ſemel expreſſus, iterum exprimi non debet, in ſecunda inſtantia poterit probari, ſi in prima non fuit ſufficienter expreſſus,* n.70.

71 *Taxa non excuſat à mala expreſſione valoris.*

72 *Valor poterit probari per ſimilem expreſſionem prædeceſſorum per arrendamenta, & publicam vocem, & famam.*

73 *Valor per tria arrendamenta prædeceſſorum cum teſtibus de publica voce probatur,* n.79.

74 *Valor Iuſtificatur ex ſemiplena probatione, & ex publica fama, & vnico teſte, iunctis adminiculis,* num.75, & 76.

77 *Probationes debent in ſuo genere eſſe perfectæ, & concludentes.*

78 *Valor beneficiorum probatur ex quali quali probatione, quæ dicitur plena in ſuo genere, ſi ſit perfecta in eo,* n.79.

80 *Valor obtentorum non eſt iuſtificandus, nec eſt neceſſum obtenta exprimere, ſi impetrans ſit paratus ea dimittere.*

81 *Valor plenè per teſtes probatur.*

82 *Valor in conditione poſitus, requirit plenam probationem, & probationibus imperfectis adminiculatis.*

83 *Valor narratus per non exceſſum, non probatur per probationem de aſcenſu.*

84 *Valor beneficiorum probatur ſecundùm communem per quinque annos ante, & poſt ſecundùm alios per annos* 10.n.85. *vtraque vera ſecundùm dicta,* n.86.

1 HAs quæſtiones, etſi ſub competentibus infra capitibus poſſem adiungere, duxi hic apponere; eo quod generales ſint ad materiam reſcriptorum, in quibus, ſicut in aliis huius tituli breuiter me geram. Ad primam igitur affirmatiuè reſpondeo, nempe quod impetrans tenetur narrata in reſcripto verificare: ſic docent Cardinalis Puteus *in deciſ.*30. *lib.*2. Caputaquen. *in deciſ.*39. *part.*1. Rota diuerſor. *in deciſ.*412. & 534. *part.*1. Cæſar. de Graſſis *deciſ.*48. 56. & 66. & patet ex multis, quæ adducit Nicol.Garc. *de beneſ.ſecta p.*6.
2 & *ſub cap.*2. & 3. † Quam concluſionem ſic intelliges, dummodo narrata ſint, taliaque Principem mouerunt ad concedendum, vel ad facilius concedendum, vt docuit Bellamera, *in deciſ.* 303. eo quod illo caſu narrata dicuntur pars gratiæ, Riccius *collect.*1688. *ſuper Rub. cod. de diuerſis reſcriptis.* Rota in vna Teſculana præceptoriæ 27. Ianuarij 1563. coram Robuſterio, & iterum in vna Salmantina penſionis coram Lanceloto 1572. aprilis.16. Alex. Ludouiſ.*deciſ.*314 *num.*1.
3 Item prædicta concluſio venit intelligenda; ſi pars opponat; quia ſi nulla interfuit oppoſitio, tenebitur impetrans ea ſolùm verificare, quorum falſitas vitiat gratiam, vel quorum expreſſio facilius mouit Principem ad concedendum; quia vt dico *infra in cap.ſuper litteris* 20. *hoc tit.* alias ſunt impertinentia; non enim falſa expreſſio, quæ non mouit ad facilius concedendum, vitiat gratiam, Rota *in deciſ* 4. & 70. *hoc tit. in antiquis.* Bellamera *deciſ.*4. Caputaq. *in deciſ.*310. *num.*5. *p.*1. Rota diuerſorum *in deciſ.*331. *p.*1. & de nonnullis exemplis præfatæ diſtinctionis ſunt videndi Cæſar. de Graſſis *in deciſ.*47. & Bellamera *in deciſ.*303.

Dubium verò eſt an parte opponente teneatur 4
impetrans verificare, non ſolùm quæ mouerunt Principem ad facilius concedendum, ſed etiam quæ ſunt impertinentia, & Puteus *in deciſ.*24. *lib.*1. Rota *in deciſ.*64. *de conceſſ. præb. in antiq.* & *deciſ.* 20. *de præbendis in nouis,* dixerunt vt teneatur omnia verificare narrata, vti ex pluribus deciſionibus videtur comprobatum ex relatis à Garcia *dict.p.*6. *c.*2. *ſub num.*161. legendus omnino, qui dum de hoc vltimo puncto agit *num.*162. & 163. referens quod parte opponente tenetur verificare etiam valorem beneficij, & obtentorum narratum, & qualitatem beneficij narratam, mouet quæſtionem aduertẽdo prædictam diſtinctionem, non adaptari, cum etiam parte opponente non teneatur quis verificare, niſi ea, quorum falſitas vitiat gratiam, vel quorum expreſſio facilius mouit Papam ad concedendũ; quia alia ſunt impertinentia ex Rota *deciſ.* 4. & 70. *hoc tit.* Ægidio *deciſ.*4. Caputaq. *deciſ.*310. *p.*1. *n.*5. Rota *deciſ.*531 *p.*1. *diuerſ.*

Nec ex his reputanda eſt inutilis præfata di- 5
ſtinctio eſt enim, vt ſiue parte opponente, aut non opponente, teneatur impetrans verificare ea, quorum falſitas vitiat gratiam; quia aliàs impetrans eſſet inhabilis, vt Clericatum expreſſum, vel diſpenſationem, vel ſi dixiſſet ſe militem S. Ioannis Hieroſolymitani, vt dixit Graſ. *in deciſ.* 47. relata Sal in.; vel quia ſunt fundamentum gratiæ, vt reſeruationem, vel deuolutionem narratam, vel quia gratia fuit facta ſub conditione, vt in penſione, dummodo remaneant centum pro rectore; ſeu dummodo dimidiam partem non excedat, vel quia aliàs Papa omnino non conceſſiſſet; & etiam ea, quorum expreſſio mouit Papam ad concedendum licèt aliàs conceſſiſſet, vt Doctoratum, ſeu Baccalaureatum, familiaritatem &c. vt *in deciſ.* Ægidij 303. quam ſequuntur Mandoſius *regula* 16. *Cancel.q.*20.*n.*4. *poſt Tarſ. conſ.*49.*n.*31. *vol.*4. † adeo 6
vt narranti ſe Doctorem non ſufficiat eſſe licentiatum, & id verificari gloſſa *in regula* 15. *Cancel.* verſ. *dico tamen.*

Quare Felinos *in c.ad aures hoc tit.* idem Ægid. 7
*deciſ.*76. Put. *deciſ.*245. *lib.*1. *n.*1. Caput. *deciſ.*128. *p.*1. Alex. Ludouiſ. *deciſ.*13. *n.*8. dixerunt eſſe iuſtificandam narratiuam, ex qua Papa fuit motus facilius ad concedendam gratiam, etiam quod contineat negatiuam vt fuit dictum in vna Salmantina penſionis 25. Iunij 1582. coram bonæ memoriæ Bubalo de impetrante non publicationem reſignationis. † Etenim narratiua conſiſtens in negatiua 8
debet probari, vt latè dicunt Mareſcot. *variar. l.*2. *c.*1. *à n.*21. Pariſ. *de reſign. lib.*10. *q.*3. *n.*5. Oliuerus Beltram. *in d. deciſ.* Alex. XIII. *n.*12. referens ſic latè dictum in Acheruntina Parochialis 19. Aprilis 1613. coram Cardinali Sacrato, vbi fuit dictum id procedere etiam ſi probatio negatiuæ ſit valde difficilis, de qua in genere dixi admodum latè *in cap. quoniam contra falſam, & in cap. ſequenti de probat.* † Et addit Caſſador. *deciſ.*5. 9
num 4. & 5. ſuper regulis dictum in nullius Caorotiæ 13. Ianuarij 1603. coram Litta, vt ex diligentiis factis in regiſtris Cancellariæ, & datariæ probetur negatiua, non diſpenſationis; quando diſpenſatio

ſatio eſt talis quæ non ſolet concedi à Nuncijs, nec
à Legatis, ſed ſolùm à Papa & refert etiam
Beltramin *num.* 13. ſic fuiſſe dictum coram eodem
Sanctiſſimo in Burgen. Canonic. 1. Februarij 1608.
& in eadem coram R. P. D. Obtembergo 24.
Maij 1610. Corneus *conſ.* 191. *num.* 2. *lib.* 1. Mohedan.
deciſ. 9. *de cauſa poſſeſſ. & propriet.* Caputaq.
deciſ. 45. *in fine, &* 193. *num.* 1. *&* 2. Alex. Ludouiſ.
dict. deciſ. 13. *num.* 10. dicentes, vt poſſint omnes
gratiæ probari per diligentiam regiſtri, vbi omnes
10 gratiæ appoſitæ regiſtrantur. † Quod idem, &
in terminis, vt narrans aliquem poſſidere duo incompatibilia
ſine diſpenſatione, debeat huiuſmodi
negatiuam probare, tradit Pariſ. *conſ.* 138 *num.* 1.
& 2. *lib.* 4. Rota *deciſ.* 170. *num.* 4. *p.* 2. *recent.* Oliuer.
Beltram. *dict. num.* 13. *in fine*, & ad omnia idem
Alex. Ludouiſ. cum multis *deciſ.* 242. *num.* 3. *& numer.* 210.
vbi Beltram. *num.* 5. *& deciſ* 2[illegible]. *num.* 1.
vbi quod debet probari reſignationem non fuiſſe
publicatam, & *deciſ.* 187. vbi ſi narratiua ſit fundamentum
gratiæ, debeat plenè iuſtificari.
11 In caſu verò quando pars oppoſuerit, tenebitur
narrans verificare, non ſolùm omnia narrata, id eſt
non ſolùm dicta, ſed etiam valorem beneficij, vt
infra dico; imo & obtentorum narratum, quem
non tenetur probare, niſi apponatur, ſeu negetur,
vt *in deciſ.* 64. *de conceſſ. præbenda in antiquis, &
collect. deciſ.* 20. *de præbendis in nouis* (quamvis
contradicat Rota *ibi*) Puteus *deciſ.* 24. *lib.* 1. Felin.
in dict. c. ad aures hoc tit. n. 4 verſ. *fallit* 1. Selua *de
neficiis* 3. *p. q.* 12. *qualitate* 2. *ſub n.* 2. Maſcard. *de
de probat. concluſ.* 886. *n.* 10. *concluſ.* 887. *num.* 10.
& concluſ. 888. *num.* 8. *& concluſ.* 1226. *num.* 4. Flamin.
Pariſ. *dicto lib.* 10 *de reſignat. quæſt.* 3. *num.* 40.
Garcia *dicta part.* 6. *de benef. cap.* 2. *ſub num.* 263.
12 in verſ. *parte*, † Vbi addit, vt teneatur probare
qualitatem beneficij narratam, vt quod non requirit
reſidentiam Diœceſim ſuam, ſeu ciuitatem
narratam, quem tenebitur probare, ſi opponatur
aliàs, non niſi narrauerit ſe eſſe ex Diœceſi, vbi
impetrat beneficium, de quo ipſe latè agit *in
p.* 7. *c.* 9. & dicit ſic videri intelligendam deciſionem
Salmantinam relatam, & Agrigenti.
13 Vnde venit intelligendus Saluſtrios Tyberius in
practica auditoris Cameræ *lib.* 3. *c.* 1. *n.* 8 *&* 9. dicẽs
de conſilio Dominorum, ab breuitorum de maiori
parte reſolutum eſſe, & obſeruatum, quod quando
litteræ penſionis habent clauſulam *dummodo
penſio huiuſmodi, & alia forſan aſſignata medietatẽ
fructuum non excedant*, agenti ad penſionem, etiam
titulario nõ opponente, neceſſariò incumbat onus
verificandi penſionem annis ſingulis; medietatem
fructuum, detractis etiam omnibus pro Eccleſiæ
ſeruitio neceſſariis, non excedere, ſed quando litteræ
habent clauſulam, *Quorum fructuum medietatem
ipſa penſio, vt aſſeris non excedit*, ſi de fructuum
valore à titulario opponatur, tunc pariter ſpectet
ad agentem onus probandi valorem: ſic expendit
Nicolaus Garcia *dict. p.* 6. *c.* 2. *n.* 164.
14 Igitur reſoluendum eſt vt quando narratiua
non eſt de ſubſtantia gratiæ, ſufficiat iuſtificari de
facto, Alex. Ludouiſ. *deciſ.* 137. *n.* 7. qui *n.* 6. ait vt iuſtificatio
litis reſpectu tertiæ perſonæ ſufficit de facto;
prout in qualibet alia narratiua, quæ non eſt de
ſubſtantia gratiæ, Ægid. *deciſ.* 116. in fine idẽ Alex.
15 *deciſ.* 84. † Vbi addit, vt ſufficiat gratiam iuſtificare
de facto, quando non agitur de illius canonicatione,
latè Garcia *de benef. dict. p.* 6. *c.* 2. *à n.* 205.
& 206. vbi plures cumulat, & ampliat Oliuer. Bel-
16 tram *dict. deciſ.* 84. Alex. *n.* 6. † Vt etiam clauſula
conſtituo in breui Apoſtolico ſufficiat iuſtificari de
facto ad effectum, vt breue poſſit exequi Gonzalez
ad regul. 8. *Cancel. gloſſa* 15. §. 1. *n.* 60. 61. *&* 81.
Rota *deciſ.* 884. *ſub n.* 1. *p.* 2. *in recent.*
Prædicta tamen doctrina fallit quando adeſt 17
concurſus alterius tituli dict. Rota *deciſ.* 484. *in* 2.
p. recent. n. 1. referens fuiſſe dictum in Hiſpalen.
beneficiorum 10. Iunij, & 7. Nouemb. 1611. coram
R. P. D. Pamphilio, & coram eodem in Burgen.
Canonic. 24. Ianuarij 1618. proſequitur Beltram. *ad
dict. deciſ.* Alex. 84. *n.* 8. vbi alias deciſiones refert
concludens ibi vt non procedat relata concluſio;
quando agitur de graui, & perpetuo præiudicio, vt
tenuit Rota *in deciſ.* 208. *n.* 2. *p* 1. *diuerſ.* & in Algaren.
diſmembrat. 11. Ianuar. 1619. corã R. P. Rebo-
leo. † Et idẽ Alex *in d. deciſ.* 84 *n.* 1. *&* 5. dicit quod 18
lis ad iuſtificandam gratiam *ſi neutri* probatur ex
commiſſione, & actis, & quod ſufficiat verificari de
facto, & quod prædicta gratia *ſi neutri*, quoàd
non ius ſatis iuſtificatur ex reuolutione, & inſpectione
actorum. † Imò idem Gregor. XV. *deciſio-* 19
ne 413. *n.* 1. contra quendam, qui prætendebat, ſufficere
quod officialis Pampilonem dederit gratiam
pro iuſtificata; itavt non ſit vlterius iuſtificanda,
reſoluit cum Dominis de Rota, vt cum dictus
Officialis eſſet mixtus executor, & Iudicis partes
obtineret, non ſit adhibenda fides eius aſſertioni,
quæ ex actis non comprobatur per textum *in dict.
cap. quoniam contra falſam de probat.* de quo ibi, *&
in cap* 7. *eadem*, & per illa, quæ dixi *in cap. a nobis*
28. *de teſtibus*, in terminis Creſcent. *deciſ.* 5 *n* 2. *de
fide inſtrum.* vt fuit dictum in vna Capellan. Placent.
13. Ianuarij 1597. coram Bonæ memoriæ
Cardinali Seraphino.
Ad ſecundam quæſtionis partem an verba Nar- 20
ratiua Papæ inducant probationem, affirmatiuè
reſpondeo per textum *in clem.* 1. *de probat.* vbi
gloſſa inter alia refert; dum tamen ſint in litteris
Apoſtolicis, quibus fundatur gratia, vel intentio
Papæ proprium factum narratoris: ſic Lapus, Abbas,
Imola, Zabarella, Panormit. Paul. Deleaaat.
Bonifacius de Vitalinis, Viuian. *in rationali lib.* 2.
pag. 146. Alagona *in compendio pag.* 157. remiſſiuè,
Caſal. *in annotat. ad Ximenez in concord. p.* 1. *&* 2.
Barboſa *in dict. clem.* 1. *num.* 1. *&* 2. vbi etiam Ric-
cius, qui *in collect.* 1225. idem repetit † quod in- 21
telligit Tyraq. *de retractu linag.* §. 1. *gloſſa* 14. *n.* 49.
quando Papa de ſuo ipſius facto agit, ſecus ſi de
alieno, Maſcard. *de prob. concl.* 139. vbi dicit qı od
aſſertio Papæ atteſtantis de ſuo facto proprio: ita
probat, vt incontrarium probatio non admittetur,
Zeuallos *in pract. quæſt.* 897. *num.* 178. Flam. Pariſ.
de reſign. benef. lib. 8. *quæſt.* 11. *num.* 1. Aceued. *ad titul.* 2.
in Rub. n. 2. 22. *lib* 6. *nouæ recop. & lib.* 8. *à
num.* 3. *tit.* 1. *eodem lib.* 6. Rota in Oxomen beneficij
24. Octobr. 1611. coram Cardin. Sacrato impreſſa
per Farin. *deciſ.* 161. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* Iacob.
Valdeſ. *de dignit. Regum, Regnorumque Hiſpaniæ
c.* 12. *n.* 20. vbi tradit Gallos non admittere deciſionem
dictæ *clem.* 1. *de probat.*
Vnde ex ea deciſione communiter ſolent Do- 22
ctores dicere, vt aſſertioni Summi Pontificis credatur;
de quo puncto dixi latè *in dict. c.* 28 *de teſtibus
q.* 2. *à n.* 1. cum Suarez, Velaſc. Farin. Caſtillo
de tertiis tom. 7. *c.* 6. per totum alios referentibus,
quod intelligunt Barboſa *in d. clem.* 1. *n.* 7. Roman.
conſ. 369. *n.* 38. Ruin. Craueta *de antiquit. tempor.
p.* 1. *n.* 13. *& conſil.* 235. *n.* 42. Ant. Gabriel. *commun.
opin. de probat. concluſ.* 2. Menoch. *conſ.* 100. *num.* 25.
Maſcard. *de probat. concluſ.* 1227. *n.* 64. *&* 67. præ-

ſumptiuè ſcilicet quovſque non conſtat de contra-
23 rio. † Cum reuera Principis aſſertio recipiat probationem in contrarium per indirectum, vt dixerunt Maſcard. *de prob. conclus.* 1236. *num.* 39. Rota *deciſ.* 523. *num.* 3. apud Farin. *in* 1. *collect. nouiſſim.* aliàs *part.* 4. *diuerſor.* vbi deciſum conſtat, quod contra atteſtationem Papæ factam motu proprio, admittitur probatio in contrarium: & ſic inferunt Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 37. *num.* 33. Maſcard. *concluſ.* 1371. *num.* 44. Barboſa *in dicta clem.* 1. *n.* 16. & 17. quod præſumptio iuris, & de iure admittit probationem in contrarium per indirectum quod addes ad ea, quæ latè dixi de hac præſumptione, *in c. afferta* 2. *de præſumptionibus.*

24 Sed prædictam concluſionem limitant primo Riccius *dict. collect.* 1825. verſ. *limita* 1. & Bellamera, *deciſ.* 254. dicentes quod verba narratiua Papæ de reſignatione beneficij in ſuis, vel alterius manibus facta per procuratorem, non probant vacationem, nec procuratorium, & reddit rationem Barboſa *in dicta clem.* 1. *num.* 13. in fine dicens, vt licet probet huiuſmodi aſſertio renunciationem, ſed non item illum fuiſſe verum procuratorem; & ob eandem rationem exiſtimo cum illo, & cum Flamin. *dict. lib.* 8. *de reſignat. q.* 11. *n.* 13. vt quoties Papa aſſerit renunciationem factam fuiſſe in manibus commiſſarij, aut ordinarij, vel alterius eius aſſertionis non ſtetur.

25 Secus tamen dico cum eodem Flaminio, *dict. q.* 11. *a num.* 1. & Barboſa *num.* 12. vt credatur plenè Papæ litteris atteſtantibus tale beneficium fuiſſe in eius manibus reſignatum, & non ſolum ſi atteſtetur fuiſſe in ſuis manibus factam reſignationem, & ab eo receptam, ſed etiam ſi atteſtetur in manibus prædeceſſoris, & per ipſum acceptatam ſic etiam Flaminio. *dict. quæſt.* 11. *n.* 10.

26 Secundo limitant etiam Balbus, *deciſ.* 342. Riccius *dict. collect.* 1825. *in* verſ. *limita ſecundo*; quia verba narratiua Papæ dicentis quem ſub collectorem, & propterea eius beneficia, tanquam reſeruata conferendo non probent illum fuiſſe ſub collectorem ad effectum ad iudicationis cuius rei ratio poteſt eſſe; quia tunc agitur de præiudicio eiuſdem, ſic dicti ſub collectoris, in quo poteſt eſſe aliqua fallacia per dicta in verſ. *ſed.*

27 Itaque bene Balbus *in deciſ.* 91. dixit præfatam concluſionem etiam limitari in verbis narratiuis, propter aliud probatis, cum non faciant fidem; ſecus ſi propter ſe principaliter: & ampliant hoc dictum Bellam. *in deciſ.* 125. Riccius *ſup.* procedere etiam per modum cauſæ, etiam ſi in articulis, vel reſcriptis proferantur.

28 Vltimo limitatur in verbis narratiuis Papalibus in quibus nuncupatur aſſignatio penſionis: nam non probant penſionem Monacho factam per ſtudium Rota *in deciſ.* 26. *de reſcriptis in nouis.* Ric-
29 cius *dict. collect.* 1825. verſ. *limita quarto.* † Vbi cum Bellamera *in deciſ.* 158. ampliat procedere etiam, ſi dictæ Papales narratiuæ ſuppleant aliquos deffectus ex certa ſcientia.

30 Notabis verò quod narratiuæ Papæ de facto alieno motu proprio eſt ſtandum, donec contrarium probetur, Cardinal. *in dict. clem.* 1. *de probat. quæſt.* 10. Petrus de Anchar. *quæſt.* 1. Imola *in* 4. *col.* verſ. *prædicta.* Barboſa *num.* 8. Puteus *deciſ.* 101. aliàs 100. *lib.* 5. *in correctis*; imo Rota *deciſ.* 142. *num.* 6. apud Farinac. *in* 1. *collect. nouiſſimarum*, aliàs *part.* 4. *diuerſor.* dicit quod in antiquis enunciatiua Papæ, etiam in facto alieno plenè probat.

De Principe ſupremo poſſes hic etiam dubitare, 31
ſed te remitto ad ea, quæ dixi *in dict. cap.* 28. *de teſtibus dict. quæſt.* 2. & 3. & *ibi*, dictis addo quod ſtatur Principis atteſtationi, quamvis narrat factum prædeceſſoris, vt docent Imola *in dict. clem.* 1. *de probat. col. penult.* verſ. *idem per omnia*, Cardinalis *quæſt.* 9. Barboſa *num.* 10. Pariſ. *conſ.* 99. *num.* 3. *vol.* 4. Maſcard. *concluſ.* 1227. *num.* 28. Flamin. *de reſignat. dict. quæſt.* 11. *num.* 11. & alij.

De aliis inferioribus dubium eſt, an eorum nar- 32
ratiuis credatur: & repetitis quæ dixi *in cap.* 7. *de probat.* vbi de narratiua Epiſcopi, ſeu Nuncij nunc dico quod verba narratiua Notarij in inſtrumento ſententiæ probant declarationem nominis procuratoris, omiſſa relatione curſoris ciuitatis ad ſententiam, Bellamera *deciſ.* 539. Riccius *d. collect.* 1825. in verſ. *ſed quæritur*, vbi & idem Bellamera *deciſ.* 579. notant quod verba ſemper debent intelligi ſecundùm ſubiectam materiam; & idem Bellamera *deciſ.* 734. Riccius *in fine dict. collect.* 1825. addunt quod verba libelli pro libellante ſunt latè interpretanda, & quod procedat libellus narrans rem ad me pertinere, & licet in eo non fuerit expreſſum verbum *pertinere.*

Item notant Doctores per gloſſam *reſeruaſſe*, 33
ibi, *ſalua conſuetudine cura* quod atteſtatio legati de latere facit plenam fidem de conſuetudine: ſic Barboſa *ibi num.* 14. Gundiſalbus *in tract. de legato in* 6. *quæſt. p.* 1. *col.* 4. Alex. *conſ.* 106. *num.* 23. *lib.* 2. Flamin. Pariſ. *d. lib.* 8. *de reſignat. quæſt.* 11. *num.* 31. vbi id procedere ait in iis, quæ veniunt iure ordinario ex effectu legationis: idem dixit etiam Maſcardus *de probat. concluſ.* 269. *n.* 7.

Verba enunciatiua quam fidem, ſeu præſum- 34
ptionem faciant, dixi latè *infra in cap. illud de præſumpt. tota quæſt.* 3.

Ad tertiam quæſtionis partem an ſola ſuppli- 35
catio probet titulum, & reſpondent Bellam. *in deciſ.* 112. Verallus *in deciſ.* 301. *p.* 3. Riccius *collect.* 1391. quod ſola ſupplicatio probat titulum
authoris. † Et ſic Sayrus *in deciſ.* 1. *de fide inſtru-* 36
ment. & Rota *in deciſ.* 38. *de probat. in antiquis*, dixerunt quod Bullæ beneficiorum probant collationem, ſequitur Riccius *ſuprà*, qui cum Sayro
in conſ. 2. *de ſimonia.* † Dubitans an Secretarius 37
Epiſcopi poſſit ſcutum vnum accipere pro ſubſcriptione Bullarum, & earum regiſtratura, & aliud pro ſigillo, reſpondet negatiuè, etſi fateatur, vt aliquid poſſit recipere pro ſcriptura ipſarum: & idem Sayrus *de ſimonia in deciſ.* 23. & *ex extrauag. Ioan.* 22. *de elect.* ait quod vbi viget conſuetudo, poſſunt beneficiati exigere fructus medij temporis; & idem *deciſ.* 21. vt Epiſcopus non poſſit retinere fructus primi anni alicuius beneficij, ſeu ſibi illos attribuere pro datione poſſeſſionis ei, qui
legitimè prouiſus eſt. † Et Verallus *in deciſ.* 74. & 38
Riccius cum eo, dicunt quod Bullæ ſunt ſuſpectæ de falſo, quando non reperiuntur in regi-
ſtro Bullarum. † Etenim ſola ſupplicatio probat 39
abſque litteris, quando non agitur de canonicatione, & quod ſufficiat ad effectum obtinendi abſolutoriam; licèt ſecus ſit, ſi agatur ad effectum ad iudicationis, docent Alex. Ludouiſius cum multis *deciſ.* 540. *num.* 6. & *ibi* Beltram. cum aliis *num.* 8. & 9.

Et quod ſupplicatio ſola probet abſque litteris, 40
quando non agitur de canonicatione dicunt etiam Caſſadorus *deciſ.* 8. *de reſtit. ſpol.* Mohedan. *deciſ.* 2. *in fine de priuileg.* Sarnen. *de infirm. reſign. quæſt.* 18. *ſub num.* 4. verſ. *nec obſtat* Alex. Ludouiſ. *deciſ.* 540. *num.* 6.

Digitized by Google

*num.*6.Gabriel.*conſ.*150. *num.*53. *lib.*1. Seraphin.
*deciſ.*538 *num.*4.*&* *deciſ.*775.*n.*3. Rota *deciſ.*407.
*n.*2. *&* 5.*&* *deciſ.*530. Alex.Ludouiſ.*n.*8. vbi dicit
quod etiã ad effectum ſimplicis abſolutoriæ ſuffi-
cit ſola ſupplicatio abſque expeditione litterarum;
licet ſecus ſit ad effectum adiudicationis, Garcià
de beneficiis, quem ipſe ſequitur, & Flamin. *de
reſignation.lib.*6. *quæſtion.*5. *numer.* 66. *in fine*, *&*
*num.*67.

41 Et his notandum eſt quod narratiua intruſionis
quæ non eſt expreſſa in ſupplicatione, ſed ſolum
exprimitur in litteris ad effectum euitandæ ſolu-
tionem annatæ, non eſt iuſtificanda, Rota *in de-
ciſ.*531.*num.*2.*p.*1.*diuerſ.* Oliuerus Beltram. *a[illegible]-
ciſ. Alex. Ludouiſ.*577. *num.*6. vbi refert ſic fuiſſe
dictum in Abulenſ. beneficior. 30. Octob. 1609.
coram Cardinali Sacrato, & alias ſæpe Gonzalez
ſuper regula 8.*Cancel gloſſa* 15.§.1. *num.*70. & alij
plurimi cumulati per Garciam *de beneſ.p.*5.*cap.*5.
à num. 209.

42 .Quod ſi illa eſſet narrata in ſupplicatione, eſſet
verificata, ſicut dicitur de narratiua, quæ nullo ti-
tulo ſuffragante quis poſſideat beneficium; quæ
ſi non eſt expreſſa in ſupplicatione, ſed tamùm in
litteris, non ſit iuſtificanda refert Maſcard. *lib.* 2.
*cap.*1.*num.*28. & plenè fuiſſe dictum in Pampilo-
nenſ.beneficiorum 14. Ianuarij 1613.coram Car-
dinali Sacrato, & in Burgenſ. Canonicatus 9. Fe-
bruarij coram R.P.D. Obtembergo.

43 Vbi refert dictum quod huiuſmodi narratiua
de ſtylo apponitur in litteris ad effectum coloran-
di narratiuam intruſionis: alia dicit. Videndã
idem Alex.Ludouiſ.*dict.deciſ.*577.*num.*6.vbi addit
in fine quod ſi ſint poſita ſequentia verba, (*Li-
cet dictus Ioannes beneficia prædicta poſt vacatio-
nem huiuſmodi, nullomodo ſaltem titulo canonico
de ſuper ſuffragante, ſed temeritate propria, & de
facto detinuit, & detinet.*)

44 In ſupplicatione ad effectum regulæ de annali,
vel ad effectum ſciendi, an careat prorſus omni ti-
tulo, & non reſpectu poſſeſſionis, & intruſionis,
aliter (vt dictum eſt) ſit dicendum vt diſtinxit
Rota in vna Calagurit.beneficij de Ariola 26.Iu-
nij 1595. coram Bonæ memoriæ Gipſio.

45 Vt aſſertio inquam ſupplicationis ſit probanda
per aſſerentẽ, dixit Riccius *collect.*1582.*ad textum*
46 *in l. cum ff. de negotiis geſtis*, † cuius occatione
quærens quid interſit inter verbum *vt aſſeris*, &
& *vt aſſeritur* adductum in ſupplicationibus re-
fert ex Rota *in deciſ.*59.*hoc tit.in antiquis*, quod
verba *vt aſſeritur* in gratia circa expreſſionem va-
loris poſita ſunt generalia, & imperſonalia; ideo-
que non adſtringere partes, nec videri prolata per
impetrantem, ſecus in verbis *vt aſſeris*, quæ ad
partem referuntur; & propterea in hoc ſecundo
caſu dixerunt Rota *in deciſ.*20. *de præbendis in
nouis*, Bellamera *in deciſ.*303.Balb.*in deciſ.* 97. vt
præfata narratiua, ſeu aſſertiua ſit approbanda
per eundem.

47 Vnde pulchrè Rota *in deciſ.*77 *hoc tit.in anti-
quis*, dixit verbum *vt aſſeris* parti referri; non item
verba *vt aſſeritur*: & ſic infert Riccius *dict. col-
lect.*1582.ad *aliam Rota* 60.*hoc tit.* quod vbicum-
que præfata verba referuntur parti, tunc eiuſdem
partis, ſit onus talia probare, ſubinferens inde ad
aliam deciſionem omni mente tenendam Cæſaris
de Graffis 2.*de probat.* quanta penſio ex dictis du-
catis 150. ſit reſeruata ſuper fructibus Theſaura-
riæ incumbat probatio ſupplicanti per verba re-
lata.

Inferens etiam Riccius, quod ſupplicatio ſig- 48
nata à Papa per verba *vt aſſeris*, ſit ſubreptitia, ſe-
cus per verba *vt aſſeritur.* † Inde etiam incumbet 49
probatio impetranti quando impetrationi benefi-
cij, dicitur tale beneficium quod *vt aſſeris* iure pa-
tronatus exiſtit; ſecus ſi diceretur quod beneficium
vt aſſeritur de iure patronatus laicorum.

Ad quartam quæſtionis partem an, & quomo- 50
do valor in materia beneficiorum probetur lectis
quæ breuiter dixi *infra in cap. cauſa* 42. *de teſtib.
quæſt.* 1.*num.fin.* & vt ibi dixi cum Nicol.Garcia *de
benef.dict.p.*6.*cap.*2.*à num.* 165. plures referentes
deciſiones, vbi narratur in reſcripto beneficiorum
valor diſtinctè, & ſeparatim, debet ita probari, non
in confuſo, ſeu omnium ſimul, vt etiam proſe-
quitur Riccius *d.collect.*1688.*in fine cod. de diuer-
ſis reſcript.* ſi v.g. exemplices narratur quod vnum
non excedit centum, & aliud 24. ſic vt nec ſufficiat
probare in confuſo, quod ambo non excedãt 124.
eſſe tamen neceſſariam probationem diſtinctam,
iuxta narrata ſcilicet quod vnum non excedat
centum, & ali[illegible].vt fuit dictum in Rota in vna
Oppiden peo[illegible].Iunij 1585. & in aliis caſibus
deciſum, vt referunt idem Doctores.

Et licet valor beneficiorum ſit difficilis proba- 51
tionis prout quando agitur de probanda quantita-
te fructuum, & valoris, Baldus *conſ.* 325. *num.* 5.
*lib.*2. Natta *conſ.*336.*num.*5. *lib.*4. vt fuit dictum
in auximana bonorum 7. Iunij 1591. coram Illu-
ſtriſſimo Cardinali Seraphino, vt refert Alex. Lu-
douiſius *deciſ.*245.*num.*5.*ibi* Beltram.*num.*11. † 52
Vbi addit vt licet regulariter valor ſufficienter
vt tradit probetur per publicam vocem, & famam
ſed non procedere, quando agitur ad effectum iu-
ſtificationis clauſulæ, *dummodo centum, ſeu mille
remaneant titulars*: alia repetunt *in deciſ.*277.*n* 6.
vbi & *num.*9.addit Beltram. cum Rota *deciſ.*380.
& 381.*num.*2.*&* 3.*p.*1.*diuerſ.* † *&* *deciſ.*444.*n.*1. 53
*p.*2.*in recent.* vt ad probandum valorem beneficij
in conditione poſitum, & qui eſt probandus per
aſſenſum Rota requirit plenam, & concludentem
probationem, qui omnes diuerſis in deciſionibus
alia probant circa teſtes de valore deponentes, &
tu accipies modo ſequenti.

Etenim in impetratione beneficiorum à ſede 54
Apoſtolica neceſſaria eſt expreſſio valoris, aliàs
gratia eſt nulla: ſic probat Riccius *collect.* 1075.
ſuper regula Cancel. de exprimendo valore, vbi
ampliat cum Capellana Tholoſana *in deciſ.* 455.
vt procedat, nedum in impetrandis, verum, & in
obtentis. † Item vt huiuſmodi valor expreſſus, 55
poſſit probari iuramento eiuſdem exprimentis, vt
tenet Bellamera *in deciſ.*683.quam notat Riccius
ad celebrem gloſſ. *cap. ſignificaſti & l.* 2. *de homi-
cidio*, † idemque procedere in impetratione bene- 56
ficiorum in forma pauperum; quia adhuc eſt ne-
ceſſaria valoris expreſſio, vt decidit Rota rectè
Creſcent.*in deciſ.*8.*de reſcript.* & idem Creſcent.*in
deciſ.*10.*hoc tit.* † addit vt procedat etiam in proui- 57
ſione facta à Legato ſedis Apoſtolicæ, † qui *in de-* 58
ciſione 8.eodem ait ex eadem Rota vt non poſſint
aliæ litteræ expediri, ſi in primis litteris valor ſit
male expreſſus, quod limitat idem Creſcent. *in
deciſ.* 7. quando in prima impetratione adeſſet
clauſula *Cum poteſtate augendi, vel diminuendi
vſque ad verum valorem, regula non obſtante*, imo
& Creſcent.idem *dict. hoc tit. deciſ.*18. † & Ric- 59
cius cum eo *dict deciſ.*1075.*in fine, amplius.*6.dicens
vt prouiſio nulla ob falſum valorem, non ſuppleat
defectum publicationis.

60 Vnde vt verus valor expreſſus dicatur debent
deduci primo omnes expenſæ;quia fructus bene-
beneficiorum intelliguntur quo ad eorum valo-
rem deductis expenſis:ſic refert deciſum Monald.
in conſ. deciſ.9;. quam notat Riccius *collect. 966.*
ſuper dict. regul. de exprimendo valore ad textum
61 *in l.fructus ff. ſoluto matr.* † Secundo vt debeant
deduci onera perpetua impoſita ſuper fructibus
eiuſdem beneficij, ſic à Rota deciſum refert Ve-
62 rallus *in deciſ. 338. p 3.* † Tertio quod debeant
deduci onera impoſita pro ſuſtentatione, vnius
Clerici deſeruientis curæ Parochiali, vt pulcher
decidit Caſſador. *in deciſ.19.de præbendis, & Dig-*
63 *nit.* † Quare bene Alex.Ludouiſ. *in deciſ 357.*
num.4. dixit quod vt valor probetur per teſtes, de-
64 bent deponere deductis oneribus. † Non enim
fructus dicuntur, niſi deductis oneribus, idem
Alex.Ludouiſ. *deciſ.273.num.3. adnotata in l fundo*
ff.de rei vindicat, latiſſimè Tiraquel. *de retractu*
lmagier.§.14.vel 74.gloſſa 1. à num. 1. & declarat
ibi Beltram. *num.11.* ex Rota *deciſ.444.p.2.n.5.re-*
cent. vt ſolùm procedat in o[illegible], & expenſis
neceſſariis pro recollectione f[illegible],non autem
quo ad alia onera extrinſeca beneficij. Et de re-
gula quod fructus dicuntur, qui ſuperſunt, dedu-
ctis expenſis, dixi *in cap.11.de reſtit.ſpol. & in cap.*
finem litibus de dolo, & contumacia, Riccius *in*
collect.1331.ſuper dict. [illegible] fructus ff. ſoluto matrimo-
65 *nio* adducens plures deciſiones, † addens *deciſio-*
ne 411. vt alias teſtes illum non probent *ibi n. 3.*
& num. 4. quod valor non probatur ex arrenda-
mentis, & *deciſion.147.* quod non probetur ex lo-
cationibus *ibi num. 2. & in deciſion. 540. num. 1.*
quod nec probetur ex impoſitione penſionis;quia
penſio poteſt etiam reſeruari ſuper diſtributioni-
bus quotidianis, & *ibi deciſ.13. num.4* quod nec
probetur verus valor ex taxa librorum Cameræ,
& deciſ. 419. num.1. ponens plura, exquibus non
eſt Iuſtificatus verus valor, ponit id præſertim;
quia non eſt iuſtificatus iuxta tempora datæ impe-
trationis, & *ibi dict. deciſ.13.num.1.* vt probari de-
beat tempore impetrationis.

66 Iam ergo pro complemento notandum eſt quod
ad validitatem expreſſionis veri voloris, ſunt ad-
uertenda aliqua neceſſaria. Primum quod valor
probandus eſt de tempore prouiſionis, ſic vt nec
ſufficiat probare de tempore antiquo, Caputaq. *in*
deciſ.330.part.3. Riccius *dicta collect.966.* in verſ.
nota.

67 Et facit deciſio Alex. Ludouis *deciſ. 357. n.4.*
quod vt valor per teſtes probetur, debent percu-
68 tere tempus gratiæ. † Secundum, vt debeat pro-
bari per eum, qui agit, idem Caputaq. *deciſ.132.*
& facit regula iuris, vt actore non probante, reus
abſoluitur, dequa latiſſimè dixi *in cap. fin. de*
69 *iureiur.* † Et idem Caputaq. *deciſ. 231. lib.3.* ait
quod valor ſemel expreſſus, iterum exprimi non
70 debet. † Et addit Riccius relatus cum Verello *in*
deciſ.332. part.3. quod quando valor non eſt ſuf-
ficienter expreſſus in prima inſtantia, poteſt in ſe-
cunda probari.

71 Et ſic licet taxa non excuſet à mala expreſſio-
ne valoris, quando non fuit narratus ſecundùm
communem æſtimationem, vt dicit idem Alex.
Ludouis; *deciſ.490. num.5.* Rota *deciſ.42.hoc tit.*
in antiquis, Caſſador *deciſ.19. in fine ſuper regula.*
72 † Tamen poterit probari, ſeu excuſari ſecundùm
Rotam; primo per ſimilem expreſſionem præde-
ceſſorum, ſecundo per arrendamenta, tertio per
publicam vocem, & famam: ſic Oliuer Beltram
in dict.deciſ. Alex.490. num.12. cum Samen. Rota
deciſ. 116. num.3. part.2. diuerſ. † *Et deciſ.185.* 73
num.2. part.3. lib.3. diuerſ. & Rota penes Veral-
lum *deciſ.78. num.1. part.2. & deciſ. 49. part.3.*
dixit ſufficere tria arrendamenta prædeceſſorum
cum teſtibus de publica voce, & fama. † Et idem 74
Alex. *deciſ.471.num.10. & deciſ.35. num.1.* dixit
vt valor iuſtificatur ex ſemiplena probatione. † Et 75
ibi num 2. & dicta deciſ. 471. num.9. & deciſ.84.
num.37 † Dixit vt etiam iuſtificetur ex publica 76
voce, & fama, *& deciſ.143. num.2.* addit vt pro
iuſtificatione valoris, ſufficiat vnicus teſtis, iunſtis
adminiculis.

Quare & ſi probationes debeant eſſe in ſuo ge- 77
nere perfectæ, & concludentes, vt dixit idem
Alex.Ludouis *dict.deciſ.13.num.6.* vt fuit dictum
in vna abulen benef.30. Octob. coram Blanqueto
1595. † Tamen ait *ibi* cum Ægidio *deciſ.764.* 78
Caputaq. *deciſ.277. num.7. part.1.* vt ad valorem
beneficiorum obtentorum ſufficiat leuior proba-
tio, quæ reuera facta in ſuo genere dicitur plena;
itaque Alex. *deciſ 89.n.6.* probans quod valor ob-
tentorũ probatur ex quali quali probatione cum
Ægidio *deciſ.674. & 680.* Cotta *deciſ.180.* Puteo
deciſ.29.lib.1. addit *ibi* ad Alex Oliuer Beltramin
num.8.& 9. † quod licet ad iuſtificationem obten- 79
torum, ſufficiat qualis qualis probatio, debeat
nihilominus eſſe perfecta in ſuo genere, vt fuit
dictum in Gerunden. beneficij 18. martij 1655.
coram Bonæ Memoriæ Andrea addens ex Rota
penes Seraphinum *deciſ. 102. num. 1.* ideo non
ſufficere locationes, & arrendamenta. † Sed Alex 80
deciſ.84. num.4.& ibi Beltram *num.9.* dicunt quod
obtentorum dimittendorum valor non eſt iuſtifi-
candus, Seraph. *deciſ.1470. num.2. & deciſ.1393.*
num.2. ampliantes cum Rota *deciſ.20. de præb. in*
nouis, vt nec etiam ſit neceſſe exprimere valorem
obtentorum; imo nec ipſa obtenta, quando im-
petrans eſt paratus illa dimittere, etiam ſi illa non
ſint incompatibilia, Marcheſan. *de commiſ. tom.1.*
fol.347. qui refert ſic fuiſſe dictum in legionem
Canonic. coram R.P.D. Conino Decano.

Per teſtes inquam plenè valor benefitiorum 81
probatur, vt dixit Alex. *ſupra dicta deciſ.89.* &
docent communiter omnes. † Et Bellarminus ad 82
illum *deciſ.277. num.9.* dicit quod in conditione
poſitus valor requirit pleoam probationem ad-
deos vt tunc probetur ex probatiooibus imper-
fectis adminiculatis ex coniecturis, & idem *diſt.*
deciſ.13.num.5.& deciſ.147. num.1. & deciſ.153.
num.4. Vbi Beltram. *ſub n.16.* † *& deciſ.3992.* 83
dicit quod narratus per non excuſſum, non iuſti-
ficetur per probationem de aſſenſu, ex quibus ad
alia, quæ ſeſe offerant poterit ſatis fieri: alia in-
quam de valore beneficij iam obtenti mentio-
nando dico *infra in cap. ad aures 8. quæſt.1. verſ.*
ad tertiam.

Ad Vltimam quæſtionis partem quomodo va- 84
lor beneficiorum probetur, ſcio apud interpretes
eſſe quæſtionem difficilem;nam prima eorum opi-
nio eſt vt valor probetur per quinque annos ante,
& poſt;tenuit Rota,reſte Seraphino *in deciſ. 1180.*
Rota diuerſor. *in deciſ.65.n.23.p.2.* facit Afflictis,
in deciſ.316. & ſic fuit reſolutum in vna Tibur-
tina Caſtri Aſculani 26. Iunij 1598. coram Penia,
quod valor rei immobilis æſtimatur habita ratione
fructuum aliquot annorum præcedentium, & ſe-
quentium tempore contractus, & refert Riccius
collect.1663. in l.ad probandum cod.de reſcind.ven-
ditione, hoc tempus eſſe arbitrarium.

Secunda

85 Secunda verò opinio eſt laicorum dicentium valorem attendendum eſſe ad probandum per decem annos ante gratiam, vt tenet Rota *diuerſ. in deciſ.* 497. *lib.*3. *& in deciſ.* 227. *eodem lib.* Cardio. Puteus *in deciſ.* 275. *lib.*3. Guido Bon. *in deciſ.* 25. *in manu ſcriptis*; ad quod vt dicit Riccius *ſuprà* expenditur *deciſ. eiuſdem* 143. Cotta *in deciſ.* 257. Cæſar de Graſſis *in deciſ.* 118.

86 Ego autem in praxi video valorem in beneficiis Præbendis, & in Capellaniis, ac redditibus aliis Eccleſiaſticis computari à quinque ſingulis annis retroactis, vſque ad annum incluſiuè, quando mouetur quæſtio. Et iuxta dictam primam ſententiam, quam amplector, ſolùm ea limitatio decennij poteſt admitti, ſecundùm eundem Graſ. *in deciſ.* 188. videlicet quando non datur quinquennium poſt vacationem beneficij, ſed in continenti mouetur lis; quia tunc ſufficiunt decem anni: ſic prædict. Archil. de Graſ.

QVÆSTIO II.

An Epiſcopus poſſit diſpenſare quoties facultas non admittitur. Et an Epiſcopi poſſint diſpenſare in lege Pontificia apponendo pœnam pecuniariam. Et an diſpenſatio à Pontifice conceſſa, & aſſignata, valeat in foro conſcientiæ?

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſationum omnium conceſſarum aut concedendarum à Papa, vel Regibus hic in tit. noſtro congruè, & plenè tractari poterat, & quare*, n.2.

2 *Reſcripta ſunt quædam conſtitutiones ſpeciales.*

3 *Diſpenſare nequit Epiſcopus in Lege Pontificia contra Baſilium, quare*, n.4. *ſed poterit abſoluere, vt* n.5.

4 *Diſpenſare nequit inferior in lege Superioris.*

6 *Commutandi facultas non cenſetur à Papa conceſſa, ex quo eſt data diſpenſandi inferiori.*

7 *Commutare extra voti materiam plus eſt, quam diſpenſandi.*

8 *Diſpenſando Epiſcopi in Lege Pontificis, qualiter queunt imponere onus mulctæ*, n.9.10.11. & 12. *vbi cum diſtinctione inter leges pœnales, & non pœnales.*

13 *Mulcta diſpenſationum, ſeu commutationum, debent applicari piis operibus, etiam facta à Capitulo ſede vacante*; num. 14. 15. 16.

14 *Emolumentorum nomine intelliguntur pœna impoſita inobedientibus ratione contumaciæ; & quod percipitur ratione decreti.*

15 *Compoſitiones ſolent fieri à Capitulo in delictis compoſitione dignis.*

16 *Diſpenſatio à Pontifice conceſſa ſignata, valet in foro conſcientiæ, non æquè in foro externo*, n.17. & 18.

17 *Supplicatio ſignata perficit gratiam; etſi in foro externo vſus eius non permittatur*, n. 18. & 19.

18 *Litterarum expeditio ſolùm continet earum authenticationem.*

19 *Regul. Cancel.* 50. *Greg. XIII.*

20 *Clauſula conſueta apponi in litteris, non pertinent ad conceſſionem gratiæ, cum tantùm ſpectent ad ſtylum Curiæ.*

OCcaſione noſtri tituli, & Rubricæ agunt 1
communiter *hic*, aut diſperſim Doctores de diſpenſationibus in genere, tam Pontificiis, quam Epiſcopalibus plures caſus cumulando, vt nouiſſimè tractant poſt Sanchez *de matrim. toto lib.*8. latiſſimè ſcribentem Diana *part.*7. *tract.*2. vbi de poteſtate Epiſcoporum, quoad diſpenſandum, & abſoluendum vigore Trident. Concil. *cap.*6. *ſeſſione* 24. *de reform. per* 37. *reſolutiones*, de quo nonnulla dixi *ſub cap.*4. *de iud. circa finem*, & idem Diana *p.*8. *toto tract.*3. *per* 111. *reſolutiones*, vbi plenè de diſpenſatione in genere, & ad plures caſus de diſpenſatione Pontificia *ibi dict. p.*8. *tract.*1. *in materia Sacramentorum*, nouiſſimè D.D. Petrus de Tapia *p.*1. *ſummæ, lib.*5. vbi de diſpenſationibus, omnes hi alios plures referentes; ideò ego tantundem duxi de præfatis tribus dubiis inquirere; eo quod ſub Rubrio alia nonnulla tractentur; etſi non pleniſſimè quemadmodum præcitati, & alij ex propoſito agentes de diſpenſatione contentus hac aſſignatione, quod hic ſit locus aſſignatus in iure, vt abundantiſſimè recolligerentur caſus, qui per diſpenſationem Pontificiam, aut Epiſcopalem ſolent terminari, vt in materia Sacramentorum, cenſurarum, voti, & iuramenti, ac inhabilitatum perſonarum ad officia, & beneficia diſperſim variis in locis decretalium Gregor. IX. quarum explanationem aggreſſi ſumus. Etſi replices non congruè poni, eo quod tam antiqui, quàm moderni aliter amplectantur reſcriptorum materiam iuxta quæ ſcribunt de hac materia agentes hic vbi quotuplicia ſint reſcripta, veluti gratiæ, & iuſtitiæ quiſnam ea impetret, contra quem, & ſuper quibus cauſis, ac de aliis, nec vllum verbum de diſ-
penſationibus habeant. † Tamen quia reſcri- 2
pta ſunt quædam cōſtitutiones ſpeciales, vt tradūt hic Valenſis, Ioan. Bap. Banajel. Cartajena, & alij, & per hoc dicant continuationem ad titulum *ſuprà* de conſtitutionibus, & legibus, & de his ſcribentes inſimul ſcribant de diſpenſationibus; ideò non incongruè de earum materia poſſet hic latè inoecti, cum in diſpenſationibus expediendis reuera contingant eadem obreptionis, ſubreptionis, falſitatis, & aliorum, quæ ſolent in reſcriptis contingere: de diſpenſationibus agunt omnes, qui ſcripſerunt de materia de legibus, quibus addo Bonacinā *tom.*2 *diſp.*1. *q.*2. *per tot.* Sanchez *in conſil. lib* 5. *c.*1. *dubio* 5. Caſtro Palao *tom.*1. *tractat.* 3. *diſput.* 6. *per tot.*

Ad primam igitur quæſtionis partem, ſuppoſitis 3
quæ dixi *infra in cap.* 4. *de iudic. quæſt. per ultima & fin.* vbi an Epiſcopus diſpenſet in caſu magnæ neceſſitatis, tunc breuiter reſpondeo contra Baſilium Pontium *lib.* 5. *de matrimon. cap.*8. *num.*11. dicentem, vt poſſit diſpenſare Ordinarius in lege lata à Concilio vniuerſali, vel à Superiore, etiam extra caſum neceſſitatis, interim dum facultas ei non adimitur; quia ſi ità contingeret, eſſet, Epiſ-

copo

copo facultas ampla ſubuertendi Superiorum leges, ſic vt etiam ſi facilis eſſet aditus ad Pontificem poſſet quilibet Ordinarius Epiſcopus ex iuſta cauſa, & de ordinario iure ſuper leges Concilij generalis diſpenſaret, quod admittendum eſſe non
4 videtur, † quia eo ipſo quod lex editur à Pontifice, vel Concilio, nec conceditur diſpenſatio, nequit Epiſcopus diſpenſare; ſic vt cenſeatur reſeruata diſpenſatio Superiori propter illud principium generale, quod inferior nequit in lege Superioris diſpenſare, vt docent Sanchez *de matr. tom.2.lib.7.diſp.7.num.6. & tom.1. lib.2. diſp. 40. num.* Gutierrez *in Canonicis lib.1.cap 5.num.10.* Gratianus *diſcept.forenſ.cap.397.num.33.* Molinus *de ritu nuptiar.lib.2.differt.11.num.145.* Reginald. *in praxi tom.3.lib.31.cap.27. num.102.* Barboſa *de poteſtate Epiſcopi cap.57.num.1.* Gaſpar.Hurtad. *de matrimonio diſputatione 26.diſ.2.* Alterius *de cenſuris tom.2. diſputation.8. cap.3.* verſ. *ſed controuerſia.*

5 Vnum tamen notant Miranda *in manuali Prælator.tom.2.quæſt 30.art.10. concluſ.2.* Sanchez *de matrimon. tom.1. lib.1. diſp.61. num.3.* Suarez *de legibus lib.7. cap.14. num.3.* Diana, & Gutierrez *ſuprà* Sayrus *de cenſuris lib.2.cap.19.num 2.* Henriquez *lib. 10.cap.35.num.2. in gloſſ. lit. D*, & alij communiter vt ſtando in noſtra ſententia negatiua, quando Concilium, ſeu Summus Pontifex cenſuræ abſolutionem non reſeruat, videatur conceſſiſſe Epiſcopi poteſtatem ab illa abſoluendi quod non implicat negatiuæ ſententiæ relatæ, cum aliud ſit diſpenſare, aliud inquam abſoluere: & vt relata vberius confirmes leges quæ *infra* latiſſimè ſcripſi *in cap. cum veniſſent 12. de iudicijs* vbi quis poſſit cognoſcere de dubiis priuilegiorum: aliqua dico *infra in e. ſi quando hoc titulo.*

6 Ad ſecundam quæſtionis partem an Epiſcopi poſſint diſpenſare in lege Pontificia apponendo pœnam pecuniariam; cumque difficultas hæc poſſit conſequens conſiderari ad præcedentes, videtur, pro negatiua ſententia reſpondendum quia ex quo Pontifex ſolum concedit inferiori facultatem diſpenſandi in lege ſua ex iuſta cauſa, non inde procedere, vt ei concedat facultatem commutandi legis obligationem in aliam materiam, alias ſine iuſta cauſa poſſet eam legis obligationem in aliam materiam commutare, ſicut poteſt Epiſcopus abſque alia cauſa obligationem voti in aliam commutare: ita docent Thomas Sanchez *lib.8.de matrim.diſp.14.num.2.* latè comprobans, & cum multis Caſtrus Palaus *tom.1.tract.1.diſp.6. puncto 9.num.4.* Bonacina *de legib.diſp.1. quæſt.2. punct.3.num.23.* Filliucius *tom.1. tract.10. p.1.c.5.*
7 *n.180.* Diana *p.10.reſ.8. & 9.* † Plus eſt enim commutare extra voti materiam, quàm diſpenſare; ergo cum ſolùm permittatur diſpenſatio, & Trid. *in cap.18. ſeſſ.25.* præcipiat diſpenſationem gratis eſſe faciendam, & *in ſeſſ.23. cap.1. de reform.* ſubeat dimiſſorias gratis dari, ſequitur dicendum, vt nequeat Epiſcopus pecuniariam pœnam imponere, cum diſpenſat in lege Pontificia.

8 Nec obſtant Innocentius *in cap. 1. obſeruat. ieiunij, num.2. ibi* Henricus *num.2.* Ioannes Andreas *num.2.* Cardin. *num.3.* Antonin. *num.5.* Cajetanus *2.2. D.Thoma quæſt.97.art.4.ad finem*, vbi Angel. *num.10.* Syluester *quæſt.7.dicto.2.num.19.* Armillà *num.6.* Tabiena *quæſt.14.num.15.* Suarez *lib.6. de legibus cap.16.num.14.* Azor. *tom.1.lib 7.cap.19.q.5.* Nauarr. *in ſumma cap.21.num.22.* dicentes, vt liceat Epiſcopis diſpenſando in lege Pontificis imponere onus mulctæ pecuniariæ. † Sed quia Sua- 9
rez *num.9.* id intelligit tantùm in legibus, per quas ſubditi obligantur ad aliqua onera, à quibus per diſpenſationem eximuntur, vt lex ieiunij abſtinendi ab operibus ſeruilibus in die feſto, & in ſimilibus. † Secus in legibus illis, quæ non impo- 10
nuntur per ſe ad imponenda onera ſubditis, ſed propter alios iuſtos fines pertinentes ad commune bonum propter ſeruandum debitum ordinem vel vitanda aliqua incommoda; quemadmodum talis eſt lex Tridentini, quæ præcipit fieri denunciationes publicè ante matrimonium; quia cum iſte actus non poſtuletur propter ſe, ſed propter vitanda pericula, ſubſitque iuſta inde cauſa ad diſpēſandum, erit impertinens cōmutatio per impoſitionem eleemoſinæ, cum in hoc nihil deſeruiat ad finem talis legis, † ideo ego abſolutè primam 11
negatiuam amplectendo, quam etiam tuetur Ioannes Sanchez *in ſelectis diſp.54.num.40.* Secundam inquam libenter amplecterem quoties fieret diſpenſatio ab Epiſcopo in aliqua lege Pontificia pœnali, veluti ſi diſpenſaret in irregularitate orta ex delicto: nam tunc poſſet pœnam pecuniariam imponere non per viam commutationis partialis, ſed in pœnam delicti; quare bene Diana *dicta reſ.9.* in verſ. *mutatur* addit vt quando, † 12
delictum præberet iuſtam diſpenſandi cauſam vt concubinatus, aut Virginis defloratio, tunc poſſet Ordinarius, non ob diſpenſationem, ſed in pœnitentiam delicti, aliquam mulctam pecuniariam imponere, ſicut quando aliquis petit diſpenſationem delicti: poſſit inquam in delicto aliquid imponi, & hoc modo excuſabuntur, ſecundùm Sanchez, & Caſtr.Pal. iam relatos pro noſtra ſententia, Epiſcopi qui diſpenſantes in aliqua lege Pontificis in caſu eis permiſſo imponunt aliquam mulctam pecuniariam per modum cuiuſdam commutationis, cum innitantur opinione probabili, & videatur illis permitti ex tacita Papæ commiſſione. Nec implicant quæ dixi *in cap.3.licèt 3. de feriis ſub quæſt.4.* vbi egi de quæſtione an dum Epiſcopus diſpenſat ad laborandum in diebus feſtis queat imponere aliquam mulctam.

Vnum tamen notabis prædictas mulctas, ſiue 13
à Capitulo ſede vacante ita impoſitas pro diſpenſationibus, ſeu commutationibus eſſe applicandas piis operibus, vel pro eleemoſynis diſtribuendis: ita Diana *dict. reſ.9. in fine*, & de Capitulo ſede vacante, & eius Vicario Paul. Squillante *de obligationibus, & priuilegiis Epiſcoporum p.1.cap.28. num. 9.* cum Proſpero de Auguſta, Genuenſ. & Merola qui fatentur vt ſtatim queat fieri applicatio prædicta à Vicario Capituli, iuxta diſpenſationem Trid. Concil. *ſeſſ. 25. cap.3. de reformat.* & idem Squillante *num. 12.* † addit nomine emo- 14
lumentorum intelligi etiam pœnas impoſitas in obedientibus ratione contumaciæ; & id etiam quod percipitur ratione decreti quod in[illegible]ponitur & ſic Merola *tom.3.diſp.7.dubio 1. num.*[illegible]*.* aſſerit applicanda eſſe locis piis iuxta diſpoſitionem Concilij Trid. emolumenta, quæ proueniunt ex pœnis pecuniariis tēpore quo vacat ſedes Epiſcopalis: & prædictam ſententiam amplectuntur etiam Diana *dict.p.12. tract.8.reſol.10.* Riccius *tomo 2.deciſ.289.per totam*, Genuenſ. *in praxi Archiep.c.69.n.4.* Proſper. de Auguſtino *in addit. ad*

Quarantam

Quarantam, verb. *capitulum verſ. prædicta re-*
ſtringo, & affirmans Squillante *ſupra dict. num. 9.*
cap. 18. ſic pluries fuiſſe obſeruatum in curia Ar-
15 chiep. Neapoli. † addit quod ſic *ibi*, eſt inueterata
conſuetudo pro criminibus dignis compoſitione
compoſitiones facere, cum Epiſcopi Iuriſdictio
ſede Vacante ad Capitulum deuoluatur, *c. vnico,*
& ibi gloſſa de maiorit. & obedient. naque ſicut li-
cet Epiſcopis compoſitiones facere; ita nec etiam
id denegetur Capitulo ſede vacante: nam quouſ-
que durat ſedens, vacans repræſentat Epiſcopum,
& agit quæ Epiſcopus facere poterat, vt latè,
infra ſub lib. 3. dico in ſuis titulis.
16 Ad tertiam quæſtionis partem an diſpenſatio
à Pontifice conceſſa, & ſignata valeat in foro
conſcientiæ; & licet pro parte negatiua poſſent
adduci quæ ſignanter noto, *in cap. 6. 9. & 15. de*
electione per extrauagans iniuncta de elect. & in
cap. auaritiæ eodem lib vbi patet nullomodo Epiſ-
copis concedi adminiſtrationem, ſuorum Epiſco-
patuum, etiam litteris expeditis dum præſentatæ
non fuerint Eccleſiarum capitulis; & quia in foro
exteriori aliter Bullæ poſt gratiam conceſſam, &
17 ſignatam non valent. † Verum adhuc aliter exi-
ſtimo dicendum eſſe in foro conſcientiæ; quia ad
perfectionem gratiæ ſufficit quod ſignetur ſup-
plicatio, cum gratia non habeat aliam cauſam effi-
cientem, niſi Pontificis volontatem, ſeu Princi-
pis; quâ poſita, ſeu manifeſtata per ſcripturam,
qualis eſt ſignatæ ſupplicationis habetur com-
pleta ipſa gratia: nam poſitâ completâ, &
perfecta cauſâ habetur completus; & perfectus
effectus.
18 Et confirmatur quia expeditio litterarum nõ
continet aliquod gratiæ complementum, ſed tan-
tùm authenticationem in foro ſoli quæ inſeruit,
19 authoritatiuè conſtat de conceſſione. † Nec ob-
ſtat regula Cancel. 50. Gregorij XIII. (quæ
hodie eſt 52.) in qua dicitur, quod nulla diſpen-
ſatio; licet aliàs viua voce ſummi Pontificis con-
ceſſa, vel iam per manum eiuſdem ſummi Pon-
tificis ſignata cuiquam in Iudicio, vel extra iudi-
cium ſuffragetur, antequam ſuper ea litteræ Apo-
ſtolicæ ſint expeditæ, ſeu confectæ; quia reſpon-
detur verba illa extra iudicium non extendi ad fo-
rum conſcientiæ, ſed tantum ſortiri effectum in
foro externo, etiam extra iudicium, veluti ſi ex-
tra Iudicium contentioſum, in quo nullomodò
valere queat ea gratia; ad alios nempe effectus
vellet impetrans ratione huiuſmodi diſpenſationis
litteris nodum expedis admitti ad aliqua officia,
ſiue ad alios actus in iudicio, vel extra, quorum
ſecluſa diſpenſatione eſt incapax: ita expendunt,
& abundantius Sanchez *de matrim.* cum multis,
lib 8. diſp. 29. num. 12. agens de intellectu dictæ re-
gulæ Diana *part. 10. tract. 16. reſ. 53.* alia in confir-
mationem adducens ex doctrina Molinæ *de iuſti-*
tia tract. 2. diſp. 81. Baſilio Pontio *de matr. lib. 5. c. 5.*
20 *n. 14.* † Et iterũ confirmatur quia clauſulæ conſue-
tæ apponi in litteris, non pertinent ad conceſſionẽ
gratiæ, quaſi ſine illis non habeatur conceſſio, ſed
ſicut formulæ vſitatæ litterarum; ſunt enim for-
mulæ explicationis, conceſſionis, non autem con-
ceſſionis forma: ita docent Cardinalis Lugus *de*
iuſtitia tom. 2. diſp. 22. num. 163. Boſſius *in mor.*
tom. 3. tit. 14. §. 2. num. 164. Paſqualigus *in deciſioni-*
bus variis deciſ. 141. dicentes, vt ſupponant con-
ceſſionem factam iuxta formam ſupplicationis
petitoriæ; quia ſignatio ſupplicationis facit: quod
intelligatur conceſſum quidquid in ipſa petitum
fuit, pertineantque tantum ad ſtylum Cu-
riæ, quo conceſſio facta expediri, & explicari
ſolet.

AD TEXTVM
IN CAPITE I.
DE RESCRIPTIS.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Appellationis reſcriptum quare concedatur, cum liberum ſit cuique appellare.*
2 *Clauſula* appellatione remota, *affectus remiſſiuè.*
3 *Speciale mandatum derogat generali remiſſiuè.*
4 *Proteſtationis materia inſinuatur.*
5 *Romana Eccleſia omnium mater remiſſiuè.*

DE materia huius textus repetentes Ordina- 1
rij latè agunt in ſchola Salmantina pro aſ-
ſignatione Veſpertinæ Cathedræ Iuris Canonici,
& multi adducti à Barboſa *hic*, præter quos Zene-
dus *collect.* 128. ad decretales, expendit textum
Azor. *lib. 5. mor. cap. 14.* ſeptem intellectus aſſignat
Sahagun. *hic à num. 24.* idem Barboſa *hic p. 6. à*
num. 5. dum expendentes verba textu noſtri ibi: *Et*
litteris Apoſtolicis altera pars munita, quibus ei
generaliter eſt indultum, vt liberè ſibi liceat appel-
lare, & difficultatem proponentes; eo quod litte-
ræ illæ fruſtra ſiot indultæ, cum liberum ſit cui-
que appellare, dum offenditur, & opprimitur,
iuxta quæ longiſſimè dico *in Rubrica, & toto tit.*
de appellat. itidem reſpondent, reiectis aliis in-
telligendi modis, generale reſcriptum liberè ap-
pellandi, de quo hic prius emanaſſe; & per illud
parti impetranti dumtaxat indulgeri ius appellan-
di in caſibus à iure permiſſis, & non fruſtra; quia
illa pars timebat futura iudicis grauamina, à quo
plures moleſtias reportauerat; & ob id, vt ſe ab
eminentibus periculis defenderet, & aduersùs iu-
dicem ſe muniret, prædictum reſcriptum impe-
rtauerit, vt ſic clarè conſtitutus ſub Apoſtolica
protectione, iudex ab illis moleſtiis ſe abſtineret,
nec auderet appellationi ſe abnegare: applica
quæſtionem *in cap. oblata 57. de appellat. q. 2. verſ.*
ad tertiam, & *ibi c. 15.*
Et quia Barboſa multos refert *hic num. 2.* agen- 2
tes per verba textus noſtri ibi: *Sublato remedio*
appellationis, de effectibus clauſulæ *appellatione*
remota; ideo adiunges quæſtionem, de qua dixi
in Rub. de appellat. quæſt. 1. an appellatio taliter
ſit inducta iure naturali, vt Princeps nequeat eius
remedium auferre, vbi *num. 9.* expendi textum
hunc. Item & quæſtionem, de qua dixi *in cap. 4.*
de foro comp. quæſt. 1. an appellatio, & recuſatio ita
æquiparentur, vt delegata cauſâ, appellatione re-
mota, intelligatur etiam ſublata recuſatio: &
quando vtraque verificetur. Et de aliis effectibus
dixi *in cap. 17. de re iud. quæſt. 1. verſ. ad tertiam,*
dum egi de ea, an clauſula appellatione remota
operetur tertium non eſſe admittendum ad im-
pediendam executionem: & *in c. inquiſitioni 71.*
de appellat. quæſt. 1. Vbi poſui illam quæſtionem,
an

an clauſula appellatione remota poſita in principio, aut in medio, tantum operetur, ac ſi poſita in fine, & ibi verſ. *ad ſecundam*, poſui quos effectus operetur.

3 Et in verſ. ibi, *quia ſpeciale mandatum derogat generali*, communiter agunt Doctores de regula text. *in cap generi 34.* vt expendo *infra de reg. iuris* vbi quod *generi per ſpeciem derogatur* explicat, & limitat hic Barboſa *à num. 3.* & *in addit. p. 6.* expendit *à num.* 8. Vide *infra in cap. Abbatem 40. hoc tit.* & infra *in c. 3. hoc tit. quæſt. 2. à num. 5.* ſub verſ. *clarius* vſque ad finem, & applicabis quæ dico *infra de conſuetudine in Rubric. quæſtion. 3. à numero 1.*

4 Et quia per gloſſam hic verbo *mandatum*, & gloſſa ibi, *Niſi proteſtatio* notet Barboſa *hic n. 10. & 11.* quod non eſt neceſſaria proteſtatio, vbi Aduerſarius non reperitur; & quod ille, qui impeditus eſt debet proteſtari impedimento; ideo adiunges quæ de vi, ac neceſſitate proteſtationis adduxi *in cap fin. de appellationibus.*

5 Item in verbis textus noſtri, & eius integra ibi, *Cum Romana Eccleſia omnium Eccleſiarum diſponente Domino, mater eſt &c.* poteris agere de quæſtione, an Eccleſia Romana ſit mater, de qua videbis quæ tradit Faquineus *lib. 8. controuerſ. cap. 1.* explicans *l 8. cod. de ſumma Trinit. & fide Cathol.* item adiunges quæſtionem, de qua *in cap. 1. de præſcript. quæſt. 5. verſ. ad vltimam*, vbi egi de ea, an Matrix Eccleſia intelligatur de Cathedrali: & quid ſit Eccleſia Catholica notaui *ſupra in cap. 1. de ſumma Trinit. & fide Cathol. in §. 6. vna eſt fidelium n. 1.*

AD TEXTVM IN CAPITE II. EX PARTE.

hoc titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula* ſi preces veritate nitantur, *intelligitur in qualibet gratia, in omnibus precibus, & in quolibet reſcripto etiam Regis: & quomodo ea probetur*, n. 3.

3 *Vnius probatio ſatis eſt ad effectum reſcripti quod copulat duo ad eundem effectum.*

4 *Copula requirit vt omnia copulatiua vera ſint.*

1 HVNC textum explicaui *in cap. cum non ab homine de iudiciis quæſt. 28. num. 28. verſ. ſed textus*, & *in cap. 1. de fide inſtrum. quæſt. 1. à n. 1. & in Rubr. de confirm. vtili quæſt. 3. num. 12.* Et quia abunde notat Barboſa *hic de clauſula ſi preces veritate nitantur num. 1. & num. 8.* quod intelligatur in qualibet gratia in omnibus precibus, & in quolibet reſcripto, etiam Regis, ac de aliis *à n. 9.* vbi quid deſideretur ad validitatem reſcripti, ac de aliis ideo pro quæſtionibus textus noſtri, de quibus idem Barboſa *hic num. 3. & 4.* in verbis ibi, *Quod ſi conſtaret ipſum de periuriis eſſe conuictum, & perpetuo illi renunciaſſe Probenda* adiunges quas adduxi *in cap. cum non ab homine de iudic. quæſt. 28.* dum egi de ea, an Clericus periurus ipſo iure amittat beneficium, aut præerequiratur ſententia priuationis, & ea omnia, quæ de periurio dixi *in cap. breui 17. de iureiurando*, vbi egi de pœna periurij, & quid antiquitas obſeruaret, dixit Rebardus *lib. 2. var. cap. 3* & quod per renunciationem amittit quis beneficium; ideo adiunges notata *infra ſub tit. de renunc. & in cap. 2. de reſtit. ſpol.* videbis præter alios ordinarios Sahagum ad texum noſtrum.

2 Et quia Barboſa *num. 10 fin.* per gloſſam hic *& perpetuo*, notet quod vbi reſcriptum copulat duo ad eundem effectum, ſi alterius probatio ſatis eſt ad victoriam, ſufficiat vnum probare; & reſoluat cum Sanchez *de matrim. lib. 8. diſp. 21. num 41.* vt quoties in reſcripto quocumque plures narrantur cauſæ copulatiue, quarum aliquæ veræ ſint, aliæ falſæ, expectandam eſſe cauſam, quâ nititur reſcriptum, ad ea, quæ exiſtente vera, non obſtare falſitatem; ideo adiunges quæ tradit Riccius *ſuper gloſſam hic*, vbi Felinus *num 23. collect. 1676.* affirmat quod pluribus narratis in reſcripto ad lites, ſufficit vnum verificare ad mouendum Principem ſed videtur ibi probare, vt hoc procedat in reſcriptis ad lites, ſecus in gratioſis, vbi omnia ſunt probanda, & verificanda.

3 Quod ſi dubites quomodo probetur clauſula noſtri textus *ſi preces veritate nitantur*, recurres ad ea, quæ congerit Sanchez *lib. 8. de matrim. diſp. 35. & num. 15.* vbi proponit quæſtionem, an deſideretur cognitio Iudicialis veritatis precum, ſumptis teſtibus Iuramento aſtrictis coram notario; & licet non deſiderari affirmet; quia ſatis eſt, ſi iudex ſe extraiudicialiter informat, præcipuè in puncto, de quo ibi agit; ſed pro longa diſputatione adiunges quæ dico, *in cap. de cætero de ſentent. & re iudicata*, vbi ago an executor cognitionem habeat; item & quæ dico *à quæſtione 3. in cap. quoties de teſtibus*, vbi ago de neceſſitate iuramenti ad corroborandas teſtium depoſitiones.

4 Et quia hic Barboſa per verba textus noſtri, *&* & ibi *præciſè* agit de natura harum dictionum *numero 2. & 7:* & vberius *in ſuo tractatu de dictionibus vſu frequent. dict. 110. & 275.* ideo nunc adiunges quæ congerit Gratianus *regula* 109. dum ad textum noſtrum cum Felino *hic §. copula* affirmat pro regula, vt copula requirit quod omnia copulatiua vera ſint ex textu *in l. heredi plures ff. de condit. inſtitut. in l. ſi quis ita ff. de verb. obligation. in §. penultim. inſtituta de heredibus inſtituendis, & in l. 24. titulo 11. p. 5. & in l. 13.* vbi Greg. *tit. 4. part. 6.* & de ampliationibus, ac limitationibus, ac de intellectu, prædictus Gratianus cum multis ab eo relatis.

AD TEXTVM IN CAPITE III.

Cæterum, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM

1 *Reſcriptum poſterius ad lites, non faciens mentionem de primo, non valet ſuper eadem cauſa, & de ratione*, n. 3.

2 *Reſcriptum poſterius, vt deroget priori, debet facere mentionem omnium clauſularum ipſius.*

4 *Vltima quando derogent prioribus, exemplificatur*, n. 5. 6. 7. & 8.

5 *Impetrans debet mentionem facere de primo reſcripto.*

1 PER hunc textum communiter Doctores
probant noo valere, nec priori derogare
poſte. ius reſcriptum ad lites, in quo non ſit men-
tio prioris ſuper eadem cauſa ad alios iudices im-
petratum, intelligens Barboſa *hic num. 3. &* 4. pro-
cedere; licet res integra exiſtat, & lis per prius
nullatenus ſit inchoata *ex cap. tibi qui, & cap.*
2 *duobus hoc tit.* † Item & quod non ſufficiat prioris
reſcripti ſimpliciter, & abſolutè in poſteriori men-
tionem fieri, ſed omnium clauſularum notabi-
lium, quæ in eo continentur, vt ſignificari videtor
in cap. cum dilecta 22. in principio hoc tit. & in cap.
ex litteris de officio delegati, probans itidem ſubre-
ptitium eſſe *ibi num. 5.* ſicut, & quodcumque aliud
ad lites impetratum; quod in praxi abſolutè non
admittit Barboſa *ſub dicto num. 5.* verſ. *verum*, in
reſcriptis iuſtitiæ, & ad lites impetratis; etſi ve-
rum fateatur abſque dubio procedere in reſcriptis
3 gratiæ. † Cumque *ſub num.* 1. rationem deciſionis
adducat; oempè quia ſic impetrans ſuppreſſit, ve-
rum quod exprimere tenebatur; ideo recurres ad
notata *infra in cap. ſuper litteris* 20. *hoc titulo*, vbi
dico de obreptione, & ſubreptione reſcripto-
rum.

4 Vnde benè de his, quæ ſubſequuntur rectè *hic*
agi poteſt, nempè an vltima pacta derogent pòo-
ribus *ex l. pacta nouiſſima cod. de pactis ſecundum*
5 *dicta ſupra in cap. fin. de conſtit.* † Itèm qood per
conſtitutionem ſecundi procuratoris, primus, reuo-
catus cenſetur, & quod primum teſtamentum,
rumpitur per ſecundum, niſi hoc non fuiſſet ritè
6 factum, primum vero ſic, † qood mandatum ſe-
7 cundum tollit primum, † & quod legari ademptio
in perſonam primi legatarij inducitur, quando te-
8 ſtator, qui primo legauit, transfert in alium † Et
quod primum priuilegium tollitur per ſecuodum:
ſic hæc recolligit Riccius *collect.* 756. ex Rota *in*
deciſ. 80. *de reſcriptis in antiquis* ex Anton. Fabro
in deciſ. 3. *cod. de procur. ad textum in l. ſiquis cum*
§. fin. ff. de procur. ex Vinio *in deciſ.* 13. & 15. *p.* 1. *&*
in deciſ. 337. & ex Verallo *in deciſ.* 200. *part.* 2.
alios caſus adducit Gratianus *regula* 404. *à nu-*
mero 4.

9 Et ad regulam quod impetrans debeat facere
mentionē de primo reſcripto per textum noſtrum,
per tredecim ampliationes, expendit Gratianus
regul. 229. adducens ſeptem limitationes ex Felino,
hic aliaſque duas addens *num.* 12. *&* 13. Et de qui-
bus aliis debeat mentionem facere abundè dico
infra in cap. ad aures 8. *& in cap. cum adeo* 17. vbi
leges. Et ſic regulam generalem textus noſtri con-
firmat Molina *de primog.* cum multis ab eo relatis
lib. 2. *c.* 4. *à num.* 51. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 3.
caſu 102. *n.* 62. & cum aliis addicionatores Molinæ
dicentes cum Menochio, & Moneta, procedere
etiam ſi reſcriptum impetratum eſſet ab ipſomet
impetrante, & etiam in cauſa appellationis: & ad-
dunt Menochius *ſupra num.* 66. *&* 67 Moneta *de*
commut. cap. 6. *num.* 333. procedere etiam in impe-
tratione ſecundi reſcripti, quod tendit ad augen-
dam confirmaodamque conceſſionem primam;
idemque Menoch. *num.* 69. Moneta *n.* 334. addunt
procedere quoad notabiles clauſulas primi reſcri-
pti, quas in impetratione ſecundi, pars narrare de-
bet, & etiam ſi vnum reſcriptom ſit ad vnum iu-
dicem, & alterum ad alium, Moneta *ſupra n.* 332.
de limitationibus dico *infra ſub quæſtion. & ibi in*
fine. Quare ad quæſtiones pro textu noſtro præter
infra relatas, leges quæ tradit Couarru. *in Rub. de*
teſtam. 2. *p. à num.* 19. vbi da ea qualiter teſtamen-
tum habens clauſulam derogatoriam, poteſt dero-
gari, ac mutari: item applicabis adductam qoæ-
ſtidnem de derogatione ampliſſima priuilegiorum
Soc. IESV eis oon facta intimatione *in cap. penult.*
de conſtit. q. 1. verſ. *ad tertium.*

QVÆSTIO I.

An impetrata diſpenſatione duplici ad eandem rem, poſterior cenſeatur ſubreptitia, niſi mentionem faciat prioris. Quid quando eſt quædam diſſonantia partialis, & contrarietas, vbi de clauſula *motu proprio*. Et an quando prius reſcriptum, ſeu priuilegium, ſunt irrita, ſit neceſſarium facere in poſteriori de illis mentionem. Et an reſcripta Principis, quæ generalia ſunt, poſſint vincere municipalem conſuetudinem ſepeliendi mortuum in Ciuitate.

SVMMARIVM.

1 Cap. penult. de præſcript. & à n. 4. & 9.

2 Cap. 2. de filiis presbyteror. lib. 6. & à n. 3. 5. & 8. & n. 13.

3 *Diſpenſatio ſecunda ad beneficia, de defectu primæ, mentionem debet facere.*

6 *Taciturnitas qualitatis, quam iura exprimi iubent, reddit gratiam ſubreptitiam; etiamſi ignoranter ea qualitas tacita ſit.*

7 *Diſpenſatio poſterior abſolutè conceſſa, ſubreptitia cenſetur, non faciens mentionem de prima, etiam conceſſa cum quadam moderatione, & eſt verum etiam in diſpenſationibus conceſſis ab inferioribus*, à n. 13.

9 *Priuilegium poſterius abſolutè conceſſum, non faciens mentionem de primo, cum moderatione cenſetur ſubreptitium, idem de gratiis impetratis*, n. 10.

11 *Priuilegium ſecundum ex toto iure communi aduerſam debet facere mentionem priuilegy ſolum ex parte Contrarij.*

12 *Notalium diſpenſatio in Conſanguinitate, non deſiderat vt fiat mentio prima in ordine ſacro.*

14 *Diſpenſatio amplius conceſſa ex motu proprio, & ex certa ſcientia, eſt etiam ſubreptitia, non facta mentione prioris ſtrictioris.*

15 *Motus proprius non firmat gratiam contra intentionem concedentis.*

16 *Clauſula* motu proprio *in gratia adiecta non inducit diſpenſationem.*

17 *Diſpenſatio ſecunda cenſetur ſubreptitia, non faciens mentionem de prima moderata metu proprio,* n.15. *quando limitatio, apponitur de ſtylo curiæ,* à n.19.

20 *Diſpenſatio ſecunda ad matrimonium valida eſt, non faciens mentionem de prima limitationibus ſolitis apponi de ſtylo.*

21 *Diſpenſatio poſterior facta ex noua cauſa, valet etiam ſi de prima mentionem non faciat.*

22 *Diſpenſatio ſecunda non cenſetur ſubreptitia, non faciens mentionem de prima, quando vtriuſque diſſonantia, eſt ſuper rebus diuerſis* num.23. & 24.

23 *Rota in nouis* deciſ.47.

24 *Subdiaconus diſpenſatus, in ordine, vt ducat vxorem, ſi velit poſtea ducere cum conſanguinea, non eget in ſecunda diſpenſatione, vt faciat mentionem de prima.*

25 *Fœmina diſpenſata, vt conſanguineo nubat ad conſulendam eius paupertati, ſi ſecundam diſpenſationem impetret, vt alij conſanguineo, ſeu non conſanguineo, nubat, tacitis cauſis primæ, non facit ſecundam ſubreptitiam.*

26 *Reſcriptum poſterius, non eſt ſubreptitium ſi de primo nullo mentionem non facit, idem etiam procedet, ſi mentionem non faciat de clauſula irrita alterius reſcripti* num.28. *expenditur,* à n.29.

30 *Reſcriptum ſecundum impetratum ſiue à diuerſis valet, etiam ſi non faciat mentionem de primo irrito in æquali diſpenſatione; ſecus ſi prima irrita gauderet ampliori priuilegio.*

31 *Diſpenſatio ſecunda, cenſetur ſubreptitia etiam conceſſa ſub ampliori forma ſi mentionem non facit de prima limitate conceſſa,* n.32.

33 L.3.§.Diuus Adrianus ff. de ſepulchro violato, num.34. & 35.

35 *Reſcripta poſteriora generalia non derogantur primis ſpecialibus, ſicut nec ſpeciales conſuetudines non derogantur per leges generales.*

36 *Mortui in Vrbem ſepeliri prohibitum erat* lege 12. Tabul.

1 AD primam quæſtionis partem quod ſubreptitia videatur probari videtur ex textu *in cap. penult. de præſcript.* quatenus ibi Iudicatur ſubreptitium priuilegium recipiendi Sacramenta à quouis Antiſtite abſolutè conceſſum cuidam Abbati, non facta mentione alterius priuilegij prius eidem Abbati conceſſi; non ita ample, ſed cum moderatione hac *ſi proprius Antiſtites miniſtrare nollet.* † Deinde ex textu *in c.2. de filiis presbyteror. lib.6.* vbi deciditur ſubreptitiam fore diſpenſatio-
2 nem à ſede Apoſtolica impetratam, vt intelligitimus obtineat plura beneficia, ſi prius ad vnum diſpenſatum ſecum ſit, nec in poſteriori diſpenſatione mentionem illius defectus faciat; eo quod ſit veriſimile, vt Pontifex prioris diſpenſationis conſcius, non eſſet conceſſurus poſteriorem Couuarru. *lib.1. variar. c.20. n.*8. Menoch. *de arbitrariis lib.2. cent.3. caſu* 201. *n.*39. *& caſu* 201 *n.*33. *&* 34. Molina *lib.2 de primog. c.4. num.*51. Mierez *de maiorat. in 1. edit. q.7. num. vnico, col.*2. Gutiertez *quæſt. canon. lib.2. c.15. n.*91. Henriq. *lib.7. de indulgent. c.17. n.*5. quamvis addat hoc eſſe in foro exteriori, atque *in dict. c.2. de filiis presbyter. lib.6.* peti vt ſaltim in eo caſu fiat mentio prioris diſpenſationis, vt tradunt Couar. *in 4. decret. p.2. c.8* §.7. *n.5. verſ* 7. Molina *lib.4. de primog. c.3. n.43.* vbi additionatores Nauar. *lib.4. conſil. de conſanguinit. & affinit. in 1. edit. conſ.5. fin. & in 2. conſ.8. n.6.* Abbas *in dict. cap. pen. de præſcript. n.*17. & Ioan. Andreas *in dict. c.2. n.1.* vbi DD. alij congeſti à Barboſa, & ego alia notaui *in dict. cap. pen.* vbi ſic tenet cum Sanchez referendus, & aliis.

Alij inquam exiſtimant ſubreptionem non dari, 3
nec conſiderari, nec eam probari ex *dicto cap 2. de filiis presbyterorum lib. 6.* eo quod *ibi* non dicitur prioris diſpenſationis faciendam eſſe mentionem, ſed ſolùm prioris defectus, cum in illo non ſit prius diſpenſatum, niſi quoad vnum beneficium obtinendum, vt patet ex illis verbis *diſpenſationem aliam tacito de prædicto defecta poſt modum obtinent,* iunctis aliis verbis præcedentibus, ibi: *Si is, cum quo fuit per ſedem Apoſtolicam diſpenſatum, vt non obſtante defectu natalium:* & ſic Dominicus *ibi num.*7. Francus *num.2. notab.*3. dixerunt vt in ſecunda diſpenſatione addita primæ, non ſit opus de prima mentionem facere, ſed de primo defectu, & vt refert Sanchez *de matrim. diſp.*22. *lib.8. num.*3. eſto quod textus ille peteret prioris diſpenſationis mentionem, loquitur in caſu ſpeciali, quando ſcilicet cum illegitimo diſpenſatur ad duo beneficia, tacita priori ad vnicum diſpenſatione; quia difficilius vtrumque ſimul, quam vtrumvis ſeorſum concederetur, vt explicant illum textum Molina *dicto lib.4. de primog. cap.3. num.*43. & alter Molina *tom.3. de Iuſtitia diſp.*650. *n.*4. de vero intellectu huius textus dico in verſ. *ad ſecundam.*

Nec itidem contrariam ſententiam probari *ex* 4
dict. cap. penultimo de præſcript. cum textus ille loquatur de caſu quodam ſpeciali; nempè quando per poſterius priuilegium derogatur iuri proprij Epiſcopi, cuius eſt omnia Sacramenta ſuis ſubditis conferre, quod ius partim ſeruatur intuiolatum in priori priuilegio, vtpotè quod ſolum concedebat ab alio recipere, quando proprius miniſtrare nollet, at poſterius concedebat ab alio recipere: ſic in hoc caſu intelligunt textum illum Innocent. *ibi num.*4. Ioannes Andreas *num.*14. Hoſtienſis *num.*7. Anton. *num.* 20. Bald. *num.* 10. Cardinal. *num. vnic.* verſ. *in fine gloſſæ ſic patet:* & ſic illum textum ad alias diſpenſationes iuri tertij non derogantes, trahere diſſonare rationi, refert Sanch. *vbi ſupra.*

Quare qui ſecundam tenent, ac docent ſen- 5
tentiam dicunt ex textu *in d. c.2. de filiis presbyterorum lib.6.* non deduci, vt ex ſola diſpoſitionis natura proueniat, vt ſit ſubreptitia poſterior, quæ mentionem non facit prioris eidem perſonæ conceſſæ, ſolumque ſic cenſeri ex tacita Principis voluntate qua ſubreptitia ibi iudicatur; eo quòd credatur vt prioris memor poſteriorem denegaret, vt conſtat

ex

Google

ex potiſſima ratione textus illius, vbi Doctores primæ ſententiæ, eam tantum rationem tradunt; quia cum neutra diſpenſatio ab altera pendeat, & vtraque à potenti concedere impetrata ſit, ſi vtriuſque natura præcisè conſideretur neutra, alterius mentione indigeat, & ob id attenta tali ratione conſiderantes naturam textus illius, & *dict. cap. pen. de praſcript.* ea non probatur ex dictis *n. præced.* & videtur velle Abbas *in dict. cap. penult. n. 13.* vbi ait conceſſo alio priuilegio ſuper ſeparatis, vel ſuper eiſdem, non eſſe neceſſe prioris mentionem facere diſpenſationis; quia nullibi cauetur, ſolumque ob odioſam pluralitatem beneficiorum cautum reperiri ait *in cap. ſi motu proprio de præbendis lib. 6. & in cap. in noſtra de reſcriptis*, ſic in ter-
6 minis Puteus *deciſ. 246. num 2. & 4. lib. 1.* † Ob quod bene Sanchez *dict. lib. 8. de matrim. diſp. 21. num. 14.* Barboſa *in dicto cap. ſi motu proprio n. 15.* per gloſſam ibi *taceatur*, notant vt taciturnitas qualitatis, quam iura ſpecialiter exprimi iubent, reddat gratiam ſubreptitiam, etiam ſi ignoranter ea qualitas tacita fuerit; quod eſt verum, præter quam quod textus *in dicto cap. de filiis preſbyt. lib. 6.* loquitur in caſu longè diuerſo à primo reſcripto, vt dico, *num. ſequenti.*

7 Ad ſecundam quæſtionis partem, quid quando eſt quædam diſſonantia, dico cum Ioanne Andrea *in dicto cap. 2. de filiis præſbyteror.* Abbate *in dicto cap. penult. de præſcript.* Pariſio *conſ. 74. vol. 4. n. 57.* vt quando prior, & poſterior diſpenſatio ſunt circa eandem rem, ac inter vtramque eſt diſſonantia, ac partialis quædam contrarietas, quod prior cum moderatione quadam conceſſa ſit, poſterior vero abſolute, & abſque illa, ſubreptitiam eſſe poſteriorem, niſi prioris mentio Principi fiat: ſic relati Doctores, & Thomas Sanchez *dict. lib. 8. de*
8 *de matrim. quæſt. 22. num. 6.* † dicentes hunc eſſe germanum intellectum *dict. cap. 2. de filiis præſbyt. lib. 6.* nam ideo ibi aſſerunt quod poſterior diſpenſatio cum illegitimo ad duo beneficia cenſetur irrita eo quod non fuit in ea facta mentio prioris diſpenſationis ad vnicum beneficium, cum poſterior diſpenſatio amplior ſit, excedatque moderamen prioris; & ſic immerito Doctores allegatos in verſ. *alij*, explicaſſe *dict. c. 2.* vt ſolius defectus, ſit mentio facienda contra communem Doctorum ſententiam relatam.

9 Et de priuilegiis eandem doctrinam eſſe ſuſtinendam docent Bartholom. Socinus *conſ. 246. n. 4. vol. 2.* Menochius *de arbitr. lib. 2. cent. 3. caſu 203. n. 35.* Gutierrez *lib. 2. canon. quæſt. c. 14. n. 92.* Sanch. *vbi proximè*, dicens etiam intellectum relatum in præcedenti eſſe germanum ad textum *in dict. cap. penult. de præſcrip.* vbi Innocent. *n. 4.* declarat dicens, ideo ibi in poſteriori priuilegio decerni mentionem faciendam prioris, quod prius cum moderatione fuerit conceſſum, poſterius autem abſolutè rationem reddens; quia Princeps certior factus de priori conceſſione limitata, non eam multaſſet, quam *ibi* tradunt cæteri Doctores: alia tradit Sanchez, & Abbas *dicto num.* 17. in terminis ait textum illum habere verum, etiam vbi non eſt tertij præiudicium, ſed poterius priuilegium eſſe abſque
10 moderatione in priori adhibita. † Et Bellamera idem, *ibi* docet inde inferens cauendum iis, qui ſuper ætate, aut natalium, aut aliorum defectibus, aut alias contra ius commune gratias moderatas, ſeu priuilegia immoderata impetrarunt, & poſtea ampliora, vt in poſteriori gratia prioris mentionem faciant ne poſterior ſit ſubreptitia.

Imo *ibi*, Imola *n. 6.* infert etiam quod vbi priuilegium, partim ius commune continet, partim autem eſt contra ius ſecundùm ex toto iure communi aduerſum non valeat, niſi priori facta mentione; & Rota in nouiſſimis *hoc tit. tom. 3. lib. 3. deciſ. 91. num. 3.* ait hoc procedere in quibuſcumque priuilegiis, & conceſſionibus. 11

Et confirmatur quia in materia legitimationis natalium dicens diſpenſationem in conſanguinitate non eſſe ſubreptitiam, non facta mentione prioris factæ in ordine ſacro; eo quod ipſæ diſpenſationes ſint diuerſæ, & per vnam non reddi alteram ampliorem, vt Nauarrus *docet lib. 4. conſiliorum tit. de conſanguinitate in 1. editione conſ. 5. fine in 2. conſ. 8. fine.* quaſi cenſeat contrarium fore, vbi amplior redderetur, vt bene exiſtimarunt Bartholom. Socin. *conſ. 65. n. 12. volum. 3.* Ruin. *conſ. 82. n. 13. & conſ. 99. fine, vol. 3.* Curtius Senior. *conſ. 73. n. 15. ad finem, & n. 9. & 17.* Tello Fern. *in l. 12. Tauri n. 42.* Mathienzo *lib. 5. recopil. tit. 8. l. 10. gloſſa 1 n. 14.* dicentes relatam doctrinam procedere in legitimatione. 12

Etenim gloſſa verb. *ſedem in dict. c. 2. de filiis preſbyteror. lib. 6.* vbi Dominicus *n. 7.* & Franc. *n. 5.* Sanchez *dict. diſp. 22. n. 7.* dicunt hoc non ſolùm eſſe verum in diſpenſationibus Pontificis, de quibus textus *ibi* agit, ſed etiam in diſpenſationibus ab inferioribus conceſſis; eo quod ratio ibi expreſſa militet in his quoque: & addunt *ibi* Domin. *n. 4.* Franc. *dict. n. 5.* Sanchez *dicto n. 7.* vt quamvis ille textus loquatur de impedimento naturali illegitimitatis, ſit etiam, trahendus ex identitate rationis, vt intelligatur etiam de quovis impedimento accidentali: & idem Sanch. *dict. diſp. 22. num. 8. ex dictis diſp. 21. n. 52.* cum Tello Fernand. *in l. 12.* 13
Tauri n. 42. † addit etiam eſſe verum quamvis in diſpenſatione poſteriori amplius conceſſa ſit clauſula *motu proprio, & ex certa ſcientia*, cum nihilominus adhuc ſit ſubreptitia, non facta mentione prioris ſtrictioris; non enim motus proprius, etſi ſubreptionem tollat, ſupplet intentionis defectum; eo quod hæc diſpenſatio corruat ex defectu inten- 14
tionis præſumpto. † Non inquam motus proprius firmat gratiam contra concedentis intentionem, vt tradit Ioan. Andreas *in cap. ſi motu proprio n. 1. de præb. lib. 6.* quia motus proprius non ſupplet hanc ſubreptionem, docent etiam Abbas *in cap. quia circa num. 7 de conſanguinit. & affinitate.* Alex. de Neuo *ibi n. 8.* Præpoſitus *n. 4.* verſ. *ſed de diſpenſatione.* Felin. *in cap. ad aures hoc tit. n. 9. caſu 4.* vbi Decius *in noua editione n. 32.* Beroius *n. 59.* Selua *de benefic. 3. p. q. 12. n. 25.* Rebuff. *in concordatis tit. de forma mand. Apoſtol. n. 50 in 2. effectu*, quem non operatur ea clauſula Stapuleus *de litteris grat. tit. de vi, & effectu clauſul. in clauſula motu proprio, effectu 7. n. 3.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. caſu 121. n. 83.* cum aliis Sanchez alia dicens *dict. diſp. 21. n. 51.* 15

Ergo dum gloſſa *in dict. cap. ſi motu proprio*, verb. *beneficium*, in verſ. *cum per hoc ſecum diſpenſatum non ſit*, dum conſtituit clauſulam *motu proprio* in gratia adiectam, non inducere diſpenſationem, de quo Couarru. *in cap. Alma Mater p. 1. §. 7. n. 2.* Menochius *proximè relatus n. 80.* Marta *de clauſul. p. 1. clauſul. 72. n. 15.* & alij citati à Barboſa *in tract. de clauſul. vſufre. clauſula 79. n. 51.* videtur probare vt dicta clauſula *motu proprio*, alias ſubreptiones non tollat, quæ diſpenſatione indigent, vt docent gloſſæ *in clementinam ſi Romanus Pontifex de præbend.* verbo *inualidum*, Gomez. *in c. 1. num. 19. & 65 lib. 6* Rebuf. *in praxi tit. tertia pars ſignaturæ* 16

*num.*15. & in concordatis, *tit. forma mand.* verb.
motu, verſ. *decimo*, Couar. *in dict. cap. alma part.* 1.
§ 7. *num.* 40. Menoch. *num.* 81. eo quod clauſula
motu proprio non indocit diſpenſationem Iuxta
textum *in cap. non poteſt dict. tit. de prab.* quia vt
dicit Barboſa *in dicto cap. ſi motu proprio num* 14. *in*
fine, quidquid contradicat Dominic. *ibi num.* 5. *&*
in cap. 1. *num.* 14. *hoc tit. lib.* 6. hæc diſpenſatio re-
quiritur ad tollendas alias ſubreptiones inhabilita-
tem perſonæ concludentes.

17 Dubium vero eſt, num prædicta doctrina de
ſubreptione contingat quoties moderamen in
priori diſpenſatione apponitur, ex proprio motu
illam concedentis, aut ad inſtantiam diuerſæ per-
ſonæ ab illa, cui conceſſa eſt, aut ſi ipſa eadem
perſona, quæ cum moderamine petierat, nunc im-
petret abſque ea. Et licet in hoc ſecundo caſu. Fe-
linus *in dict. cap. penult. de praeſcript. num.* 2. Ruin.
conſ. 261. *volum.* 2. exiſtiment eam diſpenſationem
reſpectu eiuſdem perſonæ vtramque impetrantis
18 non eſſe ſubreptitiam. † Tamen Ioannes Andreas
ibi num. 2. Sanchez *de matrim. dict. lib.* 8 *diſp.* 22.
num. 9. Curtius Senior. *conſ.* 73. *num.* 9. *&* 17. Tello
Fernand. *in dict. l.* 12. *Tauri num.* 42. dicunt in præ-
dicto caſu aberraſſe authores relatos; & ſic in
illo, ſicut in primo diſpenſationem quantumvis ex
motu proprio cenſeri ſubreptitiam; quia qualiter-
cumque ſimul cum limitatione Princeps conceſſe-
rit gratiam, non eſt credendum eum ita facile eſſe
mutaturum tenorem prioris diſpenſationis.

19 Verum ſi cōcedens poſteriorem gratiam abſque
dicta limitatione, noſſet prioris limitationem; quia
ſemper apponitur de ſtylo Curiæ, tunc vt dicit
Felinus *in dict. cap. penult. de praeſcript. n.* 2. nequibit
contraria voluntas conijci, cui innitatur ſubreptio
ex taciturnitate: ſequitur Sanchez *dict. diſp.* 22.
20 *lib.* 8. *num.* 10. † Inferens *n.* 11. vt ſi quis impetret
voti caſtitatis diſpenſationem cum limitationibus
ſolitis apponi de ſtylo curiæ, nempe *ad Vnicum*
Matrimonium, & commutatione facta in men-
ſtruas Confeſſiones; ac alias pietatis opera, ſi poſtea
tacita hac impetrat aliam abſolutam, hæc poſte-
rior valida ſit; quia cum illa limitatio de ſtylo cu-
riæ ſoleat apponi, non latet Pontificem & quamvis
ſingularis diſpenſationis huic perſonæ conceſſæ
immemor ſit, ac prædictæ diſpēſationis in ea appo-
ſitæ; cum tamen ſoleat eo ſtylo curiæ apponi, nec
Pōtifex apponat, ait Sanchez eſſe abſolute ſignum
21 apertum voluntatis concedentis. † Et addit *n.* 12.
cum Molina, & aliis exemplificans etiam in ma-
ioratibus, vt ſi ex noua cauſa poſterior diſpenſa-
tio fiat, non dicatur ſubreptitia; eo quod primæ
mentionem non feciſſet, qui cum multis *num.* 13.
& 14. infert ad alios duos caſus diſpenſationis ad
nubendum, & ad legitimationem, vbi videbis pro
extenſione huius dubij.

22 Pro complemento huius dubij notabis vt ſi in-
ter priorem & poſteriorem diſpenſationem, nulla
eſt diſſonantia, ſed ſolùm ſint ſuper rebus diuerſis;
tunc non ſit opus, vt in ſecunda fiat mentio de
priori, cum nulla ratio nulluſque textus ad id co-
gat, cum textus de hac re loquentes agant tantum
de duabus diſpenſationibus, quando inter eas eſt
diſſonantia quædam, ác contrarietas, vt iam di-
ximus in dicto verſ *ad ſecundam*. ſic docet Tho-
mas Sanchez, *ſupra dicta diſp.* 22. *lib.* 8. *n.* 5. Abbas
in dicto cap. penult. de reſcript. Anchar. *conſ.* 131.
in fine.

Nec debet admitti traditum à Rota *in nouis*
tom. 3. *lib.* 2. *deciſ.* 47. *num. vnico*. Mandoſio *in ſigna-*
tura gratia tit. diſpenſationis, in fine dicentibus,
tunc prioris diſpenſationis in poſteriori mentio-
nem eſſe faciendam, quando diſpenſationes eſſent
diuerſæ, ſeu ad diuerſum finem tenderent; ſecus
ſi ad eundem.

Et relatam limitationem confirmant Nauar. 24
lib. 5. *fin.* 2. *edit. tit. de priuileg. conſ.* 12. *n.* 2. *& lib.* 4.
tit. de conſang. conſ. 5. *in* 2. *edit eodem tit. de conſang.*
conſ. 8. *fine, & lib.* 1. *de reſcriptis conſ.* 6. *n.* 2. Petrus
de Ledeſma *in ſumm. Sacram.* vbi *de matrim. c.* 27.
poſt. 7. *concluſ. dub.* 3. Vega 1. *tom. ſumm. c.* 88 *caſu* 3.
Manuël. 1. *tom. ſumma in* 2. *edit. c.* 238. *num.* 4. qua-
tenus docent Subdiaconum, cum quo diſpenſa-
tum eſt in ordine, vt ducat vxorem, ſi velit, poſtea
conſanguineam ducere non teneatur in poſteriori
hac diſpenſatione mentionem facere prioris, ſi
velit poſtea conſanguineam ducere.

Et ſic benè Sanchez *dict. diſp.* 22. *dict. num.* 13. 25
& ante eum Nauar. *conſ.* 5. *de conſang. in* 1. *edition.*
ſiue 8. *in* 2. *edit.* dixerunt quod ſi fœmina ex diſ-
penſatione Papæ conſanguineo nubat, & eo ma-
trimonio ſoluto, aliam diſpenſationem obtineat
ad nubendum alij conſanguineo, tacita priori, ſiue
cauſa dotis ſtante, vt fœminæ pauperi conſulere-
tur, vel ſi hæc poſterior, aut vtraque diſpenſatio
concederetur, ac petita eſſet, nulla allegata cauſa,
ſeu maiori compoſitione pecuniaria exacta ad pu-
blicos vſus, vt non egeat ſecunda diſpenſatio fa-
ciendi mentionem de prima; idemque fore, etſi
fœmina reſileat, nolens conſanguineo nubere, po-
ſteriorem impetrando diſpenſationem ad nuben-
dum alij; eo quod iſtæ diſpenſationes ſint ſuper
diuerſis matrimoniis, & neutra habeat connexio-
nem cum altera; non enim prior augetur per po-
ſteriorem.

Ad tertiam quæſtionis partem, an quando prius 26
reſcriptum, ſeu priuilegium irrita ſunt, ſit neceſſa-
rium mentionem facere in ſecundo de illis. In quo
dubio, quamvis Gofredus, quam refert, & ſequitur
D. Antonin. *p.* 1. *ſumm. tit.* 20. in regula *non praeſtat*,
mentionem faciendam neceſſario eſſe de priori re-
ſcripto irrito; & Corduba *in ſumma q.* 45. *opinione*
2. *puncto* 1. *fin.* agens de diſpenſatione quadam ſu-
breptitia ad matrimonium obtenta, dicat eam nar-
randam neceſſario eſſe Pontifici Summo in poſte-
riori diſpenſatione: tamen verior eſt ſententia con-
traria, vt non ſit neceſſaria in ſecundo de prima
mentio; quia cum prima nullius valoris ſit, eſt ha-
benda perinde, ac ſi non eſſet impetrata ex regula
iuris non præſtat *de regul. iuris lib.* 6. in qua caue-
tur, vt non præſtet impedimentum, quod de iure
non ſortitur effectum: ſic docet Sanchez *in dict.*
diſp. 22. *lib.* 8. *de matrim. n.* 21. & gloſſa *in dicta re-*
gula, verbo *non praeſtat*, Bellamera *in deciſ.* 543. *n.* 5.
† docent idem extendi ad gratias, & priuilegia, & 27
de litteris irritis loquentes, gloſſa *in cap ſugeſtum*,
verbo *poſterius de iurepatron.* & gloſſa *in cap. cum*
noſtris, verbo *de facto fin. hoc tit.* vbi Abbas *num.* 6.
Felin. *n.* 2. Decius *in noua edit. n.* 19. & in illis iuribus
Barboſa cum aliis, & *in cap. oblata appellat.* vbi
Felin. *num.* 11. *idem in cap.* 1. *n.* 13. *hoc tit.* Dominic.
in cap. quoniam col. 4. verſic. *ſuper tertio, dict.* 18. Bar-
bat. *conſ.* 43. *vol.* 3. *num fin.* Neuizan. *conſ* 36. *n.* 16.
Rebuf. *de conſtit. Regiis tom.* 2. *in praefat. num.* 95.
Maſcardus *cum pluribus de probat. concluſ.* 846. *à*
num. 20. Flamin. *de confidentiis beneficior. quaeſt.* 46.
num. 28. † Et ob eandem doctrinam non eſſe opus 28
mentione clauſulæ irritæ alterius reſcripti tradunt
Iaſon. *in l.* 1. *num.* 1. *cod. ſi contra ius.* Molina
lib. 4. *de primogenitis*, *vbi addition.* & *cap.* 3. *num.* 32.

Gratian.

Digitized by Google

Gratian. *reg.229. num.12.* alter Molina *de inſtit. tom.3. diſp.656.n.2.*

29 Et licet Decius *in cap.ex tenore in noua editione num.15. hoc tit.* dixerit vt ſi ab eodem impetrante poſterius reſcriptum ſit impetratum non faciens mentionem de primo irritò poſterius non valet, ſi inde contingeret, vt delinquens foret melioris conditionis, ſecus ſi ſecundum impetraret cum eadem moderatione, qua primum impetrauit; & abſoluta videtur docere Menochius *de arbitrariis lib.2. caſu 30. fin* procedere non ſolum in litteris gratis, ſed Iuſtitiæ etiam, vt quando vtrumque reſcriptum, eſt impetratum ab eodem; ita vt in ſecundo, ſit facienda de primo mentione, nulla habita diſtinctione, ne ſit melioris conditionis irrita impetrans, quàm ille, qui valide primum impetrauit contra regulam textus *in cap. eum qui*

30 *de preb.lib.6.* † Tamen ego cum Sanchez *dicta diſput.22. num. 22.* idem in hoc caſu dico procedere, ac in caſu numero præcedenti adducto, ſcilicet vt ſiue ab eodem impetrante, ſiue à diuerſis quoties prius reſcriptum irritum fuerit, in ſecundo non debeat fieri mentio de eo, dum tamen vtraqne diſpenſatio ſit cum eadem moderatione, ac prior ſit irrita; ſecus inquam ſi prima irrita inquam maiori gauderet priuilegio, quàm ſecunda, vel ſi primum impetraretur cum limitatione, ſecundùm vero abſolutè ex iam adductis; quæ limitatio videtur difficilis, ex quo primum reſcriptum eſt irritum omnino.

31 Sed quid dicendum eſt quando poſterior diſpenſatio ample conceſſa, eſt irrita eo quod tacita ſit prior ſubreptitia limitata, num poſterior ſit in totum caſſa, an in ea ſola parte, in qua prioris moderamen excedit: & quia dubium hoc reſoluitur ex dicendis *infra in cap. ſuper litteris 20. hoc titulo*, & quantumvis pro ea parte, quâ non læditur moderamen primi reſcripti, videatur hoc ſecundum excedens valere; eo quod præſumatur partem illam exceſſus voluntariè concedere, vt actus valeat ex qua parte poſſit; argumento eorum, quæ dixi, *in cap.delectis de dolo, & contu-*

32 *macia.* † Tamen reuera vt tale reſcriptum ſecundum corruat in totum, quia cum ſit vnica diſpenſatio, ac ſuper vnico impedimento ſubreptio in illa admixtâ, tacendo veritatem neceſſario explicandam, vitiat totam diſpenſationem, iuxta ea, quæ longiſſimè ex multis reſoluit Thom. Sanchez *de matrim.dict.lib.8. tota diſp.18.*

33 Ad quartam quæſtionis partem, an reſcripta Principis generalia queant vincere municipalem conſuetudinem ſepeliendi mortuum in ciuitate: & quia facit difficultatem textus *in l.3. §. Diuus Adrianus, ff. de ſepulchro violato*, dum probat conſuetudinem municipalem ſepeliendi mortuum in ciuitate, non poſſe Principis reſcripta vincere, quæ generalia erant; ex quo Bartol. & *gloſſa ibi*, quaſi talis conſuetudo nullam legem, nullumque Principis reſcriptum vincere poſſit, contra regulam textus *in l.de quibus, & aliis ff.de legibus, l.2. cod. quæ ſit longa conſuetudo, cap. fin. infra de conſuetudine*, quibus, & aliis euincitur conſuetudinem abrogare, derogare, ſeu tollere quamlibet poſitiuam legem.

34 Vnde etſi Bartol.*in dicta l. de quibus oppoſit.7.* Couarruu. *lib.3.variar.cap.20.*& relati ab Olfano *collect.549.* Duarenus *in paraphraſi ad tit.ff.de legibus c.12.* exiſtiment ex communi Doctorum, vt in ſpecie *dict. §. Diuus* reſcriptum Principis interuenerit poſt conſuetudinem; & ſic mirum

non eſſe, ſi lex poſterior priorem legem, aut conſuetudinem deroget, vt dixerunt Bart. *ſupra oppoſit.3.* Forcatulus *in netyomantia, dialogo 1. à num. 16.* † Tamen quia ex doctrina textus 35
noſtri, & aliorum conſidero reſcripta generalia poſteriora primis ſpecialibus non derogare, ſicut nec ſpeciales conſuetudines per generales leges derogari valent ex regula textus *in cap.1.de conſtit. lib.6. & in dict. l.3. §. Diuus Adrianus* in ea lege municipalis conſuetudinis mentionem non fecerit; nec ob id potuiſſe eam conſuetudinem tollere ſuo reſcripto, † exiſtimo reſponderi poſſe 36
congruentius ex ea conſideratione *legis 12. tabularum*, qua prohibitum fuiſſe conſtat mortuos in vrbe ſepeliri in illis verbis *omnem mortuum in vrbe ne ſepelito, neue vrito*, qua vti ſancta, & iuſta antiqui prudentes per multos annos vſi fuerunt, vt patet ex Cicerone *de legibus lib. 2.* Plutarcho *in vita Solonis* & vt refert Alex. ab Alexandro *lib.3. genialium c.2. & lib.6. cap.13.* cumque ea lege poſtea abuterentur multi: & inde Diuus Adrianus, teſte Vlpiano *in dicto §. Diuus* pœnam impoſuerit, non ſolum ſepelientibus in ciuitate, ſed etiam Magiſtratibus id non prohibentibus; ideo rectè videri, vt Vlpianus reſpondiſſet, dicendo reſcriptum illud generale conſuetudines municipales vincere, etiam non facta mentione, non obſtante regula textus *in dict. cap.1. de conſtit. lib.6.* quia ea conſuetudo contra publicam vtilitatem erat inducta; eo quod apud veteres, mortuos in vrbe ſepeliri, funeſtum, atque ominoſum reputabatur, atque conſuetudo nulla inde valere poſſet, quaſi iniuſta, & irrationabilis, vt infra dico: ſic Mogrouejo *in c.2. de probationib. num. 38. & 39.* vbi & improbat aliam communem receptionem Bartoli, & *gloſſa in dicta l. receptum ab omnibus antiquis*, & interpretantium verba illius legis ibi *quod tamen ſi lex municipalis permittat*, id eſt conſuetudo municipalis, quam appellauit conſultus abuſiuè legem, cum verè eſſet conſuetudo ſepeliendi mortuum in ciuitate.

QVÆSTIO II.

An pluribus reſcriptis à Pontifice impetratis, præferatur poſterius ſeu eorum aliud. Et an quando poſterius eſt impetratum ad primi augmentum, debeat facere mentionem de primo. Et an ſi poſterior diſpenſatio ſubreptitia ſit, eo quod prioris ſtrictioris non ſit facta mentio, valeat, aut vtraque irrita ſit?

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum poſterius in euidentem vtilitatem ob irritatur, ſi de primo non faciat mentionem, ſi per viam commiſſionis à ſanctiſſimo impetretur.*

2 *Reſcriptum poſterius per viam gratiæ, quando non faciens mentionem de primo, irritum eſt, aut valeat, num.* ſequentibus.

3 *Reſcriptum ad lites debet facere mentionem de*

primo reſcripto, & de qualibet eius notabili clauſula, vt quod fuerit impetratum communi conſenſu, & n.5.

4 *Reſcriptum impetratum ab eodem ad beneficia diuerſa, debet fuerre mentionem de primo.*

6 *Reſcriptum poſterius impetratum ad vnum beneficium, vel ad vnam, eandemque qualitatem; etſi ad diuerſos iudices derogat priori, ſi de illo mentionem faciat, aliàs non ſic & item ſi pars apponat*, n.10.

7 *Reſcriptum ſpeciale poſterius, derogat generali priori, & etiam procedit, ſi ſpeciale fuerit prius impetratum*, n.8.

9 *Largitum à Pontifice ad preces ſupplicantis eſt veluti precarium.*

10 *Littera ſecunda poſt annum valent, non facta mentione de primis, ſi de iſtis impetrans prior non vtatur.*

11 *Reſcripto impetrans queit renunciare, ſi videat illud fore ſibi damnoſum, & etiam poſt præſentationem, & citationem expenſis ſatisfactis*, n.12.

13 *Diſpenſatio poſterior ad augendam priorem, non valet, ſed prima*, n. 15. & 16.

14 Cap. penultim. de præſcriptionibus numero 15.

17 *Impetrans ſecundam diſpenſationem, quando ea non obſtante queat priori vti*, numero 18.

19 *Impetrans ſpeciale reſcriptum, non tenetur de primo generali facere mentionem; vel ſi impetret motu proprio*, n. 20.

1 AD primam quæſtionis partem ſuppono di-
cendum ex Rota coram Cardinali Seraphi-
no *deciſ.*443.*num.*2. coram Cardinali Mantica *de-
ciſ.*101.*n.*5.& coram Sanctiſſimo D.Vrbano VIII.
Bonæ Memoriæ in Rauenatem Pineti 23. Mar-
tij 1607.cum aliis per Rub.in ſingulari Rotæ *p.*4.
*fol.*209 *à num* 94.& per Genuenſ.*in praxi Archi-
epiſcopali Neapol. cap.*90. *num.* 3. *in fine*, vt in re-
ſcriptis per viam commiſſionis à Sanctiſſimo
D.N. ſignatæ pro confirmatione concordiæ ſuper
bonis Eccleſiaſticis in forma ſolita, ſi in euiden-
tem aduerſùs eam apponi nequit de ſubreptione
poſterius non irritetur, cum in his conceſſionibus
nihil aliud moueat Pontificem, quàm euidens
Eccleſiæ vtilitas, tanquam cauſa finalis, & nulla
alia ſubreptio debeat attendi, ſi dicta euidens
vtilitas inſtificetur, quod valde notandum dixit
Genuenſ.*vbi ſupra*, & Diana *in p.*8.*tract* 7. *reſ.*4.
circa finem, dixit hoc, & alia ſtatim dicenda, ma-
turè fuiſſe conſiderata à Doctiſſimis Aduocatis in
quadam Congregatione, eo præſente coram Do-
cto Perentillio in caſu particulari ex Sicilia illis
commiſſo: alia Diana notat videnda in verſ. *in
quo magis* ex Genuenſ.*ſupra cap.*93.*in nouis*, & *in
cap.*115. *in antiquis*, & ex Peguera *in deciſ.* 128.
per totam, & ex Cardinali Mantica *deciſ.* 41. *à
num.*2. & 4. ex Rota *in recent. deciſ.*473. *num.*4.
*part.*2. & *deciſione* 306. *in principio*, & *in fine
p.* 3.

2 Verùm in reſcriptis, in quibus agitur de con-
ceſſione facta per viam gratiæ ſimplicis, & iuxta
doctrinam textus noſtri, exiſtimo reſpondendum
3 iuxta diſtinctiones ſequentes. † Nam vt ait Fe-
linus *hic num.* 7. ſi in eadem cauſa ad lites ſecun-
dùm impetretur reſcriptum, debet fieri mentio,
nedum de primo reſcripto; ſed etiam de omni
notabili clauſula eius puta quod fuerit communi
conſenſu impetratum, vt patet ex textu noſtro, &
ex c.ex conqueſtione de reſtit. ſpoliat. eo quod iura
velint fieri mentionem de prioribus litteris ſpe-
cialiter, *c.in noſtro hoc tit.c.ex litteris de dolo*, &
*contumacia, ac de proceſſu inchoato, c.inter de re iu-
dic.*& vbi gloſſa *alleg.concord c. vt debitus de ap-
pell.*vbi gloſſa verbo *ſi dicat*, Panormit.*in c. ſuper
litteris hoc tit. in reg.*6.

Quod ſi impetretur ab eodem ad beneficia 4
diuerſa; ſicut Eccleſias in ſecundo, vt debeat fie-
ri de primo mentio, ſicut & de proceſſu ex primo
reſcripto ſequuto dixit Panormit. per textum *ibi
in dict.c.in noſtra hoc tit.ſub num.*6.& 7.qui *num.*5.
vbi Ioannes Andreas, & Butrius dixerunt, alias
neutrum valere, niſi ipſe vnum reſcriptum impe-
trauerit per ſe, & aliud impetrauerit eius procu-
ratore ignorante, datur illi optio quonam reſcri-
pto vti velit, iuxta textum *in c gratia hoc tit lib.*6.
† Et Panormit.*in dict.c.in noſtra num.* 6. & *in c.* 5
*poſt electionem,& in c.ex parte.*Aſten.*de conceſſion.
Præbendæ*, & Honorius, Banaxel.*in Rub.Iuris Ca-
non.lib.*1.*hoc tit.ſub n.*21.poſtquam dixit quod re-
ſcriptum poſterius derogat priori, de quo mentio-
nem facit per regulã textus noſtri *in* §.1. & *in c.in-
ter Monaſterium de re iudic. c. coram de officio de-
legati*, ſi vt dictum eſt in eadem cauſa ad lites im-
petretur, etiam cum eodem Abbate addit vt ad
idem beneficium, poſſint ab eodem plura impe-
trari reſcripta ex poſtfacto ad cautelam, nulla
priorum facta mentione.

Clarius inquam videtur loqui Andreas Valen- 6
ſis *in hoc noſtro tit* §. 5. *num.*1. quem ad litteram
refert Diana *dict.reſ.*4.*p.*8.*tract.*7.*miſcellan.*dicen-
tes, vt ſi duo diuerſi ad vnum, idemque benefi-
cium impetrent reſcriptum, vel etiam ad vnam
eandem qualitatem diuerſa reſcripta ad diuerſos
Iudices, tunc poſterius priori præferatur, ſi modò
prioris mentionem fecerit, aliàs prius valere, & po-
ſterius ſubreptitium cenſeri, nec obtinere alicuius
firmitatis robur, iuxta textum noſtrum, niſi pri-
mum fuerit impetratum communi conſenſu par-
tium; quia tunc dicunt non valere ſecundùm im-
petratum per alteram partem, hoc ſubticito ex
hoc noſtro textu, † aut niſi prius ſit generale, & 7
poſterius ſpeciale, cum tunc ſpeciale deroget ge-
nerali priori, quantum ad ea, quæ in ſpeciali ſpe-
cialiter, & contraria contentis in generali ex-
primuntur, vel in generali non exprimuntur, li-
cet prioris mentionem non faciat ex regula
textus *in c.*1. *cap. paſtoralis*, §. *quoniam hoc tit.* †. 8
Et addunt id ipſum obtinere quoque, ſi ſpeciale
prius fuerit impetratum; quia generi per ſpeciem
derogatur ex regula iuris *in c.genero de regulis iuris
in* 6.& quia generalis diſpoſitio, quæ loquitur, non
refertur ad ſpecialem præcedentem ex textu *in l.
ſanctio legum ff.de pœnis.*

Quod ſi vtrumque ſit generale illud attendatur 9
quod eſt magis ſpeciale ſic cum Rebuffo *in tract.
de reſcriptis num.*104. non enim dicunt Valenſis,
& Diana relati debere mirùm videri, vt per poſte-
rius reſcriptum reuocetur prius, cum hoc non fiat
ſine cauſa: nam quod ad preces ſupplicantis largi-
tur Pontifex, eſt veluti precarium, quod iure com-
muni reuocari poteſt ad voluntatem dantis ex do-
ctrina textus *in l.ais Prætor ff.de precario.* † Imò 10
prædicti Doctores concludunt cum Abbate, &
aliis, vt quod dicitur in textu noſtro, nempe ſecun-
dum reſcriptum, non habita mentione de primo
non valere, intelligatur ſi pars opponat, adducen-

tes

Digitized by Google

tes in confirmationem textum *in c. plerumque hoc tit.* vbi poſt annum valent ſecundæ litteræ, quando Aduerſarius primis non fuit vſus inferentes inde
11 ſequi, non fuiſſe à principio nullas. † Et poſtremo addunt quod ſi quis impetrato reſcripto, videat ſibi fore damnoſum, non cogatur illud præſentare ex regula textus *in cap. ex conquaſtione de reſtit. ſpoliator.* imo dicunt cum Aabbate *ibidem*, vt
12 poſſit ei renunciare, etiam ſi præſentauerit, † & etiam poſt citationem modo parti ſatisfaciat de expenſis, & intereſſe; & aliud eſſe dicendum exiſtimant, ſi parti ſit aliquod ius quæſitum: ita citati Doctores, & alij communiter *hic*: ex quibus ſic breuiter notatis abundè videtur intelligi textus noſter.

13 Ad ſecundam quæſtionis partem video diſcordes Doctures loquentes de diſpenſatione, nam quibuſdam placet, vt quando poſterior diſpenſatio amplior, non eſt impetrata ad prioris confirmationem, ſed ad illam augendam, neutram valere, non poſteriorem; quia eſt tacita, prior ſtrictius conceſſa, non priorem; quia per impetrationem poſterioris, illi tacitè eſt renunciatum; quippe ſolus animus ad proprij iuris renunciationem ſuf-
14 ficiat. † Ex doctrina textus, *in cap. pen. de præſcript.* vbi deciditur impetrantem priuilegium præſcriptioni, aduerſum videri renunciare iuri præſcriptionis, adducens textus illa ſequentia verba, *præſertim cum coram nobis priuilegio ſit vſus*; ob id quia dictio, *præſertim*, denotat idem eſſe in caſu contrario, vt notatur, *in cap. auditis de electione, & in cap. quoniam frequenter vt lite non conteſtata*: ſic docent Bellamera *num.* 5. Abbas *num.* 18. *&*. 19. Ioan. Andreas *num.* 15. Innocent. *in cap. penult. num.* 5. Hoſtienſis *num.* 12. *in fine*: aliqua dixi *in præfatione ſub num.* 9.

15 Mihi autem potius videtur, vt in caſu, de quo loquimur valeat prima diſpenſatio, quia ſecunda quæ non valet minimè derogat priori, ſic vt nec animus impetrantis, cenſeatur eſſe renunciandi priori, niſi quatenus poſterior eſt valida: ſic docent Baldus *in dict. cap. penult. de præſcript. num.* 22. Sanchez *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 22. *num.* 18. dicentes textum *in dict. cap. penult.* non obſtare; quia ibi eſt ſermo de priuilegio valido præſcriptioni contrario: & facit pro hac ſententia textus, *in l. ſi iure* 18. *ff. de leg.* 3. ibi: *Sed vix id obtinere poteſt fortaſſis; ideo quod ita demum à priori teſtamento recedere velit, ſi poſterius validum ſit*: alia addit videnda Sanchez *n.* 19. *&* 20.

16 Ad tertiam quæſtionis partem, etſi videatur, vt neutra diſpenſatio valeat, non prior; quia per impetrationem poſterioris illi renunciatur, non poſterior; quia eſt ſubreptitia. Tamen vt reſoluatur difficultas dicendum eſt dupliciter poſſe peti poſteriorem hanc diſpenſationem primo modo ad prioris Corroborationem; eo quod ſcrupulus, aut dubium de valore prioris vrgeret. Secundo modo ad priorem, quæ limitata erat augendam, & tunc quidem quando primo modo eſt petita, Doctores conſtanter tenent ſolam poſteriorem corruere priori perſeueranti in ſuo valore, quod nec impetrantis, nec concedentis fuerit intentio derogari Iuri quæſito per priorem diſpenſationem, tantumque abeſſe, vt impetrans voluerit priori renunciare, quin potius eam intenderit confirmare, vt docent Bellamera, *in dicto cap. penult. de præſcript. n.* 6. Baldus *num.* 13. Ioannes Andreas *n.* 16. Hoſtienſ. *num.* 12. Innocent. *ibi n.* 5.

17 Vnde ſi dubiteтur quid dicendum ſit, quando quidam impetrauit diſpenſationem, & ob aliquos ſcrupulos ſibi obiectos impetrauit aliam, quæ conceſſa eſt ſibi cum aliquibus moderationibus, num ſi poſtea certior factus de valore diſpenſationis prius impetratæ, poſſit ea vti; & quamvis quidam Iuris peritus Romanus id negauerit ductus; eo quod per poſterioris gratiæ impetrationem viſus ſit nolle priori vti, atque gratia ſemel repudiata, non poſſit amplius acceptari. † Tamen 18
vt ait Sanchez *dicto lib.* 8. *de matrim. diſp.* 22. *n.* 16. integrum erit impetranti vti priori gratia; eo quod non ſit viſus ei renunciaſſe, vtporè qui poſteriorem ad prioris confirmationem impetrauit, nam etſi noluerit eo priori vti, non fuit voluntas illa abſoluta, quæ tantùm ex errore proceſſit, ſuppoſito vitio prioris faciunt dicta *num. præcedenti*, & confirmatur ex pleriſque dictis *infra in tit. de renunciatione*, vbi renuncians regreditur.

Pro complemento ad concluſionem textus 19
noſtri, quatenus per eum docent Doctores, vt reſcripta non teneant, ſi de prioribus mentionem non fecerint, vt ibi ampliationibus comprobaui *in præfatione à num.* 1. *vſque ad* 9. *addo* vt limitetur primo, vbi primum reſcriptum vnius impetrantis eſſet generale; quia tunc alter impetrans ſecundum ſpeciale, non tenetur prioris generalis mentionem facere: ſic præter ordinarios, *hic* Moneta *in tract. de commut. cap.* 6. *num.* 335. additionator ad Molin. *lib.* 2. *de primogeniis cap.* 4. *ſub num.* 51. verſ. *ampliatur*.

Secundo limitant quando ſecundum fuit con- 20
ceſſum motu proprio, Moneta *n.* 336. qui *n.* 337. & additionat. *dict. num.* 51. in fine limitant etiam, vbi primum reſcriptum ad lites fuit ab impetrante vltra annum occultatum; quia ſi aduerſarius aliud tunc impetrauerit, neceſſe non habet in eo narrare illud primum, vt iam de his limitationibus dixi.

QVÆSTIO III.

An facultas ſecunda ad alienanda bona maioratus valeat, ſi in ea non fuit facta mentio de prima. Etſi affirmatiuam profitemur, videndum eſt qualiter id procedat. Et an ſemel conceſſa facultate ad rem maioratus hypotecandam, ſit neceſſaria noua facultas ad eam vendendam, die adueniente ſolutionis. Et an ſi teſtator prohibuerit alienationem rerum maioratus, ſit neceſſaria huius prohibitionis mentio cum Princeps concedit facultatem alienandi bona maioratus?

SVMMARIVM.

1 *Impetrans facultatem ſecundam ad inſtituendum maioratum, tenetur facere de prima facultate ad aliam inſtituendum, obtenta:* expenditur n. 3. *fallit* n. 4.
2 *Remiſſio ſecunda criminis, non valet, niſi facta mentione de prima* n. 6.
3 *Facultates plures ex vna cauſa, non debent concedi ad alienanda, ſeu hypothecanda bona*

maioratus, niſi prima non ſufficiat ; ſecus ex alia n.4.
5 Cap.2. de filiis presbyterorum lib.6.
6 L.3. cod.de Epiſcopali audientia.
8 *Maioratus res vendi, pignorari, vel hypothecari poſſunt abſque noua facultate, adueniente caſu reſtitutionis, vel ſolutionis : expenditur o.10.*
9 *Dominij tranſlatio, fienda ſoluto matrimonio, non requirit alium aſſenſum Domini, quàm adhibitum in datione rei feudalis in dotem.*
10 L.ſi pupillorum §. Prætor ait ff. de rebus eorum, & ibi in §. ſi pupillus.
11 *Princeps ex iuſta cauſa poteſt concedere facultatem ad bona maioratus alienanda, vel hypothecanda, etiam ſi inſtitutor maioratus expreſsè inhibuerit, vt Regia facultas ad id concedi poſſet.*
12 *Facultas ad alienanda bona maioratus, non requirit mentionem prohibitionis de non alienando, quam impetrauit eius inſtitutor, n.15. &17.*
13 *Teſtator in ſecundo teſtamento, vt valeat, debet facere mentionem clauſula derogatoria primi.*
14 *Impetrans ſecundum reſcriptum derogatorium primi, debet facere mentionem de quacunque clauſula notabili adiecta in prima diſpoſitione valida, ſecus ſi inualida, vel qua exceptione elidi non poteſt n.16.*
17 *Facultas Principis ad alienanda bona maioratus, non impeditur ; eo quod inſtitutor, ne dum prohibuerit, ſed etiam ſi expreſsè dixerit, vt non valeat, niſi mentione expreſsè facta talis prohibitionis, etiam ſi priuet maioratu poſſeſſorem aliter impetrantem.*
18 *Facultatis Regia ad alienanda bona maioratus, non obſtantibus quibuſl hec clauſulis, etiam pœnalibus, hic ponitur praxis.*
19 *Priuilegium nouum quando reuocet primum ; & quod reſcripta accipi debeat ſine tertij praiudicio remiſſiuè.*

1 AD has omnes difficaltates, quibus ex regula genetali textus noſtri, & aliorum ſatisfit. breuiter reſpondendum eſt ad primam ; igitur quia quotidie contingit, vt is, qui facultatem ad maioratum inſtituendum obtinuit, atque illud fecit, ſi poſtea aliom maioratum inſtituere vnluerit, nouam facultatem ad inſtituendum ſecundum impetrare ſoleat ; ideo ſolet eſſe dubium an in ſecunda facultate ſic impetrata, neceſſario debeat facere mentionem de prima ; & reſpondeo cum Molina vt ad id teneatur ex doctrina textus *in cap.2. de filiis Preſbyter. lib.6.* de quo latè dixi *in quæſt.1. &* 2. ſic *lib.2. de primogen. cap.4. num.* 50, & 51. dicens ſic per illum textum tenere Doctores, quatenus *ibi* dicitur, quod diſpenſatio addita primæ diſpenſationi, non valebit, niſi in ſecun-
2 da fiat mentio de prima. † Item quia, vt *infra* dico *in cap. ad aures* 8. *quæſt.*1. verſ. *ad quartam*, ooo valet ſecunda remiſſio criminis à Principe facta, io qua non fuit mentio facta de prima ; ex quibus Molina *ſuprà num.* 53. refert maximopere de dubio noſtro ſemel controuerſum vidiſſe in forenſi ſtrepitu, vbi maximo conatu fuit attentatum, vt oon valeret ſecunda facultas ad alienanda ſeu hypothecanda bona maioratus, in qua non fuit facta mentio de alia, quæ ad ipſorum booorum hypothecam, ſeu alienationem ipſimet maioratus poſſeſſori conceſſa fuerat, de qua dico *infra* in verſ. *ad tertiam*.

Sed exiſtimo vt licet relata concluſio in puncto 3
iuris ſit vera, adhuc diſtinctionis federe eſſe reſpondendum : nam ſi ſecunda facultas fuiſſet conceſſa ex eadem cauſa, qua prima, tunc procul dubio relata doctrina tenenda ſit, taliter vt ſecunda facultas, non faciens mentionem de prima, nulla ſit, cum ſi Princeps de eo informatus fuiſſet nullomodo, ac pacto eam facultatem conceſſiſſet ita habet iterum videndus Ludooicus de Molina *lib. 4 c.3. num.* 40. & 42. dicens, vt nee ex vna cauſa debeant plures facultates ad bona maioratus alienanda, vel hypothecanda concedi, niſi prima oon ſufficiat : ad quod ait neceſſarium eſſe, vt de
prima Princeps certioretur. † Quod ſi ex alia 4
cauſa conceſſa fuerit, ait ipſe Molina, ſe non videre, quare Principi ſit facienda mentio de prima, com etſi Princeps de illa fuiſſet certioratus, etiam ſecundam conceſſiſſet ; quia ex noua cauſa, debet noua facultas concedi cum vtraque de per ſe non valeat, ſi ex cauſa legitimè conceſſa ſit.

Et proſequutus idem Molina *dict.c.3. ſub n.*42. 5
reſpondet ad textum *in dict.c.2. fin. de filiis Preſbyteror. lib. 6.* dicens ibi vtramque diſpenſationem emanaſſe circa vnam, eandemque rem, clarumque eſſe, vt difficilius Princeps ſuper duobus ſimilibus defectibus, quam ſuper vno diſpenſet ; quem caſum diuerſom eſſe à ſecundo noſtræ diſtinctio-
ois ait, vt patet. † Et ob id in verſ. *non etiam*, reſ- 6
pondet ad textum *in l.3. cod. de Epiſcop. audient.* nam ſi is, qui ſemel remiſſionem delicti obtinuit iterum delinquat alio ſimili, vt *infra* dico *in dict. cap.8. quæſt.1. dict.* verſ. *ad quartam*, indignus efficitur gratia, ac venia ſecundæ remiſſionis, cum difficilius facta mentione de prima, concederetur ſecunda, vt *ibi* notant Doctores, & Molina explicans, dicit hanc doctrinam non poſſe adaptari ad caſum de quo nunc agitur, cum facultates non ex culpa poſſeſſorum maioratus, ſed ex cauſis neceſſariis concedi ſoleant.

Ad ſecundam difficultatis partem, qualiter di- 7
ctum procedat, iam ex diſtinctione adducta ſatis apparet.

Ad tertiam quæſtionis partem an ex regia facul- 8
tate ad res maioratus alienandas, pignorandas, ſeu hypotecandas, adueniente caſu reſtitutioois, vel ſolutionis, poſſint ipſæ reſcindi abſque ooua facultate. In quo dubio reſpondeo affirmatiuè per textum *in l. ſi pupillorum §. pupillus ff. de rebus, eorum*, vbi diſponitur, quod ſi pupillus dedit rem pigniori ex permiſſu Prætoris, poterit Creditor ius ſuum exequi vendendo pignus abſque nouo decreto : ſic *ibi* adnotauit Bald. & Imola, & Ludoui-
cus, Romanus *in l. vſu fructu ff. ſoluto matrim.* † 9
inde opinati ſunt quod aſſenſus Domini adhibitus in datione rei feudalis in dotem marito operatur quod retranſlatio dominij, quæ facienda eſt ſoluto mattimonio non requirat alium aſſenſum ; ſequitur eos Capicius *deciſ.* 182. *num.*11. & 12. Mattheus de Afflict. *in c. imperialem in princ.* verſ. *duodecimo nota num* 8. & 9. *de prohibita feudi alienat.* idem *deciſ.*335. *num.*19. & in rebus maioratus ſic reſoluunt Gregor. Lopez *in l.6. tit.*11. *p.6.* in gloſſa verbo *que lo non pudioſe vender*, col. 8. verſ. *etſi data*, Molina *de primog. lib.4. c.5. num.2.* proſequuntur Pater Molina *de iuſtitia, & iure tract.* 2. *diſp.* 649. *ex num.*1. Guiurba *deciſ. 31. ex num.*4.

Carolus

Carolus de Tapia *deciſ.*20. Auendan. *tract. de cen-*
10 *ſibus cap.*62. *num.*9. † Nec obſtat textus *in dict. l. ſi pupillorum* §. *Prætor ait ff. de rebus eorum*, vbi diſpoſitum eſt qood ſi decretum ad rem minoris pignorãdam conceſſum fuerit, non poſſit eius decreti virtute vendi res ipſa; quia reſpondeo cum eodem Ludouico, Molina *ſuprà num.* 3. & aliis ab eius additionatore cum multis *ibi num.* 3. & 4. textum illum eſſe intelligendum, quando ſcilicet decretum interpoſitum fuerit ad pignorandum, non poſſit à principio res ipſa vendi virtute ipſius decreti. Tamen ſi à principio res ipſa fuerit pignorata ex poſtfacto ſi intra tempus debitum non luetur iure pignoris, vendi abſque nouo decreto, ita intelligens textum *in dicto* §. *ſi pupillus, dict. l. ſi pupillorum*, dum tamen abſque, dolo, & fraude venditio ipſa fiat.

11 Ad quartam quæſtionis partem, an ſi teſtator prohibuerit alienationem maioratus, ſit neceſſaria huius prohibitionis mentio, cum Princeps concedit facultatem alienandi maioratum; & præmiſſo quod poteſt Princeps ex iuſta, & legitima cauſa concedere facultatem ad bona maioratus alienanda, vel hypothecæ ſobijcienda etiam ſi maioratus inſtitutor expreſsè inhibuerit de regia ad id efficiendum concedi poſſet, vel quod bona maioratus, etiam ex regia facultate alienari, non valeant, ex ea ratione; quia in omni diſpoſitiooe cenſetur authoritas Superioris ſemper excepta, iuxta textum *in c. quemadmodum de iureiur.* nec poſſit facere quiſquam, vt leges io teſtamento ſuo, non habeant *ex l. nemo poteſt ff. de leg.* vbi plura Doctores, & vltra omnes ex propoſito Ioannes Gutierrez *in ſuo libro alleg.* cum infinitis Molina *de primogeniis lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 28. alter Molina *de iuſt. diſp.* 650. *ex num.* 1. & 2. Mieres *de maioratibus* 4. *p. quæſt.* 1. *illatione* 1. *num.* 139. cum aliis Auendañus optimè expendens; *tract. de cen-*
12 *ſib. cap.* 62. *num.* 12. † Reſpondeo vt non ſit oeceſſum quod in derogatione prædicta clauſulæ prohibitiuæ teſtatoris, fiat mentio in Principis facultate; eo quod talis clauſula derogatoria teſtatoris non eſt efficax ad reſtringendam Priocipis poteſtatem, ſitque nullius effectus; & ob id oon egeat eius mentione in cooceſſione reſcripti à Principe conceſſi: ita in terminis, & in puncto iuris docet Molina *dict. lib.* 4. *de primog. cap.* 3. *num.* 31. & eius additionatores *à num.* 29. *vſque ad* 16. Mieres *in* 4. *quæſt.* 1. *limit.* 1. *num.* 144. Rota per Ludouiſium *deciſ.* 150. Moneta *de commutatione vltimar. volunt. cap.* 5. *num.* 9. Marta *de ſucceſſione legali tit.* 2. *p.* 4. *art.* 7. per totum, Auandao. *ſuprà num.* 22.

13 Nec huic reſolutioni obſtat dicere quod ſicut idem teſtator, ex quo in ſecundo teſtamento, quod facit, vt valeat, tenetur facere mentionem clauſulæ derogatoriæ teſtamenti primi à ſe conditi; ſic vt aliter primum teſtamentum valeat *l. ſi quis in principio teſtamenti ff. de leg.* 3. *l. ſi mihi, & tibi* §. *in legatis ff. de leg.* 1. & in terminis reſcripti norant ſcribentes ex gloſſa recepta *in l. pacta nouiſſima* verbo *pacta cod. de pactis*; quia vt dixit Felin. *in c. accedẽtes pen. n.* 4. *de præſcript. n.* 1. de quo *ſupra q.* 1. priuilegium ſecundum non faciens mẽtionem de clauſula derogatoria primi, nollum cenſeatur; & faciunt dicta in textu noſtro per deciſionem eius, & aliàs; ſed reſpoodetur prædicta, & alia ad caſum ooſtrum noo ſpectare, cum loquantur de eodem impetrante; nos inquam hic loquimur de caſu inter teſtatorem, & Principem, cuius poteſtas taliter eſt abſoluta, vt nunquam ab vllo teſtatore, maioratus inſtituete poſſit coarctari, quin Principis legem non potuit imponere; cum ergo clauſula de qua loquimur ſit derogatoria voluntatis Principis, non eſt cur valida ſit, & ob id nec de ea neceſſum ſit mentionem fieri: ſic reſpondent relati
† Quo fit vt etſi de iure ex textu noſtro, & *cap.* 14
ſuper litteris 20. ac aliis noſtri tituli, & ex doctrina Abbatis per textum *ibi in cap. ex conquæſtione de reſtit. ſpoliat. num.* 4. Felin. *hic num.* 4. Antonij *in c. vt debitus honor. de reſtit. ſpoliator. col.* 4. generalis coo ſtituatur regula, vt impetrans ſecundum reſcriptum derogatorium primi, debeat facere meotionem de quacumque clauſula notabili adiecta in prima diſpoſitione, quæ reuocari prætenditur; ita vt aliàs reſcriptum ſecundum ſit nullum, ac ſubre-
ptitium, † idemque videatur io tam notabili te- 15
ſtatoris præiudicio, vt hic accidit; nihilominus cum ex tali teſtatoris diſpoſitione nunquam debeat vulnerari prædicta Principis voluntas, quæ in materia maioratus, vt plus dependenti ab eius diſpoſitione ſine ſcrupulo debet eſſe independenter à teſto-inſtituente, ſequitur ex dictis non eſſe recedendum à noſtra dicta ſententia, vt docuit idem Molina *d. lib.* 4. *de primog.* & eius Addition. *dict. cap.* 3. *n.* 31.
† & 34. vbi ait tunc de clauſula notabili in puo- 16
cto iuris fieri mentionem in reſcripti impetratione quando de iure clauſula eſt valida, ſecus autem ſi nulla ſit, vel ſaltim exceptione elidi poſſit quia tunc non eſt de illa facienda mentio vlla.

Vnde infero vt quantumvis teſtator dixiſſet, 17
quod non aliter valeat facultas, ſeu Principis reſcriptum, niſi facta mentione de prædicta clauſula derogatoria voluntatis Principis, eo quod tunc non videatur agi de Principis poteſtate, adhuc debeat valere Principis facultas, etiam ſi prædicta clauſula mentionem non feciſſet, cum vt diximus inſtitutor maioratus ſibi poſſit eam legem imponere, quando ab ipſo poſita ſit clauſula derogatoria voluntatis, quæ valida erit; ſic vt de illa in reuocatiooe ſit facienda mentio, prout reſoluit Bartol. *in dict. l. ſi quis in princ. teſtamenti ff. de leg.* 3. vbi communis cum eo, & Molina *ſupra num.* 33. non inquam ex dictis eam Principi imponere, imo nec poterit maioratus inſtitutor eam clauſulam derogatoriam ponere, etiam ſucceſſoribus ſuis, vt nequeaot à Principe impetrare facultatem ad bona eiuſdem maioratus alienanda, vel hypothecanda, nec ea vti, etiam ſi motu proprio conceſſa fuerit, & quod ſi contrarium fuerit actum, illico maioratus ſucceſſio in ſequentem vocatum transferatur; quia nihilominos poterit Princeps non obſtãtibus his clauſulis ex cauſa publicæ vtilitatis, vel maioratus vtilitatis facultatem ad bona ipſius maioratus alienanda, vel hypothecæ ſubiicienda concedere: ſic probans Molina *dict. cap.* 3. *à num.* 36. vbi numeris ſequentibus agit de praxi, Mieres *de maioratibus* 4. *p. quæſt.* 9. & 1. *num.* 144. Pater Molina *dict. diſp.* 650. *de Iuſtitia, & iure num.* 5. *per totum.*

Igitur vt prædicta facultas concedatur poſſeſſori 18
primogenij maioratus, ſolent expreſsè in illa exprimi clauſulæ prohibitiuæ ipſius maioratus ab inſtitutore poſitæ, ſeu illorum ſubſtantia illis expreſsè derogando, vel ex plenitudine poteſtatis, motu proprio, ſiue ex certa ſcientia, & etiam adiecta clauſula non obſtante; ſic vt omnis modus, quo ab inſtitutore prohibitionis fuerit ſcriptus, auferatur, ac ſi ab inſtitutore prædicta clauſula adiecta non eſſet; & inſuper vt liberetur à pœna inſtitu-

toris

totis ipſe maioratus poſſeſſor ſolet à quodam
tertio caute exigere, vt in Regia Camera, vbi ſi-
miles facultates conceduntur quoddam memoria-
le (ſic vulgo dictum) introducatur, in quo im-
perſonaliter, & ſine expreſſione nominis vlumi
poſſeſſoris, nec alterius perſonæ impetrantis narre-
tur, quod in maioratu quem inſtituit N. ſunt clau-
ſulæ talis tenoris &c. Et quod nunc neceſſarium
eſt bona eiuſdem alienare; vel hypothecare ex
cauſis *hac, vel illa* eas exprimendo. Indeque ſup-
plicatur Regiæ Majeſtati, vt maioratus poſſeſſori
proprio motu, & certa ſcientia concedat reſcri-
ptum, in quo derogatur prædictis clauſulis, & con-
cedatur ei licentia, vt abſque incurſione pœnarum
in eodem maioratu contentarum, poſſit ad id fa-
cultatem impetrare: ſic Molina *dict. lib. 4. cap. 3.
num.* 38. *&* 39. vbi alia ſcribens ait caute proce-
dendum eſſe in hoc, propter rigorem clauſularum
recentium primogeniorum, quæ debent diligentiſ-
ſimè examinari ante facultatum impetrationem ab
ipſorum maioratuum poſſeſſoribus: vidend: ſunt
etiam idem Pater Molina *dict. diſp.* 650. *num.* 5. &
Auendañus *de cenſibus, cap.* 62. *num.* 3. idem tenens
in facultate impetrata ab vxore de conſenſu poſ-
ſeſſoris maioratus.

19 Ad alia quando priuilegium nouum reuocet
primum, ſeu antiquum, & quod reſcripta, & priui-
legia Principum ſunt accipienda, vt tertio non in-
ferant præiudicium, & iuri communi, atque æqui-
tati conueniant *ſub hoc tit.* agitur, & cum multis
latè D. Ioan. del Caſtillo, *de tertiis ſub cap.* 36. &
de aliis ibi.

AD TEXTVM
IN CAPITE IV.
INTER CÆTERAS,
hoc titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcripti vnum de duobus requiſitis ſufficit probare, ſi diſiunctiuum ſit, & quare?* numer. 2.

2 *Alternatiua affirmans, ſeu negans, & de copulatiua,* n. 4.

3 *Dictionis diſiunctiua, ſiue coniunctiua natura quæ ſit?*

5 *Alternatiua ex pluribus, ſufficit vna vera.*

6 *Alternatiua impedit dominij tranſlationem.*

7 *Alternatiuarum eligendi facultas nequit in alium transferri.*

8 *Dictio* ſeu, *num ſit diſiunctiua, aut copulatiua: vbi de dictione*, vel *&* ſiue.

9 *Delictum vnum ſolet diuerſis pœnis, & ſtatutis coërceri.*

10 *Argumentum à ſimili quem effectum habeat in iure.*

11 *Filius Sacerdotis poteſt dici ille, qui natus eſt ante patris Sacerdotium.*

1 TExtvs hic probat quod quando Papa
mandat in reſcripto de duobus inquiri
diſiunctiuè, ad certum effectum conſequendum,
ſufficiat alterum probari, multis hic probat Barbo-
ſa *num.* 1. *& num.* 3. notans ex gloſſa 2. hic quod
vbi in reſcripto, vel diſpoſitione duo, vel plura ſub
diſtinctione, ſeu alternatiuè proponuntur, ſufficit
quodcumque ex illis, in quo huiuſmodi reſcri-
ptum, vel diſpoſitio verificatur, † quia in dictione 2
diſiunctiua ad verificationem illius ſufficit alteram
partem eſſe veram; qui *num.* 5. expendit an textus
hic procedat ſolùm in diſiunctione alternatiua af-
firmante reſoluens contra alios, quos citat proce-
dere textum, ſiue in alternatiua affirmante, ſiue in
alternatiua negante; quare extra relata ab ipſo
erunt applicandæ ſequentes quæſtiones.

Igitur de vi coniunctiuæ, ſeu diſiunctiuæ dictio- 3
nis Doctores per textum noſtrum abundè tractant
ad cuius verum intellectum leges Sahagum *hic*
Azor. *lib. 5. moral. cap.* 27. *&* 28. De natura pro-
poſitionis & applicabis notata *ſupra ſub cap.* 2.
& quæ de eius natura tradit Riccius *collect.* 1431.
ad textum in l. Titia textores §. nihil ff. de legat. 1.
de qua abundè Barboſa omnia recolligens *in tr.
de diction. vſu frequent. dict.* 110. † De alternatiua 4
& copulatiua applicabis quæ tradit Gomezius
lib. 2. variar. cap. 11. *a num.* 19. *&* 20. vbi agit de
quæſtione an ſi quis ſtipuletur copulatiuè, ſibi, &
tertio extraneo. Et an hodie ſi quis mediante ſti-
pulatione ſimpliciter promittat pecuniam, vel rem
Titio, aut Seio alternatiuo modo, talis promiſſio,
actio, vel obligatio eius quæratur Titio: & leges
ipſum in verſ. *pulchrum dubium* vbi poteſt diſiun-
ctiua reſolui in coniunctiuam. † Et quod al- 5
ternatiua ex pluribus ſufficiat vnam eſſe veram
probat regulam conſtituens Gratianus ex noſtro
textu, & aliis regula 22. vbi limitat modis 8. † qui 6
etiam aliam ponit regulam regul. 23. cum ſex am-
pliationibus, limitans *à num.* 3. dicens quod alter-
natiua impedit dominij tranſlationem in legatis.
donec fiat electio ex textu *in l. apud Aufidium ff.
de optione legata.*

Et *ibi* regula 24. docet de alia regula, nempe vt 7
alternatiuorum eligendi facultas, non poſſit in aliũ
transferri ex textu, vbi Bart. & Iaſon. *in l. ſi ſtipula-
tus fuerim ff. de verb. obligat. & in l. ſi ſeruus, &* ibi
Doctores, & Bart. *ff. eodem,* vbi refert Doctores am-
pliantes regulam 39. modis, & ponit ad eam limi-
tationes ſex.

Dictio *ſeu* an diſiunctiua ſit, vel copulatiua 8
tractat Couarruu. *lib. 2. variarum cap* 5. *num. fin.*
de qua omnia recolligens agit Barboſa *de dictio-
nibus vſu freq. dictione* 363. Igitur propria vis, &
ſignificatio eius eſt, vt diſiunctim, ſeu alternatimè
accipiatur *l. 1. ſublata ff. ad Trebell. l. ſiquis ita le-
gauerit. ff. de auro, & argento legato, l. generaliter* vbi
Bart. *eod. de Sacroſanct. Eccleſ. l. filia,* vbi Bald. *eod.
de collat. c. fin.* 75. *diſt.* & licet ponatur inter diuer-
ſa, ſignificat ſimilitudinem, & conformitatem: &
quod licet quandoque ampliet, vel coniugat ſe-
cundùm propriam naturam importat alterna-
tiuam; & ſic licet verba diſiungat, coniungit ta-
men ſenſum, niſi quando res ſunt diuerſæ, & quod
quando ponitur inter diuerſa, ponitur ampliatiuè,
quod interdum ponitur declaratiuè, ac expoſitiuè,
præcipue quando ſtat inter duas dictiones idem
ſignificantes; quia exponit præcedentia, differt ta-
men à dictione *vel*; quia hæc diſiungit verba, &
mentem, illa *ſeu* tantum verba, & eſt eadem, ac di-
ctio *ſiue*. Ad quæſtionem an hæc dictio *ſeu* ha-
beat vim ampliandi legatum, Faquineus *lib. 5.
controuerſ. cap.* 68. de aliis dictionibus appli-
cabis Riccium *collect.* 389. etſi non ad propo-
ſitum.

Et

Digitized by Google

9 Et quia vt notat Paquineus *lib. 9. controuerſ.* Canoniſtæ Doctores per textum noſtrum tractent de dubio, quod ſoleat vnum, atque idem delictum diuerſis pœnis coërceri aliis legibus, ac ſtatutis diuerſis; ideo longè agit de pœna, quæ ſit eligenda præ cæteris, ac ſtatuenda, vbi doctè deſerit videudus: & applicabis nonnulla *ſub c. 4. de iudic.*

10 Et quia ex finalibus verbis textus noſtri ibi, *Et idem in ſimilibus obſeruandum eſt*; ideo ex multis notat de argumento à ſimili quem effectum habeat in iure.

11 Et quatenus ex textu hic verbo *filius Sacerdotis, & in Sacerdotio genitus*, docet Barboſa *numero* 2. quod Sacerdotis filius poteſt dici ille, qui natus eſt ante patris Sacerdotium: applicabis dicta *infra de filiis Preſbyteror.* & ad quæſtionem Suarez *de cenſ. diſputatione* 2. *ſect.* 2. *a num.*10. & de intellectu huius textus in hoc verſ. Zenedus *in pract. quæſt.* 16. *num.* 15. & de hoc noto *infra in cap. ad extirpandas de filiis Preſbyteror.* quem expendit idem Zened.

AD TEXTVM
IN CAPITE V.
Si quando, hoc Titulo.

DE RESCRIPTIS.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex conſulendus eſt ſuper dubiis priuilegiorum.*

2 *PræceptumSuperioris durum ſeu ex quo ſequitur abſurditas, vel ſcandalum non exequitur.*

1 PRo intellectu huius textus leges quæ adduxi *infra in cap. de cætero* 5. *de re iudicata quæſtione* 1. *numero* 19. & quia per hunc textum agunt Doctores de conſulitando Pontifice ſuper dubiis priuilegiorum; ideo applicabis quæ longè ſcripſi ſub *cap. cum veniſſent* 12. *de iudicio q.* 1. *&* 2. cum aliis.

2 Cumque textus hic probet præceptum Superioris, vbi iniuſtum, durum ſeu aſperum apparet, vel ex eò ſequitur abſurditas, ſcandalum, vel inconueniens, nullo modo eſſe exequendum; ideo præter Doctores, quos hic adducit Barboſa *numero* 2. *&* 3. leges Couarruuias *in regula peccatum* 1. *part. à numero* 5. verſic. *octauo*, vbi dicit non eſſe obediendum Superiori ob ſcandalum ob idque applicabis quæ adduxi *in cap.* 2. *de præſcript. quæſtione* 1. verſ. *ad tertiam*, vbi dixi de dubio, an teneamur permittere aliquod præceptum ob euitandum ſcandalum. Item applicabis dicta *in cap. de cætero de re iudicata*, vbi egi de cognitione, quam habet executor circa exequenda reſcripta, de quo expendens textum noſtrum loquitur Balboa *ibi a numero* 25. *&* ibi dixi *dicta quæſtione* 1. *num.*19. Et qualiter reſcribendum ſit ad Pontificem de damnis ſuarum litterarum Zeuallos *in practicis quæſtione* 897. *à numero* 363. Et aliquid diſponit contra ius idem *à numero* 183. Et pro apparatu textus noſtri videbis quæ longè ſcribit Salzedo *de lege Politica libro* 2. *cap.* 3. 4. 5. *&* 6. & de noſtro textu præter notata hic à Barboſa leges Sahagum, & Zenedum *in collect.*3. *ad decretales.*

AD TEXTVM
IN CAPITE VI.
Cum Ordinem, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum impetratum contra exemptum in præiudicium ſuæ exemptionis, regulariter non valet, ſi de ipſamet non fiat mentio.*

DE priuilegiis ordinis Ciſtercienſium circa decimas, dico *infra in cap. ex parte* 10. *de decimis.* Et quia latè hic de textu ſcribunt Barboſa, & Sahagum, & omnes interpretes generaliter notent quod reſcriptum impetratum contra exemptum, non valeat in præiudicium ipſius exemptionis, ſi de ipſa in reſcripto non fiat mentio & Doctores per gloſſam *hic*, vt tradit Barboſa *numero* 6. intendant hoc textu probare per ſpeciale mandatum non derogari generali, cuius mentionem non faciebat; ideo adiunges notata *ſupra in cap.* 1. *& in cap.* 3. *hoc titulo*, & de hoc textu ſcribit Zenedus *ad decretal. collect.* 151. 1

AD TEXTVM
IN CAPITE VII.
Eam Te, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum, cuius vi Capitulum contulit aliquam Præbendam, permanet etiam reſpectu Epiſcopi.*

2 *Conſecratio requiritur ad hoc, vt quis Pontifex ſiue Epiſcopus appelletur.*

3 Conuerſi

3 *Conuerſi ad fidem ſunt honorandi, & promouendi ad Eccleſias remiſſiuè.*
4 *Neophytus num ad ordines, & Eccleſiam aſſumi valeat?*
5 *Infans num queat nobilitari ante ſeptennium remiſſiuè?*
6 *Statuta de actibus puritatis, & nobilitatis, iam hodie ſunt derogata.*
6 *Epiſcopus num propriè quis dici poſſit ante confirmationem, & conſecrationem.*
8 *Tempus datæ conſideratur in reſcriptis.*
9 *Beneficia duo difformia obtineri poſſunt ſub eodem tectu.*

1 TExtvs iſte quatenus probat quod reſcripto ad conferendam Præbendam directo ad Capitulum gerens Epiſcopi vices, debet obtemperari ab Epiſcopo poſtea creato, ad quem Præbendarum collatio pertinet; quia mandatum reale fuerat, quod tranſit ad Epiſcopum tanquam ſucceſſorem: ſic reſoluit Barboſa *hic num. 1. & 2.* cum multis, & Nicolaus Garcia docet obiectis reſpondendo *de benef. p. 2. cap 2. a num. 26* Quare pro amplianda hac materia adiunges dicta *infra in cap. quoniam*, Abbas 14 *de officio deleg.* vbi quando commiſſio ſit perſonalis, quando verò realis, quæ tranſit ad ſucceſſorem in Dignitate. Item adiunges pleraque adducta *ſub cap. quia V. de iud. ciu*, vbi longe dixi de obligatione, ad quam tenetur ſuccedens. Item poteris hic adiungere quæ tradit Azor. *de officio Epiſcoporum lib. 3. moral. tom. 2. cap. 37. & 38. 29.*
2 *& 30.* † Et quod ad hoc, vt quis Pontifex, ſeu Epiſcopus vocari poſſit, requiratur conſecratio, notans Doctores per textum hunc, de quibus cum multis Gratianus *regula 92.* vbi ampliat dupliciter, & limitat 4. modis: & videbis Garciam *de benefic. part. 6. cap. 2. a num. 19. & 26.* vbi expendit textum noſtrum: & de Vicario eius *à n. 40* vbi ad quæſtiones, nunne quas litteras exequi valeant de conſecratione Epiſcoporum *infra* late *in cap. 6. de temporibus ordinat.*

3 Et quia Barboſa in verſ. *pro eo vero quod Iudæus num. 3.* dicat vt ad fidem conuerſi, ſint honorandi, propter adeptam ſacri Baptiſmi dignitatem, ſintque capaces beneficij Eccleſiaſtici, qui à Iudæis originem dicunt: itemque ipſe Barboſa plura de Neophytis per hunc textum, & ab eis originem trahentibus dixerit de officio Epiſcopi *p. 1. tom. 2. de Epiſcopali munere, gloſſa 17. per totam.*

Et de Neophytis latè ſcribit Ricciulus *in ſuo*
4 *tractatu de Neophytis c. 4. cum ſequent.* ideo adiunges, quæ tradit Suarez *de cenſur. diſp. 44. ſect. 3. à num. 5.* vbi agens de irregularitate reſpectu Neophytorum, & an ad ordines queant promoueri ſcribit nonnulla conducibilia ad textum noſtrum: & an Neophyti ad Eccleſiam aſſumi valeant, Barboſa *de Canonicis cap 13. à num 27. & 28.* & Gratianus *regula 223.* cum Felino, & aliis ex antiquis *hic* per hunc textum probat quod hæreticus, vel infidelis, qui fuit, ſi iam conuerſus eſt, poſſit promoueri ad Eccleſias, vel Dignitates, ampliat dupliciter, & limitat modis octo, & facit optima lex *partita, lib. 6. tit. 24. p. 7 cap. Neophytus 21. diſt.* & ſic infero ad ſequentes quæſtiones.

5 An infans poſſit ante ſeptennium nobilitari
6 Narbona *in annalibus à num. 7. quæſt. 36.* † Et an Eccleſiaſticæ communitates debeant ſeruare in qualitate nobilitatis probanda ſtatuta loquentia de tribus actibus, Salcedo *de lege politica, cap. 5.* latè Scobar. *de puritate ſanguinis*, Carleual. *de iud. p. 2. tit. 2. lib. 1. diſp. 3. & à num. 6.* Valenzuela *p. 1. conſ. 90. 91. & 92.* omnino videndi. Sed cum iam hæc lex ſpecialis 35. *tit. 7. de los eſtudioſos generales, lib. 1.* de tribus actibus poſitiuis, quæ fuit anno 1623. etſi practicaretur in conſiliis ordinum, & Sanctæ Inquiſitionis, tamen iam ex hac parte derogata eſt, ſiue abrogata anno præterito 1656. ſic vt ſemper quicumque ex familia ſit, ſiue in ſe, ſiue in ſuis aſcendentibus ab vtroque latere purus, & nobilitatus, nihilominus, quando prætendit nouam gratiam requirentem puritatem, ſeu nobilitatem, debeat teſtibus qualificari de nouo.

Et quia per verba huius textus & in verſ. *ante* 7
tuam promotionem, & in verſ. *ante datam litterarum*, & in verſ. *Archidiaconus, & Canonicus*, Barboſa *a num 5.* probet cum multis, an electus, & confirmatus ante conſecrationem dicatur Epiſcopus, vbi diſtinguendo reſoluit: applicabis dicta *ſub tit. de elect.*

Et an in reſcriptis attendatur litterarum data 8
applicabis notata *infra in cap. Capitulum Sanctæ Crucis hoc tit.* & *in cap. 2. de officio deleg.* & quod tempus datæ inſpiciatur in reſcriptis Gratianus ſcribit per textum *in cap. ſequenti*, & alios huius tituli, vbi ampliat, & limitat *regula* 451. † Et 9
quod beneficia duo difformia ſub eodem tectu obtineri poſſint ex vi ſtatuti, conſuetudinis, aut diſpenſationis Epiſcopalis, applicabis notata *infra de præbendis, & Dignitatibus ſub cap. de multa 28.*

AD TEXTVM
IN CAPITE VIII.
Ad Aures, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum ad beneficium impetratum non valet, tacita dignitate impetrantis.*
2 *Dignitas non in genere, ſed in ſpecie eſt exprimenda in reſcripto.*
2 *Nobilitas non debet exprimi in reſcripto.*
4 *Nobilibus beneficia liberius concedit Papa.*
5 *Probare debet quilibet ſuæ intentionis fundamentum.*
6 *Mandatum non requiritur ad impetrandum non quilibet amicus pro amico id facit.*

PRobat textus hic quod non valet 1
reſcriptum ad beneficium impetratum tacita impetrantis dignitate: & ſic Barboſa reſoluit per omnes hic *n. 1. & 2. & in cap. in noſtra hoc tit.* requiri ſpecialem mentionem dignitatis, ſed dicens *num. 3.* contra alios, vt non teneatur mentionem facere de nobilitate. † Et quod non ſufficiat expreſſio digni- 2
tatis in genere, ſed requiratur in ſpecie expreſſio dignitatis patet ex textu *in cap. in noſtra hoc titulo* quia quoties lex expreſſionem verborum pro forma requirit, non ſufficit expreſſio verborum ſub inuolucro, *cap. ad agendum de procurat. lib. 6. l.*

ſed

ſed etſi quis §. quæſitum ff. ſi quis cautionibus, & Felinus *hic num.* 3. *col.* 2. ait vt ea ſit mentio ſpecialis, quæ exprimit circunſtantias, & conditiones, quæ poſſunt Principem alterare: & prædicta doctrina eſt verè contra Barbatiam *hic num.* 3. *col.* 1. Selua *in tract. de benef. p.* 3. *quæſt.* 11. verſ. 23. *qualitas*.

3 Sed quod expreſſio nobilitatis reſcriptum impetrantis non ſit neceſſaria; quia cum non dicatur impetratio ſubreptitia; ex eo quod ſupprimantur, quæ ſi expreſſa eſſent, faciliorem redderent Papam ad concedendum, vt eſt caſus à contrario ſenſu *in cap. poſtulaſti infra hoc tit.* ſequitur dicendum, vt cum ex regula textus *in cap. de multa, in*
4 *fine de præb.* † Vt *ibi* dico Papa libentius beneficia nobilibus, quàm ignobilibus conferat, aut concedat, vt multò liberius reſcriptum concederet impetranti, ſi nobilitatem exprimeret hic Ioannes Andreas, Butr. *num.* 10. Panormit. *num.* 2. Imola *num.* 5. Felin. *num.* 5. Decius *num.* 3. Ripa *num.* 1. Barboſa *num.* 3. Selua *de benefic. p.* 3. *quæſt.* 12. Tyde *nobilit. cap* 37. *num.* 61. quidquid contradicant Hoſtienſ. & Barboſa *hic à num.* 5. Romanus *ſingulari* 37. Ad quæſtiones quod ſubreptitiæ litteræ in beneficialibus ipſo iure nullæ ſint Gratianus *regula* 444. item & per textum hunc quod tempus datæ inſpiciatur in reſcriptis amplians vno modo, & limitans modis octo ſcribit Gratianus addoctus *cap. præcedenti dict. reg.* 45. alia notat Barboſa *hic à num.* 4. in verſ. *Decani*, de cuius officio dico *infra in Rubrica de officio Archipreſbyteri, & cap.* 1. *de ætate, & qual. ordin.*

5 Et in verſ. *intentiaui*, vbi dicit quod quilibet debet probare fundamentum ſuæ intentionis; de qua regula latè dico *in cap. fin.* §. 1. *de iureiurand.*

6 Et Idem Barboſa *hic num.* 8. *&* 9. dicit quod ad impetrãdum beneficium non requiritur mandatum; quia quilibet amicus pro amico, poteſt ſine mandato impetrãre litteras, etſi ad acceptandam collationem; ad inſtitutionem, & poſſeſſionem requiratur ſpeciale mandatum.

7 Et videbis plura apud Barboſam *infra in cap. cum adeo* 17. de quibus impetrans reſcriptum ad beneficia, debet mentionem facere, vbi breuiter repeto alia addens.

AD TEXTVM
IN CAPITE IX.
Si autem, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum ſecundum præualet primo quo impetrans per malitiam ſuam non fuit vſus intra annum.*

2 *Reus, qui tutus eſt in aliqua exceptione poteſt aduerſarium prouocare ad iudicium.*

1 TEXTVS iſte ſimilem habet materiam cum textu *in cap. ex part.* 12. *cap. plerumque* 23. *hoc tit.* ex quibus colligitur præualere reſcriptum poſterius, non facta mentione prioris, quo impetrans per malitiam ſuã, vel negligētiam ſuam vſus non fuit intra annum; ſed quia horum deciſio videtur eſſe contra regulam textus *in cap.* 1. *cap. cæterum* 3. *hoc tit.* videbis *ibi* adducta. † Canoniſtæ in hoc textu ſo- 2
lent dicere quod reus, qui eſt tutus aliqua exceptione, poteſt prouocare aduerſarium ad iudicium de quo Anton. Gomez. *lib.* 3. *variar. cap.* 1. *num.* 20. legendus *a num.* 18. & videbis Sahagum ad hunc textum.

AD TEXTVM
IN CAPITE X.
Ad hæc, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM

1 *Reſcripta ad Iudices incertos impetrata, vel ad futura negotia, non valent.*

2 *Recuſatur Iudex iuſtè propter amicitiam.*

3 *Cancellariæ etymologia, & origo remiſſiuè.*

TEXTVS iſte decidit quod non valent 1
litteræ aut reſcripta per quæ incerti Iudices dantur, vel futura negotia committuntur, ſatis vltra antiquos notat Barboſa *hic*, quæ pro enodatione huius textus moueri poſſunt; ſemper enim Iudices debent eſſe certi, vt probatur nam vt latè dixi *in cap.* 2. *de libelli oblatione*, libellus oblatus in Iudicio, ſi incertus eſt, repellitur à Iudicio; ergo multo magis debebit conſtare de certitudine Iudicis, cui negotium tractandum committitur. † Et 2
quia Balboa *in c.* 61. *de appell. n* 17. per hunc textum probat, quod iuſtè recuſatur Iudex propter amicitiam; ideo leges quæ de hoc puncto, & de Iudicum recuſatione late ſcripſi *ſub c.* 4. *de foro comp.* Et quia huius textus deciſio limitatur, quando procedit delegario, & commiſſio ex certa ſcientia, ideò de virtute, & effectibus clauſulæ ex certa ſcientia, applicabis quæ latè dixi, & notaui *in cap. venerabilibus de confirm. vtili, vel inutili*, & Rub. illius tituli.

Cancellariæ etymologia, & origo, quæ ſit, expli- 3
catur à multis, quos refert hic Barboſ. *n.* 3. *&* 4. vbi quid de Cancellarij magni officij præeminentia agunt inter quos Couar. *lib. pract. c.* 4. *n.* 10. verſ. *ſed hæc*, Gegor. *in l.* 4. *hoc tit.* 9 *p.* 2. verb. *Canciller.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XI.
Ad Audientiam, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum falſa latinitate conſcriptum vitiatur.*

CVM textus hic probet quod reſcriptum 1
falſa latinitate conſcriptum vitietur, intelligens

ligẽs Barboſa *hic n.2.& 4.* procedere tam in litteris Iuſtitiæ, quàm gratiæ; quia in vtriſque viget ratio; ideo applicabis quæ dixi, & notaui *in cap. ex litteris de fide inſtrument. quæſt.1.* vbi egi de quæſtione, an reſcriptum Apoſtolicum propter raſuram in loco non ſuſpecto, dicatur vitioſum.

AD TEXTVM
IN CAPITE XII.
Ex parte, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Attentatorum reuocatio remiſſiuè.*
2 *Vocatio in Ius remiſſiuè.*
3 *Fatalia appellationis proſequenda remiſſiuè.*
4 *Appellationi renunciat, qui ſpoliat aduerſarium poſt appellationem.*
6 *Expenſarum condemnatio remiſſiuè.*
7 *Eccleſia Matrix quæ dicatur remiſſiuè.*

1 TExtvs iſte ſimilem habet materiam cum textu *in cap. fin ant. in 9. hoc titulo, & in cap. plerumque 13.* Per verba textus noſtri de multis poteſt inquiri: nam ibi, *Poſt appellationem a ſe factam amouit*, & in verſ. *ideoque*, & ibi, *Reuocatis in ſtatum priſtinum omnibus, quæ poſt appellationem ipſius inueneritis attentata*, adiunges quæ latiſſimè ſcripſi de reuocatione attentatorum poſt appellationem *in cap. bona 51. & in cap. cum teneamur 17.* & quæ notaui *in cap.1. de appell.*

2 Et in verſ. ibi, *Cumque authoritate iudicum in ius eſſet vocatus*, vide quæ adduxi de in ius vocando *ſub Rubr. de iudic. & ſub cap. pen. de foro comp.& ſub cap.1. de cauſa poſſeſſ.*

3 Et ibi, *Cum biennium a tempore appellationis iam fuiſſet elapſum*: per hæc verba ſatis queit diſputari de anno, biennio, & tertio anno, in quibus eſt appellatio proſequenda, & qualiter procedat, de quo dixi latè *in cap.4.5.& 8. de appell.*

4 † Cumque hic Barboſa *num.4.* dicat quod appellans videtur ſuæ appellationi renunciaſſe, ſi ſpoliet Aduerſarium poſt appellationem; ideò applicabis pleraque, quæ adduxi de renunciatione appellationis, & quibus intelligatur facta *in Rub. ſub quæſt.2. in cap.17. ſub quæſt.1. in cap. ſæpè 44. ſub quæſt.1.& in dict. cap. bona 51. ſub quæſt.3. & in cap. ſolicitudinem 54. quæſt.1. de appellation.* & alibi.

5 Et ibi, *Dixit ſe litteràs priores habere de quibus nulla mentio in poſterioribus*, habebat: per hæc verba ſatis applicatur materia textus *cap. ſuper litteris 20. hoc tit.* vbi de taciturnitate reſcriptorum, ac de mentione, quæ in ſecundis litteris debet de primis fieri, notaui *ſuprà in cap.1.& cap. cæterùm 3. hoc tit.*

6 Et ibi, *Memorato ſcilicet in expenſis neceſſariis condemnantes*: de condemnatione expenſarum, & quæ neceſſariæ, quæve voluntariæ ſint latè *in c.finem litibus de dolo,& contumacia, & ſub c. grauis de reſtit. ſpol.* dixi aliqua applicanda.

Et ibi, *Matrici Eccleſiæ*, Matrix Eccleſia quæ 7
dicatur notaui *ſupr. in c.1.§.1. de ſumm. Trinit. & fide Cathol.* & tractaui *ſub c. 1. de præſcript. q. 1. verſ. ad vltimam.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XIII.
Sciſcitatus, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum Papæ pluribus directum cum clauſula, quod vnus, vel plures, ſi aliquis adeſſe nequit intelligitur tam de impotentia Iuris, quàm facti.*
2 *Iudices qui ſemel cœperunt, cognoſcere debet inſimul, & non vnus ſine alio ſententiam proferre.*
3 *Iudex excommunicatus à principio, vel in medio, facit actum nullum.*
4 *Infamis, ſeu aliàs inhabilis, non excuſatur à iudicatura, à muneribus, à Notoriatu.*
5 *Proteſtare non ſufficiat, niſi adſit conſenſus eius, cui proteſtatur.*

TExtvs hic probat reſcriptum Papæ 1
pluribus Iudicibus directum cum clauſula
quod *vnus, vel plures iudicent*, ſi aliquis adeſſe ne-
quiuerit intelligi, tam de impotentia iuris, quàm
facti; quare quia de commiſſione facta delegatis
tribus cum clauſula, *quod non omnes*; ideò re-
curres ad notata *infra in cap. prudentiam 21.*
de off. deleg. † Et quod ſententiam debeant 2
proferre Iudices inſimul, & non vnus ſine
alio, qui ſimul cœperunt cognoſcere de vna
cauſa, multis probat Gratianus *regul. 423.* de quo
alibi dico, notat nonnulla Barboſa ad litteram no-
ſtri textus. † Et quia *ſub n.5.* verb. *infamen* in gloſſa 3
ibi, *ſi medio tempore*, notat quod ſiue Iudex fuerit
excommunicatus à principio, ſiue medio tempore
ſemper actus per ipſum factus ſit nullus; ideo ap-
plicabis quæ abundè ſcripſi *in c. ad probandum de*
re iud. vbi an Iudex excommunicatus queat iudi-
care, ſeu actus facere iudiciales. † Et quod infa- 4
mis, vel aliàs inhabilis non excuſetur à iudicatura,
ſi ipſi cauſa commiſſa fuit, tradit Felinus *hic n.20.*
vbi ſex limitationes congeſſit, & Decius *n. 12.* &
Innocent.& cum aliis Gratianus *regul.236.* vbi di-
cit cum Gomez. Ariaz, & Petro Nuñez, quod in-
fames non repelluntur à muneribus; & idem Gra-
tian. multis probat *regul. 237.* quod infamis non
prohibetur eſſe notarius: applica aliqua, quæ notaui
infra in c. P.& G. de fide inſtrum. ſub q.3.

Item per hunc textum dixit Panormit. *hic* quod 5
proteſtatio neceſſaria eſt impedito; quare adiunges
quæ latè dixi de proteſtatione, & eius effectibus *in*
c. fin. de appell. & videbis de hoc cum multis Gra-
tian. *regul. 365. & 396.* vbi tradit de alia regula,
quod proteſtare non ſufficit, niſi adſit conſenſus
eius cui proteſtatur.

AD TEXTVM
IN CAPITE XIV.
Paſtoralis, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Litterarum diuerſarum cognitio, ſpectat ad omnes earum Iudices, & in diſcordia eliguntur arbitri.*
2 *Delegati Iudices cognoſcunt, an ſua ſit Iuriſdictio.*
3 *Reſcripti tempus à quo currat*, n.4.
4 *Iudex nequit exercere Iuriſdictionem ante receptionem, & præſentationem reſcripti.*
5 *Adminiſtratio non datur Epiſcopo ante præſentationem ſuarum litterarum.*

1 COGNITIO diuerſarum litterarum impe-
tratarum, & ſuper earum reuocatione, ſpe-
ctat ad omnes earum Iudices, etſi diſcordant, eli-
guntur arbitri. Applicabis quæ dixi de reuocatione
ſententiæ *in cap. ſub ortu 21. de re iudicata.*
2 Et quia Barboſa *hic num.* 2. firmat quod iudices
delegati cognoſcunt, an ſua ſit Iuriſdictio, &
pronunciant ſuper exceptionibus ſui fori declina-
torij, & incompetentiæ; ideo applicabis quæ dixi
in *Rubrica de foro comp. quaeſt.* 1. vbi dixi de dubio
quis ſit iudex, quando duo Iudices litigant de iu-
riſdictione ſibi competenti, & *quaeſt.* 3. quando
incompetentiæ exceptio debeat opponi, & eius
declinatoria: de hac exceptione dixi ſub *Rubrica
de exceptionibus*: item & *in cap. pen. de foro comp.*
applicabis quaeſt. 26. vbi dixi de quæſtione, an qui-
libet iudex præueniendo, poſſit cognoſcere, an ſua
3 ſit iuriſdictio, & ab altero inhiberi. † Et à quo
tempore currat reſcripti tempus, per hunc textum
docet Balboa *in cap. 12. de appellationib. à num. 29.*
4 *&* 32. vbi dicit ex textu noſtro quod ante rece-
ptionem, præſentationemve reſcripti, iudex non
poteſt exercere Iuriſdictionem, ipſum videbis. Et
ſic applicabis dicta *infra in cap. Capitulum Sanctæ
Crucis hoc tit. & in cap. 2. de officio delegati*, an lit-
teræ debeant habere vim à tempore datæ, ſeu
præſentationis.
5 Imò & applicabis quæ dico *infra late in cap. no-
ſti 9. & in cap. tranſmiſſam 15. de elect.* vbi quod
Epiſcopo non datur adminiſtratio ante præſenta-
tionem ſuarum litterarum.

Ad §. Quoniam eiuſdem textus.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Iudices debent eſſe certi, & ſic res ſuper qua ſunt iudicaturi, quid de eo qui ad plures cauſas delegatur*, n.3.
2 *Iuriſdictionis perpetuatio circa expreſſa, non operatur regulariter, quoad non expreſſa.*

etiam in reſcripto ſuper iniuria in rem familiarem, n. 4.
6 *Dictio* penitus *totum excludit, & ad quæ ſe extendat*, n.7.8.9.10.& 11.

PRo intellectu huius §. & eius litteræ condu- 1
cit quod adduxi *ſupra in cap. ad hæc 10. hoc
tit.* cum dixi quod iudices debent eſſe certi, & ſic
etiam debebit eſſe certa res, ſuper qua tales de-
bent eſſe Iudices ex noſtro textu; & ſic ſuper re-
bus expreſſis. † Quare adiunges quæſtionem, de 2
qua Gratianus *regul.* 350. cum Felino, Ioanne An-
drea, & communi hic, & per gloſſam, dicens
quod perpetuatio Iuriſdictionis circa expreſſa,
non operatur regulariter quoad non expreſſa,
† hoc etiam extendens in eo, qui ad plures cauſas 3
particulariter delegatur. † Et etiam ampliat, *n.* 2. 4
in reſcripto ſuper iniuria, in quo non venit actio
aliqua ad vindictam; ſed illa quæ conſequitur rem
familiarem, ſuper qua reſcriptum fuit impetratum
cum Felino *in cap. ſedes n.5. hoc tit.* quam regulam
limitat Felinus *hic num.7. &* 8. quinque modis, &
Decius *num.6.* item applicabis quæ dico latè, *in
cap. ſignificaſti de foro comp.* vbi quando proroga-
tur, vel non iuriſdictio.
In verſ. ibi *cum generali per ſpeciale procul du-* 5
bio derogetur, notaui *ſupra ſub cap.* 1. *hoc tit. & in
cap. 3. eodem*, vbi quando litteræ ſecundæ non fa-
cientes mentionem de primis eas eneruent: alia
hic notat videnda Barboſa *num.5.* vbi contra gloſ-
ſam hic verb. *ambigitur*, dicit deciſionem huius
textus procedere etiam in cauſa appellationis, vbi
agitur de reuocatione litterarum quæ ad diuerſos
iudices in eadem inſtantia appellationis datæ ſunt;
ad quod applicabis nonnulla, quæ dixi *in cap.17.
& 18. de teſtibus.*
Et in verbis *penitus eneruetur*, quod dictio *pe-* 6
nitus, habeat adeo præciſam naturam, vt nullam
modificationem, ſeu limitationem admittat, di-
xit idem Barboſa *hic num.3.* cum multis ab eo re-
latis & vberius ipſe, *de dictionibus dict.*249. vbi
agit de hac dictione probans cum multis, † vt 7
idem importat quod omnino ex toto in totum
prorſus, & ſimiles. † Et idem quod omni caſu, 8
† & ipſo iure actus nullitatem, † item & quod 9
ſit excluſiua, reiiciatque minima, † ſitque etiam 10
derogatoria derogatoriarum eo ſcilicet caſu, quan- 11
do teſtator in ſuo teſtamento dixerit volo hoc
teſtamentum penitus valere, † ſed quando pro- 12
pter ſubiectam materiam non ſignificat actum
ipſo iure nullum; docet Cardinalis Mantica, *de
tacitis, & ambiguis conuent. lib. 5. tit. 5. n.13.* † Et 13
Robleſ. *de præſentatione lib. 2. cap. 11. num. 34.* di-
xit vt talis dictio omnes caſus ſine diſtinctione
contineat, & Natta *conſ. 63. num. 16.* Rota *deci-
ſion.* 526. *num. 4. p. 1. diuerſor.* Seraphin. 2. *deciſio-
ne 447. num. 4.* Octauian. Vulpell. *de propoſition. &
aduerb. ſignif. ſub hac dict. pag.* 72. dixerunt hanc
dictionem penitus habere adeo naturam præciſam
vt nullam recipiat modificationem ſeu limitatio-
nem.

AD TEXTVM IN CAPITE XV.

Sedes, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM

1 *Clauſula* quidam alij, *&* res aliæ, *non includitur multitudo effrenata.*
2 *Fraus, & dolus, non debet vlli patrocinari.*
3 *Perſona loquentis cenſetur excepta in generali ſermone, & nec comprehenditur perſona, ad quam ſermo dirigitur*, n. 4.
5 *Perſona magna, non comprehenduntur in generali locutione, niſi in locutione legis, & niſi non alia, quàm perſona loquentis, poſſet comprehendi*, n. 6. 7. 8.
9 *Clericalis ordo nobilitat, & eſt maior quacumque alia dignitate, & honore.*
10 *Ordo denominationis, maiorem dignitatem arguit.*
11 *Dictio* alius *quid ſibi velit, num vniuerſalitatem*, n. 12.

1 TExtvs iſte duo continet quod per clauſulam *quidam alij & alia res*, multitudo effrenata oon includitur. Nec perſonæ, nec res maiores expreſſis, ſed pares, vel minores; itaque applicabis quæ dixi *infra in cap ſignificauerunt nobis 36. de teſtibus*, quatenus in verſ. ibi: *Pro eo quod voluerint effrenatam multitudinem teſtium refrenare*: & quod horum occaſione ſcripſi de vitanda multitudine teſtium ad probandum, & de certo oumero ſtabilito: alia noſtri textus verba cum gloſſis bene Barboſa expendit ex multis.

2 Et in verſ. ibi: *Quia fraus, & dolus ei patrocinari non debet*; ad cuius dicterij probationes plura iura, & Doctores affert hic Barboſa *num. 7.* & amplius *in axiom. Iuris, axioma* 102. ideo pro intellectu textus noſtri, & *l. 1. §. idem aiunt*, verſ. *denique ff. de aqua pluu. arcenda*: videbis quæ ſcribit Thomas Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 18. quaeſt. 4. à num. 27. & 29.* & dico *ſub cap. 20.*

3 Ob verba textus noſtri applicabis regulam, de
qua teſtatur cum multis Gratianus *regula* 353.
quatenus ponit, quod perſona loquentis, cenſe-
tur excepta in generali ſermone ex textu cum
gloſſa *in l. ſi mercedem, §. fin. ff. de actione empti,*
l. inſulam, §. fin. ff. locati, l. inquiſitio, cod. de ſolution.
4 *l. Paulus §. fin. ff. de pignoribus*, † amplians *num* 3.
vt ſicut in generali ſermooe, perſona loquentis
cenſetur excepta, ita non comprehendi perſonam
eius, ad quem ſermo dirigitur *ex l. pen. ff. de Senat.*
l. qui haredi §. fin. ff. de condict. & demonſtrat. item
amplians *num. 4.* cum Afflictis *in deciſ. Neap. 265.*
5 *num.* 15. † Nec in generali locutione perſonas
6 magnas comprehendi. † Vbi limitat *num.* 5. in
generali locutione legis, quæ efficacior eſt: quare
adiunges quæ dixi *in cap. 1. de prob. in 2. p.* an Le-
7 giſlatores, & Principes ſint ſoluti legibus. † Li-
mitat etiam *num. 6.* oiſi in tali ſermone non alia,
quàm perſona loquentis poſſit comprehendi ex
Bernardo *regula* 307. † *& num. 7.* vel niſi in gene- 8
rali ſermone, etiam ſe ipſum comprehendat, vt
bene tradit Matienc. *in l. 6. tit. 15 gloſſa lib. 5. recop.*
Et ex his applicabis nonnullas quæſtiones, quas
ad longum ſcripſi *in cap. cum venissent 12. de iud.*
vbi de Papa, Principe, an cognoſcant de ſe ipſis,
vel ſecum diſpenſent.

Alia tradit *hic* Barboſa *à num.* 13. ex gloſſa no- 9
ſtri textus, nempè quod Ordo Clericalis nobilitat
& eſt maior quacumque alia dignitate, & honore
ſæculari multis probans: & de ratione applicabis
plura quæ, dico *ſub tit. de iudic. & foro compet.* &
quæ noto infra *in titulis de vita, & honeſtate Clericor. & de immunitate Eccleſiaſt.* & per argumen-
meutum ex latè dictis *ſup. de conſtit. in cap. Eccleſia S. M.*

Et quod ordo denominationis maiorem digni- 10
tatem arguat; qnia prior deſcriptus, dicitur dignior
cum pluribus probans *hic num.* 10. ex gloſſa *hic*
Barboſa addit ex eadem gloſſa *num.* 14. quod in
arbitrio Iudicis qui debeant dici maiores, quique
minores, ad quæ videbis Tyraquel. *de nobilitate, &*
Iure primog. quaeſt. 19. num. 2. & cap. 10. num. 11. &
in l. ſi vnquam verb. *omnia num. 31.* Menoch. *de arbitr. caſu 124. num. 5.* applicabis dicta *de praecedentiis infra in cap. ante penult. de maiorit. &*
obed. vide *infra cap. 18. de argumento ab ordine litera.*

Et in eadem gloſſa maiores ibi, *nec ſemper hoc,* 11
notat *hic* Barboſa *num. 15.* quod dictio *alius* non
ſemper referr qualitatem præcedenti ſimilem cum
Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 20. num. 3.* & cum
aliis, de qua dictiooe plura videnda, idem Barboſa
in tr. de dict. vſufreq. dict. 26. quibus addo Couarr.
in pract. cap. 35. num. 3. in princ. vbi dicit quod licet
alioqui dictio *alius* implicet ſimiles cauſas, & qua-
litatès, probans ex textu ooſtro, & ex gloſſa *in l.*
fugitiui cod. de ſeruis fugitiuis.

Tamen ſi adiiciatur diſtioctioni vniuerſali com- 12
plecti, ait etiam diſſimiles quaſcumque alias qualitates, ſicut eiuſdem gloſſæ memores reſponderuot Imola *ibi*, Panormitan. *in conſ. vltimo lib. 1.* Socinus *conſ. 3. columna vltima lib. 3.* atque ita Romæ ſententiatum eſſe aſſerere refert, ex Ludouico Gomezio *in regula de triennali quaeſt. 2.* licet Felinus *hic col. 7.* & Iaſon. *in l. ſi vnus in fine princip. ff. de pactis*, videantur dubitare, an vera ſit prædicta communis adnotatio; ſed Decius *hic* eam defendit, vt ſaltim procedat, ioxta materiam ſubiectam, & perpenſa diligenter ratione legis, & ipſius diſpoſitionis, de cuius interpretatione tractabitur.

AD TEXTVM IN CAPITE XVI.

Ex Tenore, hoc Titulo.

PRÆMISSVM:

SVMMARIVM.

1 *Impetrans diuerſa reſcripta ſuper eodem ad diuerſos iudices perdit commodum vtriuſque.*

2 Iudex

3 *Iudex pronuncians ſententiam nullam, non facis litem ſuam*, n.3.

1 PROBAT textus hic quod qui contra vnum ſuper eodem ad diuerſos iudices, diuerſa reſcripta impetrat, & eis vtitur, perdit commodum vtriuſque, multis exornat Barboſa *hic num.* 1. qui ex verbis hic *commodo careat vtriuſque*, notat *numero 6.* quod trahens aliquem coram diuerſis iudicibus pro eadem cauſa, eam perdit. Quare adiunges ea, quæ dixi latè *in cap. fin. de iuram. calum. quæſt.fin.* vbi de pœna temerè litigantium; item *ibi in* §. *pœna q.*1. adiunges quæſtiooem quare actor recuſans ſubire iuramentum calumniæ, cadat ab actione ſua.

2 Et quia Felinus *hic* dicit quod Iudex non facit litem ſuam pronuncians ſententiam nullam, vt probat etiam optima lex 2.*tit.*2. *lib.*2. *fori*, ideo leges quæ ſcribit Gratianus *regula* 301. vbi congerit noonullos caſus, quando Iudex faciat litem ſuam.

3 Ad verba ibi: *Verùm quia ſuper hoc dubitaſtis ſedem duxiſtis Apoſtolicam conſulendam*, adiunges *dicta in cap. ſi quando hoc tit. ſupr.* Et de intellectu textus noſtri dixi *in cap. nouit* 13. *de iudic. q.*13. *num.*16.

AD TEXTVM
IN CAPITE XVII.
Cum adeo, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum non faciens mentionem de beneficio impetrantis, non valet, vbi de aliis, quibus debeat fieri mentio.*

2 *Impetrans beneficiũ, debet exprimere valorem.*

3 *Impetrans ſi habet præbendam, & Canonicatum debet de vtroque mentionem facere, & etiam de beneficio, in quo nullos fructus percipit*, n.4.

5 *Reſcriptum impetratum ſuper beneficio ab impetrante antea occupato, eſt nullum, ſi de tali occupatione mentionem non faciat.*

6 *Reſcriptum ſecundum debet facere mentionem primi: & de clauſula ſpeciali in eo contenta item etiam ſi primum ſit de conuentione partium*, n. 7. *& de impetratione prius ab alio facta*, n.8. *& omnium, quæ poſſunt Principem mouere* à n.10.

9 *Impetrans gratiam à Principe ſuper pœna, ſi de ea, iam exacta, mentionem non faciat, ſecundum reſcriptum, erit nullum.*

11 *Impetrans debet facere mentionem de ordine annexo præbendæ, ſeu beneficio, & de qualitate naturali*, n.12. *& de appellatione cauſa* n.13. *limitatur*, à n.14.

14 *Gratia non dicitur nulla; licet in ea non fiat mentio de tranſactione contractu nullo, ſeu electione nulla: & de clauſula alterius reſcripti nulla, nec de nobilitate, vel dignitate* n.15. & 16.

17 *Beneficia Eccleſiaſtica Laicis conferri non poſſunt.*

PROBAT textus hic quod non valet reſcriptum impetratum, de beneficio impetrantis non faciens mentionem: cuius occaſione poteris adijcere *ſuprà* annotata *in cap. ad aures* 8. *hoc tit.* vbi dixi de quibus obtentis, ſeu aliis debeat reſcriptum impetrans ad beneficia, mentionem facere: & quia de multis, de quibus impetrans debet facere mentionem, veluti de penſione habita loco beneficij: de præſtimoniis datis in titulum perpetuum: de titulo patrimonij, ad quod ordinatus eſt in litteris Iuſtitiæ, ſecus in litteris gratiæ: item beneficij manualis, ſit facienda mẽtio in impetratione ſecundi; imo quod impetrans, debeat exprimere in impetratione ſe eſſe Clericum, † addo cum Panormitan. *hic*, quod impetrans beneficium, debet exprimere valorem eorum, quæ poſſidet, aliàs gratiam inualidari, vt cum multis probat Gratianus *reg.*228. vbi ampliat quod impetrans veniam delicti, debet facere mentionem alterius primi delicti, de quo etiam dixi *ſub dict. c. ad aures* 8. *hoc tit.* vbi Felinus hanc regulam quinque limitat modis *ibi* videndus, Decius *ibi n.* 10. Gratianus cum aliis *in dict. regul.* adducentes Tyraquell. *poſt leges Connub. gloſſa* 5. *n.*113. *& de pœnis temper. cauſa* 44. *num.*39. Roman. *conſ.*483 Caſſan. *in conſ. Burgundiæ tit. de ſucceſſ.* §.7. verb. *ne erdenançe num.*5. ipſe Grat. repetit etiam *ſub regul.*229. *num.*21. 2

3 Imò & Abbas *hic*, Decius *num.*2. dicunt quod non ſufficit ſi quis habeat Præbendam, & Canonicatum, vt faciat de Canonicatu mentionem, ſed etiam, & de Præbenda ſimul cum Canonicatu debeat fieri mentio: ſequitur Gratianus *d. reg.* 229. *num.*5. † Vbi cum Philippo Decio *in cap. cum teneamur de præb. n.*2. ait quod impetrans debet facere mentionem de beneficio alio, quod habet, etiam ſi ex eo nullos fructus percipiat. 4

5 Et addo etiam ſequentes caſus, nempe quod ſi quis occupauit primum beneficium viuentis modo ſcienter, modo ignoranter, ſi poſtea ſequuta morte, illud impetratur à Papa, tacita prima occupatiooe, ipſius reſcriptum eſſe nullum, ex Abbate *in c.*1. *de conceſ. præbendæ*, Calderino *conſ.* 13. *de reſcriptis*, Philippo Decio *conſ.* 398. *n.*3.

6 Imo & quod non ſolùm de primo reſcripto, ſed etiam de clauſula ſpeciali in eo contenta, vt puta ſi fuit conceſſum, appellatione remota, vel aliàs Abbas *in cap. cæterùm ſuprà hoc tit.* vbi videbis quæ noto, † item ſi primum ſit impetratum de conuentione partium, & de hoc non ſit facta mentione in ſecundo, bene Doctor Molina *de primog. cap.*1. *num.*31. *&* 35. † Item etiam quod debeat ètiam mentio de impetratione prius ab altero facta, Alex. *conſ.*11. *n.*17. *limit.*7. *& conſ.*195. *vol.*2. *num.*6. 7 8

9 Item addo ſequentes caſus, nempe vt ſi quis impetret gratiam à Principe ſuper pœna iam exacta per fiſcum, ſi non facit mentionem de exactione, reſcriptum erit nullum, Felinus *in c. poſtulaſti hoc tit. num.*4. cum aliis Gratianus *dict. regul.*229. *num.*2. † Vbi *num.* 3. addit quod in reſcripto debet etiam fieri mentio omnium, quæ mouere poſſunt animum Principis, ſeu reſcriptum concedentis, aliàs reſcriptum eſſe ipſo iure nullum, vt tenet gloſſa *in c. ſuper litteris* 20. *hoc tit.* de quo latè Rodericus Suarez, qui tradit ſingularia in materia, Decius *in dict. cap. ad aures* 8. *hoc tit.* vbi ex hoc multas deciſiones refert Bellon. *conſ.* 18. *numer.*6. 10

11 Et pro materia textus noſtri alia congerens
Riccius collect.822.ad noſtrum textum , ampliat
textum noſtrum , vt etiam de ordine annexo be-
neficio , ſeu præbendæ ſit nececeſſario facienda
mentio ab impetrante ex Rota in decíſ.41. de re-
ſcript. in antiquis. Sed contrariam ſententiam te-
nuiſſe eandem Rotam noſtris temporibus in vna
Abulen.Canonicatus 16.Iunij 1589.coram Gipſio
12 refert idem Riccius. † Et etiam Gratianus dict.
reg.229.num.10. ex Ludouico Romano conſ.194.
dicit quod impetrans reſcriptum ,debet facere
13 mentionem de qualitate naturali. † Item addo
quod impetrans reſcriptum, oportet facere men-
tionem de appellatione , & ſtatu caoſæ , vt dicit
Barboſa in cap. 2. hoc tit. ex Palacios Rob. alias
caſum videbis infra cap.19. & in cap. dilectus 26.
& in cap.poſtulaſti 27.& in cap.ad audientiam 31.
& in nonnullis ſequentibus, & ibi in cap. ſi propo-
nente 42.

14 Sed regulam præfatam ponens, de quibus non
debeat mentio fieri ab impetraote reſcriptum , li-
mitat modis ſeptem Felinus in cap. cæterum 5. hoc
tit. num.20. vbi ponit alias quatuor ampliationes,
vltra quas limitabis dicendo,quod gratia,non dici-
tur nulla,licet in ea non fiat mentio de tranſactio-
ne,vel contractu nullo,vel electione nulla, vt latè
per Socinum conſ. 120. num. 3. lib. 4. & num.7.
Hypolit. conſ.120. num.13. & idem de proceſſu
nullo,vt per Matheum de Afflictis in decíſ. Neap.
15 66.num.9. & 11. † idemque de clauſula alterius
reſcripti nulla , vt tradit Molina de maioratibus
lib. 4. cap. 3. num. 2. † Et quod nec fieri debeat
16 mentio de nobilitate , vel dignitate , retulit Ripa
ſecundùm communem in dict.cap. ad aures 8. hoc
tit. num.68. Gratianus dict. regul. 229. videndus
num. 12. & 13. ſed de hoc vltimo aliquid notaui
cum Barboſa in dict.cap. ad aures , qui alios Do-
ctores allegat n.2. & 3.

17 Tamen quia ad noſtrum textum ponit pro re-
gula Riccius dict. collect.822. quod beneficia Ec-
cleſiaſtica Laicis conferri non poſſint ; ideo leges
quæ noto infra ad titul.de conſtit.cap.2.& quæ di-
cit num.11.cum multis,& quæ dixi in cap. 3. de iu-
dic. q. 5. vbi poſſit cum diſpenſatione. Quibus
omnibus horum occaſiône addo Zeuall. in pract.
q.523.vbi agit eum Felino hic num.4. de quæſtio-
ne , an Clerico animi diſtinatione Tonſuram , &
habitum gerenti, poſſit beneficia conferri, de qua
noto in dict.cap.2.de inſtit.

AD TEXTVM
IN CAPITE XVIII.
Cauſam, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

HVIVS textus deciſio percipitur ex notatis infra in cap. 35. hoc tit. Et ſic quia eius litteram ſatis expendit Barboſa, vbi num.4. & 5.cum infinitis ad vtramque partem diſputat , an cauſæ cognitio alicui ſimpliciter commiſſa cẽſeatur commiſſa definitio,de qua infra in cap.præterea de officio delegati & quia gloſſa præcedat ibi quandoque probet , vt quãdoque clauſula præcedens determinet ſequẽtia prout iuris ordo requirit, vt cum infinitis expendit Barboſa de dictionib. & clauſ. clauſ.119. cui addo quod dixi infra in c.71.de appell.q.1.num.fin.& per eandem gloſſam ibi , nec ordo ſcripturæ ſpectatur, ſolent Doctores diſputare an poſſit deſumi argumentũ ex ordine litteræ; ita vt primo ſcripti præferantur aliis poſtea ſcriptis : aliquid dico in princip. Rub. de fide inſtrum. n. 47. ideo te remitto ad notata in dictis locis.

AD TEXTVM
IN CAPITE XIX.
Conſtitutus, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans canonicatum , debet facere mentionem de numero Canonicorum.*
2 *Caſſatis conſuetudinibus , vel ſtatutis à Papa non excluduntur illa , quæ ſunt iurata.*
3 *Clauſula* non obſtante *, non tollit conſtitutionem iuratam.*
4 *Diſpenſare nequit Epiſcopus in ſuis iuratis conſtitutionibus.*
5 *Iuramentum facit vt actus non inualidetur etiã ſi opponatur poſtea clauſula,* non obſtante.
6 *Lex nouiter ſtatuens non extenditur ad caſus ſpeciales,& priuilegiatos.*
7 *Litteræ ſubreptitiæ in beneficialibus ,ſunt ipſo iure nulla.*

QVIA ſatis , & abunde ſupra in cap. 1
cum adeo 17. & in c. 3. & 8. dixi de
his,quibus impetrans debet mentionẽ
facere in reſcripto;ideo addes ibi dictis
mentionem de numero Canonicorum quam de-
buit hic impetrans facere ; ob idque adiunges
etiam quæ notaui supr.in c. cum acceſſiſſent.8. vbi
dixi quando numerus Canonicorum,ſeu præben-
rum poſſit augeri in Eccleſia Cathedrali , vel col-
legiata , & inſuper dicta ibi cap. cum M. Ferra-
rienſis.

Et quia Barboſa hic à n.4.in verſ. firmatus iure 2
iurando,dicit vt etſi conſuetudines,vel ſtatuta Pa-
pa caſſet, per hoc non intelligitur caſſare conſue-
tudines iuramento firmatas , † ita vt clauſula non 3
obſtante non tollat conſuetudinem iuratam,† imo 4
nec Epiſcopus poſſit in ſuis conſtitutionibus iura-
mento firmatis diſpenſare;ideo applicabis quæ di-
co ſub c.1.de iureiur.vbi de relaxando,ſeu diſpen-
ſando iuramento : & item applicabis quæ notaui
ſupr. in c. ex parte 12. de conſt. vbi probatur non
poſſe Canonicos ſine cauſa reſtringere numerum
Canonicorum , ſeu præbendarum. Et quid non
obſtante aliqua conſtitutione à Canonicis facta,
vel confirmatione à nobis ab eiſdem obtenta;ideo
adiunges quæ noto infra in cap. qualiter 17. de
accuſ.vbi de reuocanda ſententia, ſeu moderanda
pœna ab eodem Iudice, & ſequentes quæſtio-
nes.

Prima quod iuramentum facit vt actus non 5
inualidetur , etiam ſi opponatur poſtea clauſula
non obſtante:ſic gloſſa fin.in cap.cum non deceat de
elect.

colleƈt.lib.6.per text.noſtrum, Couar. *in 2. p. Rub. de teſtam.n.19.& in c.quamuis pactum 1.p.§.3.num.6.*
6 Gratianus cum infinitis *regul.* 271. † id etiam probans cum Fulgoſio, Tyraquello, & aliis; quia lex nouiter ſtatuens, non extenditur ad caſus ſpeciales & priuilegiatos, vt *in l.si teſtam. codic. de teſtam. iuncta gloſſa in l. hac conſultiſſima*, vbi Doctores *Cod.qui teſtamenta facere poſſunt.*

7 Et quod ſubretitiæ litteræ in beneficialibus ſint ipſo iure nullæ vt notatur *ſupra.in cap. ad audientiam, & in cap.ad aures hoc tit.* idem tenuit Gratianus cum multis per textum noſtrum *reg.*444.de quo dico *infra in cap.ſequenti*, colligitur *hic* à verſ. ibi *& de hoc memoratus P. non feciſſet*, & *ibi & dictas litteras veritate tacita impetrat.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XX.
Super Litteris, hoc Titulo,
DE RESCRIPTIS.
PRÆMISSVM.
SVMMARIVM.

1 *Subreptio doloſa reſcripti ipſum vitiat in totum; ſed quæ prouenit ex ſimplicitate ſolum vitiat; quatenus fuit cauſa inductiua ſubreptitionis*, num.2.& 3.*& qualiter*, num.5. *& de 2. parte*, à num.8.& 9.*& de ratione vtriuſque*, n.10.

2 *Impetrans doloſus non debet commodum reportare ex ſua fraude, etiam in aliis caſibus extra reſcripta* n.4.& 5.

3 *Dolus præcipuus dicitur, cum aduerſus Principem committitur in impetratione reſcripti.*

6 *Quæſtiones nonnullæ hic aſſignantur.*

7 *Subreptio per fraudem, & dolum, etſi non fuerit cauſa totius reſcripti, id omnino vitiat.*

8 *Fraus & dolus non patrocinantur impetranti reſcriptum.*

9 *Impetrans reſcriptum ſimplicitate, quare non dicatur doloſus impetrator ad effectum textus noſtri*, n.10.

10 *Reſcriptum impetratum ignorantia, ſiue ſimplicitate, qualiter ſuſtinentur.*

11 *Pœna debet eſſe conformis delicto; ſic vt puniendus veniat delinquens in eo, quod committit.*

12 *Impetrans ſimplicitate reſcriptum, ſi mendax fuit in omni cauſa reſcripti, ipſum omnino vitiat.*

13 Cap. dicenti §. præſcriptione n.13. l. præſcriptione cod.ſi contra ius, vel vtilitatem publicam.

14 *Fraus, & dolus ſua natura differunt; eo quod non ſemper dolus eſt in fraude* n.15.

15 *Fraus accipitur pro euentu, vel effectu.*

16 *Falſitas expreſſa, vel veritas ſuppreſſa ex ſimplicitate, etſi vitiet, non tollit, vt Iudex delegatus cognoſcat de qualitate precum, quæ potuerunt mouere, ad facilius concedendum, ſeu non exempla ponuntur*, numero 17.

18 *Reſcriptum à Papa concedendum, vel non, quando, & quomodo dignoſci poſſit, &* num.19.

20 *Reſcriptum præſumitur ſubreptitium, ſi conceditur ſuper re, ſuper qua de ſtylo, vel iure concedi non deberet.*

21 *Delegatus, qui non recipit Iuriſdictionem ſuper principali, poteſt cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio*, n.22. *& poterit impetrantem reſcriptum in expenſis condemnare*, n.22.

23 *Iudex per litteras datus, apud quem opponitur exceptio, poteſt de eu & precum veritate, & de validitate litterarum cognoſcere.*

24 *Delegatus, cui facta eſt fides de falſitate reſcripti, nequit vlterius procedere in cauſa, expenditur textus noſter*, n.25.

26 *Notabilia aliqua pro noſtro textu aſſignantur.*

CVM textus iſte famoſus, ac difficilis inter 1
omnes Doctores reputetur; & habeatur, vt clauis totius noſtri tituli; imo & celebris ſit in materia ſubreptionis, ſicut apud ciuiliſtas textus *in l.1. cod. ſi contra ius, vel vtilitatem publicam*, vt dicit Riccius *collect.* 325. libuit in eo amplius, & latius repetere, quam in iam explanatis, & in ſequentibus, quorum plures expenduntur ex *hic* iectis. Igitur communi calculo ex verbis huius capituli, deducitur concluſio ſequens: *Subreptio doloſa reſcripti ipſum vitiat in totum; ea autem, quæ ex ſimplicitate, vel ignorantia catenus, quatenus fuit cauſa inductiua conceſſionis.*

Duplex ergo pars principalis *hic* reperitur, pri- 2
ma conſiſtens in ea decidendi ratione præter plures aliàs à Doctoribus communiter relatas; nempè vt doloſa reſcripti ſubreptio, ſiue conſiſtens in exprimenda falſitate, vel tacenda veritate, vitiet reſcriptum in totum, quo vtroque iure cautum, & receptum eſt ex dolo, vel fraude, non debere quem commodum reportare; cum vt dico latè *ſub Rub. & titulo infra de dolo, & contumacia*, curarunt admodum vtriuſque iuris conditores, & Prætores in obſeruatione edicti perpetui, dolum, & fraudem ſubmouere, vt patet ex textu *in l.1. & toto titulo, ff. de dolo malo l.1. §. ideo in princ. ff. de doli mali, & metus exceptione, l. iuris gentium, §. ait Prætor, & §. dolo malo, & §. ſed ſi fraudando ff. de pactis, l.1. ff. de in integrum reſtitutione.*

Quare cum dolus dicatur præcipuus quoties 3
aduerſus Principem committitur in reſcripti impetratione, *l.1.ff.de natalibus reſtituendis l.fin.cod. de his*, qui à non Domin. manumiſſi ſunt, *l.1. l. etſi cod.ſi contra ius vel vtilitatem publicam, cap.ſedes cap.ex tenore, cap.plerumque, cap. ad audientiam & l.2.cap.ſi proponente hoc tit.* cum aliis referendis, ſequitur, vt merito hic Pontifex Innocentius III. in verſ. *nos igitur*, reſpondiſſet reſcriptum in quo impetrans per dolum vel malitiam verum aliquid ſuppreſſit, vel falſum expreſſit, non valeat ipſo iure, ſed in totum vitiari in pœnam ipſius doloſè impetrantis, vt nullum conſequatur præmium, & commodum ſuæ peruerſitatis, † cum reuera id 4
etiam procedat, nedum in impetratione reſcriptorum, ſed & in aliis omnibus conuentionibus doloſis, *dict. l.1. verſ.ne ve illis malitia ſit lucroſa, l. ne ex dolo ſuo 12.ff.de dolo malo, l.ſi remunerandi, §. Marius*, verſ. *rectiſſime, ff.mandati, l.itaque 12.*

ff. de furtis, l. ita demum 31. §. nequis doli ſui præmium feras ff. de recept. arbitris l. verum 63. §. tempus verſ. nec enim æquum eſt ff. pro ſocio l. ſed etſi 11. §. quo verſ. plane ff. ad exhibendum l. dubium non eſt 3. cod. de repudiis verſ. furtum caliditatis dict. cap. ſedes hoc tit. verſ. qua fraus dict. cap. ex tenore circa finem, cap. plerumque verſ. cum igitur.

5 Hanc ergo concluſionem præter alias decidendi rationes, quas referunt Viuianus in rationali ad hunc textum. Antonius de Butrio num. 3. Baldus num. 8. Beroius in 1. & 2. lectura, Sahagum num. 5. Martinus Vranius num 4. Iacobus Zochius hic in textu noſtro, à num 20. & alij communiter confirmant iura, quæ refert, & adducit gloſſa in cap. ſi proponente hoc tit. cap. dudum 54. verſ. inſuper de elect. l. fin. verſ. qui mancipium alienum cod. de his quia non Dominus, cap dicenti 16 §. etſi leges verſ. careat penitus impetratis 25. quæſt. 2. gloſſa hic verbo litteras, & verb. ſimplicitatem l. 7. verſ. encubriendola Verdad. tit. 16. & l. 36. que ſi carta fuere ganada diciendo mentira (hoc eſt prouiſion.) tit. 18. part. 3. Trid. ſeſſ. 13. cap. 5. in fine de reform. verſ. per falſitatem, aut veri taciturnitatem: & ſic Abbas hic num. 1. Zabarella num. 4. Decius Beroius lect. 1. à num. 4. & lectura 2. à num. 13. idem Abbas Decius & Felinus late in dict. cap. ſedes ſupra hoc tit. & Doctores in cap. ſi eo tempore, vbi Franch. hoc tit. lib. 6. Rebuffus tom. 2. ad leges Gallicas ſub hoc tit. in præfatione num. 110. Perez in l. 1. quæſt. 13. verſ. tamen ſecundum quos tit. 12. lib. 3. ordin. dicunt procedere non ſolùm in ea parte, in qua verum, ſuppreſſum, vel falſum aliquod expreſſum fuit, verum etiam ex omnibus aliis ſeparatis, in quibus neutrum interuenit, cum indiſtincte, & quoad omnes partes corruant litteræ, vbi in aliqua parte vel articulo illarum per dolum, vel malitiam impetrantis falſum aliquod exprimitur, aut verum ſupprimitur: ſic ex verbis hic nullatenus, & dict. leg. etſi legibus, cod. ſi. contra ius, vel vtilitatem publicam, ibi, careat penitus impetratis, quaſi dicat omnibus, quæ impetrauit, & in dicto cap. ſedes, & vtrobique Barboſa, qui hic num. 4. in fine; ideo dicit procedere; quia ſi reſcriptum vitiaretur tantùm quoad eam partem in qua ſubreptio commiſſa eſt, nulla vtique pœna videretur, impoſita peruerſo impetranti, cum idem omnino dicendum ſit in eo, qui per ſimplicitatem, vel ignorantiam aliquid omiſit, vel falſum expreſſit iuxta hunc textum, vt dico in 2. parte.

6 Sed an dicta procedant, non tantùm reſpectu cauſæ finalis, ſed etiam impulſiuæ. Et an tale reſcriptum ſic ipſo iure nullum, & irritum; an verò ope exceptionis, & an ſicut in litteris Iuſtitiæ, ſic in litteris gratiæ, vel contra, & æque, vt quando exprimitur falſum, ſic quando verum tacetur. †

7 Vnum tamen notat Thomas Sanchez de matrim. lib. 8. diſp. 21. num. 65. vt quando ſubreptio fuit per fraudem, & malitiam, vitientur omnino litteræ, quamvis ea non fuerit cauſa totius reſcripti, ſed ſolius formæ ſpecialis, probans ex verbis noſtri textus ibi, in ſua peruerſitatis pœnam nullum ex illis litteris commodum conſequantur, & ex verbis final dict. cap. ſedes hoc tit. ibi, mendax precator careat penitus impetratis.

8 Non enim fraus vel dolus debet illi ſic impetranti patrocinari, vt tenent Tyraquellus, de retractu linag. §. 1. gloſſa 9. num. 62. Couaruu. lib. 2. variar. cap. 18. num. 5. Cardoſo in praxi Iudicum verb. delictum n. 7. Barboſa cum infinitis in tract. de axiomatib. Iuris axiom. 102. num. 1. idem hic, & in dict. cap. ſedes n. 7. Bellet. diſquiſit. Cleric. part. 1. tit. de clerico debitore §. 2. num. 5. Farinac. in praxi crim. p. 1. quæſt. 31. num. 155. Menochius de arbitr. caſu 182. num. 60. & conſ. 121. num. 5. & conſ. 136. num. 8. & conſ. 198. n. 13. Surd. conſ. 25. n. 13. per reg. textus in l. nec ex dolo ff. de dolo, l. 3. ff. de tranſact. l. is qui dolo ff. de rei vindic. l. penult. ff. de iure dotium, l. ſi ex dolo ff. de iudic. l. etiam §. 1. ff. ſoluto matrimon. cap. intelleximus infra de iudiciis cap. audiuimus de collus. deteg. & alibi ſæpius.

Secunda pars noſtræ concluſionis probatur ex verbis hic in verſ. qui per ſimplicitatem, vel ignorantiam, & ex dict. cap. dudum de elect. verſ. inſuper, c. quamuis & l. 2. 38. in fine de preb. lib. 6. cuius vera eſt ratio præter alias varias aſſignatas à Viuiano hic §. ſed ſi ex ſimplicitate, & §. ſequenti, & in §. ſecus à dicto Sahagun, & ab eo relati ex num. 17. & ab infra ſtatim referendis vtramque dictam partem corroborantibus, & iam adductis pro prima parte; quia impetrando reſcriptum ſimplicitate, vel ignorantia, ceſſat malitia, vel dolus impetrantis, & conſequenter ceſſabit pœna conſtituta à Pontifice hic in dicto verſ. nos igitur. 9

† Etenim prædicta concluſionis pars debet intelligi, vt prædictum valeat reſcriptum niſi quando ea expreſſio falſitatis, vel ſuppreſſio veritatis fuerit cauſa inductiua conceſſionis, & Papa nihilominus alias concederet, remota tali ſubreptione, & ea impetratio procedat ex bona ſimplicitate, oppoſita quidem dolo malo, vel malitiæ, & iuſta inquam, & probabili ignorantia; quibus venia, & gratia tribuitur, ſicut in aliis caſibus in l. 5. §. fin. ff. de edendo, l. de die, §. ſi ſeruus, ff. qui ſatis dare cogantur l. 2. §. 1. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit, cap. cum vniuerſorum de rerum permutatione, cum aliis congeſtis à gloſſa hic verbo ſimplicitatem, Barboſa hic num. 10. Nicolaus Garcia de beneficiis, p. 6. cap. 2. à num. 202. explicant vtramque concluſionis partem præter ordinarios Ambroſius de Lignate, & Iacob. Cochius hic in 2. tom. repetition. canonicarum, Petrus Gregor. ſuper ius canonic. in lib. 1. cap. 48. cum duobus ſequentibus, & lib. 2. c. 20. hoc tit. Menoch. & ab eo relati lib. 2. de arbitrariis cent. 3. caſu 201. n. 24. Didacus Perez in l. 12. tit. 12. q. 7. art. 8. lib. 3. ordinamenti, Rodericus Suarez alleg. 12. à num. 31. & alleg. 28. num. fin. Martin. Vranius in comm. ad textum noſtrum. cap. 20. Staphileus de litteris gratiæ tit. de modo, & forma impetrandi §. præterea à num. 5. Marius Anton. Cuchus inſtitut. moral. lib. 1. tit. 4. à num. 12. Sahagun. hic, & Viuianus, Couar. lib. 1. variar. cap. 20. à num. 1. & 6. & relati à Ximenez in concord. ad hunc textum, Salas de legibus diſp. 20. ſect. 15. cum infinitis, Sanchez de matrim. dict. lib. 8. diſp. 21. & in ſumm. tom. 2. libro 4. cap. 47. Azeuedus alios referens conſ. 34. Trentacinquius variarum reſol. tit. de reſcript. reſol. 5. 10

Vnde rectè Pontifex hic vtrumque caſum amplectens, tam doloſi, & fraudulenti, quàm ſimplicis, ſiue ignari impetrantis, ea diuerſitate reſoluit; quia cum pœna debeat eſſe conformis culpæ, & delicto, puniendusque veniat delinquens in eo, quod commiſit, iuxta textum in l. ſancimus cod. de pœnis, cap. litteras 13. verſ. in quo deliquit de temporibus ordin. cap. quæſiuit 2. verſ. ſed ſi quis, de his, quæ fiunt à maiori parte cap. euenit vt ſicut in priori parte textus noſtri in verſ. nos igitur, pœna doloſè impetrantis ſit, vt ipſe in totum priuetur reſcripto, & eius commodo: ſic in 2. p. in verſ. inter alios impetrans mentiens ex ignorantia, vel ſimpli- 11

citate

Digitized by Google

plicitate circa formam ſpecialem in reſcripto comprehenſam, eadem forma tantum priuetur, non re-
12 ſcripto exequendo in forma communi. † Vt ſic impetrans tantum puniatur, in quo deliquit, ſic vt ipſe impetrans mendax eſſet quoad totum reſcriptum ex eadem ſimplicitate, vel ignorantia toto priuetur, vt docuit Pontifex Innocent. III. hic in verſ. *ſi verò iunctis*: ita Viuianus *hic in §. ſed ſi per ſimplicitatem*, & *§. non ſpeciali forma*, & *§. ſecùs*, Sahagun & communis Doctorum, & Vranius *hic*, Thomas Sanchez *dict. diſp. 11. à num. 54. dict. lib. 8. de matrim.* Abbas *num. 4.* Felinus *num. 6.* Decius *notabili 3. in noua editione num. 8.* Cardin. *à num. 5. & 11. oppoſitione à num. 10.* & relati ab eodem Sanchez *ſupra numero 56. & numero 74.*

13 Nec his obſtat contra primam partem textus *in cap. dicenti §. præſcriptione deductus ex l. præſcriptione cod. ſi contra ius*, *& vtilit. public.* vbi probatur reſcriptum doloſum non vitiari in totum; quia omiſſis explicationibus nonnullis aliquorum interpretum; reſpondeo textum illum interpretandum eſſe iuxta regulam traditam *in 2. p. textus noſtri*; videlicet quando mendacium ex ſimplicitate vel ignorantia fuit cauſa concedendi formam aliquam: qua ſublata poterit Iudex in cauſa principali pronunciare: ſic amplectuntur ad tollendas interpretum contentiones ex Baldo, Salicetus, & alij *in dicta l. præſcriptione*, Imola, & Abbas *hic num. 3.* Felinus, & Decius *4. num. 29.* & interpretatio 35. Mantua *num. 9. & 10.*

14 Nec iterum tunc obſtant verba *dicti §. præſcriptione*, ibi, *tacendi fraude*, cum fraus ad dolum pertineat, & ſimplicitati ſit contraria *l. fraudis 29. ff. de regul. Iuris*; quia reſpondeo fraudem, & dolum ſua natura differri, *l. Iuris gentium §. dolo malo, iuncto §. ſed ſi fraudandi ff. de pactis §. in fraudem inſtit. quibus manumit. licet vel non, l. 1. ibi poſſe & ſine dolo malo aliud agi, & aliud ſimulari, ff. de dolo*; & quod in fraude poſſit eſſe dolus, ſed
15 non ſemper ſit dolus, † ſic vt fraus accipiatur pro euentu, vel effectu; quia fraudari poteſt aliquis ſine animo, vel dolo fraudantis, *l. ait Prætor §. ita demum cum ſeq. ff. quæ in fraudem credit. dict. §. ſed etſi fraudandi*: vnde prædicta verba *tacendi fraude, dict. §.* præſcriptione non ſignificare, nec probare dolum impetrantis, ſed effectum; quia concedens fraudatur ex mendacio; quare euenit, vt non vitiet, niſi quatenus fuit conceſſionis cauſa; cum itaque in ea ſpecie non fuerit cauſa, vt conſtat apertius *ex l. 1. iuncta dicta l. præſcriptione cod. ſi contra ius*, vel vtilitatem publicam merito in illis iuribus potuit de cauſa cognoſcere, vt expendit D. Don. Didacus del Coral. Cameræ Auditor in quadam repetione breui ad noſtrum textum, dum eſſet Salmanticæ in ſcholis profeſſor, & alumnus Collegij S. Bartholomæi vir omni laude dignus.

16 Et vt intelligas animaduerto circa prædictam ſecundam partem concluſionis textus noſtri, & regulam 3. contentam in verſ. *ſi verò*, vt quando falſitas expreſſa, vel veritas ſuppreſſa ex eadem ſimplicitate, vel ignorantia, ea falſitate expreſſa, ſeu veritate ſuppreſſa, faceret vt Summus Pontifex non concederet reſcriptum; tunc quidem ipſum vitiari, vt dixi. Sed hoc ſeruato ſcilicet, vt Iudex delegatus de precum qualitate cognoſcere valeat in his, quæ potuerunt Papam mouere ad facilius concedendum, ſeu non concedendum, iuxta ea, quæ iam ſcripſi *ſupr. in Rub. & in cap. 3.* & aliis. † Et huius caſus exempla ſunt, ſi impe- 17
trans dixit appellatum eſſe à ſententia, cum tamen non eſſet, vel quando impetrans tacuit Aduerſarij appellationem, vel nō rectè expreſſit *c. bona de confirmat. vtili, vel inutili*, aut quando tacuit terminum fuiſſe præfixum appellanti *cap. ſæpè 44. de appellat.* vt docent Hoſtienſis *hic in §. ſi verè*, Abbas *num. 4. & 6.* Felinus *num. 6.* Decius *in dicto notab. 3. in noua editione numer. 8.* & alij iam adducti.

Sed dubium eſt non leue dignoſcere, quando 18
Papa fuiſſet conceſſurus, nec ne reſcriptum in prædicta regula dictæ ſecundæ, & tertiæ partis textus noſtri in dicto verſ. *inter alios*, & dict. verſ. *ſi verè*, cum hoc pendeat ab intentione Summi Pontificis, eius voluntate, & mente, de qua conſtare non poteſt, niſi exprimatur: argum. textus *in cap. ſi verò aliquis 4. iuncta gloſſa ibi* verb. *propria de ſent. excommunic.* cum ſecretorum cognitor ſolus ſit Deus, *cap. erubeſcant 32. diſt. cap. vnice*, verſ. *de occultis*, *vt Eccleſiaſtica beneficia*, & ex aliis.

Tamen reſpondeo tunc demùm præſumi Sum- 19
mum Pontificem, aliàs fore conceſſurum reſcriptum, ceſſante ſcilicet ſubreptione, quando conceditur ſuper tali re, ſuper qua concedi debet de iure, vel de Curiæ ſtylo qui facit ius, vt dico *infra in Rub. de conſuetudine*. & probat textus *in cap. quam graui 6. de crimine falſi*, cum multis Sanchez *dicta diſp. 21. lib. 8. de matrim. num. 16.* Salas *de legibus diſp. 20. ſect. 15. concluſ. 2. n. 117.*
† Secùs autem eſſe, ſi conceſſum eſſet, ſuper re
ſuper qua de ſtylo Curiæ, vel de iure concedi non 20
debet tale reſcriptum, tunc enim præſumitur ſubreptionem fuiſſe cauſam inductiuam ſubſtantiæ reſcripti, vt ex Innocentio docent Iacobus Cochius *num. 1.* in textu noſtro, Cardinalis *oppoſit. 8. num. 10.* in quo debet delegatus Iudex animaduertere ex dicto verſ. *ſi vere*, vt in vtroque caſu *ex regula 2. & 3.* eadem ratio, quæ delegantem moueret, moueat etiam delegatum; quia delegantis vice fungitur *l. 1. §. cui mandata eſt*, & *l. ſi Prætor 3.* verſ. *partibus eius fungitur ff. de officio eius cui mand. cap. ſanè el 2. 11. in ordine*, iunctis traditis à gloſſa ibi verb. *vices noſtras deefficere*, & *perceſt. Iudic. deleg.*

Vnde fit vt licet delegatus non recipiat iuriſ- 21
dictionem ſuper negotio principali, vt *in 1. & 3.* noſtri textus regula, adhuc tamen recipiat, ſaltim ſuper incidenti ad cognocendum, & pronunciandum, an ſua ſit iuriſdictio, vt conſtat ex textu noſtro, & ex aliis iuribus adductis à gloſſa noſtra verbo *niſi forſitan*, vbi Barboſa hic *num. 18.* notat quod delegatus poteſt ſententiare ſuper exceptionibus propoſitis pro impedienda executione Bullarum Apoſtolicarum, Abbas *in cap. paſtoralis §. quia verò de off. de leg.* Mynſinger. *cent. 4. obſeruat 93. num. 3.* Menoch. *de arbitrar. lib. 1. quæſt. 38. n. 16.* & Marius Anton. *variar. reſol. lib. 1. reſol. 39. num. 5.* cum illis, & Roca *deciſ. 35. num. 1. & deciſ. 202. num. 1. p. 1. in nouis.*

Et ad hoc celebris eſt, & à communi allega- 22
tur *hic*, vt teſtantor Sahagun. *num. 13.* Ambroſ. de Vignate *num 13. hic*, qui plures refert limitationes inferentes inde, & alij Doctores, vt delegatus in hac ſpecie poſſit talem impetrantem in expenſis condemnare: argum. textus *in Clem. 1. in fine hoc tit.* vbi notat Barbatia *à num. 25.* Maranta *de ordine Iudicior. p. 4. diſt. 8. num. 3.* Gregorius Lopez *in l. 13. tit. 13. p. 2.* Ioannes Gutierrez *lib. 1.*

pract,

23 *præct. quæſt.* 20. *num.* 5. † Item quod Iudex per litteras datus, apud quem contra illas opponitur exceptio, poſſit de ea, & precum veritate, ac ſubinde de validitate litterarum, & viribus ſuæ iuriſdictionis, vocatis partibus, cognoſcere, vt late proſequitur Felinus *hic à num.* 18. Decius 12. Beroius *lect.* 1. *à num.* 19. *& lect.* 2. *à num.* 25. *& à num.* 79. poſt alios *hic* Barboſa *num.* 17. Iaſon. & omnes *in l.* 2. *ff. ſi quis in ius vocatus*, Didacus Perez *in l.* 2. verſ. *item tit.* 2. *lib.* 3. *ordinam.* Et quænam debeat Iudex litterarum verificare, latiſſimè & ad plures caſus Garcia *de beneficiis p.* 6. *tote c.* 2. cum ſuis §§. Riccius cum multis *collect.* 1588. & adiunges ad materiam Iudicum executorum quæ dico *infra latè in cap. de cætero* 5. *de ſent. & re iudicata.*

24 Sed quia dicta in prædictis duobus verſiculis videntur obſcurari ex verſ. *nullatenus de cauſa cognoſcat*, textus noſtri; ideò exiſtimo dicendum quod ſi delegato fuerit fides facta fraudis reſcripti; non poſſit vlterius procedere in cauſa ſibi commiſſa: ita Fulgoſ. *in dict. l. præſcriptione num.* 8. *& in l. etſi legibus num.* 1. *cod. ſi contra ius, vel vtilitatem pu-*

25 *blicam*, Balboa *in cap.* 5. *de re iudicata*, † dicentes textum noſtrum procedere in ſubreptione concernente impetrationem; ſecus ſi merita cauſæ reciperet, vt *in cap.* 1. *de litis conteſt. lib.* 6. quia in primo caſu detecta ſubreptione Iudex amplius virtute reſcripti procedere non poterit, quaſi ex defectu iuriſdictionis iuxta primam textus noſtri partem; ſecus in ſecundo: nam cum in eo merita cauſæ falſitas non impediat, quominus Iudex poſſit de veritate iudicare, vt *in dict. cap.* 1. *de litis conteſt. lib.* 6. ideo enim *in* 2. *p.* potuit cognoſcere modo dicto. Et hæc quidem congruunt ad verba textus noſtri ibi: *Nihilominus iuxta rigorem iuris à delegato Iudice in negotio procedendum*, & ibi, *Delegatus non ſequens formam in litteris ipſis ad poſitam, ſecundùm ordinem iuris procedat in cauſa, & quando non ibi* in verſ. *ſi verò* vſque ad finem. Hic adiunges quod de intellectu *dict. cap. ſtatutum hoc tit. lib.* 6. dixi *infra quæſt.* 4. ante verſ. *ad ſecundam* in verb. *ſecundo infero*, & in verbo *verùm.*

26 De notabilibus, ſeu præmiſſis ad veram intelligentiam textus noſtri, tam pro ſubreptione, quàm obreptione, dico *infra in quæſtionibus.* Quare nunc adijcies pro vero etiam intellectu quæ dixi *in c.* 3. *de fide inſtrument. quæſt.* 1. *à num.* 1. *& in cap.* 4. *de re iudicata quæſt.* 3. *num.* 3. & quæ noto *infra in c. poſtulaſti* 27. *& in cap. ad audientiam* 31. *& in cap. ſignificante* 34. *hoc tit.* vbi Barboſa dicit *num.* 4. *&* 5. quod quando falſitas exprimitur, aut veritas ſupprimitur per ignorantiam, valet impetratio, vbi huiuſmodi ſubreptio non fuit cauſa conceſſionis, & ſuperior illa ceſſante, æque conceſſiſſet, vt notant hic omnes, Felinus *à num.* 2. Decius 6. Beroius *lect.* 1. *num.* 38. Couarruu. *lib.* 1. *variar. c.* 20. *num.* 1. verſ. *ſecundo*, & *num.* 6. alia pro littera textus noſtri dico *infra in quæſtionibus, & in fine earum*, aliqua adijcies quæ dixi *in c. veniens* 16. *ſub quæſt.* 1. *&* 2. vbi de his, quæ fiunt dolo, & de cauſa finali, & impulſiua.

QVÆSTIO I.

An taciturnitas veri, aut falſi expreſſio æquè reſcripta vitiet. Et an omnis expreſſio falſi, reſcriptum vitiet, ſeu diſpenſationes, ac cæteras gratias. Et an taciturnitas veri reddat diſpenſationem nullam quando tacetur aliquid, quod ſecundùm ſtylum Curiæ eſt neceſſario declarandum: vbi quid de conſuetudine.

SVMMARIVM.

1 *Reſcripta principaliter corruunt propter expreſſionem falſitatis, aut taciturnitatem veri.*

2 *Reſcripta alia iuſtitiæ; & quæ iſta ſint*, n. 3. & 4.

5 *Reſcripta alia ſunt gratiæ ad beneficia ſcilicet, alia eorum à ſæcularibus conceduntur*, num. 8.

6 *Reſcripta alia dicuntur contra ius.*

7 *Reſcripta Pontificia, alia ſunt per viam breuis, alia per viam cognitionis, alia per viam reſcripti ſpecialiter nuncupati.*

9 *Reſcripta alia dicuntur communia, ſeu mixta.*

10 *Reſcripta iuſtitiæ, & gratiæ in pluribus differunt, illa non ſunt ipſo iure nulla ratione ſubreptionis; donec de ea opponatur*, n. 12. *hæc ſtatim irrita ſunt, &* n. 11. & 12. *& de ratione*, n. 14. 15. 16. & n. 56.

11 *Reſcriptum ſubreptitium abſolutionis, eſt irritum ipſo iure.*

12 *Textus noſter intelligitur.*

13 *Reſcripta gratiæ facilius irritantur vitio obreptionis, quam iuſtitiæ.*

14 *Reſcriptum iuſtitiæ ſecundùm, non faciens mentionem de primo, data negligentia conualeſcit.*

15 *Litteræ iuſtitiæ comparantur contractibus ſtricti iuris, litteræ gratiæ contractibus bonæ fidei.*

16 *Litteræ iuſtitiæ facilius dantur, quàm litteræ gratiæ.*

17 *Puritas omnis debet eſſe in ſpiritualibus.*

18 *Litteræ iuſtitiæ conceduntur ſecundùm iuſtitiam.*

19 *Baccalaureatus narratiua falſo expreſſa vtriuſque iuris, num vitiet gratiam.*

20 *Preſbyteratus falſa narratiua in gratia de beneficio non curato actum non vitiat.*

21 *Beneficia prius obtenta in gratia beneficiali, ſunt narranda, alias gratia eſt nulla, ſed tranſcurſu quadragenali reuiuiſcit.*

22 *Reſcriptum ſubreptitium, ſeu obreptitium, quare ſic dicatur*, n. 27.

23 Subrepo, *vel* obrepo *verbum; ſignificat clam, & latenter in cautum aggredi: & an plus peccet obrepens, quàm ſubrepens*, n. 25.

24 *Reſcripta, ſiue dicantur obreptitia, ſiue ſubreptitia, ex vſu iuris eadem ſunt*, n. 26. *etſi in aliquo diſtinguantur à vi verbi, vt hic, &* n. 28. *vbi aliqui volunt vt exprimens*

Digitized by Google

mens falſum ipſo iure nihil conſequatur; non ſic tacent verum, qui ibi improbantur: vide n.48.& 49.

26 Obrepticia, ſiue ſubrepticia dicuntur indifferenter, & promiſcuè reſcripta, etſi aliquando ad tollendas difficultates ſimul apponantur, in litteris, n.26.

29 Reſcripta non conceduntur, niſi ſtante cauſa finali, aut impulſiua: & quæ ſit qualibet, num.30. & 31. 32. 33. & 34. efficiens quæ num.36.

32 Cauſa finalis dicitur ea, ſine qua priuilegium non concederetur, & dicitur prima quoad intentionem vltima quoad executionem, n.32.& 35.vbi expenditur melius.

33 Finalis cauſa eſt prima omnium cauſarum.

34 Impulſiua cauſa eſt quæ præter finem vltimum mouet agentem & n.37.

36 Finalis cauſa non depromitur ab eo quod actus non fieret, nec ne iſta hoc remoto, ipſe non agerem iſtum actum, &c.

38 Ædictum de poſtulando à fœminis in iudicio, à qua cauſa prouenit.

39 Simoniacus non eſt ſeruiens Epiſcopo minus principaliter propter beneficium.

40 Finalis cauſa ſiue principalis, non ex eo dicitur, quod quis Prælato inſeruiat ſpe beneficium habendi.

41 Cauſa vna poſita in reſcripto, illa finalis, & non impulſiua eſt cenſenda, quæ ſi falſa fuefuerit vitiabit reſcriptum, etiam ſi ſimplicitate obtentum; & quare; numero 41.

43 Cauſa poſita à narrante, etſi in dubio præſumatur finalis, vt aliqui Doctores volunt, verius eſt, vt impulſiua exiſtimetur, vt actus valeat, n.43.

44 Valori actus iura maximè fauent, etiam in gratiis, & priuilegiis: idem intelligitur in legibus, & donationibus, numero 45.

46 Qualitas ad mouendum Principem, vt diſpenſet, necne ſolum cognoſcitur arbitrio prudentis, & ſub n.74.

47 Reſcripta vitiantur æque veri taciturnitate, aut falſi expreſſione.

48 Obreptio eſt quæ per falſi narrationem factam ſuperiori committitur, ſubreptio quæ per taciturnitatem veri, vel perplexam narrationem.

50 Reſcripti doloſi exceptio oppoſita debet probari, vt improbatur à iudice delegato: vide n.52. & 53.

51 Vitium falſæ narrationis maius reputatur, quàm taciturnitatis veri ad effectum puniendi impetratorem doloſum.

52 Proceſſus fulminatus ex reſcripto ſubreptio, poteſt irritari in reſcripto Iuſtitiæ, etiam non oppoſita exceptione ſubreptionis, num.53. & 54.

53 Iudex ex cauſa publica parte non petente ſupples quæ deſunt ad vocatis.

54 L.4.§.hoc iudicium ff.de damno infecto.

55 Delegatus Iudex poteſt irritare proceſſum factum virtute reſcripti iuſtitiæ doloſi.

57 Falſi expreſſio in cauſa finali, vitiat reſcriptum & diſpenſationes, ſi alias Princeps non conceſſiſſet ſecus quando difficilior; num. 57. & 59.

58 Legatum vitiatur ex defectu cauſæ, ſi aliàs teſtator non legaret.

59 Donatio, ac gratia à Principe conceſſa exigunt eandem libertatem.

60 Donatio procedens ex cauſa impulſiua, non eſt irrita, niſi quando contingit ex cauſa finali.

61 Taciturnitas qualitatum, quas iura iubent exprimi, reddit gratias, & diſpenſationes nullas, n.62.

63 Cap.ſi motu proprio de præb.lib.6.

64 Reſcripta, & litteræ Pontificiæ habent tacitè eam conditionem, ſi preces veritate nitantur, quam expe des, vt numero 65.

65 Falſi expreſſio in ſubſtantialibus irritat gratias, ſecus ſi in accidentalibus.

66 Impulſiua cauſa falsò expreſſa, quâ ſublata, non moueretur Princeps ad concedendum reſcriptum: aliquando illud irritum reddit, vt hic n.67.

67 Reſcriptum redditur nullum, quoties impetrans tacet ea, quæ ſi exprimerentur, animum Principis inclinare poterant ad non concedendam gratiam, ſeu concedendam eum aliquo moderamine.

68 Qualitas requiſita ex Curiæ ſtylo, eſt neceſſario exprimenda ad reſcriptum obtinendum, num. 69. item requiſita ex conſuetudine, num.71. & quid in foro conſcientiæ, n.72. & 73.

69 Curiæ ſtylus facit ius.

70 Voluntas Principis intelligitur talis, qualis eſt iuris intentio.

73 Stylus Curiæ ſeruandus eſt quoad qualitates ſubſtantiales, non quoad accidentales.

74 Litteræ Iuſtitiæ, & gratiæ ſolent expediri iuxta Curiæ ſtylum.

75 Curiæ ſtylus non faciat, ſolum ius, quando conſtat, vt ſit receptus.

QVia inter defectus, & vitia multa, quibus 1
multoties reſcripta corruunt ſecundùm gloſſam hic verbo litteras, & in cap. cæterum, verbo iudicio, cap. ad audientiam el.2. verb. irritum, & verb. mentionem, & in cap. ſi proponente, verb. minus competens; & in aliis huius tituli, vbi Doctores, ſit illud frequentius, quod committitur, quando reſcripta impetrantur, veritate ſuppreſſa, vel falſitate expreſſa, de quo vitio loquitur, ac intelligitur textus noſter, & ſimiles relati ſupra in præfatione; ideo pro perfecta intelligentia reſolutionis relatæ, ac quæſtionum, quæ ſubſequuntur duxi præmittenda notabilia ſequentia: ex quibus aperitur verus ſenſus huius materiæ.

Igitur præmittitur primo reſcripta alia eſſe gra- 2
tiæ, alia iuſtitiæ, priora dici, quæ ad beneficia, diſpenſationes, & alias quaſcumque gratias, obtinendas conceduntur; poſteriora, quæ ad lites forenſes impetrantur; vt ad committendum cauſam iudici in foro externo decidendam, Menochius de arbit.lib.2.cent.3.caſu 201.num 1.Thom. Sanchez de matrimonio lib. 8. diſp.21. num.21.de his meminit textus in l. legibus cod. ſi contra ius, vel vtilitatem publicam, vbi Bartol. & alij, cap. ſcitatus 13.cap.paſtoralis 14. & in tit.noſtro, & vt oſtendit ex communi hic in tit. noſtro Andreas
Valenſis §.2. num. 2. † dicens talia eſſe cum Pon- 3
tifex de iure partis obſcuro conſultus aperit illud.

Et

Et quid iudex in iudicando ſequi debeat, oſtendunt textus *in cap. ex parte 12. cap. ſedes 15.* & alij huius tituli, aut quando cauſa ad ſe deuoluta iudicem aliquem delegat, *cap. 1. cap. nonnulli 28.* &
4 aliis huius tituli, † dicique ſic reſcripta iuſtitiæ, ſeu ad lites; tum quia ad iuſtitiæ adminiſtrationem pertinent; & referuntur; tum quia, & hæc licet præter ius dentur in caſibus, ſcilicet à iure non deciſis, tamen dicuntur dari ſecundum ius; quia vel ad iuris interpretationem, vel ad debita iuris executionem dantur.

5 Reſcripta vero ad beneficia vocari reſcripta gratiæ, probat textus *in cap. gratia hoc tit. lib. 6. & in clementina gratia eodem*; quia nullam cauſam habeot cur concedantur, quam concedentis meram liberalitatem: ſic Valenſis *dicto §. 2. num. 3.* vbi addit huiuſmodi reſcripta eſſe, quibus mandat alicui prouidere de beneficio Eccleſiaſtico, *cap. mandatum 38. cap. Abbate 40. hoc tit.* & quod hæc duo reſcripta nihil aliud ſint, quàm Summi Pontificis litteræ, ſeu epiſtolæ ad lites, vel ad beneficia, ad ſupplicationem alicuius reſcriptæ.

6 Et quamvis alia ſint reſcripta, quibus contra ius Summus Pontif. ſcribit, aliquid alicui concedendo, veluti immunitatem à collectis, vt *in l. 1. & per totum, cod. de immunit. concedenda lib. 10.* aut à decimis, vt dico *infra ſub tit. de decimis*, & dixi *in cap. cauſam 7. de praeſcript.* vel aliquem tua lege ſoluendo, vel cum aliquo diſpenſando, vt
7 dicit idem Valenſis *dicto §. 2. num. 1.* † Item quod reſcriptorum Pontificiorum, alia ſint per viam breuis, alia per viam cognitionis, alia per viam reſcripti ſpecialiter nuncupati, idem Valenſ. *dict. §. 2. num. 6. in fine*; & quæ dicuntur contra ius, vocentur priuilegia, vt *infra toto tit. de priuileg. lib. 5.* ſicut videtur de reſcripto Ordinis Cirtercienſ. habentis priuilegium, ne poſſint conueniri per reſcriptum Papæ; niſi in eo fiat mentio de eorum or-
8 dine *ex cap. cum ordinem 6. ſupra hoc tit.* † & ſint etiam inter reſcripta gratiæ alia, quæ à ſæcularibus conceduntur, ſintque remiſſiones gratiæ, & indulgentiæ, de quibus *ff. ad Sen. Conſ. Turp. & cod. de abolitionib.* ſecundum quæ dixi *in cap. 23. de*
9 *ſent. & re iudic.* † Et alia inquam dicantur reſcripta communia, ſeu mixta, vt quidam vocant, quæ ſcilicet, tum à Papa, tum à ſæcularibus Principibus concedi poſſunt, vt reſcriptum legitimationis, de quo *infra in cap. tanta, cap. per venerabilem qui filij ſint legitimi*: idem Valenſis *in Rub. huius tituli dicto §. 2. num. 3. in fine.* Tamen nos in præſenti tantùm agimus de reſcripto iuſtitiæ, ſeu gratiæ, in quo obreptio, ſiue ſubreptio adeſt ob expreſſionem falſi, aut taciturnitatem veri.

Secundo aduerto inter prædicta reſcripta iuſti-
10 tiæ, & gratiæ eſſe quàm plures differentias, quas congeſſit Rebuffus *in praxi beneficial. tit. 1. differentiæ inter reſcripta gratiæ, & iuſtitiæ à fol. mihi 107.* vbi ponens inter hæc reſcripta 22. *differentias à num. 1.* ponit eam quam Doctores, *hic* ex propoſito ſcribunt, vt ſic plura inter ſe aduerſantia iura lucem accipiant. Etenim dicunt Doctores communiter quod reſcripta gratiæ per ſubreptionem obtenta, ſint ipſo iure irrita; ſic vt quidquid virtute eorum factum fuerit, nullius prorſus momenti ſit; ſecus autem de reſcriptis iuſtitiæ, quæ valida ſunt, donec Aduerſarius, contra quem impetrata ſunt excipiat allegans ea eſſe ſubreptitia; indeque euenire, vt proceſſus ceſſus virtute illorum factus ſit validus ſi de ſubreptione minime excipiatur. Prima pars probatur, *ex cap. fin. de filiis Preſbyterorum lib. 6.* vbi loquens textus de diſpenſatione quadam ad beneficia ſic ait, *veluti per ſubreptionem obtenta nullius penitus eſt momenti*, vbi Barboſa *num. 5.* Sanchez cum multis, *lib. 8. de matrim. diſp. 21. num. 3. & 10.* Suarez *allegat. 12. num. 31.* Doctores expendentes textum noſtrum in verſ. *nullus prorſus*, generaliter affirmantes quod reſcripta gratiæ per ſubreptionem obtenta, ſunt ipſo iure irrita, Cardin. Tuſchus *tom. 7. concluſ. 722.* cum aliis ſequentibus Velaſc. *conſ. 72. num. 9.* Flaminius *de reſignatione lib. 4. quæſt. 2 num. 41. & 44. & tom. 2. lib. 10 q. 2. num. 4.* Alex. Trentaſinq. *variar. reſolut. lib. 1. tit. de reſcriptis reſol. 5. à n. 2.* Menochius *de arbitrariis dict. caſu 201. n. 3. & 17.*

Vide cum idem Menochius *conſ. 1. num. 399.* 11
Baptiſta Leonel *tract. de ſubreptione reſcripti q. 1. art. 3* Bernard. Craue *ad practicam Cameræ Imperialis lib. 1. concluſ. 24.* dixerint reſcriptum ſubreptitium, & quidquid ab eo dependet ipſo iure nullum eſſe, debent intelligi de reſcripto gratiæ, vt loquendo de reſcripto abſolutionis: idem reſoluit Menochius *conſ. 343. n. 52.* imo addit Gonzalez *ad regul. 8. Cancel. §. 4. proœm. n. 78.* & cum eo Barboſa hic *num. 7.* vt niſi verificentur omnia contenta in litteris gratiæ corruit illa.

Nec obſtat textus noſter in ſecundo eius caſu 12
vbi habetur quod ſubreptio non doloſa, ſiue in tacendo, ſiue in exprimendo falſum, non vitiat reſcriptum, ſi aliàs Papa eſſet conceſſorus; quia reſpondeo textum hunc loqui in reſcriptis ad lites quæ non vitiantur, niſi ope exceptionis, vt citat Barboſa *hic ſub num. 6. lit. A*, ſic Nicolaus Garcia *de benef. p. 6. cap. 2. num. 202.* dicens, vt non habeat locum in gratioſis ex gloſſa *in cap. ſi motu proprio* verbo *taceatur præb. lib. 6.* Ioannes Andreas *hic*, & Decius *num. 18.* Beroius, & Sahagun *num. 32.* Barboſa *hic num. 10.* dicens cum illis, & cum Aymon. *conſ. 68. num. 22. volum. 1.* ſic procedere; etſi ſubreptio per ignorantiam, aut ſimpli-
citatem contingat. † Ob idque Farinacius *conſ. 92.* 13
num. 10. & cum eo Garcia *dict. n. 202.* dicunt quod reſcripta gratiæ facilius irritantur per vitium obreptionis, quam reſcripta Iuſtitiæ, & quod talia habeant in ſe tacitam conditionem, *ſi preces veritate nitantur*: vide *infra q. 4. n. 10.*

Secunda inquam pars, ſcilicet, vt reſcripta iu- 14
ſtitiæ per ſubreptionem, aut obreptionem obtenta non ſint irrita, niſi ope exceptionis, probant Doctores per textum *in cap. ſi autem, & cap. plerique hoc tit.* vbi deciditur, vt ſecundum reſcriptum impetratum per ſubreptionem ob primi taciturnitatem conualeſcat, data negligentia in primo impetratore, in terminis Sanchez *dict. lib. 8. de matrim. diſp. 21. ſub num. 3.* quare Barboſa *in dicto cap. plerumque num. 3.* qui cum Perez *l. 6. verſ. quæro 36. tit. 12. lib. 3. ordinam. pag. 701.* aſſerit quod reſcripta iuſtitiæ pereunt anno; ſecus eſſe in reſcriptis gratiæ, quæ ſunt perpetua.

Et differentiæ vtrorumque reſcriptorum ratio- 15
nes ſcribunt Menochius *in dicto cap. fin. de filiis Preſbyter. vſque ad num. 9.* Abbas *in cap. ad audientiam & l. 2. num. 19. hoc tit.* Sanchez *dicta diſp. 21. lib. 8. de matrim. num. 3. in fine*, Nauarrus *in cap. ſi quando hoc tit. præludio 1.* Menochius *de arbitrariis lib. 2. centuria 3. caſu 201. num. 2.* Rebuffus *in praxi dicto tit. differentiæ inter reſcripta gratiæ, & iuſtitiæ*; primam quod litteræ iuſtitiæ comparentur contractibus ſtricti iuris, ac litteræ gratiæ contractibus bonæ fidei: & ſic ſicut in his debet eſſe

eſſe ex vberantia bonæ fidei, vt notatur *in l. bo-
num fidem, cod. de actionibus, & obligat.* ita & in
litteris gratiæ debeat puritas reperiri; & ob id
ſicut ſubreptio dans cauſam contractui ſtricti iuris,
non reddit ipſo iure irritum, ſed irritandum; ſecus
de contractu bonæ fidei, ſimiliter ſubreptio non
reddat ipſo iure irritas litteras iuſtitiæ, ſed ope ex-
16 ceptionis irritandas; ſecus de litteris gratiæ. † Se-
cundam; quia facilius dantur litteræ iuſtitiæ, quàm
gratiæ, *cap. fin. de crimine falſi*, vbi DD. Tertiam;
quia ingratior videtur obtinere obtinens benefi-
17 cium, & gratiam per ſubreptionem. † Quartam;
quia in ſpiritualibus debet eſſe omnis puritas,
vt autumauit gloſſa *in dict. cap. fin. poſt caſus poſi-
tionem, notab* 2. vbi Monachus *à num.* 4. Ioannes
Andreas, Archidiacon. Dominic. Franc. *in fine*, Bal-
dus *in l. præſcriptione num.* 11. *cod. ced. ſi contra ius,
vel vtilitatem publicam*, Abbas *in cap. quod ſuper
his num.* 2. *de fide inſtrument. & in c. quia circa n.* 5.
de conſanguinit. & affinit. vbi Alex. de Neuo *n.* 6.
idem Abbas *in dicto cap. ad audientiam num.* 14.
& ibi Felinus *à num.* 17. Miles *in repertorio lit. G*,
verb. *gratia num.* 3. *verſ. gratia*, ſiue ſit *indulgentia*,
& iam relati, atque alij in prædictis iuribus de lit-
18 teris iuſtitiæ. † Non item; quia hic conceduntur
tur ſecundùm Iuſtitiam, vt in exemplis poſitis in
principio, quare benè Doctores *in dicto cap. ad
audientiam* 31. *hoc tit.* verbo *in irritum*. & ibi: *Tu
dicas quod tales*, notant quod reſcripta ad lites,
ſubreptitia non ſunt nulla, vt præter iam *ſuprà*
adductos docet Caputaq. *in deciſ.* 225. Riccius *in
praxi fori Eccleſ. reſolut.* 577. *num.* 2. Suarez *de reli-
gione. tomo* 1. *lib.* 4. *de ſimonia cap.* 31. *num.* 16. Me-
noch. *dict. caſu* 201. *num.* 1. 3. *&* 16. Perez *in l.* 1.
quæſt. 8. *&* 9. *tit.* 12. *lib.* 3. *ordinam.* Sahagun. *in cap.
cæterum hoc tit. num* 6. Nauar. *in cap. ſi quando cau-
ſa* 1. *conſult. num.* 3. Farinacius *in praxi criminali p.* 1.
quæſt. 6. *num.* 96.

19 Vnde etſi aliqui contrariam ſententiam de
litteris gratiæ dixerint, non debent audiri, nec
Rebuffus, dum *conſ.* 21. reſpondit valere diſpen-
ſationem, vbi impetrans expreſſit ſe vtriuſque
iuris Bacalaureum; licèt non ſit niſi in altero; quia
ipſe contrarium melius tenet in praxi tit. de reſcri-
ptis *perinde valere num.* 42. Nicolaus Garcia *de be-
neficiis dict. p.* 6. *c.* 2. *num.* 203. qui *num.* 204. conuin-
cit etiam Caſſador. *deciſ.* 7. *de conceſſione Prabendæ*
& nouiſſimè deciſ. Rotæ in cauſa Conchen. Bene-
ficij 11. Maij 1609. coram Domino Saciato dicen-
20 tes, † quod narratiua falſa Presbyteratus in gra-
tia de beneficio non curato, actu non vitiat gra-
tiam, tanquam ſuperflua, & non habita in conſi-
deratione à Papa, qui nihilominus fuiſſet conceſſu-
rus, cum illa qualitas non eſſet neceſſaria, tam de
iure communi, quàm de ſtylo Curiæ; & quod
illa expreſſio non fuit doloſa, ſed ex errore pro-
curatoris.

21 Cum ergo in gratia beneficiali teneatur quis
narrare prius obtenta beneficia aliàs gratia ſit nulla
vt iam *ſuprà* dixi doceantque Menoch. *de arbitra-
riis dict. caſu* 101. *à num.* 41. Gonzalez *ad regul.* 8.
Cancell. gloſſa 56. *num.* 154. Tamen aduertendum
eſt, vt quamvis ſubreptio vitiet gratiam, ipſo iure
opponi poſſit tantùm vſque ad annos 40. Capu-
taq. *deciſ.* 224. *p.* 3. Barboſa *in dict. cap. ad audien-
tiam num.* 3. *&* 5. quia per tanti temporis ſpatium
præſumitur noua gratia, & confirmatio, Riccius
in collect. deciſ. p. 4. *collect.* 2267. Caſſador. *deciſ.* 3.
de cauſa poſſeſſ. & propriet. ſed an ſint caſus, vbi

reſcripta ſubreptitia Iuſtitiæ, ſint ipſo iure nulla,
dico *infra*; interim Felinus *in dict. cap ad audien-
tiam* 31. *à n.* 18.

Præmitto 3. quod à prædicto vitio ſubreptio- 22
nis, vel obreptionis appellatur ſubreptitium reſcri-
ptū; quia ſic impetrās obrepit & ſurrepit Superiori
reſcribenti, vel reſpondenti, vt ſatis colligitur *ex c.
cum dilecta* 21. *verſ. per ſubreptionē hoc eſt. c. ſi motu
proprio*, verſ. *veluti ſubreptitiam de præb. lib.* 6. *dict.
cap. fin. verſ. veluti per ſubreptionem obtenta de filiis
Presbyterorum lib.* 6. *Trid. Concil. ſeſſ.* 22. *cap.* 5. *de
reform. verſ. ſubreptionis*, vel *obreptionis*, *l. ſed ſi hac
verſ. per obreptionem ff. de in ius vocando*: ſic Bu-
deus per textum *ibi in l. ſi quis obrepſerit ff. ad le-
gem Cornel. de falſis*, Briſon. & Beuttius verbo *ob-
repere de verb. ſignif.* Perez, Rebuffus, & alij per
Sahagun. *hic*, Petrus Gregor. *cap.* 44. *à num.* 1. &
alij communiter, † rationem aſſignantes quare 23
huiuſmodi vitium ſuppreſſæ veritatis, vel expreſſæ
falſitatis dicatur ſubreptio, vel obreptio per
tranſlationem, ſcilicet à verbo *obrepo*, & verbo
ſubrepo, quod ſignificat clam, & latenter incau-
tum aggredi, & fallere, vt ex multis declarant Bri-
ſonius, Didacus Perez Sahagun. *hic num.* 8. Petrus
Gregor & alij, Calepinus *in dictionario latino* ver-
bo *obrepo*.

Quarto præmitto inter Doctores eſſe controuer- 24
ſum, numquid in iure noſtro differant, quod di-
citur reſcriptum eſſe impetratum per ſubreptionē
aut obreptionem; & licèt quidam differentiam
conſtituant; quia ſubreptitia dicuntur reſcripta,
quādo Princeps plenè intellexit tenorem precum,
ſed in eis tacita eſt veritas neceſſariò explicanda,
vel falſum aliquid narratum eſt; obreptitia verò
quando per verborum inuolutionem, aut cautam
loquelam, puta ironicam, vel calidam effugiunt
deliberatam concedentis conſcientiam, ac plenam
eius intelligentiam: ita Innocent. *in dict. cap. cum
dilecta* 22. *num.* 3. *hoc tit. & ibi* Abbas *num.* 7. Felin.
1. Barbatius *conſ.* 49. *num.* 6 *fin. & conſ* 55. *numer.* 1.
volum. 4. & Imola *in dict. cap. cum dilecta* dicit, vt
poſſit tollerari ſic: ſic iſti, & alij colligentes etiam
obreptionem dici, quando falſitas exprimitur ſub-
reptionem, vbi veritas ſupprimitur Abbas *in dict.
cap. cum dilecto num.* 5. Menochius *de arbitr. dict.
caſu* 201. *à num.* 9. & alij relati à Sahagun. *hic n.* 8.
Rebuffus *tom* 2. *conſtitut. Regiar. hoc tit. in præfa-
tione num.* 125. ſic colligentes ex textu *in dict. l. ſed
ſi hac* §. *Patronum* verſ. *dum abrogatur per obre-
ptionem ff. de in ius vocando*, *l. ſi autem* 9. §. 1. verſ.
per obreptionem ff. de negotiis geſtis, & aliis adductis
à Beroio *hic num.* 2. Briſonio, & aliis. † Et quis 25
dicatur plus delinquere obrepens, vel ſubrepens
decidit Biſignet. *deciſ.* 11. *hoc tit.* quem etiam refert
Riccius *collect.* 325. *in fine*, & ad *caſum* dico *infra*
q. 4. *n.* 58.

Sed quidquid omnes dicāt, & in rei veritate ali- 26
qua conſtitui poſſit differentia; tamen in vſu pra-
ctico Iuris, & Doctorum, exiſtimo relata duo no-
mina eſſe ſynonima; ſic vt pro vno, eodemque vi-
tio ſumantur taliter vt tam ad veritatem ſuppreſ-
ſam, quàm ad falſitatem expreſſam promiſcuè re-
ferantur: & ſic eſſe accipienda relata iura à Beroio
& aliis quidquid ſentiant in contrarium alij vt
videtur apertè colligi *ex l.* 1. *verſ. obreptione*, &
verſ. ſubreptione, cod. ſi nuptiæ ex reſcripto petantur,
aliis adductis à Diego Perez, & Doctor. Sahagun
ſuprà, Thom. Sanch. *de matrim. dict. lib.* 8. *diſp.* 21.
num. 2. *in fine*, dixit differentiam inter obreptio-

nem, & ſubreptionem de nihilo ſeruire, quoad
irritanda reſcripta, nec inter ſe differre; ita vt in-
differenter, ac promiſcuè dicentur obreptitia,
vel ſubreptitia, quoties male impetrantur ſiue
tacita veritate, neceſſario explicanda, ſiue falſum
ad rem conferens in precibus, narrando, vt tuen-
tur, Decius *hîc num.*4. Rebuffus, & Menochius,
vbi ſupra, plures allegans *dict. caſu* 201. *à num.*10.

27 † Et ſic eſt tenendum; licet aliquando ad maio-
rem, & ſecuriorem declarationem, & ad tollen-
das interpretum controuerſias, vtrumque nomen,
ſcilicet *ſubreptionis*, & *obreptionis* exprimatur, vt
in Concilio Trid. *dict. cap.*5. & paſſim in litteris
Apoſtolicis ſub ea clauſula, inqua obreptionis, &
ſubreptionis vitium tollitur.

28 Vnde cautè ſunt intelligendi Abbas *in cap. ſe-
des hoc tit. num.* 4. Tyraquel. *de pœnis tempor. cau-
ſa 44. num.* 41. dum conſtituunt diſcrimen inter
ſubreptionem falſum exprimendo, & tacendò
verum, vt in priori caſu corruat omnino re-
ſcriptum in mendacij pœnam, ſecus in ſecundo;
eo quod non ſit ita odioſus, tacens verum, ſicut
exprimens falſum; potuit enim taciturnitas ea
ignorantia procedere. Non enim hæc doctrina, &
ratio reſoluit; quia vt ait Felinus *in dicto cap. ſe-
des num.* 2. Thomas Sanchez *de matrim. dicto
lib.*8. *diſp.*21. *num.*65. *in fine*, qui inſurgendo di-
cunt, vt falſum poſſet etiam exprimi abſque do-
lo, & verum quoque ex dolo taceri; & ſic San-
chez exculpans prædictos Doctores, ne videan-
tur loqui contra expreſſam deciſionem textus no-
ſtri, intelligit eos ſenſiſſe tantum magis præſumi
dolum ex falſi expreſſione, quam ex veri tacitur-
nitate, cum illa frequentius ex dolo procedat; ſed
ſi vtramque ex dolo ſit, idem de vtraque ſit di-
cendum.

29 Præmitto quintò reſcripta non concedi, niſi
ſtante, & impellente cauſa finali, aut impulſiua;
ita vt in litteris quibuſcumque cauſa tacita, vel
falſo expreſſa, alia ſit finalis alia impulſiua, de
quibus Tyraquel. *in tract. ceſſante cauſa, tota
limit.*1. dixi nonnulla *in cap. cum ceſſante de ap-
30 pellat.* † Igitur cauſa finalis quoad inducendum
ſubreptionem in reſcriptis gratiæ, vel Iuſtitiæ, ea
dicitur, qua non exiſtente, gratiam Princeps mi-
nime conceſſiſſet, vel qua ei ſignificata de negaſ-
31 ſet petita. † Impulſiua ea, quæ falſo expreſſa
Principem mouet ad facilius concedendum petita,
vel ſi vera eſt, & ea non taceretur, moueret ad
difficilius concedendum, ac reuera prorſus conce-
deret gratiã vtroque euentu, optimè docet Couar.
*lib.*1. *variar. cap.* 20. *num.*5. verſ. *his ita breuiter*,
ita dicens Doctores interpretari pro intelligentia
textus *in cap. poſtulaſti* 27. *hoc tit.* Sanchez *dict.
lib.*8. *de matrim. diſp.*21. *n.*8.

32 Itaque Abbas *in dicto cap. poſtulaſti num.* 1.
*notab.*4. *ibi* Decius *in noua edit. notab.* 4. Alex.
*conſ.*161. *fin. num.*7. Barbatius *conſ.*49. *num.*6 *fin.
volum.*4. Iaſon. *in lib.*1. *num.*2. *cod. ſi contra ius, vel
vtilitatem public.* Tyraquel. *ſup. num.*11. explicant
in his reſcriptis cauſam finalem, id eſt, qua non
exiſtente, Princeps non concederet impulſiuam,
quando concederet, ſed non tam facile; imò &
Barboſa *in lib.*1. *num.*85. *ff. ſoluto matrim.* cum Bal-
do, & Aymone, dicunt ſimiliter dici cauſam fina-
lem eam, ſine qua non concederetur priuilegium,
aut diſpenſatio eo pacto, quo conceſſa ſunt, ſed ei-
dem conceſſioni moderamine quædam adhibita
fuiſſent, quod vere ea poſſit dici cauſa, ſine qua non
concederetur gratia; ſiquidem eo pacto, quo con-
ceſſa eſt, non concederetur.

Et pro vberiori intellectu generaliter dico, vt
cauſa finalis ea ſit, & in agendo actu ab agẽtè con- 33
ſideratur, quæ ipſum præcipuè mouet, & inquam
ipſius mens dirigitur; finalis inquam vere eſt hæc
vltima quoad executionem. Prima tamen quoad
intẽtionem, vt explicant Bart. *in lib. ambitioſa n.*19.
ff. de decret ab ordin. faciend. Thom. 1.2. *quæſt.*1. *art.*
1. *ad* 1. *& art.*4 *& quæſt.*18. *art.*6 *ad ſecundum*: vn-
de ait Couar. *lib.*1. *var. cap.*20. *num.*2. vt prima om-
nium cauſarum, ſit cauſa finalis: ſic cùm D. Thoma
*dict. quæſt.*1. *art.*2. erudite, & docte Martinus ab Az
pilqueta, alio modo nuncupatus, Nauarrus *in cap.
inter verba* 11. *quæſt.*3. *Coroll. pag.* 83. † Et quod 34
cauſa impulſiua ſit illa, quæ præter finem vltimum
mouet agentem, & cauſam dat actui, & ſine qua
non fieret actus; & ideo dicta; quia impellit ad
agendum. † Et licet hæc ab aliis dicatur efficiens, 35
non ſat recte licet cauſa efficiens à finali diſtingua-
tur; ſiquidem quod faciendæ rei præbet operam,
efficiens eſt, in cuius gratia fit actus, finis vocatur,
eſtque potiſſima cauſarum omnium finis: nam &
ſi vſu, & effectu poſtremus ſit omnium, tamen eſt
propoſito atque inſtituto primus, ſicut poſt Tho-
mam, docet Rodulphus Agricola *lib.*1. *dialecticæ
inuentionis, cap.*14.

Ex his ita intellectis deducitur non eſſe hanc ne- 36
ceſſariam, ſolidamque collectionem, contingen-
te hoc, *actus hîc non fieret*; igitur hoc, quod modo
contigit eſt cauſa finalis, aut principalis huius
actus: ſic nec iſta, hoc remoto ipſe *non agerem
iſtum actum*; ergo hæc eſt cauſa finalis actus. † Eſt 37
equidem impulſiua cauſa, quæ præcurſionem
quandam adhibet ad efficiendum, vt ait Cicer.
verbis *lib.*5. *Topicor.* & ideo has argumentationes
nimis ſufficienter colligi, exiſtimat Ioannes Maior
in 4. *ſentent. diſt.* 5. *quæſt.*29. verſ. *quinto arguitur*,
& *diſt.*25. *quæſt.*2. *col.*4. & probat Couar. *ſub dicto
cap.* 20. *lib.* 1. *variar. num.*2. † Nam edictum illud, 38
ne fœminæ poſtularent in Iudicio, non fuiſſet à
Prætore promulgatum, nec ſancitum eo tempore
ſi Calphurnia apud eum tam imprudenter non
poſtulaſſet, & tamen ſcribit I. C. Calphurniam il-
lam nequaquam cauſam finalem Prætori dediſſe,
ſed eam fuiſſe primam, principalem finalem, & vl-
timam Prætoris cauſam, vt imprudentiæ fœmina-
rum obuiam iretur, earumque pudicitia, & pudor
minime forenſibus acclamationibus læderetur, vt
bene Accurſ. notauit. *in lib.* 1. §. *ſexum ff. de poſtu-
lando*, quam late expendi *in cap. tam litteris* 33.
*infra de teſtibus. quæſt.*3.

Et Confirmatur eo quod ſiquis ſeruiat Prælato 39
Epiſcopo; principaliter ſpe conſequendi bene-
ficium, & hoc dicatur ſimoniacum, vt Doctores,
& gloſa ſignificant per textum *ibi in cap. cum eſ-
ſent de ſimonia*; etiam non accedente expreſſa pa-
ctione: tamen ſi inſeruiret Epiſcopo principaliter
ob perſonæ dignitatem, ob ſtipendium pro victu
quotidiano conſequendo, & minus principaliter
ſpe conſequendi ab eo aliquod beneficium Eccle-
ſiaſticum, etiam *ibi* Doctores dicunt non commit-
ti ſimoniam, vt probat ex Felino *ibi*, & Caietano
in ſumma verbo *ſimonia* in fine, Couarru. *dicto
lib.*1. *variar. cap.* 20. *numer.*2. *in fine* adducens in
confirmationem gloſſam *in cap. cum ad noſtram
de elect*, & quæ traduntur à Iaſone per textum
ibi in l. ſiquis nec cauſam ff. ſi certum petatur, & per
Felin. *in cap. non dubium de ſent. excommun. num.*2.

† Addens

40 † addens hæc ſic intelligenda, vt non exiſtimemus ſtatim ſpem habendi beneficium Eccleſiaſticum eſſe cauſam finalem, aut principalem, ex eo quod alioqui non eſſet quis Prælato ſeruiturus, niſi ab eo beneficij collationem ſpetaret: etenim vt ipſe ait poteſt hoc ita eſſe, & ſimul ſpem, iſtam cauſam impulſiuam, non finalem huius miniſterij fuiſſe: quare videtur ad punctum, vt hoc totum in materia noſtra iudicetur ex arbitrio ſecundùm naturam cauſæ.

41 Vnum tamen notabis quod ſi in reſcripto apponatur vnica cauſa illa finalis, & non motiua cenſenda ſit; & ideò ſi falſa fuerit vitiabit reſcriptum; quia cenſetur Papa priuilegium, & diſpenſationem velle concedere ex cauſa allegata, etiam ſi ex motu proprio,& ex cauſa ſcientiæ, dicat concedere: ſic Sanchez *de matrim. dict. lib.*8. *diſp.*21.cum multis *num.*41.Gutierrez *Canon. queſtion. lib.*2. *cap.*15. *num.*103. *&* 105. quibus addo Caſtrum Palaum *in opere morali tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.*6.*puncto* 16.§.3.*num.*1. Dianam *p.*4. *reſ.*53. *in*
42 *princ.* † & addit benè Gutierrez *num.*133. procedere etiam ſi per ſimplicitatem, aut ignorantiam erroremvè contingeret ea falſitas; quia conſtat de voluntate Principis, non aliter diſpenſare intendentis, niſi verificata ea cauſa, & cuius non aliter diſpenſare intendentis, niſi verificata ea cauſa, & huius dicti reddit rationem Sanchez, & communis Doctorum procedere, tam in diſpenſatione ad matrimonium, quàm in aliis reſcriptis quia Pontifex non vult abſque cauſa diſpenſare eſto poſſet, inferens vt ſubreptitio ſit diſpenſatio ſi vnica cauſa, qua ductus commiſit, à veritate deficiat,&c.

43 Quod ſi dubitetur an attentis omnibus circunſtantiis, cauſa in diſpenſatione tacita, vel falsò expreſſa ſit finalis; ita vt ſine illa diſpenſatione non concederetur, vel tantùm ſit impulſiua, & maximè controuertatur, cum quidam affirment præſumi finalem; inter quos Abbas *in cap. quia circa n.*6.*in fine de conſanguinit. & affinit.* ibi Alex. de Neuo *num.*6. *in fine*, Præpoſitus *num.* 4. verſ. *ſed de diſpenſatione*, aientes in diſpenſatione, vel alia gratia ſemper præſumendum eſſe Principem fuiſſe motum ex cauſa expreſſa, ſicut expreſſius tenent Bald.*conſ.*355.*præmittendum num.* 2. *vol.*1. Bartholom.Socinus *conſ.*273. *in præſenti conſultat. num.*11.*volum.*2.P.Molina *de Iuſtitia tom.* 1. *tr.*2. *diſp.*173.*col.*9.paulo ante verſ.*quando qualitas*, & de ratione expreſſa in lege eam præſumi finalem affirmant multi, quos refert, & ſequitur Tyraquel. *in tract. ceſſante cauſa dict. limit.*1. *num.*21. 29.30.43.50.86. Paulus *conſ.*314. *num.*2.*volum.*1. Menoch.*conſ.*272.*num.*57.*volum.*3.Gutierrez alios referens *lib.*3.*pract. quæſt.*17. *num.*115. Villalobos *in ſumma tom.* 1. *tractatu* 2. *difficultate* 43. *numero* 7.

44 Tamen exiſtimo verius eſſe in dubio non præſumi cauſam finalem, ſed impulſiuam, ac proinde præſumi fore, vt illa cauſa verè expreſſa Princeps concederet diſpenſationem, vt vel ſic illa valida ſit; quia valori actus iura maximè fauent atque in dubio eum præſumunt, ita in gratia, ac priuilegiis docent Dinus *in regula docet in fine de regul. Iuris lib.*6.& *ibi* Franc.*num.*3 Bald.*ibi in addition. ad Ioannem Andream, & in l. generaliter num.*2.*cod.de Epiſcop.& Cleric.*Corneus *conſ.* 153. *in præſenti num.*12. *vol.*2. Tyraquel. *ceſſante cauſa dicta limit.*1.*num.*34.Rebuffus *in concord.in forma mandati Apoſtol.paulo poſt princip.verb.morum honeſtas*, verſ. *in dubio*, Loaces *de matrim. Regis Angliæ dubio* 8.*num.*42.*&* 43.Staphileus *de litteris gratiæ, tit.de vi, & effectu Clauſularum in princ.num.*6. Thomas Sanchez *de matrimon. dict. lib.*8.*diſp.*21. *num.* 20. *in fine*, dicentes cauſam in omnibus, ac priuilegiis inſertam ſemper in dubio præſumi impulſiuam, & non finalem, & in eo dubio nullatenus vitiari gratiam ob eius defectum aut falſitatem, Corduba *in ſumma quæſt.*45. *opinione* 1.*puncto* 1.*in* 2.*ratione*,verſ. *tambienſe conforme*, † atque idem in legibus, & donationibus 45
tuentur gloſſa *l.*2.*fin.ff. de donationibus*. Menoch. *conſ.*106. *num.*92. *volum.*2. cum aliis Tyraquellus *ſupra dicta limit.*1.*num.*48.Euerardus loco à ceſſatione rationis *num.*5. Berthachinus *in ſuo repertorio litt.*C, verb. *cauſa impulſiua*. Nec hæc doctrina implicatur ex dictis *ſupra* in verſ.*vnum*, cum alio caſu *ibi* loquamur: & docent hanc Caſtrus *in opere morali tom.*1.*tract.*3. *diſp.*6. *p.* 16. §.5. *num.*3. Portel.*in reſponſ.moral.p.*3.*caſu* 8.*num.*2.& vtramque vocat probabilem Diana *p.* 4. *tract.* 4. *reſ.*53. verſ. *dico quarto*.

Verùm ſi inquiras vnde dignoſci poſſit qualitatem conducere ad diſpenſationem, & eius generis eſſe, vt ea expreſſa Princeps gratiam non concederet. Reſpondeo cum Abbate *in cap. conſtitutus num.*5.*de religioſis domibus, & in cap. ex conqueſtione num.* 4. *de reſtit. ſpoliator.* Felino *in cap. cæterum num.*4. *hoc tit.* Tyraquello *tract. ceſſante cauſa, limit.*1.*num.*15.*&* 18. Couarruuias *lib.*1.*variar.n.*5. verſ. *falſitas*, vbi benè expendit Nauarrus *in dicto cap.ſi quando hoc tit. except.* 3. *num.*3. Menoch.*lib.*2.*de arbitrar.caſu* 201.*à num.* 29. Gutierrez *Canonic.dicto lib.*2. *cap.*15. *num.*44. *&* 49. ipſi, & alij dicentes id prudentis arbitrio relinqui: etenim vt dicunt Lapus *allegat.* 89. *factum num.*6. Felinus *hic*, Bartholom.Socinus *conſ.*162.*n.*5. *& conſ.*169.*num.*10.verſ.*poſtremo*, *vol.*1. Afflictis *deciſ.Neapolit.*116.*num.*4.Caſſiodor.*deciſ.* 12. *n.* 14. *de præb.*Selua *de benef.*3.*p. quæſt.*12. *num.*51. Rebuffus *ſupra paulo poſt* 30.*narrandum*, verſ. *& poſtquam aliæ qualitates*, Couar.*dict.cap.fin.* verſ. *tertio*, Gutierrez *vbi proximè*, Menochius *dict. caſu* 201.*num.*31.Pelaez *de Maioratibus in* 1.*part. quæſt.*8. *num.* 41. *&* 43. Flaminius *de confidentiis beneficior.quæſt.*46. *num.*41. *&* 43. prudens autem hoc arbitrabitur, attento communi Curiæ ſtylo, & principiis conſuetudine; item & attentis aliis ſimilibus reſcriptis. 46

Ad primam iam difficultatis partem reſpondendo, dico ex præmiſſis, quod taciturnitas veri, aut falſi expreſſio æquè reſcripta vitiant; quia licèt communis ſententia Doctorum hic, & in aliis iuribus fuerit diu iam relata nomina obreptionem, & ſubreptionem differre ſecundùm aliquos quos *ſuprà* retuli in verſ. *tertio præmiſſo*, † ita vt 47
48 obreptio ſit illa quæ per falſi narrationem factam ſuperiori committitur; ſubreptio verò quæ per taciturnitatem veri, vel confuſam, & perplexam veri narrationem fit, vt in exemplis adductis à Beroio *in* 1.*&* 2.*lectura noſtri textus à num.*1, Petro Gregorio *lib.* 1. *de reſcriptis cap.*48.49. 50. & aliis. † Tamen verius eſt, vt iam dixi, tam in 49
iure, quàm in praxi relata duo nomina pro vno eodemque vitio accipi, vtrumque nomen promiſcuè referri, tam ad veritatem expreſſam vt conſtat ex doctrina textus noſtri in prima eius parte, verſiculo *nos. igitur*, quatenus

Pontifex nullam conſtituit differentiam quoad ſubreptionem in taciturnitate veri, vel expreſſione falſi, Doctores per textum *in l. 1. cod. ſi nuptiæ ex reſcripto petantur*, & ex aliis iuribus adductis *in 1. quæſtione*, multis fundamentis probat Cardinalis *hic num.* 11. & communis, relata à Sahagun. *hic num.* 11. *& in cap.* 5. & videntur ſentire relati à Barboſa *hic num.* 3.

50 Vnde fit vt ſi contra reſcriptum obreptione, vel ſubreptione doloſa obtentum, oppoſita fuerit exceptio, & probata, vel aliter facta fides delegato, tunc ipſe indiſtinctè debeat contra reſcriptum, & cognitionem ſuam pronunciare, vt ex noſtro textu in dicto verſ. *nos igitur* deducunt communiter Doctores, vbi Mantua, Decius in præſenti, & Sahagun. cum multis *num.* 8. debet enim probari huius obreptionis, & ſubreptionis exceptio, vt docent Maſcard. *de prob. concl.* 1123. *à num.* 11. Alex. Bauden. *conſ.* 26. *num.* 26. *volum.* 1. Baptiſta Leonel. *tract. de ſubreptione reſcripto q.* 13. *art.* 1. *&* 2.

51 Quare etſi negari non poſſit, vt quoad alium effectum. quam irritandi dictum reſcriptum, puta quoad pœnæ impoſitionem, maius reputetur vitium falſæ narrationis, quàm ſuppreſſionis, vt Doctores agnoſcunt *in l. ſi quis obrepſerit ff. ad legem Cornel. de falſis*; etſi ex eius deciſione aliter apparere videatur, vt obſeruant Menochius cum pluribus ab eo relatis *lib. 2. de arbitrariis, caſu* 314. *num.* 10. *&* 16. Beroius *in* 1. *&* 2. *lectura num.* 2. *&* 4. alij relati à Petro Greg. *dicto lib.* 1. *de reſcript. à cap.* 49. Hoſtienſe *in ſumma huius tituli* §. *quæ pœna, num.* 33. Sahagun. *dict. num.* 8. tamen quoad effectum irritandi reſcriptum, vt dictum eſt æquari taciturnitatem veri, & falſitatis expreſſionem ex dictis.

52 Dubitabis verò num Iudex delegatus queat irritare ſubreptitium proceſſum fulminatum ex reſcripto ſubreptitio, etiam non oppoſita exceptione ſubreptionis, & obreptionis; & licet ex regula textus *in lib.* 4. §. *hoc Iudicium ff. de damno infecto* cum vulgaris docentibus, vt Iudex non debeat impertire officium ſuum non poſtulatum.

53 † Tamen quia ex alia regula iuris fit, vt Iudex pro officij dignitate, poſſit ſupplere, etiam parte non poſtulante, quæ deſunt aduocatis *ex tit. & l. vnica cod. vt quæ deſunt aduocatis*, nec negetur *in dicto* §. *hoc autem iudicium*, vt poſſit Iudex pro officij dignitate ſupplere quæ iuri publico, aut legibus contraria ſunt ex Baldo, & communi *ibi, & in cap. conſtitutus* 45. verſ. *ne tamen*, *cap. oblata* 57. verſ. *ſuperior de appell.* vbi Doctores, & hic
54 Sahagun. *num.* 9. † Sequitur vt cum regula *dicti* §. *hoc autem iudicium*, tantùm intelligatur de iudicio priuato, & noſter caſus de cauſa publica, qua intereſt non fallere Principem reſcribentem ex regula textus cum vulgatis *in cap. ad falſariorum de crimine falſi*, ſequitur benè dicendum, vt licèt proceſſus geſtus ex litteris obreptitiis, vel ſubreptitiis, interim dum à parte non excipitur de ſubreptione validus, & firmus reputetur iuxta gloſſam, & communem in verb. *hoc tit. lib.* 6. *in*
55 *cap. cæterùm* 3. *hoc tit.* † poſſit nihilominus delegatus Iudex ex officio ſuo, etiam ſi à principio ſubreptionis, exceptio non fuiſſet oppoſita illum irritare virtute prædicti reſcripti ſubreptitij, vt colligi videtur ex noſtro textu in dicto verſ. *nos igitur*, quatenus ait quod ſi delegato Iudici facta fuerit fides de obreptione, vel ſubreptione prædicta, nullatenus de cauſa cognoſcat, iuncto *cap. cum dilecta hoc tit.* verſ. *duximus irritandum*, & *in cap.* 1. & gloſſa *ibi* vt lite non conteſt. verbo *caſſ.tibuimus*.

Sed prædicta intelliges in non doloſis reſcriptis 56
vt *infra* latè expendo *q.* 4. & quando ea ſunt reſcripta Iuſtitiæ, & ad lites, vt *ſuprà* dixi *in dict. q.* 1. ſecus ſi ſint gratiæ, vt expendi *ibi*, & probaui quod hæc ſint ipſo iure nulla; eo quod obreptitia, vel ſubreptitia ſint, & item ſi quando ſunt reſcripta Iuſtitiæ, fuerint doloſa, vt dixi *in dict. q.* 1. & dico *infra*.

Ad ſecundam quæſtionis partem an omnis ex- 57
preſſio falſi, reſcriptum vitiet, ſeu diſpenſationes, ac cæteras gratias; reſpondeo diſtinguendo inter cauſam impulſiuam, & finalem; & dico reſcripta, & diſpenſationes vitiari ex ſolius cauſæ finalis expreſſione, nimirum quando Princeps, ea falſitate non expreſſa, gratiam minimè conceſſiſſet multo maiori difficultate, vt probant iura *in hoc cap* verſ. *nos igitur de preb. lib 6* vbi ad valorem conceſſionis beneficij ponderat Pontifex non obſtare taciturnitatem veri, quo cognito conceſſiſſet adhuc ibi: *Conſiderantes quod nos expoſito nobis de poteſtate prædicta nihilominus litteras gratioſas damnemus.* Secundo *ex cap. fin. de filiis Preſbyteror. lib.* 6. vbi decidit textus non valere diſpenſationem ad aliud beneficium impetrandum ab illegitimo obtentam, ſi aliud prius impetraret; niſi prioris mentionem fecerit in illis verbis, *Cum non ſit veriſimile ſedem ipſam cum illo prædictam patiente defectum voluiſſe, ſi hoc fuiſſet expreſſum diſpenſare.*

Et confirmatur ex doctrina textus *in l. cum tale* 58
71. *falſam cauſam ff. de conditionib. & demonſtrat.* quatenus docens conſultus tunc vitiari legatum, ex cauſæ defectu, ſi probetur fore, vt cognita veritate teſtator non legaret à fortiori videatur inferre gratias, & diſpenſationes, quæ non omnino gratuitæ ſunt, ſed ad Principis ſpectare officium, & in quibus concedendis, aut denegandi oporteat ipſum duci ratione tunc tantùm vitiari, ac in voluntaria ceſſabuntur, quando ignorantia, aut error Principis verſatur circa cauſam finalem, qua verè cognita gratiam non conceſſiſſet.

Iterum confirmatur; quia eandem libertatem, 59
exigit donatio, ac gratia à Principe conceſſa, cum vtraque à mera alterius voluntate procedat; imò maiorem poſtulet donatio; vtpotè quæ nullam debiti rationem habet, quam tamen habet aliquo-
modo diſpenſatio ex iuſta cauſa conceſſa. † Sed 60
donatio procedens ex cauſa falſa ſimulata impulſiua, non eſt irrita, ſed tantum vbi cauſa contingit in cauſa finali, vt docent Adrianus *in* 4. *tract. de reſtit. q.* quæ incipit *conſequenter quæro verum indiſtinctè*, Medina *cod. de reſtit. q.* 24. *in ſolutione in* 4. *&* 5. Nauarrus *in ſumma dict. cap.* 17. *numer.* 507. Thomas Sanchez aliis fundamentis *de matrimon. lib.* 8. *diſp.* 21. *ſub num.* 11. *&* 32. ergo gratia Principis, procedens à cauſa impulſiua falſa valebit.

Nec obſtat dicere prædicta etiam abſolutè por- 61
rigi ad cauſam impulſiuam, ſicut ad finalem; eo quod eodem modo ſicut in cauſa finali, ita & in impulſiua, tacita veritate, diſpenſatio ſubreptitia indiſtinctè dicatur, ſi ea declarata retraheret Principem, vel à conceſſione, vel ſaltem difficilius notabiliter reſcriptû concederet ex doctrina textus *in cap. poſtulaſti hoc tit.* vbi Doctores communiter

&

& cap. non poteſt in princ. c. ſi motu proprio de præb.
lib. 6. cap. ſi proponente hoc tit. quatenus probant
gratiam, ad obtinenda beneficia vitiari ex veri ta-
citurnitate, quo expreſſo adhuc gratia concedere-
tur; ergo à fortiori vitiari cæteras gratias, tacita
veritate, cuius expreſſio redderet notabiliter Prin-
62 cipem difficiliorem ad concedendum, † quia reſ-
pondetur ex iam dictis in dicto verſ. *ad ſecundam*;
item quia quoties in iuribus exigitur vt ea veritas
exprimatur, tunc eius taciturnitas vitiabit etſi con-
ſtet Principem veritate cognita conceſſurum; quia
taciturnitas qualitatis, quam iura ſpecialiter ex-
exprimi iubent, reddit gratiam ſubreptitiam; eo
quod propter formam exigant iura harum qua-
63 litatum expreſſionem. † Ob idque *ex dict. cap. ſi*
motu proprio de præbend. lib. 6. factum fuit ex quan-
tumvis modici beneficij taciturnitate, reddi alte-
rius impetrationem ſubreptitiam; quod ſi ita ex-
preſſum non eſſet, reuera modicum illud benefi-
cium impedimentum non afferre, quominus Pon-
tifex conſcius eadem facilitate aliud concederet,
docent in terminis Dominicus *in cap. dudum n. 15.*
de præbend. num. 9. & *ibi* Franciſ ad finem, & *in*
dicto cap. ſi motu proprio num. 7. Ripa *reſponſo 14.*
num. 6. hoc tit. Felinus *hic num. 2. limit. 1. & in cap.*
ad aures num. 12. & vtrobique Decius *hic in noua*
editione num. 18. & 33. & in dict. cap. ad aures con-
cluſ. 2. num. 28. & num. penult. Rebuffus *in tract. de*
nomin. queſt. 9. num. 50. & in concordatis in forma
mandati Apoſtolici, Selua *de benefic. 3. p. queſt. 11.*
num. 6. Couar. *lib. 1. variar. cap. 20. num. 5.* verſ. *ve-*
rum vt hic, Menochius, relato Socino Iuniore *de*
arbitr. lib. 2. cent. 3. caſu 201. num. 27. Maſcardus
de probat. concluſ. 846. n. 2. & 3. Gutierrez *Canon.*
lib. 2. cap. 15. num. 38. iuncto cap. 51. Flamin. *de con-*
fidenc. beneficiorum cap. 46. num. 53. multis adductis
omnino videndus, Thomas Sanchez *de matrim.*
dict. lib. 8. diſp. 21. à num. 10. 13. 14. 15. 17. 30. & à
n. 31. & 32.

64 Nec iterum obſtant dicere reſcripta, & litteras
Pontificias habere eam conditionem nempè, *ſi*
preces veritate nitantur, de qua dixi *ſupr. in cap. 2.*
hoc tit. indeque inferri ſignum eſſe Pontificem
prius narrare in ſuis litteris ea, quæ pars propoſuit,
& ſtatim ſubdere, *ſi ita eſt diſpenſa*; & ſic Abbas
in dict. cap. poſtulaſti n. 1. verſ. item nota, Imola *n. 4.*
Felinus 1. verſ. *poſſunt etiam dici*, Decius *in cap.*
cum ceſſante in noua edit. num. 7. de appellat. Bexa
in ſuis reſponſis caſu 62. fin. Cardin. *in dict. cap. po-*
ſtulaſti num. 4. notab. 8. Barbatia *num. 16.* Angelus
verbo *reſcriptum num. 3.* & ibi Armilla *num. 2.*
Tabiena *quæſt. 3. num. 4.* & alij infiniti relati à Gu-
tierrez, & Sanchez *vbi ſuprà*, per gloſſam *in cap.*
quia circa, verbo *falſa de conſanguinit.* & *ibi* Ab-
bas *num. 5.* dixerunt abſolutè, & non diſtinguen-
tes, an cauſa ſit impulſiua, an finalis, vt vitietur
diſpenſatio ex falſitate cauſæ expreſſæ; ſic etiam
loquentes in omni genere reſcriptorum, & de om-
ni genere reſcriptorum, & de omni diſpenſatio-
ne, & loquens in legitimatione Velaſcus *conſ. 60.*
num. 5. tom. 1. & loquentes in matrim. Gutierrez
dict. cap. 15. num. 100. Menoch. *conſ. 385. num. 31.*
verſ. *non etiam obſtat, volum. 4.* Couarruu. *in 4. p. 2.*
cap 6. §. 10. num. 14. & Gozadinus *conſ. 51. num 42.*
addens hoc eſſe verum, etiam ſi in litteris Apoſto-
licis addatur, *Et ex aliis cauſis animum noſtrum*
mouentibus.

65 Quia nihilominus reſpondeo ex iam adductis
in dicto verſ. *ad ſecundam*, & quia in terminis præ-

dictæ obiectionis conditio in his litteris poſita *ſi*
preces veritate nitantur, intelligitur in ſubſtan-
tialibus, id eſt in his, ex quibus gratia pendet ita
vt alias non concederetur, vt docent Speculator
in tit. de diſpenſatione §. dicendum reſtat num. 10.
verſ. *quid ſi*, Innocent. *in cap. dudum el 2. num. 15.*
de elect. verſ. *inualidum*, vbi dicunt expreſſionem
falſi tunc vitiare, quando eſt in his, quæ circa
obtinendam diſpenſationem conſiſtunt, ſcilicet
quibus verè expreſſis, ea non concederetur; &
videtur tenere Imola *in dict. cap. dudum num. 18.*
vbi ait falſitatem vitiari, quando ea non expreſſa
denegaretur diſpenſatio, tenet gloſſa *in cap. ex p.*
el 2. verſ. falſa de conuerſ. coniug. Decius *in dict. cap.*
poſtulaſti in noua editione num. 11. & 4. & hic in
gloſſa verbo *litteras num. 33.* & Beroius *in 2. lect.*
num. 35. Pariſ. *conſ. 4. num. 35. volum. 4.* Staphileus
de litteris gratiæ tit. de vi & effectu clauſularum in
princ. num. 5. Syluester verbo *reſcriptum, quæſt. 6.*
& 7. Loaces *de matrimonio Regis Angliæ dub. 5.*
num. 37. 42. 44. 45. & 46. Henriquez *lib. 12. de ma-*
trimonio cap. 10. num. 7.

Nec obſtat huic ſententiæ Menochius, vbi dicit 66
magis ſententiam receptam habere, vt ſubreptitio
circa cauſam impulſiuam vitiet, *ſupra de arbitrar.*
dict. caſu 201. num. 22. quia vltra quod ſubdit etiam
multum, & non immerito dubitare alios de hac
ſententia, addit optimè Couarruu. *dict. lib. 1. var.*
cap. 20. num 5. verſ. falſitas intelligendam eſſe con-
trariam ſententiam, quando ea cauſa falsò expreſ-
ſa talis eſt, vt ſi verè Principi ſignificaretur, gra-
tiam conceſſiſſet eo modo, quo conceſſit; ſecus
ſi non eodem pacto conceſſiſſet, ſed quibuſdam
moderationibus adhibitis; quia tunc non verifi-
catur Principem cauſa explicita gratiam conceſſu-
rum, & quia cauſa eſt vere finalis, vt docet San-
chez *dict. lib. 8. de matrim. diſput. 21. numer. 12. &*
num. 32.

Quare Curtius Iunior *conſ. 27. in fine*, Craueta 67
conſ. 294. col. 4. Mandoſ. *in regul. Cancell. num. 10.*
quæſt. 9. & quæſt. 11. numer. 4. Gutierrez *dict. lib. 2.*
Canon. cap. 15. num. 29. Rebell. *de Iuſt. p. 2 lib. 3. q. 5.*
num. 25. Rota *deciſ. 65. num. 1. diuerſ. & deciſ. 269.*
lib. 2. & deciſ. 248. lib. 5. diuerſ Barboſa *hic ſub n. 12.*
dicunt reſcriptum nullum reddi quotieſcumque
impetrans tacet ea; quæ ſi exprimerentur, animum
Pontificis inclinare poterant ad gratiam non con-
cedendam, ſeu concedēdam cum aliquo modera-
mine; & ob id benè Maſcard. *de prob. concl. 846.*
dixit gratiam probari ſubreptitiam, quoties illa ex-
preſſa in precibus non ſunt; quæ ſi fuiſſent ex-
preſſa, aut Princeps contenta in illis non conceſſiſ-
ſet, vel ſaltem ægrè illa condonaſſet: alia dico *q.*
ſeq.

Ad tertiam quæſtionis partem ex dictis affirma- 68
tiue reſpondendum eſſe videtur nempe vt ſit ne-
ceſſariò explicanda qualitas, quæ ex ſtylo Curiæ
Romanæ in ſcriptis eſt exprimenda, nec ſpectan-
dum eſſe, an Princeps ea expreſſa ſimiliter conce-
deret reſcriptum, † quia cum ſtylus Curiæ ius fa- 69
ciat, *cap. quam graui de crimine falſi* & dico *infra*
Rub. de conſuet. fin. & dixi *in cap. quod Clericis de*
foro comp. nec ab eo ſit recedendum, vt multis ad-
ductis probat Maſcardus *de probat. concluſ. 1317.*
num. 51. ſic & idem de hac qualitate eſſe ſentien-
dum, ac de ea, quam iura exprimi iubent, docent in
terminis Decius *in dict. cap. ad aures in noua*
editione concluſ. 2. num. 28. hoc tit. Rebuffus *in con-*
cord. in forma mandati Apoſtolici poſt 30. narran-

dum, verſ. *& poſtquam omnes alia qualitates.* Menochius *de arbitr. lib. 2. cent. caſu* 201. *num.* 28 Maſcardus *de probat. concluſ.* 846 *num.* 8. Gutierrez *dict. lib. 2. Canonic. cap.* 15. *num.* 51. Flamin. Pariſius *de reſignationi beneſic. lib.* 10. *quaeſt.* 2. *num.* 14. Garcia *de beneſic. tom.* 2. *p.* 8. *cap.* 3. *num.* 10. Caſtrus Palao *ſupra dict.* §. 3. *n.* 3. Salas *de legibus diſp.* 20. *ſect.* 15. *num.* 115. Baſilius Pontius *de matrim. lib.* 8. *cap.* 17. §. *ult. n.* 41.

70 Et confirmatur; quia vt iam dixi quamvis non ex omni taciturnitate veritatis, reddatur gratia ſubreptitia, ſed ſolum quando tacetur veritas, quam iura iubent exprimi, & de iure voluntas Principis præſumatur talis, qualis eſt intentio Iuris *l. ex facto in prin.* vbi Bald. *ff. de vulgari* Decius *conſ.* 33. *num.* 5. *volum* 3. Sanchez cum infinitis, & ex aliis rationibus dicto *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 21. *num.* 12. ſequitur vt idem ad ſtylum porrigatur, qui vt dixi, dicitur etiam lex.

71 Et idem de conſuetudine dicendum eſt, vt docent Menochius, Maſcard. & Gutierrez *ſupra*, idem Sanchez *dicto lib.* 8. *de matrim. diſp.* 21. *ſub num.* 16. Salas, Caſtrus Palao Garcias, Pontius, & Diana cum illis, *dict. p.* 4. *tract.* 4. *reſ.* 53. in verſ. *dico ſecundo*; quia vt *infra* dico late de conſuetudine, conſuetudo pro lege obſeruatur *ex l. minimè ff. de legibus.*

72 Nec placet quod ait Henriquez *lib.* 8. *de matrim. cap.* 3. *num.* 7. nempe taciturnitatem qualitatis ex ſtylo curiæ exprimendæ, non vitiare diſpenſationem in foro conſcientiæ, ſed in ſolo externo; ſecus quando iure erat exprimenda qualitas; quia, vt docet idem Sanchez, *ſub dicto num.* 16. nulla eſt differentiæ ratio, cum Doctores relati æquent vtraſque qualitates, qui addit in vtraque foro idem ſeruari, vbi non eſt falſa præſumptio, nec lex eſt pœnalis, vt ipſe latè dixit *de matrim. lib* 1. *diſp.* 5. *num.* 20. iuxta quæ iam dixi *ſupra in Rubr. de conſtitutionibus*, in fine.

73 Minus qua placet euaſio, qua vtitur Zeuallos *in pract. quaeſt.* 737. *à num.* 20. vſque ad 24, reſpondens in caſu quodam ſpeciali, non obſtare ſtylum Curiæ, iuxta quem eſt aliqua qualitas in diſpenſatione exprimenda; eo quod is ſtylus non imponat neceſſitatem illius obſeruantiæ extra curam Romanam, vt cum Baldo, & aliis tradit Rebuffus *in* 3. *tomo conſtit. Regiarum tract. de conſuet. art.* 2. *gloſſa* 13. *num.* 57. quia reſpondeo hoc ſolum eſſe verum quoad ſolemnitates accidentales Iudicij, ſed quoad qualitates exprimendas in diſpenſa-
74 tione, † ſtylus curiæ ille eſt generalis, & iuxta illam litteræ, iuſtitiæ, vel gratiæ quocumque nitantur ſolent expediri, ſic cum multis Doctoribus, quos refert, probat idem Sanchez *dicto lib.* 8. *de matrim. diſp.* 21. *num.* 19. Abbas *in cap. conſtitutus de religioſis domibus.* Felinus *in cap. caterum hoc tit.* Couarruu. *lib.* 1. *variar. cap. fin. num.* 5. verſ. *falſitas*, Menochius, Gutierrez, & alij *ſupra*, quatenus ipſi & alij dicunt prudentis arbitrio relinqui, qualiter dignoſcatur qualitas exprimenda, quando nec ex iure, nec ex ſtylo Curiæ, nec Principis conſuetudine id conſtat: idem Sanchez relatus *dicta diſp.* 21. *n.* 16. *in fine.*

75 Et ex dictis etiam ſic teneo, etiam contra Granadum *in cap.* 2. *controuerſ.* 7. *tract.* 3. *p.* 2. *diſp.* 17. *ſect.* 6. *num.* 46. docentem tunc ſtylum Curiæ facere ius, quando conſtat eum eſſe talem, vt prudenti arbitrio inducat obligationem, etiam in foro conſcientiæ, quod non ſemper conſtat: ſic cum Henriquez *ſuprà*; item & cum Zeuallos, Sayro, qui etiam addidit ſtylum Curiæ variari, Variato Pontifice, & non obligare, niſi ſit ſcriptus, & à Papa approbatus, quod deſeruit, vt non reputetur ſubreptitia diſpenſatio, in qua tacetur verum contra ſtylum Curiæ, niſi certo conſtiterit talem ſtylum eſſe, vt in foro conſcientiæ obliget, & in eo loco, in quo traditur diſpenſatio; quia reſpondetur ex dictis, & defendunt præter relatos, Hurtadus *de matrim. diſp.* 26. *diff.* 4. Diana *p.* 1. *tract.* 10. *reſ.* 41. Layman. *in Theologia Morali lib.* 1. *tract.* 4. *c.* 22. *num.* 18. Sanctarellus *variar. reſolut. p.* 1. *quaeſt.* 50. *num.* 17.

QVÆSTIO II.

An omnis cauſæ finalis taciturnitas vitiet reſcriptum. Et an quando cauſa demonſtrationis, vel taxationis, aliqua qualitas aſſignatur. Et an ſi plures cauſæ proponantur, quarum vtraque eſt ſufficiens per ſe, ſed iunctæ integrant &, aliqua earum eſt falſa, corruat diſpenſatio. Et an ſicut in reſcriptis, & gratiis à Principe conceſſis ſubreptio operatur, ſic & in conceſſis ab Epiſcopo, ac alio iudice ordinario?

SVMMARIVM.

1 *Cauſa finalis non omnis, quæ tacita fuit irritat reſcriptum impetratum, ſed tunc quando tacentur qualitates intrinſecæ* num. 2. & 5. *& declaratur*, n. 6.

2 *Qualitates deſeruientes ad cauſam finalem reſcriptorum, vel ſunt intrinſecæ, vel extrinſecæ, hæc non ſunt neceſſario exprimenda*, num. 3.

4 *Criminibus magnis irretitus, quæ illum non reddunt beneficij incapacem, optimè impetrat reſcriptum, etſi crimina taceat.*

6 *Gratia vt corruat, tacita veritate, debet habere cauſam, quæ reuera influeret in Principe ad non concedendum, non ſi cauſa eſſet debilis, vt hic.*

7 *Narratiua facta de beneficio curato cauſa demonſtrationis, cum eſſet ſimplex, non vitiat reſcriptum.*

8 *Demonſtratio falſa non nocet, quando conſtat de corpore.*

9 *Reſcriptum, etſi vitietur ex errore nominis Diœceſis, fallit ſi conſtet de corpore, vt Papa ſenſit.*

10 *Gratia non redditur inualida, ſi erretur in nomine loci beneficij, vel Eccleſia, in qua ſitum eſt beneficium.*

11 *Error nominis proprij, quando conſtat de corpore, non vitiat reſcriptum, vt* numero 12. *vbi ſecus ſi non conſtet, &* numero 13.

12 Cap. ſignificante hoc tit.

13 *Priuilegium intelligitur iuxta ſupplicationem in ſubſtantialibus.*

14 *Reſcriptum non valet quando poſita ſunt nomina*

mina in narratiua taxatiuè & error in eis committitur n.16.*vbi de ratione.*

Cap. cui de non ſacerdotali de præbend. lib. 6. infra n. 25. & 26.

Cap. ſtatutum hoc tit. lib.6.infra n. 23.

15 *Diſpenſatio in qua nomen ponitur demonſtratiue, ſeu taxatiuè differt inter ſe & in quo* num.16.

17 *Narratiua nominis in quibus intelligatur facta ad reſcripta, ſeu diſpenſationes conſequendas demonſtratiue, ſeu taxatiue*, num.18. & 19. *intellige vt* à num.20.

20 *Reſcriptum ſolet a Pontifice concedi impetranti vnica oratione*, vt hic.

21 *Narratiua nominis, aut loci ponitur cauſa demonſtrationis duplici oratione, ſed non inde fit, vt cenſeatur poni taxatiue ex vnica oratione*, n 23.

22 *Mandatum facit, vt quandoque minor prabenda, non comprehendatur ſub maiori.*

24 *Narratiua, quandoque cauſa demonſtrationis vnica oratione intelligitur, & in dubio, vt actus valeat, ſic præſumitur*, num. 25. & 27.

26 *Narratiua plurium cauſarum ad diſpenſationem obtinendam ſecundum aliquos in omnibus debet verificari, alij non ſic*, n.27. & 28. dic vt n. 29.

28 *Clauſula* ſi preces veritate nitantur, *non requirat, vt omnia narrata verificentur, qua formam inducit*, n.29.*& intelligitur in ſubſtantialibus*, n. 33.

30 *Diſpenſatio corruit ſi falſa ſit vna ex cauſis narratis integrantibus, quarum qualibet per ſe non ſufficit ad eam concedendam aliter quando vera eſt ea, que per ſe ſufficit*, n.31. & n.32.

34 *Clauſula* ſi preces veritate nitantur; *intelligitur de veritate cauſa finalis*, n.35.

35 *Reſcriptum non eſt ſubreptitium, in quo plures cauſe diſiunctiue narrantur ſi altera vera eſt.*

36 *Falſitas per malitiam allegata, quid operatur remiſſiuè.*

37 *Diſpenſatio Monacho conceſſa ad viuendum extra clauſtra valet, ſub narratiua morbi, & neceſſitatis matris.*

38 *Subreptitia dicitur diſpenſatio, cauſa non habita narratiue*, n.39.

40 *Subreptitio in reſcriptis, & gratiis ſic operatur ad nullitatem, ſi ab Epiſcopo conſequatur, ac operatur, cum impetrantur a Pontifice, ſiue à Principe*, n.41. *fallit*, n.42.

Clem.2.de officio ordin.& n,45.

42 *Diſpenſatio in voto non nubendi: & non ordinandi impetrata ab Epiſcopo allegata falſa vehementis periculi incontinentia, eſt ſubreptitia.*

43 *Littera impetrate ad beneficia ab Epiſcopo, non ſic redduntur ſubreptitia, ſicut ſi impetrentur à Papa: & quare?* n.44. 46. & 47.

44 *Ordinarius ſcit qualitates beneficiorum ſua Diœceſis, aut præſumitur eas ſcire.*

45 *Collatio beneficij facta à legato Pontificis habenti aliud, non valet niſi facta mentione de habito beneficio; non ſic ſi ab ordinario fiat* num.46.

46 *Impetratio ſecundi beneficij, ſi fiat prouiſione Epiſcopi, non eget mentio de iam obtentis.*

47 *Epiſcopi, & Ordinarij intelliguntur prouidere de beneficiis perſona in propriis Eccleſiis motu proprio, ſed Papa, & eius legatus Eccleſia, & non perſona.*

AD primam queſtionis partem videtur abundè reſponderi poſſe ex adductis *ſub queſt.1.* 1
Quibus ſuppoſitis, & quamvis nonnulli abſolutè exiſtiment omnem taciturnitatem cauſæ finalis vitiare reſcriptum, & gratiam; quia ratio huius ſubreptionis, & inefficaciæ gratiæ, tacita veritate cõſurgit ex ignorantia illius veritatis in Principe; ac ſubinde defectus voluntatis concedendæ, Sanchez *de matrim.lib.8.diſp.21.ſub num.11.in princ.* vbi addit, quod ignorantia voluntatem auffert, id confirmans; quia in cæteris omnibus diſpoſitionibus defectus cauſæ impulſiuæ minimè obſtat quin actus omnino validus ſit, ſed ſolius cauſæ finalis defectus; quia nimirum non exiſtente actus minime fieret, vt vniuerſi Doctores aduertunt *in cap.poſt tranſlationem de renunciat.cap.etſi Chriſtus de iureiur. cap. cum ceſſante de appell. l. ſi mulier cod.de iure dotium l.1.§.ſextum ff.de poſtulando*, & ex doctrina textus *in l.cum tale §.falſam ff.de condit. & demonſtrationibus*, vbi dicitur tunc vitiari legatum ex cauſæ defectu, ſi probetur fore, vt cognita veritate, teſtator non legaret: ſic plures iam *ſupra* relati in quæſtione præced. quos refert Sanchez *dict. n.11.*

Verùm quia alij Doctores, vt refert idem Sanchez *num. 17. & 18. dict. diſp.21.* exiſtiment non 2
omnem cauſam finalem vitiare reſcriptum, ego ſic expendo; nempe vt ſint duplicis generis qualitates, quæ cognitæ à Principe ipſum omnino auerterent à conceſſione, quædam extrinſecæ, id eſt non attinentes ad id, ad quod de iure eſt opus diſpenſatione; aliæ autem qualitates intrinſecæ, quæ pertinent ad id circa quod diſpenſatio eſt obtinenda. † Primæ inquam qualitates non ſunt 3
neceſſariò exprimendæ, nec earum taciturnitas, reddit diſpenſationem ſubreptitiam, quamvis his expreſſis; Princeps non concederet; non enim hæ cauſæ poſſunt dici in rei veritate cauſæ impulſiuè diſpenſationis, ne dum finales, † & expendens 4
Sanch.*dict.n.*18 probat exẽplo Doctorũ qui dixerunt, vt irretitus magnis criminibus non reddentibus beneficij incapacem, valide iis tacitis, impetret collationis gratiam à Pontifice; quamvis certo conſtet fore, vt eorum Pontifex conſcius denegaret. † Secundæ autem quando ſcilicet taciturnitas veri contingit in his, quæ pertinent ad diſ- 5
penſationem obtinendam, tunc reuera vitiari reſcriptum, ſeu diſpenſationem, vt docent Innocent.& Speculator: & ſic intelligendi alij infiniti quos refert idẽ Sanch.*dict.lib.8.dict.diſp.21.n* 10.

Quare bene Mandoſius *in regul.32.Cancellar.* 6
*queſt 9.num.*10.& Gutierrez cum aliis *lib.2.Canonic.cap 15.num.29.* aiunt id, quod tradunt Doctores, nimirum corruere gratiam, tacita veritate, quâ cognitâ, Princeps non conceſſiſſet intelligendum eſſe, quando ideo remoueri Principem à conceſſione, eſt conforme iuri, & ex cauſa iuſta, ac debita procedit ſecus quando procederet ex affectu, aut alia cauſa non conſiderabili, ad diſpenſationem, aliàs enim dicendum eſſe, referunt non valere impetrationem beneficij, non exprimendo Pontifici alium, valde illi familiarem, mox illud petiturum, quia ſi id noſſet denegaret huic; itaque Sanch. *dict.n.18. in fine*, ex doctrina textus *in c.Andũ,§.nos igitur de preb.lib.6.& ex c.*

Digitized by Google

poſtulaſti hoc tit.& ex doctrina Bart. *in l.1.num.7. ff.de vulgari*,ait has qualitates, nempe exprimendas ſuſtineri, quando ſunt cauſa finalis conceſſionis, vti etiam dixit ibi, *dict. num.*17. addens Iura expreſsè iubere, vt exprimantur, quando taciturnitas eſt cauſa finalis concedendæ gratiæ; ita vt ea, non exiſtente minima concederetur.

7 Ad ſecundam quæſtionis partem, de qua poſſemus diſputare *infra in cap.ſignificante* 34.*hoc tit.* reſpondeo cum Abbate, *ibi*, *n.*6.*&* 7. *& hic n.*3. cum Felino, *in dicto cap.ſignificante num fin.*verſ. *vlterius tangit*, & *hic num.*3. *limitat.*4. Beroio *lectura* 44. Rebuffo *in cap. nulla art.*2. *ſtatim. in princip.poſt.4.concluſionem*,verſ.*notatis* de conceſſione præbendæ; nempè, vt ſi cauſa demonſtrationis, v. g. impetrans beneficium, narret id eſſe curatum, vel dignitatem, cum tamen ſit ſimplex, aut officium non vitietur diſpenſatio ex expreſſione falſæ cauſæ, quando ea verè expreſſa, facilior eſſet diſpenſatio.

8 Sic ex textu *in l. falſa*, *ff. de conditionibus*, *& demoſtrat. & ex cap.tua de ſponſalibus*; ex quibus conſtat falſam demonſtrationem non nocere, quando conſtat de corpore; ergo cum hic conſtet de corpore; quia imperatur certum beneficium vacans ſequitur vt valeat diſpenſatio.

9 Et confirmatur; quia licet ex *dicto cap.ſignificante*, reſcriptum vitietur ex errore nominis Diœceſis, tamen eius deciſio non procedit, ſi ex circunſtantiis conſtat de corpore eius, de quo Papa in reſcripto ſenſit, ita Innocentius, *ibi*; Compoſtella, verſ.*ſed pone*.Panormit.*col.2.num.*4.verſ. *ſed extra gloſſam* Imola *col.*1. *num.*1. verſ. *ſed aduerte*,Felinus *col.*1.*num.*1.Rota Romana *deciſ.*54. *alias* 839.*hoc tit.in antiquis*, Ferret.*conſ.*208. *col. vltima n.*24. verſ. *Tamen* fallit Rendina *in promptuario receptarum ſententiarum tomo* 1. *tit.* 203. *hoc tit.n.*2.

10 Et iterum confirmatur ex Abbate, *ibi n.*5.Felino *prope finem.* Caſſador. *deciſ.*11.*num.*3.*de præbend.*Rota *deciſ.*33.*num.*4.*part.*2.*recent.*& in Mediolan. Archiepresbyter. 1. Iulij 1616. coram Bonæ memoriæ Vbaldo, & Oxomen.beneſ.27.Ianuarij 1624. coram R. Seulycien. Barboſa *in dicto cap.ſignificante num.*3.dicentibus, vt ſi erretur in nomine loci vel Eccleſiæ, inquantum eſt aliquod beneficium, non reddatur gratia inualida, vbi apparet de identitate beneficij.

11 Nec obſtant prædictæ ſententiæ, Iaſon. *in l. Gallus in* 1.*lect.*§.*idem credendum num.*10.*ff.de liberis*, *& poſthum.*Loares *de matrim. Reg. Angliæ dubio* 5.*n.*28. Gutierrez *lib.*3. *practicar. quaſt.*18. *num.*42.Matienço *lib.*5.*recopilat.tit.*2.*l.*1. *gloſſa* 2. *num.*3. Fr. Emanuel *in addition.ad Bullam.* §.2. *num.*109. dicentes vt quando committitur error in nomine eius, cui impetratur diſpenſatio, videatur diſpenſatio ſubreptitia, & irrita,ita probantes ex *l.ſi præcis ff.de pœnis*, *& ex* §.*præterea inſtit.de inutilibus ſtipulationibus*, & ex doctrina Pauli *in l.ſi quis infundi in princ.num.*5.*ff.de leg.*1. vbi tradit legatum reddi irritum; quamvis conſtat de intentione legantis circa rem, quam legare voluit, ſi eam non expreſſerit per vocabulum illi conueniens, & ex doctrina, *dicti cap. ſignificante* 34. *hoc tit.* vbi deciditur reſcriptum eſſe ſubreptitium petitum contra G.Remenſis Diœceſis cum tamen eſſet Leonenſis.

12 Reſpondetur enim abſque dubio in prædicto caſu non vitiari diſpenſationem, ſed prodeſſe illi, cui comparata eſt; quamvis in eius nomine erratum ſit; quia error nominis proprij, quando conſtat de corpore, non vitiat reſcriptum, vt dictum eſt, & probat textus *in dict. l. ſiquis in fundi*, *ff. de leg.*1. ibi, *ſiquis in fundi vocabulo errauerit*, *& Cornelianum pro Sempromano nominauerit*, *debebitur Sempronianus*; & melius ex Iuſtiniano *in* §. *ſiquis in nomine inſtitut. de leg.* & ex *dict. cap. ſignificante*; quia ratio deciſionis eius textus eſt, quod ex nullo adiecto conſtare poterat de perſona, contra quam eſt receptum impetratum; & ideo *ibi* Innocent. *numero vnico*, Abbas *num.* 4. Imola *num.* 4. Felin. *ſtatim in princ.* Bellamera *num.* 8. Henriquez *num.* 1. Thomas Sanchez *de matrim. dicto lib.*8. *diſp* 21. *num.* 37. dixerunt vt non obſtante errore in deſignatione Diœceſis,valeret vtique, ſi ex aliis circunſtantiis de illa perſona conſtaret.

Nec obſtat tunc dicere ex ſententia contraria priuilegium iuxta ſupplicationem intelligi; quia vt reſpondent Hoſtienſ. *hic num.*12. Antonius *in dicto cap.ſignificante num.*9. ex Speculatore, Bart. & aliis, Felinus *ibi num.*1.Milis *in repertorio lit.R*, *num.*7.verb.*reſcriptum*,verſ. *reſcriptum ſi contra*, Petrus de Ledeſma *in ſumma de Sacram. matrim. cap.*27.*poſt* 7.*concluſionem*,*dubio* 2.Perez ad Seguram *in l.imperator. num.*40.*ff.ad Trebell.* illud erit verum de ſubſtantialibus contentis in ſupplicatione, & perſona, cui fuit verè intentio impetrandæ gratiæ, ſi de ea conſtet; quamvis erratum ſit in nomine; & ſic idem Perez affirmat ſe ex multis defendiſſe valuiſſe gratiam à Papa cuidam conceſſam, in cuius Patris cognomine erratum eſt: alia dico *in dict. cap. ſignificante.* 13

Quod ſi exempla prædicta, ſeu alia ſimilia apponerentur in diſpenſatione, ſiue reſcripto impetrato taxationis cauſa; tunc reuera non valeret ea diſpenſatio, ſiue reſcriptum, vt probant Doctores in principio verſ. *ad ſecundam*, relati ex textu *in cap. cui de non Sacerdotali de præbend. lib.* 6. vbi deciditur mandatum de conferendo alicui præbendam certi valoris, non extendi ad minoris valoris Præbendam, & ex textu *in cap. ſuſceptum hoc tit. lib.*6. vbi mandato dato de conferendo vacanti per reſignationem, nequit conferri ſi vacet per mortem; cum tamen in vtroque euentu vel facilius in primo caſu, vel ſaltim æquè facili in poſteriori Pontifex concederet, & vtrobique aſſignat plures Doctores Barboſa dicens *in fine dict.cap.cui de Sacerdotali*, de quibus iam *ſupra* dixi *in principio huius tituli*, *& in cap.cæterum* 3. 14

Sed quare in hoc caſu diſpenſatio ſit irrita; non ſic in primo, vbi fuit facta ex demonſtratione, docent Abbas, Anton. Felinus,& Beroius *hic*, *& in dicto cap.ſignificante in locis iam relatis*, Rebuffus, & Staphileus adducti; item & Syluester verbo *reſcriptum quaſt.*3. Gutierrez *canonic. dict. lib.*2.*c.*15.*num.*83.*&* 84.Couarruu. ex Rotæ *deciſ. lib.*1.*variar.c.*20.*num.fin.* id nempè differre,† quia quando gratia demonſtrationis adijcitur, qualitas non reſtringit gratiam; ſed reuera eſt animus conferendæ rei, vt eſt in ſe; quamvis falſa eius qualitas demonſtretur; verum quando cauſa taxationis limitatur gratia ad rem qualitate illa affectam: quare dicunt, vt ſi illa non afficiatur, deficit gratia defectu voluntatis concedentis; quia non poteſt gratia trahi ad beneficium ea qualitate diſtinctum; licet id à Pontifice facilius conceſſum foret. 15 16

Hinc enim inquirere poteris, quando cenſeatur qualitas adiecta demonſtratiuè, ſiue taxatiuè: 17

&

& licet Felinus *hic num.*4.& Beroius *num.*45.*in* 2.
lectura, explicent, vt gratia demonſtrationis cen-
18 ſeatur apponi, quando ſub diuerſis verborum
conceptionibus exprimitur, † & taxationis gratia
quando ſub vna verborum conceptione, vt
exemplificat in legatis Thomas Sanchez *dicto*
*lib.8.de matrim. dicta diſp.*21. *num.*36.& magis ad
propoſitum allegatorum capitum Beroius relatus,
ſit cauſa demonſtrationis, veluti ſi dicat confero
tibi tale beneficium, quod fuit erectum in tali
Eccleſia pro dignitate, vel tale beneficium, quod
19 eſt Dignitas in tali Eccleſia, † item cauſa taxa-
tionis, vt ſi dicat confero tibi beneficium talis
Eccleſiæ, ſicut etiam prædictam regulam in lega-
tis tradunt Bartol.*in l.inter ſtipulantem* §.*Sacram.*
*num.*6.*ff.de verb.obligat.* & alij quos refert, & ſe-
quitur Tello *in l.*27. *Tauri num.*27.

20 Sed quamvis hæc ſic ſe habeant in legatis, &
contractibus, nihilominus ad beneficia non ſic
adaptarj videtur, cum frequentius vnica ſola ora-
tione ſoleat impetranti reſcriptum à Pontifice
reſponderi, ſi ita eſt, vt narras diſpenſetur, vel
conferatur, vel ipſemet confert: & ſic dicit San-
chez *dict.num.*36. vt cum ſemper ſit vnica oratio
cenſeretur tantùm qualitas appoſita ſemper per
modum taxationis; & ob id inutilem vtique diſ-
penſationem eſſe in qua erratum eſt v.g.io gradu,
aſſerendo eſſe ſecundum, cum tamen ſit tertius,
& impetrationem beneficij eſſe ſemper inutilem,
in qua aſſertum eſt id eſſe curatum, cum ſit ſim-
plex.

21 Vnde dicendum eſt vt licet reuera dicatur ap-
poni cauſa demonſtrationis, quoties duplex ora-
tio eſt, ſed non eſſe ſufficiens ſignum ad colli-
gendum apponi gratia taxationis vnicam eſſe
22 orationem ſed aliunde id petendum eſſe, †
quare prædicta iura *in dict. cap. ſuſceptum*, & *in*
dicto cap.cui non de ſacerdotali ad hoc comproban-
dum, reddunt rationem, cur ſub maioris valoris
Præbenda, non comprehendatur quæ minoris eſt
nec ſub vacatione per reſignationem comprehen-
datur vacatio per mortem, quod illud mandatum
fuerit cuius fines ſtrictiſſime ſeruandi ſunt, atque
adeo ex ſtricta hac mandati interpretatione colli-
gi eam qualitatem, & modum adiecta eſſe taxa-
tionis; & hoc eſſe ſpeciale in mandato optimè
notant Decius *in regula in eo, quod plus eſt n.* 14.
ff.de regul.Iuris, Pelaez *de Maioratibus in* 1. *edi-*
tione 1.*p.quæſt.*4 *num.*3.Sanchez *dict. diſp.*21. *ſub*
*num.*36 & videntur tenere plures relati à Barbo-
ſa *in dicto capit.cui non de Sacerdotali in fine.*

23 Vnde Beroius *hic in* 2.*lect.num.*57. & 58. dicit
aliàs placuiſſe ſibi regulam iam primo relatam;
nunc tamen non placere, tam in legatis, quàm
diſpenſationibus, eumque late impugnat, & *n.*58.
concludit, quando aliquid adijcitur in eadem
oratione, non ſemper cauſa taxationis apponi,
ſed quando proceſſit generalis, vel indefinita
diſpoſitio de dando, aut faciendo aliquid, &
adijcitur locus ſeu materia, ſuper qua executio
fieri debet; ſecus ſi quid tanquam qualitas rei
adijceretur; quia etiam in eadem oratione dicere-
24 tur fieri cauſa demonſtrationis. † Et ſic amplexus
Sanchez addit, vt quamvis in eadem oratione
ſoleat Pontifex exprimere beneficium cum ſua
qualitate, cum expreſſio illa adijciatur tanquam
qualitas rei; non ideo cenſeatur cauſa taxationis,
ſed cauſa demonſtrationis appoſita, niſi aliunde
colligatur mentem concedentis fuiſſe cauſa taxa-
tionis.

Et ſimiliter addunt Beroius, & Sanchez pro- 25
xime relati dicendum eſſe id, quod expreſſum eſt
ſtare demonſtratiuè, quando requiritur ad certitu-
dinem, & valorem actus demonſtratio, & nulla
eſt alia; quia tunc eſt præſumptio valoris actus,
quæ ſemper in dubio capienda eſt *l. quoties ff. de*
rebus dubiis, & efficiet, vt in dubio ſtet demon-
ſtratiuè, ſic illi.

Ad tertiam partem quæſtionis quid dicendum 26
eſt, ſi plures cauſæ proponantur in reſcripto,
quarum vtraque eſt per ſe inſufficiens, ſed iunctæ
integrant. In quo articulo quidam exiſtimant vt
in reſcriptis gratioſis omnes cauſæ allegatæ, de-
beant eſſe veræ, ne ſint ſubreptitia reſcripta; &
non ſic de reſcriptis Iuſtitiæ, ita Mandoſ. *in ad-*
dit. ad vltimam allegationem Lapi 23. Maſcardus
de probat concluſ. 325. *num.* 24. Gutierrez *lib.* 2.
*quæſtion.Canon.lib.*2.*cap.*15.*num.*68. vbi dicit diſ-
penſationem ad matrimonium ſubreptitiam eſſe,
ſi vel vna cauſa ex pluribus allegatis ſufficientibus
falſa ſit; & quamvis ex illis verbis allegatis ſoleat
ſemper de ſtylo Curiæ diſpenſari; ex eo, quià
hæ cauſæ pendeant ex arbitrio, & voluntate ſo-
lius Principis, & ſermo ſit de gratioſis; quamvis
aliàs diſpenſauerit; exiſtente vna, vel duabus ex
prædictis; ſed nunc aliàs diſpenſare vult, niſi
exiſtentibus veris omnibus prædictis cauſis in diſ-
penſatione narratis.

Alij inquam, quos refert Maſcardus *ſuprà n.*3. 27
ex doctrina textus *in* §.*ſi plures inſt.de excuſ.tuto-*
rum, exiſtiment, vt quoties in quocumque re-
ſcripto plures cauſæ narrantur copulatiuè, qua-
rum aliquæ veræ ſunt, aliæ falſæ, expectandam
eſſe cauſam, qua nititur reſcriptum, atque ea
exiſtente vera non obſtare cæterarum falſitatem.
† Alij nempè exiſtimant, vt in quocumque re- 28
ſcripto debeant eſſe vera, quæ narrantur propter
illam clauſulam communem; *Super his te dili-*
genter informes, & ſi reperires quod preces veritate
nitantur ſuper quo tuam conſcientiam oneramus
diſpenſa, vbi ponderant verbum *preces*, quod
cum ſit pluralis numeri, comprehendit omnia
narrata; vnde ſi vel vnum falſum ſit, nequeunt
dici veræ; idemque procedere ex relatiuo *ſuper*
quo, quod eſt collectiuum omnium cauſarum præ-
cedentium. † Tum quia cum clauſula illa ſit 29
conditionalis, & inducat formam, formaque in
indiuiduo ſit ſeruanda, vt omnes agnoſcunt per
iura vulgaria, vt alibi ad alium propoſitum ſæ-
pius dixi, ſeqitur, vt hæc vltima videatur verior
ſententia, ſiue in reſcriptis gratiæ, ſiue Iuſti-
tiæ.

His nihilominus ſic iactis, ne longa diſputatio- 30
vtar ſic ad praxim ſtatuo, nempè vt ſi plures
cauſæ proponantur, & vtraque ſit inſufficiens
per ſe, integrantque vnam cauſam ſufficientem,
vt tunc ſi aliqua earum ſit falſa, corruat diſpen-
ſatio, cum illis nitatur voluntas diſpenſaotis. † 31
Quod ſi vna cauſa eſt ſufficiens ex conſuetudine
& ſtylo, & ea vera alia autem, quæ additur ſit
falſa communior ſententia eſt, vt valeat diſpen-
ſatio, nec vitiari reſcriptum: ita Thomas Sanchez
*de matrim dict.diſp.*21.*lib.*8.*num.*31.& 44. legen-
dus omnino cum multis ab eo relatis, quibus ad-
do Suarez *de religione tom.*2.*lib.*6.*de voto cap.*17.
*num.*11.Baſilium Pontium *de matrim.lib.*8 *cap.*17.
§.*vltimo num.*47.Dianam *p.*4.*tract.*4 *reſ.*53. verſ.
dico tertio. † Laurentium Portell. *in reſponſis* 32
*moralibus p.*3. *caſu* 8. *n.*2. vbi docet quod quando
in reſcripto narrantur plures cauſæ copulatiuè,
quarum

quarum aliæ veræ ſunt, aliæ falſæ, ſpectanda ſit
cauſa, qua nititur reſcriptum, eaque exiſtente vera,
non obſtare cæterarum falſitatem.

33 Quod eſt verum abſolute, vt loquuntur relati;
licet Caſtrus Palao *in opere morali tom. 1. tract. 3.
diſp. 6. n. 16. §. 5.* hoc intelligat de cauſa extrinſeca
diſpenſationi, & quæ per ſe non ſolet Principem
mouere ad diſpenſationem concludendam. Nec
obſtat clauſula ponderata *ſi preces veritate nitan-
tur*, quæ debet intelligi quoad cauſas ſubſtantia-
les, quæ inducunt ad facilius diſpenſandum: ita
idem Gutierrez, Sanchez cum multis, *dicto n. 44.*
vbi perſiſtit in ea ſententia, vt ſolius cauſæ fina-
34 lis, & ſine qua vitiet falſitas. † Et quod ea clau-
ſula intelligatur de veritate cauſæ finalis, quod
amplectuntur loquentes de priuilegiis, Nauarr.
*lib. 1. conſilior. in 2. editione tit. de reſcriptis conſ. 7.
num. vnico* Pelaez *de Maiorat. in 1. editione 1. part.
quæſt. 8. num. 2.* Emman. Sa *ſumma* verbo *gratia
num. 24* & in diſpenſatione matrimoniali Loaces
de matrimon. Regis Angliæ dubio 5. num. 40. Me-
nochius *conſ. 385. num. 1. 2. & 7. volum. 4.* etenim
vt refert Abbas, & alij per textum *in cap. cum
iam dudum de præbendis*, & alij, quos refert Maſ-
cardus *dict. concluſ. 325. num. 3.* illos ſequens, cum
plura copulatiue narrantur, quæ de iure non ſunt
neceſſaria, reſoluatur illa coniunctiua in diſiun-
ctiuam.

35 Verum eſt etiam, vt cum diſiunctiue narrantur
cauſæ, tunc ſufficiat alteram eſſe veram, ne re-
ſcriptum ſit ſubreptitium, ſic *in cap. inter cæteros
hoc tit. gloſſa in cap. 2.* verb. *& perpetuo*, vbi Anton.
num. 5. Imola *num. 5.* Ripa *num. 60.* Felinus *num. 23.
fallent. 3.* idem Anton. *in cap. exhibita in fine de
iudic.* Lapus *dicta allegat. 23.* limitat in fine Bald *in
l. præſcriptione num. 28.* verſ. *item infero*, Cod. ſi
contra ius, vel vtilit. publicam, Romanus *conſ. 369.
num. 37.* Milis *in repertor. littera G, num. 3.* verbo
gratia, verſ. *gratia non dicitur*, & *litt. R, num. 7.*
verb. *reſcriptum* paulo poſt principium, Iaſon. *in
l. ſed etſi mihi num. 15. ff. de verb. obligat. & l. dedi
in princip. num. 7. ff. de condit. cauſa data*, Bellam.
deciſ. 280. & deciſ. 415. num. vnico Calcaneus
conſ. 10. num. 3. Pariſius *conſ. 3. num. 90. & conſ. 42.
quantum ad alternatiuam num. 8. & 9. volum. 4.*
Ioannes Gutierrez *dict. lib. 2 Canonic. cap. 15. n. 56.*
Menochius *conſ. 385. à num. 1. & 2. volum. 4.* Pelaez
de Maioratu in 1. p. in 1. editione quæſt. 8. num. 2.
Maſcard. *dict. concluſ. 325. num. 8.* Nauar. *lib. 5. conſ.
in 1. edit. tit. de pœnit. & remiſſ. conſ. 20. num. vnico
in 2. lib. 1. tit. de præſcript. conſ. 7. num. vnico*, Re-
minald. *conſ. 474. num. 46. volum. 4.* Loaces *de ma-
trim. Regis Angliæ dubio 5. n. 40.*

36 Dubium verò eſt an quando per malitiam alle-
gatur falſitas, & in hoc articulo reſpondebis ex
dictis *infra ſub quæſt. 4.*

37 Ex iam dictis infero primo vt diſpenſatio Mo-
nacho conceſſa ad viuendum extra clauſtrum,
allegato proprio morbo, & matris neceſſitate, teſti-
monia Regis comprobata, ſit valida; quia cum
tota vis, & ſubſtantia diſpenſationis in vera mor-
tis neceſſitate ex proprio morbo conſiſtat, ſatis ſit
harum cauſarum veritas: ſic docent Valaſcus *con-
ſult. 60. fin. tomo 1.* Sanchez *de matrim. dict. lib. 8.
diſp. 21. num. 44. in fine.*

38 Secundo infero, vt ſi allegata ſola copula pro
cauſa, Papa diſpenſaret cum conſanguineis, ſi ea
cauſa non ſit habita, tunc diſpenſatio ſit ſubre-
ptitia; quia allegatur vnica cauſa, & ea falſa: &
ſic corruere diſpenſationem; ſic docent Corduba
in ſumm. quæſt. 45. opinione 2. punct. 1. Gutierrez *dict.
lib. 2. Canonic. cap. 15. num. 133.* Henriquez *lib. 12. de
matrim. cap. 3. num. 9.* Manuel *tom. 1. ſum. in 2. edi-
tion. cap. 238. concl. 9. numer. vltimo*, Vega *tom. 1.
ſumma cap. 88. caſu 2.* Thomas Sanchez *dict. lib. 8.
de matrim. diſp. 21. num. 45.* † Vbi bene de alio 39
caſu inquirit, & reſoluit circa diſpenſationem ma-
trimonialem, vbi ſcilicet allegatur copula, & quod
ob id mulier paſſa eſt famæ iacturam, vbi affirmat
diſpenſationem valere, ſi ſcandala illa, & infamia
vera ſint, ipſum videbis cum aliis.

Ad quartam, & vltimam quæſtionis partem, an 40
ſicut in reſcriptis, & gratiis conceſſis à Principe,
ſubreptio operatur ſic, & in conceſſis ab Epiſco-
po, ac alio Iudice inferiori: in quo dubio Ema-
nuel Sa *in ſumma* verbo *gratia num. 22.* dicit gra-
tias ab Ordinario conceſſas, non reddi ex ſola ſub-
reptione irritas, ſed à ſolo Pontifice promanantes:
& ſic videtur docere Nauar. *lib. 1. conſ. tit. de tem-
poribus ordin. in 1. edition. conſ. 43. num. 1. verſ. 2. in
poſthum. conſ. 2. num. 1.* dicens gratias Ordinarij non
fieri nullas ex omni ſubreptione, ſicut gratias
Pontificis, probans ſic *ex clem. 2. de officio ordin.*
vbi deciditur collationem beneficij factam ab
Ordinario habenti aliud, illudque tacenti, non
eſſe irritam, ſecus ſi à Papa, vel eius legato
fiat.

Nihilominus conſtituta ea differentia, de qua 41
ſuprà ſub principio huius capitis; nempè vt reſcri-
pta gratioſa ſubreptitia, ſint ipſo iure nulla, non
æquè reſcripta Iuſtitiæ, niſi ope exceptionis, dico
iuxta ibi dicta, vt quemadmodum dixi de reſcri-
ptis à Papa, & à Principe impetratis ſubreptio-
nem, ſeu obreptionem, ſic etiam in præſenti caſu
reſoluendum reſpectu reſcripti ab Ordinario con-
ceſſi, & impetrati; eo quod rationes, quas *ibi* ad-
duxi indiſtinctè loquantur; tum quia cum tales
litteræ reddantur nullæ ex defectu voluntatis con-
cedentis, quam aufert deceptio, tacita veritate, vel
expreſſa falſitate inducenti ad concedendum, ſe-
quitur vt cum idem voluntatis defectus reperiatur
in Pontifice, & in quocumque alio inferiore con-
cedente, idem in vtriſque gratiis dicendum ſit. † 42
Tandem; quia nemo diceret diſpenſationem in
voto non nubendi, impetratam ab Epiſcopo vali-
dam eſſe, allegata falſa cauſa vehementis periculi
incontinentiæ, vel tacita circunſtantia neceſſariò
explicanda, vt ſi ſimul eſſet votum non nubendi
& aſſumendi ordinis ſacri: ita in terminis docet
Thomas Sanchez *dict. lib. 8. de matrim. diſput. 21.
num. 4.* † Sed ipſe non omnino reiicit primam 43
opinionem relatam, cum doctrina Felini, & aliis re-
latis *in cap. ad aures hoc tit. num. 35. concl. 14.* Seluæ
de benef. 3. p. quæſt. 11. à num. 56. dicit ibi dictum
non eſſe vniuerſaliter verum, ſed tantùm proce-
dere in litteris impetratis ad beneficia, in quibus,
aut tacetur verus beneficij valor, aut falsò expri-
mitur; quia non ob id redderentur ſubreptitiæ, ſicut
ſi à Papa impetrarentur, † ex ea differentiæ ratione 44
quia cum præſumatur, vt Ordinarius ſciat qualita-
tes beneficiorum ſuæ Diœceſis, & melius, quàm
priuati, ſequitur, vt expreſſio, tanquam cadens ſuper
rem non neceſſariam, minimè inducat ſubreptio-
nem, litteras vitiantem. Et ob id inquam caute,
vbi ſuprà, Nauar. non ſic conſtituerit vniuerſaliter
inter vtraſque litteras differentiam, & diſcrimen,
ſed limitatiùs dicens gratias Ordinarij non fieri
nullas ex omni ſubreptione, ſicut gratias Pontifi-
cis, loquens tantùm in beneficiis in quibus aliqua
ſunt explicanda, dum à Pontifice impetrantur
quæ

Digitized by Google

quæ non ſunt neceſſaria, dum impetrantur ab Epiſcopo ob rationem proximæ traditam, reſoluens vt non omnis taciturnitas, vel falſi expreſſio, quæ circa illa induceret ſubreptionem irritantem litteras impetratas à Papa inducat quando ab ordinario impetrantur.

45 Quare optime Doctores per dictam *Clem.2. de officio ordinarij*, dicunt quod ſi ab Apoſtolicæ ſedis legato de beneficio facta ſit collatio aliud obtinendi non valeat, niſi de illo, quod obtinet, facta fuerit mentio ſpecialis vt docent etiam Tyraquellus *de iure marıti gloſſa 7. num.114.* Azor. *inſtit.mor.pag.2. lib.6. cap.10. quaſt.5. & 6.* & alij citati à Barboſa *in cap.ſi motu proprio de præb.lib.6.*

46 † Secus autem in prouiſione facta ab ordinario, in qua oon eſt opus impetranti facere mentionem de obtentis, vt docent Azor.*dict.cap.10. quaſt.4.* Nicolaus Garcia cum aliis de beneficiis, *part.11. c.4.num.99.* Sanct.*variar.reſolut. quaſt.50. num.5.* & mihi videtur procedere ex differentia iam tradita ioter teſcripta à Papa impetrata, & ab Epi-

47 ſcopo. † Tum & proprius ad intellectum, *dict. Clem.2.* nam Epiſcopi, & ordinarij intelliguntur prouidere in Eccleſiis motu proprio, cum ad hoc teneantur; ſed Papa, & delegati prouident perſoois; & non Eccleſiis, vt dicit Cardinalis, *ibi num.13. quaſt.17.* Barboſa *num.3.* Menochius *de arbitrariis caſu 201. à num.154.* Gonzalez *in regul.8.Cancel.§.6.proœm.num.10. & gloſſa 5.n.173. & 184.*Felinus *in dict.cap.ad aures hoc tit.num.15. verſ.vnde dicit Cardinalis.*

QVÆSTIO III.

An vitium in exprimenda cauſa impulſiua, vel ea tacenda contingens, noceat Principis conceſſioni. Et an litteræ ad beneficium, quod non habet curam animarum, hoc expreſſo vacant. An falſus beneficij valor in litteris expreſſus noceat ſemper. An impetrans à Principe indulgentiam homicij, teneatur mentionem facere prioris veniæ conceſſæ alterius homicidij. Et an petens à Rege licentiam conſtituendi Maioratum, teneatur mentionem facere filiorum omnium, quos habet, eorum numerum exprimens.

SVMMARIVM.

1 *Vitium in tacenda, vel exprimenda cauſa impulſiua contingens, qualiter noceat Principis conceſſioni*, remiſſiue.

2 *Gratia impetrata ad beneficium; narratiua facta; quod eſt curatum, cum tale ſic non eſſet, dicitur ſubreptitia ſecundum aliquos, & quare;* num.3. *contra*, num.4. *vide à* num.6.

4 *Falſitas expreſſa, quæ non inducit ad citius concedendum, non vitiat gratiam.*

5 *Mentio falſa qualitatis à iure exprimenda, non nocet gratiæ, cum ſit demonſtrationis cauſa, ſecus ſi taxatiuè*, n.6.

7 *Mandatum de conferendo alicui Præbenda Sacerdotalis, vel integra, aut certi valoris, facit vt alia etiam minoris valoris, aut non Sacerdotalis, quare*, n.8.

8 *Papa mandans prouideri alicui de beneficio certi valoris, prohibet, vt nec volenti ei prouideatur de minori.*

9 *Argumentum a maiori, non valet in mandato.*

10 *Qualitas, quæ ineſt beneficio eſt memoranda ab impetrante, ſi ea non expreſſa Princeps precibus annuiſſet & è contra, ſi ea qualitas non inerat*, n.11.

12 *Impetrans tenetur exprimere valorem obtenti beneficij, contra*, num.13.& 14. *reſolues vt* n.15.& 16.

13 *Valor de ſecundo beneficio impetrato, non eſt punctuatim exprimendus, ſed vt infra*, n.15. & 16.

16 *Cautio circa valoris expreſſionem eſt, vt moraliter exprimatur, vſque ad certam ſummam.*

17 *Impetrans indulgentiam homicidij, tenetur facere mentionem prioris veniæ, alterius homicidij, vt* num.18.19.& 20.*ſecus alterius diuerſi delicti*, n.21.

18 *Diſpenſatio non extenditur ad caſum maiorem.*

19 *Impetratio ſecunda reſcripti ad delicti remiſſionem, eſt inualida, vt ſubreptitia ob præſumptam defectum voluntatis ipſius Principis.*

21 *Indulgentia primi delicti, non eget narratiuâ in impetratione pro ſecundo delicto alterius ſpeciei.*

22 *Libellus ad petendam conſtitutionem Maioratus, num debeat narrare filiorum numerum, quos facultatem impetrans habet*, num.23.& 24.

24 *Maioratus inſtituendi facultas ſolet à Principe concedi cum ea conditione vt cæteris filiis concedatur congrua pro alimentis.*

25 *Facultas facilius à Principe pro inſtituendo Maioratu, ſolet concedi, quando ob pluralitatem filiorum bona diuiſa in partes, ad extraneos poſſit venire.*

26 *Legitimatio facienda filij num requirat mentionem filiorum legitimorum*, num.28.*vbi pro affirmatiua ſententia, ſi legitimatio tenderet, ad hoc, vt ſic legitimatus ſub intraret cum legitimis ad patris bona.*

28 *Legitimatus filius non ſuccedit in primo genitura, ſi legitimatur à Principe, vel oblatione curia, ſecus ſi ſub ſequenti matrimonio*, num.19.

30 *Maioratus inſtitutor num debeat dicere ſe tantùm unum filium habere, cum à Rege impetrat facultatem.*

PRæmitto vt hæ aliæ quæſtiones, de quibus mentionem facio *in cap.17. & hic & in cap.* 1
27.cap.31. c.34. & cap.penult.hoc tit poſſint etiam promiſcuè *hic*, & in prædictis iuribus tractari, ſicut & *in cap.3. in aliis ſuprà.* Quarè iam ad primam difficultatis partē, præmiſſis, quæ etiamdico *hic, & infra in d.27. 31.& aliis* vbi quæ ſit cauſa impulſiua, aut finalis, & quod vitium in tacendo verum, ſeu exprimendo falſum in illis inſpiciatur; ideo pro hoc primò dubio ad iam dicta te remitto, & quæ dico in ſequentibus quæſtionibus.

Ad

Google

Ad ſecundam quæſtonis partem; licèt exiſti-
2 mēt nonnulli nullam eſſe gratiā, vtpotè ſubrepti-
tiam impetratum, ſcilicet ad beneficium, cui non
inerat cura animarum, facta tamē mentione, quod
eam curam haberet; quia etſi facilius Papa con-
ceſſiſſet beneficium à cura animarum immune
comperta veritate, adhuc ex expreſſo falſitatis
prætextu, nocere gratiæ dicunt quia contingit in
his, quæ de iure neceſſario ſunt exprimenda, vt
cura animarum, *cap. cum illis de præb. lib. Clem. 1.*
eodem tit. reg. 63. Cancellariæ, Rota *in nouis deci-*
3 *ſion. 292.* † ideò inferentes vt ſicut emiſſio eius
qualitatis, quæ de iure neceſſario eſt exprimenda,
officit gratiæ; quamvis eam nihilominus conceſſiſ-
ſet; ita & eodem modo falſa mentio huius qua-
litatis noceat, etiam ſi veritate comperta, idem
eſſet Princeps conceſſurus & tenent ſic ex doctri-
na textus *in cap. ſuſceptum hoc lib. 6.* item & *ex*
cap. cui de non Sacedotali de præb. lib. 6. vbi ſi eſt
mandatum de prouidendo à Papa beneficium non
ſacerdotale, non eſt cur prouiſio fiat de benefi-
cio ſacerdotali, & ex deciſione Rotæ 562. in anti-
quis.

4 Ego verò exiſtimo in hoc dubio contrariam
ſententiam tenendam eſſe; quia cum regula iuris
ſit per textum *in cap. in noſtra hoc tit.* quod falſitas
expreſſa, quæ non inducit ad citius concedendum,
non vitiat gratiam ſecundùm Rotam *in deciſ. 70.*
de reſcript. in antiquis, quàm referunt Barboſa *in*
dict. cap. in noſtra num. 3. & Riccius *in collect. deciſ.*
p. 5. collect. 1981. ad dict. cap. ſequitur dicendum vt
quemadmodum iam *ſuprà* dixi non eſſe neceſſa-
rium exprimere nobilitatem impetrantis, quemad-
morata facilius Papa concederet: ſic è contra hic
nam ex quo conſtat de corpore beneficij ſimplicis
impetrati, etſi ſub falſa demonſtratione habentis
ſcilicet animarum curam, nulluſque dolus ex præ-
dicta hac falſæ qualitatis mentione præſumatur
cum ea non expreſſa facilius obtentum eſſet apud
Principem euidenter apparet, vt prædicta expreſſio
non officiat impetrationi, vt docent in terminis
Panormit. *in cap ſignificante col. penult. & in dicto*
cap. 20. num. 6. hoc tit. vbi Felinus *col. 2.* optimè
Ioannes Staphileus *de litteris gratiæ, & Iuſtitiæ*
fol. 52. tit. de modo, & forma impetrandi, Dominic.
conſ. 112. Couar. benè *lib. 1. variar. cap. 10. ſub n. 6.*
qui perpendentes mentem prædictæ *deciſ. 562.*
5 deducunt hanc doctrinam ex ea, † dum probant
falſam mentionem eius qualitatis, quæ iura expri-
menda erat tunc non nocere gratiæ cum cauſa
demonſtrationis ſit per textum *in l. falſa ff. de con.*
& demonſtrat. non enim dicunt vt ex hac falſitate
Princeps inductus fuerit ad conceſſionem eius,
quod alioqui ex certa ſcientia minimè conceſſiſſet
quod expreſſius dicit *deciſ. 19. de præb.* in antiquio-
ribus & *deciſ. 582.* in antiquis.

6 Verùm ſi prædicta demonſtratio fieret v. g.
cauſa reſtrictionis, aut taxationis per mentionem
dictæ qualitatis: tunc reuera quia eo in caſu non
poſſet ipſa gratia trahi ad id beneficium, quod eà
qualitate careret; licèt id facilius à Romano Pon-
tif. conceſſum foret, gratia non inquam videret, vt
rectè intelligentibus ſatis notum eſt *ex dict. cap.*
ſuſceptum de reſcriptis & cap. cui de non Sacerdo-
tali de præb. nec gratiam ipſam exequantur in be-
neficio ſub ea minimè comprehenſo.

7 Et confirmatur; quia ſi mandatur alicui conferri
Præbenda, non Sacerdotalis, vel integra, aut certi
valoris, non poterit ei conferri, etiam volenti
Præbenda non Sacerdotalis dimidia, vel minoris
valoris vt colligūt Ordinarij, Archidiacon. Lapus,
Abbas, Gemin. Ioannes Andreas, Anchar. Butrius,
Dominic. Monach. & Barboſa per textum *ibi in*
dict. cap. cui de Sacerdotali, Ximenez *in concord. t.*
p. & 2. in compend. pagina 392. remiſſiuè, Caſal *in*
annotat. Franciſcus Viuianus *in rationali lib. 3. pa-*
gina 89.

Item ex eo; quia ſi Papa mandauerit prouideri 8
alicui de beneficio certi valoris, non poterit ei
volenti de beneficio minoris; quia ſic mandatum
debet ſtrictiſſimè obſeruari: ſic docent Meno-
chius *conſ. 71. num. & 14.* Sanchez cum multis *de*
matrimonio lib. 8. diſp. 21. num. 35. & 36. verſ. *vide*
textus; ſunt enim mandati fines diligenter ob-
ſeruandi, & cuſtodiendi vt per Menochium
conſ. 134. num. 3. Ioſeph. Ludouic. *deciſ. Peruſ. 57.*
num. 5. & deciſ. 117. à num. 12. Tyraquel. *in l. ſi vn-*
quam verb. libertis num. 59. cod. de reuocand. donat.
Aloyſius Riccius *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici*
deciſ. 309. num. 1. in 1. edit. Camillus Bortellus *in*
ſumma omn. deciſ. tit. 66. num. 437.

Sic vt nec valeat argumentum à maiori in man- 9
dato, cuius fines diligenter ſunt obſeruandi, vt
per Chald. Pereyra *de emptione, & vendit. cap. 13.*
num. 55. † Etenim vt conſiderat Couarruu: *dicto* 10
lib. 1. variar. cap. 20. num. 6. in fine, vbi cum bene-
ficio qualitas ineſt, cuius de iure mentio non eſt
in precibus facienda, ea procul dubio exprimi de-
bet, vt dixi ſuperius etiam ſi ea non expreſſa Prin-
ceps precibus admiſiſſet. † Quod ſi aliquid (ad- 11
dit) precibus exprimatur, quod beneficio petito,
nequaquam inerat, & eo non expreſſo, idem
Princeps conceſſiſſet; licèt id pertineat ad quali-
tates iure exprimendas, non vitiari ex hoc gratiam
à Summo Pontifice conceſſam palem ex dicta
deciſione Rotæ deducit.

Ad tertiam quæſtionis partem an falſus bene- 12
ficij valor in litteris expreſſus, ſemper noceat; vt
reſpondeam repetitis hic, quæ *ſuprà* dixi *in Rubr.*
quæſt. 1. verſ. *ad quartam*, & verſ. *ad vltimam*; vbi
nonnulla de valore verificando in beneficiis, &
qualiter nunc iam breuiter ad dubium eſt reſpon-
dendum, vt impetrans gratiam ad aliquod bene-
ficium à Romano Pontifice, tenetur, non ſolùm
beneficium iam obtentum exprimere, ſed etiam
eius valorem eo modo, quo *ſuprà* dictum eſt in
præcitatis Rubricæ locis, vt docent gloſſa *in clem.*
1. de præbend. & *ibi* Doctores in gloſſa *vel alteri,*
verſ. *vel quantitatem redditum quam habet ex vno*
beneficio Staphileus *de litteris gratiæ tit. de form.*
ſpectatiu. § noua forma à num. 43. Selua *de benefic.*
p. 3. quæſt. 12. Ludouic. Gomez. *in regul. de valore*
beneficiorum exprim. quæſt. 1. & 5. Couarruu. omni-
no legendus; quia ſubtiliter diſputat cum multis
ex antiquis, & iuxta regulas etiam iuris ciuilis
lib. 1. variar. dict. cap. 20. numer. 7. & libro 3. cap. 13.
numero 1. cum quo ſic docet Barboſa *in dicta*
clem. 1.

Sed imò potius ex multis videtur, quod ipſe 13
Couar. contrariam teneat ſententiam *ſub dict. n. 7.*
quatenus cum Rebuffo, Selua Rota, Oldrado,
Cardinal. Decio, & aliis, dicit vt de iure non ſit
exprimendus valor; eo quod verus valor benefi-
ciorum difficulter queat certitudine probari, au-
thore Ludouico Gomez. *in dicta regula de valore*
exprimendo quæſt. 11. dicens vt error in hoc expri-
mendo minimè ſit conſiderandus, vbi Principis
voluntas conſtat per doctrinam Rebuffi *in tract.*
de nomin. quæſt. 9. num. 44. aſſeuerantis nominatio-
nem, quæ apud Gallos obtenta fuerit facta men-
tione

tione beneficij obtenti, & eius valoris, maiori tamē quantitate expreſſa, quæ verè valuerit admit-
14 tendam eſſe. † Quare Felinus *hic num.5.* Nauar. *conſ.1. de conſtit. quæſt. 19. num. 50.* Maſcardus *de probat. concluſ.* 887. dixerunt vt licet impetrans teneatur mentionem facere de beneficio obtento, ſed non de valore eius: nam vt dixit idem Maſcardus propter non expreſſionem valoris, gratia non probatur ſubreptitia. Et comprobatur; quia in impetrationibus beneficialibus illa tantùm ſunt exprimenda, quæ in iure expreſſa reperiuntur, vt dicunt Menoch. *de arbitrariis caſu* 201. *à num.26.& num.156.* Azot.*inſtit. moral. p.2. lib.7. cap.23.quæſt.2.* Azeuedus *in l.2. tit. 1. lib. 2. noua recopilat.num.19.* & ſic dixit Sanchez *de matrim. lib.8. diſp. 21. à n.12.* quod non ex omni veritatis taciturnitate, gratia redditur ſubreptitia; quamvis ea cognita Princeps non conceſſiſſet, ſed tunc ſolùm quando tacetur veritas, quam iura iubent exprimi, quæ de valore non videntur loqui.

15 Vtcumque verò ſit, cum iam *ſupra* dixerim *in Rub.ſub dict.quæſt.1.*in verſ. *ad quartam*, ab executore gratiarum Apoſtolicarum eſſe probandum beneficij valorem; & videam de ſtylo ſic practicari in his Regnis, procedereque de ſtylo Curiæ Romanæ, & ex regulis Cancellariæ 21. & 61. vbi gloſſa, & Ludouicus Gomez.poſt Felin.*hic n.10. & in cap.cauſam quæ in 2.de teſtib.*vbi aliquid dixi Rota *in nouis deciſ.*292.Oldradus *conſ.216.*Cardinal.*num.dict.clem.1.col 3.* Selua *de benefic. part.3. quæſt.12. col.2.* Decius 156. Rebuffus *ſupra dict. quæſt.9.num.29.* ſequitur pro prima ſententia reſoluemus cum ea, tamen cautione, de qua dixi *in dict. quæſt.1. Rubrica*, & de qua etiam teſtatur Couarruu.*dicto lib.1.variar.cap.20. numer.7.* verſ.
16 *ſolet*, † dum ait quod circa valoris expreſſionem ſolet ea cautio adhiberi, qua valor ſignificatur, vſque ad certam quantitatem, vt v. g. cuius valor centum aureos non excedit, aut quod valet vſque ad centum aureos: additque Couarru. ſic apud Romanam curiam fieri, vt valor beneficiorum, qui parum certus eſſe poteſt, abſque periculo exprimatur, gloſſa inſignis, vbi Doctores *in cap. quamvis*, verbo *vſque ad certum de præb.lib.6.*& Cardinalis 1. *notab.4. de conceſſ.præbendæ*, Francus poſt alios, *in dicto cap.cui de non Sacerdotali de præbend.lib.6. col. fin.* Dominic.*conſ.133.col.3.*Felin.*hic concluſ.9 & 10.* Ioannes Staphileus *de litteris gratiæ, & Iuſtitiæ, folio 29.col.1.*Ludouic.Gomez. *in tract. de ſpectatiu. num.* 103. & ſecundùm hæc intelligi debent Menochius *conſ.316.num.12.*Flamin. Pariſius *de reſignat.lib.10.quæſt.2. n.* 13. dicentes quod qualitates requiſitæ à Iure, vel à Curiæ ſtylo, ſi non exprimantur in litteris vitiant gratiam alia inquam, quæ congerunt Doctores omitto.

17 Ad quartam quæſtionis partem an impetrans à Principe indulgentiam homicidij, teneatur mentionem facere prioris veniæ conceſſæ alterius homicidij. In quo dubio pro affirmatiua ſententia videtur non neceſſarium vt mentio fiat veniæ prioris homicidij ex multis, quæ latè dixi *infra in c.23.de ſent. & re iudicata*, vbi Princeps aggrauat delicta multis modis. Deinde; quia Princeps tutè & abſque animæ reatu poteſt remittere criminis pœnam, quæ in ſatisfactionem Reipublicæ à legibus fuerit inſtituta, vbi ex hoc ipſi Reipublicæ damnum minimè ſequatur, & abſque læſione priuati iniuriam paſſi ſecundùm D. Thomam 2. 2. *q.67. art.4.*& *ibi* ſcriptores maiorem *in 4.diſt. 15.q.19.* Felinus *in cap. qualiter ad corrigendos num 36 de accuſationib.*pulchrè Alphonſus à Caſtro *lib.2.de lege pœnali, cap. 2.* verſicul. *contra hanc ſecundam.*

Sed adhuc iuxta regulas textus noſtri *cap 3.ſuprà* & aliorum exiſtimo, vt impetrant veniæ reſciptum ſecundi homicidij tenetur facere mentionem de primo reſcripto alterius homicidij veniæ; ex eo quia ſi Princeps ſic certior primæ veniæ factus eſſet à conceſſione ſecundi reſcripti, abſtineretur, & retraheretur circa eandem delicti ſpeciem alterius ſcilicet homicidij; quia quemadmodum diſpenſatio non extenditur etiam ad caſum maiorem, & habentem in ſe maiorem rationem, quam habeat caſus conceſſus, vt dicit Bernard. Diaz *in reg.195.*Barboſa *in cap.2. de filiis Presbyteror.lib.6.* ſic etiam in noſtro caſu; quia propter ſecundum homicidium conſideratur maior ratio difficultatis in concedendo reſcripto veniæ pro illo ſecundo homicidio reſpectu primi iam conceſſi: & ſic in terminis hanc ſententiam abundè tenent, & comprobant Guillelmus à Cuneo *in l.3. cod.de Epiſcopali aud.* 18

Dicens ſecundam impetrationem reſcripti ad remiſſionem delicti, eiuſque abolitionem, vti ſubreptionem, inualidam eſſe ob præſumptum defectum voluntatis ipſius Principis Barbatia *in cap.dilectus in 1.de reſcript. num.10* Bald. *in dict. l.3.*Felinus *in cap.poſtulaſti hoc tit. col.3.*Iaſon.*in l. nec damnoſa cod.de precibus Imperat. offer. num. 3.* Annania *in cap.ad abolendam col.2.de hæret.*Ioannes Lupezius *in cap.per veſtras in 4.notab.num.11. de donat.inter virum, & vxorem*, Ioannes Crotus *in cap.vltimo col.penult.de conſtit.lib 6.* Alciatus *in cap.cum non ab homine num. 43. de iudiciis* Ferdinand.Loaces *in tract. de matrimonio dubio 10 n.6*, qui ad hoc *leg.Regiam*, eandemque expreſſam conſtitutionem refert *l.2.*ſcilicet *tit.11.lib.1. ordinam.*Couar. *variar. cap.20. num.8.* quibus addo Molinam *de primog.lib.2.cap.4.num.52. & lib. 4. c.3.n.40.* 19

Et ego cum præcitatis dico ex adductis *in dicto cap.3. hoc tit.* hanc ſecundam ſententiam veram eſſe; quia vt docent Grammaticus *deciſ. 59. n.58.* Nauar.*in cap. ſi quando ſupra hoc tit. except. 3. in princip.& except.8.& 9.* Couar.*dict. cap. 20. lib.1. variar. numer.* Gutierrez *Canonicar. lib.2. cap.15. num.12.*Valaſcus *conſult.72. num 2.* vt impetratio ſaluetur à ſubreptione, ſeu obreptione; ſunt exprimendæ omnes qualitates in ea, quibus moueri poſſet Princeps ad non concedendum, ſeu difficilius concedendum, vt contingeret in ſecundo reſcripto homicidij repetiti. 20

Vtcumque verò ſequaris, iterum dico, vt noſtra ſententia ſit admittenda, quando in eodem genere delictum reperitur, quaſi contrarium ſit obſeruandum, vbi diuerſum delictum is; qui veniam impetrat fecerit, vt notanter dicunt Alciatus *ſuprà num* 43. conſulentes Iudici, ne ſtatim propter Guillielmi ſententiam delinquentem puniat, ſed ipſum Pricipem prius admoneat, vt ei reſcribat quæ fuerit eius mens in præfati criminis remiſſione; quæ praxis poteſt comprobari ex doctrina textus *dict.cap. ſi quando 5. ſupra hoc tit.* & his, quæ latè dixi *in cap. 12. de iudic.* quæ vera ibi dicta ſunt, quoties eſt dubium in verbis legis, ſeu ſuperioris præcepti. Tamen quia in hoc caſu non dubitatur, ſed apertè 21

conſtat de præcepto, ſolumque poſſit eſſe dubium
de mente, & voluntate Principis, videtur vt ſit
ſtandum regulis iuris, quare Couarruu. *vbi ſupr.*
dict. num. 8. in fine, dicit hanc diligentiam conſul-
tarionis non eſſe neceſſariam, tam etſi videatur
æquiſſima.

22 Ad quintam quæſtionis partem, an petens à
Rege licentiam conſtituendi Maioratum, te-
neatur mentionem facere filiorum omnium, quos
habet: & quia idem Couar. *dict. lib. 1. variar. cap.*
fin. num fin. refert in praxi dubitatum, quid dicen-
dum eſſe de eo libello, quo Rex licentiam exhi-
bet alicui competenti ad conſtituendum primo-
genium ex bonis ſuis, etiam cum præiudicio por-
tionis legitimæ, quæ cæteris filiis iure debetur
nùm ſi is; qui petit habens v.g. plures filios octo-
decim, aut duodecim, non facta eorum ſpeciali
mentione; tametſi eorum in genere meminerit
ea libelli, ſeu reſcripti impetratio ſuſtineretur,
23 ſiue non. † In quo dubio referens ipſe litem or-
tam, & controuerſam, & quod quibuſdam vi-
ſum fuerit hunc Principis libellum nullum fore,
vtpote veritate tacita, obtentum cum forſan Prin-
ceps minimè dictam conceſſiſſet licentiam, vel ei
moderamen aliquod adſcripſiſſet, quo tot filio-
rum præiudicio moderetur: & colligi videtur ex
dictis *ſupra in cap. 3. & infra in cap. 17.* vbi praoam
debere fieri mentionem de his omnibus, quæ vti-
que ad concedendum redderent Principem diffi-
24 ciliorem. † Adhuc tenet non fuiſſe neceſſariam
mentionem filiorum tot ſpecialem; quia vt iam
dixi *ſupra dict. cap. 3. quæſt. 3.* in verſ. *ad quintam*
& omnes cum Molina, Mierez, & aliis agnoſ-
cum in erectionem maioratuũ Princeps ſolitus eſt
facultates concedere conſtituendi maioratus, ea
appoſita conditione, vt cæteris filiis, qui à pri-
mogenio excluduntur, eiuſque ratione priuantur
portione legitima, congrue exhibeantur alimenta
addentes, & nec quidquam ſoleat mouere Prin-
25 cipem maior, vel minor filiorum numerus. †
Imò vt reſoluit Couarruu. *in fine*, facilius ſolet
Princeps moueri ad permittendum conſtitui pri-
mogenium ex eo patrimonio, quod alioqui in
plures diſtinctum partes ob maiorem filiorum
numerum, facilius diſſipabitur, ad extraneoſque
alienatione rerum Auiti fundi deuenient, quod
vt contra conſeruationem familiæ videntur abhor-
rere Regni huius conſtitutiones, vt patet ex tra-
ditis per Molinam, & eius Additionator *lib. 1. de*
primog. cap. 2. & alibi ſæpius, & ita in caſu noſtræ
quæſtionis ſentio.

26 Nec obſtat dicere vt ſi quis impetrare velit à
Principe legitimationem filij illegitimi, & is
habeat filios legitimos, & naturales teneatur
Principi exprimere quot filios legitimos, & na-
turales habeat expreſſim numerum aſſignando
certum, vt dixerunt Præpoſitus *in cap. per venera-*
bilem §. quod autem col. 15. verſ. aduerte nunc qui
filij ſint legitimi, vbi latè repeto, Curtius Senior
conſ. 19. verſ. *capio tertium*, & *conſ. 35. col. 9. &*
conſ. 73. verſ. *nono impugnari poterit*: argum. *l. nec*
ei §. vltim ff. de optione leg. vbi Iuriſconſultus ſcri-
bit in cauſæ cognitione, quæ adoptioni præmit-
titur agendum eſſe de numero filiorum adoptan-
tis. Quia reſpondeo primo paucos, præter Præ-
poſitum, & Curtium tenuiſſe, exprimendum
eſſe ad eam legitimationem filiorum numerum,
vt dixit Couarruu. Secundo quia etſi *ex authent.*
quibus mod. nat. efficiantur legitimi §. ſi verò, apud
vtriuſque iuris interpretes obſeruatum fuerit legi-
timationem filij illegitimi inualidam eſſe, niſi
Principi mentio facta fuiſſet filiorum legitimorum
& naturalium, quos Pater habet, vt latè tractat
Tyraquel. *in l. ſi vnquam cod. de reuocandis donat.*
verb. *donatione largitus num. 254.* † Iterumque 27
meminerit idem Couarruu. *in 4. part. 2. cap. 8. §. 6.*
num. 7. ut tunc ea ſententia tantùm ſuſtineatur,
vbi ſcilicet legitimatio fit ad conſequenda iura
omnia filij legitimi naturalis, & vt ſimul legitima-
tus Patri cum legitimis, & naturalibus ſuccedat:
quo caſu; quia perinde vbi maior eſſet filiorum
numerus, maior inquam læſio contingeret, vt
ratio dictat; ideò rectè poſſunt Doctores dicere
ſignificandum eſſe Principi legitimaturo illegiti-
mum numerum legitimorum, aliàs, & natura-
lium filiorum ad effugiendum eorum præiudicium
in portione legitima contingens.

Sed hæc omnia in caſu noſtro maioratus non 28
ſunt impedimento, tum ex dictis, tum etiam,
quia filius legitimatus non ſuccedit in iure primo-
geniture, etiam ſi maior natu ſit, vt in ſpecie
docent Imola, & Dominic. loquentes in regni
ſucceſſione *in cap. grandi de ſupplenda negligentia*
Prælator. lib. 6. Alex. *in l. Gallus §. & quid ſi tantum*
ff. de liberis, & poſthumis, vbi Iaſon. *lect. 1. nu-*
mero 92. Decius *conſ. 85. num. 8.* Ioan. Loceriez
de primogenitis lib. 1. quæſt. 13. Tyraquel. *in eo-*
dem tract. quæſtione 34. à numero 48. Carol.
Molin. *in conſuet.* Pariſ. *tit. 1. §. 8. gloſſa 1. num. 46.*
& 47. Gregor. Lopez *in l. 4. titul. 15. part. 4.* verbo
todas las honras. † Quod intelligunt Tyraquel. 29
dicta quæſtione 34. numero 2. cum aliis, & Molina
de primogeniis lib. 2. cap. 11. numer. 22. de filio legi-
timato per Principis reſcriptum, ſeu oblationem
Curiæ, alias non inquam per ſubſequens matri-
monium, vt latiſſimè dico *in cap. tanta, qui fi-*
lij ſint legitimi.

Nec iterum obeſt dicere vt ſi maioratus inſtitu- 30
tor in impetratione facultatis Principi non expri-
mit ſe tantùm dumtaxat filium non habere, ſit
ſubreptitia facultas, vt de facto teſtatur Mieres.
de maiorat. part. 1. quæſtion. 13. numero 10. dum ipſe
& Additionatores Molinæ loquuntur *lib. 2. cap. 11.*
à numero 11. ad 17. fatentes filium vnicum Regia
facultate, nedum reſpectu tertij, ſed etiam in
eius legitima poſſe à parente grauari; quia hunc,
& alios effectus Regia facultas operatur: tamen
Lara *de anniuerſariis lib. 1. cap. 4. ex numero 62.*
contrarium metuit: videndi ſunt Caſtillus *tom. 6.*
controuerſ. cap. 121. numero 58. verſ. *denique, &*
tom. 4. cap. 36. ex num. 22. & 23. & tom. 6.
cap. 145. num. 31. Gutierrez *lib. 2. practic.*
quæſt. 67. Angul. *de meliorat. leg. 11.*
lib. 2. titul. 6. gloſſ. 4.
num. 21.

QVÆSTIO IV.

An quando ſubreptio fuit facta doloſè, & per malitiam vitiet reſcriptum etiam ſi ea non fuerit cauſa totius reſcripti, ſed ſolius formæ ſpecialis. Et an ſi ſubreptio contingat in quadam reſcripti parte, totum, illud vitiet, tam ſi cauſa ſit impulſiua, quàm finalis. Et an doloſa reſcripti ſubreptio in parte tantùm illius, inducat ipſo iure irritationem; quid de diſpenſatione in foro conſcientiæ. Et an clauſula *motu proprio*, in gratiis, & diſpenſationibus appoſita ſuppleat ſubreptionis vitium; ſic vt validum ſit reſcriptum.

SVMMARIVM.

1 Reſcriptum ad lites, & Iuſtitiæ ſubreptione impetratum, dum aduerſus illud non excipitur, valet ſed ſi dolo, & fraude ſit obtentum, nullum eſt ipſo iure, num. 2. & 7.

3 Clauſula ſi preces veritate nitantur, ſubintelligitur etiam in reſcripto ad lites conceſſo, & in qualibet gratia, & etiam ſi ſit emiſſa conſuetudine, n. 4.

5 Reſcriptum Papæ, & Regis intelligitur ſecundùm ſupplicationem.

6 Dolus dans cauſam contractui, ipſum vitiat.

8 Reſcriptum obreptitium; vel ſubreptitium ad lites obtentum ſine dolo, valet, donec exceptione elidatur à iudice, n. 9.

9 Subreptio non doloſa, ſiue in tacendo, ſiue in exprimendo falſum, non vitiat reſcriptum, ſi aliàs Princeps concederet.

10 Reſcriptum gratiæ dolo obtentum, eſt ipſo iure nullum, & efficacius, quam reſcriptum iuſtitiæ, & n. 11.

11 Doloſa reſcripti ſubreptio vitiat quoad omnia reſcriptum iuſtitiæ, & gratiæ: intellige vt num. 12.

12 Reſcripti ſubreptio vitiat omnia reſcripti connexa capitula, ſecus ſeparata, in quibus dolus non adeſt: intellige iuxta diſtinctionem, n. 14.

13 Reſcriptum ſubreptitium quoad beneficium cum cura, valet quantum ad beneficium ſimplex in quo non fuit ſubreptitium.

15 Subreptio reſpiciens certa negotia; ſeu perſonas, vitiat reſcripta quoad omnia ibi contenta.

16 Subreptio commiſſa circa canonicatum, vitiat quoad præbendam.

17 Cap. ſi eo tempore de reſcriptis lib. 6. num. ſequent. & à num. 21. & 23. intelligitur vt num. 32.

18 Reſcriptum alternatiuum ſuſtinetur, ſi dolus interuenit in vna parte, & non in alia.

19 Impetrans reſcriptum ad curatum, ſi non eſt legitimæ ætatis ad illud, ſuſtinetur pro beneficio ſimplici.

20 Litteræ ſubreptitiæ dolo omninò vitiantur; quamvis fraus non fuerit cauſa totius, ſed ſolius formæ ſpecialis, ſecus ſi ſimplicitate.

22 Cap. ei cui de præb. lib. 6. n. 23. intelligitur, num. 32.

23 Reſcriptum ſi exprimit qualitatem beneficij conferendi, v. g. vt ſit Sacerdotale, aut curatum, requirit vt tunc cum impetratur vt tunc impetrans ſit in ætate ad illud obtinendum requiſita, aliàs illud nequit obtinere, etſi tempore vacaturæ, aut collationis, fiat legitimæ ætatis, num. 24. fallit num. 27.

24 Collatio, vel reſignatio facta habili, qui tempore datæ, aut ſupplicationis habilis non erat eſt nulla.

25 Mandatum prouidendi de beneficio indefinitè nullæ, eius adiecta qualitate facit habilem ad illud ei conferendum, qui tempore datæ adhuc non erat legitimæ ætatis.

26 Mandatum indefinitè conceptum à principio vires accipit cum ex poſtfacto ſolùm agatur de eius executione.

28 Habilitas impetrantis, non attenditur ſecundùm tempus datæ: intellige ſupra à num. 25. fallit num. 30.

29 Inhabilitates, & defectus ad beneficia, & litem, quædam repugnant de iure, & ſtylo impetrationi litterarum, vt excommunicatio quædam reſpicientes ſolùm beneficij collationem, n. 30. in quibus differant, n. 31.

31 Datæ tempus conſideratur in inhabili à iure, vel ſtylo, in aliis tempus præſentationis reſcripti, vel collationis, dum in litteris Apoſtolicis non detur ſubreptio, & n. 38.

33 Cap. cum in illis de præb. lib. 6. & n. 34.

34 Beneficiorum appellatione regulariter non veniunt curata, & dignitates, ſi reperitur defectus intentionis & ambitionis, vt n. 36. aliàs non ſic, vt ibi & n. 35.

36 Litteræ motu proprio ad beneficia conceſſæ, tollunt ambitionem, & includunt curata beneficia.

37 Cap. ſi pro Clericis de præb. lib. 6.

38 Cap. ſtatutum hoc tit. in 6.

39 Canonicus delegatus nominatus in litteris, ſi talis erat tempore datæ, non ceſſat ſi tempore præſentationis earum iam non erat Canonicus fallit vt n. 42.

40 Iudex nominatus in litteris, ſi tempore præſentationis factus ſit inhabilis proprio defectu, nequit eſſe iudex.

41 Excommunicatus impetrans tempore datæ, ſi tempore collationis eſt abſolutus ab excommunicatione, valet collatio, vt hic in fine.

42 Reſcriptum ſubreptitium in quadam eius parte, quatenus in toto vitiatur, ſi cauſa ſit finalis: & quid ſi ſit impulſiua, & impetretur dolo, aut ſimplicitate hic & n. 43.

43 Subreptio tacita veritate, ſeu expreſſa falſitate in cauſa tantùm impulſiua contingens in quadam reſcripti parte, non vitiat reſcriptum totum, ſed eam tantùm partem, quæ fuit reſcripti cauſa: fallit ſi dolo fieret, num. 44.

44 Impetrans reſcriptum contra debitorem aſſerens cauſas tractari de plano; etſi falſo narrat ſuſtinetur, quatenus, vt iudex datus procedat ſtylo ordinario.

45 *Diſpenſatio voti caſtitatis, ac peregrinationis Hieroſolimitana, allegata falſa cauſa circa alterum, valet; ſecus ſi fieret duplices impedimenti ad matrimonium.*

47 *Reſcriptum cuius cauſa narrata ceſſat in principali, ceſſat etiam in acceſſorijs, etiam ſi in iſtis non ſit ſubreptio.*

48 *Reſcripti doloſa ſubreptio tantum in eius parte, quare totum vitiet remiſſiue,* num. 50.

49 *Subreptio doloſa reſcripti in diſpenſationibus matrimonialibus in vna parte, & ſi ſecundùm Sanchez non vitiet illud in totum, verius eſt integrum vitiari,* vt n. 50.

50 *Pœna non incurritur ipſo facto, vt quis priuetur acquiſitis, ſecus acquirendis,* vt, n. 52.

53 *Clauſula* motus proprij *in gratijs, & diſpenſationibus, supplet ſubreptionis vitium,* vt n. 55 *etiam ſi alias vitium eſſet explicandum,* vt n. 56. *& quare* n. 60.

54 *Clauſula* motus proprij *non præſumitur, & debet eſſe ſcripta manu Principis non alterius inferioris.*

55 *Motus proprius nequit teſtibus probari, aliter inquam ſi ageretur de probando, quod in inſtrumento amiſſa erat prædicta clauſula.*

57 *Clauſula* motu proprio *adiecta in reſcripto, tollit eius ſubreptionem, etiam ſi de beneficio obtento, vlla reperiatur mentio: quare* n. 58.

58 Motus proprij *clauſula poſita, facit, vt non deficiat intentio in concedente, vt gratia ſuum conſequatur effectum.*

59 *Motus proprius conceſſus ad inſtantiam partis, idem operatur, ac conceſſus ex mera liberalitate Principis.*

60 *Gratia dicitur* motu proprio *conceſſa, cum Pontifex exprimit in litteris ſe motu proprio concedere; & ſi petita ſit à parte ea clauſula* num. 61.

62 *Clauſula* motu proprio, *non tollit ſubreptionem in tacenda inhabilitate vel ſi læditur ius tertij* num. 63. *vel ſi tacetur clauſula intrinſeca beneficio: & quando ſubreptio procedit ex ipſa* n. 64. & 65.

66 *Subreptio contingens ex expreſſione falſa cauſa* quæ obreptio *dicitur non tollitur clauſula* motus proprij, *ſecus ſi à tacita veritate, quæ dicitur ſubreptio.*

67 *Clauſula* motu proprio *in gratia adiecta, non inducit diſpenſationem, nec tollit ſubreptiones, quæ diſpenſatione indigent.*

68 *Diſpenſatio cum clauſula* motus proprij *à legato de latere facta, tollit ſubreptionem.*

69 *Clauſula* motus proprij *habet locum, ne dum in beneficialibus, ſed in omnibus gratioſis.*

70 *Clauſula* motus proprij, *tollit ſubreptionem, etiam quando facultas conceditur à Principe ad alienanda, ſeu pignoranda Maioratus bona: idem de clauſula* ex certa ſcientia, *&* de plenitudine poteſtatis.

71 *Clauſula* motus proprij *in Maioratibus non ſupplet inhabilitates, & defectus perſonales ipſius impetrantis, vel ſi ſint naturales.*

72 *Reſcriptum in dubio intelligitur conceſſum ad poſtulationem partis, & non motu proprio.*

73 *Clauſula* motu proprio, *eſt latè interpretanda.*

1 AD primam quæſtionis partem vt reſpondeam, aduerto primo quod & ſi, vt iam *ſupra* dixi in principio noſtri textus, reſcriptum Iuſtitiæ, vel ad lites regulariter valeat interim quod ope exceptionis eliditur, & annullatur ſecundum communem textus *in cap. cæterum huius tituli*, iunctis traditis à Martino Viuio *ibi à num.* 2. & à Sahaguo, & communi Doctorum *ibi num. fin.* & *hic num.* 7. Verοio *num.* 10. & 25. Sanchez *de matrimonio lib.* 8. *diſp.* 11. *num.* 3. 54. & 76. Tamen prædictam doctrinam fallere, quando prædictum reſcriptum fuerit impetratum ex doloſa ſubreptione, vel obreptione: nam tunc nullum erit ipſo iure, vt apparet ex textu noſtro loquente de reſcripto doloſo in prima eius parte, ad lites ſcilicet impetrato in verſ. *nullum ex his litteris conſequatur commodum*: & ibi *nullatenus de cauſa cognoſcat*; quia vt apparet ex iuribus traditis à gloſſa, & per textum *ibi in auth. ſi qua mulier cod. ad Senat. Conſult. Vellaian.* verſ. *nullatenus*, & à communi *ibi* Cardinalis *n.* 1. Sahagun cum alijs *hic n.* 7. ea verba videntur inducere nullitaté ipſo iure. 2

Et confirmatur; quia & iam in reſcripto ad lites conceſſo, ſub intelligitur; & ſi non exprimatur clauſula illa, ſeu conditio, *ſi preces veritate nitantur* de qua *quæſtione præced.* id eſt ſi narrata vera ſunt, & nihil falſum ſit expreſſum, nec verum ſuppreſſum textus, & gloſſa *in cap.* 2. *hoc tit.* verbo *conditio*, & in verſ. *ſi preces*; etenim ea interuenire intelligitur in vnoquoque reſcripto, & mandato; quia in litteris Apoſtolicis ex mente concedentis ſubintelligitur, & cenſetur appoſita; licet non exprimatur, Marta *de clauſulis part.* 2. *clauſula* 71. Gonzalez *in regula* 8. *Cancel. gloſa* 9. *in annotation. num.* 22 3. Alex. Trentacinq. *variar. lib.* 1. *hoc tit. reſolut.* 7. *num.* 1. Melchior. Phebus Luſitan. *deciſ.* 41. *num.* 2. & 3. Marcheſanus *de commiſſionibus part.* 1. *pag.* 573. *num.* 2. & *part.* 2. *pag.* 344. *num.* 3. Campanil. *in diuerſorio iuris canonici, Rub.* 11. *cap.* 13. *num.* 193. Menochius, Maſcardus, Lancelotus, & Perez, quos ſequitur Barboſa *in dicto cap.* 2. *num.* 8. † Vbi cum eodem Marcheſano, & Campanillo dicit prædictam procedere in qualibet gratia, & cum alijs, vt procedat in reſcripto, etiam Regis, & in omnibus precibus; ita vt appoſita talis clauſula, & conditio, cenſeatur ſemper; licet omiſſa fuerit ex conſuetudine, † imo vt non ſit neceſſum eam adiicij quia reſcriptum Papæ vel Regis intelligitur ſecundùm ſupplicationem, Gutierrez *lib.* 3. *practicar. q.* 17. *à n.* 43. Menochius *conſ.* 180. *num.* 1. & *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 29. *num.* 1. Surdus *de alimentis tit.* 9. *quæſt.* 31. *num.* 83. & *deciſ.* 268. *num.* 15. & *deciſ.* 291. *num.* 15. & *conſ.* 282. *num* 28 Cabedus *luſitan. deciſ.* 72. *num.* 1. *part.* 1. & *de patronatib. in Regia corona cap.* 40. *n.* 7. Gregor. Lopez *in lib.* 26. Verbo *la reſpueſta tit.* 11. *part.* 5. Didacus Perez *in lib.* 6. verſ. *quaro* 38. *tit.* 12. *lib.* 3. *ordinam. ergo* eueniet, vt deficiente prædicta clauſula, & conditione, à qua vim habet reſcriptum, ſicut ab intentione concedentis ipſum reſcriptum valere non debeat, † item facit regula alia generalis, vt quando doctus dat cauſam contractui vitietur contractui, vitietur contractus, iuxta *legem elegantèr cum vulgatis ff. de dolo.* 4 5 6

Et vltimo confirmatur ex *dicto cap. cæterum,* verſ. *quod tali dolo vel fraude cap. ſedes* verſ. *tamquam mendax precator hoc tit. cap. ſignificantibus* 38. verſ. *cum dicta littera ſuggeſtio mendacio, fuerint impetrata*, de officio iudicis de leg. in quibus, & aliis ſimilibus iuribus iam *in princip.* textus noſtri adductis, & à Sahagun. *dict. num.* 7. & à communi relata reſcriptum ad lites impetratum dolo, vel malitia, nullum ipſo iure cenſetur. Decius *in dict. cap.* 7

Digitized by Google

*cap.ceterum num.*25.*innoua editione*, Tyraquellus
in l.ſi vnquam verb.*reuertatur num.*105.*verſ.*26.*ff.*
de reuoc.donationib.gloſſa in cap.innotuit.verb.*nul-*
*lam de elect.*plures refert Tyraquel.*ſupr.num.*243.
*verſ.*76.*fallit.*& facit; quia ſi litteræ valerent, ipſo
iure magnum commodum conſequeretur impe-
trans contra deciſionem textus noſtri.

8 Quæ ſententia, etſi non impugnetur à Thoma
Sanchez *dict.lib.*8.*de matrim.diſp.*21.*num.*76.cum
Beroio late *hic in* 1.*lect.à num.*25. *&* 26.*&* 37. *&*
in 2.*lectura num.*70.& gloſſa hic verb. *nullatenus*;
eo quod hic iudex datus cognoſcit de validitate
reſcripti; & quia quælibet lex pœnalis, qualis
hic apparet, numquam vitiat ipſo iure actum, ſed
eorum ſententia locum habebit in reſcripto per
obreptionem, aut ſubreptionem ad lites obtento
ſine dolo, vt dixi *in princ. textus noſtri*, *& ſub*
*quaſt.*1.Iuxta quæ ex multis tradit *hic* Barboſa *n.*6.
& 7.vt *ibi*, retuli, ſecus inquam in reſcripto ad
9 lites doloſo, † quia ipſe *num.*10. & Nicolaus
Garcia *de beneficiis p.*6.*c.*2.*num.*202.cum gloſſa in
verb. *taceatur in cap.ſi motu proprio de præbend.*
*lib.*6. Ioanne Andrea *hic*, Beroio, & Decio *n* 18.
dicunt, vt ſubreptio non doloſa, ſiue in tacendo,
ſiue in exprimendo falſum, non vitiet reſcriptum,
ſi alias Papa eſſet conceſſurus; ergo è contra,
vbi dolus interueniret, ſubreptio nullum redde-
ret ipſo iure.

10 Præmitto etiam ſecundo noſtri textus deciſio-
nem *in* §.*nos igitur*, procedere etiam efficacius in
reſcripto gratiæ ex prædicta ſubreptione doloſa
impetrato: etenim Pontifex comprehendit omnes
reſcriptorum ſpecies dolo impetratas; faciunt
etiam relata in hac quæſtione, & textus *in cap. ad*
aures in fine hoc tit. ibi: *Vires nolumus obtinere*,
cap.à Deo 17.verſ.*cum enim in litteris*,*cap.conſtitu-*
tus, verſ. *quidquid factum eſt occaſione litterarum*
irritum decernatis, *cap.ad audientiam cl.* 2. verſ.
carere decernes, *cap. in noſtra* 32. *in fine hoc tit.*
dicto cap.ſi motu proprio de præb.in 2.*p.de præbend.*
lib. 6, *cap.* 1. *&* 2. verſ. *veluti* per ſubreptionem
obtentam de filiis Presbyterorum *lib.* 6. *l.*1. verſ.
nihil videri impetraſſe, *ff. de natalibus reſti-*
tuendis; & ex aliis iuribus *ſupra in princ. tex-*
tus adductis, & *in cap. ſi proponente hoc tit.*
verſ. *illud veluti. ſi fraudulenter obtentum dici-*
mus non valere: vbi communiter Doctores;
etenim in reſcriptis ad beneficia gratioſis *ſubreptio*
etiam per ignorantiam vitiat, vt dixit Aymon.
*conſ.*68.*n.*12.*vol.*1.Barboſa *hic dict. n.*10.

11 Et confirmatur; quia ſi ex dictis in principio,
& *q.*1. atque in hac quæſtione doloſè ſubreptio
vitiat quoad omnia reſcriptum iuſtitiæ, ſeu ad
lites; quod ad obſeruantiam iuris communis
conceditur, & per ius inter partes adminiſtrari,
& ſeruari iubetur *l. falſo* 2. *cod. de diuerſis reſcri-*
ptis, & aliis adductis à Petro Greg. *lib.*1.*ſyn-*
*tagmat.c.*1.*à n.*14. à fortiori, & multo magis do-
loſa ſubreptio vitiare debet reſcriptum gratiæ,
ſiue præter ius, per quod beneficia Eccleſiaſtica
impetrantur, tanquam ambitioſum, *vt in cap.*
quamuis 4. *de præbend. lib.*6. verſ. *cum ſint ambi-*
tioſa, *ſiue contra ius commune*, vt eſt priuilegium,
& diſpenſationes, quæ ſunt odioſæ, vt *in dict.*
*cap.*1. verſ. *veluti odioſam*, *de filiis Presbyteror.*
*lib.*6. vbi Doctores.

12 Iam ergo ad primam difficultatis partem, etſi
Abbas *hic num.*2. Barbatius *num.* 25. Beroius *in*
1.*lectura num.* 7. *&* 8. exiſtiment deciſionem tex-
tus noſtri intelligi, etiam ſi reſcriptum contineat
plura capitula ſeparata; ſic vt omnia vitientur per
ſubreptionem doloſam in altero commiſſam: ta-
men alij exiſtimant non procedere eorum doctri-
nam, quando partes eiuſdem reſcripti, ſunt om-
nino ſeparatæ; ſecus quando altera gratiæ pars
habet connexionem cum altera; quia eandem
cauſam, eundemque finem reſpiciunt; tunc enim
ſubreptio commiſſa in vno, ſolùm vitiabit aliam;
quia vt hic Pontifex decernit, hæc irritatio eſt in
pœnam doli, & malitiæ, quæ non debet extendi
ad caſum omnino ſeparatum, † quia cum diuer- 13
ſæ gratiæ abſque vlla connexione in eodem re-
ſcripto conceduntur, ſunt virtute duo reſcripta,
ac omnino per accidens, & materialiter vnum,
ſic ex doctrina textus *in cap. ſi eo tempore hoc tit.*
*lib.*6. vbi reſcriptum ſubreptitium quoad benefi-
cium cum cura animarum valet, & tenet in alio
capitulo non ſubreptitio, videlicet quantum ad
beneficium ſimplex, & ſine cura animarum, do-
cent Decius *hic in noua editione*, *notabili.*1. *n.*7.
& 18. Felin.*num.*2. Francus *in dicto cap. ſi eo tem-*
*pore num.*4. Gutierrez *lib.*2. *canonic. c.*15.*num.*45.
Sanch.*legendus lib.*8.*de matrim.diſp.*21.*n.*61.*&* 71.

Ego tamen exiſtimo vtramque ſententiam eſſe 14
veram ſub diſtinctione ſequenti nempe, vt ſecunda
ſententia procedat in ſubretione per ignorantiam
vel ſimplicitatem, commiſſam in aliqua parte, vel
in articulo reſcripti. Prima autem procedet, vbi
interuenit malitia, vel dolus impetrantis; quia
tunc quoad omnes partes etiam diſtinctas cor-
ruunt litteræ; quo caſu procedunt textus noſter:
ibi, *nullum ex litteris commodum*, † *cap. ſedes*, 15
in verſ.*tanquam mendax*, vbi ſubreptio reſpiciens
certa negotia, ſeu perſonas, vitiat omnino re-
ſcripta quoad omnia, *ibi*, contenta *dict. cap.con-*
ſtitutus hoc tit. in verſ. *litteras*, & in verſ. *quid-*
quid occaſione litterarum. † Vbi ſubreptio com- 16
miſſa circa canonicatum, vitiat reſcriptum quoad
Præbendam: ſic Abbas *hic dict.num.*2. Cardinal.
& Mantua, *num.*4 Decius, & Martinus Vranius
*num.*5. & ita diſtinguunt Tyraquellus, *de pœnis*
temper. cauſa 44.*n.*41. Perez *in l.*5. verſ. *ſubreptio*
*tit.*12.*lib.*3.*ordinam.pag.*691.*col.*2. Azeued.*in l.*3.
*num.*14. *tit* 14 *lib.*4. *nouæ recopilat.* Franchis *in*
*dict.cap.ſi eo tempore num.*4. Abbas *hic num.*5. *&*
*in dicto cap.ſedes n.*2.vbi Felinus *num.*2.Gutierrez
vbi ſupra Barboſa *in dict.cap.ſi eo tempore num.*2.
ita conciliantes textum noſtrum, & textum *in l.*
etſi legibus cod. ſi contra ius, *vel vtilitatem publi-*
cam, cum textu *in dict.cap.ſi eo tempore.*

Alij inquam conſiderant vt ſi prædicta vera ſint 17
pro conciliandis diuerſis ſententiis relatis, ſed non
concludunt quoad intellectum *dict.cap. ſi eo tem-*
pore; eo quod textus ille loquitur in reſcripto al-
ternatiuo, cum ibi ſuſtineatur reſcriptum ex eo
quod gratia facta fuit ibi ad beneficium, ſcilicet
cum cura animarum, vel ſine cura, vt patet
ex princ. illius textus, ibi: *Si eo tempore*, *quo tibi*
beneficium cum cura, *vel ſine cura mandauimus*
prouideri, † & ob id ſuſtineri; quia in alterna- 18
tiuis ſufficit alteram partem verificari, vel impleri,
vt probant iura, *in l.ſi ita quis* 63. *in fine*, *l. ſi quis*
ita 129.*ff.de verb. obligat.c. inter cæteras* 4.innctis
traditis gloſſa, *ibi*, verbo *iſtorum hoc tit.c. in alter-*
natiuis 70. & aliis adductis à gloſſa, *ibi ff. de reg.*
*iuris l.*23.*&* 24.*tit.*11.*p.*5.*l.*13. *tit.*4.*p.*6. vbi notat
Gregor. verſ. *alguna de ellas.* † Ideoque in *dicto* 19
cap. ſi eo tempore, impetrans, ſi tempore im-
petrationis non eſt legitimæ ætatis quoad ob-
tinendum beneficium curatum, videatur im-

petraſſe in ſolo ſimplici beneficio abſque vlla ſub-
reptione in eo reſcripto commiſſa; quare ſcriben-
tes exiſtimant interpretationem illam in verſ. *ego
tamen* diuinatoriam eſſe ad textum *in dict. cap. ſi
eo tempore*, vt iam dixi eſt in ſe vera, nec aliter
poſſe componi diſſidia.

20 Ex dictis ergo dici debet in noſtro dubio prin-
cipali, vt omninò vitientur litteræ quando ſubre-
ptitia fuit per fraudem, vel malitiam; quamvis
ea non fuerit cauſa totius reſcripti, ſed ſolius for-
mæ ſpecialis: ſic docent Abbas *hic num. 1. notab. 2.*
Imola *num.* 6. Barbatius *num.* 24. Decius *in noua
edit. num. 4. notab. 1. & in cap. ſedes num. 14. hoc tit.
notab.* 4. ſic probantes ex littera textus noſtri, vbi
expreſsè deciditur conſtito hoc diſcrimine inter
litteras ſic impetratas, & quando per ignorantiam
impetrantur ibi in ſuæ peruerſitatis pœnam, nul-
lum ex illis litteris commodum conſequitur: &
cap. ſedes in fine eodem tit. in dicto verſ. *mendax
precator careat pœnitus impetratis*, *dict. l. etſi le-
gibus cod. ſi contra ius, vel vtilit. public.* Sanchez
dict. lib. 8 de matrim. diſp. 21. num. 65. & à num. 70.
dicens abſque dubio hanc doctrinam eſſe veram
ſiue ea ſubreptio malitioſa contigerit, falſum ex-
primendo, ſiue verum tacendo; quia expreſſis
verbis idem de vtraque ſubreptione diſponitur
hic in verſ. *ſi qui priori modo.*

21 Vnde venit diſceptandum dubium, an ſi re-
ſcripto prouideri mandatur de beneficio curato ei
qui tempore datæ non ſit legitimæ ætatis, valeat ſi
tempore oblationis eam ætatem nactus ſit, & ne-
gatiuè reſpondent Sanchez *de matr. dict. lib. 8.
diſp. 30. num. 41.* cum multis Flamin. Pariſius *de re-
ſignat. benef. lib 4. quæſt. 1. à num.* 10. & alij Doctores
per textum *in dicto cap. ſi eo tempore*, in verſ. *cum
22 tempore datæ.* † Cui obſtat textus *in cap. ei cui*
29. in verſ. *ſed aliam de præbend. lib. 6.* colligitur, vt
qui tempore datæ non erat habilis propter ætatis
defectum ad Sacerdotalem præbendam, poteſt
nihilominus eandem obtinere, ſi tempore va-
cationis ipſius ad legitimam perueniat ætatem.

23 Sed vtcumque velis arguere *infra* ex deciſione
*Capitulum Sanctæ Crucis hoc tit. & cap. ſanè de offi-
cio deleg.* an ad tempus præſentationis ſit attenden-
dum. Ego inquam ad propoſitum exiſtimo ſub
diſtinctione prædicta iura componi: nam ſi man-
datum, ſiue reſcriptum exprimit qualitatem be-
neficij conferendi prout quando cauetur, vt con-
feratur Sacerdotalis præbenda, vel beneficium
curatum, tunc reuera ad validitatem talis manda-
ti requiri, vt tempore datæ ipſius impetrans habeat
ætatem requiſitam ad tale beneficium; ita vt ſi ei
deficiat, licèt ex poſtfacto tempore, quo ipſum
beneficium vacat in ea iam ſit conſtitutus, ta-
men illud obtinere nequeat iuxta regulam non
firmatur *de regul. Iuris lib. 6.* cum multis adductis
per Caldas Pereira *de poteſt. eligendi cap. 10. num. 5.*
Menoch. *de ſucceſſ. §. 10. num. 34.*

24 Quare dicunt Flamin. *dicto lib. 4. de reſignat.
quæſt. 2. num.* 15. Gonzalez *in reg.* 8. *Cancellariæ
gloſſa 2. num. 66.* vt ſi poſt receptam ſupplicationem
literarum, ſuperueniat habilitas; vt quia tunc
quis feciſſet ſe Clericali Charactere inſigni: tunc
collatio, vel reſignatio ab initio nulla non conua-
leſcat; quid in beneficiis attenditur capacitas
tempore datæ, ſeu præſentationis, Rota *deci-
ſione 69. p. 3. diuerſ.* Marian. Antonius *variar. reſol.
lib. 1. reſ. 19. num. 1.* Barboſa *de officio, & poteſtate
Epiſcopi allegat. 72. num. 78.*

25 Quod non ſic procedit quando mandatum
eſt ſimplex, ac indefinitum ex eo; quia non ex-
primitur qualitas beneficij conferendi in ipſo, ſed
ſimpliciter iniungitur, vt beneficium indetermi-
natè conferatur, tunc enim cui mandatum eſt
prouideri, poteſt illud conſequi beneficium; ad
quod tempore vacationis, legitimam habet æta-
tem; licèt tempore datæ litterarum in ea conſti-
tutus non fuerit, † ea videlicet ex cauſa; quia
mandatum ita indefinitè, ac generaliter conce- 26
ptum à principio vires accipit, & ex poſtfacto
ſolùm agitur de illius executione, fuit enim *in
dicto cap. ei cui*, indefinitè iniunctum, vt fie-
ret prouiſio de Præbenda, † quare nihil mirum
ſi is cui gratia facta eſt poſſit ſpectare, & obtinere 27
etiam Sacerdotalem, ſi tempore ipſius vacationis
in ætate ad ipſam conſtitutus ſit; licet aliàs tem-
pore datæ adhuc eam non non habuerit; quia in
propoſitis terminis non agitur de viribus mandati,
ſed de eius exequutione reſpectu cuius non tem-
pus datæ, ſed præſentationis, ac prouiſionis inſpi-
citur: ita in terminis reſoluit, ac diſtinguit Bar-
boſa alia adducens *in dicto cap. ſi eo tempore n. 51.*
† Et ſic Dominicus *in dict. cap. ei cui numer.* 3.
Franchis *num.* 8. & reliqui vbi gloſſa verbo *non* 28
dum, Rebuffus *in praxi tit. requiſita ad collatio-
nem à num. 32.* Staphil. *de litteris gratiæ tit. de vi,
& effectu clauſ. §. poſt prædictas num.* 1. dicunt
habilitatem impetrantis non attendi ſecundum
tempus datæ.

Vera inquam eſt prædicta diſtinctio, ſed vt
clarior fiat intellectus *dict. cap. ſi eo tempore cum* 29
dict. cap. ei cui 29. de præb. iudico, vt neceſſarium
præmittere quaſdam eſſe inhabilitates, & defectus
qui iure communi, & ſtylo Curiæ attento, im-
petrationi litterarum repugnant tam ad beneficia
obtinenda, quàm ad lites, veluti ſi impetrans ex-
communicatus exiſtit *cap. 1. hoc tit. lib. 6. cap. ſi ab
excommunicato infra*, & faciunt quæ ſcripſi *in
cap. intelleximus de iudic. cap. ad probandum
de re iudic. cap. paſtoralis, §. verùm de ap-
pellat.* † Alias autem inhabilitates, ſeu defectus 30
qui ſolùm beneficij collationem reſpiciunt, vt ſi
defectus ſit minoris ætatis, iuxta textum *in cap.
cum in iuncto §. inferiora de elect.* † inter quas in- 31
habilitates illud maximè intereſſe; quia in priori-
bus conſiderandum eſt tempus datæ, cum conſtet
ex tali inhabilitate reſcriptum non valere, non
ſic in poſterioribus inhabilitatibus, in quibus tem-
pus præſentationis inſpicitur; dummodo in litte-
ris Apoſtolicis vitium ſubreptionis non detur;
quia ſi tale vitium ſubreptionis in impetratione
reperiretur, non tempus præſentationis, vel colla-
tionis inſpicietur, ſed tempus datæ conſiderabi-
tur: ita Barboſa *in dict. cap. ei cui 29. de præb. lib. 6.
num. 5.* vbi dicit ſic patere, ſi in ea ſpecie expendas
dari odium impetrantis, qui expreſſit, vel ſup-
preſſit aliquod neceſſarium ex regula textus *in c.
ex tenore hoc tit.*

Vnde iam iterum dico textum *in dicto cap. ſi* 32
eo tempore, procedere quando in forma impetra-
tionis vitium ſubreptionis reperitur; textum verò
in dict. cap. ei cui de præbend. lib. 6. quando tale vi-
tium in forma impetrationis non datur, vt dicunt
Abbas *in dicto cap. dilectus de præbend. numer.* 8.
Felinus *in c. eam te hoc tit.* communis ſecundùm
Nauarrum *in c. ſi quando hoc tit.* & expendit *hic*
ſecundo Barboſa prædicta duo iura, iuxta proximè
explicatum à verſ. *vnde venit in dict. cap. ei cui n. 6.*
vbi in fine ex doctrina Franci *ibi n. 2.* & Dominici
n. 4. † ait non refragari intellectui *dicti cap. ei cui* 33
textum

Digitized by Google

textum in cap. cum in illis in princip.de præb.lib.6.
quatenus *ibi* ſub nomine beneficij impetratione,
curatum beneficium non venit ac proinde
videatur dicendum, quod nec comprehenda-
tur appellatione præbendæ Sacerdotalis. Quia
reſpondetur, vt etſi tenera quando prouideri
mandatur, prouiſio non ſit facienda de beneficiis
curatis, gloſſa, *ibi*, verb. *prouideri*, Anchar. Do-
minic. Franc. & *ibi*, cum aliis multis Barboſa *n.4.*
34 *& 5.* † Vbi dicit regulariter appellatione benefi-
ciorum, non venire curata, & Dignitates ſicut per
illum textum docet Gigas *de penſion.quæſt.*18. *n.9.*
Corras. *de benef.part.1.cap.5.num.*4. Franc. Marc.
*deciſ.delphin.*525 *.part.*1. Petr. Gregor. *de benefic.
cap.6.num.*4.Gonzalez *ad regul.*8. *Cancel.gloſſa* 6.
35 *ex num* 1.& alij. † Tamen Barboſa concludit, *in
dict.num.*5 .vt veritas ſit, nempè quod appellatione
beneficij Eccleſiaſtici ex proprietate ſermonis, cu-
ratum beneficium comprehendatur. Sed hanc re-
gulam limitari iuxta primam proximè adductam;
quando reperitur defectus intentionis in conce-
dente mandatum de prouidendo generaliter ad
beneficia, ſi litteræ ad impetrationem prouiſi con-
cedantur, cum ex littera, *dict.cap. cum in illis lit-
teris*, expendat Barboſa eas fuiſſe datas ob ambi-
tionem, quam continent, & ſic dari intentionis
defectum in Pontifice, quo defectu prædicta be-
neficia excludi dixerunt Decius *in cap. poſtulaſti
hoc tit.num 6.*Staphileus *de litteris gratiæ de modo,
& forma impetrandi in princ.*

36 Vbi *num.6.*aduertit ſi litteræ motu proprio con-
cedantur merito beneficia curata includi, vt in illis
prouiſio fieri poſſit; cum talia in rei veritate ſub
proprietate beneficij Eccleſiaſtici contineantur;
quia tunc ceſſat prædicta ambitio, ac proinde in-
tentionis defectus.

37 Inde infero iam ad intellectum textus, *in cap.
ſi pro Clericis de præbend.lib.6.* quatenus dicit va-
lere impetrationem beneficij curati; licet impe-
trans tempore datæ Sacrorum ordinum defectum
patiatur; eo quod vt dixi conſtet attento iure com-
muni; vt data ætate ſufficienti, ille ſit idoneus ad
curatum beneficium, qui in minoribus ordinibus,
vel prima Tonſura conſtitutus eſt, ex *cap.2. de in-
ſtitut.cap.licet. Canon.de elect. lib.6.* communis vt
Parochum de iure patronatus, verbo *honorificum
num.*24. Rebuffus *in praxi tit. requiſita ad bonam
collationem num.*34. Barboſa *in dict. cap. et cui* 29.
*num.7.*vbi addit proinde, vt ſuppreſſio deficien-
tium ordinum ſacrorum in impetratione beneficij
curati ſubreptionem non inducat, nec, vitiet, vt
textus habet.

38 Secundo infero ad intellectum textus *in cap ſta-
tutum in princ. hoc tit. lib.6.* vt procedat etiam ſi
iudex delegatus poſt tempus datæ deſinat eſſe Ca-
39 nonicus; † ſi modo talis erat tempore impetratio-
nis; quia habilitas requiritur tempore datæ, in quo
ſaltem in habitu iuriſdictio conceditur; ob idque
ſi tempore datæ Canonicus exiſtat, cum tunc ha-
bilis ſit, merito delegatus eſſe poterit; licet ex
poſtfacto non ſit Canonicus: ita gloſſa in verb.
Canonicis, dict. cap.ſtatutum, de quo iam dixi in
princ. huius textus circa finem ante primam quæ-
ſtionem.

40 Verum hoc, & ibi dictum limitat, & declarat
Barboſa *in dict.cap.ei cui 29.de præb. lib.6. in fine*,
non procedere, quando ille tempore datæ, habens
qualitatem requiſitam, deſinat illam habere, ob
aliquem defectum, vel incapacitatem ſuperue-
nientem, quæ repugnat iuriſdictioni commiſſæ,
veluti ſi poſt prædictum tempus matrimonium ce-
lebrauerit argum.textus *in c.vnico de clerico coniug.
lib.6.*& eorum quæ notaui, *in cap.2.de iudic.& in
illo tit.& tit.de foro compet.* † Sed non ſic dicen- 41
dum ait Barboſa ſi tempore datæ exiſtat excom-
municatus impetrans beneficium, & tempore col-
lationis ſit ab excommunicatione abſolutus. Quod
vltimum videtur impugnari ex dictis *ſupr.* in verſ.
vera inquam eſt; niſi explices quod impetrans
tempore datæ talis exiſteret, poſtea tempore col-
lationis iam erat abſolutus: eo quod in principio
fuit habilis, & in fine, licèt tempore medio ſcili-
cet datæ eſſet excommunicatus, & faciunt aliqua
infra in cap.8.de ætate ordin.

Ad ſecundam quæſtionis partem an ſi reſcripti 42
ſubreptio contingat in quadam eius parte, ipſum
vitiet, ſiue cauſa ſit impulſiua; ſiue finalis vide-
tur reſpondendum iuxta dicta *ſupra in princ.huius
quæſtionis*, à verſ. *iam ergo ad primam*, quatenus
ibi dixi de ſubreptione in articulis ſeparatis, ſeu
connexi, itaque Sanchez *in dicto lib. 8. de matr.
diſp.* 21. *à num.* 13. *&* 56. cum Abbate, Felino,
Decio, Franco, Bellamera, Bartholomæo, So-
cino, Corneo, Pelaez, & Tyraquello, ait, vt
quoties ſubreptio contingit in cauſa finali, ſiue
reſcriptum vnicam, aut indiuiſibilem partem con-
tineat, aut ſi duas partes claudat, & ſubreptio in
cauſa vtriuſque finali contingat, ac ideo illa non
exiſtente, nec totum, nec pars concederetur, tunc
omninò reſcriptum ſit nullum, non habito diſ-
crimine vllo inter, ſiue per ignorantiam, aut
ſimplicitatem, ſiue per fraudem, aut malitiam
ſubreptio contingat, vt probat ex textu noſtro in
verſ. *ſi vero per huiuſmodi*, vbi textus agens de ve-
ritate ſuppreſſa, aut falſitate expreſſa per igno-
rantiam, ſiue ſimplicitatem, quando ea ſubre-
ptio eſt cauſa totius reſcripti, ſic ait: *Si vero per
huiuſmodi falſitatis expreſſionem, vel ſuppreſſio-
nem etiam veritatis litteræ fuerint impetratæ, quæ
tacita vel expreſſa nonnullas litteras dediſſemus à
delegato non eſt aliquatenus procedendum*: ſic ſentire
videtur cum infinitis, quos ſupra retuli in alia
quæſtione Barboſa *hic n.12.* & in confirmationem
adducit Sanchez caſum textus *in dicto cap. conſti-
tutus* 19. *hoc tit.* vbi eius factum refert, & ex eo
nam etiam quando à principio fuiſſet validum
exiſtente cauſa finali vera corrueret, ſuperueniente
ceſſatione eius cauſæ.

Quod ſubreptio per ignorantiam, ſiue ſim- 43
plicitatem admiſſa fuerit, ſiue tacendo verita-
tem, ſiue exprimendo falſitatem, non fuit
cauſa finalis totius reſcripti, ſed partis illius,
quia explicita veritate, non concederetur ea
reſcripti pars, aut reliqua concederentur, vti-
que non vitiari totum reſcriptum, ſed ſolam eam
partem in qua eſt ſubreptio docent Abbas *hic n.* 5.
*& in dicto cap.ſedes num.2.hoc tit.*Felin. *ibi num.2.*
Francus *in d.cap. ſi eo tēpore hoc tit.lib.6.*Gutierrez
*Canonic.lib.2.cap.25.num.*45 .Sanchez *dicta diſpu-
tat.21.n.61.* ſequenti exemplo expendens, † quia 44
ſi quis v.g. impetrauit reſcriptū contra debitorem
ſuum aſſerēs ex ignorātia de conſuetudine gratiæ
cauſas tractari ſimpliciter, & de plano; cum ta-
men id falſum eſſet, & ſic propter talem nar-
rariuam Pontifex commiſit cuidam cauſam ſim-
pliciter, & de plano tractandam, quia tunc ni-
hilominus litteræ valebant quoad commiſſionem
illi Iudici factam, itavt virtute illarum queat de-
legatus procedere in forma communi, ſed dicunt
præcitati vt non valeant litteræ quoad ſpecialem

Digitized by Google

illum procedendi modum ex eo, quia ſubſtantia
illius reſcripti eſt ipſa iuriſdictio; forma autem
accidentalis eſt ille procedendi modus ſpecialis
quem Pontifex delegato conceſſit: vnde cum
ſubreptio in hoc caſu abſque dolo contigerit, fue-
ritque cauſa ſolius formæ, quæ à reſcripti ſubſtan-
tia poteſt ſeparari; quid mirum ſi ipſam ſolam
formam vitiet, & non alia, vt expreſsè hic in textu
noſtro per quem ſic agnoſcunt communiter Do-
45 ctores relati, & alij communiter. † Et de hoc
circa cauſam impulſiuam plura congerit videnda
ex multis idem Sanchez *dict. diſp.* 21. *n.* 73. & 74.
vbi *num.* 72. ait vt ſiquis v. g. impetret diſpenſatio-
nem voti caſtitatis, ac peregrinationis Hieroſoly-
mitanæ, allegata ſcienter falſa cauſa circa alte-
rum; vera autem circa aliud votum non vitiari
diſpenſationem circa vtrumque, ſed circa illud
in quo cauſa fuit falſa; quia ſunt diſpenſationes
omninò ſeparatæ, ſecus ſi duplicis impedimenti
ad nuptias, ſcilicet caſtitatis, conſanguinitatis;
quia tunc ſubreptio vitioſa in altero, vitiabit to-
tam diſpenſationem, cum ſit reſcriptum ad ean-
dem cauſam, eundemque finem reſpiciens, &
quoad vtramque partem cenſebitur prorſus vnum
ita Decius *hic in noua edit. notab.* 1. *num.* 7. & 18.
46 † & idem de dolo circa cauſam impulſiuam vide-
tur colligi ex generali doctrina textus noſtri, vbi
gloſſa verb. *nullatenus*, Innocentius, Ioannes An-
dreas *num.* 22. Imola *num.* 5. Barbatius *num.* 24. De-
cius *in cap. ſedes hoc tit. in noua edit. num.* 14. *not* 4.
Syluester verbo *reſcriptum queſt.* 6. & 7. Cordub.
quaſtion. 45. Gutierrez *libro* 2. *Canonic. cap.* 15.
num. 134.

47 Vnum pro complemento huius dubij notabis,
vt ſi à negotio, circa quod commiſſa fuit illa ſub-
reptio non doloſa, dependeant alia negotia, tan-
quam acceſſoria; tunc enim etiam ſi in his non ſit
ſubreptio, corruent pereunte principali, vt dicunt
Abbas *in dict. cap. ſedes hoc tit. num.* 4. Felinus *ibi*
num. 2. Francus *in dict. cap. ſi eo tempore num.* 4. *hoc*
tit. lib. 6. Sanchez *dict. lib.* 8. *de matrim. diſp.* 21.
num. 63. qui longè diſputat *ibi diſp.* 30. & *ſub n.* 13.
vbi an euaneſcat diſpenſatio, ceſſantibus poſtea
diſpenſationum cauſis per textum *in cap. generali-*
ter 16. quaſt. 1. cap. tua, de Clericis non reſidentibus
cap. Abbate in fine de verb. ſignif. ex quibus conſtat
reuocari gratiam, & priuilegium, ceſſante cauſa
& ex *l. vtramus* 72. verſ. *ſed cum duo ff. de fide*
iuſſorib. vbi dicitur quandam obligationem extin-
gui per rationem textus in verbis ibi: *Vt quemad-*
modum incipere alias non poſſunt; ita nec rema-
neant, vbi leges gloſſa verb. *remaneant*, & alia
infinita, quæ congerit idem Sanchez *dict. n.* 14.
cum infinitis, quos refert.

48 Ad tertiam quæſtionis partem, an doloſa re-
ſcripti ſubreptio in parte tantùm ipſius inducat
ipſo iure irritationem, ſatis, & plenè reſponſum
præbebis ex dictis *ſuprà in tota hac queſtione*, &
à n. 1. & 34. quare amplius non inſiſto.

49 Ad quartam quæſtionis partem de diſpenſatio-
nibus, ac cæteris gratiis videtur reſpondendum,
vt non ſint ipſo iure irritæ omninò, quando ſub-
reptio fuit doloſa, circa alterius ſolam partis cau-
ſam finalem, quæ vitio caruit, niſi adſit Iudicis
declaratio: nam ſi v. g. quis impetrauerit diſpen-
ſationem in voto caſtitatis, & conſanguinitate ad
ducendam conſanguineam; allegato autem in-
continentiæ periculo, quod legitimam diſpen-
ſandi in voto cauſam probet, & falſa fœminæ
paupertate ſcienter, quæ cauſa eſt diſpenſandi in
conſanguinitate, videtur vt valeat diſpenſatio in
ea parte, in qua conſtat de cauſa vera, ſolumque
irritetur in cauſa falsò expreſſa: ita docet, & ex-
pendit Sanchez *de matrim. dict. lib.* 8. *diſp.* 21. *n.* 78.
ex eo quia textus noſter non decidit, vt ratione
ſubreptionis doloſæ in altera gratiæ parte, redda-
tur altera quoque ſubreptitia, vt vel ſic per ne-
ceſſariam conſequentiam deducatur alteram par-
tem fore ipſo iure in vtroque foro irritam, ſed
tantùm decidit, vt debeat impetrans carere alterius
partis commodo, quæ alias vtilis erat, & non
quomodocumque decidit debere eo commodo
carere, ſed in doli pœnam, † at ſic eſt quod pœ- 50
na non incurritur ipſo iure, niſi quando ea ex-
preſsè in ſtatuto reperitur, vt notant Doctores *in*
cap. in pœnis de reg. Iuris lib. 6. ergo cum in textu
noſtro nullum reperiatur verbum, quo irritetur
diſpenſatio pro ea etiam parte, in qua non ſtetit
doloſa, ſequitur, vt pœna in eo ſtabilita non ex-
tendatur; non enim pœna incurritur, niſi poſt
Iudicis ſententiam: ſequitur ergo, vt pars vtilis
reſcripti, & diſpenſationis, non reddatur nulla
propter aliam partem doloſam, cum de hac ſo-
lùm ſenſiſſe videatur textus noſter ex regula Iuris
vtile, vel inutile non debet vitiari, de qua dixi *in-*
fra de confirm. vtili, vel inutili, item & ex aliis
fundamentis probari queit relatis *ſuprà*, in verſ.
iam ergo ad primam.

Verùm ego ex *ibi* dictis contendo iuxta men- 51
tem textus noſtri, vt quoties dolus, & fraus in-
teruenit in aliqua parte reſcripti totum vitietur
iuxta quæ dixi in dicto verſ. *iam ergo*; ita vt etiam
in foro conſcientiæ ſit irrita diſpenſatio quoad
eam partem, in qua non fuit ſubreptitia, ſcilicet
quoad votum caſtitatis in exemplo num. præced.
relato; etenim vt iam ſæpius dixi litteræ gratiæ
potius irritæ ſunt ipſo iure, interueniente dolo,
quam litteræ Iuſtitiæ; ſed iſtæ ſunt etiam irritæ,
vt iam dixi loco citato; ergo.

Nec obſtat dicere quod textus noſtri conſtitu- 52
tio eſt pœnalis, & ſic eam deſiderare Iudicis de-
clarationem, vt pœna incurratur ſecundùm ali-
qua quæ dixi *ſuprà in cap. penult. de conſtit.* vbi egi
de natura legis pœnalis; quia reſpondeo, vt in
præſenti non adſit pœna priuans impetrantem res
ibi iam quæſita, quod propria pœnæ ratio petit
ideoque ſententia Iudicis indigeat, ſed ſolo lu-
cro acquirendo priuatur impetrans, & id vel vo-
luntate concedentis, qui eam eſſe explicuit in textu
noſtro; quatenus dixit vt doloſus impetrans nul-
lum, ex litteris commodum conſequatur.

Ad quintam quæſtionis partem an clauſula 53
motu proprij in gratiis, & diſpenſationibus appo-
ſita ſuppleat ſubreptionis vitium; & quia de vi,
& effectibus clauſulæ *ex certa ſcientia*, quæ mul-
tùm tẽdit ad clauſula in motus proprij dixi latè *in*
Rubrica de confirmatione vtili, vel inutili, etiam
circa reſcripta, & gratias: & de hac noſtra clau-
ſula motus proprij ſcribant Doctores per textum
ibi in cap. ſi motu proprio de præb. lib. 6. Vitalis de
Camban. *in tr. clauſul. pag.* 12. *col.* 1. Celſus Vgon.
in ſimili tractatu verbo *motu proprio non tollit pa-*
gina 482. Riccius *collect. decis. p.* 2. *collect. decis. p.* 2.
collect. 400. & *p.* 4. *collect.* 954. Marta *de clauſul. p.* 1.
clauſula 32. & Barboſa *de clauſulis clauſul.* 79.
cùm aliis 27. DD. qui alias plures referunt, † ideò 54
ad propoſitum, & breuiter in præſenti reſponde-
bo, vt licet clauſula *motus proprij*, nunquam præ-
ſumatur, vt tradunt Maſcardus *de probat. conclu-*
ſion. 1075. Barboſa *ſuprà num.* 9. ex doctrina *dict.*

cap.

cap. ſi motu proprio; eo quod hæc clauſula debet
eſſe ſcripta manu propria Principis concedentis,
Barboſa num. 4. vbi dicit quod non poſſit eſſe al-
terius inferioris, vt multis probat Menochius de
ſucceſſione tit. de ſeſtat. patent. lib. 1. §. 6. num. 13.
55 † Et quod nec teſtibus poſſit motus proprius pro-
bari, vt docent Moneta de commut. vltimar volunt.
cap 6. num. 168. Vitahs de Camb. ſup. num. 2. Celſus
Vgol. pag. 183. col. 1. Sanchez cum aliis lib. 8. de
matrim. diſp. 21. num. 6. etſi reuera quando ſcriptu-
ra amittitur, in qua dicebatur prædictam clauſu-
lam ſtare teſtibus queat probari in ea fuiſſe hanc
clauſulam, Sanchez ſupr. dict. num. 6. ad finem,
Moneta dict. cap. 6. num. 168 Barboſa num. 11. qui
num. 16. ait vt hæc clauſula tollit ſubreptionis vi-
tium ex dict. cap. ſi motu proprio vbi ipſe etiam, &
Doctores in clem. ſi Romanus de præb. Gabriel tit.
de clauſulis concluſ. 1. num. 21. & concluſ. 2. num. 24.
Marcheſanus de commiſſionib. p. 2. pag. 356. num. 85.
in 1. impre. Suarez de legib. lib. 8. cap. 12. num. 11.
Moneta ſupra cap. 6. num. 157. Alex. Tientacinq.
variar. reſolut. tom. 1. lib. 1. reſol. 5. hoc tit. à num. 36.
& alij per relatos.
56 Vnde ad difficultatem reſpondeo, vt prædicta
clauſula taliter ſuppleat ſubreptionis vitiũ in re-
ſcriptis, & diſpenſationibus, vt licèt aliàs vitium
illud neceſſariò eſſet explicandum adhuc tacitur-
nitas non ſit impedimento; quòminus diſpenſatio
procedat: ita docet in terminis cum infinitis Tho-
mas Sanchez de matrim. dicto lib. 8. diſp. 21. à n. 47.
57 ad 52. † Quare benè probant Doctores per tex-
tum in dict. cap. ſi motu proprio, vt ea clauſula adie-
cta in reſcripto, tollat eius ſubreptionem; licèt de
beneficio obtento, nulla mentio reperiatur, vbi Do-
ctores in dict. clem. ſi Romanus, in illis verbis: Si
Romanus Pontifex de beneficio alicui motu propriò
prouideat beneficiis, quæ obtinet, nulla habita men-
tione, prouiſionem, ſeu gratiam huiuſmodi fore va-
58 lidam declaramus, vbi gloſſa verb. validam, ait
quoad vitium ſubreptionis, † ex ea ratione; quia
cum ea gratia ex mera liberalitate Principis pro-
cedat, præſumitur fore, vt veritate conſcius æquè
etiam concederet, & probant infiniti relati à San-
chez, & à Barboſa in dict. c. ſi motu num. 8. addens
eam etiam; quia ſtante ea clauſula, non deficit in-
tentio in concedente, vt gratia ſuum conſequatur
effectum: vbi intelligit illum textum procedere,
etiam præcedente aliqua partis petitione. vt faten-
tur Gómez in c. 1. hoc tit. num. 19. Rebuf. in con-
cordatis tit. de forma mandati, verbo motu proprio
Couar. dicens communem in cap. alma mater p. 1.
§. 7. numer. 2. Menochius de arbitr. caſu 201. à
num. 81.
59 Itaque dicendum eſt vt ſi motus proprius con-
ceſſus eſt ad inſtantiam partis idem operetur, quod
motus proprius cõceſſus ex mera liberalitate Prin-
cipis: ſic Gãbara de offic. leg. lib. 8. à n. 61. Seraphin.
deciſ. 365. num. 1. & 2. cum aliis Barboſa dict. clau-
ſul. 79. num. 7. vbi ex Rota reprehendit Alexand.
conſ. 112. lib. 7. in verbo inſerta, Pariſ. conſ. 1. n. 76.
libro 1. Bellameta conſuetud. 33. numero 22.
& 23.
60 Quod ſi dubites quando dicatur gratia motu
proprio conceſſa; reſpondeo vt ſic dicatur quando
Pontifex expreſſit in litteris ſe proprio motu con-
cedere, vt obſeruant Doctores in dict. c. ſi motu
proprio, Sanchez dict. diſp. 1. num. 6. in princ. dict.
lib. 8. Moneta dict. cap. 6. de commut. vltim. volunt.
61 num. 168. & alij per eos. † Et id tantùm procedit,
vt licèt conſtet ab impetrante ita motu proprio pe-
titum, nihilominus Pontifex dicatur motu proprio
ſuo reſcripſiſſe; quia hæc non repugnant, ſed ſig-
nificant Pontificem illis verbis, non illa petitione
ſed proprio motu ductum, vt tenent Decius in
c. 2. num. 23. hoc tit. & conſ. 51. num. 3. Anaſtaſ. Ger-
mon. de indultis Cardin. §. non itaque num. 5. Meno-
chius ſupr. n. 79 cum aliis Barboſa dict. clauſul. 79.
num. 6. & 3. plures huius clauſulæ effectus ſcribens
in ſequentibus numeris.
Sed prædicta concluſio limitatur primo, vt ea 62
clauſula non tollat ſubreptionẽ in tacẽda inhabi-
litate perſonæ vt ſi v. g. beneficium obtentorus ſit
irregularis, vel careat legitima ætate. † Secũdo quã- 63
do taciturnitas illa ius tertij reſpicit; non enim tol-
lit ius alteri ſpectans; quia prædicta clauſula ius
in re, vel ad rem alteri quæſito minimè aufert
etiam ſi præiudicium hoc verſaretur in ſola poſ-
ſeſſione, cuius notitiam non haberet Princeps. † 64
Tertio niſi clauſula intrinſeca beneficio taceatur;
quia tunc gratia non valet, non ob vitium obre-
ptionis, ſed quia non apparet de concedentis vo-
luntate. † Quarto quando ſubreptio procedit ex 65
re ipſa non enim motus proprius tollit, quominus
poſſit dari de illa quibus cum multis Sanchez dict.
lib. 8. de matrim. diſp. 21. à num. 47. Barboſa dicta
clauſula 79. à num. 18. † qui ambo cum aliis quin- 66
to limitant, quoties ſubreptio contingit ex falſa
cauſæ expreſſione, quæ obreptio dicitur, ſecus ſi
verùm taceatur, cuius differentiæ rationem ipſi ex
multis dicunt ibi, quam iam ſuprà ego aſſignaui in
textu noſtro, † imò etiam dixi iam cum multis 67
quod clauſula motu proprio in gratia adiecta, non
inducit diſpenſationem, nec vt tollat alias ſubre-
ptiones, quæ diſpenſatione indigent, & multis iam
probaui in textu noſtro, & tradit gloſſa in dicta
clem. ſi Romanus, vbi Doctores, & Barboſa cum
multis in dict. cap. ſi motu proprio numero 13.
& 14.
Notabis verò quod etſi clauſula motu proprio 68
nonniſi à Principe, concedatur: tamen ſi ſub ea
legatus de latere diſpenſet, valeat diſpenſatio ſi-
cut valet ea poſita à Pontifice, ſiue Principe; quia
eodem modo tollit ſubreptionem, docet gloſſa
recepta in cap. fin. verb. mentio de officio legati
lib. 6. aliis allegatis, Rebuffus in concordatis in for-
ma mandati ſuper hac clauſula effectu 29. Sanchez
dict. diſp. 21. num. 48 Moneta dict. c. 6. de commut.
num. 158. Barboſa dict. clauſula 79. num. 17. † qui 69
ambo, & Gabriel ſupra concluſ. 2. num. 7. dicunt
hunc effectum habere huiuſmodi clauſulam, non-
modo in beneficialibus, ſed etiam in omnibus
conceſſionibus, gratioſis.
Quare ſi dubites an hæc clauſula ſimili modo 70
procedat in facultatibus Regiis quibus datur li-
centia poſſeſſoribus maioratus ad alienanda, ſiue
pignoranda bona ipſius non obſtante contraria
inſtitutoris prohibitione; reſpondeo & ſimili modo
operari, ſicut iam dixi in aliis diſpenſationibus;
quia vt ait Noguerol. allegat. 32. num. 211. cum
eodem Sanchez dict. lib. 8. de matrim. diſp. 21. &
aliis clauſulæ motu proprio, & ex certa ſcientia, in
facultate Regia appoſitæ excludunt abſque du-
bio vitium obreptionis, & ſubreptionis. † Nec 71
obeſt dicere vt non procedat quando facultas
fuit impetrata dolo, & fraude; ob idque vt non
debeat valere etiam ſi adiecta ſit clauſula de ple-
nitudine poteſtatis, iuxta ea, quæ tradunt Fr.
Eman. Rodrig. quæſt. regul. tom. 1. quæſt. 8. art. 15.
Barboſa clauſula 41. num. 38. quia hoc erit verum
iuxta limitationes adductas, nempe vt clauſula ea
non

non ſuppleat inhabilitates, & defectus perſonale ipſius impetrantis, veluti ſi Spureus excommunicatus, vel Bigamus ſit; vel defectus naturales ex cauſa naturali deſcendentes; aliter enim procedere dico in defectibus procedentibus ex omiſſa ſolemnitate iuris poſitiui, vt aduertunt præcitati applicabis nonnulla quæ dixi de impetratione harum facultatum *ſupra in cap.* 3. de quibus Molina, & Additionatores latiſſimè *lib.* 4. *de primogenijs cap.* 4. *a numero* 28. *& cap.* 4.5. & in alijs per totum.

12 Et generaliter pro complemento notabis quod in dubio præſumitur reſcriptum conceſſum ad poſtulationem partis, & non motu proprio; quia nuuquam talis clauſula præſumitur Barboſa *in dict. cap. ſi motu proprio*, cum Tyraquello, Valaſcc, & Maſcardo. vbi *num.* 4. quod gratia conceſſa motu proprio eſt latè interpretanda, ſic Sanchez *dict. lib.* 8. *de matrim. diſp.* 1. *n.* 5.

Qvæstio V.

An in dubio præſumatur dolus, & fraus in impetratione reſcripti gratiæ, ſeu diſpenſationis. Et an in dubio præſumatur valida diſpenſatio. Et an ſi contingat reſcripti ſubreptio ex dolo curialis, ſit nullum. Et an taciturnitas ex ignorantia probabili excuſet à ſubreptione in foro conſcientiæ.

Svmmarivm.

1 *Reſcriptum in dubio potius intelligitur impetratum ex ſimplicitate, quam dolo.*

2 *Dolum allegans contra reſcriptum, debet illum probare.*

3 *Dolus, vel calumnia, non debet præſumi, nec dolus in ſubreptione reſcripti*, n. 4.

4 *Excipiens de ſubreptione, aut obreptione tenetur probare.*

5 *Subreptionis exceptio non cenſetur ſublata; licèt per Principis reſcriptum tollantur omnes exceptiones.*

6 *Exceptio ſubreptionis eſt dilatoria, & eſt probanda ante litis conteſtationem.*

7 *Dolus, & malitia conſiſtit in animo, probaturque indicijs, & coniecturis, & indicialibus præſumptionibus*, n. 8.

9 *Dolus an interuenerit, Iudex arbitrabitur, nùm impetrans dixerit falſum in proprio facto, vel longinquo tempore geſtum.*

10 *Dolus ſecundùm aliquos potius præſumitur in litteris gratiæ, quàm iuſtitiæ, & de ratione differentiæ*, n. 11. 12. *& quod æqualiter in vtriſque procedat*, n. 13.

14 Cap. accedens de crimine falſi.

15 Cap. ſi proponente hoc tit.

16 *Reſcriptum ad beneficium, in quo impetrans dixit ſe aliud non habere, cum tamen haberet, eſt ſubreptium, vt dolo impetratum eo quod debuit mentionem facere de alio etiam exiguo.*

17 *Proceſſus futurus nullius eſt momenti oppoſita ſubreptione, vel obreptione.*

18 *Ignorantia probatur iuramento impetrantis reſcriptum.*

19 *Diſpenſatio ad matrimonium in dubio eſt valida, &* n. 22. *licèt* n. 20. *alij contra teneant, quorum fundamentis reſpondetur*, n. 22. 23. & 24.

20 *Culpa eſt rem dubiam attentare, ſi dubium eſt practicum, non ſi ſpeculatiuum, vt* n. 23.

21 *Pontifex committit ordinario, vt diſpenſet ad matrimonium*, ſi preces veritate nitantur: *explica vt* n. 24.

25 *Diſpenſatio vinculi ſub dubio propoſiti, vt v. g. an votum emiſerit, nùm valeat: diſtingue vt* hic, *&* n. 26.

27 *Debiti remiſſio non valet obtenta falſa paupertate expreſſa.*

28 *Conceſſio intelligitur iuxta preces in ſupplicatione narratas.*

29 *Reſcriptum non dicitur ſubreptitium, ſi curialis mutauit veram narratiuam factam ab impetrante; niſi in eo in quantum mutatio falſa fuit cauſa finalis conceſſionis* n. 31. *licèt contra alij*, n. 30.

31 *Curialis ſollicitator mutans narratiuam, non ſic operatur ad ſubreptionem, vt ipſe impetrans verum tacens aut falſum exprimens.*

32 *Reſcriptum impetrare poteſt alius pro alio ſine mandato, vt gratia valeat ſecùs ad effectum inquiſitionis*, n. 33.

34 *Taciturnitas ex ignorantia probabili excuſat à ſubreptione niſi, contingeret in qualitate, quam iura iubent exprimi*, n. 35. *expende, vt* n. 36. & 37.

36 *Impetrans beneficium non tenetur facere mentionem de alijs, vbi ignorat habere illa*, n. 41.

37 Cap. ad aures, cap. ſi proponente hoc tit. cap. ſi motu proprio hoc titul. lib. 6. & n. 41. & 45.

38 *Beneficium collatum abſenti, non acquiritur ei, donec deceptet, nec vacare dicitur abſentis morte*, n. 39. & 45.

40 *Impetrans in beneficialibus facit mentionem de iure ad rem.*

42 *Taciturnitas excuſat à ſubreptione, iuſta ignorantia, ſi ſit ſine tertij præiudicio, & alijs duobus concurrentibus*: n. 43. & 44.

46 *Taciturnitas ex ignorantia probabili, & ſine præiudicio, excuſat à ſubreptione in foro conſcientia.*

AD primam difficultatis partem, ſuppoſitis 1
quæ iam dixi *ſupra*, an in dubio præſumatur cauſa fininalis, ſeu impulſiua. Nunc breuiter reſpondeo ſumendo argumentum ex textu *in cap. ad audientiam de homicidio*, & ex regula in dubiis, *de reg. iuris*, in quibus dicitur in dubiis eſſe benigniorem interpretationem amplectendam, ita, & hic taliter, vt non præſumatur doloſè reſcriptum impetraſſe, qui exprimens falſum, aut tacens verum, ilud eſt conſequutus; cum potius præſumatur feciſſe id ex ſimplicitate, vel ignorantia; quia cum dolus, vel fraus delictum contineat, *l.* 1. *§. plane ff. de tutelo & rationib. diſtrahend.* non eſt cur in dubio ea interpretatio ſit admittenda, ſed fugienda iuxta regulam, *l. merito ff. pro ſocio cap. fin. de præſumpt. cap. tota miſericordia de regul. iuris infra*, vbi gloſſa *cap. præſumitur ignorantia eodem tit. lib.* 6. gloſſa noſtra *hic* verb. *priori modo* Ambroſ. *de ſign. num.* 26. Abbas Felin. & Imola *numero* 5. *&* 7. Baldus *à num.* 10. Mantica 19. Anton. & Butrio *num.* 44. Barbatius *numero* 55.

Sahagun,

Sahagun, & Beroius *num.7.in 2.lectura*, Didacus
Perez *in l.6.tit.12. lib.3. ordinam. quaſt.34.* & alij
relati à Thomas Sanchez *de matrim.diſp.21.n.68.*
lib.8. Pelaez *de maioratibus in 2.editione 2.p. q.8.*
fin.& q.9.fine.
2 Vnde venit dicendum vt allegandi dolum con-
tra reſcriptum, incumbat probatio ex regula tex-
tus *in l. quoties* 18. verſ. *qui dolo*, *ff. de probat.*
iuncta *l.ait Prætor.* 10. §. *ita demum*, verſ. *cæte-*
rum, *ff. quæ in fraudem cred. cap.2. de ſcrutin.in*
ordine fac; verſ. *cum illum*, iunctis traditis à gloſ-
ſa, *ibi* Baldus *num.*10. & gloſſa *hic* relata, Innó-
cent. & Imola *num.* 8. Beroius, & communis ab
eo relata *num.70.* Sahagum *num.13.* Ioannes Gu-
tierrez *conſ.9.num.7.* Grammaticus *deciſ.60. n.6.*
Maſcardus *de probat.concluſ.532.* Menochius *de*
præſumption. lib.3. præſumpt.3. num.14. Odendon
conſ.100.num.32.volum.2. Buccarun.*de differentiis*
inter iudicia ciuilia, *& crim. differentia* 161.*n.6.*
Mantica *de coniectur. vltimar. volunt. lib.2.tit.7.*
3 *num.1.* † ob id quia dolos, vel calumnia præſumi
non debet ex iam relatis iuribus *l. dolum cod. de*
dolo, *l. eum qui temere*, vbi Barboſa *num.26. ff.*
de iudiciis; ideo ſubreptionem non præſumi do-
loſam, dixerunt bene iam *ſuprà* adducti, & Fla-
minius *de reſignatione lib.10.quaſt.2.num.*8. Surdus
4 *deciſ.* 307. *num.* 17. † Et ſic nec dolus in ſubre-
ptione reſcripti, Tyraquel. *de præſcription.* §.1.
gloſſa verb. *ſed quod pag.*87. vnde obligatos eſſe
excipientes de ſubreptione, & obreptione ad
probandam exceptionem, vt dixerunt Maſcardus
*de probat. concluſ.*1123. *à num.*11. Alex.Raudens
conſ.26.num.26.volum.1. Baptiſt. Leonel. *tract.de*
ſubrept. reſcriptor. quaſt. 13. *art.1. & 2.* Barboſa
5 *hic num.19. & 20* † vbi addit quod ſubreptionis
exceptio non cenſetur ſublata; licet per reſcri-
ptum Principis tollantur omnes exceptiones:
6 idem docet Aymon *conſ.65.num.13.volum.1.*† qui
conſ.79. num. fin. aſſerit ſubreptionis exceptionem
dilatoriam eſſe, & apponi, ac probari debere
ante litis conteſtationem; pro quo dicto faciunt
quæ dico *infra ſub Rub. de exceptionib.* & alibi
ſæpius.
7 Sed obſtat dicere quod dolus, & malitia con-
ſiſtit in animo; & quod ob id videatur impoſſibi-
bilis eius probatio, cum ſolus Deus ſit cordium
ſcrutator, & ſecretorum cognitor.*c.erubeſcant* 11.
in fine 32.*diſt.cap. vnico*, verſ. *de oculis vt Eccle-*
ſiaſt.benef.ſine diminutione conferantur, ſicque Me-
nochius *de arbitrar.caſu* 116.*num.21.* dixit & inter
ea, quæ difficilem habent probationem comme-
morat dolum; ſed quia gloſſa hic verbo *nullate-*
nus in fine, vbi latè Abbas *num.* 7. Beroius *hic dict.*
num.70. Thomas Sanchez *dict. lib. 8. de matrim.*
8 *diſp.21.dicto num.68.* † dicunt dolum præſumi ex
variis circunſtantiis, & quod ex indiciis, & con-
iecturis, ac iudicialibus præſumptionibus animum
declarantibus ſufficienter probari poſſit, iuxta
textum *in l. dolum 6.* iuncta gloſſa verbo *conuenit*
cod.de dolo malo; *l. dolus 8. cod.de reſcind. vendit.*
vbi notat gloſſa, & Albericus plures referens con-
iecturas, ex quibus dolus probatur vel non; &
ibi Alex. iuncto *cap.ſita 2.* & aliis traditis à gloſſa
in cap. accedens de crimine falſi, & à communi,
ſupra, & relati Sahagun. *dict.num.*13. ſequitur vt
licet dolus nequeat vere probari, bene tamen ex
9 indiciis,† quod Iudicandum ſpectabit ad iudicem,
an ille dixerit falſum in proprio facto, an in alieno,
an factum ſit proximo, vel an longinquo tempore
geſtum, vt vel ſic præſumatur ſcientia: & an lit-
teræ ſint magni, aut modici momenti, vt docet
Sanchez *ſub dict.n.68.*
Et licet communis relata reſolutio videatur tan- 10
tum procedere in reſcriptis Iuſtitiæ, in quibus fal-
ſitas expreſſa, vel veritas ſuppreſſa in dubio
non præſumitur doloſa, *dict.cap.accedens de crim.*
falſi, niſi illa reſcripta contineant clauſulam inſo-
litam & contra communem ſtylum Curiæ, vt *in*
cap.2.hoc tit. non vero in litteris gratiæ, in quibus
potius per malitiam, & dolum præſumitur ſubre-
ptio commiſſa ex *cap.ſi proponente*, & aliis *hoc tit.*
& doceant ita Menochius *dict. caſu* 201. *à num.4.*
deciſio Rotæ 4.hoc tit. Innocent.*in cap.dilectus el.2.*
iſto tit. Felinus *num.5.* Beroius *dicto num.70.* Abbas
num.7. Bellamera *in princ.* Sahagun.& ab eo re-
lati, *dicto num.*13.hic aſſignantes differentiæ ratio-
nes; quarum præcipua, & magis communis ea
nempe eſt, † quia in reſcripto Iuſtitiæ, ſeu ad lites 11
Iudex dumtaxat datur, qui facile adiri poteſt, &
à contraria parte, ſi ſuſpectus ſit recuſari, vt *in l.*
apertiſſimi 15.& aliis adductis à gloſſa 2.*ibi Cod.de*
iudic. iuncto *cap.cum inter 5. de exceptionib. cap.*
quod ſuſpecti 15.3.*quaſt.5. cap. licet ex ſuſcepto* 20.
de foro compet. etiamſi Epiſcopus ſit *cap.ſi quis con-*
tra clericum 4. de foro compet, vbi dixi latiſſimè
de materia recuſationis, vbi gloſſa verbo *actor.*&
in reſcripto gratioſo, ſeu ad beneficia tribuatur ius
in re, vel ad rem, ſcilicet ad beneficium vacans,
vel vacaturum; & ſic quia lex pro intereſſe illo
præſumat dolum committi in ſubreptione reſcripti
vt colligi videtur ex *dict.cap.ad aures*, *dict. cap.*
conſtitutus, *cap. ad audientiam el.2. cap. in noſtra*
cap.ſi proponente, & aliis huius tituli, ſequaturque
inde cum ea differentia relatam procedere do-
ctrinam.
Tamen etſi fateri debemus, ac poſſimus cum 12
Rebuffo in praxi beneficiali tit. differentiæ inter
reſcripta gratiæ, & iuſtitiæ *num.25. differentia* 8.
facilius præſumi dolum in litteris gratiæ quàm Iu-
ſtitiæ; quod hæ multò facilius obtineantur, & ideo
non ſit opus vti dolo ad eas impetrandas, vt etiam
ſequitur Sanchez *dict.lib.8.de matrim.diſp.21.dict.*
num.68 in fine.
Sed non eſt concludens prædicta differentiæ 13
ratio ſignata, *num. præced.* tum ex iuribus antea
adductis, quibus probaui in dubio non præſumi
dolo, ſed ignorantia, & ſimplicitate reſcriptum
impetratum; quæ cum præſtent generaliſſimam
regulam, debent in litteris gratiæ procedere, etiam
ſicut in litteris iuſtitiæ, vel ad lites; tum etiam quia
textus noſter videtur repugnare, cum in prima
eius parte procedat, etiam in reſcripto gratiæ, vt
iam *ſupra* ſcriptum eſt à princ.textus, cum Ponti-
fex comprehendat omnes reſcriptorum ſpecies, &
ex verbis, ibi: *poſtquam ſuper hoc facta fuerit fides*,
quæ locum habere videntur, ſecundùm quod
non præſumitur dolus, ſed probari debet apud
Iudicem delegatum.
Huic doctrinæ non obſtant textus *in dicto cap.* 14
accedens de crimine falſi, nec textus *in dict. cap. ſi*
proponente hoc tit. quia *in dict. cap. accedens* non
agitur de præſumenda fraude propter ſubreptio-
nem impetrantis, ſed potius de eo, qui vtitur lit-
teris falſis, ſecundùm terminos textus *in cap. ad*
falſariorum eodem tit. vt tradit Menochius *de ar-*
bitrariis caſu 315.*à num.3* cum aliis, † & *in dicto* 15
cap.ſi proponente reſcriptum præſumitur per frau-
dem impetratum; non eo quod gratioſum eſſet;
ſed quia impetrans in ſuo facto certus dixit ſcien-
ter ſe non habere beneficium, cum haberet tem-
porè

Digitized by Google

pore impetrationis ſecundi ; & ita mendax præcator , & doloſus impetrator extitit , & cenſetur in illo caſu ex coniecturis illis ſatis de iure probabili-
16 bus. † Et ſic Barboſa *ibi num.*2. & Azor. *inſtit. moral.p.*2.*lib.*6.*cap.*10. *quæſt.*3. dixerunt vt impetrans reſcriptum ad beneficium,ad quod obtinendum propoſuerit ſe nullum beneficium habere, cum tamen haberet vnum , licet exiguum credatur reſcriptum per fraudem obtentum ; ideoque eſſe nullius momenti , cum facienda ſit mentio de beneficio tenui , & modico ; ita vt alias litteræ ſint ſubreptitiæ ; eo quod beneficium tenue etiam dicatur beneficium Azor. *dict.lib.*6. *cap.*33. *quæſt.*3. Menochius *de arbitrariis dicto caſu* 201. *numero* 41.

17 Vnum tamen aduertes quod obreptione , vel ſubreptione oppoſita, proceſſus futurus nullius eſt momenti : ſic docent Franciſc. Beccius *conſ.*21. *num.*29.Marius Anton. *var.reſolut.lib.*1.*reſolut.*8. *num.*3.Puteus *deciſ.*240.*num.*2. *p.*3. & confirmari videtur ex his quæ dico de attentatis remiſſiue *in cap.*1.& latè *in cap.bona* 51.*de appellat.*

18 Item notabis ſecundo, vt probatur ignorantia ad prædictam non doloſam reſcripti impetrationem iuramento ipſius impetratoris , niſi eſſet veriſimile ipſum habuiſſe notitiam ita docent aliis citatis Rebuffus in concordatis in forma mandati Apoſtolici paulo ante clauſulam , *motu proprio*, verſ.*hac ignorantia* , Sanchez *de matrim.dict.lib.*8. *diſp.*21. *dicto num.*68. *in fine* , qui idem ex alia doctrina generali multis comprobat , *lib.*1. *diſp.*62. vbi de probanda ignorantia agit latè.

19 Ad ſecundam quæſtionis an in dubio præſumatur valida diſpenſatio , etiam ad matrimonium. Et quia dubium hoc videtur diſſolui ex dictis in hac quæſtione *à num.*1.ideo exiſtimo pro eius valore reſpondendum , eo quod re exiſtente dubia Iudicandum eſt pro valore actus, vt magis valeat, quàm pereat *cap.Abbate de verb.ſignif. l.quoties ff. de rebus dubiis*, docent Reminaldus *conſ.*175.*n.*17. *volum.*3.*& conſ.*562.*à rebus num* 29.*volum.*5.Santius cum pluribus , *tract. de nullit.ſent.tit.qualiter* ſententia , & proceſſus , qui dicuntur nulli *n.*127. vbi ait ſtudendum eſſe numquid nullitas obiecta poſſit aliquomodo ex iure, vel ex facto offuſcari, vel ſaltim dubia reddi , vbi addit relatam rationem Sanchez *dicto lib.*8. *de matrim. diſp.*21.*n.*25. cui , etiam relatis addo Bonacinam *de legibus tom.*2.*diſp.*1.*quæſt.*2.*puncto* 6. *num.*4. Dianam *p.*3. *tract.*6.*miſcell.*2.*reſ.*9. P. Sanctarell.*tom.*1.*variar, reſolut. quæſt.* 59. per totam ; quia in re dubia, quando dubitatur de valore reſcripti , an in eo interuenerit , ſubreptio , præſumatur non interueniſſe.

20 Quare etſi contrariam ſententiam in puncto diſpenſationis matrimonialis , quando dubium eſt , an ſatis probatur veritas narratorum in actis, doceant Menochius *conſ.*272.*volum.*3. *numero* 57. Barboſa *in l.*1.*p.*1. *num.*84. *ff.ſoluto matrim.* Gutierrez *lib.*3.*practicar.quæſt.q.*17. *num.*115. Merola *in ſuis diſp. Theolog. Moral. tom.*1. *diſp.*3. *cap.*3. *difficult.*3. *Carol.*14. Coninch. *de Sacram.diſp.*33. *dubio* 6. Gaſpar Hurtad. *de matrim.diſp.*26. *diſ.*4. & Petrus de Ledeſma *in ſumm. Sacram.* vbi *de matrim. cap.*27. *in fine* , ait cum dubium eſt an ſatis probatur veritas narratorum in precibus ; vel quia dubium eſt an cauſa tacita , vel falſo inter alias veras , expreſſa ſit finalis , tunc non eſſe in eundem matrimonium eo quod culpa ſit rem du-
21 biam attentare. † Et quia Pontifex committit ordinario vt diſpenſet , *ſi preces veritate nitantur*, quæ quando dubium eſt palam videri , vt veritate non nitantur ; & quia cum conſtet de impedimento , & diſpenſatio dubia ſit , ſtabit poſſeſſio pro impedimento.

Tamen non ex proximè dictis recedendum eſt 22
à prima ſententia , cuius fundamenta , vt dicunt Diana , Sanctarellus , & alij , debent confeſſarij menti tenere , cum dubitatio præſens frequenter accidat ad hoc vt conſulentes pro ea liberet pœnitentes à multis laboribus , quibus ſolent comprimi , & angi. † Nec obſtant fundamenta relata 23
contrariæ ſententiæ ; quia vt reſpondet Sanchez *dict. num.*25. ſigillatim ad primum dicit , quod agere contra dubium ſpeculatiuum , culpa vacat, quando non adeſt dubium practicum , iuxta quæ ipſe latè dixit *lib.*2. *de matrim. diſp.* 41. *num.*8. cum multis ; & ego alibi dixi ; non enim in præſenti dubio adeſt dubium practicum ; quia præſumptio illa , quæ cogit exiſtimare in hoc dubio diſpenſationem præponderat rationi alteri cogenti dubitare ; atque ita conſtituit probabilem opinionem valoris dictæ diſpenſationis , licitumque eſſe addit operari iuxta opinionem probabilem. † Et ex eadem ratione reſpondet ad ſe- 24
cundum ; quia ſtante eo dubio , præualet pars pro valore matrimonij, & preces veræ ſunt , cum etiam cauſa , circa quam eſt ſubreptio , non ſit finalis , iuxta quæ iam dixi ſub *quæſt.*1. Et ob id etiam nec obſtare fundamentum ; quia poſſeſſioni illi ſtante pro impedimento præponderat præſumptio valoris actus , qui in dubio , & quantum fieri poteſt , eſt præſumendos.

Vnde venit quid reſpondendum eſt , quando, 25
vinculum , in quo diſpenſandum eſt proponitur dubio ; cum tamen ſit certum ; vt ſi quis v.g. proponat ſed dubitare , an caſtitatis votum omiſerit, petatque ad maiorem conſcientiæ tranquilitatem diſpenſari ſecum ; cum tamen de voto emiſſo certus ſit , & allegat veram cauſam , vt carnis ſtimulos. In quo dubio proponit Thomas Sanchez *de matrim.dict.lib.*8.*diſp.*21.*num.*40.vt dupliciter poſſint litteræ diſpenſationis expediri,primo in forma communi aſſerendo votum ſic : *quidam emiſit votum caſtitatis* , & tunc ait vt diſpenſatio valeat; quia in precibus votum certum continetur. Se- 26
cundo narrando in precibus votum ſub dubio ſic : *quidam eſt dubius an votum caſtitatis emiſerit*, & tunc refert , vt poſſet quiſquam exiſtimare validam eſſe diſpenſationem , eo quod ſatis ſit alteram cauſam verè ſufficientem diſpenſationis verificari , cuiuſmodi eſt graue periculum incontinentiæ ob carnis ſtimulum. Verum ipſe re attente conſiderata credo in hoc caſu ex eodem Sanchez , vt nullatenus valeat diſpenſatio ; quia eſt error in ſubſtantia rei , in qua diſpenſatur ; Pontifex enim non diſpenſauit in voto certo , ſed in voto dubio practicè.

Et confirmatur , quia & ſimili modo non vale- 27
ret remiſſio debiti , obtenta allegata vera paupertate , at falſa debiti dubitatione ; quia remiſſio non fuit debiti certi , ſed dubij. † Secundo quia 28
priuilegium , & conceſſio intelliguntur, iuxta preces in ſupplicatione narratas , ex dictis *in cap.*2. ſed in precibus ſolùm narratur votum dubium; ergo , &c.

Ad tertiam quæſtionis partem reſpondeo , vt ſi 29
pars ad impetrandum reſcriptum , ſiue diſpenſationem verum propoſuerit , ſed ea ignorante, curialis vel ſolicitator ſciens , & prudens ſubreptionem

Digitized by Google

nem commiſerit, tacita veritate, aut expreſſa falſitate, ſit exempta à pœna textus noſtri; eo quod hic dicat Pontifex, & in aliis huius tituli Iuribus impetrantem in ſoæ peruerſitatis pœnam nullum ex litteris commodum conſequuturum, ſed in caſu, de quo hic verus impetrans in nulla culpa fuit; ergò non debet eâ pœna affici, vt litterarum commodo prorſus careat, ſed de illo iudicandum eſſe, ac de impetrante per ignorantiam: ita videtur tenere Bartholomæus Socious *conſ.* 270. conſideratis in fine, *vol.* 2. vbi refert Rotam dixiſſe ſic deciſum eſſe ab Vrbauo Papa in beneficialibus ſuſtinet, Felin *hic num.* 7. verſ. *demum n.* 7.

30 Huic tamen doctrinæ videtur obſtare, nempe vt ſit attendenda intentio concedentis, vt iam *quæſt. præced.* dixi, quæ deficit, quoties eſt ſubreptio circa cauſam finalem; ſed æque procedit hoc, quando ipſemet impetrans commiſerit generaliter ſubreptionem, vel alius, eo inſcio, vt probant Doctores per textum *in cap. ſi motu proprio de præb. lib.* 6. ibi, ſecus *ſi ad petitionem illius vel alterius pro eo oblatam*, vbi Ancharan. *num.* 3. *notab.* 3. Francus *num.* 3. Decicius reprobans prædictam Rotæ deciſionem hic innoua edit. *notab.* 3. *num.* 9. Corduba *in ſumma quæſt.* 45. *opinione* 1. *ratione* 1. Thomas Sanchez *de matrimonio dict. diſput.* 21. *lib.* 8. *n.* 57.

31 Sed quia Nauarr. *lib.* 3. *conſil. tit de regul. conſ.* 7. *&* 8. *num.* 3. *in* 2. *editione*, *& lib.* 1. *hoc tit. conſ.* 15. *num.* 3. dicit narrationem falſi factam per ſolicitatorem non vitari tanti momenti, quanti factam per ipſammet partẽ, exiſtimo adhuc pro prima relatâ ſententia in hoc puncto reſpondendum Iuxta relatam deciſionem Rotæ, vt ſit verum in eo ſenſu, ne vitiet totum reſcriptum, quando totius non eſt cauſa, ſecus quando eſſet cauſa totius, vt iam dixi *ſupra*; nempè quando ex integro ſubreptio eſt circa cauſam finalem; & de pœna huius *infrà q.* 7. *n* 4. *&* 5.

32 Pro complemento notabis quod poteſt aliquis pro alio, reſcriptum impetrare vt probat textus *in l. vniuerſis cod. de precibus imperat. offerend.* Doctores per textum *in dict. c. motu proprio*, verſ. *vel alterius pro eodem*, gloſſà *in c. ad aures. & in c. nonnullis* §. *ſunt.* & alij, vbi omnes *hoc tit.* & Doctores *in c. ſi tibi abſenti de præb. lib.* 6. Abbas *in cap. ex ore ſedentis num.* 2. *de his, quæ fiu[illegible] à maiori parte Capituli, & in dict. c. nonnullis* §. *ſunt, & alij n.* 3. Alex. *conſ.* 13. *n.* 3. Nauar. *in c. ſi quando hoc tit.*

33 Quod intelligit Barboſa *in dict. c. ſi motu proprio n.* 12. ad effectum, vt gratia ſuum habeat effectum, ſecus ad effectum inquiſitionis; quia tunc requiritur mandatum.

34 Ad quartam quæſtionis partem, an taciturnitas ex ignorantia probabili excuſet à ſubreptione in foro conſcientiæ: & ſuppoſito quod ad hoc, vt in pœnam textus noſtri incurrat impetrans ſubreptione, debeat impetrare ſciens, & prudens animo malitioſo id faciendo; quia textus noſter expreſsè fraudem exigit, vel malitiam, aliàs inquam quantumvis craſſa ignorantia, & ſimplicitate, modo non ſit ingens temeritas excuſari à prædicta pœna irritationis totius reſcripti ratione ſobreptionis in altera eius parte cum taciturnitas ex quacumque ignorantia, & ſimiliter falſi expreſſio ex illa non poſſit doloſa, ac malitioſa nuncupari, niſi ingens temeritas in ea ignorantia reperiatur: ita Thomas Sanchez *dicto lib.* 8. *de matrim. diſp.* 21. *num.* 66. per alia quæ latiſſimè ſcribit, *lib.* 9. *de matrim tota diſp.*
35 32. *num.* 36. *&* 39. † Quod intelligo ſecundùm, quæ *ſupra* iam dixi; quia ſi taciturnitas contingeret in qualitate, quam iura ſpecialiter exprimi iubent, tunc ea reddet gratiam ſubreptitiam; etiam ſi ignoranter ea qualitas tacita fuerit: ita idem Sanchez *ſupr. num.* 14. & Barboſa *in dict. cap. ſi motu proprio num.* 15.

Et ſuppoſito etiam quod impetrans beneficiom 36
non tenetur facere mentionem de beneficiis obtentis, vbi ignorat habere alia beneficia, Nicolaus Garcia *de beneficiis p.* 1. *c.* 3. *n.* 113. cum multis Selua *in eodem tract. p.* 3. *q.* 12. *n.* 23. alia 89. Ripa *in c. ad aures n.* 12. & Felinus *hic n.* 6. Miles *in repertorio*, verb. *gratia*; imo & dicunt Barboſa *in cap. gratia hoc tit. lib.* 6. *n.* 5. & Bernard. *reg.* 324. per gloſſam illius textus verbo *ignoranti*, quod ignorantia probabilis abſque ſimplicitate excuſat in beneficialibus in materia ſubreptionis, ſicut ipſa ſimplicitas quando ea, quæ debent exprimi, tacentur per ignorantiam.

Quod ſi intelligatur, vt ſonat, videtur implicari 37
cum textu *in c. ad aures c. cum. adeo*, *& cap. ſi proponente hoc tit. & in d. c. ſi motu proprio* in ſecunda parte, & aliis ſimilibus, quibus vt iam dixi in hac quæſtione in impetratiooe beneficij, eſt facienda mentio de beneficio impetrantis: quare nonnulli dixerunt hoc vltimum eſſe intelligendum de beneficio, de quo quis habet ius in re; non verò ſi habeat tantùm ius ad rem; & ſic cum impetrans in ſpecie *dict. cap. gratia*, non haberet ius in re, ſed ad rem tantùm; quia ex illa primi beneficij collatione facta abſenti, & ignoranti ante ſcientiam, & acceptationem, nõ erat eidem abſenti ius quæſitum in re, niſi in ſecunda ſequuta ratificatione, *c. ſi tibi abſenti de præb. lib.* 6 iunctis traditis à Couar. *lib.* 3. *var. c.* 16. & Gutierrez *alleg* 3. †Non 38
enim beneficium collatum abſenti, ei acquiritur, donec acceptet, etſi interim collatio nequeat reuocari Flamin. *de reſign. benef. lib.* 10. *q* 8. *à n.* 5 Sanch. *de matr. lib.* 1. *diſp.* 7. *n.* 20. *& lib.* 3. *diſp.* 36. *n.* 4. etenim collatio facta abſenti ante eius acceptationem præſtat ei tantùm ius ad rem: ſic Gonzalez *in reg.* 8. *Cancel. gloſſa* 26. *n.* 14. vbi *n.* 13. per textum *in d. c. gratia*, & Barboſa *ibi n.* 6. tradunt quod gratia beneficij conceſſa abſenti non præſtat, donec abſens acceptet, addens *n.* 7. cum eodem Gonzalez *gloſſ.* 15, 9. à *n.* 6 † quod vacare non dicitur benefi- 39
cium per eum, cui facta fuit in abſentia collatio ante acceptationem: quare non eſſe neceſſarium quod mentio fieret de tali beneficio ſic obtento ab impetrante, ſecundum dicta prædicti DD. habent; & quod textus noſter in eius tertia parte, & regula procedat, quando ſubreptio commiſſa fuit circa ius in re: argum. eorum, quæ tradidit Archidiaconus *in dict. c. ſi motu proprio.*

Tamen interpretatio Veroi hic alios referens 40
n. 45. quam amplexus eſt Thomas Sanchez *de matrimonio dict. lib.* 8. *diſp.* 21. *n.* 60. cum aliis io fine videtur conuinci ex traditis à gloſſa verbo *obtinet in clem. ſi Romanus de prebend. iuncto c. in noſtra* verſ. *niſi fortè expreſſam fecerit mentionem hoc tit.* & traditis ab Abbate *ibi n.* 2. Felino *hic n.* 4. Rebuffo *in concord. de forma mandati Apoſtolici* verſ. *pro expreſſis caſu* 12. Menochius *de arbitrar. dicto caſu* 201. *n.* 43. vbi probatur mentionem eſſe faciendam de iure ad rem, & pateat ex regreſſu cum conceſſione, in quod acquiritur ius ad rem ex traditis à Gomezio *in regula Cancel. de non tollendo iure quæſito q.* 1. verb. *decimus*, & *vltimus caſus*, Reduanus *de ſimonia ment.* 2. *p. à cap.* 18. ſequitur quod in alterius beneficij impetratione mentio de illis oeceſſariò ſit facieoda, aliàs gratiam eſſe ſubre-

ptitiam & nullam iuxta text. noſtium, & ſimiles iam adductos à principio

41 Ego tamen, vt hæ difficultates non obſtent exiſtimo reſpondendum iuxta proximè relatum ſub verſ. *& ſuppoſito etiam*, aliis omiſſis interpretationibus, nempe gratiam beneficialem *in dict. cap. gratia* excuſari à vitio ſubreptionis propter impetrantis ignorantiam iuſtam, & probabilem; quæ ſi talis eſt, excuſare ſolet, vt *in c. Apoſtolica de Clerico excommunicato, c. ſi verè el 2.* vbi notat gloſſa *ignorauit de ſent. excommunic. cap. fin. qui matrim. accuſ. poſſunt*, & aliis: & ſic cum *in dicto c. gratia*, eſſet ignorantia iuſta probabilis, & euidens, ſcilicet ab abſentia proueniens, vt colligitur ex illo textu ibi, *ſi tibi abſenti, & ignoranti*, & ibi, *cum tempore impetrationis neſcires*, merito reſpondet Pontifex, *ibi*, talem ignorantiam, quæ aperto iure excuſat excuſare impetrantem, non facientem mentionem de primo beneficio collato tibi abſenti.

42 Quæ doctrina vera eſt, & tenenda, concurrentibus ſequentibus requiſitis, primo quod ignorantia probabilis, & iuſta præcedat qualis eſt, quæ conſurgit ab abſentia, quæ ſatis præſumitur ex iuribus adductis. Secundo quod non præiudicetur alicui tertio, & eius iuri iam quæſito, vt *in cap. conſtitutus hoc tit.* vbi ignorantia probabilis non excuſat à vitio ſubreptionis; quia ex illa impetratione, in qua mentio non fiebat de ſtatuto facto, & habito in Eccleſia ſuper certo Canonicorum numero irrogabatur magnum præiudicium Eccleſiæ, cui Summus Pontifex in dubio non intendit præiudicare, *cap. ſuper eo de offic. & poteſt. iud. de leg.* & argum. textus *in l 2. §. ſiquis à Principe, ff. ne*

43 *quid in loco publico.* † Tertio vt qualitas tacita per ignorantiam ſit talis, vt ſi fuiſſet expreſſa, Pontifex vero ſimiliter conceſſiſſet, vt in textu, noſtro in verſ. *inter alios*; licet non ita facile, vt iam in prin-

44 cipio adduxi. † Quarto vt gratia ſic conceſſa non extendatur ad alium caſum vltra expreſſum, & de quo loquitur *dict. cap. gratia*: argum. textus *in cap. ſuſceptum hoc tit. lib. 6. & c. cui de non Sacerdotali de prebend. lib 6.* de quorũ intellectu iam *ſupra* dixi.

45 Vnde cum *in dicto cap. gratia*, concurrant prædicta quatuor requiſita ſuſtinetur ipſa gratia, & valet, non facta mentione de beneficio primo collato abſenti, & ignoranti, vt latè explicant, & benè Abbas *num. 5.* Felinus, & Decius 6. Menoch. *dicto caſu* 201. *num.* 53. Thomas Sanchez alios referens, & benè improbans alias ſolutiones *dict. num.* 60. benè ibi declarans alia plura iura notatu digna in propoſito, & *lib. 2. tom. 1. de matrim. q.* 38. *num. 12.* textum difficilem *in cap. quia circa de conſanguinitate, & affinit.* vbi gratia, & diſpenſatio obtenta ex falſa cauſa ſuper matrimonio inter conſanguineos contracto, ſuſtineri videtur contra noſtri textus deciſionem, vt etiam declarant Salcedus, & alij *cenſ.* 34.

46 Ex his benè poteſt admitti doctrina Nauarri *lib. 1. conſ. in 2. edit. tit. de filiis Preſbyter. conſ. 1. num. 6.* dum dixit poſſe defendi, ſaltem in foro conſcientiæ, taciturnitatem ex ignorantia probabili excuſare à ſubreptione, nec quod videatur nocere. adduceas textum *in dict. cap. gratia*, taciturnitas ex ignorantia conſurgens, quem impugnat Thomas Sanchex *dicto lib. 8. de matrim. per dicta diſt. n. 60. diſp. 21.* dicens *num. 59.* dictum Nauarri non eſſe vniuerſaliter, ſed quando ignorantia, non eſt cauſa totius reſcripti; quia vt dictum eſt iuxta intellectum relatum concurrentibus præhabitis requiſitis, procedet optimè Nauarri doctrina.

QVÆSTIO VI.

An ſubreptitia ſit diſpenſatio voti, tacito iuramenta, vel è contra, vel ſi falsò proponatur votum, cum ſit iuramentum. An in votorum diſpenſatione taciturnitas veri, & expreſſio falſi irritet vota. Et an ſi impetrans diſpenſationem ponit vnam cauſam, quæ falſa eſt pro alia vera non poſita, vt facilius conſequatur diſpenſationem, dicatur diſpenſatio nulla ex tali mendacio. Et an diſpenſatio in vno vinculo, abſque mentione alterius, ſit valida: vbi quid quando in eadem perſona duo ſunt impedimenta.

SVMMARIVM.

1 *Diſpenſandi facultas eſt latè interpretanda intra caſus adaptabiles ei, & dum non ſit in alterius præiudicium.*

2 *Diſpenſatio non extenditur de caſu ad caſum non comprehenſum ſublata verborum ſignificatione.*

3 *Diſpenſationis facultas ad vota non extenditur ad iuramenta homini præſtita, ſecus ſi Deo,* num. 6.

4 *Diſpenſatio eſt odioſa, & ſtricti iuris; qua ad ſeparabilia non extenditur.*

5 *Reſtitutio in integrum conceſſa fauore ætatis ſuper contractu reſcindendo, non extenditur ad acceſſorium.*

6 *Voti diſpenſatio non dicitur ſubreptitia eo quod narrans falſo, dicat eſſe iuramentum, vel è contra* n. 7. & 8.

7 *Mendacium non eſt circa quid ſubſtantiale, cum quis narrat pro diſpenſatione iuramentum præſtitiſſe, ſi reuera præſtitit votum*, n. 8.

9 *Iuramenti mentio debet fieri, vt diſpenſatio ad votum; illud comprehendat, quando iuramentum non in confirmationem voti, ſed independenter ab eo eſt emiſſum.*

10 *Ieſu Societas habet priuilegium à Paul. 3. ad diſpenſandum in votis iuramento, firmatis.*

11 *Mendacium aliud eſt proprium aliud improprium: & quid vtrumque, & ad textum noſtrum*, n. 12.

12 *Mendacium vbi adeſt dolus eſt proprium, vbi adeſt ſimplicitas dicitur improprium.*

13 *Reſcriptum vitiatur ex mendacio proprio, & formali, non ex improprio, niſi intentio alia ſit in concedente*, n. 14.

15 *Taciturnitas veri in votis quando pariat irritationem, &* n. 16.

16 *Votum tacitum data opera ad decipiendum ſuperiorem, vt diſpenſet, ſeu commutet, facit vt ſuperior non diſpenſet: fallit, vt* num. 17.

17 *Falſitas expreſſa, ſiue taciturnitas veri circa extrinſeca, non irritat diſpenſationem in votis.*

18 *Impetrans qui ponit ad diſpenſationem conſequendam facilius vnam cauſam falſam pro alia vera, ſecundùm aliquos, nihil facit, ſed alij è contra, at in exemplis*, n. 19.

19 Cauſa

19 *Cauſa votiua ne fœmina innupta maneat, qualis dicatur in narratiua, ſic vt non vitietur diſpenſatio, aliis non veris narratis,* n.20.

21 *Narrans duplicem cauſam, vt facilius conſequatur matrimonij diſpenſationem, quarum aliqua eſt falſa; etſi eam vitiet ſecundùm aliquos, verius eſt non vt vitietur, ne innupta mulier remaneat,* n.22.*contraria explicatur ſententia*, n.24.

23 *Cauſa falſis teſtibus probata quæ tamen vera eſt, facit licitam diſpenſationem matrimonialem.*

25 *Diſpenſatio impetrata ex falſa cauſa narrata initi matrimonij, inter conſanguineos valet dum non ſit conſummatum.*

26 *Diſpenſatio in vno vinculo abſque mentione alterius, reddit irritam diſpenſationem ſecundùm aliquos, ſecus ſecundum alios, vt à* n.34.

27 *Narranda ſunt omnia in diſpenſatione, ne vitio notetur.*

28 *Impedimentum, vnum ſimul cum alio grauius reputatur.*

29 *Impedimenta ſimul iniuncta, reddunt perſonam minus dignam diſpenſatione, ſed non ideo diſpenſationem nullam tacito aliquo*, n.36. 37 & 38.

30 *Promouere non cenſetur Princeps velle vitioſos & multiplicitèr criminoſos.*

31 *Diſpenſatio narrata ſola affinitate, quando adeſt publica honeſtas, num valeat: quid quando adeſt vnum impedimentum cum ſolo alio dirimente* n.32.

33 *Virtus vnita fortior eſt ipſa diſperſa.*

34 *Diſpenſatio vna pro vno ſolo impedimento, non eſt irrita, ac ſubreptitia, ſi alia non exprimantur; quæ tamen aliis diſpenſationibus tolluntur*, num.ſeqq.

35 *Abſolutionis impetratio ab vna excommunicatione*, valet *etiam ſi de aliis non fiat mentio ab impetrante.*

37 *Collatio facta valet irretito pluribus peccatis, quæ ſi à conferente ſcirentur, aliàs, non præſtaretur.*

38 Cap.ex tuarum de authorit.& vſu pallij.

39 Cap. paſtoralis de priuilegiis, cap. poſtulaſti hoc tit.

40 Cap.1.de treuga, & pace.

41 *Impedimenta duo ſi concurrant in eadem perſona diuerſæ ſpeciei, vno tacito, non corruit diſpenſatio: vbi quid faciendum, cum vnum eſt occultum*, n.42.*vbi de praxi quotidiana Curiæ.*

43 *Impedimenta duo eiuſdem ſpeciei ſi concurrant in eodem ſubiecto, irritant diſpenſationem narrati, tacito altero.*

1 AD primam difficultatis partem, quæ dependet multum à nonnullis, quæ dico *infra ſub tit. de Iureiurando, & in cap.* 10. *de voto, & voti redemptione*, & ab ea difficultate, an diſpenſandi facultas ſit latè interpretanda: & affirmant Doctores ex doctrina textus *in cap.fin.de ſimonia, cap.per venerabilem qui filij ſint legitimi*, cum infinitis Sanchez *de matrimonio lib.*8.*diſp.*2. per totam, vbi *à num.*2.temperat in quinque caſibus, ſi ſit ſcilicet in præiudicium tertij; & quod non extendatur ad omnes caſus, ſed ad caſus tantùm quoquomodo adaptabiles caſibus in poteſtate expreſ-
2 ſis Felin.*in dict.cap.fin.num.*8. *limitat.*1. † Gambara, *de authoritate legati lib.* 10. *num.* 103. benè inferens non extendi de caſu ad caſum non comprehenſum ſublata verborum ſignificatione: quare idem Felinus dixit *in cap. poſtulaſti hoc tit. n.*11. *limit.*4. vt extenſio huius poteſtatis fiat ad conſequutiua, etiam ſeparabilia, in quibus eſt eadem, vel maior ratio, quæ ſunt vera quantumcumque regula iuris ſit quod reſcriptum, & ipſa diſpenſatio eſt ſtrictè interpretanda, Doctores per textum *in cap.*1.*de filiis Preſbyter.lib.*6. §. *ille vero*, & aliis vulgatis.

Quare iam ad difficultatem videtur pro negatiua ſententia facere; quia ſecundum communem Doctorum opinionem facultas delegata ad diſpenſandum in votis non extenditur ad iuramenta; quia ſunt duo vincula expreſſa quæ apertè maiora ſunt vnico conceſſo; & facit doctrina D.Thomæ *2.2.q.*89. *art.*1. *ad* 2. cum dixit iuramentum addi voto, vt per duas res immobiles maior firmitas habeatur. Vnde videtur etiam dicendum in propoſito noſtri dubij, vt dicatur diſpenſatio ſubreptitia, quia cum ſint diuerſa vincula, diſpenſatio in altero vinculo falſo allegato, non extendatur ad alterum verum. vel in vno ſolo vero allegato, non extendatur ad vtrumque re vera concurrens, † eo vel maximè quod diſpenſatio ſic odioſa, & ſtricti iuris; nec ad ſeparabilia extendatur: argum. textus *in l. fin.* §. *Lucius, ff. de condictione indebiti.* † Vbi reſtitutio in integrum conceſſa minori fauore ætatis ſuper contractu reſcindenda, non extenditur ad acceſſorium, id eſt ad vſuras ſolutos, & ex aliis iuribus, quæ hic poſſent congeri: & in terminis ſic videtur; quia eſt taciturnitas veri neceſſarij ad diſpenſationem, vel expreſſio falſi circa neceſſariam eius materiam, cum vtrumque vinculum diſpenſatione indigeat; non enim diſpenſantis intentio extenditur ad vinculum, quod verè ignorat. 3 4 5

Nihilominus credo ad dubium reſpondendum eſſe ſub diſtinctione: nam ſiue ſit ſolum votum, vel ſolum iuramentum Deo factum valebit diſpenſatio vtrumvis, falſo loco alterius expreſſo; quia ſunt quoad hoc æquiparata, nec ad diſpenſationem referre, vtrum illorum ſit, ſed ſolam ſpectari obligationem Religionis ex vinculo Deo factam cum tam voti, quàm iuramenti ſoli Deo præſtiti, acquiratur Deo tantùm obligatio, quare facultas erga vota extenderetur ad iuramentum, vt ferè expreſsè docet Caietan. *2.2.quæſt.*89. *art.*1. paulo poſt principium, & ex aliis fundamentis docet etiam Sanchez *dict.lib.*8. *de matrim.diſp.*2. *num.*18. qui *num.*19. addit vt ſi priuilegium eſſet commutandi, aut diſpenſandi iuramenta ſoli Deo facta extendatur ad vota, cum vtraque æquiparentur ex virtute Religionis ſoli Deo tamquam creditori acquiſitam, ſecus eà iuramento homini præſtito; quia tunc eſſet diuerſa vtriuſque ratio ſpectans ad præiudicium tertij, vt in principio aſſignaui. 6

Vnde in hoc puncto exiſtimo, vt mendacium non ſit circa quid ſubſtantiale diſpenſationis; ob idque non vitiari diſpenſationem, vt dixit idem Thomas Sanchez *dicta diſp.* 5. *ſub num.* 24. vbi idem credit procedere, ſi iuramentum, & votum expreſsè facta de eadem re concurrant, quando iuramentum fuit ad voti conſummationem, vt dicit etiam Fr. Eman. *in addit.ad Bull. Cruciatam* §.9. *n.*111. quia tunc iuramentum eſt voto acceſſorium, quod ſatis tollitur ex diſpenſatione ad votum, quod tantum indiget diſpenſatione; quo ſublato, ceſſat iuramentum. 7

8 Et ob id etiam valida erit diſpenſatio, ſiue ſolum votum exprimatur, tacito, aut negato iuramento, ſiue ſolùm iuramentum, (quod vt conſtat habet in ſe incluſam promiſſionem) tacito, aut negato voto, cum ea taciturnitas, aut falſitas non ſit circa diſpenſationis ſubſtantialia.

9 Sed quando Iuramentum non eſt in voti confirmationem, ſed independenter ab eo emiſſum, dico oportere ne diſpenſatio ſubreptione notetur, vt vtriuſque vinculi mentio fiat: quo in caſu exiſtimo procedere fundamenta adducta in verſ. *quare*, iuxta Soti doctrinam ſic intelligendam. *lib. 8. de iuſt. quæſt.* 1. *art. 8. ad* 2. dum dixit vt licet vinculum iuramenti ſit minus additum voto, nexum facere implicatiorem: videbis quæ docet etiam Ægidius Trulenq. *in opere morali lib. 2. cap. 2. dubio* 43. *à num.* 10. *&* 11. vbi cum Suarez *lib. 6. de voto cap. 14. &* Sanchez *in opere morali lib. 4. c. 47.* latè agentibus expendit in quibus non immoror, ipſum Trulenq. videbis *de Sacram. lib. 7. cap.* 10. *dubio* 4. *num.* 15. vbi cum Sanchez *dicto lib. 8. de matrimonio dubio* 2. *n.* 25. & cum Azor.

10 Et hac quidem cauſa poſſumus exiſtimare Congregationem Societatis IESV, cui Paulus III. conceſſerat facultatem commutandi, vota impetraſſe à Gregor. XIII. vt id priuilegium extenderetur ad vota Iureiurando firmata, vt conſtat ex compendio priuileg. verb. *commutatio* §. 1. & tenent Sorbus, *in compend. mendicantium* verb. *abſolutio* 2. *quoad ſaculares*, in *reſolut.* quas ibi ponit *concluſ.* 8. Manuel Rodriguez *in Bulla Cruciat.* §. 9. *num.* 110. *& in 2. tom. ſumm. c.* 100. *fin. & quæſt. regul. tom.* 1. *q.* 63. *à n.* 5. Henriquez *lib. 7. de indulg. cap.* 30. *num.* 5. Azor. *lib.* 11. *inſtitut. moral. cap.* 10. *q.* 2. *& cap.* 18. *quæſt.* 16. *& cap.* 19. *quæſt.* 19.

11 Pro complemento addo hic ad regulam noſtri textus, omiſſa multiplici mendacij diuiſione, de qua *in cap. ineſt* 22. *quæſt.* 2. vt mendacium aliud ſit proprium aliud verò improprium; primum quidem, vt ſit falſa vocis ſignificatio, cum voluntate fallendi iuxta textum *in cap. Beatus Paulus* 5. §. *ille* 22. *quæſt.* 2. iuncto *dict. cap. ineſt*, verſ. *quartum*, quod ſola mentiendi, fallendique fraude committitur. Secundum autem mendacium eſt quod abſque fallendi voluntate profertur, vt apertè colligitur ex *dict.* §. *ille, dict. cap. ineſt, & cap. his autem*, verſ. *nemo mentiens* 22. *quæſt.* 2. ſic Turrecremata *in dict. cap. ineſt*, & alij Doctores, Nauar. *in manuali cap.* 18. *à n.* 1. Cardinal. *hic num.* 7. vbi exempla vtriuſque mendacij referunt.

12 Imò & in textu noſtro vtriuſque mendacij exemplum conſtituitur proprij quidem mendacij, quando doloſa impetratio fuit, de qua in verſ. *nos igitur.* Improprij quando ex ſimplicitate, vel ignorantia mentitur, vt hic in verſ. *inter alios.*

13 † Cumque iam *ſupra* à principio textus noſtri dixerim reſcriptum vitiari ex mendacio; dumtaxat proprio, & formali quod includit dolum malum, ex quo reſcriptum impetratum omnino vitiatur, vt apertè colligitur ex textu *hic* in dict. verſ. *nos igitur*, & ex aliis iuribus iam adductis; *dict. cap. Beatus Paulus* §. *ille*, ergo, & docent Abbas *hic num.* 3. Veroius 27. *in* 1. *lectura, & in* 2. *lect. num.* 34. Chochius 25. & Ambroſ. *de ſignate* 4. Mandoſ. 16:

14 † ita & ſimili modo in caſu, de quo hic inquirimus ſit diſtingueodum, niſi intentio deficeret in concedente; quia tunc ſiue ex dicto dolo, ſiue ex negligentia vitium obreptionis inueniatur) faciet vt reſcripti impetratio inutiliter fiat ex doctrina textus *in l.* 1. §. *cauſa huius edicti ff. de ædilitio edicto*, vbi nihil refert, ſubreptio contingat dolo, ſiue ſimplicitate; quia procedit, quando deficit intentio contrahentium, quod non apparet ſic in textu noſtro in verſ. *ſi vero.*

15 Ad ſecundam quæſtionis partem, an in diſpenſatione votorum taciturnitas veri, & expreſſio falſi irritet vota; quia ex dictis in quæſtioonibus præcedentibus, & hic poteris reſpondere; ideo breuiter dico quod ſi votum eſt factum abſque licentia ſuperioris, tunc nulla taciturnitas veri, vitiet irritationem; quia cum poſſit ſine cauſa irritare, & nulla ſibi proprietate irritet, eſt viſus tota ſua poteſtate vti, quod procedit, vt ait Trulenq. *in opere mor. lib.* 2. *dubio* 43. *num.* 7. quando cum licentia emiſſum eſt, nec tacetur licentia, aut conſtat ſuperiorem, memorem fuiſſe, tunc licentiæ eſſe conceſſæ addens, vt quando ab alio ſuperiore, vel æquali petit irritationem voti, non teneatur mentionem facere licentiæ voti emiſſi; quia nullo iure ad id cogitur per ea, quæ dixit *dubio* 29. *num.* 12. *& dub.* 30. *num.* 8. Sanchez *lib.* 4. *operis moral. c.* 27. *num.* 39. ſecus ſi eſſet immemor.

16 Certum vero eſt vt quando data opera tacetur votum ad decipiendum ſuperiorem, vt irritationem, diſpenſationem, aut commutationem concedat, prædicta corruant; quia prudenter, & rationabiliter præſumitur noluiſſe ſuperiorem diſpenſare. 17 † Tamen ſi nulla circa voti ſubſtantiam falſitate, propoſita tegatur ſuperiori votum proponendo, illi tantùm votum in genere, valebit diſpenſatio, ſi nullus alius defectus reperiatur; quia poteſt in genere Prælatus quodcumque votum diſpenſare, aut commutare, ſi legitima adſit cauſa arbitrio ipſius vouentis, ſi ſit vir Doctus, aut alterius viri Docti: & ita etiam valebit diſpenſatio; etſi occultetur perſona voto adſtricta; imo ſi falſo dicatur eſſe ſtudioſam, aut doctam, vel ex tali progenie, vel quid ſimile, eo quod nec taciturnitas, vel falſitas eſt circa extrinſeca, & impertinentia ad cauſas huius relaxationis, etiam ſi conſtet denegandam eſſe eam diſpenſationem ſuperiori, ſic non deceptio, ſecus ſi quando ſubſtantia voti falſa exprimitur, vt exemplificant Sanch. *lib. 8. de matrim. diſp.* 24. *num.* 18. idem *lib.* 4. *operis mor. cap.* 47. *num.* 25. 26. *&* 27. Trullenq. *ſupr. n.* 9. cum Suarez.

18 Ad tertiam quæſtionis partem an ſi impetrans ponit vnam cauſam, quæ falſa eſt pro alia vera non poſita, vt facilius conſequatur diſpenſationem dicatur diſpenſatio nulla, ex tali mendacio, vt ſi v. g. aliqua fœmina, quæ remaneret innupta propter deformitatem ponit in petitione quod remaneret innupta ex dotis defectu: in qua difficultate videtur Sancbex ſibi contrarius, quatenus, *in ſumm. lib.* 4. *cap.* 47. *num.* 17. dicit vt ea diſpenſatio non valeat: ſic etiam docet Gutierrez, *lib.* 2. *Canon. c.* 15. *num.* 103. *&* 104. & alij dicentes, vt qualiſcumque ſit illa cauſa falſa, ſi illa ſolum proponitur Pontifici, vitietur diſpenſatio; quia Pontifex non aliter diſpenſare intendit, niſi cauſa precibus ipſi propoſita, verificata, concludentes vt ipſa à veritate deficiente, deficiat etiam diſpenſatio, & addit bene Gutierrez *n.* 133. hoc procedere etiam caſu, quo per ſimplicitatem, aut ignorantiam, aut errorem, falſitas, ea contingeret: & faciunt plura dicta in quæſtionibus præcedentibus; & quia vnica allegatur cauſa diſpenſationis, quæ eſt timor cælibatus ex dotis defectu, nec ſunt duæ cauſæ, ſed vnica aſſignata eius ratione.

19 Nihilominus video in hoc puncto contrarium docere ipſuoi Sanch. *lib.8. de matrim. diſp.19.n.19.* exiſtimantem eam eſſe validam, ac dotis defectum verificari; quia dos non dicitur abſolutè, ſed reſpectiuè, atque illa mulier quo plura habet vitia, veluti ſi ſit grandeua, vel filios ea alio matrimonio habeat, vel ſit deformis, aut de aliquo crimine infamata, ob illudve puoita, eo ampliori indiget dote, qua illa compenſentur, vt ſic viro æquali nubat, quamvis his vitiis ſecluſis, poſſet cum ea dotè commodè nubere: & addit vt reuera Pontificis mens eo tendat, ne hæc fœmina innupta maneat, nihilque referre vnde id dimanet: ita ille, & Leandrus *de Sacram. tom.2. tract.9. diſp.24.q.52.* Martinus de S. Ioſeph. *in monit. confeſſarior. tom.1. lib.1. tract.40. de matrim. n.4.* Diana *p.10. tract.11. reſ.42.* dicentes ſufficere, ſanè verum eſſe quod ea innupta maneret aliquo ea præcitatis impedimentis. 20 † Et ſic reſpondent fundamentis contrariæ Pontificem ſcilicet non moueri ad diſpenſandum ob defectum dotis, tanquam ob cauſam finalem, & motiuam, cum ſolum ſit cauſa motiua, ne fœmina innupta maneat, & propter hanc concedere diſpenſationem dicunt, & quod ſic defectus dotis expreſſus in petitione ſolùm efficiat, vt Pontifex credat talem fœminam innuptam permanere, niſi cum illa diſpenſet. Et ego iuxta intellectum hunc crediderim amplectendam eſſe in praxi hanc ſententiam; etſi in puncto iuris, & inata noſtrum teatum exiſtiment magis iuridicam primam relatam ex longè ante adductis.

21 Vnde infero ad alium nempè caſum, quandò ſtante vera vna ſola cauſa ſcilicet, vel iactura famæ, vel quod culpa interueniſſet, ipſe narrans vtramque exprimit, vt facilius diſpenſationem conſequatur. In quo dubio etſi Corduba, & nonnulli relati à Sanchez *de matrim. dict. lib.8. diſp.21. num.45.* aſſerant quod in caſu, quo quis petit à Pontifice diſpenſationem in ſecundo gradu conſanguinitatis, allegans ex vna parte copulam inter ipſos conſanguineos habitam, & ex alio ſcandalum, & infamiam ſequutam, aut ſubſequendam; ſi prima cauſa ſit falſa, etiam ſi ſecunda ſit vera, runt irrita, & inualida diſpenſatio, ita etiam docuerut Eman. Rodriguez *tom.1. ſumm. in 2. edit. c.238. concluſ.9. num. fin.* Vega *1. tom. ſum. cap.88. caſu 2.* 22 † Sed nihilominus contraria eſt tenenda ſententia affirmatiua, quia Pontifex ſecluſâ copulâ, ob ſolam iacturam famæ fœminæ, ac timorem, vt ob id innupta remaneret, ſolet diſpenſare; itavt copula tacita, adhuc ea diſpenſatio concederetur, & ſic quod non ſit ſubreptitia ea falſo propoſita; ſufficit enim quod cauſa principalis ſit vera; argumento textus *in §. ſi p. ares inſtitata de excuſat. tutor. cap. inter cæteras hoc tit.* vbi apparet quod quando narrantur cauſæ diſiunctiuæ, ſufficit quod altera ſit vera, vt *ibi* dixi: docent hanc idem Sanchez *dict. num.45.* cum Couar. Gallego, & aliis; quibus addo Leandrum *de Sacram. tom.2. tract.9. diſp.24.q.51.* Ocbogauiam *tract.4. de matrim. q.9. num.12.* Bonacinam *de legibus diſp.1. q.1. puncto 4. n.2.* Martin. de San Ioſeph. *in monit. confeſſor. tom.1. lib 1. tract.40. de matrim. n.4.*

23 Imo Baſilius Pontius *de matrim. lib.8. cap.17. §. vlt. n.41.* ait hanc ſententiam procedere etiam; ſi falſis teſtibus ea cauſa probetur; dummodo eà vera ſit, Diana *p.10. tract.11. reſ.43.* vbi ait ſomi hanc doctrinam ex *cap. poſtulaſti de reſcriptis,* Couar. *lib.1. variar. cap 20. n 5.* at ſi vna cauſa ſit ſufficiens ex conſuetudine, & ſtylo, & ea vera, alia autem, quæ additur ſit falſa communior ſententia, eſt, quæ docet valere, quod verum dicit Diana, etiam ſi falſis teſtibus ea cauſa probetur; dummodo ea vera ſit, ita cum Pontio.

Nec obſtat Gutierrez *canon. dict. lib.2. cap.15.* 24 *num.108.* quatenus pro prima ſententia docuit diſpenſationem ad matrimonium eſſe ſubreptitiam, ſi vel vna cauſa ea pluribus ſufficientibus, falſa ſit; quia eius ſententia procedet, vt iam alibi dixi, quando duæ cauſæ, quæ integrant ſufficiunt, ſed vtraque per ſe non ſufficit. † Et pro noſtra ſen- 25 tentia facit Stephanus de Gaëta, dum dixit valere diſpenſationem impetratam ea falſa relatione initi matrimonij, inter conſanguineos, cum tamen nondum eſſet conſummatum; quia ſimiliter; imo facilius ſolet diſpenſare, non habita conſummatione.

Ad quartam quæſtionis partem, an diſpenſatio 26 in vno vinculo abſque mentione alterius, ſit ſubreptitia, vel valida. In quo dubio reperio diuersè Doctores ſentire; quia Sanchez *de matrim. lib.8. diſp.23. num.2.* ait eſſe ſubreptitiam; quia frequenter aſſerunt Doctores non valere diſpenſationem in vno impedimento, tacito alio, vt patet ex Panormitano *in cap. non debet de conſanguinitate,* quem multi ſummiſtæ imitantur, & ſuplem. Gabriel *in 4. diſt.41. art.3. dubio 7. & in ſimili.* Couar. *in 4. p.2. cap.6. §.4. num.12.* † Et ducitur Sanchez, 27 en quod in diſpenſatione, ne ſubreptionis vitio notetur, narranda ſunt omnia, quæ iure iubentur exprimi, vt iam latiſſimè dictum eſt, ſed quodlibet impedimentum dirimens iure iubetur exprimi; ergo talis diſpenſatio eſt ſubreptitia; quia vt legitimè impetretur, neceſſum eſt quod proponatur Pontifici totum vinculum diſſoluendum ſecundùm totam grauitatem, quæ extrinſecè poteſt diſpenſationem difficiliorem reddere.

Et facit quia vnum impedimentum cenſetur 28 moraliter habere maiorem grauitatem in illo genere, quando eſt coniunctum aliis, quam ſolitariè ſumptum, vt probari ſolet ex textu *in cap. ex tuarum de authoritate, & vſu Pallij, & ex cap. paſtoralis de priuileg.* & ſecundùm Couar. ex *cap. poſtulaſti hoc tit. & ex cap.1. de treuga, & pace:* aliis pluribus fundamentis comprobant relati à Sanch. *dict. n.2.*

Et probatur ratione; quia impedimenta ſimul 29 iuncta ſine dubio reddunt perſonam minus dignam diſpenſatione etiam in ſingulis: vnde etiam ſimul propoſita, magis auertunt animum Principis ad concedendum tale matrimonium, vel babilitandam talem perſonam, vt experientia ipſa, docet, & expreſsè videtur conſentaneum prudentiæ, vt refert Diana *p.8. tract.3. ſub reſol.25.* Eſt enim abſurdum admittere validam eſſe diſpenſationem laborantis; v.g. octo impedimentis dirimentibus, decepto Pontifice, petitis ab ipſo octo diſpenſationibus ſeorſum; quippè Pontifex eas facillimo negotio octo perſonis concederet at vni nullatenus, † quia vt rectè aiunt Baldus *in l. Barbarius* 30 *num.8. verſ. 4. contra hoc ff. de officio Prætor.* Ripa *reſponſ. 14. hoc tit. num.11.* non præſumitur velle Principem promouere vitioſos, ac multipliciter criminoſos. Quare communis eſt Doctorum ſententia, vt in remiſſione pœnarum, cum in aliqua perſona plura ſunt atrociora delicta, ſingula difficilius remittantur in humano iudicio per textum *in cap. fin. de conſuetud.* & aliis vulgatis, alias inquam aperirerut via fraudibus, obtinendo per plures diſpenſationes, quod ſæ-

piſſimè Pontifex, te tota intellecta per unam non concederet.

31 Deinde confirmatur; quia Pontifex diſpenſans in vno impedimento ſibi propoſito decipitur in re neceſſaria, quoties plura ſubſunt impedimentaquippe meritò exiſtimat contrahere volentes nullo alio impedimento laborare: argum. *ex l. qui teſtamentum in princ. ff. de teſtam.* ibi: *Si aliud eos nihil impediat*, & *cap. 1. de etate & qual. ordinandor. lib. 6.* ibi: *Si aliud obſtat*; itaque Abbas, Alex. de Neuo, Præpoſit. *in dict. cap. non debet*, Stephanus Coſta *tract. de affin. & inter impedimenta num. 5.* Roſella, verbo *impedimentum* 13. *num. 2.* Syluester, verbo *matrim.* 8. *quaſt.* 14. *dicto* 3. Tabiena, verbo *impedimentum* 11. Loaces *de matrim. Reg. Angliæ dub.* 10. *num.* 32. dixerunt non valere diſpenſationem conceſſam, explicata ſola affinitate, quando adeſt publica honeſtas, & Bald. *in l. ſi non ſex in princ. ff. de heredib. inſtit.* ait non valere litteras ſi per eas remoueantur cætera obſtantia, non tamen omnia: & in terminis dubij tenent Gallego *de cognat. ſpirit. cap.* 23. *num.* 6. Petr. de Ledeſma *in ſumm. Sacram.* vbi *de matrimon. cap.* 27. *poſt* 6. *concluſ. diſ.* 1. Menoch. *de arb. lib.* 2. *cent.* 2. *caſu* 103. *num.* 12. Mandoſius *de ſignatura gratiæ, tit. diſpenſationes matrimoniales*, ad finem, verſ. *reliquum eſt*, Dominic. *conſ.* 33. *à num.* 2. Decius *conſ.* 602. *num.* 19. *dub.* 19. *dub* 7. *volum.* 5. Zephalus *conſ.* 639. *à num.* 30. *vſque ad* 44.

32 † Imò Couar. *in 4. decretal. dict. 2. p. cap. 6. §. 4. fine* Gallego *ſuprà cap.* 24. *num.* 7. Ledeſma *quaſt.* 56. *art.* 2. *dub.* 1. *in ſolutione ad* 2. Ludouicus Lopez 1. *p. inſtruct. cap.* 296. *col.* 15. verſ. *igitur pro exped.* & 2. *p. vbi de matrim. cap.* 46. *impedim.* 4. *fol.* 1110. *col. fin.* loquentes de duplici impedimento, quorum alterum eſt dirimens, alterum verò impediens dicunt diſpenſationem eſſe omninò ſubreptitiam,

33 niſi vtrumque ſimul exprimatur. † Et facit illud principium phyſicum dictans, *virtutem vnitam fortiorem eſſe diſperſa.*

34 Alij inquam dicunt non ſit ſubreptitia diſpenſatio; quia ſatis eſt in diuerſis impedimentis, vt fiat, ſeu proponatur diuerſa diſpenſatio, & quod nullo cauetur iure, vt in impetratione diſpenſationis vnius impedimenti, mentio de aliis impe-

35 dimentis fiat. † Et ſic Doctores, & gloſſa *in cap. ex parte*, verbo *reddere*, de officio Ordinarij, dicunt vt valeat abſolutionis impetratio ab vna excommunicatione, non facta mentione de aliis, quibus idemmet ligatur; deinde quia alias cogeretur quis iacturam propriæ famæ, & aliis fundamentis relatis à Sanchez *lib.* 8. *dict. diſp.* 23. *de matrim.* probant Nauar. Henriquez, P. Ledeſma, Eman. Rodriguez, Sa, Vega, & alis, quos ipſe refert Zeuallos *in pract. quaſt.* 737. *num.* 27. quibus addo Suarez *de legibus lib* 6. *cap.* 24. Salas *eodem tract. diſp.* 20. *ſect.* 15. *num.* 122. *in verſ. quæritur*, Dianam *p.* 8. *tract.* 3. *reſ.* 25. in verſ. *hic.* & verſ. *nec obſtat*, quorum ratio ea etiam eſt, nam ex vna parte nullum eſt ius, quod hanc conditionem vniuerſaliter requirat, ex alia parte, cum integrum proponatur vinculum per ſecundam diſpenſationem, Principi ſoluendum non eſt, cur ad vtilitatem ipſius debeat mentio fieri prioris antea obtentæ.

36 Et ita in hoc puncto ſentio; quia eſto plura vincula ex ſe reddant perſonā minus dignam diſpenſatione, diſpenſationemque ipſa cōceſſu difficiliorē; ſed quia talis indignitatis expreſſio ad diſpenſationem non facit, valebit diſpenſatio in vno vinculo, tacitis aliis, quando ſine mentione aliorum ſufficienter explicari poteſt; & confirmatur ex dictis *num. præced.* † Item quia qui plura ha- 37 bet peccata, minus dignus eſt beneficio; ſed quia expreſſio talis indignitatis non facit ad collationem beneficij, valet beneficij collatio, etiam ſi ei beneficium collatum non fuiſſet ſi ipſius peccata à collatore ſcita fuiſſent. Deinde quia vt dicunt relati impetratio veniæ diuerſorum criminum, vt furti, & homicidij, valet ſeorſum facta, nec in vnius impetratione eſt neceſſaria alterius mentio.

Nec huic reſolutioni obſtant iura *in dict.* 38 *cap. ex tuarum de auctor. & vſu Pallij*, quod allegat Panormit. quia nihil, aut parum facit. † 39 Nec textus *in dicto cap. paſtoralis de priuileg.* quod nihil etiam iuuat. Nec textus *in dict. cap. poſtulaſti*, quod Couar. quia regula *ibi* conſtituta in beneficiis non habet locum in diſpenſationibus reſpōdet Diana *dict. reſ.* 25. ex doctrina Panormit. *in cap. pen. de præſcript.* † Nec textus *in di-* 40 *cto cap.* 1. *de Treuga*, vbi dicitur, quod funiculus triplex difficile rumpitur; quia etſi fateamur, & in præſenti contingat, vt cumulum imped mentorum difficilius tollatur; quia vel requirit vnum diſpenſationem difficiliorem, vel cumulum diſpenſationum; tamen non ob id denegari omninò. Et ſic non obſtant alia fundamenta pro prima ſententia adducta, quæ eliduntur ex dictis pro ſecunda: vnde ipſe Sanchez aliquibus modis limitabit ſuam ſententiam, veluti, quando adeſt iuramentum, & votum, de quo iam *ſupra* dixi, & in aliis caſibus.

Sed obſtant Magiſt. Texada *in Theolog. moral.* 41 *lib.* 4. *tom.* 2. *tract.* 3. *num.* 51. qui in caſu quotidiano ſic alloquatur, an quando in eadem perſona duo ſunt impedimenta quorum alterum eſt occultiſſimum; ex cuius reuelatione, ſi ſciatur; ſequitur perſonæ eo laboranti magnum detrimentum, & alia grauiſſima damna: & reſpondet cum Ledeſma *de matrim. dict. quaſt.* 56. *art. fin. dubio* 2. Eman. Rodrig. *tom.* 1. *ſumma cap.* 238. *num.* 8. ſufficere, & ſatis eſſe in narratione ad Pontificem miſſa, impedimentum publicum dumtaxat exprimi, tacito altero occulto, cum hac tamen conditione, vt impedimentum occultum proponatur etiam Pontifici in ſacra pœnitentiaria ſimul cum publico, vt vtriuſque notitiam habeat, qualiter exigitur, vt valida ſit diſpenſatio. Sed reſpondeo cum Diana *ſuprà*, & Merola *tom.* 2. *diſp.* 4. *cap.* 6. *n.* 451. quod quando in ſacra pœnitentiaria, impedimentum occultum Pontifici proponitur, & exprimitur non declarantur partium nomina: quare proponendo illud Pontifici in ſacra pœnitentiaria occurritur in conuenienti; & propterea ſaluatur quod neceſſarium eſt, vt rectè, & validè concedatur diſpenſatio abſque vllo prorſus periculo incurrendi contrahentes aliquod graue damnum, cum nomina eorum non publicentur, ita Diana imò & in hoc caſu Sanchez temperans ſuam ſententiam *in dict. diſp.* 23. *num.* 7 dicit eſſe neceſſarium, vt occultum illud impedimentum proponatur Pontifici, vbi latè agens ponit exempla, referens caſum ad ſe peruenturn in illis diebus, idem credens *num.* 8. etſi impedimentum illud occultum eſſet illius generis; vt ex manifeſtatione, infamia non ſequeretur, vt ſi eſſet votum caſtitatis.

Et ſecundùm praxim ſecundæ ſententiæ, re- 42 fert Nauarrus *lib.* 4. *conſ. in* 1. *edit. de ſponſalibus num.* 1. *& tit. de conſanguin. conſ.* 1. *num.* 2. *& conſ.* 2. *num.*

Digitized by Google

num.vnico, *& conſ.5 num.2. 3. & 4 & conſ.10.n.1.* vbi paſſim contingerit in Curia imperrari diſpenſationem in quodam matrimonij impedimento, non facta mentione de alio; & quod poſtea impetretur diſpenſatio ſuper alio.

43 Prædicta circa relaram noſtram ſententiam mihi admodum vera vidantur, ſi concurrant impedimenta diuerſa, ſecus ſi ſint eiuſdem ſpeciei veluti ſi v.g. contingat, vt alter contrahentium, eſſet alteri coniunctus duplici titulo conſanguinitatis in eodem, vel diuerſo gradu, vt in tertio ex vtroque latere parentis, patris ſcilicet, & matris, vel in tertio ex vno tantùm, & in quarto ex duplici latere, vel in tertio ex quarto ex vtroque latere bis; quis tunc debent hæc omnia exprimi, debetque fieri mentio multiplicis gradus vtroque titulo, alioquin diſpenſationem eſſe ſubreptitiam, exiſtimo cum Sanchez *dict.lib.8. de matr. diſp.14. & 22. num.5.* Coninc. *de Sacram. diſp.33. dub.6.* Baſilio *lib.8. de matrim. cap.17.* Hurtado *diſp. 26. diſ.6.num.28.* Bonacina *tom.2.diſp.1. punct.5. q.2. num.3.*verſ.*ſecundo*, Filliucius *tom.1. tract.10. p.2. cap.19.num.327.*verſ.*ſecundo ſi*, Ægidius Coninc. *de Sacram.lib.7.cap.10.dub.4.num.3.* Et eſt ratio; quia etſi tunc impedimenta nón differant ſpecie tamen ſunt plura numero habentia vincula validiora; quomodo ego intelligo dictum *dict.cap.1. de Treuga*, & Ægidius cum Filliucio, & Bonacina, ſic teſtatur de praxi ſacræ pœnitentiariæ, & ſtylo Curiæ; & ſecundùm hanc explicationem crediderim veram Thomæ Sanchez, & aliorum ſententiam iam adductam.

QVÆSTIO VII.

An pœna falſitatis puniatur impetrans à Papa ſeu à Principe reſcriptum obreptitium, vel ſubreptitium: vbi quid de Curiali mutante narratiuam. Et quid vbi narratiua fieret dubitatiuè: & aliquid de reſcripto *perinde valere*, & *de gratia, ſi neutri*; ac de aliis, quæ ſi non exprimantur; reddant, ſiue non gratiam ſubreptitiam. Vbi an de lite debeat fieri mentio, ac de ſtatu proceſſus.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans obreptione, & ſubreptione reſcripta, non aliis pœnis punitur, quam quod careat impetratis*, n. 3.

2 *Falſificans, ſeu abradens litteras Papæ, aut Principis, punitur, vt falſarius, & amittit cauſam cadens ab ea.*

3 *Subreptitias litteras impetrantes non puniuntur excommunicatione, & aliis pœnis, ſicut eas falſificantes.*

4 *Curialis, ſeu ſollicitator; qui mutat narratiuam impetrantis, punitur excommunicatione; quia eſt falſarius*, vt numero 5.

6 *Curiales, ſiue ſollicitatores Curiæ dicuntur alias copiſtæ, & quæ perſonæ comprehendantur in breui de hoc loquente.*

7 *Menſis narratiua debet fieri ab impetrante beneficium, in præiudicium, ſi ut Ordinario.*

8 *Menſis narratiua non debet fieri dubitatiuè ſed poſitiuè*, vt n.12.

9 *Gratiæ pars, eſt verificatio narratiuæ.*

10 *Narratiua diſpoſitiuè eſt verificanda, vt obuietur fraudibus, etiam in gratiis conceſſis motu proprio*, n.11.

13 *Menſis narratiua, poſitiuè fieri debet, ſiue vacatio beneficij ſit de iure, ſiue de facto fallit dupliciter*, vt hic.

14 *Narratiua ſunt iuſtificanda in gratioſis, maximè quando copulatiuè ſunt, reddûntque Principem difficiliorem ad concedendum, aut ſuper quibus Princeps ſe fundauit.*

15 *Ætatis narratiua eſt, ſi conſiſtat in facto proprio eſt verificanda, alias reſcriptum ſit ſubreptitium expreſſione falſa ætatis*, numero 16.

17 *Gratiæ narratiua etiam ſi ſit negatiuè concepta eſt verificanda in iudicio ordinario, aut executiuo.*

18 *Qualitates narratæ, ſunt verificandæ in gratioſis, ſi qualitas ineſt de facto, ſecus ſi ex iure.*

19 *Perinde valere reſcriptum quod ſit remiſſiuè.*

20 *Gratia* ſi neutri, *cui conceditur.*

21 *Collatio Ordinarij non faciens mentionem de iurepatronatus, eſt ſubreptitia.*

22 *Subreptitia dicitur gratia, ſi quis non fecit mentionem de qualitate Præbendæ, non ſi quis impetretur beneficium, tanquam curatum cum ſit ſimplex.*

23 *Subreptitia dicitur ob non expreſſionem valoris fallit*, à n.25.

24 *Gratia regulariter pro abſente ſubiacet ſubreptioni: fallit* n.31.

25 *Gratia non dicitur ſubreptitia, quando in reſcripto omittitur, conſuetum apponi, & Papa præſumitur de eo habere notitiam.*

26 *Gratia non dicitur ſubreptitia, ſi taceantur ea, quæ ius non mandat exprimi; vt quod quis eſt filius delati de hæreſi*; n.27.

28 *Gratia non dicitur ſubreptitia, ſi non fiat mentio de qualitate iure minus conſiderata: & quando qualitates æquipollentes ſunt expreſſæ.*

29 *Prouiſio Nuntij, quæ dicitur noua prouiſio; non eſt ſubreptitia, licèt non ſit expreſſum de noua prouiſione.*

30 *Gratia non eſt ſubreptitia, ſi non fuerit facta mentio de iure quæſito; vel de introduſione.*

32 *Clauſula* motus proprij, *non ſubiacet ſubreptioni.*

33 *Clauſula* amoto; *tollit ſubreptionem taciturnitatis, detentionis, beneficij alterius.*

34 *Clauſula* quod de ſubreptione dici non poſſit; *tollit vitium ſubreptionis.*

35 *Commiſſio non dicitur ſubreptitia, in qua non fuit facta mentio, quod, cauſa fuerat inſtructa, ſi in ea adeſt clauſula* cuius ſtatum.

36 *Clauſula* litis ſtatum, *quid operetur*, numero 40.

37 *Proceſſus debet fieri in reſcripto: fallit in geſtis poſt appellationem: & quando actus eſt nullus; & quando quod omittitur non impediret reſcriptum, &* n.49.

38 *Status Cauſa eſt faciendn mentio in reſcripto.*

39 *Litis, & ſententia nulla, non debet fieri mentio in reſcripto.*

40 *Clauſula* cuius ſtatum, *non operiatur, quin capi poſſit poſſeſſio, nec preſeruata ſubreptione, ſi non ſint mentio de re iudicata,* num.41.

41 *Iudicata res, requirit mentionem in reſcripio: fallit ſi fuerit deducta in controuerſiam,* num.4x.

43 *littera Apoſtolica non exenſant nb attentatis, quando in eis non fuit facta mentio de lite.*

44 *Litteraſunt ſubreptitia, non facta mentione litis; ſic vt poſſeſſio poſtea capta ſit attentata, &* n 46.

45 *Breue, non debet eſſe ſubreptitium, &* numeto 46.

46 *Reſcriptum, ſeu breue de capienda poſſeſſione, ſi eſt ſubreptitium, eſt nullum ipſo iure: & quare*, n.47.

48 Cap. dilectæ 10. de exceptioοib. oum. 49. & 50.

49 *Excommunicatio lata poſt appellationem, non eſt in reſcripto exprimenda, valetque, ipſa excommunicatione non expreſſa.*

1 ALiud eſt agere de pœna falſificantis litteras Apoſtolicas, ſeu Principis, aliud inquam per obreptionem & ſubreptionem illas impetrare; etſi Doctores inuoluant, quia in primo caſu loquitur lariſſimè Farinacius de falſitate, & ſimulatione *queſt.* 150. cum multis per eum relatis, quem vidi adductum à quodam viro docto ad propoſitum noſtræ quæſtionis. Sed cum eum perlegerim fere illud verbum de puncto propoſiti dubij, af ferre video: & ſic videtur iuxta regulam textus noſtri, vt impetrans reſcripta, gratias, ſiue diſpenſationes per obreptionem aut ſubreptionem, non puniatur aliis pœnis, quam quod careat impetratis litteris iuxta diſtinctiones, de quibus Pontifex fuit vſus in textu noſtro, & in aliis, *ſupra in princip.* adductis alias inquam ſi aliis pœnis puniretur im-
2 trans Pontifex eas alicubi aſſignaret, † ſicut de illis loquitur contra falſificantes, abradentes litteras Apoſtolicas, eiſque malè abutétes vt dico latè per textum *in cap. ad falſariorum de crimine falſi*, & dixi *in cap. cum non ab homine de iudic. queſt.* 26. *& queſt.* 30. *& in cap. ad audientiam, de crimine falſi*, vbi de pœna falſificantis ſigillum Principis; imo & Pontifex *in c. quod ſuper 4. de fide inſtrum.* non puniuit cruce ſignatos, de quibus, *ibi*, niſi iuxta tenorem textus noſtri etiam ſi per litteras tacita veritate, vel falſitate expreſſa, intenderent à voto abſolui; etenim ibi puniti tantum fecerunt vt hic, & quod votum adimplerent antea factum, nec ad aliam pœnam tranſitum fecit ibi Pontifex, ſicut facit contra litteras falſificantes, *in dict. c.* 3 & ad falſariorum de crimine falſi, vbi priuat falſificantes à beneficiis, excommunicat, degradat; & ſic degradati, traduntur puniendi iudici ſæculari; item *in dict. cap.* 3. in exilium mittuntur, &c. Item falſitatem committens, licet perdat cauſam, ſed non per hoc aduerſarius obtinet niſi ſuam probat intentionem, Surd. *decif.* 181. *num.* 3. & Peroius ait *decif.* 292. quod falſitatem committeos in cauſa, cadit ab ea per ſententiam, & Hypolit. *conſ* 70. *num.* 18. Gonzalez *in reg. 8. cancel. gloſſa* 57. *n* 45. dicunt vt falſificans litteras, quæ alias erant nullæ, incidit in falſi pœnam, ac debet puniri, Barboſa *in cap. olim.* 25. *hoc tit. n.* 56. *&* 72.

Quare optimè S. Antonin. *p.* 3. *tit.* 35. *cap.* 13. 3
Silueſter verb. *excommunicatio n.* 8. *excommunic.* 4. verſ. *& ſecundo.* Caietanus *eodem verb. cap.* 26. quos referunt, & ſequuntur Cariolan. *in explicatione ſexta excommunicationis Bullæ; in Cœna Domini*, verſ. *dubitantur*, Barboſa *in dict. cap. ad falſariorum num.* 5. dicunt quod impetrantes litteras ſubreptitias, vel obreptitias oon ligantur excommunicatione, qua ligantur falſificantes litteras Apoſtolicas, *in dict. cap. ad falſariorum*, etſi in dicente falſum non admittatur excuſatio ignorantiæ Barboſa *num.* 11. cum Eman. Rodriguez *quæſt. regul. tom.* 2. *q.* 14. *art.* 1.

Et licet ex textu noſtro probēt Doctores tripli- 4
cem relatam concluſionem in principio addictam, commenſuratamque eſſe pœnam eius iuxta commiſſam reſcripti ſubreptitiam dolo, aut ſimplicitate, vt in verſiculis, *nos igitur*, & in *inter alios*; nempè vt ſolum careat impetrans litteris ſic impetratis, nec de alia pœna aliquid Doctores loquantur in textu hic, & in aliis ſimilibus de obreptione, ſiue ſubreptione agentibus, ego dixi non prætermittendum caſum ſequentem; ſcilicet quod curialis, aut ſollicitator qui vt facilius diſpenſationem impetret mutans narrationis ſubſtantiam, manet excommunicatus per motum proprium Pij V. vt ait Henriquez *lib.* 12. *de matrim. cap.* 3. *num.* 7. *in fine*, ex quo videtur alia pœna, præter dictam in textu noſtro, puniri falſo impetrantem diſpenſationem: aliquid dixi, *ſupra quæſt.* 5. *num.* 31. *&* 32.

Sed reſpondeo eſto vt verum ſit ſic Bulla Pij V. 5
determinatum adhuc Pontificem ibi non loqui de impetrante per obreptionem, & ſubreptionem taceodo veritatem aut falſum exprimendo, ſed de curiali, vel ſolicitatore mutante hoc eſt falſificante narratiuæ ſubſtantiam ſui clientuli: quare non eſt mirum, vt potius puniatur. Iuxta tenorem, *dicti cap.* 3. *& dict. cap. ad falſariorum de crimine falſi*, vt conſtat ex tenore eiuſdem motus proprij Pij V. qui nullam excommunicationem imponit, ſed ſolùm decernit, vt pœnâ falſi plectantur, vt bene expeodunt Fr. Emao Rodriguez *tom.* 1. *ſumma in* 2. *editione cap.* 238. *in princ.* Vega 1. *tom. ſumm. c.* 88. *caſu* 4. Thomas Sanchez *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 21.
num. 58. † Et quod ille motus proprius loquitur 6
de procuratoribus, tam officij ſacræ pœnitentiariæ, ſeu contradictarum, quàm aliis quibuſcunque ſolicitatoribus, quos *Copiſtas* vocant, qui veritatem facti à narratiône, quam à partibus habuerunt quoad ſubſtantialia, & qualitates neceſſario exprimendas, diuerſam faciunt, ſeu quo quomodo inuertunt, aut deprauant, immutantve.

Ad ſecundam quæſtioοis partem, quid ſi narra- 7
tiua fieret dubitatiuè: vt reſpondeam præmitto iuxta verba Regulæ VIII. Cancellariæ verſ. *gratiis omnibus*, quod in omnibus gratiis beneficialibus narrari debet menſis vacationis ſub pœna nullitatis: ſic Puteus *in decif.* 445. *lib.* 1. *& decif.* 159 *lib.* 2. *&* 473. *lib.* 3. Mohedan. *decif.* 4. *de conceſſione præbend.* Caputaq. *decif.* 136. *part.* 2. & alij communiter ex eo procedere, dicentes vt Papa ſciat an vacatio contigerit in menſe reſeruato, vel Ordinario; quia non intendit præiudicare Ordinario collatori, Puteus *decif.* 59. *lib.* 1. aliquid per Rotam *decif.* 724. *num.* 6. *p.* 3. *& decif.* 9. *n.* 22. *p.* 2.

Vnde ad difficultatem dico nô eſſe ſatisfactum 8
prædictæ regulæ, ſi narratiua menſis fieret dubitatiuè, veluti diceretur qood forſan vacauit in

tali

tali menſe, Cæſar de Graſſis *deciſ.2.à num.7. de*
prob. aliquid per Rotam *deciſ.* 112. Riccius *col-*
*lect.*1141.nec enim ſufficit dicere quod vt aſſeritur
vacauit in tali menſe; quia per illud verbum
imperſonale *aſſeritur*, de quo dixi *ſuprà ſub*
*Rub.& in cap.3.hoc tit.*nihil concluditur; eo quod
menſis vacationis narratus, ſemper debet verifi-
9 cari, & ratio rationis eſt; † quia verificatio nar-
ratiuæ eſt pars gratiæ: ſic docent Creſcent. *de-*
*ciſ.4.de conceſ.Prabend.*Mohedan. *deciſ.*8. *hoc tit.*
Cæſar de Graſſis *deciſ.* 12. *&* 20. *& deciſ.* 2. *de*
*prob.*Caputaquen.*deciſ.*240.*p.*1. Caſſador. *deciſ.*4.
de prob. aliquid per eundem *deciſ.* 6. *a num.* 2. *de*
Iure Patron. Rota *deciſ.* 60.*&* 77. *hoc tit in anti-*
quis, aliquid per eandem Rotam *in antiquis.de-*
*ciſ.*211.*p.*1 *diuerſ.*

10 Quæ concluſio ita eſt fauorabilis, vt diſpoſi-
tiuè debeat fieri narratiua, vt dixit Rota *deciſ.*700.
*lib.*1.aliquid *in deciſ.*264. Riccius *d.collect.* 1141.
verſ. *ampliatur tertio*: & reddunt rationem Rota
*deciſ.*42. *diuerſ.p.*x. Caputaq. *deciſ.*215. *p.*3. quia
omnis conſtitutio emanata ad obuiandum fraudi-
bus eſt fauorabilis: ita videtur confirmari ex tex-
tu noſtro, & aliis.

11 Et intelliges ex verſ. *& ampliatur* infra. †
Item extenditur vt procedat non ſolùm in ſuppli-
cationibus, & gratiis factis ad inſtantiam partis,
ſed etiam in conceſſionibus gratiarum, quæ fiunt
motu proprio, Rota *deciſ.* 6. *&* 7. *de prabend. in*
nouis, *& deciſ.*71.*hoc tit. in antiquis*, Mohedan.
deciſ.4.num.2.& deciſ.9.num.4.de priuileg. aliquid
per Puteum *in deciſ.*386.*num.*3.*lib.*1.licèt præfata
cauſa non ſuppleat defectum intentionis nolentis
concedere dictas gratias ſine menſis expreſſione,
Puteus *deciſ.*70.*lib.*3. Achiles de Graſſis *deciſ.*10.
*de prabend.*idem Puteus *in deciſ.*307.*lib.*3.aliquid
*in deciſ.*386.*num.*3.*lib.*1.Rota *deciſ.*33.*a num.*6. *in*
antiquis, Caſſador *deciſ.4.de conceſſ prabenda*, &
procedit etiam in gratia nouæ prouiſionis, Mohe-
dan.*deciſ.*4. *de conceſſione prab.* aliquid per Rotam
*deciſ.*443.*p.*2.

12 Et ampliatur concluſio, vt intelligatur dictum
ſupra à verſ. *quæ concluſio*, nempè vt narratiua de
menſe fieri debeat diſpoſitiuè, dicendo affirma-
tiuè, ſimpliciter, & abſolutè quod beneficium
vacauit in tali menſe, vt patet ex verbis dictæ re-
gulæ 8.Cancel. ibi: *Diſpoſitiue mentionem fieri.* Et
quia huiuſmodi defectus non ſuppletur per clau-
ſulas generales, Creſcent.*deciſ.*13.*de prab.* Mohe-
dan.*deciſ.*17.*eodem*, Caſſador. *in deciſ.* 5. *eodem*,
Verallus *deciſ.*63.*&* 253.*p.*1.Card. Puteus *deciſio-*
ne 220.*lib.*1.Bellamer. *in deciſ.* 125. Caputaquen.
*deciſ.*188.*p.*1.aliquid per Rotam *deciſ.*475. *lib.* 1.
diuerſ.

13 Dicta inquam procedunt ſiue vocatio ſit de
iure, ſiue de facto, vt dicunt Rota 102. *lib.* 1.
diuerſ. Riccius *dict.collect.*1141. *circa finem*, qui,
& Puteus *deciſ.* 25. *lib.*1. limitant primo dicentes
minimè locum habere dictam concluſionem,
quando beneficium ſit reſeruatum ex alio capite,
quam ratione vacationis in menſe Apoſtolico. Et
ſecundo idem Puteus *deciſion.*345. *lib.*3. & Rota
deciſion. 9. *de iure patron.* in antiquis limitant in
prouiſionibus, & gratiis Ordinariorum, vt tenent
etiam Baldus *deciſ.*23. quia in Ordinariis regula-
riter præſumitur ſcientia de menſe vacationis, quod
verius eſt, vt dixi *ſup.quæſt.2.num.*43.& alibi, etſi
Puteus *deciſ.*395.*lib.*3.dicat procedere etiam quia
Ordinarius ſemper prouidet de motu.

14 Et quod in gratioſis, narrata ſint iuſtificãda do-
cent Doct.*in c.*1.*de litis conteſt.lib.*6.ita vt debeant
verificari quæ reddunt Principem ad cõcedendum
difficiliorem, vel ſuper quibus Princeps ſe fun-
dauit maximè, quando copulatiuè ſunt narrata,
& quælibet narratiua per ſe non ſufficit, abundè
patet ex dictis *ſupr. in hoc cap.*& in aliis à principio
tituli, & in aliquibus ſequentibus, in terminis
docent deciſum propter Ordinarios *in dicto cap.* 1.
Rota *deciſ.* 20. *de prab.in nouis*, Bellamera *deci-*
*ſion.*76.*& in deciſ.*303.Veral. *deciſ.* 39 *p.*1. Puteus
*deciſ.*242.*lib.*1 Rota *deciſ.*4.*&* 75. *hoc tit.in anti-*
quis, Ægidius *deciſ.*4.*&* 95.Caſſador.*deciſion.*11.
*& in deciſion.*12.*prab.*Caputaq. *deciſ.* 310. *p.*1. *&*
142.*p.*2.

Et hæc concluſio extenditur vt procedat etiam 15
quoad narratiuam ætatis, quamvis conſiſtat in fa-
cto proprio, Fab.*deciſion.*17.Mohedan.*deciſ.*336.
Riccius *collect.*1318. ad textum *in dict. cap.* & ad-
dit Caputaq. *deciſ.*114. *p.*2. quod gratia redditur
nulla, ſi narratiua ætatis non iuſtificetur. † Et 16
Mohedan.*deciſ.*8. *hoc tit.* Riccius *collect.* 325. ad
noſtrum textum ait vt ſubreptitium ſit reſcriptum
per expreſſionem falſæ ætatis; quia tunc diſpen-
ſationis gratia vitiatur. Et addit ſecundo Cæſar
de Graſſis *deciſ.*66. vt obtineat etiam quoad nar-
rata in diſpenſatione, quæ ſunt verificanda. † 17
Item ampliant Caſſador. *deciſ.* 5. ſuper regul. vt
fuit dictum in vna Meliten. Canon. 16. Iunij 1586.
coram Cardinali Plato, vt procedat quoque, ſi
narratiua gratiæ, ſit negatiuè concepta; item
ampliant Cæſar de Graſſis *deciſ.*48.Mohedan. *de-*
*ciſ.*504. vt procedat nedum in iudicio ordinario,
verùm & in iudicio executiuo, quod notabis ad
ea, quæ longiſſimè ſcribit Nicolaus Garcia *de*
benefic.tit. p. 6. præcipuè *a cap.*2. *a num* 184. *&*
200.vbi de textu noſtro, & de executoribus gra-
tiarum Apoſtolicarum, & quæ debeant verifica-
re, aliquid dixi *ſupra in principio.*

Imò & ampliatur prædicta concluſio, vt pro- 18
cedat vtique etiam reſpectu qualitatum; quia in
gratioſis etiam qualitates narratæ, ſunt verifican-
dæ, Cæſar de Graſſis *deciſ.7.de prob.*quod eſt ve-
rum quando qualitas narrata ineſt de facto, ſecus ſi
ex iuris diſpoſitione; quia tunc non eſt opus eam
iuſtificare, Rota *deciſ.* 75. *&* 33. *hoc tit. in anti-*
quis, & limitat etiam Riccius *d.deciſ.collect.*1318.
in caſu deciſ. Rotæ *diuerſ.*531.*p.*1.Caſſador. *deci-*
*ſion.*100. *de prabend.* & Ægidij *deciſ.* 734. de
aliis, dico *infra* in verſiculo *ad vltimam par-*
tem.

Ad tertiam quæſtionis de reſcripto perinde va- 19
lere, cuius tractatio aliquo modo comprehenditur
ſub lectura, & deciſione textus noſtri ſcribunt
Azor.*lib.7.moral.tom.2.cap.*31. *quæſt.*1. & de ma-
teria textus *quæſt.*2.3.4.5. *&* 6. Salas *de legibus ſe-*
*ction.*5.& Sahagun. & alij practici Romanæ Cu-
riæ, & notat Alexand. Ludouiſ. *deciſ.* 13 *num.* 3.
quod perinde valere obtentum lite pendente, non
facta mẽtione litis, nõ ſuffragatur, niſi iuſtificetur;
vt confirmatur etiam ex dictis in fine huius quæ-
ſtionis, agit latiſſimè Rebuffus in praxi beneficiali
p.2.à fol.mihi 311.vbi quid ſit, & ad quid practi-
cetur, eum videbis ex propoſito.

Hic etiam applicabis quod ſcribit latè Nico- 20
laus Garcia *de gratia ſi neutri p.6.cap.*1. *a num.*110.
ex infinitis deciſionibus; ideò ad quid ea veniat,
non tranſcribo: & in aliis deciſ. Alex. Ludouiſ.
*deciſ.137.num.*8.*&* 9.*& deciſ.*89. *num.*2. *& deci-*
*ſion.*84.*num.*1 *dict. deciſ.*89.*num.*3.*& deciſ.*94. *n.*7.
& 8.& quod hæc requirat litem tempore impe-
trationis

trationis, idem *dict. deciſ.* 94. *num.* 1. cumque hæc
gratia concedatur prouiſo Apoſtolico ex ſtylo
datariæ, etiam aduersùs prouiſum Apoſtolicum,
Alexand. Ludouiſ. *deciſ.* 150. *num.* 3. *&* *num.* 2. dicit
vt noo ſit ſubreptitia, ſi non fuit facta men-
tio, quod collitigans erat prouiſus Apoſto-
licus.

21 Ad quartam quæſtionis partem quæ reddant,
vel non ſubreptitium reſcriptum præter adducta
latè *ſuprà in cap.* 3. *&* 8. & aliis, & io textu no-
ſtro, ne loogos commentarios faciam, breuiter
dico, vt collatio Ordinarij non faciens mentio-
nem de iurepatronatus, eſt ſubreptitia, Verallus
22 *deciſ.* 224. *p.* 3. † Et vbi quis non fecit mentio-
nem de qualitate præbendæ, ſcilicet quia ſit Sa-
cerdotalis, vel electiua: nam tunc gratia dicitur
ſubreptitia, Rota *deciſ.* 41. *hoc tit.* ſed non erit
gratia ſubreptitia, ſi quis impetrauit beneficium
tanquam curatum, ſi poſtea reperiatur ſimplex,
vt dixit Rota *deciſ.* 37. *hoc tit. in antiquis*, Riccius
dict. collect. 325. *circa finem*: & ſic ſi Canonicus
præbendatus in impetratione expreſſerit præben-
dam, & non Canonicatum, Rota *diuerſ. deciſio-
ne* 72. Biſignet *deciſ.* 11. *de præb.* ſic quamvis repe-
riatur fructuum excedere quantitatem, Biſignet.
23 *deciſ.* 6. *de præb.* † Item dicitur ſubreptitium ob
non expreſſionem valoris, Creſcent. *deciſion.* 18.
24 *hoc tit.* de his duobus iam *ſuprà* egi. † Qui *deci-
ſion.* 10. *de præb.* ait quod regulariter gratia pro ab-
ſente ſubiacet ſubreptioni, & Verall. *deciſion.* 225.
p. 3. generaliter notat quod vbi ſubreptio habet
locum, vitiat ipſo iure; ſed de hoc dixi iam *ſup.*
à principio noſtri textus, qualiter intelliga-
tur.

25 Sed è contra gratia non dicetur ſubreptitia,
quando in reſcripto omittitur conſuetum apponi,
& Papa præſumitur de eo habere notitiā Creſcent.
deciſ. 14. *de præb.* vnde licet in reſcripto fuerit omiſ-
ſum id, quod ſi eſſet expreſſum Papa, vel non con-
ceſſiſſet, vel minus facilè, probatur tamen ſciuiſ-
26 ſe pulchrè Verall. *deciſ.* 121. *p.* 3. † Nec dicitur
ſubreptitia ſi taceatur ea, quæ ius non mandat ex-
27 primi pulchrè Mohed. *deciſ.* 8. *hoc tit.* † Quare
licèt quis non expreſſerit, quod eſſet filius delati
de hæreſi in impetratione diſpenſationis beneficij
gratia non vitiatur, idem & Riccius *ſub dicta*
28 *collect.* 325. † Nec dicetur ſubreptitia ſi non fiat
mentio de qualitate à iure minus conſiderata Ve-
rall. *deciſ.* 224. qui *deciſ.* 221. idem ait quod quali-
tates æquipollentes ſunt expreſſæ; & licèt quali-
tates benficij non expreſſerit; eo quod ſufficiat
ipſum exprimere beneficium, Rota *in deciſion.* 10.
hoc tit. quæ *in deciſ.* 39. *diuerſ. hoc tit.* in antiquis
dicit, vt data etiam taciturnitate penſionis, id in-
telligens in Clerico paupere impetrante in forma
communi.

29 Item etiam quod prouiſio Nuncij, in qua eſt
facta metitio præſentationis, dicitur noua prnoi-
ſio, & non eſt ſubreptitia licet non fuerit expreſ-
ſum de noua prouiſione, Mohed. *deciſ.* 3. *de præb.*
30 † Nec erit ſubreptitia, etſi non ſit facta mentio
de iore quæſito, vt in caſu Mohedan. *deciſ.* 34. *de
præb.* & licet non fuerit mentio facta de intruſione
31 Verall. *deciſ.* 118. *p.* 3. imo, † & Rota dixit *deciſio-
ne* 74. *hoc tit.* vt impetratio pro alieno in abſentia,
ſi ſubreptitia in aliqua parte reperiatur, non no-
ceat abſenti, etſi vt iam dixi regulariter gratia
pro abſente ſubiaceat ſubreptioni: alia ponit
Alex. Ludouiſ. *deciſ.* 150. & alibi ſæpè vbi Oliuer.
Beltramin.

De clauſula *motus proprij*, iam *ſuprà* dixi *q.* 4. 32
à num. 45. quod non ſubiacet ſubreptioni, id eſt
quod tollat vitium ſubreptionis, vt etiam dixit
Anton. Faber *deciſ.* 1. *hoc tit.* † Quare nunc addo 33
vt clauſula *amoto*, tollat ſubreptionem taciturni-
tatis detentionis beneficij alterius, vt dixit Rota
in deciſ. 37. *hoc tit.* & cæteri de clauſula hac ſcri-
bentes. † Item & quod clauſula (quod de ſub- 34
reptione dici non poteſt) tollat vitium ſubre-
prionis, ſcripſit Verallus *deciſion.* 218. *p.* 3. † Nec 35
dicetur ſubreptitia commiſſio, in qua non fuit fa-
cta mentio quod cauſa fuerit inſtructa, ſi tamen
in ea adeſt clauſula *cuius ſtatum &c.* docent Achi-
les de Graſſis *in deciſ.* 9. *hoc tit.* Riccius *dict. col-
lect.* 325. in verſ. *modo.* † Et dicta clauſula *litis* 36
ſtatum, operatur, vt cenſeatur facta ſufficiens
mentio litis, Gemin. *conſ.* 120. *num.* 6. & fuiſſe di-
ctum in vna Zamor. fruct. Nooemb. 12. anni 1584.
& in vna Milit. 13. Nouemb. 1595. Alex. Ludouiſ.
deciſion. 2. *num.* 6. & *ibi*, Oliuer. Beltramin. *num.* 16.
Marta *in ſuo clauſular.* 174. *part* 1. cum pluri-
bus deciſionibus: alia dico *infra* in verſ. *aduerten-
dum.*

Vnde etſi aliqua iam *ſuprà* dixerim de men- 37
tione ſtatus cauſæ, & proceſſus facienda, vt re-
criptum non dicatur ſubreptitium iam ad vltimam
quæſtionis partem reſpondeo, vt *ſuprà ſub c.* 8.
& 17. & in terminis Balboa affirmat regulariter ex
textu noſtro, & *ex cap. cum dilectus hoc tit. & in
c. dilecta* 10. *de except. n* 8. *&* 9. vbi limitat, veluti
in geſtis poſt appellationem interpoſitam: ar-
gum. textus *in cap bona de confirm. vtili.* Secundo
quando actus eſt nullus, vt *in cap. ex tenore cap.
ex parte hoc tit.* Tertio quando illud omiſſum eſt
talis naturæ, quod expreſſum noo impediret reſ-
criptum ex communi Doctorum *hic*, *& in cap.
poſtulaſti* 27. *hoc tit.* † Et adiicies quæ congerit 38
hic Barboſa *à num.* 14. vbi dicit quod eſt facienda
mentio in reſcripto de ſtatu cauſæ, nec reddi re-
ſcriptum nullum ſi non fiat mentio de lite nulla
ibi num. 16. *& ibi num* 23. † Quod non debeat fieri 39
mentio ſi ſententia erat nulla, hæc dicta multis
comprobans: at de prædicta concluſione ſcribunt
inter antiquos Panormit. *in dict. cap.* 10. *de except.
num.* 3. Imola *oppoſit.* 7. Pariſ. *num.* 7. & Doctores
per iura prædicta *ibi*, *& in cap. inter Monaſterium
de ſent. & reiud.*

Aduertendum eſt quod licet clauſula *cuius ſta-* 40
tum, de qua vbi proximè præſeruet gratiam à
ſubreptione ob non factam mentionem de lite;
non tamen operetur quod capi poſſit poſſeſſio
abſque vitio attentatorum, vt fuit dictum in Tor-
detonen. iuris patron. 13. Maij 1616. coram R.P.D.
Pamphilo, & io Concheo. beneficij de Trieſte
1609. Nouemb. 20. coram R. Coccino De-
cano.

Et nec præſeruat à ſubreptione, ſi non fiat 41
mentio de re iudicata; quia res iudicata requirit
ſpecificam, & indiuiduam mentionem, Marta
dict. clauſul. 174. *in fine*, & fuit dictum in Abulen.
Capellaniæ 11. Aprilis 1602. coram Cardinali Lan-
celloto Iuniori, & in Tolerana beneficij 14.
Nouemb. 1605. coram Iuſto impreſſa penes Mar-
cheſanum *de commiſſione tom.* 1. *fol.* 384. † Quod 42
non procedit, ait Oliuerios Beltram. *ſuprà n.* 18. ſi
res iudicata eſſet iam deducta io controuerſiam;
quia tunc ſufficit facere mentionem de lite per
clauſulam (*cuius litis ſtatum*) vt fuit dictum in
vna Burg. præeminentiar. coram R.P.D. Coccioo
Decano 3. Martij 1608.

Item

43 Item & ſecundo aduertes quod litteræ Apoſto-
licæ oon excuſant ab attentatis, quando in eis non
fuit facta mentio de lite, docet Alex. Ludouiſ.
deciſ. 305. *n.*5. ſic fuiſſe dictum in vna Vrgellen.
44 Archidiaconatus 13. Aprilis 1599. † Quare ex
bis & aliis reſolues quod ſint ſubreptitiæ litteræ,
non facta mentione litis, ſic vt poſſeſſio poſtea ca-
pta ſit attentata, vt fuit reſolutum coram Domin.
Pania in cauſa iam dicta Vrgell. vt iterum refert
idem Alex. Ludouiſ. *dict. deciſ.*2. *n.*5. quam deci-
ſionem ad litteram, & ex aliis pluribus adducit
Nicol. Garcia *de beneſ.p.*6. *c.*3. *n.*15. & ſic ipſe *ibi*
*n.*14. Caputaq. *deciſ.*70. *p.*1. Rota *deciſ.*469. *lib.*3.
*p.*3. *diuerſ.* quæ eſt Paleoti 116. & Lancell. *de atten.*
45 *in præfat.c.*4.*n.*413. † Qui etiam *c.*12. *limitat.*30.
n. 3. ait quod breue non debet eſſe ſubreptitium,
vt etiam dixit Flamin. Pariſ. *de reſign. lib.* 10. *q.*6.
*n.*25.

46 Nota vt quamvis reſcriptum ad lites ſubrepti-
tium non ſit nullum ipſo iure, vt latè iam dixi *in*
princ. noſtri textus, ſed vitietur ope exceptionis, vt
hic, & *in c. cæterum. c. ſi autem hoc tit.* tamen prædi-
ctum reſcriptum, & breue de capienda poſſeſſione
ſi eſt ſubreptitium eſt nullum ipſo iure; ſic vt
47 poſſeſſio capta, eius vigore ſit vitioſa. † Quia eſt
extraordinarium, & exorbitans, atque executiuum,
ſapitque plus gratiam, quàm Iuſtitiam, ex quo tol-
litur actio ſpolij, & attentatorum, idem Garcia *ſu-*
*pra n.*16. Gonzalez *in reg.*8. *Cancel. gloſſa* 9. *in an-*
*not. n.*275.

48 Vnde pro intellectu *dict. c. dilect. de except.* dico
quod etſi iuxta regulam relatam reſcriptum à mo-
nialibus impetratum Priori de Angles directum,
videretur nullum fuiſſe, & vitioſum propter dictã
regulam; reſcriptum redditur inutile, quoties noo
fit plena proceſſus mentio; eo quod ibi ſuppreſſa
49 fuerit excommunicatio monialium. † Tamen ve-
rius eſt, vt excommunicatio nõn ſit exprimenda,
quando latè fuit poſt appellationem interpoſitam
& *ibi* Barboſa *num.* 2. idem profitetur; eo quod
excommunicatus ad ſui defenſionem omnes, &
quaſcumque exceptiones proponere poteſt, cùm
poſſit appellare iuxta textum *in c. cum. inter eodem*
tit. & iuxta quæ dixi *infra in c. intelleximus de iu-*
dic. exceptione non obſtante excommunicationis,
valere reſcriptum in cauſa appellationis, non facta
mentione excommunicationis, reſoluens cum Fe-
lino, & Socino, quos ſequitur Anton. Ricciulus *de*
*iure perſonarum c.*38.*n.*29. generale eſſe inomnibus
caſibus ex quibus excommunicatus poteſt impe-
trare in illis valere reſcripta non facta mentione
excommunicationis.

50 Ex quibus etſi videatur contra affirmare Bal-
boa *ex dict. c. dilect. n.*9. *in fine*, dum in ſpecie il-
lius dicit fatendum eſſe vt reſcriptum à Monachis
impetratum ad priorem de Germoe directum,
plenè vitioſum eſſet; quia ſi Monachi qualitatem
excommunicatioois allegatæ expreſſiſſent latam
fuiſſe poſt interpoſitam appellationem, nequa-
quam illis coocederetur; ob idque commiſſam fuiſ-
ſe cauſam Decanoliconienſi, vbi explicant Inno-
centius, Cardioalis Imola, & Panormitan. *nu-*
*mer.*3. Pariſius 8. adhuc oon impedit cum loqua-
tur de ſecunda impetratione, tacita prima vt pa-
tet ex littera propter quod videtur intrare regu-
lam *dict. c. cæterum cum concordatis hoc tit.* aliquid
*infra in c.*26.

AD TEXTVM IN CAPITE XXI. Edocer, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Abbas conuenitur in cauſa Monaſterij per re-ſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conuentu.*

2 *Prælatus ſolus abſque ſuo conuentu poteſt agere & conueniri ſuper bonis ad Eccleſiam, vel conuentum ſpectantibus, ſi quoad admini-ſtrationem ſunt vnita: fallit in arduis ne-gotiis, n 3.*

4 *Canonici, ſeu alij de vniuerſitate, num poſſint eſſe teſtes pro ſua communitate remiſ-ſiuè.*

5 *Recuſari an poſſit Epiſcopus cognoſcens de bo-nis ſuæ menſæ remiſſiuè.*

6 *Teſtificari an poſſit Epiſcopus pro Eccleſi re-miſſiuè.*

7 *Canonicus agere poteſt, & experiri in iudicio ſine mandato, actione finium regundorum, pro prædiis ſuæ præbenda.*

8 *Reſcripta habent vim extenſiuam aut com-prehenſiuam ſucceſſoris, ſed non extenduntur ad res, vel perſonas in eis non comprehen-ſas, n.*9.

10 *Æconomus, Eccleſiæve, debet eſſe Cleri-cus.*

11 *Viſitatores ordinis S. Iacobi, ſolent iubere in mandatis, quod œconomi Eccleſiarum ſint Clerici, & non Laici: aliud in praxi.*

12 *Procurator Clerici, num poſſit eſſe Laicus, re-miſſiuè.*

HVNC textum explicaui *in cap. cum depu-* 1
tatis 6. *de iudiciis quæſt.* 2. *num.*9. verſ. *ve-*
rum, & *in cap. inſuper de teſtibus quæſt.*4. *num.*14.
Cumque noſtri textus communis ea ſit concluſio
quod in cauſa Monaſterij conuenitur Abbas per
reſcriptum, io quo oulla ſit mentio de conuentu
nec propter hoc appellari poſſit niſi Abbas per
reſcriptum, in quo nulla ſit mentio de conuentu
nec propter hoc appellari poſſit, niſi Abbatis, &
conuentus bona eſſent diſtiocta omnino; & ob
id probans cum multis Barboſa *hic num.* 1. & 2.
† addat *num.*3. quod Prælatus ſolus abſque ſuo 2
conuentu, vel Capitulo agere, & conueniri poſ-
ſit ſuper bonis ad Eccleſiam, vel conuentum
ſpectantibus, ſi quoad adminiſtrationem ſunt
vnita; quia omnia adminiſtrat Prælatus, etiam
quod inter ſe ſint ſeparata; quia alia ſunt deputata
pro menſa conuentus, alia pro menſa Prælati:
nam quoties communia ſunt, poterit Prælatus
agere modo dicto, † præterquam in arduis ne- 3
gociis in quibus exigitur conſenſus vtriuſque, vt
cum omnibus Canoniſtis hic docet.

Ideo adiunges quæ refero *infra ad Rub. & ti-* 4
tulum de his, quæ fiunt à Prælato ſine conſenſu
Capituli, item & à contrario caſu, ea quæ dico
in cap. tertio loco de prob. & in cap. nuper 6. *cap. inſu-*
per de teſtibus, vbi nùm Canonici queant eſſe
teſtes, ſeu alij de vniuerſitate, capituli, aut
conuentus

5 conuentus pro rebus commuoitaris ſuæ. † Item
applicabis quæſtionem oùm Epiſcopus cognoſcés
de cauſa ſuæ menſæ poſſit recuſari, de qua dixi
6 *in cap.4.de foro comp. quæſt.* 30. † Et an Epiſco-
pus poſſit pro Eccleſia teſtificari, dixi *in cap.7. de
prob.quæſt* a.verſ. *ad vltimum*: & applicabis quæ
dico *à quæſt.1. in cap. 9. de iudiciis*, proprius *cap.
ſequenti*,verb.*reſtitutis* & quæ noto *infra in cap.
dilect.8.per text.ibi de excepr.*

7 Item applicabis quæſtionem, quam reſoluit
Balboa *in cap.ex litteris 3.de prob.*dum *à num.36.*
ex illo textu ſupponit Canonicum agere poſſe, &
experiri in iudicio ſine mandato finium regundo-
rum pro prædiis ſui Canonicatus, & præbendæ,
probans *ibi num* 17.ex gloſſa illius textus,eo quod
tunc ſimilis eſt aliis Eccleſiæ Prælatis, qui ſine
mandato cõmune placitum eſt agere poſſe addu-
cens in comprobationem caſum noſtri textus, &
cap.inter dilectos de fide inſtrum. cum Panormita-
no *hic num.5.* Decio *num.8.* & cum aliis *in dict.
cap.3.*

8 Alia mouet *hic* Barboſa *ſub num.* 3. vnum
quod reſcripta habent vim extenſiuam, aut com-
prehenſiuam, de quibus aliquid *in cap. eam te 7.
hoc tit.& in cap.quia 5. de iudiciis*, vbi quod re-
ſcriptum extenditur ad ſucceſſorem, vbi latè
9 videbis *quæſt.* 1. † Et applicabis quæ dico *infra
in cap. Rodulphus* 35. *hoc tit.* pro extenſione gloſſæ
omnino, quatenus probat quod reſcripta non ex-
tenduntur ad res, vel perſonas in eis non com-
prehenſas.

10 Ad quæſtionem, de qua Innocent. *hic*, quod
œconomus Eccleſiæ, & Epiſcopi debet eſſe Cle-
cus, Gratianus cum aliis *reg.* 318. contra Pauor-
miranum *ex l.61.tit.5.p.1.*

11 Secundùm quam Viſitatores ordinis Sancti Ia-
cobi, ſolent iubere in mandatis, quod œconomi
Eccleſiarum ſint Clerici, & non Laici; licèt de
petitione populorum in conſilio ordinum ſemper
contrarium ſit ſeruatum tenendo Abbatis opinio-
nem eo quod ſit facilior, à Laico exactio, & exe-
exequutio, ſed tenendo Gratianus de iure Inno-
centij opinionem, adducit Gregorium Lopez *in
dict.l.partita*, eam duobus modis limitantem. †
12 Quare ad hæc applicabis quæſtionem, quam tra-
ctaui *in cap.2. de iudic.quæſt.12.* vbi egi de ea, *An
Laicus poſſit eſſe Clericis procurator, & aſſeſſor, aut
Vicarius Epiſcopi.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XXII.
Dilecta, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Proceſſus factus litteris ſubreptitiis irritatur
contra formam reſcripti irritus nuncia-
tur.*
2 *Reſcripti forma eſt ad vnguem obſeruanda.*
3 *Forma commiſſionis eſt obſeruanda.*
4 *Forma defectus annullat actum, & eſt maior,
quàm ſubſtantia, &* n.5.& 6.*etiam ſi omiſ-
ſio formæ fiat ex ignorantia*, n.7.
8 *Forma nec addi, nec detrahi poteſt.*
9 *Formæ omiſſio in qualibet parte minima vitiat
actum; eſt enim formæ defectus maior, quàm
cauſæ efficientis.*
10 *Actus contra prohibitionem legis factus, non
valet.*
11 Cap. cum cauſam 14. de ſentent. & re iudi-
cata.
12 *Iudex pronunciare an poſſit contra ſuam ſen-
tentiam tranſactam in rem iudicatam, ſi
pars non oppoſuit exceptionem rei iudi-
catæ.*
13 *Monachus degens in Monaſterio nequit age-
re in iudicio, ſine licentia Abbatis, aliter ſi
degat extra.*

CVM communis noſtri textus reſolutio ſit 1
quod proceſſus factus per litteras ſubre-
ptitias irritatur, ſed factus contra formam reſcri-
pti, irritus nuncietur. Applicabis ad primum
omnia, quæ dixi *ſupra in cap.20.de litteris, & re-
ſcriptis obtentis ſubreptione, aut obreptione.* Ad
ſecundum applicabis omnia, quæ adduxi latè *in
cap.2.de ſent.& re iud.* quatenus *ibi* egi de ſenten-
tia lata contra leges, Canones, conſuetudines,
extrauagantes, ſtylum, aut contra priuilegium
ibi q.2. & aduersùs alias deciſiones.

Multis probat *hic* Barboſa quod forma reſcri- 2
pti, ſeu mandati eſt ad vnguem obſeruanda;
itavt omnia in contrarium ſint ipſo iure nulla; de
quo dico *infra in cap.fin.de reſtit.ſpoliat.quæſt.1.* ali-
qua dixi *ſub cap* 20.*q.*4.

Ob idque tenet cum multis idem *num.*4. quod 3
quis debet ſeruare formam ſuæ commiſſionis, de
quo *infra ſub hoc tit.* & de officio Iudicis delegati
cap.21.

Et *ibi* in verſ. *& forma mandati noſtri exacta*, 4
multis probat idem Barboſa *num.* 8. quod non
ſeruata forma corruit actus probans ex regulâ
textus *in l. cum hi §. Prætor ff. de tranſaction. & in
l.non dubium cod.de legibus*: vnde Gratianus multis
probat *regula* 212. quod formæ defectus annullat
actum probans ex textu noſtro *in cap. venerabilis
de officio delegati*: nam formæ defectus maior eſt,
quàm ſubſtantia, vt dixit Euererd. *in ſuo loco* 53.
vbi latè de materia, Felinus hic ampliat regulam
modis 12.& limitat modis 8.benè Iaſon.*in l.ſi pro-
curator cod. de procurat.* Et an actus contra for-
mam iuramento firmetur, Couar. *in cap. quamuis
pactum de pactis lib.6.p* 2. §.6. *num.*2. vbi probat
concludenter quod non. † Nec per æquipollens 5
probat Molina *de primogenitis*; non adimpleri
quod pro forma requiritur *lib.* 2. *cap.6. num.* 37.
quem videbis. † Itaque formæ præuerſio actum 6
vitiat, vt eleganter oſtendit Matthæus de Afflictis
*in deciſ.Neapol.*355.*poſt num.* 5. † etiam ſi formæ 7
omiſſio ex ignorantia fiat, vt benè oſtendit Mo-
lina *de primog.lib.1.cap.9.num.17.* † Itaque Ioan- 8
nes Gutierrez *in l.nemo poteſt ff. de leg.1. num.*114.
latè agens, & Ioannes Matienc.*in l.1.tit.4.gloſſ.4.
n.8.lib 5.recop.& gloſſa* 16. *num.*4. cum aliis dicunt
nec addi, nec detrahi poſſe aliquid formæ, quia
debet ad vnguem adimpleri; ſic vt non ſufficiat
per æquipollens. † Ob idque Matiena. *in l.* 9. 9
tit.10.gloſſa 2.*& in l.9.tit.11.gloſſa 4.num.11. lib.5.
recop.* dixit formæ omiſſionem in qualibet parte
minima reddere actum nullum; eſt enim maior
formæ defectus, quàm cauſæ efficientis, vt tra-
dunt communiter Doctores ſecundùm Crotum
in l.1. § ſiquis ita num.8. lect.2. ff.de verb.obligat.
& de hoc dictorio plenius *in cap. prudentiam* 21.

de

de officio deleg. per verba finalia, ibi, *mandati ſi quidem fines probaretur excedere, ſi quis contra for-*
10 *mam reſcripti accepti, præſumeretur iudicare.* † Et videbis quæ coogerit Gratianus, *regula* 14. dum pooit regulam, quod actus cootra leges, vel ſtatuti prohibitionem factus, non valet ex *l. non dubium cod. de legibus*, de quo *ſub cap. pen. de conſtit. & ſub hoc tit.* vbi idem Gratianus ampliar de facto contra formam mandati, & contra formam reſcripti, *num.* 2. & 3. vbi limitat duodecim modis.

His tamen omnibus obſtat textus, *in cap. cum*
11 *cauſam* 14. *de ſent. & re iudic. in eius* 2. *p.* vbi quod valet ſententia lata oon ſeruata commiſſionis forma. Sed hanc partem explicaui cum textu noſtro, *ibi in princip. & ſub quæſt.* 1. ſed in terminis expendendo textum illum cum texru ooſtro, leges quæ cum multis adducit Balboa, *in dict. cap. cum cauſam à num.* 9. *vſque ad finem*, vbi plures explicationes refert. Sed pro extenſione regulæ, de qua loquutus ſum leges quæ adduxi, *infra in dicto cap. fin. de reſtit. ſpoliat.* & ibi *q.* 1. & 2.

Et quia Innocentius hic in fine gloſſæ magnæ,
12 quem dicit ab omnibus approbari, Alexander. *conſ.* 63. *num.* 21. *lib.* 4. dicat quod iudex poſſit pronunciare cootra ſuam ſententiam tranſlatam in rem iudicatam, quando pats non oppoſuit exceptionem rei iudicatæ, & per probationes, & ioſtrumenta conſtituit de iniuſtitia primæ ſententiæ contra regulam iuris, *in l.* 3. *cod quando prouocare non eſt neceſſe, l.* 1. *Cod. ſententiam reſcindi poſſe, l.* 15. *tit.* 11. *p.* 3. ideo leges ad quæſtiones Zeuallos *de cognit. per viam viol. p.* 2. *quæſt.* 110. & 111. vbi an Eccleſiaſticus exequendo ſuam ſententiam, quando appellationi fuit renunciatum vim faciat. Et an ſi retractat ſenteotiam tranſlatam in rem iudicatam, non oppoſita exceptione; ad quod leges quæ longè dico, *infra in cap. ſuborta* 21. *de re iudicata*, & quæ noto ad plures quæſtiones, *in cap. qualiter* 17. *de accuſat.*

13 Et in verſ. *reſtituis*, quatenus, *hic* Barboſa *n.* 7. cum Petro Barboſa *in l. ſi longius* 6. §. *ſi filius num.* 50. *ff. de iudic.* norat quod licet Monachus non poſſit agere in iudicio ſine licentia Abbatis; ſi tamen degat extra Mooaſterium de voluntate Abbatis agere poſſit, & conueniri eo abſente, de tacito ipſius mandato; ideo applicabis plura quæ adduxi *in cap.* 9. *de iudic. a quæſt.* 1. 3. & 7. & quæ item dico, *in cap.* 16. *eodem.*

AD TEXTVM IN CAPITE XXIII.

Plerumque, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcripta iure Canonico ſunt annalia ſi ſint iuſtitiæ, ſecus ſi ſint gratiæ, quæ ſunt perpetua.*

2 *Reſcripta ſunt iuris ſtricti.*

3 *Annalis, & triennalis poſſeſſionis effectus remiſſiuè.*

4 *Proteſtatio non requiritur cum Aduerſarius non reperitur.*

TExtvs huius materia principalis expenditur ex notatis *ſuprà in cap. ſin autem* 9. *hoc tit. & in cap. ex parte* 12. *eodem.*

Et quia Barboſa ex verbis hic *infra annum n.* 3. 1
notet quod reſcripta iure Canonico ſunt annalia; & quod ſi ſint Iuſtitiæ pereunt anno; ſecus in reſcriptis gratiæ, quæ ſunt perpetua commendans, vt videantur quæ ipſe dixit *in cap. cæterùm* 3. *hoc*
titul. ideò quæſtionem 1. hic vt benè intelligas. † 2
Et quod reſcripta non extendantur, vltra quæ comprehendunt; eo quod ſint iuris ſtricti, dixit Balboa *in cap.* 1. *de cauſa poſſeſſ. à num.* 49. videbis *in cap. Rodulphus*, infra, & ſupra *in cap.* 21. *à num.* 8.

Et cum gloſſa hic *intra*, commendet Barboſa 3
numero 4. vt videatur Tyraquellus *de retractu lignagier.* §. 1, *gloſſa* 10. *num.* 6. vbi tradit *de annali præſcript.* ideo applicabis quæ adduxi *in cap.* 1. *de præſcript.* vbi & de triennali; & quod dixi *ſub Rubrica de cauſa poſſeſſ.* vbi de effectibus annalis & triennalis poſſeſſionis in beneficialibus ad manutentionem, & acquiſitionem iuris, in re.

In gloſſa verbo *negligentia hic* Barboſa *num.* 5. 4
& 6. dum dicit, quod proteſtatio non requiritur cum Aduerſarius non reperitur; imò & quod impunè omitti poſſit, vbi prodeſſe non potuiſſet ideò applicabis quæ longè dixi de neceſſitate proteſtationis, & eius effectibus *in c. fin. de appell.*

QVÆSTIO I.

An reſcripta ad lites, ſint perpetua, an autem anno expirent?

SVMMARIVM.

1 *Reſcripta ad lites dicuntur anno perire, ſi impetrans eis non vtatur ad effectum impetrandi ſecundum validum, non facta mentione de primis*, n. 2.

HVius quæſtionis controuerſiam ex hoc 1
textu, & *ex l.* 2. *cod. de diuerſis reſcriptis*, excitant Doctores, & quod ſint annalia Iure Canonico, & perennia Iure Ciuili dixit Bald. teſte Felino *in cap. ſin autem hoc titulo*; ſed non placet hæc reſolutio; quia non eſt induceoda inter ius Ciuile, & Canonicum diſcordia, niſi aperte exprimatur: argum. textus *in cap.* 1. & 2. *de nouis operis nunciat.* & eorum quæ dico *in c.* 9. *de foro comp.* Quare Petrus Rebuff. *in præfat. hoc tit. n.* 4. dixit reſcripta, quæ iura partium reſpiciunt eſſe perpetua; veluti ſi Princeps alicui concedat vt cooueniatur ſub certo Iudice; quia decet beneficium Principis eſſe manſurum, ſecus in reſcriptis Iuſtitiæ, quæ Iudicis comprobatione egent, qoia illa fere annno pereunt, vel quidam, vt inquit Rebuffus, intelliguot ea, quæ ad ius reſcribuntur, id eſt ad obſeruatiooem iuris, vel elucidationem; illa enim ſunt perpetua, ſicut & ius; ſed oeutra harum placet, licet Menochius *de arbitr. indic. caſu* 202. *num.* 77. primam Rebuffi ſit amplexus.
† Mihi tamen plauſibilior eſt ſententia dicentium 2
reſcripta ad lites perpetua eſſe, & tandiu durare, quãdiu actio, ſeu ius durat ſuper quo impetrantur, vt *in l. falsò* 2. *cod. de diuerſ. reſcript.* cæterũ ſi dolo, vel negligentia is, qui reſcriptum impetrauit, eo

intraa nnum non vtatur, tunc aduerſarium eius experiri poſſe, & aliud reſcriptum impetrare, illudque poſterius valere exiſtimo; licet nullam prioris mentionem faciat, vt dixi *ſupra ſub cap.20. hoc tit.* ita Pontificem in noſtro textu explicant Doctores, Abbas, & Felin.& Bartol.Caſtrenſ.& Iaſon.*in dict.l.2. Cod. de diuerſ.reſcript.* Gofredus *in ſumm.hoc tit.num.*48. Menoch. *de arbitr.caſu* 204. *n.*1.*& conſ.*100.*n.*21.*&* 34.*lib.*1.Zephalus *conſ.*304. *num.* 61. *lib.* 3. Decianus *conſ.* 18. *num.*1. *lib.*1. Faquin. *lib.* 8. *controuerſ. queſt.* 65. & ſic impugnatus Cujac. *dum additus de diuerſ. reſcript.* dixit iure veteri reſcripta annalia fuiſſe ex textu noſtro.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXIV.
Cum Contingat, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius iudex debet humiliter exequi, quod ei mandatum eſt à iudice delegato.*

2 *Delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa, Iuriſdictionem habet ſuper Ordinarium,& quemcumque maiorem.*

3 *Ordinarius Iudex quid faciet, quando poſtea fuit requiſitus cum litteris alterius delegati, vt exequeretur contrarium, quod exequutus fuerat virtute primi reſcripti*, & numero 4.

4 *Littera prima ſuper ſecundas non reuocantur, vel ordinarius dubitet de tali reuocatione valent, nec ſecundum mandatum exequitur, donec contentio de iuriſdictione terminetur.*

5 *Inſtrumentum eſt probatio probata.*

6 *Iudex pronior debet eſſe ad abſoluendum, quàm ad condemnandum: qui quando agitur de periculo animæ*, n.7.

1 TExtvm hunc explicaui, *in cap.5. de re iud.q.*1.*n.*12.cumque præcipua huius textus reſolutio ea ſit quod iudex ordinarius cui aliquid mandatur à delegato, debeat humiliter exequi: etſi dubitetur quid faciet quando alius iudex delegatus poſt alias litteras, & poſt executionem mandat contrarium, & vtramque decidat hic Pontifex.
2 † Ideo ad primam partem adiunges quæ noto, *infra in cap.ſanè* 11 *de officio iudicis deleg.* vbi dicitur quod delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa Iuriſdictionem habet ſuper Ordinarium, & quemcumque maiorem, vnde ex ibi notatis recurres poſtea ad ea quæ dixi *dict.cap.5.de re iudicata*, vbi qualiter exequutor iudex debeat exequi commiſſionem ſibi mandatam, & quam cognitionem ha-
3 beat ſuper eam. † Ad ſecundam verò partem, quid faciat iudex ordinarius, quando poſtea fuit requiſitus cum litteris alterius iudicis delegati, vt exequeretur contrarium, ac iam exequutus fuerat virtute primi reſcripti, videtur deciſum, tum ex doctrina, *ſupra iacta*, *in cap ceterum* 4.*hoc tit.* vbi de reſcripto ſecundo primum reuocante aut faciente mentionem de illo, & quod dixi, & dico
4 in aliis iuribus concordantibus huius tituli. † Tum etiamſi litteræ primæ per ſecundas non reuocentur, vel de tali reuocatione ordinarius iudex dubitet, non exequatur ſecundùm mandatum, donec contentio de iuriſdictione terminetur, recurres ad ea, quæ dixi de cõpetentia iuriſdictionis inter duos iudices, & quod ſuperſedeatur in cauſa principali, quovſque cognitio ſuper competentia finiatur in Rubrica, *de foro compet.* vbi egi, *quæſt.*1. de ea qui ſit Iudex, quando duo iudices ordinarij litigant ſuper Iuriſdictione ſibi competenti. Et ad illam, quam tractaui, *in cap penult.de foro q.*26. an quilibet iudex præueniendo poſſit cognoſcere, an ſua ſit iuriſdictio. Et quia caſus textus noſtri adeſt in delegante, & ordinario delegato, forte poteris recurrere ad ſedandam contentionem illorum delegatorum ad ſuperiorem vtriuſque applicando doctrinam textus *in cap. ſi quando ſupra. hoc tit.*& ad eam, late tractaui, *in cap.*12. *de iudiciis*, vbi qui ſit iudex de dubiis priuilegiorum,& legum.

In verſ. *euidenter* multis probat, *num.*2.*&* 3. 5
Barboſa quod per inſtrumenta ſit euidens probatio; quia inſtrumentum eſt probatio probata: quare recurres ad plura quæ ſcripſi latè *infra ſub Rub.& tit.de fide inſtrument.* & *alibi*: Gonzalez *in reg.*8. *Cancel.gloſſa* 64.*n.*4. *&* 5. Caſtillus *quotid. quæſt. lib.*2.*cap.*16.*num.*4.Maſcard.*de prob.concluſ.*906.*&* 1142.*&* 1326.Barboſa *hic n.*3.

Et in gloſſa *tunc litterarum*, verſ.*pronior erit ad* 6
abſoluendum quam ad condemnandum, dicit Barboſa *n.*4.quod iudex debet eſſet pronior ad abſoluendum, quàm ad condemnandum: pro intellectu pleno adiunges plura quæ expendo, *in cap.ſi*...§.1.
de Iureiur. & alibi. † Et quatenus *hic* Barboſa li- 7
mitat Regulam, quando de periculo animæ, vt dixit etiam *de axiomat.vſufreq.axiom.*1.*num.*9.ideo recurres ad ea, quæ dixi, *in cap. litteras de reſt, ſpoliat.& in cap. cum. conſanguinei* 11. *de re iudic*, quibus abunde hanc limitationem poteris extendere.

AD TEXTVM
IN. CAPITE XXV.
Olim, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Citationis neceſſitas remiſſiuè.*

2 *Citatus pluries, & nolens comparere, punitur remiſſiuè.*

3 *Falſificans litteras Papæ punitur remiſſiuè.*

4 *Beneficium petens intendens ad ſe pertinere, debet neceſſario docere de iure ſuo, nec ſatis eſſe ſi probet reum in eo ius non habere.*

5 *Confeſſio non ſufficit rei dicentis ad ſe beneficium non pertinere, ſed ad petitorem, niſi iſte actor peteret beneficium non ſibi, & tanquam non pertinens ad aduerſarium*, numero 6.

6 *Clauſula* ſi ita eſt, *tacitè ſubintelligitur in quocumque reſcripto, induciſque formam, & ſolemnitatem*, ſi ita eſt diſpenſatis: *vbi de aliis.*

7 *Clauſula ſi neminem, remiſſiuè.*

TExtvs

1 TExtvs iſte in littera plura cootinet diſceptatione digna; ſed quia ſigillatim alibi inuenies tractara; ideo aduertes, ad paraphtaſim quæ ſubſequitur in verſ. *ipſi partes ſemel ſecundo, & tertio citauerunt &c.* Per hæc verba adiunges plura, quæ de neceſſitate citationis dixi *in cap.1.de iudic.in cap.penult. à quæſt.1. de foro comp. in cap.2. de teſtibus* item *in cap.1.de cauſa poſſeſſ. & propriet.* vbi de trina citatione, aut voica peremptoria.

2 Et ibi, *quia citatus pluries comparere noluit per ſe, vel per reſponſalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes fecerunt fructus Parrotia ſequeſtrari*, cum aliis finalibus verbis textus noſtri ibi: *non tamen propter hoc eadem Eccleſia eſt aduerſario aſſignanda* &c. adiunges quæ dixi latè *in dicto cap.1. de iudiciis*, vbi depœnis, quas puoitus Colbudeus, qui citatus ad iudicium reſpondit nolle venire ad iudicium: & *ibi quæſt.27. an contumax priuetur communione politica*, & *ibi quæſt.31. an excommunicatus per annum inſordeſcens, priuetur beneficio.* Et iterum applicabis quæ dixi *in cap. paſtoralis §. verum de appellat. quæſt.1.* verſ. *ad ſecundam*, vbi *an potuerit appellans priuari à fructibus ſui beneficij, & aliis prouentibus.* Hic etiam adiuoges quæ de ſequæſtratione fructuum dixi latè *in tit. de ſequeſtr. poſſeſ. & fruct.*

3 Et ibi, *nos igitur eum tanta temeritatis exceſſus, falſitatis ſcrupulo non carere*: & ibi; *quia licet vitium falſitatis*, & ibi, *qui falſitatem huiuſmodi*, & ibi *qui diem, & locum ex litteris illis radens*, & ibi *an de articulo tantum raſura.* Hiſce verſiculis præter adducta *ſupra in cap. ſuper litteris.20. hoc tit.* propius adiunges quæ dixi *in cap.3.de fide inſtrument. an reſcriptum Apoſtolicum in loco non ſuſpecto propter raſuram, ſit vitioſum*: & quæſtionem, de qua *in cap. cum non ab homine 10. de iudic. quæſt.30.* vbi egi de ea, *an falſificans literas Apoſtolicas, & eis vtens, ſit ipſo iure beneficio priuatus, an veniat priuandus per ſententiam.* Quibus ommibus adiunges quæ *infra* noto ad titulum, & *ibi cap.1.2. & 3. de crimine falſi & in cap. ad falſariorum eodem*, & adiunges quæſtionem, dequa *ſupra in dict. cap. ſuper literis hoc tit. quæſt.7.* vbi dixi de ea quæſt. *à num.1.* ao puniatur pœoâ falſi impetrans reſcriptum obreptione, vel ſubreptione.

4 Et quia per verba in verſ. *non tamen propter hoc* Barboſa *hic num.3. & 4.* aget, & explicet regulam quod vt obtioeat actor contendens beneficium ad ſe pertinere, debeat neceſſario docere de iure ſuo, nec ſatis eſſe ſi probet reum in illo ius oon habere intelligens, vbi petens beneficium, illud petit tanquam ſibi debitum; & ita fundatur in iure ſuo, adiunges quæ latè dico *in cap. fin. de iure iur §.1. à quæſt.1.* per totam, vbi ago deregula an ab ſoluatur reus, actore oon probante, & ſi nihil reus præſtiterit *& ibi quæſt.2. & quæſt.3.* & ad aliam quæ-

5 ſtionam *in cap.5.de probat. quæſt.1. per totam*, † videbis quæ cum multis hic adducit Barboſa *dict. num.3. & 4.* vbi expeodit, & exemplificat dicens; vt nec ſufficiat confeſſio rei confitentis beneficiom non ad ſe, quin potius ad actorem pertinere; quia adhuc ex tali confeſſione non reſultat titulus, & canonica illa inſtitutio, quam cooſeſſus, & confeſſio præſtare nequit cum actor de iure ſuo noo doceat; & ſi ſufficiat ad coadiuuandum titulum, & intentionem agentis; item etiam & ſi ſufficere poſſit in beneficialibus contra confitentem, vt is excludatur *cap. per inquiſitionem.16.* vbi gloſa verb. *recognouit de elect. cap.2.* vbi gloſa *de confeſ.* de quo videbis quæ

6 *ibi* latè dixi, & in tit. † Sed hæc intelligit *hic* Barboſa *num.4.* cum Rota, Rebuffo, & Felino *hic n.10* procedere, vbi agens petit beneficium tanquam ſuum vel ſibi debitum; & ita fundatur io iure ſuo, ſecus ſi petat tanquam non pertinens ad aduerſarium; & ita noo fundatur in iure ſuo, ſed in non iure, ſeu defectu iuris aduerſarij, veluti; quia agens impetrauit beneficium ſibi conferri; ex eo quod alternus quam titulom, vel ius habuit in eo, vel ſi quod habuit iam amiſit, vel amittere debet, vt quia illud obtinuit ante ætatem, vel abſque tonſura; quia erat excommunicatus, vel aliud obtinoit incompatibile, ſiue aliter eſſet inhabilis; nam tunc agenti ſatis erit probare, non ius, ſeu defectum iuris alterius; quamvis alter de iure ſuo non doceat; quia in illo, & ooo in hoc fundatur impetratio.

Et in verſ. *ſi eſſet ita*, & ibi vtrum clauſula *ſi* 7 *eſſet ita*: quæ in reſcriptis comprehendat hæc clauſula, agit cum infinitis Barboſa *de clauſulis clauſula ſi ita eſt* 154. vbi *num.2.* dicit quod hæc clauſula de iure tacitè ſubiotelligitur in quocumque reſcripto; & *num.4.* quod inducit formam, & ſolemoitatem ſic concepta *ſi ita eſt diſpenſetis*; & *num.5.* quod non procedit in his, quæ præſumuntur à iure; & *num.7.* quod quando gratia eſt de præſenti, non reddit reſcriptum conditionale: & alia de eius natura ſcribit cum multis ab eo relatis: applica dicta de clauſula *ſi preces veritate nitantur* in *cap.28 quæſt.4. n.3. & quæſt.2. n.33.*

Et de clauſula *ſi neuter* aliqua tangit *hic* Barboſa *ſub num.4.* ad quam videbis quæ longe congerit ex multis idem Barboſa *de clauſulis, clauſula ſi neutri, ſi nulli* 164. 8

AD TEXTVM IN CAPITE XXVI. Dilectus, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum ſuper reſtitutione beneficij impetratum, non valet, ſi de cauſa motionis, & excommunicationis impetrantis non fecit mentionem.*

2 Cap. dilectæ 10. de exceptionibus.

4 *Viſitator poteſt criminoſos amouere, & priuare Eccleſiis pro grauitate criminum.*

5 *Iudex qui ſententiauit, poteſt nihilominus in cauſa appellationis, ſeu nullitatis, aut retractionis audiri, & pro defendenda ſententia à ſe prolata ſe opponere.*

6 *Officio duplici poteſt quis fungi in iudicio.*

8 *Excommunicatus quatenus non reſtituatur ſpoliatus* remiſſiuè.

9 *Spoliatus, vt reſtituatur, quid debeat probare* remiſſiuè.

10 *Retentionis ius an habeat beneficiarius amotus à beneficio*, remiſſiuè,

NOn valere reſcriptum ſuper reſtitutione beneficij impetratum quod de cauſa amotionis impetrantis & excommunicationis oon facit mentiooem probat textus, reddens Pootifex rationem in verſ. *nos igitur mandamus quatenus ſi ita eſt literas* 1

ipſas, tanquam per veri ſuppreſſionem obtentas viribus carere decernas. Quam rationem latè exornabis ex adductis, *ſupra in cap. ſuper litteris* 20. & *infra in cap. poſtulaſti* 27. de nullitate reſcripti per veri ſuppreſſionem; item & ex adductis, *in cap.* 3. *cap. ad aures* 9. *cap. cum adeo* 17. vbi plures caſus congeſſi, de quibus, *vt valeat*, reſcriptum debet mentionem facere.

2 Sed quia videtur contrarius textus *in cap. dilecta* 10. *de exception.* vbi valet reſcriptum impetratum ab excommunicato, non facta mentione de excõmunicatione; ideo leges pro intellectu horum Iurium Balboam *in dicto cap.* 20. *à num.* 8. & poteris adiungere materiam textus & quæ, *ibi*, noto *in cap. non poteſt de re lud.* & quæ dixi *in dict. c.* 20. *hoc tit. q. fin. in fine à num.* 48.

3 Item & de clauſula, *ſi eſt ita*, adiunges notata, *in c.* 25. *præced.* ibi in verſ. *ſi eſſet ita.*

4 In verſ. *viſitationis officio*, colligit & notat *hic* Barboſa cũ Felino, & cũ aliis quod viſitator poteſt criminoſos amouere, & priuare Eccleſiis pro grauitate criminum quare adiunges quæ de officio viſitatorum Diœceſum dico, *infra in cap. inter cætera de officio ordinarij.* Sed ad quæſtiones nonnullas adiunges quæ dico, *infra in cap. fin. de temporib. ordinat.* & ad alias *in cap. penult. & fin. de ætate, & qualit. ordinandor.* proportionaliter applicando.

5 Et ibi in verſ. *quod enim ipſe*, colligit Barboſa poſſe iudicem poſtquam definitiuè pronunciauit, & iudicandi officio functus eſt, audiri in appellationis, ſeu nullitatis, aut retractionis cauſa, & aſſiſtere, & pro defenſione ſuæ ſententiæ ſe opponere, vt fecit Abbas, de quo *hic*, qui per ſententiam Clericos, de quibus in textu amouerat ab Eccleſiis, & ſe contra illos, & contra literas ab eiſdem ſuper reſtitutione impetrata oppoſuit, & rem detulit ad Papam ex Felino *hic n.* 3 cum aliis: quare adiunges dicta *infra in c.* 17. *de appellat.* ſic Abbas & Felinus *hic*, latè Gabriel *comm. opin. de citat.*
6 *concluſ.* 1. *à n.* 82. † Et adiunges gratianum *reg.* 230. quatenus agit de ea quod poteſt quis in iudicio fungi duplici officio limitans ſeptem modis: videbis, *infra in cap. de multa de præbend.*

7 Et in verſ. *excommunicationis, qua tenentur* expendit Barboſa textum noſtrum cum textu, *in c.* 1. *hoc tit. lib.* 6. alia tradit legenda ipſe Barboſa, *n.* 5. & his applicabis notata, *infra in cap. ab excommunicato* 4. *hoc tit.*

8 Et in gloſſa *excommunicationis* 2. & ibi, *quod ſpoliatio non ſit priuilegiata*, quatenus Barboſa hic cum Doctoribus notat ſpoliatum repelli à reſtitutione per exceptiooem excommunicationis, quæ obſtat agenti de ſpolio. Ideo de hac exceptione, quæ obſtat ſpoliato, quominus reſtituatur, & quid debeat ſpoliatus probare, adiunges quæſtiones ſequentes; videlicet, *in c. fin. de ordine cognit. an agens recuperanda teneatur ante reſtitutionem ſuæ ſpoliatoribus reſpondere ſuper quæſtione ſpoliationis, &*
9 *quare poſſit ab agendo repelli.* † Et vt obtineatur reſtitutio ſpolij in beneficialibus cauſis; an *ſufficiat probare quaſi poſſeſſionem, & ſpolium in cap. cum ſuper de cauſa poſſeſ. q.* 2. Et an *ſpoliato iudicis authoritate onus incumbat probandi ſpoliationis iniuſtitiam*: & quid *ſi iudex ſe conſtituat eius aduerſarius* dixi *in cap. conquerente de reſtitutione ſpoliator. quæſt.* 4. & *an ſufficiat probare quod aliquis do poſſedit in cap. ad ſedem* 15. *eadem q.* 1. verſ. *ad ſecun-*
10 *dam.* † Et an *habeat beneficiarius amotus à beneficio ius reſtitutionis propter melioramenta, in cap. grauis de reſtit. ſpoliat. q.* 5.

AD TEXTVM IN CAPITE XXVII.

Poſtulaſti, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum vt ſaluetur à ſubreptione, ſunt exprimenda qualitates, qua Papam mouere poſſent ad concedendum.*
3 *Ceſſatio cauſa impulſiuæ, num vitiet gratiam remiſſiuè.*
4 *Diſpenſatio habetur ſubreptitia, ſi deficiat cauſa, qua habetur pro finali.*
5 *Adulterinus, ſeu inceſtuoſus, volens diſpenſari, tenetur ſuos defectus narrare.*
6 *Illegitimitatis narratiua eſt Principi facienda.*
7 *Vicarius perpetuus quis dicatur remiſſiuè.*
8 *Beneficium quale ſit ſufficiens remiſſiuè.*

TExtus hic conſimilem habet materiã cum 1
textu *in cap. ſuper litteris* 20. *hoc tit.* vbi de reſcripti, & litterarum impetratarum vitio, ſeu nullitate, ob expreſſionem falſi, aut veri ſuppreſſionem, & benè expendit Barboſa *hic* cum multis *n.* 1. & 8. vbi dicit quod vt ſaluetur impetratio à ſubreptione, ſeu obreptione ſunt exprimendæ omnes qualitates, quibus moueri poſſet Princeps ad non concedendum: quare adiunges caſus hic, de quibus impetrantes reſcripta, debent mentionem facere *in cap.* 3. *cap.* 8. *cap.* 17. *cap.* 19. & latiſſimè *in cap.* 20. & *in cap. præced.* vide dicta *infra in cap. ad audientiam* 31. vbi plura de ſubreptione.

Hunc textum explanaui *in cap. nonne* 5. *de præ-* 2
ſumpt. q. 1. *n.* 10. & 17. & ſic ad quæſtiones pro eius materia præter Doctores relatos *in dict. cap. ſuper litteris*: adiunges quæſtionem, quam per hunc textum tractant Doctores, nempè an *vitium commiſſum in exprimenda cauſa impulſiua gratiam vitiet affirmat*, Couar. *lib.* 1. *variar. c.* 10. per totum, Salas *de legibus diſp.* 2. *ſect.* 15 de quibus, & aliis multis dixi *in dict. c.* 20. vbi videbis.

Cumque Barboſa *hic num.* 4. & 5. affirmet cum 3
Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 21. *n.* 10. quod ceſſatio cauſæ impulſiuæ, vitiet reſcripta, de qua *in dict.*
c. 20. *hoc tit.* eam intelliges, vt *ibi* expendi. † Et cum 4
Gironda *de priuileg. n.* 1160. quod quando cauſa habetur pro finali in diſpenſatione, ſi deficiat, ſit
obreptitia, & nulla ipſo facto. † Sicque inferat 5
quod ſpurius, ſi ſit adulterinus, inceſtuoſus, vel ex ſacrilegio natus, teneatur hos defectus Pontifici exprimere, nec ſufficere ſi generaliter fateatur ſe illegitimum, vel ſpurium, aliàs irrita ſit diſpenſatio cum eodem Gironda *ſupr. n.* 1642. ideo ex textu noſtro cum multis Doctoribus longè agit Couar.
in 4. p. 2. § 9. † vbi *à n.* 1. dicit quod in petitione il- 6
legitimationis eſt facienda Principi mentio filij illegitimi, vbi de aliis ad propoſitum *à n.* 2. Quæ omnia etiam poteris explanare per dicta *in dict. c.* 20. & in aliis relatis: & de narratiua filiorum *ibi q.* 3. verſ. *ad quintam à n.* 22.

Et in verſ. *Vicario perpetuo*, & *ibi* beneficij ſuf- 7
ficientis ſubſidium: quis dicatur Vicarius perpe-
tuus *infra in tit. de officio Vicarij.* † Et quale ſit ſuffi- 8
ciens beneficiũ *in tit. de præb.* & ibi *in c. ſecundum Apoſtolum*: Vide quæ notat Barboſa *hic n.* 6. & 7. & *n.* 9 ex gloſſa quæ contineantur nomine beneficij. Et applicabis quæ dixi, *ſub cap.* 11. *de temporib. ordin.* vbi de beneficio, & *tit. ad ordines ſufficienti.*

AD

Digitized by Google

AD TEXTVM IN CAPITE XXVIII. Nonnulli, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcripta, littera, ſeu breuia, non impetrantur vltra duas diatas loci, ſeu finis Diœceſis Epiſcopi ad quem diriguntur.*
2 *Diata quas leucas comprehendat remiſſiuè.*
3 *Diata qualiter dentur Iudicibus priuilegiatis ad exercendam Iuriſdictionem contra priuilegiatos remiſſiuè.*
4 *Diata intelligitur ſecundùm locorum conſuetudinem.*
5 *Dictiones ſunt interpretanda iuxta ſenſum, quo ſunt recepta in prouincia.*
6 *Verba dubia ſunt intelligenda Iuxta ſenſum rectè intelligentium.*
7 *Appellatio vulgaris habetur pro lege.*
8 *Leuca ad diatas qualiter computentur remiſſiuè* & n.9.
10 *Ordinarij poſſunt citare quemcumque à quocumque loco intra ſuam Diœceſim, & ad ſuum ſuorumque delegatorum in iudicium trahere, nec procedere; vbi aliter de conſenſu partium*, n.14.
11 *Conſtitutio Epiſcopi extrà Diœceſim vigorem non habet.*
12 *Benedicere nequit Epiſcopus populum extra Diœceſim ad hoc vt tollantur venialia.*
13 *Epiſcopus poterit præſentatum inſtituere, & alia Iuriſdictionis voluntaria exercere extra ſuam Diœceſim, vel ſi permitteretur à Papa, item & poteſt excommunicare ſubditum exiſtentem extra Diœceſim* n.16. & 17.
15 *Legi prohibitiuæ poteſt renunciari.*
18 *Epiſcopus beneficio priuare poteſt clericos criminoſos ſubditos, & ex cauſa ad agentes vltra ſuam Diœceſim.*
19 *Derogatæ conſtitutionis debet fieri mentio.*

1 QVIA textus huius materia eſt, ne litteræ, breuia, ſeu reſcripta impetrentur vltra duas diætas loci, ſeu finis Diæceſis Epiſcopi, ad quem diriguntur, vt aliquis virtute earum conueniatur ab aliquo, ne laboribus, & expenſis fatigati qui citan-
2 tur, liti cedere compellerentur, † ideo vltra quæ benè hic congerit, & diſtinguit Barboſa *à num.*1. de diætis, ac de leucis, quas quælibet continet diæta: videbis quæ latiſſimè dixi *in c.ſanè* 3. *de foro comp.* vbi *an diata computanda ſit à fine Diœceſis, vel à loco, vbi res ſita eſt, quando ipſa actione petitur reali ibi q.* 10. *& in c.*5. *eodem, q.*12. *diata ex quibus leucis conſtet à n.*28. *&* 29. & Larius *in cap.*
3 *ex parte* 15. *eodem q.*18. *à n.*8. *verſ. ad tertium*, † & diætæ Iudicibus priuilegiatis qualiter dentur ad exercendam Iuriſdictiooem contra priuilegiatos *in dict. cap. ex parte dict. q.*18. vbi dixi de leucis, &
4 aliis io locis. † Et quod diæta ſit intelligenda ſecundum locorum conſoetudinem, & alia addat Balboa *in cap. olim* 7. *de except.* ad textum *ibi*, & ad textum noſtrum *n.* 2. *& à n.*18. ideo illum leges,

† ex quo venit applicandum quod ad gloſſam hic 5
notat Couar. *lib. variar. c.*5. *n.*1. *&* 2. quatenus dixit quod dictiones ſunt interpretandæ iuxta eum ſenſum, qui vulgari, & communi vſu, ac legum prouinciæ ſignificatione receptus ſit, † ad quod vide- 6
bis *in cap. ex litteris* 7. *de ſponſalib.* in quo verba dubia intelliguntur in eo ſenſu, quem ſolent rectè intelligentibus generare cum pluribus per gloſſam *hic* Barboſa *n.*21. ex *l. librorum*, §. *quod autem caſius, ff. delegat.*3. *l. labeo, ff. de ſupellectili legata, l. cum autem cod. de donat. ante nuptias.* † Nam vul- 7
garis appellatio, habetur pro lege cum Gonzal. *in reg.*8. *Cancel. gloſſa* 11. *n.*68. *&* 69. *& gloſſa* 13. *n.*62. † Et quomodo leucæ ad diætas ſunt com- 8
putandæ præter adductos in relatis locis videbis Zeuallos *in pract. q.*897. *à n.*730. *&* 732.

Et cum Barboſa *hic à n.*4. intelligat textum 9
noſtrum, ponens in quibus limitetur vſque ad *n.*8 ponens etiam plures Doctores *à n.*9. qui ſcripſerunt de diætis, pluraque dicant Couar. *de leucis, & earum commenſuratione lib.*2. *variar. c.*20. *n.*5. Zeuallos *ſupr.* Gregor. Lopez *in l.*3. *tit.*16. *& l.*25. *tit.*26. *p.*2. Bobadilla *in politica lib.*4. *c.*5. *n.*55. & alij per Barboſ. *hic n.*12. & alij citati per relatos.
† Et in *n.*7. hic dicat idẽ Barboſa quod Epiſcopi, 10
vel ordinarij poſſunt citare quemcumque à quocumque loco intra ſuam Diœceſim, & ad ſuum, ſuorumque delegatorum in Iudicium trahere; ideo applicabis regulam, de qua Gratian. *reg.*166. *per textum*, & Abbatem *hic*, *& in cap. fin. de rerum permut. c. fin. de iudic. cap. olim de except.* † amplians 11
quod nec conſtitutio Epiſcopi habebit extra Diœceſim vigorem, & non ſolum in ciuilibus, ſed in criminalibus, † itavt nec poſſit extra ſuam Diœce- 12
ſim populum benedicere, ad hoc vt peccata venialia tollantur ex Abbate *in cap. antiqua de priuileg.* † qui Abbas *in cap. nouit de officio delegati*, dixit 13
nec poſſe inſtituere præſentatum; ſed Gratianus cum Beërio *deciſ.*30. *à n.*3. contrarium verius dicit eo quod ſit iuriſdictionis voluntariæ; & ob id cum multis limitat regulam idem Gratianus dicens non procedere in Iuriſdictione voluntaria, de quo latè dixi *in cap. poſtulaſti* 14. *de foro comp. ſub quaſt.* 2. verſ. *ad ſecundum*, dum egi de quæſtione *an iudex in alieno territorio iudicare poſſit*, ibi *à num.*11.

Nec procedere vbi aliter de conſenſu partium 14
permitteretur Epiſcopo, vt non traheret reum vltra diætam, vt dicit Felin. *hic col.*3. Gratian. *ſupra n.*5. *&* 6. Barboſa *n.*13. in verſ. *textus noſtri*, ibi: *Niſi de aſſenſu partium fuerint impetrata.* † Colli- 15
gens cum Tyraq. *de iure primogeniorum q.*24. *n.*13. ea verba notari ad hoc vt legi prohibitiuæ poſſit renunciari; ad quod applicabis plura, quæ adduxi *in cap. ſignificaſti* 18. *de foro comp.* vbi Iuriſdictio qualiter de aſſenſu partium prærogetur; item Gratianus cum Felino *hic*, & aliis *n.*7. *dicta regul.* 266. † Limitat quando committeretur Epiſcopo 16
per Papam cum ſcientia quod eſſet extra ſuam Diœceſim, † item limitat regulam in ſententia ex- 17
communicationis, quam ferre poteſt Epiſcopus in ſuum ſubditum extra ſuam Diœceſim, & territorium ex textus *in cap. cum ſit Romana de appellationibus, cap. tua de Clericis non reſid* de quo dixi alibi latè.

Item & quod Epiſcopus poſſit per ſententiam 18
beneficio priuare Clericum, qui commiſit delictum priuatione dignum etiam extra territorium ſecundùm Panorm. *in dict. c. poſtulaſti* 14. *de foro* cuius applicabis de ratione quæ ibi latè dixi *ſub*

*quaſt.*1. vbi leges ad bonam quæſtionem. Imo & poterit Epiſcopus in aliqua Diœceſi portare annulos, & celebrare in Pontificalibus iuxta gloſſam *in clem. Archiepiſcopo de priuileg.* cum multis
19 Gratian. *ſupra n.*10.

Et in verſ. ibi *vel expreſſam de hac conſtitutione fecerit mentionem*, expendit Barboſa *hic num.*14. adducens rationes, quare debeat hic fieri ſpecialis derogatio conſtitutionis textus noſtri, tres rationes colligens, vnam Flaminij, aliam Felini *hic num.*2. aliam Cenedi *ad decretales, collect.* 123. *num.* 3. verſ. *ego tamen*: ex quo veniebat diſputare quando ſit neceſſaria alicuius conſtitutionis ſpecialis derogatio, ad hoc, vt eius diſpoſitio ceſſet: ad quæ applicabis dicta, *ſupra in cap.*1. *cap. cæterum hoc tit.* & vt neceſſarium diuerſis in caſibus prærequirit Trid. Concil. & de hoc textu ſcribit etiam Zenedus *dict. collect.* 123. & ad materiam derogationis, ſeu abrogationis legum, leges quæ *ſupra* ſcripſi *in cap. tranſlato Sacerdotio* 3. *de conſtitutionibus.*

Ad §. Sunt, & alij Textus noſtri.

SVMMARIVM.

1 *Littera impetrata ad lites ſine ſpeciali Domini mandato, non valent, niſi impetrentur per coniunctam perſonam*: *& quid hodie*, numero 2.
3 *Lites ſunt reſtringendæ potius quàm laxandæ.*
4 *Littera gratiæ, & ad beneficia poſſunt impetrari à tertio ſine ſpeciali mandato.*
5 *Mandatum ſpeciale non deſideratur in commiſſionibus cauſarum, quæ Rotæ auditoribus diriguntur.*

PRobat textus hic quod litteræ ad lites impe-
1 tratæ ſine ſpeciali mandato Domini non valent, niſi impetrentur per coniunctam perſonam, multis probat Barboſa, *in dicto cap. nulli à num.*15. dum interpretatur, ſeu collectat hunc §. vbi *à n.*16. plura colligit de ſpeciali mandato ad litteras impetrandas excipiens *à num.*17. per verba, *hic*, niſi forte de illis perſonis extiterit, à quibus non debet exigi de iure mandatum, excipiens coniunctum, pro coniuncto, & amicum. Quare vt vberius intelligas caſus, in quibus ſpeciale mandatum requiritur in quibus non leges dicta, *in c.*1. *&* 3. *de procur.* etſi diuerſis in locis ſub *lib.*2. *decretalium* nonnulla de hoc dixerim: quare ad quæſtionem an conſors eiuſdē litis, poſſit ſine ſpeciali mandato petere reſtitutionem in integrum, Couar. *lib.*1. *var. cap.*6. *num.*6. & ibi per totum caput agit an ad eam poſtulandam, requiratur mandatum ſpeciale, de quo gloſſa hic, *ſine ſpeciali.* † Dicunt tamen Bar-
2 boſa *hic num.*16. *in fine.* Nauarrus *in cap. ſi quando hoc tit. præludio* 1. *num.*2. Vantius *in tit. de defectu iuriſdict. deleg. num.*87. Mandoſius *in praxi commiſſionum*, textum iſtum non ſeruari in praxi, ſic vt hodie, nec ab extraneis mandatum ſpeciale exigetur ad impetrationem litterarum, de quibus hic applicabis quæ dixi, *ſupra in cap.* 20. *hoc tit. q.*5. *à n.*31. *&* 32. vbi de curiali, & ſolicitatore, ſeu tertio impetrante reſcriptum; item nonnulla, quæ dixi, *in cap* 9. *de iudic. à q.*6. *ad* 9. vbi de geſtis per procuratorem.

3 Et in verſ. *hic cum autem lites reſtringendæ ſint prius, quàm laxandæ*; ideo applicabis rationem textus, *in cap. finem litibus, de dolo, & contum.* vt ſe hic remittit Barboſa, *n.*15. vbi ègo latiſſimè adnotaui, & dixi. Et ad hunc §. adiunges Barboſam alterum, *in l.*3. *&* 4 *ff. ſoluto matrimonio n.*4. *& n.*13.

An diſpenſatio poſſit impetrari abſque man- 4
dato eius, cui impetrator, & agens latè per textum noſtrum dicit in hoc caſu non procedere; quia litteræ ad beneficia, poſſunt impetrari abſque tali mandato ſpeciali, aut generali; etſi ad acceptandum beneficium nomine alterius, deſideretur de quo aliquid, *ſupra* dixi; etſi ad quæſtionem, quam proponit exiſtiment nonnulli, quos refert, *n.*3. per textum *in cap. innotuit de elect.* in verſ. *cum non* in impetratione diſpenſationis, & aliorum priuilegiorum deſiderari ſpeciale mandatum, cæterum, *num.*4. contrarium probat, explicans textum, *in dict. cap. innotuit*, & amplectens rationem, de qua gloſſa *hic* verſ. *ſine ſpeciali mandato*, vbi reddit diſparitatem quare impetratio ad beneficia non
deſideret ſpeciale mandatum ad lites ſic. † Nec 5
ſpeciale mandatum deſideratur in commiſſionibus cauſarum, quæ Rotæ auditoribus diriguntur, Paulus Fuſcus *in ſingular. vtriuſque iuris litt. C. ſingulari* 14.

AD TEXTVM IN CAPITE XXIX. Dilectus, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Iudex quis ſit quando duo ſunt, impetrata reſcripta diuerſa remiſſiuè*: *& quid textus hic pronunciet*, n.2.
3 *Diæta in actione reali eſt computanda à fine Diœceſis.*
4 *Domicilium contrahitur in loco Domicilij, & qualiter aliis de cauſis remiſſiuè*, numero 5.
6 *Spoliatus Iudicis authoritate agens ad reſtitutionem, tenetur probare iniuſtitiam ſpoliantis*: *vbi de aliquibus dubiis remiſſiuè.*

AD explicationem noſtri textus, quaſi
conſimilis, eſt ea, de qua dixi *ſuprà* 1
in cap. cum contingat, quis ſit Iudex, quando duo reſcripta impetrata, ſunt diuerſa: applicabis *ibi* notata. † Et ſic dicat tex-
tus noſter, vt cognoſcere debeat de validitate Iu- 2
dex deputatus ſuper appellatione quando occaſione duorum reſcriptorum vnius ſcilicet in cauſa appellationis contenditur. Ob idque applicabis quæ dico *infra in c.*4. *de appell. & in c. meminimus* 9. *& in c. præterea* 22. vbi quando Iudex cauſæ principalis cognoſcit non obſtante appellationis Iudice.

Et in verſ. *à Diœceſi vbi prædicta Eccleſia erat*, 3
quatenus dicit Barboſa *hic* quod diæta in actione reali eſt computanda à fine Diœceſis; & quod vltra duas diætas litteræ non ſunt impetrandæ, applicabis quæ ſupra de Diætis, & Leucis dixi *in*

cap.

cap. nulli 18. *hoc tit.* aliquid applicabis ex doctrina textus *in cap.* 3. *de foro comp.* & *cap.* 2. & 3. *de libello oblatione.*

4 Et ibi *Domicilium*, quatenus probat Barboſa *hic num.* 3. cum multis, quod beneficij loco reſidentiam requirentis, Domicilium contrahitur: applicabis quæ in ſpecie dixi *in cap. poſtulaſti* 14. *de foro comp. à num.* 8. *quæſt.* 1. vbi quod ratione
5 beneficij contrahitur Domicilium. † Sed qualiter ratione habitationis, originis, contractus, aliiſve modis contrahatur, benè *ſub cap. ex parte* 10. *eodem* & *in cap.* 17. & vberius *in cap. fin. de foro comp.* & *hic* in gloſſa *Domicilium*, verſ. *vbi maiorem partem rerum ſuarum poſſidet*: applicabis quæ latè dico *in cap. ſanè* 3. *de foro competenti.*

6 Et in verſ. *ſed dicti Iudices*, quatenus Barboſa *hic* cum Maſcardo *de prob. num.* 14. notat quod ſpoliatus Iudicis authoritate agens ad reſtitutionem, tenetur probare iniuſtitiam ſpoliantis. Ideò applicabis, quæ latè dixi *in cap. conquerente* 7. *de reſtit. ſpoliat. quæſt.* 4. vbi egi de ea, *Spoliato Iudicis authoritate, an incumbat onus probandi iniuſtitiam ſpoliationis*: & *quid ſi Iudex ſe conſtituat eius Aduerſarium.* Et aliam nempè *Spoliatus quid debeat probare, vt reſtituatur*, latè *in cap. cum olim* 17. *eodem.* & *an debeat probare, aliquando ſe poſſedisse, in cap. cum ad ſedem* 15. *eodem quæſt.* 1. verſ. *ad ſecundam.* Et applicabis eam, *An ſpoliatus à Iudice nulliter procedente, non ſeruato ordine iuris, ſit ante omnia reſtituendus, cum conſtet non eſſe retractandam ſolutionem ordine iuris prætermiſſo nec ſpoliatum ante omnia in hoc caſu reſtitui*, de qua dixi *in dict. cap. conquerente de reſtit. ſpol. quæſt.* 1.

AD TEXTVM IN CAPITVLVM XXX.
Sanctæ Crucis, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Præſentatio reſcripti coram executore, facit vt illud præferatur alij reſcripto expedito ſub eadem data.*
2 *Reſcriptum prius in data præualet ſecundo, & poſteriori etiam ſi exceſſus ſit tantum hora vnius,* n. 3. & *etiam ſi in ſecundo fiat mentio de primo, non tamen de clauſula eius ele-elegant*i, n. 4. & n. 15.
5 *Reſcripti primi reuocatio debet fieri in primo reſcripto.*
6 *Reſcriptum pro validitate actus, valet, quando non conſtat de prioritate duplicis reſcripti contrarij exemplificatur*, n. 7.
8 *Datæ tempus inſpicitur in reſcriptis etiam in gratioſis*, n. 10. & *in dilatione quinquennali*, num. 11.
9 *Tempus præſens inſpicitur in æſtimatione beneficij.*
12 *Datæ tempus attenditur in priuilegiis.*
13 *Marchio prior creatus præfertur ſecundo, etiamſi iſte prius adipiſcatur poſſeſſionem.*
14 *Tempus inchoationis mandati inſpicitur in commiſſario executore, aliàs commiſſio expirabit, ſi non dum inchoato mandans moriatur.*
16 *Tempus Iudici aſſignato ad cauſam decidentem incipit à præſentatione reſcripti.*
17 *Datæ tempus præfertur in gratioſis verè attenditur tempus præſentationis reſcripti.*
18 *Gratia à Principe conceſſa, debet intelligi ſecundum vſum Principis eam concedentis.*
19 *Capitulum quid ſibi velit remiſſiuè.*
20 *Collectiuo nomine vocati ſi plures ſunt pro vno repntantur.*
21 *Commiſſum pluribus per vnum non expeditur.*
22 *Coniuncti dicuntur verbis plures vocati ad hæreditatem, vel legatum per nomen collectiuum in æqualibus portionibus.*
23 *Cenſura lata poſt appellationem, quos habeat effectus remiſſiuè.*
24 *Abſolutio ſimplex continetur ſub appellatione abſolutionis, non ea, quæ datur ad cautelam.*
25 *Datæ tempus impetrationis attenditur in reſcriptis, vt falſitas narratorum ſeu veritas conſideretur.*

TEXTVM hunc explicaui *in cap. imputari de fide inſtrum. quæſt.* 2. *num.* 8 Sed 1
loquitur de diuerſis reſcriptis ſuper eodem beneficio impetratis, & dubitatum eſſet quod eorum eſſet præferendum num primum in data, vel quod primum fuit in præſentatione; ideo adiunges quæ noto *infra in cap.* 2. *de officio deleg.* & quæ *hic*, & *ibi* notat ex pluribus Barboſa, dum *à num.* 2. ſequentes concluſiones facit, nempe gratias pares, ſi duo habuerint, ille præferatur, qui præuenit in præſentatione
ſuæ gratiæ coram executore. † Et quod res, priui- 2
legium, ſeu reſcriptum prius in data præualeat ſecundo, & poſteriori; & quod datæ tempus non ſignatæ ſupplicationis attendatur; vt quis poſſit facere fructus ſuos; & quod prouiſus prior ſit præferendus poſteriori: hæc omnia multis probat
& reſoluit aliqua dixi *ſub cap.* 20. *hoc tit.* † Et 3
quod reſcriptum prius in data præualet ſecundo probat Gratianus *reg.* 404. cum multis per textum noſtrum, & *cap. ſi duobus*, vbi gloſſa *hoc tit.* & *l.* 27. *tit.* 18. *p.* 3. quod ampliat vno modo Felin. *num.* 4. & Iaſon. *in l.* 1. §. *editiones ff. de edendo n.* 5. ampliat etiam ſi vna hora, nam ratione vnius ho-
ræ dicitur reſcriptum poſterius. † Et cum multis 4
aliis Gratianus *ſupra num.* 2. ampliat etiam ſi in ſecundo reſcripto eſſet mentio facta de primo ſi non ſit facta mentio de clauſula eleganti, quæ in primo inſerta fuiſſet ex textu *in cap.* 2. *de dolo & contum.* per quem ita tenet *in cap. ſignificauit n.* 3.
de appell. & eſt lex 29. *tit.* 18. *p.* 3. vbi cauetur de- 5
beri in ſecundo reſcripto expreſsè fieri primi reuocationem: videbis Molinam *de maior.* 2. *p. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 31. Et regula ampliatur vt procedat etiam in alia qualibet diſpoſitione vt *in l. qui prior*, & *cap. qui prior de reg. iuris*, vbi Dinus, & Boër. latè in addditionibus.

Prædictam regulam limitat Felinus *ſub dicto* 6
num. 4. tribus modis. Tum & quarto limitatur quando non conſtat de prioritate, nam tunc ſemper ſtatur reſcripto in quo continetur ille actus,
qui facit vtrinque valere, † vt puta ſunt duo in- 7

ſtrumenta vnum teſtamentum filij, aliud inſtrumentum emancipationis eiuſdem filij : nam ſtatut inſtruméto emancipationis, vt teſtamentum valear quia tale reſcriptum, per quod vtrinque validatur præſumitur prius confectum, vt dıcent Cinus, & Bald. *in l. cum teſtam. §. hæc verba ff. de hæred. inſt.* Alex. *in l. diuortio, col. 4. ff. ſoluto matrim.* cum aliis Gratian. *ſupr. n. 4.* qui limitat vſque ad modos octo de quibus nonnullis, & aliis dixi *ſub c. 3. hoc tit.*

8 Et quod tempus datæ in reſcriptis inſpiciatur dixit idem Gratian. *reg. 451.* idemque, & in beneficiis probat per textum *in c. eodem, & in c. ſi ibi c.*
9 *duobus, & c. ſi eo tempore hoc tit. lib. 6.* † & exemplificat, vt in æſtimatione beneficij: nam tempus præſens, & non futurum inſpicitur cum Oldrado *conſ. ad aures hoc tit.* & Baldus *in c. conſtitutus hoc*
10 *tit.* ampliat procedere regulam in priuilegio. † Et quod in gratioſis tempus datæ inſpiciatur, & attédantur tenet Riccius *collect. 476.* per textum *c. cum*
11 *te, & c. conſtito hoc tit.* † Vbi cum Guido Pap. *decıſ. 109.* infert quod tempus dilationis quinquennalis à die datæ, non à die præſentationis currere incipiat. Et itidem ait quod in priuilegiis attendi-
12 tur tempus datæ de Franchis *in deciſ. 62.* † Vbi fuit dictum quod duobus creatis Marchionibus verum vnquam prior altero, licet poſterior creatus prius litteras executoriales pro ſui poſſeſſione ubtinniſſet, non tamen veniebat præferendus primo creato; licet poſterior fuiſſet in poſſeſſione, & non alia quidem ratione; quia in priuilegiis attenditur tempus datæ.

13 Felinus verò *in cap. cum te*, limitat modis ſex à
14 *n. 63.* benè Abbas *in c. cum dilectus el 2. hoc tit.* † Vbi etiam *n. 8.* limitat quando gratia non eſt perfecta, ſed mandatur fieri : nam tunc inſpicitur tempus inchoationis mandati, quia ſi Commiſſarius non inchoauit exequi, gratiam expirat per mortem concedentis, vbi alia ſingularia adducit viden-
15 da, † imò multi adducti à Gratiano *in dict. reg. n. 8.* dicunt reſcriptum tùnc vim obtinere quando fuerit præſentandum; & ſic non à tempore datæ, ſed à præſentatione vires accipere benè expendit
16 Panormit. *hic* de qua *in dict. c. 2. de off. deleg.* † ex quo benè poteris adiungere quæ ſcribit latè Balboa, dum per textum *in c. ſuper eo 12. de appell.* dicit quod tempus à Iudice aſſignatum ad cauſam decidendam, incipit à præſentatione reſcipit quem liges *à n. 29.* vſque ad 32. ipſum applicabis *in c. vt debitus honor 56. eodem tit.* & quæ ipſe dixit *in c. 1. de foro comp. à n. 9.*

17 Imò & aliis modis præfata regula, de qua Riccius limitatur, vt per eum *dict. collect. 476.* dum docet limitari, quando Princeps aliud expreſsè voluerit ex Antonio Fabro *in deciſ. 3. cod. de precib. imper. offerend.* & etiam ait non procedere in caſu, de quo Franchis *in deciſ. 326.* nec in alio caſu eiuſdem *in deciſ. 590.* qui *in dict. deciſ. 326.* dicit quod tempus datæ attenditur in gratioſis, ſed tempus præſentationis in reſcriptis iuriſdictionalibus; & *in dict. deciſ. 590.* vbi dicens quod tempus datæ in
18 gratiis debet attendi, ait *n. 2.* † quod gratia à Principe conceſſa intelligitur ſecundùm vſum Principis eam concedentis, & ad materiam videbis quæ dicit Afflictis *deciſ. 1.*

19 Ad verbum textus noſtri hic *Capitulum*, adiunges quæ de oratione indefinita dixi *ſuprà in cap. cum omnes de conſt.* & quæ longè ſcribit Couar. *lib. 1. var. cap. 13.* vbi etiam de vniuerſali, & quæ *ibi* dicit *n. 10.*

20 Item quatenus incipit concluſio noſtri textus *ſi plures impetrant*, adiunges quod dixit Felinus *hic num. 1.* & cum infinitis Gratianus *regula 492.* nempè quod vocati nomine collectiuo, ſi plures ſint ſimul cum alio tertio, illi plures reputantur pro vno tantùm, faciunt iura *in l. Titius, & in l. interdum, & in l. liber homo §. ſi Titius ff. de hæred. inſtituend.* † Et Tyraquel. *de priuileg. pia cauſa am-* 21
pliat. priuileg. 166. etiam vbi quid pluribus committitur : nam poteſt per vnum tantùm expediri, ſed omnes debent concurrere; quia vna tantùm perſona illi plures cenſentur, vt *in l. pedius §. 1. ff. de arbit.* niſi vbi verſatur animæ fauor. Sed regulam limitat tribus modis Anton. Gomez. *tom. 1. var. cap. 2. à n. 3.* & Iaſon. modis ſeptem *in l. fin. cod. impuberibus, & aliis n. 5.* Bernandus limitat modis 4. *regul. 132.* vide notata à Doctoribus *ibi in c. prudentiam 21. de officio deleg.* vbi ego latè dico de hoc puncto.

Vnde colligunt relati à Gratiano *ſuprà dicta* 22
reg. 492. n. 1. quod coniuncti verbis dicuntur plures vocati ad hæreditatem, vel legatum per nomen collectiuum; & ſic omnes ſimul admitti ad portionem, quod limitat Socinus *conſ. 108. lib. num. 1.* quando vocati eſſent omnes pro æquali portione & etiam aliis duobus modis reſtringit Zabarella *conſ. 60. col. pen.* Corn. *conſ. 240. lib. 2.* Gozadin. *conſ. 67.* Decius *conſ. 320. n. 6.* Iaſon. *in l. qui filialibus §. ſi quis ita ff. deleg. 1. n. 19.* vbi limitat regulam non ſibi locum vindicare in filiis naſcituris. Et quæ dicantur nomina collectiua, tradit Felinus *hic ſub dict. n. 1.*

Et in verbis ibi : *Qui poſt appellationem ad nos* 23
interpoſitam in eos ſuſpenſionis, & excommunicationis ſententias protulerunt : ad hæc verba applicabis quæ latè dico *in cap. paſtoralis §. verùm de appell.* vbi quos effectus habeat cenſura lata poſt appellationem, aut an ſuſpendatur ſi ab ea appelletur.

Et in verſ. *Præfatas ſententias iuxta formam* 24
Eccleſiæ relaxetis. His enim verbis probat Couar. omninò videndus quod appellatione abſolutionis continetur abſolutio ſimplex, non autem ea, quæ ad cautelam datur *ibi in c. Alma Mater p. 1. §. 7. n. 7. concl. 4.* quem ſequitur Barboſa *hic n. 7.* cum Ricciulo, & Nauar. quibus adiungo eundem : ex quibus adiunges quæſtionem, an impetratio litterarum ab excommunicato ad beneficia ſit nulla Couar. *dict. §. 7. à n. 3.* qui potius hoc tribuit *c. ſeq.* Couar. *dict. 1. p. §. 12.* & *ibi* in verſ. *tertio.*

Pro complemento noſtri textus dico, quod in 25
reſcriptis attenditur tépus datæ id eſt impetrationis, vel côceſſionis, quo litteræ dantur, & emanant à Superiore, vt per Rebuff. *in praxi tit. different. inter ſcripta gratia n. 53.* Mandoſ. *in reg. 18. Cancel. q. 18. à n. 15.* Perez *in l. 19. 14. tit. 12. lib. 3. ordinam.* ſic vt circa reſcripti ſubreptionem ſemper debeat attédi tempus datæ, vel impetrationis; ita vt ſecundùm illud, conſiderari hebeat veritas, aut falſitas narratorum; nec ſufficiat ſi ante impetrationem vera fuerint, vel poſt eam vera exiſtant ea, quæ tanquam vera, & exiſtentia exprimuntur; ſicut nec ſat eſt, quod antea non fuerint, vel poſtea non exiſtant; & quod tanquam non exiſtentia ab impetrante negata, vel ſuppreſſa ſunt, vt probat textus *in c. conſtitutos 19. hoc tit.* Barboſa *in c. 7. hoc tit.* Nauar. *in c. ſi quando eodem exceptione* verſ. *habemus*, Pariſ. *conſ. 45. lib. 4. n. 2.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXI.
Ad Audientiam, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Obreptione, vel ſubreptione oppoſita, proceſſus futurus, nullius eſt momenti.*

2 *Subreptio poteſt opponi vſque ad 40. annos quamvis vitiet gratiam ipſo iure expende,* vt hic n.3.& 4.

5 *Subreptitia litteræ in beneficialibus, ſunt nullæ.*

6 *Subreptio quando ipſo iure vitiet, quando non & quando opponatur remiſſiue: & an expreſſione cauſæ, vitiet diſpenſationem ipſo facto, n.7. vel ope exceptionis, n. 7. remiſſiuè.*

8 *Litteris impetratis renuncians propter annuam penſionem, hoc tacito litteræ ipſa ad beneficia non valent.*

9 *Penſio num dicatur beneficium,* numero 10. & 11.

12 *Renuncians beneficium aut penſionem vt habeat aliquod beneficium, non dicitur ſimoniacè renunciare.*

12 *Renunciare poteſt litteris ſimpliciter ſine Superiore, & ſine eo nequis beneficio renunciare: limita,* vt n.13.

1 PRO materia huius textus applicabis
quæ latè dixi *ſuprà in cap. ſuper litteris*, per id quod ex gloſſa hic verb.
in irritum, in verſ. *tunc dicas quod
tales*, cum multis dicit Barboſa *num. fin.*
nempè quod reſcripta ſubreptitia ad lites non
ſunt nulla, niſi ope exceptionis qui itidem in
verbis *reuocando in irritum*, hic *num.6.* notat quod
obreptione, & ſubreptione oppoſita, proceſſus
futurus, nullius eſt momenti. De quo puncto
applicabis quæ *ſupr.* latius dixi *in dict. c. ſuper litte-*
2 *ris q. 7.* verſ. *ad vltimam.* † Quare refert Riccius
collect. 1267. ad textum noſtrum cum Imola *ibi*,
nempè vt ſubreptio poſſit opponi vſque ad 40.
annos, quamvis vitiet gratiam gratiam ipſo iure
Caputaq. *deciſ.* 224. *p.* 3. verùm addit vt tanti temporis ſpatium præſumatur noua gratia, & confir-
3 matio, Caſſad. *in deciſ.* 3. *de cauſa poſſeſſ.* † Tamen aduertit idem Riccius cum Puteo *deciſ.* 377.
quod nec intra quadraginta annos de ſubreptione
dici poſſit, ſi in litteris ſit appoſita clauſola *de*
4 *ſubreptione.* † Quod intelligit verum concurrente clauſula ſublata, quæ releuat impetrantem ab
onere probandi, & admittit parti, & Iudici facultatem aliter impetrandi, & iudicandi, etiam
quod verſemur in gratia conceſſa ad poſtulationem partis, ſecus ſi clauſulæ iſtæ non eſſent ſimul iunctæ; vt tradit idem Puteus *in deciſ.* 213.
lib. 2. & fuit in Rota deciſum in vna Calagurit. iu-
5 riſdictioois 30. Maij 1580. coram de Rubeis. †
Et quod ſubreptitiæ litteræ in beneficialibus ſint
nullæ, Gratianus ex noſtro textu *regula* 444. de
quo *in cap. ad aures hoc tit. & in dict. c.* 20. quam
regulam Felinus ampliat hic ſex modis, & limitat
duplici; & Petrus Rebuffus *in praxi benef.* 1. *p. de
differentiis inter reſcripta gratiæ, & Iuſtitiæ pa-*
gina 107. vbi ſex modis ampliauit. † Et quando 6
ſubreptio ipſo iure vitiat, quando ope exceptionis poſuit, Oldradus benè *conſ.* 81. *& conſ.* 257. &
quando exceptio ſubreptionis opponatur, Anna,
& *ibi* Bolognet. *in addit. conſ.* 6. Abbas, qui
benè de materia *in c. cum dilecto num.* 7. *de reſcript.
& in c. cæterum num.* 6. quid io gratia, benè ipſe
in c. tua nobis n, 2. *&* 3. *de off. Vicarij* Mierez *de
maior.* 1. *p. quæſt.* 3. *num.* 11. *& quæſt.* 4. *n.* 2. Et
reſolues iuxta quæ longè ſcripſi *in c. ſuper litteris*
20. *hoc tit.* vbi cum maxima diſtinctione. † Et an 7
ſubreptio in expreſſione cauſæ, vitiet diſpenſationem ipſo facto, vel ope exceptionis, Panormit. *in c. quia circa de conſang. & affin.* Decius *in c.
conſtitutus num.* 2. *de reſcript.* Tyraquel. *de pœnis
temper. cauſa* 44. *n.* 37. & deinceps, & *in tract. ceſſante cauſa, lim.* 1. *n.* 3 & hæc omnia ex multis aliis
exornat Gratian. *ſuprà*: applicabis etiam dicta *in
c. poſtulaſti hoc tit.* & latiſſimè reſolui *ſub dict. c.* 20.
hoc tit.

Cumque textus iſte dicat quod ſi habens litte- 8
ras Papæ ad beneficium eis renunciat, propter
annuam penſiooem, non valeant litteræ beneficiales, hoc tacito impetratæ; ideò adiunges notata
ſuprà in c. 17. de his, de quibus impetrans debeat
facere mentionem, vt reſcriptum valeat. † Item 9
per hunc textum diſputant Doctores an penſio ſit
beneficium Eccleſiaſticum; imò Riccius ex hoc
textu *collect* 960. colligit quod penſio non eſt beficium Eccleſiaſticum; eo quod ad titulum penſionis quis ordinari non poſſit, niſi neceſſitas, aut
commoditas Eccleſiæ aliud ſuadeat; prout Epiſcopus iudicauerit, vt diſponitur in Trid. *ſeſſ.* 21.
c. 2. *de reform.* † Et ex conſtitutione Pij IV. & V. 10
loquente de confidentiis beneficiorum, quæ non
habet locum contra transferentes penſiooes per
confidentiam, vt fuit reſolutum in vna Burgen.
prætenſæ confidentiæ 5. Ion. 1591. coram Pegna;
deinde quia ſimonia ſi ſit in ordine, vel beneficio annexam habet excommunicationem; non
tamen ſi ſit impenſione, Sayrus *in deciſ.* 17. *de ſimonia*, quam reponit Riccius *ſupr.* ad ornatum
textus *in Extrauag. cum deteſtabili.* † Quæ vi- 11
dentur contraria his, quæ notat cum multis Barboſa *num.* 2. dum ait quod renuncians litteris ad
beneficium, vt habeat aliquod beneficium, aut pēſionem, non dicitur ſimoniacè renunciare; quia eſt
quædam permutatio rei ſpiritualis, cum ſpirituali
ex Abbate *hic*, & Flamin. *de reſign. tom.* 2. *lib.* 14.
q. 7. *n.* 25. Azor. *inſt. mor. p.* 3. *lib.* 7. *c.* 27. *q.* 9. † aduer- 12
tentes quod licet quis non poſſit renunciare be-
neficio ſine authoritate ſuperioris. † Limitans 13
cum Abbate *hic n.* 6. & Flamin. *dict. q.* 7. *n.* 28. Azor.
dict. q. 9. vt non poſſit quis renunciare ad beneficium litteris eo pacto, vt recipiat pecuniam vel
pro alia qualibet re temporali. Tamen ſi aduertas
non ſunt contraria ſi legeris eundem Azor. *lib.* 3.
tom. 2. *mor. c.* 5. & quæ copioſè adducit Nicol. Garcia *de benef.* 1. *p. c.* 5. *per totum*, dum agit an penſio
ſit beneficium. Et de renunciantibus beneficia ad
caſum textus noſtri videbis quæ noto *infra in c.
ſane* 7. *de renunciat.*

AD

AD TEXTVM IN CAPITE XXXII.

In Noſtra, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans reſcriptum tenetur facere mentionem de aſſignatione Eccleſia, quam nondum obtinuit.*
2 *Reſignatarius debet exprimere in litteris beneficia, qua habet nomen Dignitatis exprimendo.*
3 *Impetrans debet facere mentionem Sancti ipſius beneficij, dum non ſit in Eccleſia Cathedrali; quod ſi non exprimatur; non inde redditur ſubreptitium reſcriptum,* n.4. *vbi de ratione.*
4 *Error in nomine, ſeu cognomine, non vitiat actum quando ex aliis coniecturis conſtare poſſit de identitate, & de certitudine perſona,* n.5. *vbi ponitur exemplum.*
6 *Error in pronomine, ſi conſtat de perſona, non intereſt: & quid de errore conſtituentis in procuratorio,* n.9.
7 *Nomina omnia impetrantis, non ſunt exprimenda, quando conſtat de perſona vno ſola nomine adiecto.*
8 *Nominis proprij error, ſi pronomine aut cognomine conſtet de perſona non vitiat.*
10 *Error perſona quando ex aliis conſtare non poteſt, excuſat à caducitate.*
11 *Error non praſumitur, niſi probetur, probaturque iuramento eiuſdem perſona errantis.*
12 *Monachus praefici nequit Eccleſia ſaculari, & collegiata.*

1 AD textum hunc faciunt quæ adduxi *ſupra in cap.* 3. 8.17. & aliis huius tituli, vbi adduxi caſus, in quibus in impetratione reſcripti eſt neceſſarium fieri ab impetrante mentionem de obtentis, ſeu aliis qualitatibus: quare etiam dixit *hic* Pontifex, vt fiat etſi quis adhuc non obtinuerit, dum tamen ſit aſſignatus alteri Eccleſiæ. Et pro extenſione faciunt notata ſupra *in cap. ſuper litteris* 20. *cap. poſtulaſti*, *cap. ad audientiam* 31. ita, & quæ noto *infra in cap. de multa de prabendis*, vbi de prohibita multiplicitate Eccleſiarum, ſeu beneficiorum.

2 Et cum hic hic Barboſa dicat *num.*4. quod Reſignatarius debet exprimere in litteris beneficia, quæ obtinet; item & exprimere in ſpecie nomen
3 Dignitatis, quam habet. † Addatque *hic num.* 5. vt cum impetratur beneficium, ne impetratio reddatur ſubreptitia, neceſſe ſit exprimere nomen Sancti ipſius beneficij, dummodo non ſit in Eccleſia Cathedrali in qua de ſtylo Curiæ neceſſum eſt nomen Sancti ipſius beneficij exprimere ex
4 Rendina, Riccio, & aliis. † Tamen ipſe Barboſa videndus *num.* 6. dicit ſè ſcire ex ſtylo Curiæ non reddi prædictam impetrationem ſubreptitiam non expreſſo nomine Sancti Eccleſiæ, vbi ſitum eſt: nam quotidie vidiſſe teſtatur expediri Bullas hoc modo. Beneficium ſimplex in parochiali, ſeu alia Eccleſia loci N. Diœceſis N. eo quod ſufficiat vt conſtet de corpore beneficij vacantis per obitum N. licet non exprimatur nomen Sancti, & etiam ſi erretur nomen loci, aut Diœceſis, ſi ex aliis circunſtatiis conſtet de identitate cum multis aſſerens, quod error in nomine, ſeu cognomine non vitiat actum, quando ex aliquibus coniecturis conſtare poterit de identitate perſonæ, vt iam *ſuprà* dixi *in cap. ſuper litteris* latè & *infra in cap. ſignificante, c. Rodulphus.*

Vnde infero quod error in nomine non vitiat, 5
quando conſtat de certitudine perſonæ: ſic Riccius *collect. ad textum ſi quis in fundi vocabulo ff. de leg.* 1. 1496. inferens ad pulchram deciſionem Rotæ 16. hoc tit. in nouis vbi fuit dictum quod error in nomine; nempè quod in mandato ad reſignandum, & in Bullà reſignationis exprimatur Franciſcus Berardinus, ſchalia & nihilominus appellatur Ioannes Berardinus, non vitiat, cum ex aliis circunſtantiis, & ex nomine officij, & dignitatis conſtet de identitate perſonæ reſignantis. † 6
Nec errari ait, cum error ſit in pronomine ſi conſtat de certitudine perſonæ: ſic ex deciſ. Curiæ
Archiep. Neapol. 171. † Vbi non ſunt exprimen- 7
da omnia nomina vnius perſonæ, quando ex expreſſione vnius nominis poteſt haberi certitudo,
† & ſic dixit Bellamera *deciſ.* 643. quod error no- 8
minis proprij poſſeſſoris in commiſſione, ſi per cognomen, & alias circunſtantias conſtet de cor-
pore, non vitiat; imò & *in deciſ.* 184 † dixit quod 9
error conſtituentis in procuratorio, ſi apparet de cognomine, & non apparet fictus, non vitiat
proceſſum. † Et ſic Caputaq. *in deciſ.* 182. *p.* 1. 10
& latiſſimè Rota Romana *collect. deciſ.* 896. dicunt quod error perſonæ, quando ex aliis conſtare non poterit, excuſat à caducitate: & infra *ſub cap. ſignificante* 34. dico de quæſtione, an ſit valida diſpenſatio, quando erratur in nomine Diœceſis, & de aliis: tradit alia Barboſa *ibi à n.*2. & applicabis quæ tradit Pichard. *in* §. *nomine inſtitution. de legatis.*

Cumque error non præſumatur, niſi probetur 11
vt dicit eadem Rota *collect. deciſ.* 991. & dubites qualiter præfatus error probetur, aduertes probari per iuramentum eiuſdem perſonæ errantis, Rota *in deciſ.* 3. *de iureiur.* in antiquis & aliis modis, quos proſequitur Bellamera *deciſ.* 497. de quo eſt pulchra deciſio Capell. Tholoſan. 99.

Item quia Felinus *hic num.*41. dicit quod Mo- 12
nachus non poſſit præfici Eccleſiæ ſæculari, & collegiatæ ſine diſpenſatione; ideò adiunges quæ & ad vtramque partem retulit Zeuallos *in pract. quaeſt.* 281. item agit de alia *quaeſt.* 281. an beneficia iuris patronatus abſque conſenſu Patroni poſſint reſignari, de qua dico *infra de renunciat.*
ſed etſi non ad aptabiles quæſtiones
attamen quodammodo
applicari valent.

***

AD

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXIII.
Ex Parte Decani, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Mandati procuratoris reuocatio, remiſſiuè.*

2 *Mandatum probatur præſumptionibus, & coniecturis, veluti expenſis factis, item iudicio cœpto, & proſequuto ſine contradictione alterius partis, ſi procurator produxit examen teſtium, & alia iura pro ſua parte, & aliis duobus modis*, num. 3. 4. 5. & 6.

1 HIc agitur de materia reuocationnis mandati procuratorij; ſed quia multa quæ ſpectant ad effectus huius reuocationis noto *infra in cap. ex inſinuatione 3. infra de procuratorib.* ideo nunc nil addo Barboſæ *hic* nonnulla ſcribenti, niſi tantùm quæ ſubſequuntur tradita à Riccio *in collect.* 1483. ad
2 text. noſtrum, dum dicit. † Mandatum probari præſumptionibus, & coniecturis, ſicut pluries decidit Rota Rom. vt referunt Puteus *decis.* 362. Caputaq. *in decis.* 91. *lib.* 2. Ob idque ponit Riccius quinque coniecturas, quibus probatur mandatum. Prima expenſæ factæ in lite: nam hæ faciunt præſumere mandatum, in terminis Creſcent. *in decis.* 1. *de præſumpt.* & pluries decidit Cutia Archiep. Neapol. vt apparet ex eodem Riccio *decis.* 29. qui *dict. collect.* 1483. infert ex illis apparere Bartoli Canonicatam opinionem communiter receptam *in l. enim ſeruus ff. de verb. oblig.* † Secunda quando ſcilicet apparet iudicium fuiſſe cœptum, & continuatum contra eum vti procuratorem ſine contradictione, Anton. Faber *in deciſion.* 3. *cod. de procur.* † Tertia eſt ſi ipſe produxit examen teſtium, & alia iura in fauorem principalis, quæ veriſimiliter non potuit aliunde habere idem Faber *deciſ.* 23. *cod. eodem, in decis.* 15. & latiſſimè Paleotus *in ſua decis.* 71. † Quarta quia ſoluit ſuam partem extractus Caſſador. *in decis.* 3. *num.* 4. *de procuratoribus.* † Quinta cum quis comparet in cauſa faciendo plures proteſtationes, Farinacius *in decis.* 350.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXIV.
Significante, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum non extenditur vltra id quod continetur in illo.*

2 *Diſpenſatio non irritatur; eo quod erretur in nomine Diœceſis: & de ratione*, n. 3. *ſed contra*, n. 4.

4 *Reſcriptum quando erratur in nomine contractus, ſeu in foro contrahentis non valet.*

5 *Textus hic expenditur.*

6 *Reſcriptum non vitiatur ex errore poſito in Bulla in Curia Curialis Scriptoris Curiæ, vt ſi pro affinitate poſuit conſanguinitatem.*

7 *Diſpenſatio ex falſo nomine expreſſo, ſi conſtat de perſona, non vitietur etiam in Sacramentorum collatione.*

8 *Impetratio valet veritate tacita, aut falsò expreſſo, quoties huiuſmodi ſubreptio non fuit conceſſionis cauſa.*

DE intellectu huius textus dixi *in cap. quia* 5. *de iud. quæſt.* 3. vbi egi de illa quæſtione, *An reſcriptum ab vno impetratum, proſit aliis rem communem habentibus*, de qua quæſtione benè, & latè Faquin. per textum noſtrum *lib.* 2. *cap.* 66. item expendi hunc textum *in cap. de muneris portionib. quæſt.* 1. *num.* 14 cumque hic agatur de non extendendo reſcriptum vltra id quod in eo exprimitur, adiunges etiam quæ dico *infra in cap. Rodulphus* 35. *hoc tit. ſtatim ſequenti.* Et nonnulla *ſupra ſub c. ſuper litteris* 20. *hoc tit.* vbi expendi textum hunc affirmant Innocent. *in dict. c.* 20. *num.* 3. verſ. *& nota*, vbi Ioannes Andreas *num.* 5. Abbas *num* 3. Decius *in nona edit. num.* 13. alios referens *hic num.* 13 & colligitur ex gloſſa *hic* verbo *non de Remenſi*, Sanchez *de matr. num. eq.* relato. 1

Diſpenſatio an valida ſit, quando erratur in 2
nomine Diœceſis; etſi negent Sanchez *de matrim. tom.* 3 *diſp.* 21. *num* 39. Moneta *de communir. vltim. volunt.* & Villalobos *in ſumma tom.* 1. *tr.* 2. *dubio* 43. *num.* 11. † Tamen Diana *parte* 10. *tr.* 10. 3
reſ. 36. Baſilius Pontius *de matrim. lib.* 8. *cap.* 15. *§. vltim. num.* 43. Salas *de legibus diſp.* 20. *sect.* 16. *num.* 123. Sanctarellus *variar. reſolut. p.* 1. *quæſt.* 63. per totam Layman. *in Theologia Morali lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 32. *num.* 27. affirmatiuè reſpondent, quando erratur in nomine, & in Diœceſi quia tunc conſtat intentionem Papæ eſſe, vt ſolus proprius petentis ordinarius cum illo diſpenſet. Has inquam rationes refert etiam Sanchez *ſupra*, ſed nihilominus accerrimè ſuam contrariam defendit ſententiam, conſtituens differentiam, quando erratum eſt in proprio nomine officialis veræ Diœceſis, qui vocatus fuit, v. g. *Petrus*, cum nomen eius eſſet Ioannes, tunc enim ait; quia conſtat de perſona, non eſt cur reſcriptum non valeat.

Sed quando erratum eſt omnino in Diœceſi; 4
quia v. g. narrans dixit, ſe eſſe Diœceſis Salmanticæ, cum eſſet Cordubenſ. & reſcriptum impetrauit etiam Officiali Cordubenſ. nam tunc in omnibus fuit erratum; & ſic nitens in adductis *num.* 1. ait vt error quantumvis culpa vacet, non efficit quod reſcriptum extendatur ad caſum, qui ſub verbis eius non comprehenditur. Et in confirmationem ex relatis Doctoribus *dict. num.* 1. adducit ſequentia exempla. Primum nam ſi impetrans narrauit in reſcripto Titium ſibi obligatum ex mutuo, petens, vt cogatur ſatisfacere, & errauit in cauſa debiti, vtpotè quod ex alio contractu conſurgit, non poſſit eo reſcripto iuuari. Secundùm Baldi *in l. præſcriptione num.* 51. *cod. ſi contra ius*, vbi reſcriptum ſubreptitium vocat, ſiquis in ciuitate Peruſina ſe mutuo dediſſe nummos cuidam, narret, & impetret reſcriptum deſtinans in ea Ciuitate Iudicem, qui debitorem compellat

Digitized by Google

compellat ſoluere; quia (ait) ſi Princeps noſſet contractum cum eo initum eſſe, qui alias non ſubeſt Iuriſdictioni Peruſinæ, non commiſiſſet illi cauſam; quia vbi quiſquam ſortitur forum ordinarij, ſortitur etiam forum delegati, vt optimè tradit Innocent. *in cap.dilectis 17. de foro comp.* His enim exemplis multùm probabilis redditur ſententia Sanchez, habita ratione differentiæ iam relata; ſecus enim eſſet, ſi erraretur in nomine propriæ Diæceſis, ſed non in nomine, ſiue perſona Iudicis nominati in ipſo reſcripto; quia tunc iam apparet de intentione impetrantis: applicabis aliqua, quæ dixi ſub *dicto cap. dilectis de foro competenti, & ſub cap. cautio. 14. de fide inſtrument.*

5 Ob idque, & ex dictis *ſub c.in noſtra* 32.inferes cum Diana ad aliam quæſtionem, an diſpenſatio ſit nulla, ſi erratur in nomine perſonæ *p. 7. tr.*10. *reſ.*34. vbi de aliis diſputat, ac contra alios recentiores, defendit ſuam relatam opinionem, reſpondens ad textum noſtrum hic, nempe irritum declarare reſcriptum, non quia erratum fuit in nomine Diæceſis, ſed quia ex aliis circumſtantiis, non potuit ſciri perſona pro qua reſcriptum impetratum fuit, vbi etiam ſatisfacit rationi alia contrariorum: applicabis dicta *infra in c.pen. hoc tit.*

6 Ex quibus infero, quod reſcriptum non vitiatur ſic vt à Commiſſario executioni mandari non poſſit, ſi error aliquis in curia ſcriptoris irrepſerit, vt ſi v.g. Papa commiſit officiali, quod ſi preces veritate niti cognouerit cum Titio, & Caia, Apoſtolica authoritate diſpenſet, ſed erratum fuit in Bulla Pontificia: nam pro tertio gradu affinitatis poſitus fuit tertius gradus conſanguinitatis: ſic Diana *dict.p.*1.*tract.*10.*reſ.*36.verſ.*nota*, Layman. *in Theologia Morali tractat. 4. libro 1. cap. 32. num.*26.

7 Diſpenſatio an vitietur ex falſo nomine appoſito in reſcripto. Et licèt negatiuam ſententiam tueatur Sanchez *lib.8.de matrim.diſp.*21.*num.* 38. loquens de matrimonio, ſed Diana *dict.p.*71.*r.*10. *reſol.* 35. affirmat cum Petro à Sancto Ioſeph. *in idea Theologiæ Moral.lib.*1. *cap.*11. *reſol.*5. Caſtro Palao *tom.*1.*tract.*3.*diſp.*6.*punct.*16.§.2. *num.*8. & cum aliis, eo quod ex communi Legiſtarum axioma, valet legatum, etſi teſtator in nomine Legatarij errauerit, modo de perſona conſtet: & iterum adducit Diana textum noſtrum in confirmationem, & pro ſententia Sanchez adducit Patrem Amicum *de iuſtitia diſp.6. ſect. 8. num.* 143. eo quod in gratiis concedentis, præſumitur Pontifex, ſi aliunde contrarium non conſtet, attendere ad merita cauſæ; propter quæ gratia petitur cuiuſcumque tandem perſonæ, ſint merita; & ob Diana putat vtramque ſententiam probabilem: & Sanchez hanc admittit in aliis Sacramentis, in quibus attenditur ad cauſam, non ad perſonam, negat in matrimonio; quia ibi reſpicit perſonam.

8 Cumque Barboſa *hic num.*4.dicat quod falſitas, quando exprimitur, aut veritas ſupprimitur, valeat impetratio, vbi huiuſmodi ſubreptio, non fuit cauſa conceſſionis, & explicet textum noſtrum cum textu, *in cap.ſuper litteris* 20. *hoc tit.* & *hic n.*5. ideo leges ipſum vtrobique, & quæ adduxi *in dict. cap.*10.

AD TEXTVM IN CAPITE XXXV.

Rodulphus, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum impetratum contra homines Diæceſis, non comprehendit homines ciuitatis.*

2 *Diæceſis appellatione in materia fauorabili comprehenditur ciuitas, ſecus in odioſis.*

3 *Ciuitatis appellatione in beneficialibus, comprehenditur Diæceſis, item in fauorabilibus, non in odioſis,* n.4.*cum diſtinctione*, n.5.

6 *Reſcriptum de maſculino, extenditur in fœmininum, niſi aliter appareat de voluntate concedentis.*

7 *Reſeruatio facta per regulam* 4.*Cancellariæ, de beneficiis vnicorum ſubcollectorum in quacumque ciuitate, vel Diæceſi, indicat, vt in eadem Diæceſi, & ciuitate, non ſit niſi vnus ſubcollector.*

8 *Diſtrictus venit ciuitatis appellatione, &* num.11.

9 *Delicta facta in caſibus quoad pœnam infligendam, cenſentur perpetrata in Ciuitate.*

10 *Ciuitate interdicta, etiam interdicuntur ſuburbia.*

11 *Conſuetudines Neapolitanæ, comprehendunt caſalia, ſeu diſtrictus.*

12 *Diſtrictus non probatur per teſtes, qui ignorat iter, nec ſi deponat teſtis de publica voce, & fama.*

13 *Menſuratio non admittitur ad probandum, quod locus eſt in diſtrictu.*

14 *Deſtructinales non veniunt appellatione oppidorum.*

15 *Delegatus ad cauſam proprietatis, non cognoſcit de poſſeſſione, vel è contra.*

16 *Verba iuris* reuocetis in irritum quatenus ſi eſt ita mandamus, *ſumuntur pro verbis* quaſi in irritum declaretis.

AD hunc textum, quatenus dicit, quod 1
per reſcriptum impetratum contra homines Diæceſis, non poſſint conueniri homines ciuitatis, quatenus inde inſpicitur, non eſſe extendendum reſcriptum; eo quod reſcripta delegatoria ſunt ſtricti Iuris, & reſcripta beneficialia, ſint ſtrictè intelligenda, vt cum nonnullis probat hic Barboſa *num.* 2. 3. 4. applicabis nonnulla, quæ adduxi *infra in cap.quia v.de iudic. ſub q.*1.*& qu.*3. item applicabis quæ dico *infra* de prorogatione iuramenti, quod eſt ſtrictè intelligendū *in cap.penult.de iureiur.* & quæ Doctores adducunt per textum *in cap. ſi ciuitas de ſentent.excomm.lib* 6.de quo Couar. *in cap. Alma Mater* 2. *p.*§.1.*à num.*8.& applicabis ad quæſtionem Gomezium, *tom.* 3.*var.cap.*1.*à num.*52.53.54.& vide *infra ſub cap.fin.* † Et quod Diæceſis appellatione 2
in materia fauorabili comprehēdatur ciuitas ſecus in odioſis; & quod, † ciuitatis appellatione in be- 3
neficialibus

neficialibus comprehendatur Diœceſis , multis
probat Barboſa *hic videndus n.5. & 6.* benè ex-
pendens; ob idque applicabis quæ de oratione
indefinita , & vniuerſali & quæ ſub ea intelligan-
tur, dixi *in c.cum omnes circa finem de conſtitut.*
4 Cum ergo Riccius *collect.* 1387. ad textum *in
cap.ſacrorū, 63.diſt.* dicat quod appellatione ciui-
tatis, veniat Diœceſis,ſi ſumus in materia fauora-
5 bili , ſecus in odioſa ex Bellamera *deciſ.* 141. †
Et iterum diſtinguat in materia odioſa , quod
aut verbum *Diœceſis* profertur à lege , vel con-
ſtitutione generali , & ſimiliter veniat ciuitas ſic
cum Balbo *in deciſ.6.* per textum *in c. 1. de rerum
permut.*aut profertur in reſcriptis , ſeu diſpoſitio-
nibus particularibus, & tali caſu minimè compre-
hēdi ciuitatem appellatione diœceſis,dixit Faber.
6 *deciſ.6.cod. de verb. ſignif.*† Ex his enim videbis
quæ dicit Barboſa *in cap. ſequenti, num.* 5. quate-
nus notat extenſionem reſcripti de Maſculino ad
fœmininum,idemque in qualibet alia diſpoſitione
niſi appareat de contraria reſcribentis , ſeu diſpo-
nentis voluntate : aliquid , ibi dico *ſub nu-
mer.3.*
7 Quare idem Riccius *ſupra* dixit in terminis re-
gulæ quartæ Cancellariæ reſeruantis beneficia
vnicorum ſubcollectorum , in quacumque ciui-
tate , vel Diœceſi , non potuiſſe eſſe vnum ſub-
collectorem in ciuitate , & alium in Diœceſi ; &
quod aliàs dicerentur eſſe duo ſubcollectores in
eadem Diœceſi , contra mentem , & litteram di-
ctæ regulæ quartæ , vt fuit dictum in vna Cala-
gurit.beneficior.2.Decemb.1602.coram Lancel-
loto.
8 Ex his notabis quod appellatione ciuitatis , ve-
9 nit deſtrictus Robertus *lib.2.deciſ.3.* † propterea-
que delicta facta in caſibus quod pœnam infligen-
dam cenſeri perpetrata , & iam in ciuitate , vt do-
10 cuit de Franchis *deciſ.* 129. † Sic *in dict. cap. ſi
ciuitas de ſent.excommunicat.lib.6.*decidit quod in-
terdicta ciuitate , intelligantur interdicta ſubur-
11 bia. † Itaque idem de Franchis *in deciſ.*604.dixit
quod conſuetudines Neapolitanæ comprehen-
dunt etiam caſalia, ſeu deſtrictus.
12 Ob idque in materia deſtrictus applicabis ſe-
quentia , primo quod deſtrictus non probatur per
teſtes, qui ignoranter , & deponunt in confuſo,
Seraphinus *in deciſ.*1482.nec probatur per diſpo-
ſitionem teſtis de publica voce, & fama per ver-
bum eſt tantum ſuper deſtrictu , ſeu diſtantia loci
13 idem *in deciſ.* 1370. † Nec ad probandum quod
locus ſit in deſtrictu admitti menſurationem,idem
14 *in deciſ.*1370. † Item quod appellatione oppida-
norum non veniunt deſtrictuales , vt fuit dictum
in vna Salmantin.Iuriſdictionis 3. Iunij 1580. co-
ram Seraphino , vt patet *in deciſ.*467. & facit de-
ciſio Gratiani 90.
15 Ad textum noſtrum applicabis quod dicit
Balboa *in cap.1.de cauſa poſſeſſ.num.*48.*&* 49. 50.
vbi quod Iudex delegatus ad cauſam proprietatis
non cognoſcit de poſſeſſione,vel è contra virtute
reſcripti ; eo quod ex noſtro textu *in cap.dilecta,
& in cap.ſignificauit hoc tit.* reſcripta non poſſunt
extendi ad ea,quæ non ſunt expreſſa.Cuius ratione
applicabis quæ dico *infra* per textum *ibi in c. fin.
de iud.tota quæſtion. 1. & in cap. 2. de cauſa poſſeſ-
ſionis.*
16 Et verba *hic in cap.* 34.antecedentis , & *c. ſigni-
ficauit 36.ſequentis hoc tit.*ibi : *Ideoque mandamus,
quatenus , ſi eſt ita reuocetis in irritum* , declaran-
da ſunt quaſi in irritum declaretis cum iura hæc
loquantur de actibus ipſo iure nullis ; ſic intelli-
gens Balboa ea iura cum *c.1.de appellat.ibi n.44.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXVI.
Significauit, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Succeſſor conueniri non poteſt, ſi anteceſſor mo-
riatur re integra.*
2 *Clauſula re integra quam virtutem habeat re-
miſſiuè.*
3 *Maſculinum in qualibet expoſitione extendi-
tur ad fœmininum,*
4 *Succeſſor in Dignitate, vel beneficio , an queat
præſcribere rem a defuncto mala fide poſſeſ-
ſam remiſſiuè.*
5 *Præſcriptio bonorum maioratus an poſſit ſuc-
ceſſori docere , quando contra poſſeſſorem
perficitur.*
6 *Poſſeſſio an poſſit quæri ex pluribus cauſis remiſ-
ſiuè.*
7 *Comitis Dignitas quæ? remiſſiuè.*
8 *Fructus pendentes beneficij an ad defunctum
vel ſucceſſorem pertineant remiſſiuè.*
9 *Præſentare num poſſit in Comitatu in benefi-
ciis remiſſiuè.*
10 *Impetrans beneficium ad iuſtificationem ſui
tituli , non tenetur docere de titulo ſui ante-
ceſſoris.*

TEXTVS hic probat quod conuenien- 1
dus per clauſulam , *ſi moriatur re in-
tegra* , ſucceſſor conueniri non poſſit ;
de intellectu huius textus dixi *in cap.
quia 5. de reſcriptis quæſt. 1. num.26.* applicando
quæſtionem *ibi* poſitam ; cumque Barboſa hic ex
verſ. *fratre ſuo,* tria dicat,nempè quod ſuccedens
in comitatu tenetur ſoluere debita prædeceſſoris,
quid de ſuccedente in Regno ? & quid de ſucce-
dente in feudo *num.2.3.&* 4.ideò applicabis infi-
nita, quæ ſcripſi *infra in cap.quia* 5. tam de his ca-
ſibus, quàm de aliis , ad quos manet obnoxius
ſuccedens alicui. † De virtute clauſulæ *re integra* 2
noto *infra in cap.gratum, & relatum de officio de-
leg.* † Et quatenus idem Barboſa *hic num.fin.*verſ. 3
ſucceſſerat , notat quod in reſcripto , & alia qua-
libet diſpoſitione, niſi aliud conſtet , maſculinum
comprehendit fœmininum ; ideo applicabis om-
nia, quæ noto *ſuprà ſub cap.ſignificante* 34.*& in c.
Rodulphus* 35.vbi agitur de reſtringendo , aut ex-
tendendo reſcripto , vltrà in eo expreſſa.
Ad quæſtiones pro completa huius textus ma- 4
teria adiicies , quæ ſubſequuntur : An *ſucceſſor in
Dignitate , vel officio , qui minimè perſonam defun-
cti , vel anteceſſoris repræſentat poſſit præſcribere
rem à defuncto , vel anteceſſore mala fide poſſeſſam,
etiam ſi ſit ſucceſſor vniuerſalis* ; quam tractat
Balboa videndus *in cap.5.de præſcript.a num.* 109.
& antea , de qua dixi *ſub dicto tit.* ad quod appli-
cabis quæſtiones , de quibus *ibi in cap. 4. quæſt.*2.

verſ. *ad ſecundam*, vbi egi de illa : An *ſucceſſor poſſit præſcribere quartas à prædeceſſore mala fide poſſeſſas*. Et ad aliam : An *ſucceſſor incipere poſſit præſcribere rem vineſam defuncti*, *in cap. ſi diligenti 17. quæſt. 2.* verſ. *ad ſextam eodem titulo*.

5 Et an, *Præſcriptio bonorum Maioratus poſſit ſucceſſori nocere, quando contra poſſeſſorem perficitur*, dixi *in cap. quamuis 25. quæſt. 5.* verſ. *ad quintam*, dum egi latè de illa, An *ſententia lata in cauſa Maioratus contra poſſeſſorem noceat ſucceſſori*; &

6 Balboa *in c. 10. de præſcript. à num. 44.* † *Poſſeſſio an poſſit quæri ex pluribus cauſis*, lõgè Antõn. Gomez. *in l. 40. Tauri*, *l. 45. num. 67.* de quo dixi *ſub Rub. de cauſa poſſeſſ. & propriet.* ſed ipſum videbis ad quæſtiones *in l. 40. à n. 72.* vbi, An *ſucceſſor Maioratus, teneatur ſoluere debita prædeceſſoris* : & de aliis *à num. 73.* Et videbis quæ congerit Couarr. *pract. cap. 38.* & *ibi num. 6.* applicabis eundem *lib. 3. var. cap. 5. & ibi num. 5. & 6.* & quæ ego dixi *ſub dicto cap. quia v. de iud.* vbi de multis dubiis dixi.

7 De Comitis dignitate per hunc textum Maſtrillus *de Magiſtr. p. 2. lib. 4. cap. 7.* ad quod videbis quæ latè adduxi *in cap. 4 vt lite non conteſtata quæſt. 4* vbi, An *Comes, & Vicecomes habeant aliquam poteſtatem, & quali potiantur Dignitate*.

8 Fructus beneficij pendentes ad quem pertineant an ad ſucceſſorem, vel hæredes prædefuncti latè dixi *ſub dict. cap. quia v. de ind.* quare applicari poteſt Couarruu. *var. cap 15.* vbi agit de quæſtione, An *fructus rei venditæ ſpectent ad emptorem* & *ibi num. 14. Quid de fructibus Maioratus eius anni, quo poſſeſſor mortem obierit*.

9 Per hunc textum poteris applicare quæſtionem de qua Garcia *lib. 5. de benef. cap. 5. à num. 9.* vbi, An *ſufficiat vt quis ſit bona fidei poſſeſſor comitatus vt queat validè præſentare*.

10 Item & poteris hic applicare Riccium multa congerentem, dum expendens allegationem Lapi 89. affirmat quod impetrans beneficium ad iuſtificationem ſui tituli, non tenetur docere de titulo ſui anteceſſoris, per cuius mortem illud impetrauit, ſed ſufficiat probare quod prædeceſſor longo tempore beneficium poſſederit; quia eſt pronunciandum ſuper iure prædeceſſoris; & ob id non requiri plenam eius probationem, & allegans multos ampliat quatuordecim modis, & limitat modis ſex, vbi leges. Et pro vberiori declaratione s & extenſione huius dubij adiunges quæſtiones ſequentes; de quibus *in cap. 17. de præſcript. quæſt. 1.* verſ. *ad quartam*, & verſ. *ad quintam*; nempè an *tituli demonſtratio requiratur in præſcriptione ſeruitutum*. Et an *tituli allegatio, & probatio ſit neceſſaria in aliis præſcriptionibus*.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXVII.
Ex Inſinuatione, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Litteræ executoriæ non valent, in quibus impetrans falsò dixit monitorias præceſſiſſe, expenditur, vt n. 1.*
2 *Monitio debet præcedere.*
3 *Inſtrumentum faciens mentionem alterius, non facit fidem, ſi relatum ſit confectum ab alio Tabellione, ſecùs ſi ab eodem.*
4 *Litteræ executoriales, ſi nullam fecerint mentionem de monitoriis, ſunt exequendæ.*

COMMVNIS eſt concluſio huius textus, vt non valeant executoriæ, in quibus impetrans falsò dixit monitorias præceſſiſſe. Et ſecundùm hanc lecturam applicabis dicta *ſuprà in cap. ſuper litteris 20. hoc tit.* & de neceſſitate vt in ſecundo reſcripto fiat mentio de primo, *in cap. cæterùm 3. hoc tit.* Item quod ſicut impetrans debet facere mentionem de multis, quæ retuli *ſuprà in cap. 17. 19.* & aliis ita ſimiliter poterunt *ibi* dicta pro exornatione huius textus applicari. 1

Et in verſ. *Quo circa mandamus, quatenus ſi nulla monitoria ſuper hoc præceſſerint executoriis ſuperſedeatis eiſdem* : applicabis quæ dico *in cap. 1. de iudiciis*, de neceſſitate monendi, ad exequendam cenſuram. Item longè quæ dixi de præcedentia correctionis fraternæ quæ eſt tanquam monitorium *in cap. nouit 13. de iudiis à quæſt. 17.* cum pluribus ſequentibus. Item & plura, quæ ſcripſi de monitoriis *in c. ad noſtram de iureiur.* 2

Et in verſ. ibi, *Dummodo eædem executoriæ de monitoriis fecerint mentionem* : per gloſſam *hic* verbo *monitoriis in fine*, & ex ea notat Barboſa, quod ſi quis in aliquo inſtrumento faciat mentionem alterius inſtrumenti non creditur niſi exhibeat primum, quando coram alio Tabellione fuit confectum inſtrumentum de quo fit mentio, ſecùs vero, ſi ab eodem Tabellione fuerit conſcriptum *ex auth. ſi quis in aliquo cod. de edendo*, per quem textum tenet Couar. *in pract. cap. 21. num. 2.* verſ. *quod ſi fuit* & alij relati à Barboſa *hic num. 2.* quare adiunges quæ dixi de fide inſtrumenti ad aliud ſe referentis *infra in cap.* 3

Et in verſ. *Alioquin in exequutionis negotio iuxta directum ad nos pro ipſo mandatum ratione prauia procedatis*; quod litteræ executoriæ abſque mentione monitoriarum, ſi de iſtis nulla fuerit facta mentio ſint exequendæ procedendo in negotio iuxta earum tenorem: applicabis quæ notaui *ſuprà in c. cum contingat 23. hoc tit.* & quæ notaui *infra in c. prudentiam de off. deleg.* & quæ dixi latè *in cap. cætero de ſent. & re iud.* vbi de officio exequutoris in exequendo commiſſionem ſibi datam. 4

AD

AD TEXTVM IN CAPITE XXXVIII. Mandatum, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Papa in ſuis reſcriptis, non intendit grauare eundem collatorem: nam præiudicium graue fit ordinario ex præuentione Papæ in ſuis menſibus*, n.2.
3 *Mandata Apoſtolica remiſſiuè.*
5 *Principis mens ſemper debet attendi, quam quilibet probare debet.*
6 *Verba reſcripti, ſunt ſequenda.*
8 *Bulla, & breuia.*

1 TExtvs iſte dicit Papa in ſuis reſcri-
ptis non intendit grauare eundem col-
latorem ſuper prouiſione duorum; ob
idque ſecundum impetrantem repelli,
ſiue primus ſpectet, ſiue ſit iam gratiam conſe-
2 quutus. † Et ſic hic notat Barboſa *n.4.* cum Gon-
zalez, *in reg.8.Cancel.* quod præiudicium graue ſit
ordinariis ex præuentione Papæ in ſuis menſibus.
Et occaſione horum applicabis Doctrinam textus
*in cap.dilecto filio 25.& in cap. dilectus filius 27. de
prębendis, & Dignit.& in cap.propoſuit de conceſ-
ſione prębenda*, vbi dico de poteſtate Principis ſu-
per tollendo iure quæſito, de quo *in cap.per vene-
rabilem, qui filij ſint legitimi.*

3 Cumque Barboſa *hic num.2* adducat Doctores
ſcribentes de mandatis Apoſtolicis, ad Rebuf. *in
praxi tit.de mandat. Apoſtolic.* Petr. Greg. *lib.12.
Syntagm.cap.11.* Azor. *inſtit.moral.p.2.lib.6.cap.32.*
4 † Et cum dicat, *num.3.* in verbo, *alio iam bene-
ficio*: vide & *cap. ſeq.* verſ. *de mandatis*, huius
textus diſpoſitionem habere locum etiam in pen-
ſione ideo adiunges quæ notaui, *ſupra in cap.
ad audientiam 31. hoc tit.* in verſ. *cumque textus
iſte.*

5 Et cum etiam ex verſ.ibi: *intentio mandatoris*,
inferat quod intentio attendi debet; & quod mens
Principis debet attendi, cui verba ipſa reſcripti,
ſeu mandati, cedunt, quam quilibet probare de-
bet, vt probat cum Mantua *dialogo 62.* Gigante
de penſ.quæſt.23.num.1. Bald Beccio, Surdo; ideo
adiunges nonnulla dicta ſub *cap. ſuper litteris 20.
hoc tit.*& quodlibet eam debent probare Argel. *de
contractu legitimo q.13.n.64.*

6 Item & in gloſſa ibi *non fuerit* in verſ. *item in-
intentio mandantis*, notet Barboſa, *hic num. fin.*
quod reſcripta ſint ſtricti iuris; ob idque à verbis
reſcripti non eſſe recedendum multis comprobans;
ideo adiunges quæ dixi, *ſupra in cap.ſignificante,
cap.Rodulphus, cap.ſignificauit hoc tit.*

7 Et pro ampliori explanatione huius textus ad-
iunges dicta *in cap.ſeq.*& dicta *infra in cap. Ab-
batem 40.*

8 De Bullis, Breuibus, & mandatis Apoſtolicis
per textum noſtrum ſcribont Doctores; quare de
mandatis Apoſtolicis videbis Rebuffum, *in praxi
benef. tit. de mandatis Apoſtolicis*; Petr. Gregor.
Syntagm.Iuris lib.17.cap.11. Azor. *inſtit.moral.p.2.
lib.6.c.32.* Et ad quæſtiones plures de litteris Pon-
tificiis, veluti remiſſorialium, compulſorialium,
& de aliis videbis ſub Rub. huius tituli *à n.10.*
vbi *num.20.*& 21. de Bullis Apoſtolicis, de breui-
bus in forma dignum, aut in forma gratioſa, &
de eorum executione, latè Garcia, *de benef. p.6.
cap.2.per totum*: videbis Cuiacium.

QVÆSTIO I.

An prouiſus à Papa de aliquo beneficio præferatur prouiſo à legato, vel Ordinario: vbi quid de poſſidente prius?

SVMMARIVM.

1 *Prouiſus à Papa in concurſu, data in omnibus paritate, eſt præferendus.*
2 *Prouiſus à Papa legato, data paritate, præfertur prouiſo ab ordinario collatore, non ſic prouiſo a Papa* n.3.
4 *Legatus poteſt præuenire Epiſcopum, & quemlibet ordinarium.*
5 *Prouiſus ab ordinario, præfertur prouiſo à Papa in eadem die, & hora; non ſic ſi vterque prouiſus, cœpiſſet poſſeſſionem &* num.6. *vbi quid ſi vnus prouideatur cum hora, alter ſi vnus prouideatur cum hora, aliter non* n.7.& 8.
7 *Anterioritas conſideratur per horam.*
8 *Clauſula gratificationis conceſſa ſub eadem hora, eſt potentior.*
9 *Poſſeſſio capta poſt diem prouiſionis, præfertur prouiſioni eiuſdem Diei, in quia nondum capta fuit poſſeſſio.*

IN hac quæſtione dices quod in concurſu, facta 1
in omnibus paritate prouiſus a Papa eſt præfe-
rendus, ſic vt ſi vnus habeat collationem benefi-
cij à Papa, alius verò ab Ordinario oeutio poſſeſ-
ſionem obtinente, ſi non apparet de prioritate,
præferatur qui à Papa impetrauit, propter præro-
gatiuam concedentis: ita Gonzalez *ad regul.8.
Cancel.§.3.proœm.num.11.& gloſſa 15.§.2.num.63.*
Barboſa *in cap.per tuas 7.de maior. & obed. à n.4.
& 6.* Riccius ad illum textum, *collect.1442.*† Vbi 2
idem dicit de prouiſo à Papæ legato propter con-
ferentis ampliorem dignitatem: & idem Gonza-
lez *dict §.3.proœmial. num.119.* Barboſa *in cap ſi
à ſede 31.de prabend.lib.6.n.5.ex gloſſa ibi*, verbo,
legato, † dicunt quod etſi prouiſus à Papa præ- 3
feratur prouiſo à Legato, vel Nuncio; quia Le-
gatus de latere concurrere poteſt Ordinariis, vt
dixit etiam Rebuffus *tract.nominat.queſt.17. n.16.
verſ.* a. idem Gonzalez § 3. *proœm. num.54.&
§.3 proœm.n.7.* † ſic vt Legatus præuenire poſſit 4
Epiſcopum, & quoſlibet Ordinarios; ſed nun-
quam concurrere cum prouiſo à Papa.

Fallit dictum quando prouiſuà ab Ordinario 5
cœpiſſet poſſeſſionem, dum in eadem die facta
fuerit vtraque prouiſio, nec conſtet quæ fuerit
prior prouiſio facta. Tamen ſi in eadem die, &
momento, vterque prouiſus cœpiſſet poſſeſſio-
nem; adhuc credo præferendum eſſe prouiſum

à Papa, vt dixit Gonzalez *dict.* §. 3. *proœm.*
6 *num.*113. Tamen ſi in eadem die fuerint prouiſiones vna cum hora, ſed prouiſus cœperit poſſeſſionem, dico quod etſi Caſſad. *in deciſ.* 20. *de præb.*
7 dixerit, vt præferatur prouiſus cum certa hora; † eo quod anterioritas conſideratur etiam per horam copioſè Marta *in deciſion. Piſan.* 75. Afflictis *deciſ.* 387. verius tamen eſſe, vt præferatur poſſidens, ſi cum æqua collatione probetur; quia poſitio horæ ſolam facit præſumptionem; ſed non concludit neceſſariò, cum potuerit eſſe prior alia prouiſio ſine hora poſſeſſionis, inquam effectus magnus eſt; ſi quidem propter illam poſſidentis prouiſio præſumitur anterior, Caputaq. *in deciſ.* 47. *p.* 2. *&* *in deciſ.* 236. *p.* 3. & dicit Rota *in deciſ.* 10. *de præb. in antiquis*, & in terminis præfati caſus Rotæ, teſte Puteo, *in deciſione* 321. *libro* 2. Riccius *ſuprà*.

8 Quod ſi cum æquali collatione concurrat probatio poſſeſſionis vtriuſque captæ ſub eodem die, tunc erit præferendus prouiſus cum hora; quia tunc concurrunt duo vincula ex parte vnius ſcilicet horæ, & poſſeſſionis, quæ fortiora ſunt vno ſcilicet poſſeſſionis refert deciſum in terminis Mohedan. *in deciſ.* 12. *de reſtit. ſpoliat.* Harcam *in deciſ.* 11. *de appell.* Etenim prærogatiua poſſeſſionis ſolùm eſt potentior clauſula gratificationis conceſſa ſub eadem data; vt cenſuit Rota in vna Hiſpalenſ. benef. 2. Maij 1603. coram Iuſto Puteus *in deciſ.* 299.

9 Verùm ſi dubites quid dicendum, quando poſſeſſio non ſit capta eodem die prouiſionis factæ; ſed poſtea, an tunc talis poſſeſſio habeat dictam prærogatiuam, vt ratione poſſeſſionis præſumatur anterior: & in hoc puncto Puteus *deciſ.* 125. *lib.* 1. Riccius *dict. collect.* 1442. concludunt quod ſic; eo quod textus *in dict. cap. per tuas de maioritate*, loquitur indiſtinctè, & quod aliàs eſſet magna reſtrictio eius; & quia nunquam poſſet ille textus verificari in prouiſione Apoſtolica, facta de beneficio vacante extra Curiam, cum impoſſibile ſit eodem die capere poſſeſſionem, vt fuit reſolutum in dict. Hiſpalen. 2. Maij, & dicunt Caſſador. *in deciſ.* 25. Mohedan. *in deciſ.* 8. *de præbend.* Sarmen. *in deciſ.* 32.

AD TEXTVM
IN CAPITE XXXIX.
Litteris, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Litteræ monitoriæ vnius primi Pontificis, præferuntur litteris alterius ſucceſſoris Pontificis executoriis ſuper prouiſione eiuſdem beneficij.*

2 *Succeſſor tenetur adimplere factum prædeceſſoris, & eius locationi ſtare.*

3 *Princeps tenetur ſtare contractui inito cum ſubdito.*

4 *Verba ambigua magis cenſentur principaliter relata ad perſonam, quam ad Dignitatem, vt priuilegium potius dicatur perſonale quam reale.*

AD textum hunc quatenus agit de anteponendis litteris monitoriis vnius, & primi Pontificis, aliis litteris executoriis Pontificis ſucceſſoris ſuper prouiſione eiuſdem beneficij, applicabis dicta *ſuprà in principio cap.* 37. *&* *dicta cap. ſequenti*: item applicabis quæ dixi *in cap. mandatum* 38. 1

Et ibi, *Cum factum prædeceſſoris*, cum notet Barboſa hic quod ſucceſſor tenetur adimplere factum prædeceſſoris; & quod Prælatus teneatur ſtare locatum ſui prædeceſſoris; ideò adiunges dicta *ſupra id cap. ſignificauit hoc tit.* & quæ latiſſimè tractaui *in cap. quia* 5. *de iudiciis.* † Et quia 2 3
hic num. 4. dicat Barboſa quod Princeps tenetur ſtare contractui inito cum ſubdito; ideò adiunges quæ dixi latè per textum *ibi in cap.* 1. *de probationibus.*

Et in verſ. *vt G. Clericum*, notat Barboſa *hic num.* 2. cum Petro Barboſa *in l. quia tale num.* 41. *in fine ff. ſoluto matrimonio*, quod ſi verba ambigua ſunt, magis debent cenſeri principaliter relata ad perſonam, quàm ad Dignitatem, vt priuilegium potius dicatur perſonale, quàm reale. Cui dicto adiunges quæ dico *infra in cap. quoniam Abbas de officio delegati*, & quæ dixi *in cap. ſi diligenti*, de priuilegiis perſonalibus, aut realibus *infra* de foro competenti. 4

AD TEXTVM
IN CAPITE XL.
Abbatem, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Litteræ ſpeciales derogant aliis generalibus, ſi directæ ſunt ad vnum beneficium, in quo ſolùm poſſunt verificari, fallit* n. 2.

2 *Clauſula*, vt pro alio ſcriptum non eſſet, *adiecta in poſterioribus litteris, ſaluat ius priorum.*

3 *Clauſula*, ſi pro aliis non ſcripſerimus, *reducitur etiam ad numerum ſingularem, & facit vt gratia poſterior ſit nulla; licèt tantùm pro vno fuerit ſcriptum: intellige ſi ab eodem Papa, non ſi à ſucceſſore*, n. 4.

5 *Clauſula*, vt pro alio ſcriptum non eſſet, *vel* ſi pro aliis non ſcripſerimus, *tacitè inſunt etiam, ſi non apponantur in litteris.*

6 *Mandatis duobus non intendit Papa grauare collatorem ordinarium.*

7 *Mandata de prouidendo, & executores mandatorum Apoſtolicorum, & ſpectatiuarum remiſſiuè.*

TExtvs iſte quatenus videtur aliud decernere, ac diſponitur *in cap.* 1. *hoc tit.* ex gloſſa finali in princ. vbi de derogatione litterarum generalium per alias ſpeciales; ideo adiunges *ibi* dicta, & quæ *hic* notat Barboſa *num. fin.* dum probat, quod litteræ, de quibus hic erant ambæ ſpeciales; quippe quæ ad vnum tantùm beneficium dirigebantur, & in eo, ſolum poterant verificari, & dici, ait poſteriores generales, tanquam incertæ, & indeterminatæ; 1
quia

quia ſcilicet ad certum aliquod beneficium, vel certæ perſonæ non referebantur.

2 Deinde quia vt aduertit ex Veroin hic per illam clauſulam, *vt pro alio ſcriptum non eſſet*, adiectam in poſterioribus, ſaluum fuiſſe ius priorum, quibus per illam non derogatur ex vi clauſulæ, & nnn ex regula *dicti cap.1.* & pro ampliatione adiunges quæ dico, *infra in cap.2.de libelli oblat.* vbi de repulſione generalis, & incerti libelli: videbis etiam dicta, *ſupra in cap.mandatum 38.*

3 Quo fit vt ſi ſcribatur cum ea clauſula, nempe, *ſi pro aliis non ſcripſerimus*; licet loquatur in numero plurali, reſoluatur tamen in ſingularitates; itaque eueniet vt gratia poſterior cum iſta clauſula ſit nulla; licet tantum pro vno fuerit ſcriptum, dnoet Baldus, *in cap.mandatum 38.num.4.in fine, & num.5.* cum aliis per Tyraquel. *in l.ſi vnquam*, verbo, *ſuſceperit liberos num.255.& 256.* cum plutibus adductis à Gonzalez *in reg.Cancellariæ gloſſa 21.à num.6.* Theodoſ. de Rubeis *in ſingul. Rota tom.2.part.4.clauſula 773.num.10.* dum tenet hanc clauſulam verificari, etiam ſi prn vno tantum ſcripſerit Caſtillus *in controuerſ.tom.6.c.120.n.34.*

4 Sed Barboſa *de clauſulis, clauſula 167. num.2.* Gemin. *conſ.37.* Tuſch. *pract.concluſ.tom.1. littera C, concluſ.327.num.2.* Rnta *deciſ.141. num.2. p.2. in poſthumis.* Farin. *aliàs part.4. recent.* intelligunr de eodem Papa; non vero ſi prædeceſſor ſcripſiſſet. Quod mihi verum etiam videtur, ſi ab alio Papa ſcriptum fuiſſet ex verbis textus *in cap. litteris 39.hoc tit.* dum in vltimis verbis; *factum prædeceſſoris, proſequitur Pontifex ſucceſſor.*

5 Aduertes verò prædictas clauſulas tacitè ineſſe; & ob id intelligi, etiam ſi non opponantur Rebuffus *in repetit.cap.nulla in clauſula 10.* verſ. *aduertatis*, de tnnceſſione præbendæ oſtendens,

6 † Quod Papa non intendit grauare Ordinarium collatnrem duobus maodatis: idem Rebuffus in forma mandati Apoſtolici in verbo; *pro alio non ſcripſerimus*, Theodoſ. Rub. *in ſingul. Rota tom.2. p.4.clauſula 773.*

7 Et ex verbis, *facere prouideri*, poteſt agi de mandatis de prouidendo, & executoribus mandatorum Apoſtolicorum, & expectatiuarum, de quibus ſcripſerunt Staphileus, Gomez, Rebuffus, Corraſius, & Anton. Chuchus; quos, *hic num.2.* citat Barboſa dicens ex Tridentino, *ſeſſ.24.cap.19.* iam hæc mandata ceſſaſſe, neceſſe in vſu, nec de conceſſis cuiquam licerè vti. Itaquè adiunges quæ dico, *infra in cap.2.& in cap.ex tenore 13.de conceſ. præbendæ*: applicabis nonnulla de mandatis Apoſtol. notata *in c.38.& 39.ſupra.*

AD TEXTVM IN CAPITE XLI.

Ab Excommunicato, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum directum excommunicatori, vt abſoluat excommunicatum ſi contra Concilium, eum excommunicauit, datis executoribus, qui, eo non parente, exequantur, non excommunicatori, ſed executoribus cognitionem demandat.*

2 *Abſolutio ab excommunicatione, num pertineat iudici excommunicanti: & de nonnullis quæſtionibus, n.3.remiſſiuè.*

4 *Reſcriptum ab excommunicato impetratum, quare nullum ſit, & à n.5.vbi limitatur, &* ibi à n.7.8.& 9.

5 Cap.1.de reſcript.lib.6.n.7.8.& 9.

6 *Excommunicatus actor condemnatus poteſt appellare, & num agere de nullitate remiſſiuè.*

7 Cap.1.de exceptionibus lib.6.*remiſſiuè.*

8 *Acta Iudicialia facta ab excommunicato, non ſunt nulla, donec apponatur de excommunicatione.*

9 *Penſionis reſeruatio facta excommunicato, nulla eſt virtute gratioſi reſcripti.*

10 *Reſcriptum indultum conceſſum excommunicato, vel indulgentia motu proprio, nullum eſt ipſo iure, etiam impetratum ad inducendam litis pendentiam.*

11 *Sententia lata virtute accepti impetrati ab excommunicato, nulla eſt.*

12 *Abſolutio ſuperueniens, non reualidat reſcriptum impetratum ab excommunicato.*

13 *Clauſula in reſcriptis gratiæ apponi ſolita,* teque, & à quibuſcumque excnmmunicationis, &c. *aufert quodlibet impedimentum procedens ex excommunicatione: niſi per integrum annum manſerit in excommunicatione, n.14.*

15 *Reſcriptum poteſt impetrare excommunicatus in illis caſibus, in quibus poteſt eſſe in Iudicio.*

16 *Excommunicationis abſolutio ad cautelam, num præſtetur ab ipſo iudice excommunicante, ſed etiam ab aliis.*

17 *Ignorantia in facto proprio non præſumitur ſic, vt non ſit tolerabilis, niſi factum ſit implicitum, vel intricatum, vel ſi procedit à tempore antiquo: fallit in facto nimis graui,* n.18.& 19.

20 *Ignorantia in facto proprio de tempore antiquo, quando ad eſt iuramentum in facto illo non eſt tollerabilis.*

ALIQVID pro textu nnſtrn notaui, *in c.dilectus 26. hoc tit. ibi*, & in verſ. *excommunicationis*, textus iſte cōminatur 1 cū textu, *in c.1.hoc tit.lib.6.* & vtrobique Doctores, etſi vtriuſque cōcluſio, differat in aliquo ſiquidem in illo agitur de nullitate reſcripti impetrato ab excommunicatn; hic autem ad quem iudicem dirigatur executio reſcripti ab excommunicatn impetrato. Er ob id dixit Pontifex *hic*, qund reſcriptum directum excommunicatori, vt abſoluat excommunicatum, ſi contra concilium eum excommunicauit, datis executoribus, qui, eo non parente, exequantur non excnmmunicatori, ſed executoribus cognitionem demandat. † Quare 2 pro exacta explicationè textus noſtri adiunges, quod ſolet diſputari à Doctoribus, an abſolutio ab excommunicatione, pertineat iudici excommunicanti, aut alio; & ſic videbis Couar. *in cap. alma mater part.1. §.12. per totum in §.11. à n.10.* proſequitur latiſſimè omnino videndus præter alins modernos, Suarez *de cenſuris tota diſp.7.* & non extra propoſitum adiunges quæſtiones, quæ ſubſequuntur.

D.Fermoſin.de Reſcript.& Conſuet.*P.II.*

3 Abſolutionem petens, an videatur excommu-
nicationem fateri: & quid ſi negat excommuni-
cationem, & ad cautelam petat abſolui, an vi-
deatur fateri, dixi *in cap. venerabilis de exceptio-
nibus quæſt.4.à num.1.* & *ibi*, in verſ. *ad ſecundam*,
quæ valent applicari; eo quod ab excommuni-
cato, qui ſe dicebat excommunicatum contra
Concilium Lateranenſe, fuit impetratum re-
ſcriptum, vt abſolueretur. Et ſic adiunges alias
quæſtiones, an ſententia cenſuræ lata contra iuſti-
tiam legalem, valeat. Et an ſententia abſolutio-
nis lata contra ius litigatoris, aut legis, ſit valida.
Et an ſententia excommunicationis lata ex falſa
cauſa valeat: & quid de abſolutione, leges quæ
dixi *infra in cap.1.de re iudic. quæſt.3.* verſ. *ad ter-
tiam, ad quartam, ad quintam*, & ibi verſ. *qua-
tenus.*

4 Et quatenus ex *dict.cap.1.hoc tit.lib.6.* apparet
vt reſcriptum ab excommunicato impetratum, ſit
nullum, aut veniat annullandum. Et quare hic
excommunicatus impetrans reſcriptum, vt ab-
ſoluatur, valeat; ideo applicabis quæ longiſſimè
adduxi *in cap. intelleximus de iudiciis*; quatenus
ibi dixi excommunicatum in ſui defenſionem
poſſe comparere in iudicio, veluti appellando,
aut exceptiones opponendo, *ibi quæſt.7. 13.* cum
aliis.

5 Eſt enim verum reſcriptum impetratum ab ex-
communicato eſſe ipſo iure nullum ex *dict. cap.1.
de reſcriptis lib.6.* vbi Barboſa plures adducit, ſed
limitatur primo in reſcripto gratioſo, non autem
ad litem; quia textus ille de eo, qui eſt ad litem
tantum, loquitur Balbus, *deciſ.29.* item limitatur
cum Verallo *deciſ. 90. part.1.* dicente quod textus
ille locum ſibi non vindicat, quando excommu-
nicatus impetrans reſcriptum, illud præſentaſſet
Auditori Rotæ ex ea ratione; quia Auditores Ro-
tæ habent ordinariam iuriſdictionem, vt refert
deciſum Rota, *deciſ. 13. de probat. in antiquis.*
Item limitatur ſi excommunicatus, eſſet abſolu-
tus, vt tradit Riccius *collect.* 1148. *ad text. m in
dict.cap.1.* & in Curia Archiep. Neapol. *deciſ.22.*
& limitat nouem modis Barboſa videndus *in dict.
cap.1. de reſcript. à num. 19.* plura cumulans per
totum, vbi *num.6.* videtur ſentire contra dictum
ex Balbo, & Riccio.

6 Vnde applicabis ad bonas quæſtiones Balboam
in cap. 11. de except. à num. 11. vbi agit de illa
quæſtione, an ſicut actor excommunicatus, & à
iudice condemnatus poteſt appellare, & agere
appellationem proſequendo, poſſit ſimiliter de
nullitate agere, & ſuper ea reſcriptum impetrare:
& Hoſtienſis affirmat *in cap. quoad conſultatio-
nem de re iudic.* tamen Felinus, Ioannes Andreas,
& Panormitanus *ibi*, & Dominicus *in dict.cap.1.
hoc tit. lib.6.* id negant: nam etſi poſſit appellare,
ſed non agere de nullitate; quia in ſententia nul-
la, nullum eſt periculum rei iudicatæ; aliter enim
diſtinguendo reſoluit idem Balboa *in dict. c.11. à
num.14.* ſed quia in terminis egi, videbis *infra de
eadem quæſt.* quæ adduxi *in dict.cap. intelleximus
dict. quæſt.13.*

7 Ad aliam eum applicabis *in cap. 2. de except. à
num.27. & à num. 28.* quatenus expendit textum
in cap.1. de exceptionibus lib.6 de cuius intellectu
dixi *in dict. cap. intelleximus de iudic. quæſt. 17. à
num.2. & 10. & ibi quæſt.18.num.4. & in cap. cum
8 non ab homine 10.eodem quæſt.31. à num.12.* † Igi-
tur inferunt nonnulli ad textum *in dict. cap.1. de
reſcriptis*, vt quemadmodum, non oppoſita ex-
ceptione excommunicationis aduersùs actorem,
ab eo acta iudicialia, ſunt valida, ſic, & eodem
modo reſcriptum ab eo impetratum validum eſſe,
cum facilius quis ad impetrandum, quam ad
agendum admittitur, vt vulgo traditur *in cap.
cauſam quæ hoc titulo*, & notat Felinus *in cap.
edoceri ſupra hoc tit. num. 5.* verùm, etſi gloſſa
in dict. cap.1. de reſcript.lib.6. reſpondeat ſpeciali
ratione, eam nullitatem ibi induci, Balboa *ſu-
pra in dict. cap.2. num.19.* ait nullitatem reſcripti
abſque vlla ſpeciali ratione inſtitutam eſſe, cum
excommunicatus nullum actum publicum gerere
poſſit; ſed impetratio reſcripti eſt actus Eccleſia-
ſticus, & publicus; ergo non poteſt ab excom-
municato geri, vbi expendit textum *in dict. cap.1.
de except.* † Colligens *ibi num. 30.* textum *in* 9
dict. cap.1. de reſcriptis, procedere non ſolùm
in litteris, & reſcriptis iuſtitiæ, ſed etiam gratiæ;
ideo vt reſeruatio penſionis facta excommunica-
to virtute reſcripti gratioſi, nullius ſit momenti,
vt teſtatur Couarru. *in cap. Alma Mater part.1.
§.7. num 3.* Gigas *de penſ. quæſt. 14. ad finem*, &
probat Barboſa *ibi in dict. cap 1.* videndus *à n.3.
& 6.* cum aliis, vbi plura ſpecialia reſcripta, quæ
impetrantur ab excommunicato, nulla dicuntur,
† ſic vt *num.12.* dicat, vt reſcriptum, quo excom- 10
municato, conceditur indultum, vel indulgentia
motu proprio, ſit nullum ipſo iure, & *ibi n. 13.*
& etiam ſi impetratum ſit ad inducendam litis
pendentiam, † ſic vt ſententia virtute reſcripti 11
impetrati ab excommunicato contra illum lata,
ſit nulla, & nec reualidet abſolutio ſuperueniens
reſcriptum impetratum ab excommunicato. Et 12
nec poſſit concordare de Iudice, nec conuenire
quod cauſa pro ipſo, vel contra ipſum com-
mittatur alicui: ita ille *numero 14. & 16.
& 18.*

Vide Balboa *in dict.c.2.de exceptionib.ſub dict.* 13
num.30. dicit vt ſit vtiliſſima clauſula in reſcriptis
gratiæ apponi ſolita, videlicet, *teque & à quibuſ-
cumque excommunicationis*, &c. quia certum eſt,
huiuſmodi clauſulam auferre omne impedimen-
procedens ex qualibet excomunicatione, vt cum
multis concludit; † quamvis non procedat in eo, 14
qui per integrum annum permanſit in excommu-
catione ſecundùm regulam Cancellariæ Iulij 3.
quam in propoſito reddit Rebuffus *in concordata
in forma mandati Apoſtolici* verbo *mandatum*, Sta-
phileus *de ſignat. Iuſtitia num.14* ad quod vltimum
adiunges *quæſtione 31.32.33. & fin. cap. 1. de iu-
diciis.*

Item ad verba textus noſtri ibi: *Sine difficul-* 15
*tate abſoluat eundem, & aliis deputatis Iudicibus,
qui eo non parente, mandatum Apoſtolicum exe-
quantur*, cum certum ſit iuxta textum noſtrum,
vt excommunicatus in illis caſibus in quibus poſ-
ſit eſſe in iudicio poſſit in eiſdem impetrare reſcri-
ptum ex regula *l.oratio ff.de ſponſalib.* & cum aliis
docet Barboſa *in dict.cap.1.hoc tit.lib. 6.num.21.*
idem addens procedere etiam in actibus reſpi-
cientibus legitimam defenſionem. Et ibi *num.22.*
quando excommunicatio procedit ex dolo, & in-
duſtria excommunicantis, vt factum videtur hic,
& in aliis dependentibus ab ipſa cauſa excommu-
nicationis, vt *ibi num. 24.* & in aliis caſibus *n. 23.
& à numero 25.* per Barboſam congeſtis; & quæ
cum eo dixi *in cap. intelleximus de iudic.* † Ideò 16
poteris adiungere quæſtionem ſequentem; nem-
pè an abſolutio excommunicationis ad cautelam
ſit præſtanda ab ipſo iudice excommunicante,
vel

Digitized by Google

vel alio Iudice ordinario, ſed etiam ab aliis Iudi-
cibus delegatis: de qua quæſtione prætet adducta
à Couar.& Suatez in locis iam ſupra relatis adiun-
ges, & videbis quæ latè ſcribit Balboa *in cap. 9.
de except. à num. 19. ad 24.* videndus antea: & quæ
ego dixi ibi, & *in cap 6. eodem*, item & *ſub cap.
paſtoralis §. verum de appellationibus quæſtione
fin.*
17 Item in textu noſtro, verb. *qui de facto*, plura
congerit Barboſa hic cum multis, probans *n. 2.
& 3.* quod ignorantia in facto proprio, non præ-
ſumitur; itavt nec ſit probabilis, aut tollerabilis
18 in eo; † niſi factum ſit implicitum, & intrica-
tum, vel niſi in eo, qui in multis negotiis eſt im-
plicatus, vel quando procedit à tempore longin-
quo, antiquo, vel diuturno, quæ tunc eſt tolle-
19 rabilis, † niſi factum ſit nimis graue, & notabile;
quia tunc etiam, data longinquitate temporis, præ-
ſumitur quis illud ſcire, vt notant Maſcardus *de
probat. concluſ. 735. & concluſ. 879. num. 40. & con-
cluſ. 1122. num. 21.* Gutierrez *de iuram. confirmat.*
20 *p. 3. cap. 18. num. 6.* † Vbi *num. 8.* aſſerit, quod ig-
norantia in facto proprio de antiquo, non eſt tol-
lerabilis, quando adeſt iuramentum in facto illo.
Quare adiunges quod notaui *ſub cap. 20. hoc tit.
verſ. & quia impetrans reſcriptum*, vbi adduxi
Thomam Sanchez latè ſcribentem *lib. 9. de matr.
diſp. 32. quæſt. 6. per totam, & quæſt. fin.* vbi quos
excuſet, vel non ignorantia iuris, vel facti: &
Couar. *in dict. cap. Alma Mater de ſentent. excom-
munic. p. 1. §. 7. à num. 3.* agit de quæſtione illa. An
ignorantia excommunicationis conſtituat excom-
municatum beneficij capacem, vbi etiam alià
tradit.
21 De clauſula *ſi eſt ita*, de quà hic videbis quæ
ſuprà dixi, cum pluribus Barb. *clauſ. 154.* & de
clauſula *motu proprio*, ſolita in reſcriptis apponi,
plura videnda ponit Riccius *collect. 400. ad textum
in cap. ſi motu proprio de præbend. lib. 6.* & dixi *ſub
dict. cap. 20. hoc tit.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XLII.
Si Proponente, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum non tenet quando impetrans bene-
ficium, qui aliud habebat, licet exiguum
illud tacuit.*
2 *Mentio facienda eſt in reſcripto beneficij
quantumuis exigui: quid de beneficio ma-
nuali, n. 9.*
3 *Tonſuratus beneficium poſſidens gaudet priuile-
gio Clericali in qualibet cauſa ciuili, & ca-
pitali.*
4 *Epiſcopus poteſt quem ordinare ratione beneficij,
etiam tenuis.*
5 *Forus acquiritur ratione beneficij.*
6 *Taciturnitas beneficij obtenti, vitiat gratiam,
niſi ignoranter non fiat expreſſio, & quando
eſſet adiecta clauſula,* quod obſtantiæ bene-
ficiales.
7 *Clauſula* quod obſtantiæ beneficiales, *quid
operetur, &* n. 8.
9 *Præceptoria ſunt manualia beneficia.*
10 *Alienigena impetrans beneficium falsò, dicens
ſe eſſe Clericum talis Diœceſis, vel non fa-
cta mentione de loco ſuæ originis, vel de ſua
Diœceſi, gratia eſt ſubreptitia: fallit vt*
num. 13.
11 *Beneficia oriundis potius quàm exteris confe-
runtur.*
12 *Expoſiti num ſint irregulares, & inhabiles ad
beneficia, & officia publica remiſſiuè.*
13 *Narrans in ſupplicatione ſe eſſe Clericum ali-
cuius Diœceſis, ſi Domicilium tantùm, vel
beneficium in ea haberet, gratia non eſt
nulla.*

HVIVS textus concluſio quatenus dicit 1
quod ſi impetrans reſcriptum ad benefi-
cium, dixit ſe oon Beneficiatum; eum tamen ha-
beret beneficium; licèt exiguum, illud reſcriptum
non valere, abundè expenditur ex adductis *ſupr.
in cap. ſuper litteris 20. & ex cap. 23. & in cap. 27.*
nam ſicut *in dicto cap. 20.* vbi per expreſſionem
falſi, reſcriptum nullum eſt, vt *ibi* latè probant
Doctores citati ex eadem falſa expreſſione, & hic
etiam ſit reſcriptum falſum. Et ob id etiam appli-
cabis quæ notaui *ſuprà in cap. 8. & ſub cap. 17.* & in
aliis iuribus huius tituli: De neceſſitate, quam
habent impetrantes reſcripta ad beneficia, vt in
illis faciant mentionem de obtentis beneficiis, &
penſionibus, & *ibi in cap. ad audientiam 31. cap. in
noſtra 32. cap. ex inſinuatione 37.* vbi de impetran-
te reſcripta, falsò dicente minatorias, proceſ-
ſiſſe.
Etenim quantumvis exigui beneficij eſt mentio 2
facienda in reſcripto impetrato, probat Barboſa
hic num. 3. adducens Tridentini Concilium *ſeſſ. 23.
cap. 6.* † Vbi concedit tonſurato, & poſſidenti 3
beneficium, vt gaudeat priuilegio Clericali in
qualibet cauſa ciuili, & capitali, etiam ſi quod
cumque, quamvis exiguum poſſideat beneficium
ibi num. 4. & Garcia *de beneficiis p. 1. cap. 6. n. 37.
& p. 2 cap. 2. num. 3.* & cum aliis, de quo latè dixi
ſub cap. 1. de foro comp.
Itaque etiam Barboſa *hic n. 5.* dicit, vt Epiſcopus 4
poſſit quem ratione beneficij, etiam tenuis ordi-
nare in ſacris, ſi in eius Epiſcopatu, ſit ſitum tale
beneficium, de quo latiſſimè dico *ſub cap. 11. de
temp. ordin.*
Acquiritur enim forus etiam ratione beneficij 5
iuxta dicta *in cap. poſtulaſti 14. de foro comp.* ſic re-
ſoluit cum eodem Garcia *dict. 2. p. cap. 2. num. 8.* &
Campanilſo *in diuerſorio Iuris Canonici Rubr. 9.
num. 12. & Rubr. 8. cap. 5. numer. 19.* quidquid in
contrarium teneant ab ipſo Barboſa relati.
Ex his infero ad ea, quæ Riccius congerit *col- 6
lect. 968.* ad textum *in cap. gratia*, nempè quod
taciturnitas beneficij obtenti, vitiat gratiam, quod
limitat ſi ignoranter non fuerit facta expreſſio, vt
in textu *ibi* & dicit Balbus *in deciſione 22.* † Li- 7
mitat ſecundo notabiliter, & vt menti teneatur
quando in impetratione adiecta eſſet clauſula
quod obſtantia beneficiales, &c. quia non tenetur
exprimere obtenta, quæ propterea operatur, vt
gratia oon ſit obreptitia, vel ſubreptia: ſic ex mul-
tis deciſionibus, quas refert deciſum eſſe Riccius
† qui etiam dicit eam non operari, vbi non eſt 8
narrata intruſio; & hoc propter intereſſe datariæ,
cum qua eſſet facienda compoſitio, ſi fuiſſet

narrata, Caſſadorus *deciſ.7.de præb.* Cardin. Puteus *in deciſ.*131.*lib.*1. & ſic teſolutum fuiſſe, tradit Riccius in certa cauſa Vergelen. Abbatiæ 6.
9 Martij 1589.coram Seraphino. † Limitat tertio principalem concluſionem Riccius *ſuprà*, cum Aquil.de Graſſis *in deciſ.8. de præb. & Dignit.* ſi beneficio manuali non fieret mentio; quia tunc non vitiatur gratia; & propterea infert idem Riccius, quod præceptoria Sancti Ioannis ſunt manualia, & non comprehenduntur in diſpoſitione *cap.2.de præb.lib.6.* ſic cum eodem Graſ. *in deciſ.9.eodem tit.* ad quod facere dicit optimam deciſionem Mohedan. 10. *de cauſa poſſeſſion. & prop.*

10 In gloſſa *hic* de mentione ibi: *Si de terra eſt oriundus*, notat Barboſa *hic num.7.* quod ſi forenſis, vel alienigena impetret beneficium falsò dicens ſe eſſe Clericum talis Diœceſis, vel non facta mentione, de loco ſuæ originis, ſeu de ſua Diœceſi, gratia ſit ſubreptitia: cum multis Garcia *de benefic.p.8.cap.9. num.* 16. applicabis nonnulla, quæ dixi *ſupra in cap.34.& 35. hoc tit.* †
11 Etenim cum aliis multis dicit Barboſa *hic num.*8. procedere; quia beneficia oriundis potius, quàm exteris ſunt conferenda: ad quod applicabis quæ noto per textum *ibi in cap. ad decorem de inſtitu-*
12 *tionibus.* † Et adiicies pro exornatione huius dicti *quæſt.*8. de qua *in cap. deputati 16. de iud.* vbi egi de ea, an, *Expoſiti, & quorum origo incerta eſt ſint irregulares, vel inhabiles ad officia publica.*

13 Vnum tamen notat Barboſa *hic ſub dict. n.* 8. in verſ. *quid*, quod ſi quis exprimat in ſupplicatione ſe eſſe Clericum alicuius Diœceſis, cum tamen ex ea oriundus non eſſet, ſed Domicilium vel beneficium in ea tantùm obtineat, gratiam non eſſe ſubreptitiam ex Rota *in deciſ.*76. aliàs 618. *ſub hoc tit.* quam ſequitur Rebuffus *in reper. cap.nulla 2.de conceſſ.præbendæ in 3.qualit.* Mandoſius *ad regul.16. Cancel. q.42. n.8.* & ex aliis apud Garciam *p.5. de benef. c.4. n.43. in fine*, Campanil. *in diuerſorio Iuris Canonici, Rubrica 11. c. 13 num.195.*

AD TEXTVM
IN CAPITE XLIII.
Quia Nonnulli, & fin. hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum cedi non poteſt; expenditur*, numero 2.
2 *Reſcriptum ſuper certo ſubiecto conceſſum, non extenditur ad futura ſubiecta ſeparata, cum non trahatur ad lites futuras, ſicut nec mandatum procuratorium limitatur*, numero 4.
4 *Sententia ſi ferri poteſt ſuper iure ſuperuenienté, extenditur reſcriptum.*
5 *Exceptio vt cauſæ continentia non diuidatur, impedit litis ingreſſum.*
6 *Continentia cauſæ quando diuidi poſſit; ſi pars debiti ab vno petatur coram vno Iudice & alia pars coram alio.*
7 *Citatus ad vnam cauſam, num ſit obnoxius reſpondere ſuper alia.*
8 *Litterarum abutens commodo eis caret.*
9 *Condemnare tenetur Iudex victum in expenſis ſi petita fuerint, &* n.11.
10 *Clauſula* Ius, & Iuſtitiam miniſtrare, *quid importet remiſſiuè.*
11 *Reſcripti virtute, qui Iudex non eſt condemnat in expenſis.*

TEXTVS iſte enumerat plures caſus, 1
quibus inualidantur litteræ, & reſcripta impetrata ſi in illis vtantur modo indebito, & extra tempus, ſeu cauſam ipſarum; etenim ſatis littera explicat caſus, & Barboſa *hic* expendit: nam in verb. *aliis eiuſdem nominis tradunt*, dicit *num.3.* ex Tyraquello *de retract.linag.§.16.gloſſa 1. num.45.* quod reſcriptum cedi non poteſt. † quod comprobatur ex 2
dictis *ſuprà cap.34.* vbi quod reſcriptum impetratum contra hominem alicuius Diœceſis, non extenditur ad hominem eiuſdem nominis alterius Diœceſis: & *ibi in cap.35.& cap.36.* vbi ſatis probatur reſcriptum eſſe ſtricti iuris, & eſſe perſonaliſſimum. hic videtur probari; ſed tunc obiicies quæ dixi *in cap.quia 5.de reſcr.* per textum *ibi q.1. & quæſt.3.* vbi de obligatione ſucceſſoris virtute reſcripti impetrati contra prædeceſſorem, ſed clara eſt ſolutio.

Item ex verbis hic, *Ad futuras trahunt contro-* 3
uerſias, notat Barboſa *hic* reſcriptum ſuper certo ſubiecto conceſſum, non extendi ad futura ſubiecta ſeparata à ſubiectis de præterito; quia reſcriptum non trahitur ad lites futuras; prout non trahitur mandatum procuratorium, niſi aliud exprimatur. † Sed limitat textum noſtrum *n.* 4. 4
non procedere, quando ſententia ferri poteſt ſuper iure ſuperueniente ex eadem ratione; quia reſcriptum non extenditur. Quare pro exornatione applicabis quæ dixi *in cap. dilecti 6. de iud. quæſt.13.* vbi egi de quæſtionibus illis. *An agens ad vnam rem aliam probans, debeat obtinere.* Et *An actio propoſita, quæ vere tempore litis non competebat, valida efficiatur ex iure ſuperuenienti.*

Et in verſ.ibi: *Coram diuerſis Iudicibus*: ex his 5
verbis notat Barboſa *hic* cum multis, quod exceptio, vt cauſæ continentia diuidi non debeat, impediat litis ingreſſum, cum continentiæ cauſa diuidi non debeat; ideò adiunges aliquid, quod ſub Rubrica de exceptionibus adduxi de hac exceptione, ne cauſæ continentia diuidatur; de cuius problemia latiſſimè videbis quæ adduxi ex textu *ibi in cap.fin.de iudic.tota quæſt.1.* aliquid *ſub c.1. de cauſa poſſeſſ. & prop.* † Quod ſi dubites cum 6
gloſſa *hic* verb. *per varias litteras*, quatenus dicit vt creditor, qui partem debiti petit coram vno Iudice, non poſſit aliam partem petere coram alio, ne cauſæ continentia diuidatur an hoc habeat locum coram pluribus Ordinariis, an coram pluribus delegatis, & licèt de iſtis tantùm ſenſerint Butrius, Gemin.& Cardin. *in cap.diſpendia hoc tit. lib.6.* verius eſt tamen, vt procedat etiam coram Ordinariis, ex identitate rationis, quam expendit *hic* Panormit. ſic ſic tenet cum aliis Balboa *in cap. 1. de cauſ. poſſeſſ.* intelligens reſpectu vnius ſummæ eodem tempore debitæ, ſecus ſi eſſent diuerſæ ſummæ, vel vna pars debita hodie; alia verò poſt tempus; quia tunc poterit hodie vnum Iudicem

Iudicem adire, & conſequuta ſolutione, partis debitæ pro altera alterius temporis, poſſit alium Iudicem adire: nam tunc cauſæ continentia, non diuiditur; eo quod reſpectu ſummæ diuerſæ, & temporis cauſæ diuerſæ cenſentur.

7 Item idem Barboſa hic mouet quæſtionem *num.7.* an citatus ad vnam cauſam ſit obnoxius reſpondere ſuper alia in eodem termino, & ſe remittit ad Afflictis *in cap.1. num.34.* de milite Vaſallo, qui contumax eſt *lib. 2. fol.58.* ad Decium *in cap. cum parati num.8. de appell.* ad Iaſonem *in l.2.§.3.ff.caut.* ad Perez *in l.verſ.quæro 9.tit.2.lib.3. ordinam.* ad Tyraquel. *de retract. linagier. §. 35. gloſſa 4 num.28.* & ad alios: ſed *de hac quæſt.* dixi *in dict. cap. 1. de cauſa poſſeſſ. & propriet. quæſtione 7.*

8 Et *ibi* in verſ. *litterarum commodo careat*, notat Barboſa *hic num.8.* vt mereatur carere litterarum commodo, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate probans ex Gonzalez *in reg. 8. Cancellariæ, gloſſa 56, num.2.* Tuſcho *tom 6. litt. P, concluſ.754.* Suarez *de legibus lib.8.cap.36.* & ſe remittit Barboſa ad ea, quæ dicit *in cap. tuarum de priuilegiis*: ſed applicabis quæ dixi *ſub cap. pen. de præſcript. & alibi ſub hoc tit.*

In gloſſa ibi: *dummodo*, Barboſa *num. 10. 11. & 12.* notat quod Iudex tenetur condemnare vi- 9
ctum in expenſis, ſi petitæ fuerint; † & quod 10
virtute clauſulæ *Ius, & Iuſtitiam miniſtrari*, poſſit Iudex in expenſis condemnare; & quod Iudex, à quo grauamen fuit interpoſitum, poſſit in expenſis condemnare, quando Iudex, ad quem condemnationem omiſit, pluribus hæc comprobans ea, & alia de condemnatione expenſarum latè leges in his quæ adduxi *in cap. finem litibus de dolo, & contumacia* & *alibi*: & de prædicta clauſula dixi *in Rubrica de libelli oblatione quæſtione 1. num.10.*

Et in verbis hic *in expenſis*, notat Barboſa hic 11
cum Maranta *de ordine iud. p.4. diſt.8 num.2.* quod qui non eſt Iudex virtute reſcripti condemnat in expenſis. Et ob id applicabis quod adduxi *in c. 2. de iudic. quæſt. 20.* dum egi de quæſtione illa. *An Iudices Regij, poſſint in expenſis condemnare Iudices Eccleſiaſticos, non deferentes iuſtæ appellationi & eos qui malè ad eos recurſum introduxerunt.* Et ad textum applicabis quæ de alternatiuo libello dixit Balboa per hunc *in cap.2. de libelli oblat. c.2, à num 87.* vbi ego dixi, Die Beatæ Mariæ Magdalenæ 1657.

AD RVBRICAM, ET TITVLVM DE CONSVETVDINE.

PRÆMISSVM.

CVM ergo iam *ſub lib. 2. decretalium*, latè ac diſperſim ſecundùm ſubiectam materiam iurium tangentium hanc, diſputauerim de aliquibus quæſtionibus de vi ac effectu conſuetudinis; ideò, ne repetitiones faciam ſub hoc tit. eas tibi aſſigno, vt facilis poſſis te habere in conquirendis, quæ faciunt pro plena huius tituli materia.

QVÆSTIONES ALIBI Tractatæ aſſignantur hic.

1 *COnſuetudo an facere poſſit, vt Laicus co-*
gnoſcat de cauſis Clericorum, dixi *in cap. 2.*
de Iudiciis q. 3.
2 *Conſuetudo, an poſſit laico iuriſdictionem tri-*
buere, vt in aliquo caſu ſpeciali iudicet de Clericis,
dixi *in cap. Clerici* 8. *de iudic.*
3 *Conſuetudo an facere poſſit, vt ſæcularis iudex,*
iudicet inter Clericos in minoribus conſtitutos in
dicto cap. 8. q. 4.
4 *Conſuetudo fundata, priuilegio trahendi cauſas*
ad tribunalia laica, an ſit reuocata per Bullam
in Cœna Domini, ibi *in dicto cap.* 8. *de Iudic.*
quæſt. 5.
5 *Conſuetudines Laicorum, & Clericorum, quæ*
mixta ſunt, an valeant, etiam ſi ſint contra liber-
tatem Eccleſiaſticam, dixi *in dict. cap. 8. de Iudic.*
quæſt. 7.
6 *Conſuetudine an effici poſſit, vt Principes Laici*
acquirant ius collectandi Eccleſiaſticos, ibi *in dict.*
cap. 8. de Iudic. q. 8.
7 *Conſuetudo Iudiciorum introducta in foro ſæcu-*
lari, an obliget Eccleſiaſticos, dixi *in dicto cap. 8.*
de Iudiciis q. 15.
8 *Conſuetudo loci an ſeruanda ſit inconcernenti-*
bus proceſſum, in *cap. quod clerici 9. de foro comp.*
quæſt. 3.
9 *Conſuetudo, & priuilegium, an æquiparentur*
in iure, in *cap. nouit. 13. de Iudic. q. 55.* & dixi *in*
cap. cum contingat de foro comp. quæſt. 5. vide
infra.
10 *Conſuetudo an facere poſſit, vt actor clericus*
11 *conueniat laicum coram Iudice Eccleſiaſtico.* † *Et*
quid de Pontifice hoc faciente, dixi *in cap. ſi Clari-*
cus Laicum de foro competenti, quæſt. 2. & ibi à
num. 9.
12 *Conſuetudo, ſeu præſcriptio, an facere poſſint,*
vt Eccleſiaſticus acquirat Iuriſdictionem in Lai-
cos, etiam inſcio Principe, dixi *in cap. licet ex ſuſ-*
cepto de foro comp. q. 2.
Conſuetudo quare efficere poteſt, vt clericus con- 13
ueniatur coram his, quibus ſeruit, cum nunquam
poſſit coram laicis conueniri, dixi *in cap. cum con-*
tingat de foro comp. q. 2. à num. 8. in verſ. *quod ſi con-*
ſuetudine.
Conſuetudo, priuilegium, & præſcriptio, an æqui- 14
parentur circa inducendam Iuriſdictionem; ita vt
quidquid poſſit fieri priuilegio, poſſit etiam fieri con-
ſuetudine, ſeu præſcriptione, dixi *in dict. cap. cum*
contingat 13. de foro comp. q. 5.
Conſuetudo, an poſſit vincere legem ſcriptam, 15
dixi *in cap. 1. de probationibus, q. 3.* † *Et an lex* 16
improbans conſuetudinem reprobare cenſeatur præ-
teritam, etiam immemorialem, vel futuram ſimul
dixi *in cap. 2. de probationib. q. 3.* verſ. *ad ſecundam*
à num. 3.
Conſuetudo, vt valeat, an requirat ſcripturam, 17
dixi ſupra *de conſtit. in Rub. q. 2.* ſub verſ. *ad ſecun-*
dam, verſ. *ex quo infero.*
Conſuetado, an poſſit auferre Iuramentum de 18
calumnia, in Rub. *de Iuramento Calumniæ q. 5.*
à n. 8.
Conſuetudine, an poſsit fieri vt Clericus conue- 19
niat laicum coram Iudice Eccleſiaſtico, dixi *in*
cap. ſi clericus 5. de foro comp. q. 2.
Conſuetudinis, ſeu præſcriptionis ratione, an 10
poſsit Eccleſiaſticus acquirere Iuriſdictionem in
Laicos, etiam inſcio Principe, dixi *in cap. licet*
ex ſuſcepto de foro compet. q. 2. † Et *quid ſi Laici* 21
liberè ſe ſubmittant Iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, nulla
præhabita conſuetudine, ibi, *q. 3.*
Conſuetudine ſtante appellandi à Iudice Laico 22
ad Eccleſiaſticum, an valeat appellatio; ibi,
quæſt. 13.

AD

AD RVBRICAM.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Scribentes de conſuetudine, & vſu.*

2 *Conſuetudo inducitur duobus actibus, ſi actus animo fiant vt ea inducatur; item ſi fiant ſcientibus, & conſentientibus omnibus,* n. 3. *item ſi fiant incontinenti non ex interuallo,* n. 5. *& debent eſſe illi bini actus iudiciales,* num. 7.

4 *Articulus firmatus ſuper conſuetudine, debet concernere actus, & eorum frequentiam.*

5 *Conſuetudo non inducitur in terris Imperij, ſi actus non fierent intra 10. annos, & in terris Eccleſia intra annos 4.*

6 *Conſuetudo, vt ſuſtineatur, debet ſaltim eſſe decennalis.*

8 *Conſuetudo non inducitur, actibus mulierum.*

9 *Conſuetudo, que inducitur actibus, debet eſſe facto in vniuerſum, non factis à ſingulis.*

10 *Conſuetudo non inducitur ex his, quæ variè ſunt ſeruata.*

11 *Conſuetudo debet attendi etiam in appellationi- & in electionibus,* n. 17.

12 *Conſuetudo poteſt inducere, vt Epiſcopus pro iucundo aduentu, poſſit creare nouum Canonicum, etiam ſi numerus ſit taxatus, & iuratus & prabenda non ſint diſtincta.*

13 *Conſuetudo poteſt inducere, vt ſcholares pro debito; ſeu delicto in ſcholis capi nequeant.*

14 *Conſuetudo maximè attenditur in Dignitatibus, & pracedentiis, & in honoribus ferendis,* n. 15.

16 *Conſuetudo poteſt inducere, vt Canonicus lite pendente, habeat, diſtributiones quotidianas.*

18 *Conſuetudo inducere poteſt, vt in quibuſdam caſibus clericus reconueniatur coram Iudice ſaculari.*

22 *Conſuetudo, vt antiquior habeat portionem pinguiorem valet.*

23 *Conſuetudine poteſt induci, vt valeat pactum de futura ſucceſſione; & quid plene credatur priuata ſcriptura,* n. 24.

25 *Conſuetudo, attenditur in Soccidis, animalium.*

26 *Conſuetudo poteſt inducere, vt locans feudum reſeruata ſibi tertia parte fructuum, non debeat deducere ſumptus factos per laboratorem.*

27 *Conſuetudo poteſt facere vt acquiſita per coniuges, aqualiter diuidantur.*

28 *Conſuetudo appellatur ius non ſcriptum, nec ad eius eſſentiam requiritur ſcriptura.*

29 *Conſuetudo eſt, quod moribus vtentium eſt introductum.*

30 *Conſuetudo in reſcriptis redacta non amittit vim conſuetudinis.*

31 *Feuda, etſi ſcripta ſint, adhuc retinent nomen vſus.*

32 *Leges fori, licet ſcripta ſint appellantur conſuetudines.*

33 *Conſuetudo, & lex conueniunt in cauſa materiali, & habent ſic aqualem vim, differunt in cauſa formali,* vt num. 34. 35. & 36.

36 *Lex momento perficitur, conſuetudo tractu temporis.*

37 *Iudicandum eſt ſecundum conſuetudinem, & Iudex iudicans contrafacit litem ſuam;* num. 44.

38 *Arbiter iuris tenetur iudicare ſecundum ius commune, vel ſtatutum, ſeu conſuetudinem, etiam iuris communis derogatoriam.*

39 *Conſuetudo ius appellatur, ſic vt appellatione legis, ea veniat,* n. 40.

41 *Conſuetudo habet vim legis conſtituta. & imitatur ius,* n. 42.

43 *Conſuetudinis tranſgreſſor punitur, vt legis fractor.*

45 *Conſuetudo venit iuris appellatione.*

46 *Conſuetudo dicitur altera natura.*

47 *Conſuetudo, & eius virtus, ac lex ipſa.*

SVper hanc Rubricam ſcripſerunt omnes, quos 1
refert Barboſa, & præter antiquos, & moder-
nos ſcriptores ad hunc titulum, ediderunt tractatus
ſpeciales, Rochus de Curte Albertus Brunus, &
Petr. Rabera *tom. 3. tract. Doctor. folio* 381. *de con-
ſuetudinis iure.* Anton Pyagius, Salazar. *de vſu,
& conſuetudine*; Maſcard. *de probat. à concluſ.* 423.
Tuſchus *lit. C, à concluſ.* 722. Carraſcus *ad aliquas
leges noua recopil. cap* 8. *de conſuetudinibus validis,
vel non*; Legiſtæ *in l. de quibus ff. de legibus, &
in l. 1. cod. qua ſit longa conſuetudo, & in §. ex non
ſcripto inſt. de iure naturali*, Conan. *in comment.
Iuris lib* 1. c. 10. verè *conſuetudo*. Et omnibus addo
Dianam, & multos, quos ipſe refert, *part.* 6.
toto tractatu 5. vbi proſequitur materiam per 32.
reſolutiones.

De actibus neceſſariis ad inducendam conſue- 2
tudinem Riccius, *collect.* 109. ad gloſſam textus
in l. 2. cod. de Epiſcopali audientia, quæ cenſet bo-
nos actus ſufficere, quod intelligunt Cacheranus,
nus, *deciſ.* 99. Rota Genueſ. *deciſ.* 17. ſi actus
eo animo fiant, vt inducatur conſuetudo aliàs
ſecus.

Item ſi actus illi fuerint facti ſcientibus, & 3
conſentientibus omnibus, Bellamera *deciſ.* 65.
† Et ob id dixit Ioannes Galli, *deciſ. diuerſorum* 4
Francia 91. quod articulus formatus ſuper conſue-
tudine, debet concernere actus, & eorum frequen-
tiam. † Item bini actus eam inducunt, ſi fierent 5
in continenti; non autem ex interuallo, Viuius,
in deciſ. 323. Quod ſi non fierent intra tempus de-
cem annorum in terris Imperij, ſeu in terris Eccle-
ſiæ intra tempus, ſeu ſpatio 40. annorum, eam
non inducere, dixit Gomez Leo *in deciſ.* 77. & 14.
Rota *diuerſ. Francia*. † Itaque vt patet ex Sera- 6
phin. *in deciſ.* 695. fuit dictum in vna Hiſpalen. Iu-
ris nomin. 6. Nouemb. 1583. quod ad hoc, vt relata
principalis gloſſa *dict. l.* 2. procedat, neceſſe eſt, vt
conſuetudo, ſit ſaltem decennalis, de quo vide-
bis Dianam cum multis, *ſuprà reſ.* 2. vbi de ea
quæſtione, *quenam dicatur conſuetudo legitimè
praſcripta*: & reſ. 3. vbi diſputat, *an tempus decem
annorum ſufficiat ad inducendam conſuetudinem,
non ſolùm inter praſentes, ſed etiam inter abſentes*;
& reſ. 5. *an tempus determinatum, vt conſuetudo le-
gitimè*

gitimè præſcriptæ procedat, etiam in foro conſcientia: & reſ.7 *quanam frequentia actuum introducet conſuetudinem.*

7 Quod ſi dubites an illi bini actus debent eſſe
Iudiciales vel ſufficiant extra Iudiciales, aut an
aliquando vnus actus ſufficiat. Ad primum reſpondet Balbus *in deciſ.* 121. & cum eo Riccius *ſupra* verſ. *limita* 7 conſuetudinem induci per binum
actum iudicialem ſecus extra iudicialem: quare
adiunges quæſtiones, de quibus *infra*; *& reſol.* 9.
& *ibi*, *reſol.*11. *quomodo.* Et adiicies quæ congerit Barboſa, *hic a n.*5. vbi quid de vno actu habente tractum ſucceſſiuum.

8 Etſi dubites quinam poſſint inducere conſuetudinem, aduertes eam nō induci à mulieribus per
earum actus, vt tenet Balb. *in deciſ.*171. quam commendat Riccius *dict. collect.* 109. verſ. *limita* 8. ad
textum *in l. de quibus ff. de legibus*; ideò adiunges
quæ dico, *infra quæſt.*2. & quæ diſputaui, *in cap.
illud* 11. *de præſumpt. quæſt.*3. verſ. *ad ſecundam*,
vbi egi de ea. *an mulierum vſus poſſit inducere conſuetudinem.* & quæ diſputaui, *in cap. tam litteris*
33. *quæſt.*3. verſ. *ad ſecundam n.*41. *an mulieres poſſint adeſſe cum viris ad ſtatuta condenda.*

9 Quid ſi dubites, an debeant eſſe actus ab inducentibus conſuetudinem facti, vt in vniuerſum,
vel ſufficiant facti à ſingulis; prout ſingulis: quare
Bellamera, *in deciſ.*626. & cum eo Riccius *dict.
collect.*109. verſ. *limita* 4. dixerunt in iuribus concernentibus ſingulos, vt tales, & non vt vniuerſos
factum vnius alteri non nocere, nec ex illis actibus
conſuetudinem aliquam induci: & ſic adiunges
quæ adducit idem Diana, *dict.*6 *p. reſ.*31. *tract.*5.
dum diſputat de ea quæſtione, an conſuetudo particularis attendenda ſit, vbi adeſt vniuerſalis. Et
an ſit conſuetudo extendenda de loco ad locum;
& *ibi reſ.*18. dum agit de ea, *an non vſus poſſit introducere conſuetudinem.*

10 Notabis vero quòd ex his, quæ variè ſeruata
ſunt, aut fuerint, non inducitur conſuetudo, niſi
varietatis certa, & determinata cauſa probetur vt
fuit dictum in vna Melitena Præcedentiæ 5. Decemb. 1578. vt referunt Seraphin. *deciſ.*361. Riccius *dicta collect.* 109. *in fine.* Quare adiunges applicando, quæ de varietate teſtium dixi, *in cap.
per tuas de probat. à quæſt.*3. *& in cap. litteras de
præſumptionibus.*

11 Et quod conſuetudo debeat attendi docet Riccius *collect.*2073. ad Rubr. *ſuper* 4. *diſtinct.* & ſic
ea attenditur in appellationibus: nam illa poteſt
dies, & tempus ad appellandum augere, Afflictis
in deciſ. 321. † Item poteſt inducere conſuetudo,
12 vt Epiſcopus pro iucundo aduentu, poſſit creare
nouum Canonicum, etiam ſi numerus ſit taxatus
& iuratus, ſi præbendæ non ſint diſtinctæ, Rota
Rom. *in deciſ.*11. *hoc tit.* in antiquis; quod adiunges ad notata *ſupra*, & *in cap. cum M. de conſtitut.*
13 † Tertio poteſt induci conſuetudo, vt ſcholares
pro aliquo delicto, ſeu debito in ſcholis capi nequeant Rota Peruſina *in deciſ.*22. quod adiunges
pro ampliatione eorum, quæ *ſub tit. de foro comp.*
& ibi *in cap. ex parte q.*14. dixi.

14 Item conſuetudo maximè attenditur in Dignitatibus, & præcedentiis, Grammaticus *in deciſ.*64.
Riccius *ſupr.* verſ. *quarto*, vbi limitat in caſu ſuæ
*deciſ.*3. *de præb.* Ob idque adiunges quæſtionem,
de qua Diana cum multis *dict. p.*6. *tr.*5. *reſ.*29. tradit, dum agit de quæſtione an in materia præcedentiæ, ſit attendenda conſuetudo; & ſic etiam
adiunges plura quæ dico de materia præcedentiarum *infra in cap. ſtatuimus* 15. *de maiorit. & ob.* †
Et ſic attenditur conſuetudo in honoribus ferendis Franc. Marc. *in deciſ.*36. 15

Item poteſt inducere conſuetudo, vt Canoni- 16
cus lite pendente, habeat diſtributiones quotidianas, Boëtius *in deciſ.*340. quod an verum ſit noto
infra *in cap. de cætero* 7. *de Cleric. non reſidentibus.* †
attenditur etiam in electionibus, Franciſcus Mar- 17
cus *in deciſ.*559. ad quod adiunges quæ latè dico
infra ſub cap. Eccleſia Sutrina per textum ibi, *de
cauſa poſſeſſ. & prop.* † Item inducere poteſt, vt 18
in quibuſdam caſibus Clericus reconueniatur coram Iudice ſæculari; de quo videbis quæ noto *ſub
cap. fin. de iud. q.*1. *& ſub cap.*5. *de foro comp.* & ſub
Rub. de mutuis petitionibus.

Item induci poteſt conſuetudo in danda copia 19
libelli, cuius expenſis, an actoris, vel rei, ſit ſoluenda
Capella Tholoſana *in deciſ.* 91. † Item & in tribus 20
ſoluendis Franciſcus Marcus *in deciſ.*888. Riccius
ſupr. verſ. *decimo.* † Item in portionibus diſtri- 21
buendis. † Ob idque valeat conſuetudo, vt an- 22
tiquior habeat portionem pinguiorem, Bellamera
*in deciſ.*229. ad quod adiunges quæ noto *infra in
cap.* 1. *de Parochis.* † Item & vt conſuetudine 23
queat validari pactum de futura ſucceſſione,
Franc. Marc. *deciſione* 148. contra ea, quæ
noto *in cap. cum contingat de iureiur.* & notant Doctores *in cap. quamuis pactum de pactis lib.* 6. † 24
Item vt conſuetudine poſſit effici, quod priuatæ ſcripturæ plenè credatur; quod adiunges pro
extenſione ad ea quæ de fide ſcripturæ priuatæ
dixi *ſub cap.*2. *de fide inſtrum.* † Item attendo in 25
Soccidis animalium; Franc. Marc. *in deciſ.*888.

Item poteſt conſuetudo induci, vt locans feudum 26
reſeruata ibi tertia parte fructuum, non debeat
deducere ſumptus factos per laboratorem de
conſuetudine; quia operas videtur pro illa parte
fructuum ponere Franc. Marc. *in deciſ.* 888. quod
dictum adiunges ad ea, quæ plenè dixi *ſub cap.
grauis* 11. *de reſtit. ſpol.* † Itemque conſuetudine 27
induci poſſit, vt requiſita per coniuges æqualiter
diuidantur, Rota, Rom. *in deciſ.*12 *de conſ.* in antiquis, quod de iure noſtro non videtur eſſe ſpeciale, cum ſic practicetur: alia plura queunt conſuedine induci dictum eſt *ſupra* & dico ſub Rubro.
Vnde operæ pretium eſt, vt videas quæ nouiſſimè
ſcribit Salzedo, *de leg. polit. lib.*1. *c.*8. vbi latè agit
de valore conſuetudinis.

Sed ſi dubites an conſuetudo appelletur ius non 28
ſcriptum, reſpondeo affirmatiuè *ex l. diuturna ff.
de legibus, & ex* §. *conſtat, & ex* §. *ex non ſcripto
inſt. de iure gent. & ciuili*; non enim ad eſſentiam
conſuetudinis requiritur ſcriptura, vt Doctores
affirmant *in l. de quibus ff. de legibus, & in l.*2. *ff. de
vulgari & pupillari*, Panormit. *in Rub. de conſt. ad
finem*, vbi Felin. *num.* 11. † Vnde Imperator Iuſti- 29
nianus *in dict.* §. *ex non ſcripto*, vocat conſuetudinem, quod moribus vtentium eſt introductum,
cuius occaſione adiunges quæ ſcribit Reuardus
*lib.*3. *conuect. cap.*9. vbi de moribus; item & quæ
ſcribit *in lib. de authoritate prudentum tom.*2. *c.*14.
vbi de iure non ſcripto; item *ibi cap.* 16. vbi de
conſuetudine, quem videbis pro vera iuriſprudentia ex antiquitate.

Tamen, etſi verum ſit, vt conſuetudo appelle- 30
tur ius non reſcriptum, tamen ſi fuerit in ſcriptis
redacta, non amittet vim conſuetudinis: ita Bartol. *in d. l.* 2 *ff. de vulgari num.* 2. & Oroſcius *in l.
idem ff. eodem, & in l. diuturna ff. de legibus.* Quod
ſequendum eſt, etſi minus benè Ripa *in dict. l.* a.

ff.

ff.de vulgari num.14.& Iaſon.*ibi num.12.*credide-
31 rint veriorem eſſe contrariam ſententiam. † Nam
tenendum eſt, vt dico, & ſatis probatur ex ſequen-
tibus, primo ex feudis; quia etſi ſcripti adhuc re-
32 tinent nomen vſus. † Et ſic de iure noſtro Regio
probatur ſecundo: nam leges fori; licet ſcriptæ
ſint, nihilominus conſuetudines appellantur, cum
ad ſui eſſentiam, & validitatem in vſu receptas
eſſe requiratur, vt per Rodericum Suarez, *in ſua
repetitione in proœmio fori, pag.2.* Gregor. Lop. *in
l.7.tit.2.part.1.gloſſa* 2. vbi eſt bona lex in materia,
& per eundem Gregor. Lopez *in l.8. gloſſa magna
tit.12.part.5.* Oroſcius, *in dicta l. de quibus n.40.*
Auiles, *in capitibus Prætor.cap.19. gloſſa fin. n.3.*
Gratianus *reg.94.ſub num.15.* vbi hoc amplectitur;
licet aliter Montalibus ſentiat *in l.10.tit.11.part.3.
& in ſuo repertorio*, verbo *lege*, & *legum fori de-
ciſiones*, conſuetudines appellat. Couarru. *in 4.de-
cret.2.p.cap.7. §.1.in princ.* Matienc. *in l.2.tit.9.
gloſſa 1.num.16.lib.3.recopilat.* Burgoſ. de Paz. *in
l.1. Tauri num.267.* vbi communem eſſe tradidit
hanc limitationem.
33 Sed num conſuetudo, & lex differant, & con-
ueniant, reſpondeo quod conueniunt in cauſa
materiali; & ſic æqualem habere vim, probatur
ex *l.2.Cod.quæſit.longa conſuetudo*, & ex dicendis
4 *infra in cap.fin.hoc tit.* tamen differunt in cauſa for-
mali; quia lex, ius ſcriptum, eſt conſuetudo ius
34 non ſcriptum, vt dictum eſt, † item lex expreſſio
conſenſu condentis conſuetudo tacito conſtat,
35 † illa verbis, hæc rebus ipſis inducitur, & factis
exprimitur, vt patet ex exemplis poſitis à verſ. *&
36 quod conſuetudo debeat attendi.* † Item etiam lex
momento perficitur, hæc tractum requirit, vt pa-
tet ex adductis *a num.1.* vbi de tempore ex actibus,
quo conſuetudo inducitur videbis Oroſcium ſic
optimè has differentias ſcribentem, *in l.2. ſed ea
n 3 ff. de legibus.* Alia ſingularia de conſuetudine
tradit Doctor. Molina *de primog.lib.2.cap 6. n.13.
& 14.*& Philippus Decius *in Rub.de conſtit.col.1.*
limitat modis quatuor & ſemel ampliat, & ad
propoſitum videbis optimas, *leges 4. & 6. tit.2.
p.1.* vbi benè loquitur Gregor. Lopez.
37 Dubitabis num ſecundùm conſuetudinem ſit
Iudicandum; ad quod ſatisfacies ex dicendis, *ſub
Rubro, & in dicto cap. fin.hoc tit.* & ex nonnullis
quæſtionibus *ſupra in principio ante Rubrica*, aſſig-
natis & colliges ex dictis latè, *ſupra in c.1.de re iud.*
38 Sed an arbiter iuris teneatur iudicare ſecundùm
ius commune, vel ſtatutum, ſeu conſuetudinem,
etiam iuris communis derogatoriam Et reſpondeo
ad id teneri, vt docent Paulus poſt gloſſam *ibi in
l.præſcriptione col.pen.cod.ſi contra ius, vel vtilita-
tem public.* Abbas in Rub. noſtra multos tenentes,
enumerat Romanus *in Rubrica de arbitris col.5.
verſ.15.* cum multis aliis Gratianus, *reg.43.* vbi
ampliat dupliciter, & limitat modis ſex legendus
poſt Bernard. Diez, qui ampliat vno modo, &
limitat modis quinque, *in reg. 103.* vbi eius addi-
tionator, Salcedo, qui multis allegationibus de-
monſtrat prædictam regulam communem eſſe.
39 † Et probatur; quia conſuetudo ius appellatur,
vt ex textus vltra omnes, *in cap.1. diſt.* de quo
loquitur Decius *in Rubrica de reſcript.* & eſt tex-
40 tus *in l.7.tit.2. part.1.* † Nam vt ait Felinus *in c.1.
num.1.de ſponſalibus*, quod appellatione legis ve-
niat conſuetudo tradens quàm plura corollaria ex
41 deciſione huius Regulæ. † Et enim vt dicit Bart.
in l.1.§.denique ff. de aqua pluuia arcenda, con-
ſuetudo habet vim legis cõſtitutæ. † Imo Panorm. 42
in cap.vxore n.3.de ſepulturis, dicit quod conſue-
tudo imitatur ius, † ita vt conſuetudinis tranſgreſ- 43
ſor puniatur, vt tranſgreſſor legis. † Et Iudex, qui 44
contra ius conſuetudinarium iudicat, faciat litem
ſuam, ſicut ſi contra ius ſcriptum iudicaſſet, vt
per Iaſon. *in auth.iubemus cod.de iudic.n.2.* † appel- 45
latione que iuris venire conſuetudinem, dixit opti-
mè Barboſa *in addition.ad Bartol. in l.quicumque
cod.de ſeruis fugitiuis litt.G, & H*, nec mirum dicit
Gregor. Lopez *in ſumma tit.1. p.7. gloſſa* 1. multa
de conſuetudine ponens, vt ea dicatur ius, † cum 46
etiam dicatur altera natura, † eſt inquam conſuetu- 47
do eius virtutis, ac eſt lex ipſa, vt dicit Ioannes
Oroſcius *in l. legis virtus ad finem ff.de legibus*, &
eſt optima *lex 6. tit.2.p.1.* vt ex notatis *in cap.fin.
hoc tit.* ſatis apparet.

Qvæstio I.

An quilibet vſus, inducat conſuetudi-
nem: vbi quid de actibus facultatiuis.
Et an deſideretur longus & conti-
nuatus vſus vt ea induci poſſit. Et an
vt fundetur conſuetudo requirat fre-
quẽtiam diuerſorum actuum. Et quod
confirmetur iudicio contradictorio:
Et an per ſolum vnum actum contra-
rium, interrumpatur conſuetudo?

Svmmarivm.

1 *Conſuetudo obligat conſiſtens in frequentia actuum inductorum ex tacito conſenſu populi, &* n.2. & 3. *& quare vocetur ius non ſcriptum*, n.4.
2 *Conſuetudo eſt, quaſi communis aſſuetudo.*
4 *Frequentia actuum conſuetudinem inducit, quatenus eſt facti, & tacitus conſenſus populi, quatenus eſt iuris.*
5 *Conſuetudo tria continet, actuum frequentiam; habitum generatum, & ius ex vtroque collectum, item intentionem introducendi*
6 *Vſus quilibet non inducit conſuetudinem, ſed qui moribus vtentium, & tacito conſenſu populi eam introducit.*
7 *Conſuetudo potius ex conſenſu populi, quàm Principis introducitur, ſufficitque in ea ſola ſcientia iudicum, & officialium*, n.9.
8 *Conſuetudo nunquam de vſu deformi introducitur, niſi quando actus non eſſent inter ſe incompatibiles, &* n.57.
9 L.5.tit.2.p.1.l.11.tit.1.lib.7.ordinam.l.1. & 2 tit.1.lib.7.recopil.
10 *Conſuetudo immemorialis, non requirit oſtenſionem conſenſus Principis.*
11 *Conſuetudo non inducitur ex actibus facultatiuis, ſi ſit reſtrictiua libera facultatis: & quid requiratur*, n.13.
12 *Manutenibilis poſſeſſio non datur ex actibus facultatiuis: fallit* n.17.
14 *Facultatiua materia quando non dicatur*, n.15. & 16.
18 *Conſuetudo, vt legitimè præſcripta dicatur, quod tempus, ſeu arbitrium requirat*, n.ſeq.

19 *Tempus longum inter præſentes, eſt* 10. *annorum, inter abſentes* 20.

22 *Conſuetudo, ſiue inter præſentes, ſiue abſentes introducitur ſemper decennio ſecundum communem.*

23 *Conſuetudo dicitur longa in iure, & n.*26.

24 *Conſuetudo ſemper introducitur inter præſentes, quia populus ſemper eſt præſens, nec introducitur contra extraneos.*

25 *Tempus ad inducendam conſuetudinem, non eſt determinatum in iure.*

26 *Diuturnum tempus etiam ſignificatur biennio, & quinquennio, aliquando ſignificatur annis* 40.

27 *Conſuetudo deſiderat annos* 30. *ſuper eo, ſuper quo populus nequit ſtatuere, veluti ſi eſſet in præiudicium libertatis Eccleſiaſticæ, &* num. 30. *ſed an verum* o.31.

28 *Tempus ad inducendam conſuetudinem, & arbitrarium, modo breuius, modo longius ſecundùm negotij qualitatem*, num.29. & 30. *quod videtur fieri vt in præſcriptione* o.33. & 34.

31 *Tempus ad conſuetudinem, vbi non conſtat de conſuetudinis duratione, eſt ſufficiens decem annorum in qualibet materia.*

32 *Conſuetudo, vt ſit legitima, non metitur per tempora præſcriptionis, ſed* n.33. *videtur aliud.*

33 *Conſuetudo abrogans legem Eccleſiaſticam, potius eſt in eius fauorem, perficiturque decennio.*

34 L.2.cod.quæ ſit longa conſoetudo, l. de quibus ff.de legibus, l.diuturna eodem.

35 Cap.fin.hoc tit. cap.1. eodem lib.6. cap. eum à me de electione.

36 *Conſuetudo requirit frequentiam diuerſorum actuum, ſed quot*, n.37. 38. 39. 40. *&* 41. *vbi quando ex vno continuato, &* numeo 42.

39 *Actus duo iudiciarij faciunt actionem ſolitam, ac proinde conſuetam.*

40 *Actus vtendi beneficio continuè, & ſucceſſiuè, dicitur vnus, ſicut vtendi ponte*, n.41. *explicatur* n.42. & 43.

42 *Actus continuus ad præſcribendum dicitur ſolum ille, qui habet continuatam poſſeſſionem; non enim eget humana operatione præcisè.*

44 Cap.Abbate de verb.ſignif.n.53.

45 L.ſi quis alia §.2.ff.quemadmodum ſeruitutes amittantur n.54.

Proteſtatio requiritur in præſcriptione.

46 L. cum de conſuetudine, ff. de legibus, & n.55.

47 L.5.tit.2.p.1.& n.56.& ſupr. n.9.

48 *Conſuetudo queit legitimè introduci ex ſola frequentia diuerſorum actuum; abſque eo, quod fiat in contradictorio iudicio, & de ratione*, n.50. & 51.

49 *Conſuetudinis animus, non minus actibus extraiudicialibus, quam iudicialibus declaratur.*

51 *Conſuetudo non differt à lege, niſi tanquam tacitum, & expreſſum.*

52 *Conſuetudinis inductio non requirit actiones iudiciales, ſed vulgares.*

58 *Frequentia actuum debet eſſe vniformis ad conſuetudinem viſitatorum, aliàs erit dubitatio quid populus præſenſerit.*

59 *Conſuetudo vnico actu contrario, ſeu difformi, non ſtat, etiam ſi mille actus ſtent pro ea, dum ille actus fiat à populo, & ea nondum ſit perfectè introducta*, n.60.

VT ad hac, & alias difficultates breuiter reſ- 1
pondeamus, iactis, & præmiſſis, quæ proximè dixi in Rubrica, præmitto cum Chriſtinæo *volum.4. deciſ.212. à num.* 42. & cum Stephano Nathen *tit.9.de Iuſtitia vulnerata cap.1.à num.*5. quod cum conſuetudo vim legis habeat, & obliget iudices ad ſe, ei conformandum, & conſiſtat in materia, quæ eſt frequentia actuum; quod ita ſæpè factitatum, quod ita conſuetum ſit fieri,
† ſitque conſuetudo quaſi communis aſſuetudo; 2
item conſiſtat in forma quod illi actus frequentes tales ſint, vt ex iis elici poſſit tacitus populi conſenſus, qui conſuetudini vigorem tribuit, ex tacita videlicet populi conuentione, applicando conſenſum populi ſupradictis actibus, tanquam
formam circa materiam.† Et itidem requirat con- 3
ſuetudo quatenus eſt obligatoria, & in futurum obſeruanda, actuum frequentiam, videlicet tot, & tales. qui veriſimiliter ad notitiam populi per-
uenire queant. † Et frequentia actuum inducat 4
conſuetudinem, quatenus eſt facti, & tacitus populi conſenſus inducat eam, quatenus eſt iuris;
ideoque vocetur ius non ſcriptum. † Indeque 5
Oldradus *conſ.*254. optimè dicit, nempè vt conſuetudo tria contineat. Primo actuum frequentiam. Secundo habitum generatum. Tertio ius ex vtroque collectum. Et deſuper requirat Barboſa *in cap.fin.hoc tit.num.*18.vt actus ad conſuetudinem inducendam requiſiti facti fuerint eo modo, & intentione inducendi conſuetudinem; id eo benè de aſſignatis, & aſſignandis quæſtionibus hic inquirimus, præter alias ſub Rubro poſitas.

Ad primam igitur partis quæſtionem, habita 6
differentia, inter ſtylum, conſuetudinem, & vſum, de qua *infra* ſub quæſtione fin. huius Rubricæ. Reſpondeo non quemcumque vſum veram eſſe conſuetudinem, cum ad illam de iure deſiderentur plura, quod moribus ſcilicet vtentium, & tacito populi conſenſu ſit introducta, *l.de quibus ff. de*
legibus, l.quod maior ff.ad municip. † Adeo vt ad 7
inducendam conſuetudinem, potius populi, quàm Principis deſideretur conſenſus vt notat gloſſa *in cap.in iſtis 4.diſt.* quamvis iure Regio ſcientia, & patientia Regis deſideretur, vt *in l.5.tit.2.p.1.l.11. tit.1.lib.7. ordinam, l.1. & 2. tit.1. lib.7. recopilat.* Auendañus *de exequend.mandatis cap.8.num.3.* & alij communiter; ſic vt non ſit neceſſaria expreſſa
Principis ſcientia, ſed ſufficiat tacita. † Igitur 8
Bartol.*in l.2.n.22.ff.ſoluto matrim.* Decios *conſ.*219. *num.2.* verſ. *ſecundo hoc idem*, Afflictis *deciſ.*280. *num.9.* Aymon.*conſ.96.num.*5. dicunt, vt nonquam ex vſu diformi introducitur conſuetudo. Ludouiſius *deciſ.*162. *num.8.* vbi dicit ſic dictum in vna ciuitatis Caſtellæ bonorum 27. Iunij 1578. coram Cantucio, & in vna meliteo. præcedentiæ 5. Decembris eiuſdem anni coram Patriarcha Alexandrino; ſed Beltramin. Oliuerius *dict. deciſ.*162. *num.*14. extendens limitat, vt ſi actus difformes, non eſſent inter ſe incompatibiles: tunc eorum deformitas non impediat conſuetudinem, ſic cum Decio *conſ.*11.*num.*12. verſ *aduertendum*; & quod ſic fuit ſequuta Rota, *deciſ.*356.*num.4. par.1. in recentior.* vide *quæſt.6.*

Quare

Digitized by Google

9 Quare benè Azeuedus *in l.14.tit.15.lib.4. re-*
copilat. dicit hoc modo intelligendas eſſe præ-
dictas leges Regias Partitæ; itavt ſufficiat ſola
ſcientia officialium, & iudicum, & ad minus ta-
citus legalis Principis conſenſus: pro quo faciunt
Bald. *conſ.* 340. *lib.* 5. Caſtrenſis *conſ.*203. verſ.
10 *ad ſecundam*, † adeo vt quotieſcumque præ-
ſcriptio, vel conſuetudo, eſt immemorialias, non
ſit neceſſarium oſtendere Principis cooſeoſum:
nam temporis antiquitas haber ius conſtitutum
l.2.§.ductus qua ff.de aqua pluaia: copioſè oſten-
dit Couarruu. *in regula poſſeſſor. 2. part. in princ.*
*num.*8. & relatio Gutierrez *in pract.lib.*1.*quaeſt.*85.
*num.*1. & faciunt quæ dixi *in cap. ante pen. de*
probat; ſed de hoc cohſenſu Papæ, ſeu Principis
vberius dico *infra in cap.fin.*
11 Iterum aduertes vt in facultatiuo actu non poſ-
ſit fieri fundamentum ad inducendam conſuetu-
dinem, Caldera *conſ.*1. *&* 3. *hoc tit.* Decius *conſ.*
175. *num.*6. latè Roland. *conſ.*53. *num.*38. *lib.*2.
Alex.Ludouiſ. *dict. deciſ.*162. *n.*10. vbi Beltram.
*num.*16. cum Rota, Surdo, & aliis, ait quod ex
actibus falcultatiuis non inducitur conſuetudo
reſtrictiua liberæ facultatis, qui optime ex multis
12 expendens, † addit quod ex dictis actibus nec de-
tur poſſeſſio manutenibilis, non obſtante quo-
cumque lapſu temporis, etiam immemoriabili
13 cum Surdo *conſ.*127. *num.*82. † Etiam dicit quod
vt acquiratur poſſeſſin, & inducatur conſuetudo,
ſeu præſcriptio, etiam in actibus facultatiuis, eſt
neceſſe quod præcedat prohibitio, ſeu cootradi-
ctio, cum ſubſequuta acquieſcentia ex Paulo,
Seraphino, & Gonzalez *in regula* 8. *Cancell.*
gloſſa 5. §.6. *num.* 36. *&* 37. pergens ait; quia
14 ſæpè oritur difficultas, † an materia ſit facultati-
tiua; primo ſciendum eſte, vt non dicatur, quan-
do præcedit titulus: nam tunc actus ſequentes
præſumuntur facti in vim tituli præcedentis ad
excluſionem talis actus voluntarij: ſic cum Me-
nochio, & ex deciſione ſpeciali in vna Calagurit.
Iuris viſitandi de Aquila 13 Februarij 1617. co-
15 ram R. P. Peruſino. † Et vt ſecundo excludatur
præſumptio facultatis ex pluralitate actuum ge-
ſtorum per longum temporis interuallum cum
Ripa *in cap.*3. *de cauſa poſſeſſ. num.*55. & Graſſis
*deciſ.*1. eodem, Seraphino *deciſ.* 212. *num.*2. *&*
*deciſ.*323. *num.*4. & ſic fuiſſe dictum refert, Bel-
tram in Oliuer. *dict.num.*16. in Toſculana Silua-
rum 6. Iunij 1616. coram, R. P. Veſpio; etenim
dicit vt toties multiplicata gratia, non ſit præſu-
menda, vt dicit Rota, *deciſ.* 397. *num.*3. *part.*2.
16 *in recent.* † Item tertio dicit vt non procedat
dicta regula fauore cauſæ piæ, & Diuini cultus;
tunc enim non cenſebitur actus facultatiuus, nec
materia facultatiua; vt dixit Rota *deciſ.*470. *n.*7.
17 *in fine, part.*1. *recent.* † Hæc inquam Oliuerius
Beltram. *dicta deciſ.*162. ſub *dict.num.*16. aduer-
tit dicens, vt etſi ipſe *ibi* dixerit non dari poſ-
ſeſſiooem manutenibilem in actibus facultatiuis.
Tamen hoc procedere quando conſtat clarè ma-
teriam eſſe facultatiuam; cum alias prætextu ma-
teriæ facultatiuæ non ſit ita de facili manutentio
denegaoda; niſi præſumptio ſit valdè vehemens:
ita ex Seraphino *deciſ.*323. *num.*3. Et de hoc arti-
culo ſunt videndi Decius *conſ.* 8. *num.*4. Surdus
*conſ.*127. *num.*81. Rota *deciſ.*77. *dict. num.*5. *p.*1.
diuerſ. Rota *deciſ.* 536. *ſub num.*4. *part.*2. *in re-*
centioribus, Paulus de Caſtro *in l. qui hominibus*
*num.*2. verſ. *ſed tamen ff. de ſeruit. vrbanor.* Sera-
phin. *deciſ.* 1086. *num.*1. Rota *deciſ.* 530. *num.*2.
& part. 2. *in recent.* quæ multis extendere valebis
ex his, quæ dixi *in cap.*12. *de præſcript.* vbi an
præſcriptio habeat locum in facultatiuis: & *ibi*
dicta poteris ſatius intelligere ex hic dictis, An-
dreas Valenſis *hic* §.2. *ſub num.* 5. cum Farinacio
*deciſ.*112. reddens rationem; quia multa per pa-
tientiam tollerantur; quæ ſi in iudicium dedu-
cantur, exigente iuſtitia, tollerari non debent,
cap. cum iam dudum de preb.
Ad ſecundam difficultatis partem, etſi Silue- 18
ſter, & alij ex antiquis ab eo relati verbo *conſue-*
*tudo quæſt.*2. exiſtimeot diſtinguendum eſſe inter
conſuetudinem præſcriptam inter præſentes, &
inter abſentes, vt in illa decennium ſufficiat; in
hac vero viginti anni deſiderentur, † eo quod at- 19
tenta iuris diſpoſitione, longum tempus appelle-
tur inter præſentes decem annorum, inter abſen-
tes verò viginti, vt *in* § 1. *inſt. de vſucap. & ex l.*5.
*tit.*2. *part.*1. vbi dicitur conſuetudinem introduci
propter vſum populi 10. vel 20. annorum, iuxta
late dicta *infra* de præſcriptionibus. Et ita loquitur
Silueſter, dicens requiri in abſentia Principis 20.
annos, ſiue ad legem inducendam, ſiue abro-
gandam. † Imo Tannerus *tom.*2. *diſp.*5. *quæſt.*7. 20
dubio 1. *num.*8. ſic ait, aliqui addunt ad præſcri-
ptionem contra ius canooicum requiri 40. anno-
rum ſpatium, contra ius ciuile 10. inter præſen-
tes, 20. inter abſentes, quibus adſtipulantur
Azor. *tom.*1. *moral. lib.*5. *cap.*17. *quæſt.*8. Molina
*tom.*1. *tract.* 1. *de Iuſtitia, diſp.*7. & alij; eo quod
longum tempus inter præſentes ſit decenoium,
inter abſentes biennium, vt tradit *lex. fin. cod. de*
præſcript. longi temporis.
Video enim alios etiam Doctores diſcordes 21
eſſe: nam Conanus *lib.*1. *comment. n.*6. & Hoto-
man. *in dict.* §. *ex non ſcripto inſt. de iure naturali*,
afferunt requiri tempus immemoriale, cuius nulla
extat memoria: & quale hoc ſit dixi *infra ſub*
cap.fin. de præſcript. & alibi *in eo tit.* Alij inquam
diſtinguunt: nam conſuetudo eſt præter legem
ciuilem, vel contra legem ciuilem; & in hoc
caſu decennium ſufficere dicunt, vel eſt contra
legem Canonicam; & tunc quadraginta annos
requiri autumant ſic Scheneidubinus *in dicto* §.
*ex non ſcripto num.*5. & præter alios Tannerus, *vbi*
ſupr. imo & abſolutè dicunt Panormit. *in cap. cer-*
tificari de ſepulturis, Barthol. *in dicta l. de quibus*
*num.*14. Albericus *ibi num.*81. Iaſon. *num.*43. Alex.
*conſ.*5. *num.*11. quod ſi ſit præter legem, decem
anni ſufficiant; ſi verò contra legem quadraginta
anoi requirantur noo diſtinguentes inter ius Ca-
nonicum; & ciuile
Nihilominus quia conſuetudo differt à præſcri- 22
ptione, exiſtimant alij ſecundùm regulas iuris, non
habita diſtinctione inter abſentes, & præſentes
longo tempore hoc eſt annorum decem ſufficien-
ter introduci conſuetudinem, vt reſoluunt Bartol.
Albericus, & Iaſon. *vbi ſupra, Panormit, in cap.*
*fin. hoc tit. n.*14. Alex dicens communem *conſ.*133.
Curtius Iunior *conſ.*42. *n.*7. quibus accedunt Præ-
poſitus *in* 1 *part. D. Thomæ quæſt* 97. *dubio* 1. *n.*10.
& dubio 2. *num.*13. Iacob. Gordon. *in ſumma tom.*2.
*lib.*2 *quæſt.*14. *cap.*4. *num.*14. *&* 15. Megalius *in*
promptuario, verb. *conſuetudo num.*5. *&* 8. Bonellus
Bonacina, Maſcardus, & Sa, quos refert, & ſe-
quitur. Caſtrus Palaus *tom.*1. *tract.*3. *diſp.*3. *puncto*
2. §.2. *num.*5. quia iura tantum requirunt longum
tempus, quod eſt decennij ad conſuetudi-
nem inducendam, & Suarez *de legibus lib.* 7.
cap. 18. *numero* 11. commendat notandam

diſtinctionem inter leges Canonicas, & ciuiles: nam in iſtis idem tempus ſofficit ad legem abrogandam, quod ad introducendam, annorum ſcilicet decem; quia ius ciuile in hoc diſtinctionem non facit.

23 Et ſic optimè Doctores appellant hanc diuturnam conſuetudinem *in l.diuturna ff.de legibus*, longam *in l.1.cod.quæ ſit longa conſuetudo*; & ſic *in c. Cumana de electione*, appellatione conſuetudinis, ſolùm legitimè præſcripta continetur: ita ibi omnes, & Alex. *conſ.175.in princ.lib.*6. Beroius *conſuet.*157.*lib.*3. Decius *conſ.*486.*num.* 26. præcipuè, quoties mentin conſuetudinis à Canone, vel à le-
24 ge, facta eſt. † Nec enim, vt ait Bart. *in dicta de quibus ff.de legib.num.*14. præfatum diſtinctionis membrum inter abſentes non habet locum in propoſito noſtro: nam populus ſemper eſt præſens, conſuetudo enim nunquam præſcribitur contra extraneos, ſed inter ipſoſmet ciues inducitur, & comprobat cum Bart. & aliis Gregor. Lopez *in l.*5. *tit.*2. *quæſt.*1. *gloſſa* 4. Burgos de Paz *in l.*1. *Tauri num.*207. Albericus *in dicta l. de quibus n.*81. Corneus *conſ.*192. *lib.*1. *ad finem*, & facit regula textus *in l.proponatur ff. de iudic.*

Ego inquam; quia conſidero, vt non inue-
25 niatur in iure expreſſum decennium, vt neceſſarium ad præſcribendam conſuetudinem, ſed ſolùm iura de tempore diuturno mentionem facient exiſtimo, vt vetus tempus præſcriptionis conſuetudinis, non eſſe in iure determinatum. †
26 Nam diuturnum non ſemper ſignat decennium vt *in l. cum Domini* 56. *ff. locati*, vbi diuturnum tempus ſignificat biennium, & *in l.*3. §.2. *ff de re militari*, vbi ſignat quinquennium; imò, & aliquando longum, & diuturnum ſignat 40. annos, vt notat Cujacius *lib* 18. *obſeruat.cap.*18 arg. textus *in l.2.cod. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annor. l. qui in*
27 *prouincia* 57. *in* §. *in lib.*2. *ff de ritu nuptiar.* † Et ſic Romanus *ſingul.* 101. & 102. ait vt communis relata doctrina non eſt indiſtinctè admittenda; quia quando conſuetudo induceretur ſuper eo, ſuper quo populus, non poteſt ſtatuere; tunc neceſſarium eſſe 40. annorum ſpatium, veluti quando conſuetudo populi eſſet in præiudicium libertatis Eccleſiaſticæ, vt notat Menoch. *de arbitr. lib.*2. *cent.*1. *caſu* 83. *num.* 6. qui dicit aliàs decennium ſufficere, ſiue ſit contra legem, ſiue præter legem, Bertrand. *conſ.* 139. *lib.*6. *num.* 1. Dueñas *regul.*138. Maſcardus *de probation. concluſion.*414. *num.*32.

28 Quare dicendum eſſe arbitror tempus ad inducendam, & corroborandam conſuetudinem, eſſe omninò arbitrarium, ſcilicet vt hoc totum negocium relinquatur arbitrio prudentis, & Docti viri qui perſpectis omnibus circunſtantiis, iudicet quando conſuetudo tantùm temporis viguerit, vt meritò credatur adeſſe notabilem, & tacitum conſenſum Principis, ſeu Legiſlatoris, nolentis vlterius obligare ſuam legem; ſic vt quandiu non conſtiterit conſuetudinem duraſſe per tempus ſufficiens, ſpectandum ſit tempus decem annorum: nec vltra aliud docent in terminis Menochius *de arbitrar.cent.*1. *caſu* 83. *à num.*6. Corraſius *in dict. l.de quibus num.*8. *ff. de legibus*, Duarenus *de leg. cap.*11. Antonius Faber. *in l.quod non ratione n.* 38. *ff.de leg.* Conan. *lib.*1. *commentarior.cap.*10. Granadus *in cap.*1. *D.Thoma tract.*3. *p.*2. *diſp.*16. *ſect.* 1. *num.*9. cum Soto *lib.*1. *de iuſt.quæſt.*7. *art.*1. Medina *ad articul.*3. *quæſt* 97. Baſilius Pontius *de matrim. lib.*6. *cap.*5. *num.*8. Monteſinus *in p.*1. *tom.*2. *diſp.*23. *quæſt.*3. *num.*225. Silnius *in p.*2. *D.Thomæ tract. de legib.quæſt.*7. *art.*2. † Cujacius *lib.*2. *obſeruat.c.*1. 29
Lorca *in p.*2. *D.Thomæ tom.*2. *de legib. diſp.*29. *n.*2. qui omnes dicunt id relinqui Iudicis arbitrio, qui pro negocij qualitate, modo breuius, modo longius tempus neceſſarium eſſe ad inducendam conſuetudinem, arbitrabitur; quia vt rectè dicit Corraſius *ſuprà* in minoribus rebus, rectè arbitrabitur Iudex conſuetudinem decem formari iuxta communem opinionem; in maioribus verò maius tempus ſpectabit. † Nam ſi de introducta con- 30
ſuetudine contra Eccleſiam agatur, 40. annorum ſpacium neceſſarium eſſe dicendum ſit, vt aduertit Panormit. *in cap. fin. hoc tit. num.*11. Baldus *in dicta l.de quibus num.*27. Iaſon. *num.*48. ſed vt ait Menochius *ſuprà num.*6. hæc vltima doctrina non videtur procedere in conſuetudine introducta inter ſubditos Eccleſiæ, quoad bona temporalia; quia tunc illud tempus ſufficit in bonis Laicorum: ſic ex multis reſoluens.

Tamen; quia hæc diſceptatio videtur regulari 31
iuxta regulas temporis ad præſcribendam, tam res Laicorum, quàm Eccleſiæ, de cuius temporis differentia pleniſſimè dixi *ſub Rubrica*, & *tit. de præſcript.* vbi de triennali, decennali, vicennali tricennali, quadrageonali; item centenario, & immemoriali tempore, iuxta rerum præſcribendarum diuerſitatem, & ex ea doctrina non regulari tempus ad inducendam conſuetudinem; ideò Granadus vbi *ſuprà in p.*2. *D. Thoma tom.*7. *p.* 2. *diſp.*16. *ſect.*2. *num.*9. dicendo vt quoties non conſtat conſuetudinem duraſſe per tempus ſufficiens tunc ſpectandum tempus annorum decem, quod vocant longæuum, & ſufficiens ad præſcribendum, ac proinde ad abrogationem legis, quæ minus requirit, addit, longius tempus, & multò magis tempus 40. annorum nullo modo requiri etiam ad conſuetudinem legitimè præſcriptam contra legem Eccleſiaſticam. † Sic vt non ſolùm 32
Vaſquez, ſed etiam alij graues Doctores rectè docuerint; quia id iure non habetur; quia licet ad præſcribendum contra bona Eccleſiaſtica, id ſpatium exigatur in iure, longè diuerſam eſſe dicunt rationem in conſuetudine: nam præſcriptio tollit ius quod Eccleſia habebat ad bona Eccleſiaſtica, etiam ſi hæc non conſentiat; ideoque voluerit Ius Canonicum in fauorem bonorum Eccleſiaſticorum, tam longum temporis ſpatium requiri; ſed conſuetudinem ſolùm tollere obligationem legis, quatenus affert tacitum ſaltem conſenſum Principis, qui ſufficienter cognoſcitur in decennio.

Quare non debet repudiari Caſtrus Palaus, qui 33
*tom.*1. *tract.*3. *diſp.*3. *puncto* 2. §.2. *num.* 9. dixit, vt conſuetudo abrogans legem Eccleſiaſticam, non ſit contra Eccleſiam, ſed potius pro illa, cum conſenſu ipſius Eccleſiæ tradito *in cap.fin. hoc tit.* hæc abrogatio procedat, ſed præſcriptiones, quæ ſunt in fauorem Eccleſiæ, & non contra illam non indigent ſpatio annorum 40. ſed decennio perficiuntur, vt tradit Rota *in nouiſ.p* 2 *deciſ.*375. *num* 8. apud Farin. ergo; tamen cum infinitis reſoluit Diana *p.*6. *tr.*5. *reſ.*2. & 3. de iure ciuili conſuetudinem, contra illam legem decennio eſſe præſcriptam per textum *in dicta l.*1. *cod. quæ ſit longa conſuetudo*, & *ex l. ſed ea, quæ ff. de legibus*; ſed contra ius canonicum, & Eccleſiam debere eſſe quadragenarium, ex *authentica quas actiones cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* hancque opinionem ait ſæpius fuiſſe ab Eccleſia canonicatam

à

Digitized by Google

à Sacra Rota, vt patet in vna Geiunden. adminiſtrationis, die 13. Maij 1630. coram Vetoſpio apud Guetilios Venetos, *deciſ.375.num.10.* hanc ſic teneot Ferdinandus Oterus *in dicto cap. fin. hoc titulo*, Corneus *lib.2.conſ.193.num.14.* Alex. *lib.2. conſ.68. num.7.* Socinus Senior *conſ.160. lib.2. num.19.* Ruinus *lib 4 conſ.115. num.1.* Decius *conſ.134.* Aretinus *conſ. 44. num.1.* Ciatlinus *in diſput. forenſ. cap.15. num. 86.* Baldel. *lib.5. diſput.47. num.13.* Leſſius *lib.2. de Iuſtitia cap.6. dubio 14. num.47.& dub.8. num. 25.* Rebellus *de Iuſtitia part.1. lib.1. quæſt.15. num.12.* Layman. *lib.1. tract. 4. cap. 24. num. 6.* Reginald. *tom.1. lib.13. cap.23. num.247.* Maldetus *in part.2. D.*
34 *Thoma quæſt.97.art.3. num.1. in fine*, † ob quod poteſt dici ſic commenſurandum arbitrium iudicis, & boni viri prudentis de iure; quantumvis differant præſcriptio, & conſuetudo; nec eſſe praxim oppugnatione dignam, propter difficultatem aliter arbitrandi.

35 Nec his omnibus obſtat quod in quibuſdam iuribus conſuetudo dicatur *longæuus vſus, l.2.cod. quæ ſit longa conſuetudo, vel inueterata, dicta l. de quibus ff.de legibus*, aut *vetuſtate probata*, Iſidorus *lib.5. ethymolog. cap.3.* vel *longa*, *dict. tit. cod. quæ ſit longa conſuetudo*, ac *diuturna*, *l. diuturna, ff.de legib.*; quia reſpondetur in illis locis non deſignari tempus neceſſarium ad eius introductionem, ſed ſolùm tempus, quo poſtquam introducta fuit, durauit, aut durat; quia ſcilicet pleræque conſuetudines, non tantum receptæ ſunt à decem anois, quod tempus in iuris textibus, (dicitur longum, & diuturnum,) ſed plurimæ ab hominum memoria; atque ita inueteratum longæuum, & longum, & diuturno eſſe accidentia conſuetudinis; non etiam ad eius ſubſtantiam, vel introdoctionem requiſita.

36 Nec etiam obſtat quod *in cap.fin.hoc titulo,& in cap.3.eodem lib.6.& in cap. cumana de electione*, velit Pontifex conſuetudioem, vt detogare poſſit Iuri Eccleſiaſtico, eſſe legitimè præſcriptam; qoia ſenſus eſt, quod debeat eſſe legitimè introducta; ita Aodreas Valenſis *in hac Rubrica §.2. num.4.* vbi addit quod licet quædam iura, velint conſuetudinem longi temporis, habere vim legis, aut etiam legem tollendi, ſed eas oon definire quantum debeat eſſe tempus ad conſuetudinem introdocendam, & dum longum tempus in iore, vocatur tempus decem annorum, id intelligi de tempore requiſito ad præſcribendas quaſdam res, quod vocatur longum, ad diſtinctionem alterius temporis breuioris, putà quadriennij ſufficientis ad præſcriptionem quarundam aliarum rerum; vt in *tit. de quadriennij præſcriptione*; & ita concludit *ſub num.2 dict.§.2.* vt licet ad præſcriptionem determinatum ſit tempus vtroque Iore Ciuili, Canonico; imo, & Iure Regio, ſed neutro definitum quaotum requiratur ad conſuetudinem, quæ vim legis habet, & ſpeciem iuris conſtituit, atque à præſcriptione differt multùm.

37 Ad tertiam quæſtionis partem, an requiratur freqoentia diuerſorum actuum, vt conſuetudo legitimè inducatur, & omnes fatentur requiri ex textu *in dicta l.1. cod. quæ ſit longa conſuetudo, l.3. cod. de ædificiis priuatis*, & probat Duuallius *in part.2. D.Thomæ tract. de legib. quæſt.7. art.2.* à
38 ſolo nomine *conſuetudo*. † Tota verò difficultas eſt in quodam numero, & cuius qualitatis eſſe debeant. Et quamvis aliqui dixerunt duos ſufficere actus, vt in criminalibus cauſis videtur *ex cap. fin. 2c. quæſt. vltima*, ſed hæc opinio fallit ſic abſolutè, cum non in omnibus caſibus, ex duobus actibus populi conſenſus deduci poſſit, vt notat Bart. *in dicta l.de quibus*; quia ex illis non oſtenditur actuum frequentia, vt *in l. item apud Labeonem, § aliud eſt ff.de iniuriis*; ſed Angelus in verb. *conſuetudo*, ſequutus Panormitan. *in dict.cap.fin.hoc tit.* affirmat duos, aut tres actus ſufficere quando Princeps ſcit, & tollerat; idem videtur dicere Siluester verb. *conſuetudo 7.* & Duuallius *ſupra*, dixit vt in cauſis ciuilibus requirantur quatuor. † Imo addit quod ſi duo illi actus 38
ſint iudiciarij, ſufficiant 3. idem ſi ſint notorij, tum quia conſuetum idem eſt, ac ſolitum. † Duo 39
enim actus iudiciarij faciunt actiooem ſolitam, ac proinde conſuetam; quia Iaſon. *in dicta l.de quibus num.51.* illud expreſsè affirmat, quem ſequitur Emanuël Sa, verb. *conſuetudo*; ſed Monteſinus *in p.2. D.Thom.tom.2.diſp.23.q.13. num.224.* aſſerit, quod conſuetudo fit ex frequentatione plurium actuum; ſic vt non ſufficiat vnus, aut binus actus, ſed requirantur plures, & eorum frequentatio: & Leſſius *lib.2.de iuſtit. cap 6. dub. 14. num.10.* dicit vt conſuetudo dicatur contraria, ſufficere bis, ter contractum actum eſſe.

Ego autem attenta diuerſitate Doctorum; 40
imo & quod Siluester *num. 6.* & Angelus *num.7.* dixerint in aliqoo caſu ſufficere vnum, aut binum actum ad conſuetudinem inducendam, vt quando, v.g. Ille actus habet cauſam ſucceſſiuam, vel permanentem diuturnam, vt ſi beneficium aliquod Eccleſiaſticum detur Sacerdoti religioſo, qoi illud obtineat per annos viginti, aut plures; quia talis actus videtur ſufficere ad cooſuetudinē, vt colligitur ex *cap.cum de beneficio de præb. lib.6.* & hunc dicendi modum referant Bart. *in dicta l. de quibus*, & Panormit. *in dicto cap.fin. hoc tit.n.17.* probantes ex *dicto cap.cum de beneficio*; item etiam per vnum actum ædificandi Pontem, quo acqui-
ritur ius, ſi Pons aliquo tempore durauit, † exiſti- 41
mo in præſenti dubio dicendum hoc totum relinquendom arbitrio iudicis, qoi prudenter diſtinguet, quando frequentia actuum inducat conſuetudinem: ſic teſtantur Corneus *conſ.179.lib.3.* Marſilius *in l.quæſtiones num.44.ff de quæſtionibus*, & relati à Menochio *de arbitr. caſu 81. num.4.* Duaren. *de legib.c.12.* Tiraquel. *de primog. quæſt.9. num.1.* & praxi ſeruandum eſſe teſtantur Gregor. *in l.1.tit.2.p.1.* verb. *de aquellas cauſas*, Diana *p.6. tract.5. reſ.7.* verſ. *ſed circa*, verb. *vnde*, Baſilius Pootius *de matrim.lib 6.c.6.num.1.* cum Conano, Duareno Scheneidouino, & aliis penes ipſum.

Nec enim exempla de vno actu conuincunt, 42
quæ ſolùm habent locum in præſcriptione ordinaria, in qua non eſt neceſſarius præcisè actus conſiſtens in humana operatione, ſed ſufficiat continuata poſſeſſio; quam vocant Theologi habitualem; eo quod præſcriptio plerumque verſatur circa res, aut perſonas; & ſic quando in illa vnus actus ſufficit, non dicamus actum propriè durare, ſed eius effectum, qualis eſt poſſeſſio,
† imo & in prædictis exemplis moraliter interue- 43
nire actuum frequentiam, videlicet vtendi beneficio, aut Ponte. Quare Monteſinus *vbi ſupra* in prædicto exemplo, *cap. cum de beneficio*, ſibi videri, ait vt in illo caſu cooſuetudo poſſit obtinere vim legis, quantum ad hoc, quod eſt facere perſouam aliquam habilem ad obtinendam præbendam, vel aliquid aliud.

narrata, Caſſadorus *deciſ.7. de præb.* Cardin. Puteus *in deciſ.*131. *lib.*1. & ſic reſolutum fuiſſe, tradit Riccius in certa cauſa Vergelen. Abbatiæ 6.
9 Martij 1589. coram Seraphino. † Limitat tertio principalem concluſionem Riccius *ſuprà*, cum Aquil. de Graſſis *in deciſ.8. de præb. & Dignit.* ſi beneficio manuali non fieret mentio; quia tunc non vitiatur gratia; & propterea infert idem Riccius, quod præceptoria Sancti Ioannis ſunt manualia, & non comprehenduntur in diſpoſitione *cap.2. de præb. lib.6.* ſic cum eodem Graſ. *in deciſ.9. eodem tit.* ad quod facere dicit optimam deciſionem Mohedan. 10. *de cauſa poſſeſſion. & prop.*

10 In gloſſa *hic* de mentione ibi: *Si de terra eſt oriundus*, notat Barboſa *hic num.7.* quod ſi forenſis, vel alienigena impetret beneficium falsò dicens ſe eſſe Clericum talis Diœceſis, vel non facta mentione, de loco ſuæ originis; ſeu de ſua Diœceſi, gratia ſit ſubreptitia: cum multis Garcia *de benefic. p.8. cap.9. num.* 16. applicabis nonnulla, quæ dixi *ſupra in cap.34. & 35. hoc tit.* †
11 Etenim cum aliis multis dicit Barboſa *hic num.*8. procedere; quia beneficia oriundis potius, quàm exteris ſunt conferenda: ad quod applicabis quæ noto per textum *ibi in cap. ad decorem de inſtitu-*
12 *tionibus.* † Et adiicies pro exornatione huius dicti *quæſt.*8. de qua *in cap. deputati* 16. *de iud.* vbi egi de ea, an, *Expoſiti, & quorum origo incerta eſt ſint irregulares, vel inhabiles ad officia publica.*

13 Vnum tamen notat Barboſa *hic ſub dict. n.* 8. in verſ. *quid*, quod ſi quis exprimat in ſupplicatione ſe eſſe Clericum alicuius Diœceſis, cum reuera ex ea oriundus non eſſet, ſed Domicilium vel beneficium in ea tantùm obtineat, gratiam non eſſe ſubreptitiam ex Rota *in deciſ.* 76. aliàs 628. *ſub hoc tit.* quam ſequitur Rebuffus *in reper. cap. nulla 2. de conceſſ. præbendæ in 3. qualit.* Mandoſius *ad regul.16. Cancel. q.42. n.8.* & ex aliis apud Garciam *p.5. de benef. c.4. n.43. in fine*, Campanil. *in diuerſorio Iuris Canonici, Rubrica 11. c. 13 num.*195.

AD TEXTVM
IN CAPITE XLIII.
Quia Nonnulli, & fin. hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum cedi non poteſt; expenditur*, numero 2.
2 *Reſcriptum ſuper certo ſubiecto conceſſum, non extenditur ad futura ſubiecta ſeparata, cum non trahatur ad lites futuras, ſicut nec mandatum procuratorium limitatur*, numero 4.
4 *Sententia ſi ferri poteſt ſuper iure ſuperueniente, extenditur reſcriptum.*
5 *Exceptio vt cauſæ continentia non diuidatur, impedit litis ingreſſum.*
6 *Continentia cauſæ quando diuidi poſſit; ſi pars debiti ab vno petatur coram vno Iudice & alia pars coram alio.*
7 *Citatus ad vnam cauſam, num ſit obnoxius reſpondere ſuper alia.*
8 *Litterarum abutens commodo eis caret.*
9 *Condemnare tenetur Iudex victum in expenſis ſi petita fuerint, &* n.11.
10 *Clauſula* Ius, & Iuſtitiam miniſtrare, *quid importet remiſſiuè.*
11 *Reſcripti virtute, qui Iudex non eſt condemnat in expenſis.*

TExtvs iſte enumerat plures caſus, 1
quibus inualidantur litteræ, & reſcripta impetrata ſi in illis vtantur modo indebito, & extra tempus, ſeu cauſam ipſarum; etenim ſatis littera explicat caſus, & Barboſa *hic* expendit: nam in verb. *alius eiuſdem nominis eradunt*, dicit *num.3.* ex Tyraquello *de retract. linag. §.16. gloſſa 1. num.*45. quod reſcri-
ptum cedi non poteſt. † quod comprobatur ex 2
dictis *ſuprà cap.*34. vbi quod reſcriptum impetratum contra hominem alicuius Diœceſis, non extenditur ad hominem eiuſdem nominis alterius Diœceſis: & *ibi in cap.35. & cap.*36. vbi ſatis probatur reſcriptum eſſe ſtricti iuris, & eſſe perſonaliſſimum. hic videtur probari; ſed tunc obiicies quæ dixi *in cap. quia 5. de reſcr.* per textum *ibi q.1. & quæſt.*3. vbi de obligatione ſucceſſoris virtute reſcripti impetrati contra prædeceſſorem, ſed clara eſt ſolutio.

Item ex verbis hic, *Ad futuras trahunt con-* 3
trouerſias, notat Barboſa *hic* reſcriptum ſuper certo ſubiecto conceſſum, non extendi ad futura ſubiecta ſeparata à ſubiectis de præterito; quia reſcriptum non trahitur ad lites futuras; prout non trahitur mandatum procuratorium, niſi aliud
exprimatur. † Sed limitat textum noſtrum *n.* 4. 4
non procedere, quando ſententia ferri poteſt ſuper iure ſuperueniente ex eadem ratione; quia reſcriptum non extenditur. Quare pro exornatione applicabis quæ dixi *in cap. dilecti 6. de iud. quæſt.*13. vbi egi de quæſtionibus illis. *An agens ad vnam rem aliam probans, debeat obtinere.* Et *An actio propoſita, quæ vere tempore litis non competebat, valida efficiatur ex iure ſuperuenienti.*

Et in verſ. ibi: *Coram diuerſis Iudicibus*: ex his 5
verbis notat Barboſa *hic* cum multis, quod exceptio, vt cauſæ continentia diuidi non debeat, impediat litis ingreſſum, cum continentiæ cauſa diuidi non debeat; ideò adiunges aliquid, quod ſub Rubrica de exceptionibus adduxi de hac exceptione, ne cauſæ continentiæ diuidatur; de cuius problema latiſſimè videbis quæ adduxi ex textu *ibi in cap. fin. de iudic. tota quæſt.*1. aliquid *ſub c.1. de cauſa poſſeſſ. & prop.* † Quod ſi dubites cum 6
gloſſa *hic* verb. *per varias litteras*, quatenus dicit vt creditor, qui partem debiti petit coram vno Iudice, non poſſit aliam partem petere coram alio, ne cauſæ continentia diuidatur an hoc habeat locum coram pluribus Ordinariis, an coram pluribus delegatis, & licèt de iſtis tantùm ſenſerint Butrius, Gemin. & Cardin. *in cap. diſpendia hoc tit. lib.* 6. verius eſt tamen, vt procedat etiam coram Ordinariis, ex identitate rationis, quam expendit *hic* Panormit. ſic ſic tenet cum aliis Balboa *in cap. 1. de cauſ. poſſeſſ.* intelligens reſpectu vnius ſummæ eodem tempore debitæ, ſecus ſi eſſent diuerſæ ſummæ, vel vna pars debita hodie; alia verò poſt tempus; quia tunc poterit hodie vnum

Iudicem

Iudicem adire, & conſequuta ſolutione, partis debitæ pro altera alterius temporis, poſſit alium Iudicem adire: nam tunc cauſæ continentia, non diuiditur; eo quod reſpectu ſummæ diuerſæ, & temporis cauſæ diuerſæ cenſentur.

7 Item idem Barboſa hic monet quæſtionem *num.7.* an citatus ad vnam cauſam ſit obnoxius reſpondere ſuper alia in eodem termino, & ſe remittit ad Afflictis *in cap.1. num.34.* de milite Vaſſallo, qui contumax eſt *lib. 2. fol.58.* ad Decium *in cap. cum parati num.8. de appell.* ad Iaſonem *in l.2.§.3.ff.caut.* ad Perez *in l.* verſ. *quarò 9. tit.2. lib.3. ordinam.* ad Tyraquel. *de retract. linagier. §. 35. gloſſa 4 num.28.* & ad alios: ſed *de hac quæſt.* dixi *in dict. cap. 1. de cauſa poſſeſſ. & propriet. quæſtione 7.*

8 Et *ibi* in verſ. *litterarum commodo careat*, notat Barboſa *hic num.8.* vt mereatur carere litterarum commodo, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate probans ex Gonzalez *in reg. 8. Cancellariæ, gloſſa 56. num.2.* Tuſcho *tom 6. litt. P, concluſ.754.* Suarez *de legibus lib.8. cap.36.* & ſe remittit Barboſa ad ea, quæ dicit *in cap. tuarum de priuilegiis*: ſed applicabis quæ dixi *ſub cap. pen. de præſcript.* & *alibi ſub hoc tit.*

In gloſſa ibi: *dummodo*, Barboſa *num. 10. 11. & 12.* notat quod Iudex tenetur condemnare vi- 9
ctum in expenſis, ſi petitæ fuerint, † & quod 10
virtute clauſulæ *Ius, & Iuſtitiam miniſtrari*, poſſit Iudex in expenſis condemnare; & quod Iudex, à quo grauamen fuit interpoſitum, poſſit in expenſis condemnare, quando Iudex, ad quem condemnationem omiſit, pluribus hæc comprobans ea, & alia de condemnatione expenſarum latè leges in his quæ adduxi *in cap. finem litibus de dolo, & contumacia* & *alibi*: & de prædicta clauſula dixi *in Rubrica de libelli oblatione quæſtione 1. num.10.*

Et in verbis hic *in expenſis*, notat Barboſa hic 11
cum Maranta *de ordine iud. p.4. diſt.8. num.2.* quod qui non eſt Iudex virtute reſcripti condemnat in expenſis. Et ob id applicabis quod adduxi *in c. 2. de iudic. quæſt. 20.* dum egi de quæſtione illa. *An Iudices Regii, poſſint in expenſis condemnare Iudices Eccleſiaſticos, non deferentes iuſtæ appellationi & eos qui malè ad eos recurſum introduxerunt.* Et ad textum applicabis quæ de alternatiuo libello dixit Balboa per hunc *in cap.2. de libell. oblat. c.2. à num 87.* vbi ego dixi, Die Beatæ Mariæ Magdalenæ 1657.

AD RVBRICAM, ET TITVLVM DE CONSVETVDINE

PRÆMISSVM.

CVm ergo iam *ſub lib. 2. decretalium*, latè ac diſperſim ſecundùm ſubiectam materiam iurium tangentium hanc, diſputauerim de aliquibus quæſtionibus de vi ac effectu conſuetudinis; ideò, ne repetitiones faciam ſub hoc tit. eas tibi aſſigno, vt facilis poſſis te habere in conquirendis, quæ faciunt pro plena huius tituli materia.

QVÆSTIONES ALIBI Tractatæ aſſignantur hic.

1 *COnſuetudo an facere poſſit, vt Laicus cognoſcat de cauſis Clericorum*, dixi *in cap.2. de Iudiciis q.3.*

2 *Conſuetudo, an poſſit laico iuriſdictionem tribuere, vt in aliquo caſu ſpeciali iudicet de Clericis*, dixi *in cap.Clerici* 8. *de iudic.*

3 *Conſuetudo an facere poſſit, vt ſæcularis iudex, iudicet inter Clericos in minoribus conſtitutos in dicto cap.8. q.4.*

4 *Conſuetudo fundata, priuilegio trahendi cauſas ad tribunalia laica, an ſit reuocata per Bullam in Cœna Domini*, ibi *in dicto cap. 8. de Iudic. quæſt.5.*

5 *Conſuetudines Laicorum, & Clericorum, quæ mixta ſunt, an valeant, etiam ſi ſint contra libertatem Eccleſiaſticam*, dixi *in dict. cap.8. de Iudic. quæſt.7.*

6 *Conſuetudine an effici poſſit, vt Principes Laici acquirant ius collectandi Eccleſiaſticos*, ibi *in dict. cap.8. de Iudic. q.8.*

7 *Conſuetudo Iudiciorum introducta in foro ſæculari, an obliget Eccleſiaſticos*, dixi *in dicto cap.8. de Iudiciis q.15.*

8 *Conſuetudo loci an ſeruanda ſit inconcernentibus proceſſum*, in *cap. quod clerici 9. de foro comp. quæſt.3.*

9 *Conſuetudo, & priuilegium, an æquiparentur in iure*, in *cap. nouit. 13. de Iudic. q.55.* & dixi *in cap. cum contingat de foro comp. quæſt. 5.* vide *infra.*

10 *Conſuetudo an facere poſſit, vt actor clericus*
11 *conueniat laicum coram Iudice Eccleſiaſtico. † Et quid de Pontifice hoc faciente*, dixi *in cap. ſi Clericus Laicum de foro competenti, quæſt. 2. & ibi à num.9.*

12 *Conſuetudo, ſeu præſcriptio, an facere poſſint, vt Eccleſiaſticus acquirat Iuriſdictionem in Laicos, etiam inſcio Principe*, dixi *in cap. licet ex ſuſcepto de foro comp. q.2.*

Conſuetudo quare efficere poteſt, vt clericus conueniatur coram his, quibus ſeruit, cum nunquam poſſit coram laicis conueniri, dixi *in cap. cum contingat de foro comp. q.2. à num.*8. in verſ. *quod ſi conſuetudine.* 13

Conſuetudo, priuilegium, & præſcriptio, an æquiparentur circa inducendam Iuriſdictionem; ita vt quidquid poſſit fieri priuilegio, poſſit etiam fieri conſuetudine, ſeu præſcriptione, dixi *in dict. cap. cum contingat 13. de foro comp. q.5.* 14

Conſuetudo, an poſſit vincere legem ſcriptam, 15
dixi *in cap.1. de probationibus, q.3. † Et an lex* 16
improbans conſuetudinem reprobare cenſeatur præteritam, etiam immemorialem, vel futuram ſimul dixi *in cap.2. de probationib. q.3.* verſ. *ad ſecundam à num.3.*

Conſuetudo, vt valeat, an requirat ſcripturam, dixi ſupra *de conſtit. in Rub. q.2.* ſub verſ. *ad ſecundam*, verſ. *ex quo infero.* 17

Conſuetudo, an poſſit auferre Iuramentum de calumnia, in Rub. *de Iuramento Calumniæ q.5. à n.8.* 18

Conſuetudine, an poſsit fieri vt Clericus conueniat laicum coram Iudice Eccleſiaſtico, dixi *in cap. ſi clericus 5. de foro comp. q.2.* 19

Conſuetudinis, ſeu præſcriptionis ratione, an 20
poſsit Eccleſiaſticus acquirere Iuriſdictionem in Laicos, etiam inſcio Principe, dixi *in cap. licet*
ex ſuſcepto de foro compet. q.2. † Et *quid ſi Laici* 21
liberè ſe ſubmittant Iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, nulla præhabita conſuetudine, ibi, *q.3.*

Conſuetudine ſtante appellandi à Iudice Laico ad Eccleſiaſticum, an valeat appellatio; ibi, *quæſt.13.* 22

AD

AD RVBRICAM.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Scribentes de conſuetudine,& vſu.*

2 *Conſuetudo inducitur duobus actibus, ſi actus animo fiant vt ea inducatur; item ſi fiant ſcientibus, & conſentientibus omnibus,*n.3. *item ſi fiant incontinenti non ex interuallo,* n.5. *& debent eſſe illi boni actus iudiciales,* num.7.

4 *Articulus firmatus ſuper conſuetudine, debet concernere actus, & eorum frequentiam.*

5 *Conſuetudo non inducitur in terris Imperij, ſi actus non fierent intra 10.annos, & in terris Eccleſiæ intra annos 4.*

6 *Conſuetudo,vt ſuſtineatur,debet ſaltim eſſe decennalis.*

8 *Conſuetudo non inducitur, actibus mulierum.*

9 *Conſuetudo, quæ inducitur actibus, debet eſſe facto in vniuerſum, non factis à ſingulis.*

10 *Conſuetudo non inducitur ex his, quæ variè ſunt ſeruata.*

11 *Conſuetudo debet attendi etiam in appellationi- & in electionibus,* n. 17.

12 *Conſuetudo poteſt inducere,vt Epiſcopus pro iucundo aduentu, poſſit creare nouum Canonicum,etiam ſi numerus ſit taxatus,& iuratus & prabenda non ſint diſtincta.*

13 *Conſuetudo poteſt inducere, vt ſcholares pro debito; ſeu delicto in ſcholis capi nequeant.*

14 *Conſuetudo maximè attenditur in Dignitatibus,& præcedentiis, & in honoribus ferendis,*n.15.

16 *Conſuetudo poteſt inducere, vt Canonicus lite pendente, habeat, diſtributiones quotidianas.*

18 *Conſuetudo inducere poteſt; vt in quibuſdam caſibus clericus reconuenіatur coram Iudice ſæculari.*

22 *Conſuetudo, vt antiquior habeat portionem pinguiorem valet.*

23 *Conſuetudine poteſt induci,vt valeat pactum de futura ſucceſſione; & quod plenè credatur priuata ſcriptura,* n.24.

25 *Conſuetudo, attenditur in Soccidis, animalium.*

26 *Conſuetudo poteſt inducere, vt locans feudum reſeruata ſibi tertia parte fructuum, non debeat deducere ſumptus factos per laboratorem.*

27 *Conſuetudo poteſt facere vt acquiſita per coniuges, æqualiter diuidantur.*

28 *Conſuetudo appellatur ius non ſcriptum, nec ad eius eſſentiam requiritur ſcriptura.*

29 *Conſuetudo eſt, quod moribus vtentium eſt introductum.*

30 *Conſuetudo in reſcriptis redacta non amittit vim conſuetudinis.*

31 *Feuda, etſi ſcripti ſint, adhuc retinent nomen vſus.*

32 *Leges fori, licet ſcriptæ ſint appellantur conſuetudines.*

33 *Conſuetudo, & lex conueniunt in cauſa materiali, & habent ſic æqualem vim, differunt in cauſa formali,* vt num. 34. 35. *&* 36.

36 *Lex momento perficitur, conſuetudo tractu temporis.*

37 *Iudicandum eſt ſecundum conſuetudinem, & Iudex iudicans contrafacit litem ſuam,* num.44.

38 *Arbiter iuris tenetur iudicare ſecundum ius commune, vel ſtatutum, ſeu conſuetudinem, etiam iuris communis derogatoriam.*

39 *Conſuetudo ius appellatur,ſic vt appellatione legis, ea veniat,* n. 40.

41 *Conſuetudo habet vim legis conſtitutæ. & imitatur ius,* n.42.

43 *Conſuetudinis tranſgreſſor punitur, vt legis fractor.*

45 *Conſuetudo venit iuris appellatione.*

46 *Conſuetudo dicitur altera natura.*

47 *Conſuetudo, & eius virtus, ac lex ipſa.*

SVper hanc Rubricam ſcripſerunt omnes,quos 1
refert Barboſa, & præter antiquos,& modernos ſcriptores ad hunc titulum,ediderunt tractatus ſpeciales, Rochus de Curte Albertus Brunus, & Petr.Rabeta *tom.3.tract. Doctor. folio* 381. *de conſuetudinis iure.* Anton Pyagius, Salazar. *de vſu, & conſuetudine*, Maſcard. *de probat.à concluſ.*423. Tuſchus *litt.C, à concluſ.*722. Carraſcus *ad aliquas leges nouæ recopil.cap* 8. *de conſuetudinibus validis, vel non*; Legiſtæ *in l. de quibus ff. de legibus, & in l.1. cod. quæ ſit longa conſuetudo, & in §. ex non ſcripto inſt. de iure naturali*, Conan. *in comment. Iuris lib* 1.*c.*10. verè *conſuetudo.* Et omnibus addo Dianam, & multos, quos ipſe refert, *part.*6. *toto tractatu* 5. vbi proſequitur materiam per 32. reſolutiones.

De actibus neceſſariis ad inducendam conſue- 2
tudinem Riccius, *collect.*109. ad gloſſam textus *in l.2.cod de Epiſcopali audientia*, quæ cenſet bonos actus ſufficere, quod intelligunt Cacheranus, nus, *deciſ.* 99. Rota Genueſ. *deciſ.* 17. ſi actus eo animo fiant, vt inducatur conſuetudo aliàs ſecus.

Item ſi actus illi fuerint facti ſcientibus, & 3
conſentientibus omnibus, Bellamera *deciſ.* 65.
† Et ob id dixit Ioannes Gallà, *deciſ.diuerſorum* 4
Franciæ 91.quod articulus formatus ſuper conſuetudine,debet concernere actus,& eorum frequen-
tiam. † Item bini actus eam inducunt, ſi fierent 5
in continenti; non autem ex interuallo, Viuius, *in deciſ.*323.Quod ſi non fierent intra tempus decem annorum in terris Imperij, ſeu in terris Eccleſiæ intra tempus, ſeu ſpatio 40. annorum, eam non inducere,dixit Gomez Leo *in deciſ.*77.*&* 14.
Rota *diuerſ. Franciæ.* † Itaque vt patet ex Sera- 6
phin. *in deciſ.*695.fuit dictum in vna Hiſpalen.Iuris nomin.6.Nouemb.1583.quod ad hoc,vt relata principalis gloſſa *dict.l.*2. procedat, neceſſe eſt,vt conſuetudo, ſit ſaltem decennalis, de quo videbis Dianam cum multis, *ſuprà reſ.*2. vbi de ea quæſtione, *quænam dicatur conſuetudo legitimè præſcripta*: & reſ. 3. vbi diſputat, *an tempus decem annorum ſufficiat ad inducendam conſuetudinem, non ſolùm inter præſentes, ſed etiam inter abſentes*; & reſ.5. *an tempus determinatum, vt conſuetudo legitimè*

gitimè præſcriptæ procedat, etiam in foro conſcien-
tiæ: & reſ.7 *quanam frequentia actuum introducet*
conſuetudinem.

7 Quod ſi dubites an illi bini actus debent eſſe
Iudiciales vel ſufficiant extra Iudiciales, aut an
aliquando vnus actus ſufficiat. Ad primum reſ-
pondet Balbus *in deciſ.*121. & cum eo Riccius *ſu-*
pra verſ. *limita* 7 conſuetudioem induci per binum
actum iudicialem ſecus extra iudicialem: quare
adiunges quæſtiones, de quibus *infra*; *& reſol.* 9.
& *ibi*, *reſol.*11. *quomodo*. Et adiicies quæ conge-
rit Barboſa, *hic a n.*5. vbi quid de vno actu ha-
bente tractum ſucceſſiuum.

8 Etſi dubites quinam poſſint inducere cooſue-
tudinem, aduertes eam nõ induci à mulieribus per
eorum actus, vt tenet Balb. *in deciſ.*171. quam com-
mendat Riccius *dict. collect.* 109. verſ. *limita* 8. ad
textum *in l. de quibus ff. de legibus*; ideò adiunges
quæ dico, *infra quæſt.*2. & quæ diſputaui, *in cap.*
illud 11. *de præſumpt. quæſt.*3. verſ. *ad ſecundam*,
vbi egi de ea, *an mulierum vſus poſſit inducere con-*
ſuetudinem. & quæ diſputaui, *in cap. cam litteris*
33. *quæſt.*3. verſ. *ad ſecundam n.*41. *an mulieres poſ-*
ſint adeſſe cum viris ad ſtatuta condenda.

9 Quid ſi dubites, an debeant eſſe actus ab indu-
centibus conſuetudinem facti, vt in vniuerſum,
vel ſufficiant facti à ſingulis; prout ſingulis: quare
Bellamera, *in deciſ.*626. & cum eo Riccius *dict.*
*collect.*109. verſ. *limita* 4. dixerunt in iuribus con-
cernentibus ſingulos, vt tales, & non vt vniuerſos
factum vnius alteri non nocere, nec ex illis actibus
conſuetudinem aliquam induci: & ſic adiunges
quæ adducit idem Diana, *dict.*6 *p. reſ.*31. *tract.*5.
dum diſputat de ea quæſtione, an conſuetudo par-
ticularis attendenda ſit, vbi adeſt vniuerſalis. Et
an ſit conſuetudo extendenda de loco ad locum;
& *ibi reſ.*18. dum agit de ea, *an non vſus poſſit in-*
troducere conſuetudinem.

10 Notabis vero quòd ex his, quæ variè ſeruata
ſunt, aut fuerint, non inducitur conſuetudo, niſi
varietatis certa, & determinata cauſa probetur vt
fuit dictum in vna Melitena Præcedentiæ 5. De-
cemb. 1578. vt referunt Seraphin. *deciſ.*361. Ric-
cius *dicta collect.*109. *in fine*. Quare adiunges ap-
plicando, quæ de varietate teſtium dixi, *in cap.*
*per tuas de probat. à quæſt.*3. *& in cap. litteras de*
præſumptionibus.

11 Et quod conſuetudo debeat attendi docet Ric-
cius *collect.*2073. ad Rubr. *ſuper* 4. *diſtinct.* & ſic
ea attenditur in appellationibus: nam illa poteſt
dies, & tempus ad appellandum augere, Afflictis
12 *in deciſ.* 321. † Item poteſt inducere conſuetudo,
vt Epiſcopus pro iucundo aduentu, poſſit creare
nouum Canonicum, etiam ſi numerus ſit taxatus
& iuratus, ſi præbendæ oon ſint diſtinctæ, Rota
Rom. *in deciſ.*11. *hoc tit.* in antiquis; quod adiun-
ges ad notata *ſupra*, & *in cap. cum M. de conſtitut.*
13 † Tertio poteſt induci conſuetudo, vt ſcholares
pro aliquo delicto, ſeu debito in ſcholis capi ne-
queant Rota Peruſina *in deciſ.*22. quod adiunges
pro ampliatione eorum, quæ *ſub tit. de foro comp.*
& ibi *in cap. ex parte q.*14. dixi.

14 Item conſuetudo maximè attenditur in Digni-
tatibus, & præcedentiis, Grammaticus *in deciſ.*64.
Riccius *ſupr.* verſ. *quarto*, vbi limitat in caſu ſuæ
*deciſ.*3. *de præb.* Ob idque adiunges quæſtionem,
de qua Diana cum multis *dict. p.*6. *tr.*5. *reſ.*29. tra-
dit, dum agit de quæſtione an in materia præce-
dentiæ, ſit attendenda conſuetudo; & ſic etiam
adiunges plura quæ dico de materia præcedentia-
rum *infra in cap. ſtatuimus* 15. *de maiorit. & ob.*†
Et ſic attenditur conſuetudo in honoribus feren- 15
dis Franc. Marc. *in deciſ.*36.

Item poteſt inducere conſuetudo, vt Canoni- 16
cus lite pendente, habeat diſtributiones quotidia-
nas, Boërius *in deciſ.*340. quod an verum ſit noto
infra *in cap. de cætero* 7. *de Cleric. non reſidentibus.*†
attenditur etiam in electionibus, Franciſcus Mar- 17
cus *in deciſ.*559. ad quod adiunges quæ latè dico
infra ſub cap. Eccleſia Sutrina per textum ibi, *de*
cauſa poſſeſſ. & prop. † Item inducere poteſt, vt 18
in quibuſdam caſibus Clericus reconueniatur co-
ram Iudice ſæculari; de quo videbis quæ ooto *ſub*
*cap. fin. de iud. q.*1. *& ſub cap.*5. *de foro comp.* & ſub
Rub. de mutuis petitionibus.

Item induci poteſt conſuetudo in danda copia 19
libelli, cuius expenſis, an actoris, vel rei, ſit ſoluenda
Capella Tholoſana *in deciſ* 91. † Item & in tribus 20
ſoluendis Franciſcus Marcus *in deciſ.*888. Riccius
ſupr. verſ. *decimo*. † Item in portionibus diſtri- 21
buendis. † Ob idque valeat conſuetudo, vt an- 22
tiquior habeat portionem pinguiorem, Bellamera
*in deciſ.*229. ad quod adiunges quæ noto *infra in*
cap. 1. *de Parochis.* † Item & vt conſuetudine 23
queat validari pactum de futura ſucceſſione,
Franc. Marc. *deciſione* 148. contra ea, quæ
noto *in cap. cum contingat de iureiur.* & notant Do-
ctores *in cap. quamuis pactum de pactis lib.* 6. † 24
Item vt conſuetudine poſſit effici, quod priua-
tæ ſcripturæ plenè credatur; quod adiunges pro
extenſione ad ea quæ de fide ſcripturæ priuatæ
dixi *ſub cap.*2. *de fide inſtrum.* † Item attendo in 25
Soccidis animalium; Franc. Marc. *in deciſ.*888.

Item poteſt conſuetdo induci, vt locans feudum 26
reſeruata ibi tertia parte fructuum, non debeat
deducere ſumptus factos per laboratorem de
conſuetudine; quia òperas videtur pro illa parte
fructuum ponere Franc. Marc. *in deciſ.* 888. quod
dictum adiunges ad ea, quæ plenè dixi *ſub cap.*
grauis 11. *de reſtit. ſpol.* † Itemque conſuetudine 27
induci poſſit, vt requiſita per coniuges æqualiter
diuidantur, Rota, Rom. *in deciſ.*12 *de conſ.* in anti-
quis, quod de iure noſtro non videtur eſſe ſpecia-
le, cum ſic practicetur: alia plura queunt conſue-
dine ioduci dictum eſt *ſupra* & dico ſub Rubro.
Vnde operæ pretium eſt, vt videas quæ nouiſſimè
ſcribit Salzedo, *de leg. polit. lib.*1. *c.*8. vbi latè agit
de valore conſuetudinis.

Sed ſi dubites an conſuetudo appelletur ius oon 28
ſcriptum, reſpondeo affirmatiuè *ex l. diuturna ff.*
de legibus, & ex §. conſtat, & ex §. ex non ſcripto
inſt. de iure gent. & ciuili; non enim ad eſſentiam
conſuetudinis requiritur ſcriptura, vt Doctores
affirmant *in l. de quibus ff. de legibus, & in l.*2. *ff. de*
vulgari & pupillari, Panormit. *in Rub. de conſt. ad*
finem, vbi Felin. *num.* 11. † Vnde Imperator Iuſti- 29
nianus *in dict. §. ex non ſcripto*, vocat conſuetudi-
nem, quòd moribus vtentium eſt introductum,
cuius occaſiooe adiunges quæ ſcribit Reuardus
lib 3. *conject. cap.*9. vbi de moribus; item & quæ
ſcribit *in lib. de authoritate prudentum tom.*2. *c.*14.
vbi de iure non ſcripto; item *ibi cap.* 16. vbi de
conſuetudine, quem videbis pro vera iuriſpru-
dentia ex antiquitate.

Tamen, etſi verum ſit, vt conſuetudo appelle- 30
tur ius non reſcriptum, tamen ſi fuerit in ſcriptis
redacta, non amittet vim conſuetudinis: ita Bar-
tol. *in d. l.* 2 *ff. de vulgari num.*2. & Oroſcius *in l.*
idem ff. eodem, & in l. diuturna ff. de legibus. Quod
ſequendum eſt, etſi minus benè Ripa *in dict. l.* 2.
ff.

Digitized by Google

*ff.de vulgari num.*14.& Iaſon.*ibi num.*12.credide-
31 rint vetiorem eſſe contrariam ſententiam. † Nam
tenendum eſt, vt dico, & ſatis probatur ex ſequen-
tibus, primo ex fendis; quia etſi ſcripti adhuc re-
32 tinent nomen vſus. † Et ſic de iure noſtro Regio
probatur ſecundo: nam leges fori; licet ſcriptæ
ſint, nihilominus conſuetudines appellantur, cum
ad ſui eſſentiam, & validitatem in vſu receptas
eſſe requiratur, vt per Rodericum Suarez, *in ſua
repetitione in proœmio fori, pag.*2. Gregor. Lop. *in
l.*7.*tit.*2.*part.*1.*gloſſa* 2.vbi eſt bona lex in materia,
& per eundem Gregor. Lopez *in l.*8. *gloſſa magna
tit.*12.*part.*5. Oroſcius, *in dicta l. de quibus n.*40.
Auiles, *in capitibus Prætor.cap.*19. *gloſſa fin. n.*3.
Gratianus *reg.*94.*ſub num.*15.vbi hoc amplectitur;
licet aliter Montalibus ſentiat *in l.*10.*tit.*11.*part.*3.
& in ſuo repertorio, verbo *lege*, & *legum fori de-
ciſiones*, conſuetudines appellat. Couarru. *in* 4.*de-
cret.*1.*p.cap.*7. §.1.*in princ.* Matienc. *in l.*2. *tit.*9.
gloſſa 1.*num.*16.*lib.*5.*recopilat.* Burgoſ. de Paz. *in
l.*1. *Tauri num.*267. vbi communem eſſe tradidit
hanc limitationem.

33 Sed num conſuetudo, & lex differant, & con-
ueniant, reſpondeo quod conueniunt in cauſa
materiali; & ſic æqualem habere vim, probatur
ex *l.*2.*Cod.quæſit.longa conſuetudo*, & ex dicendis
*infra in cap.fin.hoc tit.*tamen differunt in cauſa for-
mali; quia lex, ius ſcriptum, eſt conſuetudo ius
34 non ſcriptum, vt dictum eſt, † item lex expreſſio
conſenſu condentis conſuetudo tacito conſtat,
35 † illa verbis, hæc rebus ipſis inducitur, & factis
exprimitur, vt patet ex exemplis poſitis à verſ. *&
36 quod conſuetudo debeat attendi.* † Item etiam lex
momento perficitur, hæc tactum requirit, vt pa-
tet ex adductis *a num.*1.vbi de tempore ex actibus,
quo conſuetudo inducitur videbis Oroſcium ſic
optimè has differentias ſcribentem, *in l.*2. *ſed ea
n.*3 *ff. de legibus.* Alia ſingularia de conſuetudine
tradit Doctor. Molina *de primog.lib.*2.*cap* 6. *n.*13.
& 14.& Philippus Decius *in Rub.de conſtit.col.*1.
limitat modis quatuor & ſemel ampliat, & ad
propoſitum videbis optimas, *leges* 4. *&* 6. *tit.*2.
*p.*1. vbi benè loquitur Gregor. Lopez.

37 Dubitabis num ſecundùm conſuetudinem ſit
Iudicandum; ad quod ſatisfacies ex dicendis, *ſub
Rubro, & in dicto cap. fin.hoc tit.* & ex nonnullis
quæſtionibus *ſupra in principio ante Rubrica*, aſſig-
natis & colliges ex dictis latè, *ſupra in c.*1.*de re iud.*

38 Sed an arbiter iuris teneatur iudicare ſecundùm
ius commune, vel ſtatutum, ſeu conſuetudinem,
etiam iuris communis derogatoriam Et reſpondeo
ad id teneri, vt docent Paulus poſt gloſſam *ibi in
l.præſcriptione col.pen.cod.ſi contra ius, vel vtilita-
tem public.* Abbas in Rub.noſtra multos tenentes,
enumerat Romanus *in Rubrica de arbitris col.*5.
*verſ.*15. cum multis aliis Gratianus, *reg.*43. vbi
ampliat dupliciter, & limitat modis ſex legendus
poſt Bernard. Diez, qui ampliat vno modo, &
limitat modis quinque, *in reg.* 103.vbi eius addi-
tionator, Salcedo, qui multis allegationibus de-
monſtrat prædictam regulam communem eſſe.
39 † Et probatur; quia conſuetudo ius appellatur,
vt ex textus vltra omnes, *in cap.*1. *diſt.* de quo
loquitur Decius *in Rubrica de reſcript.* & eſt tex-
40 tus *in l.*7.*tit.*2. *part.*1.† Nam vt ait Felinus *in c.*1.
*num.*1.*de ſponſalibus*, quod appellatione legis ve-
niat conſuetudo tradens quàm plura corollaria ex
41 deciſione huius Regulæ. † Et enim vt dicit Bart,
*in l.*1.§.*denique ff. de aqua pluuia arcenda*, con-
ſuetudo habet vim legis cōſtitutæ.† Imo Panorm. 42
*in cap.vxore n.*3.*de ſepulturis*, dicit quod conſue-
tudo imitatur ius, † ita vt conſuetudinis tranſgreſ- 43
ſor puniatur, vt tranſgreſſor legis. † Et Iudex, qui 44
contra ius conſuetudinarium iudicat, faciat litem
ſuam, ſicut ſi contra ius ſcriptum iudicaſſet, vt
per Iaſon. *in auth.iubemus cod.de iudic.n.*2.† appel- 45
lationeque iuris venire conſuetudinem, dixit opti-
mè Barboſa *in addition.ad Bartol. in l.quicumque
cod.de ſeruis fugitiuis litt.G, & H*, nec mirum dicit
Gregor. Lopez *in ſumma tit.*1. *p.*7. *gloſſa* 1. multa
de conſuetudine ponens, vt ea dicatur ius, † cum 46
etiam dicatur altera natura, † eſt inquam conſuetu- 47
do eius virtutis, ac eſt lex ipſa, vt dicit Ioannes
Oroſcius *in l. legis virtus ad finem ff.de legibus*, &
eſt optima *lex* 6. *tit.*2.*p.*1.vt ex notatis *in cap.fin.
hoc tit.* ſatis apparet.

QVÆSTIO I.

An quilibet vſus, inducat conſuetudi-
nem: vbi quid de actibus facultatiuis.
Et an deſideretur longus & conti-
nuatus vſus vt ea induci poſſit. Et an
vt fundetur conſuetudo requirat fre-
quētiam diuerſorum actuum. Et quod
confirmetur iudicio contradictorio:
Et an per ſolum vnum actum contra-
rium, interrumpatur conſuetudo?

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo obligat conſiſtens in frequentia actuum inductorum ex tacito conſenſu populi, &* n.2. & 3. *& quare vocetur ius non ſcriptum*, n.4.

2 *Conſuetudo eſt, quaſi communis aſſuetudo.*

4 *Frequentia actuum conſuetudinem inducit, quatenus eſt facti, & tacitus conſenſus populi, quatenus eſt iuris.*

5 *Conſuetudo tria continet, actuum frequentiam, habitum generatum, & ius ex vtroque collectum, item intentionem introducendi*

6 *Vſus quilibet non inducit conſuetudinem, ſed qui moribus vtentium, & tacito conſenſu populi eam introducit.*

7 *Conſuetudo potius ex conſenſu populi, quàm Principis introducitur, ſufficitque in ea ſola ſcientia iudicum, & officialium*, n.9.

8 *Conſuetudo nunquam de vſu deformi introducitur, niſi quando actus non eſſent inter ſe incompatibiles, &* n.57.

9 L.5.tit.2.p.1.l.11.tit.1.lib.7.ordinam.l.1. & 2 tit.1.lib.7.recopil.

10 *Conſuetudo immemorialis, non requirit oſtenſionem conſenſus Principis.*

11 *Conſuetudo non inducitur ex actibus facultatiuis, ſi ſit reſtrictiua libera facultatis: & quid requiratur*, n.13.

12 *Manutenibilis poſſeſſio non datur ex actibus facultatiuis: fallit* n.17.

14 *Facultatiua materia quando non dicatur*, n.15. & 16.

18 *Conſuetudo, vt legitimè præſcripta dicatur, quod tempus, ſeu arbitrium requirat*, n.ſeq.

19 *Tempus longum inter præſentes, eſt 10. annorum, inter abſentes 20.*

22 *Conſuetudo, ſiue inter præſentes, ſiue abſentes introducitur ſemper decennio ſecundum communem.*

23 *Conſuetudo dicitur longa in iure, & n.26.*

24 *Conſuetudo ſemper introducitur inter præſentes, quia populus ſemper eſt præſens, nec introducitur contra extraneos.*

25 *Tempus ad inducendam conſuetudinem, non eſt determinatum in iure.*

26 *Diuturnum tempus etiam ſignificatur biennio, & quinquennio, aliquando ſignificatur annis 40.*

27 *Conſuetudo deſiderat annos 30. ſuper eo, ſuper quo populus nequit ſtatuere, veluti ſi eſſet in præiudicium libertatis Eccleſiaſticæ, &* num.30. *ſed an verum* n.31.

28 *Tempus ad inducendam conſuetudinem, & arbitrarium, modo breuius, modo longius ſecundùm negotij qualitatem,* num.29.& 30. *quod videtur fieri vt in præſcriptione* n.33. & 34.

31 *Tempus ad conſuetudinem, vbi non conſtat de conſuetudinis duratione, eſt ſufficiens decem annorum in qualibet materia.*

32 *Conſuetudo, vt ſit legitima, non metitur per tempora præſcriptionis, ſed* n.33. *videtur aliud.*

33 *Conſuetudo abrogans legem Eccleſiaſticam, potius eſt in eius fauorem, perficiturque decennio.*

34 L.2.cod.quæ ſit longa conſuetudo, l. de quibus ff.de legibus, l.diuturna eodem.

35 Cap.fin.hoc tit. cap.1. eodem lib.6. cap. cum à me de electione.

36 *Conſuetudo requirit frequentiam diuerſorum actuum, ſed quot,* n.37. 38. 39.40. *&* 41. *vbi quando ex vno continuato, &* numeo 42.

39 *Actus duo iudiciarij faciunt actionem ſolitam, ac proinde conſuetam.*

40 *Actus vtendi beneficio continuè, & ſucceſſiuè, dicitur vnus, ſicut vtendi ponte,* n.41. *explicatur* n.42. & 43.

42 *Actus continuus ad præſcribendum dicitur ſolùm ille, qui habet continuatam poſſeſſionem; non enim eget humana operatione præcisè.*

44 Cap.Abbate de verb.ſignif.n.53.

45 L.ſi quis alia §.2.ff quemadmodum ſeruitutes amittantur n.54.

Proteſtatio requiritur in præſcriptione.

46 L. cum de conſuetudine, ff. de legibus, & n.55.

47 L.5.tit.2.p.1.& n.56.& ſupr. n.9.

48 *Conſuetudo queit legitimè introduci ex ſola frequentia diuerſorum actuum; abſque eo, quod fiat in contradictorio iudicio, & de ratione,* n.50. & 51.

49 *Conſuetudinis animus, non minus actibus extraiudicialibus, quam iudicialibus declaratur.*

51 *Conſuetudo non differt à lege, niſi tanquam tacitum, & expreſſum.*

52 *Conſuetudinis inductio non requirit actiones iudiciales, ſed vulgares.*

58 *Frequentia actuum debet eſſe vniformis ad conſuetudinem viſitatorum, aliàs erit dubitatio quid populus præſenſerit.*

59 *Conſuetudo vnico actu contrario, ſeu difformi, non ſtat, etiam ſi mille actus ſtent pro ea, dum ille actus fiat à populo, & ea nondum ſit perfectò introducta,* n.60.

VT ad hac, & alias difficultates breuiter reſ- 1
pondeamus, iactis, & præmiſſis, quæ pro-
ximè dixi in Rubrica, præmitto cum Chriſtinæo
volum.4. deciſ.212. à num. 42. & cum Stephano
Nathen *tit.9.de Iuſtitia vulnerata cap.1.à num.5.*
quod cum conſuetudo vim legis habeat, & obli-
get iudices ad ſe, ei conformandum, & conſiſtat
in materia, quæ eſt frequentia actuum; quod ita
ſæpè factitatum, quod ita conſuetum ſit fieri,
† itque conſuetudo quaſi communis aſſuetudo; 2
item conſiſtat in forma quod illi actus frequentes
tales ſint, vt ex iis elici poſſit tacitus populi con-
ſenſus, qui conſuetudini vigorem tribuit, ex
tacita videlicet populi conuentione, applicando
conſenſum populi ſupradictis actibus, tanquam
formam circa materiam.† Et itidem requirat con- 3
ſuetudo quatenus eſt obligatoria, & in futurum
obſeruanda, actuum frequentiam, videlicet tot,
& tales. qui veriſimiliter ad notitiam populi per-
uenire queant. † Et frequentia actuum inducat 4
conſuetudinem, quatenus eſt facti, & tacitus po-
puli conſenſus inducat eam, quatenus eſt iuris;
ideoque vocetur ius non ſcriptum. † Indeque 5
Oldradus *conſ.*254. optimè dicit, nempè vt con-
ſuetudo tria contineat. Primo actuum frequen-
tiam. Secundo habitum generatum. Tertio ius
ex vtroque collectum. Et deſuper requirat Bar-
boſa *in cap.fin.hoc tit.num.*18.vt actus ad conſue-
tudinem inducendam requiſiti facti fuerint eo
modo, & intentione inducendi conſuetudinem;
id eo benè de aſſignatis, & aſſignandis quæſtio-
nibus hic inquirimus, præter alias ſub Rubro
poſitas.

Ad primam igitur partis quæſtionem, habita 6
differentia, inter ſtylum, conſuetudinem, & vſum,
de qua *infra* ſub quæſtione fin. huius Rubricæ.
Reſpondeo non quemcumqoe vſum veram eſſe
conſuetudinem, cum ad illam de iure deſiderentur
plura, quod moribus ſcilicet vtentium, & tacito
populi conſenſu ſit introducta, *l.de quibus ff. de*
legibus, l.quod maior ff.ad municip. † Adeo vt ad 7
inducendam conſuetudinem, potius populi, quàm
Principis deſideretur conſenſus vt notat gloſſa *in*
*cap.in iſtis 4.diſt.*quamvis iure Regio ſcientia, &
patientia Regis deſideretur, vt *in l.5.tit.2.p.2.l.11.*
tit.1.lib.7. ordinam, l.1. & 2. tit.1. lib.7. recopilat.
Auendañus *de exequend.mandatis cap.8.num.3.* &
alij communiter; ſic vt non ſit neceſſaria expreſſa
Principis ſcientia, ſed ſufficiat tacita. † Igitur 8
Bartol.*in l.2.n.22.ff.ſoluto matrim* Decius *conſ.*219.
*num.*2. verſ. *ſecundo hoc idem*, Afflictis *deciſ.*280.
*num.*9.Aymon.*conſ.96.num.*5. dicunt, vt nunquam 9
ex vſu difformi introducitur conſuetudo. Ludoui-
ſius *deciſ.*162. *num.*8. vbi dicit ſic dictum in vna
ciuitatis Caſtellæ bonorum 27. Iunij 1578. coram
Cantucio, & in vna Meliten. præcedentiæ 5. De-
cembris eiuſdem anni coram Patriarcha Alexan-
drino; ſed Beltramin. Oliuerius *dict. deciſ.*162.
*num.*14. extendens limitat, vt ſi actus difformes
non eſſent inter ſe incompatibiles: tunc eorum
deformitas non impediat conſuetudinem, ſic cum
Decio *conſ.11.num.12.verſ aduertendum;* & quod
ſic fuit ſequuta Rota, *deciſ.356.num.4. part.1. in*
recentior. vide *quæſt.6.*

Quare

Digitized by Google

9 Quare benè Azeuedus *in l.14.tit.15.lib.4. re-
copilat.* dicit hoc modo intelligendas eſſe præ-
dictas leges Regias Partitæ; itavt ſufficiat ſola
ſcientia officialium, & iudicum, & ad minus ta-
citus legalis Principis conſenſus: pro quo faciunt
Bald. *conſ.* 340. *lib.* 5. Caſtrenſis *conſ.*203. verſ.
20 *ad ſecundam*, † adeo vt quotieſcumque præ-
ſcriptio, vel conſuetudo, eſt immemorialias, non
ſit neceſſarium oſtendere Principis conſenſum:
nam temporis antiquitas habet ius conſtitutum
l.2.§.ductus quæ ff.de aqua pluuia: copioſè oſten-
dit Couarruu. *in regula poſſeſſor. 2. part. in princ.
num.*8. & relatio Gutierrez *in pract.lib.1.quæſt.*85.
*num.*1. & faciunt quæ dixi *in cap. ante pen. de
probat*; ſed de hoc conſenſu Papæ, ſeu Principis
vberius dico *infra in cap.fin.*

11 Iterum aduertes vt in facultatiuo actu non poſ-
ſit fieri fundamentum ad inducendam conſuetu-
dinem, Caldera *conſ.* 1. *&* 3. *hoc tit.* Decius *conſ.*
175. *num.*6. latè Roland. *conſ.*53. *num.*38. *lib.*2.
Alex.Ludouiſ. *dict. deciſ.*162. *n.*10. vbi Beltram.
*num.*16. cum Rota, Surdo, & aliis, ait quod ex
actibus falcultatiuis non inducitur conſuetudo
reſtrictiua liberæ facultatis, qui optime ex multis
12 expendens, † addit quod ex dictis actibus nec de-
tur poſſeſſio manutenibilis, non obſtante quo-
cumque lapſu temporis, etiam immemorabili
13 cum Surdo *conſ.*127. *num.*82. † Etiam dicit quod
vt acquiratur poſſeſſio, & inducatur conſuetudo,
ſeu præſcriptio, etiam in actibus facultatiuis, eſt
neceſſe quod præcedat prohibitio, ſeu contradi-
ctio, cum ſubſequuta acquieſcentia ex Paulo,
Seraphino, & Gonzalez *in regula* 8. *Cancell.
gloſſa* 5. §.6. *num.* 36. *&* 37. pergens ait; quia
14 ſæpè oritur difficultas, † an materia ſit facultа-
tiua; primo ſciendum eſſe, vt non dicatur, quan-
do præcedit titulus: nam tunc actus ſequentes
præſumuntur facti in vim tituli præcedentis ad
excluſionem talis actus voluntarij: ſic cum Me-
nochio, & ex deciſione ſpeciali in vna Calagurit.
Iuris viſitandi de Aquila 13 Februarij 1617. co-
15 ram R. P. Peruſino. † Et vt ſecundo excludatur
præſumptio facultatis ex pluralitate actuum ge-
ſtorum per longum temporis interuallum cum
Ripa *in cap.*3. *de cauſa poſſeſſ. num.*55. & Graſſis
*deciſ.*1. eodem, Seraphino *deciſ.*212. *num.*2. *&
deciſ.*323. *num.*4. & ſic fuiſſe dictum refert, Bel-
tram in Oliuer. *dict.num.*16. in Toſculana Silua-
rum 6. Iunij 1616. coram, R. P. Veſpio; etenim
dicit vt toties multiplicata gratia, non ſit præſu-
menda, vt dicit Rota, *deciſ.* 397. *num.*3. *part.*2.
16 *in recent.* † Item tertio dicit vt non procedat
dicta regula fauore cauſæ piæ, & Diuini cultus;
tunc enim non cenſebitur actus facultatiuus, nec
materia facultatiua; vt dixit Rota *deciſ.*470. *n.*7.
17 *in fine, part.*1. *recent.* † Hæc inquam Oliuerius
Beltram. *dicta deciſ.*162. ſub *dict.num.*16. aduer-
tit dicens, vt etſi ipſe *ibi* dixerit non dari poſ-
ſeſſionem manutenibilem in actibus facultatiuis.
Tamen hoc procedere quando conſtat clarè ma-
teriam eſſe facultatiuam; cum alias prætextu ma-
teriæ facultatiuæ non ſit ita de facili manutentio
deneganda; niſi præſumptio ſit valdè vehemens:
ita ex Seraphino *deciſ.*323. *num.*3. Et de hoc arti-
culo ſunt videndi Decius *conſ.*8. *num.*4. Surdus
*conſ.*127. *num.*81. Rota *deciſ.*77. *dict. num.*5. *p.*1.
diuerſ. Rota *deciſ.* 536. *ſub num.*4. *part.*2. *in re-
centioribus*, Paulus de Caſtro *in l. qui hominibus
num.*2. verſ. *ſed tamen ff. de ſeruit. vrbanor.* Sera-
phin. *deciſ.* 1086. *num.*1. Rota *deciſ.* 530. *num.*2.
& *part.* 2. *in recent.* quæ multis extendere valebis
ex his, quæ dixi *in cap.*12. *de præſcript.* vbi an
præſcriptio habeat locum in facultatiuis: & *ibi*
dicta poteris ſatius intelligere ex hic dictis, An-
dreas Valenſis *hic* §.2. *ſub num.* 5. cum Farinacio
*deciſ.*112. reddens rationem; quia multa per pa-
tientiam tollerantur; quæ ſi in iudicium dedu-
cantur, exigente iuſtitia, tollerari non debent,
cap. cum iam dudum de præb.

Ad ſecundam difficultatis partem, etſi Silue- 18
ſter, & alij ex antiquis ab eo relati verbo *conſue-
tudo quæſt.*2. exiſtiment diſtinguendum eſſe inter
conſuetudinem præſcriptam inter præſentes, &
inter abſentes, vt in illa decennium ſufficiat; in
hac vero viginti anni deſiderentur, † eo quod at- 19
tenta iuris diſpoſitione, longum tempus appelle-
tur inter præſentes decem annorum, inter abſen-
tes verò viginti, vt *in* § 1.*inſt.de vſucap.* *&* *ex l.*5.
*tit.*2.*part.*1. vbi dicitur conſuetudinem introduci
propter vſum populi 10. vel 20. annorum, iuxta
lato dicta *infra* de præſcriptionibus. Et ita loquitur
Silueſter, dicens requiri in abſentia Principis 20.
annos, ſiue ad legem inducendam, ſiue abro-
gandam. † Imo Tannerus *tom.*2. *diſp.*5. *quæſt.*7. 20
dubio 1. *num.*8. ſic ait, aliqui adducunt ad præſcri-
ptionem contra ius canonicum requiri 40. anno-
rum ſpatium, contra ius ciuile 10. inter præſen-
tes, 20. inter abſentes, quibus adſtipulantur
Azor. *tom.*1. *moral. lib.*5. *cap.*17. *quæſt.*8. Molina
*tom.*1. *tract.*1. *de iuſtitia, diſp.*7. & alij; eo quod
longum tempus inter præſentes ſit decennium,
inter abſentes biennium, vt tradit *lex. fin. cod. de
præſcript. longi temporis.*

Video enim alios etiam Doctores diſcordes 21
eſſe: nam Conanus *lib.*1. *commen.*1. *n.*6. & Hoto-
man. *in dict.* §. *ex non ſcripto inſt. de iure naturali*,
aſſerunt requiri tempus immemoriale, cuius nulla
extat memoria: & quale hoc ſit dixi *infra ſub
cap.fin. de præſcript.* & alibi *in eo tit.* Alij inquam
diſtinguunt: nam conſuetudo eſt præter legem
ciuilem, vel contra legem ciuilem; & in hoc
caſu decennium ſufficere dicunt, vel eſt contra
legem Canonicam; & tunc quadraginta annos
requiri autumant ſic Schenerdubinus *in dicto* §.
*ex non ſcripto num.*5. & præter alios Tannerus, *vbi
ſupr.* imo & abſolutè dicunt Panormit. *in cap. cer-
tificari de ſepulturis*, Barthol. *in dicta l. de quibus
num.*14. Albericus *ibi num.*81. Iaſon. *num.*43. Alex.
*conſ.*5. *num.*11. quod ſi ſit præter legem, decem
anni ſufficiant; ſi verò contra legem quadraginta
anni requirantur non diſtinguentes inter ius Ca-
nonicum, & ciuile

Nihilominus quia conſuetudo differt à præſcri- 22
ptione, exiſtimant alij ſecundùm regulas iuris, non
habita diſtinctione inter abſentes, & præſentes
longo tempore hoc eſt annorum decem ſufficien-
ter introduci conſuetudinem, vt reſoluunt Bartol.
Albericus, & Iaſon. *vbi ſupra* *Panormit*, *in cap.
fin. hoc tit. n.*14. Alex dicens communem *conſ.*135.
Curtius Iunior *conſ.*42. *n.*7. quibus accedunt Præ-
poſitus *in* 1 *part. D. Thoma quæſt* 97. *dubio* 1. *n.*10.
& *dubio* 2. *num.*13. Iacob. Gordon. *in ſumma tom.*2.
*lib.*2 *quæſt.*14. *cap.*4. *num.*14. *&* 15. Megalius *in
promptuario*, verb. *conſuetudo num.*5. *&* 8. Bonellus
Bonacina, Maſcardus, & Sa, quos refert, & ſe-
quitur. Caſtrus Palaus *tom.*1. *tract.*3. *diſp.*3. *puncto*
2. §. 2. *num.*5. quia iura tantum requirunt longum
tempus, quod eſt decennij ad conſuetudi-
nem inducendam, & Suarez *de legibus lib.* 7.
cap. 18. *numero* 11. commendat notandam

diſtinctionem inter leges Canonicas, & ciuiles:
nam in iſtis idem tempus ſufficit ad legem abro-
gandam, quod ad introducendam, annorum ſci-
licet decem; quia ius ciuile in hoc diſtinctionem
non facit.

23 Et ſic optimè Doctores appellant hanc diutur-
nam conſuetudinem *in l.diuturna ff.de legibus*, lon-
gam *in l.1.cod.quæ ſit longa conſuetudo*; & ſic *in c.
Cumana de electione*, appellatione conſuetudinis,
ſolùm legitimè præſcripta continetur: ita ibi om-
nes, & Alex. *conſ.175.in princ.lib.6.* Beroius *con-
ſuet.157.lib.3.* Decius *conſ.486 num. 26.* præcipuè,
quoties mentio conſuetudinis à Canone, vel à le-
ge, facta eſt. † Nec enim, vt ait Bart. *in dicta*
24 *de quibus ff.de legib.num.14.* præfatum diſtinctio-
nis membrum inter abſentes non habet locum in
propoſito noſtro: nam populus ſemper eſt præ-
ſens, conſuetudo enim nunquam præſcribitur
contra extraneos, ſed inter ipſoſmet ciues induci-
tur, & comprobat cum Bart. & aliis Gregor. Lo-
pez *in l.5. tit.2. quæſt.1. gloſſa 4.* Burgos de Paz *in
l.1.Tauri num.207.* Albericus *in dicta l. de quibus
n.81.* Corneus *conſ.292. lib.1. ad finem*, & facit re-
gula textus *in l.proponatur ff. de iudic.*

Ego inquam; quia conſidero, vt non inue-
25 niatur in iure expreſſum decennium, vt neceſſa-
rium ad præſcribendam conſuetudinem, ſed ſo-
lùm iura de tempore diuturno mentionem facient
exiſtimo, vt verius tempus præſcriptionis con-
ſuetudinis, non eſſe in iure determinatum. †
26 Nam diuturnum non ſemper ſignat decennium
vt *in l. cum Dominus 56. ff. locati*, vbi diuturnum
tempus ſignificat biennium, & *in l.3.§.2. ff de re
militari*, vbi ſignat quinquennium; imò, & ali-
quando longum, & diuturnum ſignat 40. annos,
vt notat Cujacius *lib 18.obſeruat.cap.18.* arg.textus
in l.2.cod. de præſcript. 30. vel 40. annor. l. qui in
27 *prouincia 57.in §.in lib.2.ff. de ritu nuptiar.* † Et
ſic Romanus *ſingul. 101. & 102.* ait vt communis
relata doctrina non eſt indiſtinctè admittenda;
quia quando conſuetudo induceretur ſuper eo,
ſuper quo populus, non poteſt ſtatuere; tunc ne-
ceſſarium eſſe 40.annorum ſpatium, veluti quan-
do conſuetudo populi eſſet in præiudicium liber-
tatis Eccleſiaſticæ, vt notat Menoch. *de arbitr.
lib.2.cent.1.caſu 83.num. 6.* qui dicit aliàs decen-
nium ſufficere, ſiue ſit contra legem, ſiue præter
legem, Bertrand. *conſ. 139. lib.6. num. 1.* Duenas
regul.138. Maſcardus *de probation. concluſion.424.
num.32.*

28 Quare dicendum eſſe arbitror tempus ad indu-
cendam, & corroborandam conſuetudinem, eſſe
omninò arbitrarium, ſcilicet vt hoc totum nego-
cium relinquatur arbitrio prudentis, & Docti viri
qui perſpectis omnibus circunſtantiis, iudicet
quando conſuetudo tantùm temporis viguerit, vt
meritò credatur adeſſe notabilem, & tacitum con-
ſenſum Principis, ſeu Legiſlatoris, nolentis vl-
terius obligare ſuam legem; ſic vt quandiu non
conſtiterit conſuetudinem duraſſe per tempus ſuf-
ficiens, ſpectandum ſit tempus decem annorum:
nec vltra aliud docent in terminis Menochius *de
arbitrar.cent.1.caſu 83.à num.6.* Coraſius *in dict.
l.de quibus num.8.ff. de legibus*, Duarenus *de leg.
cap.11.* Antonius Faber *in l.quod non ratione n. 38.
ff.de leg.* Conan. *lib. . commentarior.cap.10.* Grana-
dus *in cap.2. D.Thoma tract.3.p.2. diſp.16. ſect. 1.
num.9.* cum Soto *lib.1.de iuſt.quæſt.7.art.2.* Medina
ad articul.3.quæſt 97. Baſilius Pontius *de matrim.
lib.6.cap.5.num.8.* Monteſinus *in p.2.tom.2.diſp.23.*
quæſt.3.num.225. Silurius *in p.2. D.Thomæ tract. de
legib.quæſt.7.art.2.* † Cujacius *lib.2. obſeruat.c.1.* 29
Lorca *in p.2.D.Thomæ tom.2.de legib. diſp.29. n.2.*
qui omnes dicunt id relinqui Iudicis arbitrio, qui
pro negocij qualitate, modo breuius, modo lon-
gius tempus neceſſarium eſſe ad inducendam con-
ſuetudinem, arbitrabitur; quia vt rectè dicit Cor-
raſius *ſuprà* in minoribus rebus, rectè arbitrabi-
tur Iudex conſuetudinem decem formari iuxta
communem opinionem; in maioribus verò maius
tempus ſpectabit. † Nam ſi de introducta con- 30
ſuetudine contra Eccleſiam agatur, 40. annorum
ſpacium neceſſarium eſſe dicendum ſit, vt aduer-
tit Panormit. *in cap.fin. hoc tit. num.11.* Baldus *in
dicta l.de quibus num.27.* Iaſon. *num.48.* ſed vt ait
Menochius *ſuprà num.6.* hæc vltima doctrina non
videtur procedere in conſuetudine introducta in-
ter ſubditos Eccleſiæ, quoad bona temporalia;
quia tunc illud tempus ſufficit in bonis Laicorum:
ſic ex multis reſoluens.

Tamen; quia hæc diſceptatio videtur regulari 31
iuxta regulas temporis ad præſcribendam, tam res
Laicorum, quàm Eccleſiæ, de cuius temporis
differentia pleniſſimè dixi *ſub Rubrica, & tit. de
præſcript.* vbi de triennali, decennali, vicennali
tricennali, quadragennali; item centenario, &
immemoriali tempore, iuxta rerum præſcriben-
darum diuerſitatem, & ex ea doctrina non regula-
ri tempus ad inducendam conſuetudinem; ideò
Granadus vbi *ſuprà in p.2. D. Thomæ cont.7.p. 2.
diſp.16.ſect.2.num.9.* dicendo vt quoties non con-
ſtat conſuetudinem duraſſe per tempus ſufficiens
tunc ſpectandum tempus annorum decem, quod
vocant longæuum, & ſufficiens ad præſcriben-
dum, ac proinde ad abrogationem legis, quæ
minus requirit, addit, longius tempus, & mul-
tò magis tempus 40.annorum nullo modo requiri
etiam ad conſuetudinem legitimè præſcriptam
contra legem Eccleſiaſticam. † Sic vt non ſolùm 32
Vaſquez, ſed etiam alij graues Doctores rectè
docuerint; quia id iure non habetur; quia licet
ad præſcribendum contra bona Eccleſiaſtica, id
ſpatium exigatur in iure, longè diuerſam eſſe
dicunt rationem in conſuetudine: nam præſcri-
ptio tollit ius quod Eccleſia habebat ad bona Ec-
cleſiaſtica, etiam ſi hæc non conſentiat; ideoque
voluerit Ius Canonicum in fauorem bonorum
Eccleſiaſticorum, tam longum temporis ſpatium
requiri; ſed conſuetudinem ſolùm tollere obliga-
tionem legis, quatenus affert tacitum ſaltem con-
ſenſum Principis, qui ſufficienter cognoſcitur in
decennio.

Quare non debet repudiari Caſtrus Palaus, qui 33
tom.1.tract.3.diſp.3 puncto 2.§.2. num. 9. dixit, vt
conſuetudo abrogans legem Eccleſiaſticam, non
ſit contra Eccleſiam, ſed potius pro illa, cum
conſenſu ipſius Eccleſiæ tradito *in cap.fin. hoc tit.*
hæc abrogatio procedat, ſed præſcriptiones, quæ
ſunt in fauorem Eccleſiæ, & non contra illam
non indigent ſpatio annorum 40. ſed decennio
perficiuntur, vt tradit Rota *in nouiſ.p 2.deciſ.375.
num 8.* apud Farin. ergo; tamen cum infinitis re-
ſoluit Diana *p.6.tr.5.reſ.1.& 3.* de iure ciuili con-
ſuetudinem, contra illam legem decennio eſſe
præſcriptam per textum *in dicta l.1. cod. quæ ſit
longa conſuetudo, & ex l. ſed ea, quæ ff. de legi-
bus*; ſed contra ius canonicum, & Eccleſiam
debere eſſe quadragenarium, ex *authentica quas
actiones cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* hancque opi-
nionem ait ſæpius fuiſſe ab Eccleſia canonicatam
à

Digitized by Google

à Sacra Rota, vt patet in vna Gerunden. admi-
niſtrationis, die 13. Maij 1630. coram Veroſpio
apud Guerilios Veneros, *deciſ. 375. num. 10.* hanc
ſic tenent Ferdinandus Orerus *in dicto cap. fin.*
hoc titulo, Corneus *lib. 2. conſ. 193. num. 14.* Alex.
lib. 2. conſ. 68. num. 7. Socinus Senior *conſ. 160.*
lib. 2. num. 19. Ruinus *lib 4 conſ. 155. num. 1.* De-
cius *conſ. 134.* Aretinus *conſ. 44. num. 1.* Ciarlinus
in diſput. forenſ. cap. 15. num. 86. Baldel. *lib. 5.*
diſput. 47. num. 13. Leſſius *lib. 2, de Iuſtitia cap. 6.*
dubio 14. num. 47. & dub. 8. num. 25. Rebellus *de*
Iuſtitia part. 1. lib. 1. quæſt. 15. num. 12. Layman.
lib. 1. tract. 4. cap. 24. num. 6. Reginald. *tom. 1.*
lib. 13. cap. 23. num. 247. Malderus *in part. 2. D.*
34 *Thomæ quæſt. 97. art. 3. num. 1. in fine*, † ob quod
poteſt dici ſic commenſurandum arbitrium iudi-
cis, & boni viri prudentis de iure; quantumvis
differant præſcriptio, & conſuetudo; nec eſſe
praxim oppugnatione dignam, propter difficulta-
tem aliter arbitrandi.

35 Nec his omnibus obſtat quod in quibuſdam
iuribus conſuetudo dicatur *longæuus vſus, l. 2. cod.*
quæ ſit longa conſuetudo, vel inueterata, dicta l.
de quibus ff. de legibus, aut *vetuſtate probata*, Iſi-
dorus *lib. 5. ethymolog. cap. 3.* vel *longa*, dict. *tit.*
cod. quæ ſit longa conſuetudo, ac *diuturna*, *l. diu-*
turna, ff. de legib.; quia reſpondetur in illis locis
non deſignari tempus neceſſarium ad eius intro-
ductionem, ſed ſolùm tempus, quo poſtquam
introducta fuit, durauit, aut durat; quia ſcilicet
pleræque conſuetudines, non tantum receptæ
ſunt à decem annis, quod tempus in iuris texti-
bus, (dicitur longum, & diuturnum,) ſed plu-
rimæ ab hominum memoria; atque ita inuetera-
tum longæuum, & longum, & diuturno eſſe ac-
cidentia conſuetudinis, non etiam ad eius ſub-
ſtantiam, vel introductionem requiſita.

36 Nec etiam obſtat quod *in cap. fin. hoc titulo, &*
in cap. 3. eodem lib. 6. & in cap. cumana de electio-
ne, velit Pontifex conſuetudinem, vt derogare
poſſit Iuri Eccleſiaſtico, eſſe legitimè præſcri-
ptam; quia ſenſus eſt, quod debeat eſſe legitimè
introducta; ita Andreas Valenſis *in hac Rubrica*
§. 2. num. 4. vbi addit quod licet quædam iura, ve-
lint conſuetudinem longi temporis, habere vim
legis, aut etiam legem tollendi, ſed eas non de-
finire quantum debeat eſſe tempus ad conſuetu-
dinem introducendam, & dum longum tempus
in iure, vocatur tempus decem annorum, id in-
telligi de tempore requiſito ad præſcribendas
quaſdam res, quod vocatur longum, ad diſtin-
ctionem alterius temporis breuioris, putà qua-
driennij ſufficientis ad præſcriptionem quarun-
dam aliarum rerum; vt in *tit. de quadriennij præ-*
ſcriptione; & ita concludit *ſub num. 2 dict. §. 2.* vt
licet ad præſcriptionem determinatum ſit tempus
vtroque Iure Ciuili, Canonico; imo, & Iure
Regio, ſed neutro definitum quantum requiratur
ad conſuetudinem, quæ vim legis habet, & ſpe-
ciem iuris conſtituit, atque à præſcriptione differt
multùm.

37 Ad tertiam quæſtionis partem, an requiratur
frequentia diuerſorum actuum, vt conſuetudo
legitimè inducatur, & omnes fatentur requiri
ex textu *in dicta l. 1. cod. quæ ſit longa conſuetudo,*
l. 3. cod. de ædificiis priuatis, & probat Duuallius
in part. 2. D. Thomæ tract. de legib. quæſt. 7. art. 2. à
38 ſolo nomine *conſuetudo*. † Tota verò difficultas
eſt in quodam numero, & cuius qualitatis eſſe
debeant. Et quamvis aliqui dixerunt duos ſuffi-
cere actus, vt in criminalibus cauſis videtur *ex*
cap. fin. 2. quæſt. vltima, ſed hæc opinio fallit
ſic abſolutè, cum non in omnibus caſibus, ex
duobus actibus populi conſenſus deduci poſſit,
vt notat Bart. *in dicta l. de quibus*; quia ex illis
non oſtenditur actuum frequentia, vt *in l. item*
apud Labeonem, § aliud eſt ff. de iniuriis; ſed An-
gelus in verb. *conſuetudo*, ſequutus Panormitan.
in dict. cap. fin. hoc tit. affirmat duos, aut tres actus
ſufficere quando Princeps ſcit, & tollerat; idem
videtur dicere Silueſter verb. *conſuetudo 7.* &
Duuallius *ſupra*, dixit vt in cauſis ciuilibus requi-
rantur quatuor. † Imo addit quod ſi duo illi actus 38
ſint iudiciarij, ſufficiant; idem ſi ſint notorij,
tum quia conſuetum idem eſt, ac ſolitum. † Duo 39
enim actus iudiciarij faciunt actionem ſolitam, ac
proinde conſuetam; quia Iaſon. *in dicta l. de qui-*
bus num. 51. illud expreſsè affirmat, quem ſequi-
tur Emanuel Sa, verb. *conſuetudo*; ſed Monteſi-
nus *in p. 2. D. Thom. tom. 2. diſp. 23. q. 13. num. 224.*
aſſerit, quod conſuetudo fit ex frequentatione
plurium actuum; ſic vt non ſufficiat vnus, aut
binus actus, ſed requirantur plures, & eorum
frequentatio: & Leſſius *lib. 2. de iuſtit. cap 6. dub.*
14. num. 10. dicit vt conſuetudo dicatur contraria,
ſufficere bis, ter contractum actum eſſe.

Ego autem attenta diuerſitate Doctorum; 40
imo & quod Silueſter *num. 6.* & Angelus *num. 7.*
dixerint in aliquo caſu ſufficere vnum, aut bi-
num actum ad conſuetudinem inducendam, vt
quando, v.g. Ille actus habet cauſam ſucceſſiuam,
vel permanentem diuturnam, vt ſi beneficium
aliquod Eccleſiaſticum detur Sacerdoti religioſo,
qui illud obtineat per annos viginti, aut plures;
quia talis actus videtur ſufficere ad conſuetudinē,
vt colligitur ex *cap. cum de beneficio de præb. lib. 6.*
& hunc dicendi modum referant Bart. *in dicta l.*
de quibus, & Panormit. *in dicto cap. fin. hoc tit. n. 17.*
probantes ex *dicto cap. cum de beneficio*; item etiam
per vnum actum ædificandi Pontem, quo acqui-
ritur ius, ſi Pons aliquo tempore durauit, † exiſti- 41
mo in præſenti dubio dicendum hoc totum relin-
quendum arbitrio iudicis, qui prudenter diſtin-
guet, quando frequentia actuum inducat con-
ſuetudinem: ſic teſtantur Corneus *conſ. 179. lib. 3.*
Marſilius *in l. quæſtiones num. 44. ff. de quæſtionibus*,
& relati à Menochio *de arbitr. caſu 81. num. 4.*
Duaren. *de legib. c. 12.* Tiraquel. *de primog. quæſt. 9.*
num. 1. & praxi ſeruandum eſſe teſtantur Gregor.
in l. 1. tit. 2. p. 1. verb. *de aquellas cauſas*, Diana *p. 6.*
tract. 5. reſ. 7. verſ. *ſed circa*, verb. *vnde*, Baſilius
Pontius *de matrim. lib 6. c. 6 num. 1.* cum Conano,
Duareno Scheneidouino, & aliis penes ipſum.

Nec enim exempla de vno actu conuincunt, 42
quæ ſolùm habent locum in præſcriptione ordi-
naria, in qua non eſt neceſſarius præciſè actus
conſiſtens in humana operatione, ſed ſufficiat
continuata poſſeſſio, quam vocant Theologi ha-
bitualem; eo quod præſcriptio pleumque ver-
ſatur circa res, aut perſonas; & ſic quando in illa
vnus actus ſufficit, non dicamus actum propriè
durare, ſed eius effectum, qualis eſt poſſeſſio,
† imo & in prædictis exemplis moraliter interue- 43
nire actuum frequentiam, videlicet vtendi bene-
ficio, aut Ponte. Quare Monteſinus *vbi ſupra* in
prædicto exemplo, *cap. cum de beneficio*, ſibi vi-
deri, ait vt in illo caſu conſuetudo poſſit
obtinere vim legis, quantum ad hoc, quod
eſt facere perſonam aliquam habilem ad ob-
tinendam præbendam, vel aliquid aliud.

Sed in conſuetudine habente legis vim obligantis
communitatem ſemper fieri ex actuum frequen-
tatione; etenim vt alij Doctores relati du-
cent, implicat conſuetudinem introduci ſine
actuum multitudine, cum conſuetudo debeat eſſe
diuturna, quæ talis dici nequit; niſi per actuum
ſucceſſionem. Et ſecundùm hanc expoſitionem
intelliguntur infiniti relati à Zeuallos *in practic.*
quæſt. 357. qui ad vtramque partem diſputauit *ibi*
videndus.

44 Ad quartam quæſtionis partem, an dictum de
frequentia diuerſorum actuum iuxta proximè re-
ſolutum dubium in verſ. *ad tertiam*, requiratur vt
confirmatur iudicio contradictorio. Et pro affir-
matiua ſententia facit primo textus *in cap. Abbate*
de verb. ſignif. vbi allegatur contra quandam con-
ſuetudinem inſufficientem eſſe; quia non fuit iu-
45 dicio contradictorio introducta. † Et ſic in præ-
ſcriptione requiritur proteſtatio per textum *in l. ſi*
quis alia §.2. *ff. quemadmodum ſeruitus amittatur.*
46 † Item facit textus *in l. cum de conſuetudine ff. de*
legibus, dum docet, quod quando quis allegat
conſuetudinem prius inquirendum eſt, amiſit in
47 contradictorium iudicium. † Tertio *ex l.* 5. *tit.* 2.
p. 1. vbi dicitur quod conſuetudo decem, vel 20.
annorum ſeruanda eſt, ſi eo tempore lis aliqua
talem conſuetudinem fuerit iudicata, & addidit
duas ſententias neceſſarias eſſe his, & aliis argu-
mentis probant gloſſa *in* §. *ex non ſcripto verſ. de*
iure naturali, & *in dicta l.* 1. *cod. quæ ſit longa con-*
ſuetudo, & *in cap fin. hoc tit.* & *in c. fruſtra diſt.* 8.
Bartol. & Iaſon. *in dict. l. de quibus*, & relati ab
Alex. *conſ.* 132. *lib.* 1. *num* 4. Sylueſter verbo *con-*
ſuetudo quæſt. 4. Antonin. *p.* 1. *tit.* 16. *cap. vnico* §. 4.
& alij.

48 Sed ego exiſtimo abſolutè dicendum, vt con-
ſuetudo introduci legitimè poſſit ex ſola frequen-
tia diuerſorum actuum ſine vlla coroboratione
contradictorij Iudicij; quia rerum iudicatarum
authoritas non inducit conſuetudinem, ſed eam
ſupponit, & probat, quare textus *in l.* 28. *ff. de legi-*
bus, dixit, vt conſuetudo à rerum iudicatarum au-
thoritate ſecernitur per particulam, *aut*, quæ
49 diſiunctionis nota eſt. † Deinde quia vera cau-
ſa conſuetudinis, eſt Principis, aut populi conſen-
ſus qui non minus animum ſuum actibus extraiu-
50 dicialibus declarare poſſunt. † Item ex eo; quia
multò maioris authoritatis, videtur eſſe longo
tempore, & ſine dubitatione confirmatus vſus,
quàm quod in contradictorio iudicio fuerit ob-
tentum. Deinde quia ſi ad inducendam conſue-
tudinem eſſet neceſſaria interuenta contradictio
in iudiciis, ſi numquam ea interueniret, numquam
poſſet introduci conſuetudo, quod eſt contra iuris
diſpoſitionem. Quinto; quia vt Padormit. putat
huiuſmodi requiſitum continet in ſe implicatio-
nem; quia ſi requiritur ſententia in iudicio con-
tradictorio, euenit, vt ſententia iam ſupponat præ-
ceptam conſuetudinem, & tunc apertè conſtare
iudicium contradictorium non eſſe neceſſarium
ad conſuetudinem inducendam, vel ſi ſententia
deſideretur ad illam perficiendam, tunc repugnate
vt detur prima ſententia iuſta in fauorem conſue-
tudinis: nam ante illam nulla eſt conſuetudo; ſi
per ſententiam declaratur conſuetudo perfecta
vel alia ſententia ſic confirmatur; neceſſario inde
dicendum erit conſuetudinem etiam ante primam
ſententiam eſſe perfectam: nam ſententia non
perficit conſuetudinem, ſed declarat iam perfe-
ctam eſſe.

Vnde cum conſuetudo, non differat à lege niſi 51
tanquam tacitum, & expreſſum, vt dixi in Rubri-
ca, & patet *ex dicta l. de quibus ff de legibus*, ſe-
quitur vt ſicut lex inducitur abſque aliquo iudi-
cio contradictorio, ita ſimiliter, & conſuetudo,
pro qua facit textus *in l. an in totum*, *cod. de ad fi-*
cius priuatus, *dict. l.* 1. *cod. quæ ſit longa conſuet. l. ſed*
ea ff. de legib.

Sequitur dicendum ad inducendam conſuetu- 52
dinem non requiri actiones iudiciales; itavt de-
creto & ſententia iudicis in aliqua cauſa, vel cau-
ſis iuxta conſuetudinē pronuncietur, ſed ſufficere
actiones vulgares, & extraiudiciales. Itaque hanc
ſententiam probant Panorm. *in dicto cap. fin. hoc*
tit. n. 16. & adducti à Maſcardo *de probat. dict. con-*
cluſ. 427. *num.* 3. Menchacha *lib.* 3. *de ſucceſſion.*
creatione §.2. *num.* 144. Anton. Faber. *lib.* 1. *iuris pru-*
dentia prio 11 *illat.* 1. Cujacius *lib.* 20. *obſeru. c.* 20.
Donellus *lib.* 1. *commend. cap.* 10. & *ibi* Oſuald.
lit. H, Gillinus *lib.* 10. *obſeruationum*, *cap.* 31. *n.* 8.
ſicque in Camera Imperiali iudicatum dicit Gai-
lius *lib.* 2. *pract. cap.* 2. *num.* 8. Salaxar *de vſu*, &
conſuet. lib. 1. *cap.* 7. & ex Theologis docent Præpo-
ſitus *in p.* 2. *D. Thoma quæſt.* 97. *dubio* 1. *num.* 8. vbi
Siluius *art.* 2. *concluſ.* 8. Gordonus *in ſumm. tom.* 1.
lib. 2. *quæſt* 14. *cap.* 5. *num.* 19. Granado *p.* 2. *controu.*
7. *tract.* 3. *p.* 2. *diſp.* 16 *ſect.* 2. *num.* 15. Lorca *diſp.* 29.
num. 3. Vaſquez *diſp.* 177. *cap.* 6. Pontius *lib.* 6. *de*
matrim cap. 6. *num.* 2. Suarez *lib.* 7. *de leg. cap.* 11.
num. 2. Salas *in tract. diſp.* 19. *ſect.* 11. *num.* 94. & alij
plures, & ita quamvis Cæſar. Varcio *deciſ.* 98.
num. 12. Ludouico Cencio *deciſ.* 9. *num.* 11. Vaſquez
tom. 2. *in* 1. 2. *D. Thoma quæſt.* 97. *diſp.* 177. *art.* 3. *c.* 6.
Oſuald. cum Iaſio, & Vulteio ad Donel. *lib.* 1. *com-*
ment. cap. 10. *lit. G*, Bobadilla *in Politica lib.* 2. *c.* 10.
num. 4. cum Molina, & Gregorio Lopez Valenzue-
la *conſ.* 34. *num.* 16. dicant ad introducendam con-
ſuetudinem requiri duos actus iudiciales ſenten-
tia definitiua excutos pro ea tamen præſtant intel-
ligi vt *numeris ſeqq.*

Nec obſtant fundamenta contrariæ ſententiæ 53
non textus *in dict cap. Abbate de verbor ſignif.* quia
in contextura illius non ſit ſermo de conſuetudine
ſed de quodam iure præſcripto eligendi de quo
non licet argumentari ad conſuetudinem. Dein-
de: quia verba *ibi* non ſunt in deciſione, ſed in
allegatione partis, contra quam lata fuit ſententia
vt ex eodem textu conſtat; adeo vt rectè Panorm.
dixerit *ibi. num.* 13. potius contrarium ex illo textu
deduci etiam in præſcriptione.

Nec etiam obſtat textus *in dicta l. ſi quis alia*, 54
dict. §.2. *ff. quemadmodum ſeruitus amittatur*, quia
non facit ad propoſitum cum non loquatur de
conſuetudine, ſed de amiſſione ſeruitutis, quæ fit
per non vſum, & dicit Conſultus non admitti per
non vſum, quando non incurrit vtendi occaſio;
quod ad dictum *quæſt.* 2. vbi ago de ea, an non vſus
poſſit introducere conſuetudinem.

Nec textus *in dict. l. cum de conſuetudine ff. de* 55
legibus; quia reſpondeo textum *ibi* non probare
iudicium contradictorium, eſſe neceſſarium ad
perficiendam conſuetudinem, ſed ſolum ait hoc
eſſe explorandum; quia multum conferre poteſt
ad probandam conſuetudinem, vt rectè Mencha-
ca ſcribit *lib.* 3. *de ſucceſſion. creatione* §. 21. *n.* 114.
& qualiter probetur, dico *infra ſub quæſtio-*
ne fin.

Nec iterum obſtat *dicta l* 5. *tit.* 2. *p.* 1. quia licet 56
laborent interpretes putantes eam loqui de præ-
ſcriptione reuera, vt ex ea videbis, loquitur de
conſuetu

Conſuetudine; non enim in præſcriptione neceſſaria eſt ſeotentia; & licet, Burgos de Paz dixerit, *in l.1. Tauri num.*147. ſpeciali iure Hiſpaniæ neceſſarias eſſe duar ſententias in contradictorio iudicio, vt conſuetudo confirmetur; & ſic videatur concipi ex verbis dictæ legis prætoriæ: tamen quia ex iam dictis adeo ille intellectus abſurdus eſt, vt nequaquam defendi poſſit, ſequitur, vt omiſſa etiam alia interpretatione Franciſci Suarez *lib.7.de legib.cap.11.num.7.* dicendum eſſe ex Gregorio Lopez *in dict.l.5.tit.2.part.1.* in verb. *fueren.*
57 *dados*, † fatendo libenter huius legis difficultatem, non eſſe ſimpliciter ſeruandam, vt ſonat; cum alias, vt dictum eſt nunquam poſſet dari vera conſuetudo contra legem. Durum enim eſſet (inquit Gregor.) ita reſtriogere materiam conſuetudinis, vt per ſolas ſenteorias includatur, Eſt ergo prædicta lex prætoria intelligenda, vt procedat quando quis eo modo voluerit probare conſuetudinem, videlicet per ſententias: quo caſu, dum ſententiæ deſideranntur, ſuſtinetur; ſed ſi non ſit iſte modus probandi, ſed alius, vt dico, *infra*, ex quo poſſit populi conſenſus induci, noo erunt neceſſariæ ſenteotiæ. Et ſecundùm hæc debent intelligi, & interpretari plures relati à Zeuallos, *in practicis q.*358. vbi cum infinitis ad vtramque partem pro hac noſtra reſoluit cum Craueta, Corneo,
58 Viuio, Maſcardo, Burſato, & Minchaca. † Hæc enim frequentia diuerſorum actuum debet eſſe de actibus vniformis, & vſitatis quia ex actibus, quideformiter ſic ceſſerunt, remanet dubium, quod populus ſeruare voluerit, cum ſicut lex ita, & conſuetudo debeat eſſe clara, & certa, non obſcura: ita ex *l.nemo §.temporalis ff.de reg.iuris.* Farin.2.p.*decis.*112.*num.*5. lata Rota Rom. *decis.*19. *num.*6. & cum Craueta, & Menochio Valeoſis, *hic §.2.n.5.* conſuetudo, quæ non fuit, conformis, noo attenditur, Surdus *conſ.*449.*num.*7. cum multis.

59 Ad quintam quæſtioois partem an per ſolum vnum actum contrarium, interrumpatur conſuetudo. Ex ſuppoſito cum Suarez *de legib. lib.7.c.8. num.*14. tempus conſuetudinis ad abrogandam legem, non debere interrumpi, iuxta quæ latiſſimè dixi de præſcriptione, *in cap.8.&* 10. ideo reſpondeo breuiter, ad dubium, vt vnicus actus contrarius probet non obſtare conſuetudinem etiam non obſtantibus mille actibus, qui ſtant pro coofuetudine: ſic docent Surdus, *volum.3.conſ.*293.*n.*23. & 24. Scraderius, *de feudis p.*10.*sect.*20.*num.*157. *in fine.* Caſtrus Palao, *tom.1.tract.3.diſp.3.puncto* 2. §.2.*num.*11. ſic affirmans ex Reginaldo, Salar, & Bonacina, idem docent Baſſeus, *in floribus Theolog. pract.* verb. *conſuetudo num.*11. Diana *part.6. tract.5.reſ.*4. & ſic firmaſſe Sacram Rotam in vna Viteruienſi decurſus aquarum die 15. Martij 1604. dicit Gregor. X V. *in decis.*162.*num.*9. & ibi Oliuetius Beltram *num.*15. cum Surdo, & Scraderio, *dict.ſect.*20. *num.*157. verſ. *vſque ad eo*, dicens, vt vnicus ſolus actus contrarius, vel difformis illam
60 interrumpat. † Et amplius ad corroborationem adiunges quæ dixi *in cap.8.de conſtit. q.1.* verſ. *ad tertiam*, vbi egi de illa quæſtione, *an actus contrauentionis vnus ſufficiat, vt amittatur priuilegium*: appellat hanc quæſtionem difficilem Stephanus Natten nouiſſima, *de vulnerata Iuſtitia tit.9.cap.1.num.*8. verſ. *hinc*; ſed quia non diſtingunt Doctores, quos refert ipſe, tamen dubitationem ponent, an ille actus contrarius debeat eſſe à tota, vel maiori parte communitatis, vel ſufficiat ſi ab vno homine concludit vt debeat eſſe communitatis illius conſuetudinis; ſic vt nunquam ſufficiat actus vnius particularis, & ego adiuuo ſequenti ratione; quia ſi vt introducatur, debet eſſe per vſum populi; ergo & idem, vt interrumpatur; & tunc ſi nondum perfecta fuit conſuetudo, quia ſi iam perfecta eſt, non interrumpatur ex vno actu contrario, vt probat cum Bonacina, *de legib.diſp.1.q.10.fin.§.puncto 1.num.*33. & aliis.

QVÆSTIO II.

An vt conſuetudo introducatur, actus debeant eſſe omnino voluntarij, & ex intentione introducendi eam, & qualiter hoc cognoſcatur. Quinam eam introducant in qua ætate, & aduersùs quos introducatur. Et an non vſus queat introducere conſuetudinem: vbi quid in Religioſis? Et an conſuetudo contra regulam, & conſtitutionem Religionis excuſet ſubditos?

SVMMARIVM.

1 L. quod non ratione ff. de legibus n.5.
2 *Conſuetudine non diſpoſitum, neo nos diſponere debemus.*
3 *Conſuetudo introducitur per actus voluntarios, non errore, nec metu, nec ignorantia, &* num.4.
4 *Conſuetudinis vis tota eſt in conſenſu populi.*
5 *Conſuetudo errore populi introducta, nec ad diſſimiles caſus prodeſt, exemplificatur,* n.6. 7.8.& 9.
6 *Conſuetudo inducta ex aliqua cauſa exiſtimata vera, aut licita, ſi ita non fuerit, non valebit, errore detecto.*
7 *Conſuetudo celebrandi feſtum talis ſancti in aliquo loco; eo quod exiſtimaretur ibi ſepultum, ſi ita non ſit, ea non valet.*
8 *Conſuetudo, vt auriga non ſit obligatus de periculo vini, quod in plauſtro defert, ſi Dominus vini defert, nulla eſt.*
9 *Conſuetudo non inducitur; eo quod populus conſueuerit non extrahere frumentum a ciuitate, credens ſibi prohibitum, ſi appareat contrarium.*
10 *Facta exequuta iuxta exiſtimatam conſuetudinem, non irritantur eo quod error detectus ſit.*
11 *Error communis Ius non facit.*
12 *Conſuetudo tunc inducitur, quando actus fiunt intentione eam inducendi, non ſi ex deuotione,* num.14.
13 *Conſuetudo ex deuotione incepta poteſt ex animo vere introduci tempore.*
14 *Conſuetudo non inducitur ex deuotione ſalutandi Virginem ad ſonum campanæ, nec ieiunandi in Sanctorum vigiliis, nec ſumendi aquam benedictam in ingreſſu Eccleſiæ, nec panem Benedictum in diebus Dominicis, nec cinerem Benedictum in die cineris, & Ramum in Dominica Palmarum, &c.*
15 *Conſuetudo non introducitur; eo quod ex Vrba-*

nitate aliquem ſalutes populus, ſeu beneficium præſtaret tempore multo.

16 *Conſuetudinem habens recitandi officium Beatæ Mariæ in choro, vel extra ex deuotione, peccat, ſi illud omittat.*

17 *Conſuetudo recepta in aliquo populo agendi diem ſeſtum, & audiendi Sacrum, vel ieiunare, obligat.*

18 *Conſuetudo ex animo introducta, intelligitur ſi concurrant conditiones quatuor; vt n.19. 20.21.& 22.*

23 *Conſuetudo ſi dubitetur quo animo inducta potius ex deuotione conſtitur.*

24 *Obligari nemo præſumitur in dubio.*

25 *Conſuetudo introduci poteſt à quocumque populo, & non à priuatis hominibus,* numero 27.

26 *Conſuetudo introduci queit à communitate Eccleſiaſtica, ſed num a familia particulari,* num,27.

27 *Familia particularis, quando in primogeniis, & alius introducere queat conſuetudinem.*

28 *Conſuetudo à ſeniori parte populi introducta, etſi minor ſit, valet.*

29 *Communitas populi Laicorum, poteſt introducere conſuetudinem circa rem Eccleſiaſticam, vt in ieiunio, & obſeruatione alicuius feſti.*

30 *Mulieres, ſicut nec legem faciunt, ſic nec conſuetudinem, niſi inter ſe ipſas tantum,* num.31.*vbi exemplificatur.*

32 *Conſuetudinem introducere nequeunt pueri, ebrij, amentes, & alij.*

33 *Actus vnius perſonæ non infertur ad conſuetudinem.*

34 *Ætas 21. annorum requiritur in hominibus conſuetudinem introducentibus.*

35 *Conſuetudo tantum queit introduci aduerſus ſubditos, & non obligat extra territorium,* num.37.

36 *Conſuetudo, num obligat Principem, vel ſenatum, ſeu, an illa, quæ ciuitatis eſt obliget forenſes, remiſſiuè.*

38 *Conſuetudo non obligat exteros, & peregrinos, niſi veniant animo commorandi.*

39 *Conſuetudo obligat quemadmodum, & lex extendens ſe ad Regnum, vel prouinciam, ſeu territorium ſpeciale.*

40 *Conſuetudo Laicorum qualiter obliget clericos indirectè.*

41 *Conſuetudo introduci nequit ex non vſu, qui preciſè non vſus eſt, nec æquiualet vſui contrario* n.42.& 43.

43 *Lex cenſetur ſeruari vſu ex præſumptione iuris, donec contrarium probetur, & qualiter,* num. 44.

45 *Vſum contrarium, quando non vſus inuoluat.*

46 *Non vſus rarò contingens non derogat legi, & ex quibus actibus aliquando conſuetudinem introducat.*

47 *Priuilegium Principis quoto tempore ex non vſu amittatur; vbi de nundinarum priuilegio: & quæ requirantur ad amiſſionem,* num.48.

49 *Priuilegium nunquam amittitur, ſi non offeratur occaſio eo vtendi.*

50 *Priuilegia Religioſorum per non vſum non amittuntur, niſi tranſactis annis ſexaginta, vel centum: vbi de nonnullis, ſic conceſſis.*

51 *Conſuetudo poteſt abrogare conſtitutionem, & regulam alicuius Monaſterij, ſi non eſt contra ſubſtantialia,* n. 52.

AD primam quæſtionis partem quod non requirantur actus voluntarij videtur probari ex textu *in l. quod non ratione ff. de legib.* ibi *Quodvis quod non ratione introductum eſt, ſed errore primum conſuetudine, deinde obtentum in aliis actibus ſimilibus non obtinet*; quæ verba ſignare videntur conſuetudinem, errore inductam validam eſſe, quoad illam materiam, circa quam inducta eſt non tamen eſſe extendendam ad ſimiles, vt notat Bartol. *in l. de quibus num.* 11. *ff. de legibus*, Panormitan. & Buttius *in cap. fin. hoc titulo*, nam cum ſit ſtricti iuris, vt notant Bartol. *in l.* 1. *§. hoc interdicto ff. de itinere, actuque priuato*, Natta *conſ.* 555. *poſt num.* 5. in ea nihil ſuppleri debebit vltra ſolitam obſeruaotiam: ſic Alex.Ludouiſ.*deciſ.*161.*num.*6. † Vbi addit quod vbi non diſpooit conſuetudo nec nos diſponere debemus, ſic cum Baldo *conſ.*175.*circa finem lib.*1. Aymon.*conſ.*30.*n.*5. 1 2

Adhuc verò eſt abſolutè dicendum ad inducendam legitimam conſuetudinem requiri actus voluntarios, & conſequenter non ex errore, nec ignorantia eos poſſe ſufficere. Et eſt ratio; quia huiuſmodi actus conſuetudinem non inducunt, niſi ratione conſenſus populi vt iam dixi *quæſt* 1. ergo quoties actus non fuerint voluntarij, quibus declaretur conſenſus non inducent conſuetudinem, cum conſenſum non pariant probat gloſſa *in dict.cap.fin.hoc tit.& in cap. fruſtra diſt.* 8. Innoc. *in Rub.de conſ.n.*4.Bartol.*in l.*2.*cod. quæ ſit longa conſuetudo q.*17. † Et aperte probatur ex textu *in dict.l. de quibus de legib.* quatenus docet totam vim conſuetudinis eſſe in conſenſu populi; ſed cum eis per errorem tollatur, *l. ſi per errorem* 15. *ff. de iuriſ.omnium Iudicum*, vt etiam ſignat textus *in l. ſed & ea ff. de leg.* ſequitur vt debeant eſſe tales actus omnino voluntarij; adeo vt ſi per vim, aut metum grauem, populus aliquid faceret etiam per longum tempus, vtique talis non ſit conſuetudo ſufficienter introducta, vt habetur ex ſacra Congreg. Rotæ in vna Giennenſi portionis Die 13.Nouemb.1613.coram Burato *p.*1.*deciſ.*19.*n.*11. Diana *p.*6.*tract.*5.*reſ.*9. Præpoſitus *in p.*1. *D. Thomæ queſt.*97.*dub.*1.*num.*6.Granado *in p.*2. *D.Thomæ controuerſ.*7 *tract.*3.*p.*2.*diſp.*16.*ſect.*2. *num.*16. vbi ſic ait neceſſe eſt ad obligationem conſuetudinis eam non eſſe introductam errore facti, vel iuris; ſi enim populus putauerit propter aliquam deceptionem obligari ſe, aut dari cauſam, quæ verè non datur non manebit obligatus; debet inquam conſuetudinis obligatio oriri ex littera libera voluntate eorum, qui ſe obligare voluerunt; error enim impedit liberum conſenſum. 3 4

Nec obſtat Bart. & antiquorum ſententia per textũ *in dict.l quod non ratione*; quia reiecta Suarez *interpretatione lib.*7.*de legib. c.*14.*à num.*3. dicentis textus illius verba intelligi, non de vera conſuetudine, ſed de præſcriptione, cum ibi de conſuetudine ſit mentio, & quia in præſcriptione non ſit locus exceptioni de caſu ad caſum, quantumvis ſimilem adeo vt fatua eſſet aliàs iuris conſulti dubitatio exiſtimo reſpondendum iuris conſultum in ea lege docere, vt conſuetudo illa non obtineat in illis caſibus ſimilibus, id eſt in illis caſibus qui poſt compertum errorem contingunt nam talis conſuetudo non poteſt rationem vincere 5

Digitized by Google

cere verbum enim *in aliis ſimilibus*, intelligendum eſt, non tantùm in genere ſed io ſpecie, quaſi ſenſus ſit conſuetudinem errore populi introductam non ſolùm non poſſe ad conſequentiam produci, ſed in ſimilibus caſibus obtinere, in quibus antea obtinuit: ſic interpretatur Anton. Faber. *in dicta l. quod non ratione.*

6 Vnde venit dicendum quod ſi conſuetudo aliqua eſſet inducta; quia credebatur, tale vel tale opus non eſſe prohibitum iure eo ipſo, quod conſtaret eſſe prohibitum non obligaret conſuetudo
7 illa; quippè quæ ob errorem inducta eſt; † & ſimiliter ſi conſuetudo eſſet inducta celebrandi feſtum talis Sancti in aliquo oppido; quia exiſtimabat ibi eſſe ſepultum corpus eius; itavt hæc fuerat adæquata cauſa celebritatis ſi conſtaret eam fuiſſe deceptionem; quia ibi Sanctus ille ſepultus non erat ceſſabit conſuetudinis obligatio: videndi ſunt Suarez *dict. lib. 7. de legib. cap.* 12. Gordonus *in ſumm. tom.* 1. *lib.* 1. *q.* 14. *c.* 5.

8 Et facit aliis duobus exemplis gloſſa *in dict. l. quod non ratione*, & Panormit. *in dict. cap. fin. hoc tit.* Caſtrus Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 30. *punct.* 2. *§.* 3 *num.* 11. videlicet, vt ſi conſuetudo ſit aurigam, obligatum non eſſe de periculo vini, quod in plauſtro defert, ſi Dominus vini plauſtrum committatur; eo quod exiſtimet nullum ius habere, nulla eſt conſuetudo; quia fundamentum illius, eſt error, quo ceſſante, euaneſcit conſuetudo;
9 ſecus ſi ex alio errore inducta foret. † Et hac ratione dicunt Suarez *num.* 5. aduersùs Rochum, & Diana, *dict. part.* 6. *tract. ſub reſolut.* 9. quod ſi populus conſueuit non extrahere frumentum è ciuitate; quia credebat id ſibi eſſe prohibitum, non ideo conſuetudinem obligantem, eſſe quia non obtinuit ab illa actione animo inducendi conſuetudinem obligantem, eſſe quia non obtinuit ab illa actione animo inducendi conſuetudinem, ſed animo obſeruandi legem; quam ſibi eſſe poſitam exiſtimabat.

10 Pro complemento notabis quod ea facta; quæ durante errore, obſeruata ſunt, non reuocantur, ſicut quæ decreta ſunt à ſeruo, qui communiter, & Liber, & Prætor exiſtimabitur, vt *in l.* 3. *ff. de officio Prætor.* † non quia communis error ius faciat,
11 vt vulgus, *in l.* 3. *perperam putant*, ſed propter publicam vtilitatem, vt *in dict. l.* 3. *l. Pater furioſi ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris*, vt ſubueniatur illis, qui iuſto, & probabili errore decepti ſunt: argum. textus, *in l.* 3. *§* 1. *ff. ad Macedonian.* ſic Doctores, qui etiam in hoc ſenſu intelligunt textum *in l.* 3. *§. fin. ff de ſupellectilis legata.*

12 Ad ſecundam partem difficultatis; quia inter conditiones conſuetudinis, ea etiam eſt, quod aliquid obſeruetur ex conſuetudine, tanquam neceſſarium, & non ſolùm ex deuotione, vt tradit Monteſinus *in part.* 2. *D. Thomæ diſp.* 23. *q.* 13. *num.* 223. vt ſit habeat legis vim, ideo bene Sacra Rota in vna Giennenſi potionis 13. Nouemb. 1613. coram Buratto, *p.* 1. *deciſ.* 19. *num.* 14 ſtatuit conſuetudinem tunc induci, quando actus efficiuntur animo, & intentione, eam inducendi, vti etiam ex iam dictis apparet.

13 Quare ſic tenentes Villalobos *in ſumm. part.* 1. *tract.* 2 *diſ.* 38. *num.* 10. Montes, *ſupra.* Bellarm. *lib.* 4. *de Romano Pontifice cap.* 18. Suarez *d. lib.* 7. *cap.* 14. *num.* 6. Salas *in eodem tract. de legib. diſp.* 19. *ſect.* 11. *ſub num.* 92. Azorius *tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 18. *quæſt.* 5. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *cent.* 5. *caſu* 494. *num.* 2. Præpoſitus *in part.* 2. *D. Thomæ quæſt.* 97. *art.* 2. *concluſ.* 8. Caſtrus Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 3. *punct.* 2. *§.* 3. *n.* 12. Diana *dict. part.* 6. *tract.* 5. *reſ.* 10. Vbigens *in part.* 2. *D. Thomæ quæſt.* 97. *art.* 3. *n.* 24. dicunt ad iudicium ferendum de conſuetudine attendendum eſſe; quia intentione fuerit incœpta, & continuata addentes requiri, vt tempore requiſito ad præſcriptionem, continuata fuerit conſuetudo animo inducendi obligationem, etiam ſi à principio ex deuotione fuerit incœpta.

Verum ipſi Doctores reſoluunt quod ſi tan- 14
tùm ex deuotione fuerit incœpta, & continuata, tunc nullam obligationem ex ea conſuetudine induci; quemadmodum eam non inducit conſuetudo Salutandi Virginem ad ſonum Campanæ, ieiunandi in ſanctorum Vigiliis, ſumendi aquam Benedictam in ingreſſu Eccleſiæ, panem Benedictum in diebus Dominicis, & cinerem Benedictum prima die Quadrageſimæ, & Ramum in Dominica Palmarum, recitationem matutini ante miſſam. † Vel ſi ex Vrbanitate, aut liberalitate 15
alicui obſequium, vel beneficium præſtaret populus, etiam multo tempore, ſic prædictis, & aliis exemplis declarantes, & ſic Monteſinus, *ſupra*,
† addidit vt qui habent conſuetudinem recitandi 16
officium Beatæ Mariæ in choro, vel extra chorum propter ſolam deuotionem, non peccent omittendo illud; quia non eſt conſuetudine receptum apud illos, quod illud recitare ſit neceſſarium. † Sed dicit cum Soto, vt quando conſue- 17
tudine receptum ſit in aliquo populo agere diem feſtum, & audire Sacrum determinato aliquo die, vel ieiunare, aut abſtinere ab vſu carnium; ita quod ſit receptum iſtud conſuetudine, tanquam neceſſarium ad non peccandum, & tunc talem conſuetudinem habere legis vim; ſic etiam relati.

Ad tertiam quæſtionis partem etſi Vbigens 18
in part. 2. *D. Thomæ, dict. quæſt.* 97. *art.* 3. *concluſ.* 3. *num.* 29. exiſtimet vt prudentis arbitrio relinquatur cognitio, quando conſuetudo, fuerit introducta animo inducendi obligationem; ſed quia in eo agnoſcendo poteſt eſſe magna confuſio; ideo exiſtimo breuiter ſic tenendum; dum tamen prudentes conſiderent ex quatuor conditionibus poſſe deduci introductam conſuetudinem animo obligandi veluti ſi conſuetudo ſit rei grauis dif- 19
ficilis, & communiter ſeruata à populo; quia non ſolet populus conuenire vniformiter in his actibus, niſi quando ſe obligatum ſentit. † Vel 20
ſi viri timorati male ſentiant de his, qui non ſeruant conſuetudinem, vel communiter populus ſcandalizatur. † Vel ſi Prælati & ſuperiores pu- 21
niant violantes conſuetudinem. † Vel ſi materia 22
conſuetudini, vel eius obligatio multum conferat reipublicæ: ita explicant Suarez *de legib. dict. lib.* 7. *cap.* 15. *num.* 13. Caſtrus Palaus *tom.* 1. *tract.* 3. *puncto* 2. *§* 3. *num.* 13. Præpoſitus *in p.* 2. *D. Thom. quæſt.* 97. *dub.* 1. *num.* 7. Megalius *in promptuario verb. conſuetudo num.* 5. Iacobus Gordonus *in ſum. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 4. *quæſt.* 14. *num.* 16. dicentes vt quælibet harum coniecturarum, ſit non leue iudicium inductæ obligationis in ea conſuetudine.

Quod ſi dubites quod dicendum eſt; quando 23
eſt dubium, an conſuetudo ſit introducta animo inducendi obligationem. Reſpondeo cum Baſſeo, *in floribus Theologiæ practicæ*, verbo *conſuetudo num.* 7. & Diana *part.* 6. *tract.* 5. *reſ.* 12. quod in dubio, an conſuetudo fuerit inducta animo ſe obligandi,

gandi, ſeu ex deuotione, potius ex deuotione
inducta præſumi, quia nemo videtur velle ſibi onus
imponere, nec obligare, niſi aliter conſtet de ipſius
voluntate. Et ſic Doctores reſoluunt, vt ſi non
ſtet de animo, & cæteris paribus, adhuc dubium
ſtet, tunc habenda ſit talis conſuetudo deuotio-
nis potius, & honeſtatis, quàm iuris, & obliga-
24 tionis. † Ex ea regula generali, quod in dubio
nullus præſumitur ſe obligare: ſic etiam docent
Suarez *dict. lib. 7. cap. 15. num. 15.* Villalob. *in ſumm.*
tom. 1. tractatu 2. differ. 39. *num. 3.* Caſtr. Palaus
tom. 1. tract. 3. diſp. 3. punct. 2. §. 3. num. 13. Bonacina
de legibus diſp. 1. quæſt. 1. puncto vltimo, §. 3. num. 21.
Vbigens *in §. 2. D. Thoma, quæſt 97. art. 3. num. 29.*
non enim ait Baſſeus quælibet conſuetudo obli-
gat ſub peccato mortali, ſed ea ea ſolum, quæ in-
ducta fuit per modum præcepti, &c.

25 Ad quartam quæſtionis partem, quinam queant
introducere conſuetudinem; reſpondeo quod
etſi nonnulli exiſtimarent eam introduci tantùm
à populo Romano, verius tamen eſt, vt ea intro-
duci poſſit à quocumque populo, & Republica
qui etſi legem ferre non poſſit, poteſt tamen con-
ſuetudinem introducere vim legis habentem ex
doctina textus *in l. omnes populi ff. de iuſtitia, &*
in l. an in totum ff. de ædificiis priuatis; non enim
perſona quælibet particularis queit introducere
26 eam, niſi populus. † Imò etiam communitas Ec-
cleſiaſtica, quæ ſufficit ad eam introducendam
contra ius Canonicum; quia etſi Clerici de facto
nequeant leges facere; ſunt tamen capaces ad
eas faciendas, & ſimiliter communitas populi Lai-
corum: ſic Bartol. Iaſon. Panormitan. Roque, &
Suarez quos refert, & ſequitur Villalob. *in ſumm.*
p. 1. tract. 1. diffic. 38. num. 4. idem Suarez *lib 7. de*
legib. cap. 9. Caſtrus Palaus *num. 1. tract. 3. diſp. 3.* Sa-
las *diſp. 19. sect. 11. à num.* 90. Diana *p. 6. tract. 7.*
reſ. 14. Et dicens cum multis Molina *de primogen.*
quod conſuetudo non poteſt introduci, niſi à Po-
pulo vel eius maiori parte: ſic *lib. 2. cap. 6. num. 3.*
qui dum latè agens de ea *quæſt. à num.* 1 duas con-
27 trarias opiniones referens. † An vna familia, ſeu
progenies poſſit conſuetudinem introducere, vt
in ea iure primogenituræ ſuccedatur ſequutus *à*
n. 2. & 3. negatiuam ex iactis fundamentis; quia
ſcilicet conſuetudo non poteſt, niſi à populo, vel
eius maiori parte introduci non inquam à parte
aliqua ciuitatis, niſi ea pars habeat iuriſdictionem,
vel tacito conſenſu populi ſit confirmata; quæ ſi
immemorialis ſit præſumitur ex tanti temporis
lapſu, vt venerit in populi notitiam: & hoc in
caſu admittit conſuetudinem vnius familiæ, quæ
iuriſdictionem non habet, ſi conſtituat tertiam,
vel quartam partem ciuitatis cum maiori parte
populi, limitans *num. 7.* per *leg. 41. Tauri*, quam latè
exornat in conſuetudine immemoriali, in qua ſi-
lè familia poterit talem conſuetudinem introdu-
cere, etiam quod non conſtituat tertiam, vel quar-
tam partem ciuitatis; & eſto quod non iuuetur à
maiori parte populi, & hoc vt ait *num.* 13. quia
conſuetudo immemorialis, vicem legis conſtitutæ
atque priuilegij habet, vt infra dico, & Molinæ
additionatores, dicunt vt ea ſit potentior priuile-
legio, & ipſe ibi *à num. 9.* latè agit de ea quæſtione
an conſuetudo immemorialis, de qua *in dicta l. 41.*
Tauri, vera cõſuetudo, ſeu præſcriptio appellanda
ſit; ſed Barboſa *in cap. fin. hoc tit. num.* 20. refert ex
Menochio Valaſco, & Corta, vt vna familia poſſit
conſuetudinem introducere, & ego intelligo de
conſuetudine, tantùm particulari, veluti vſus.

Et Monteſinos *in p. 2. tom. 2. diſp. 23. quæſt. 13.*
num. 221. dicit quod licèt conſuetudo ſit introdu- 28
cenda à maiori parte communitatis, quæ poteſt
illam inducere, ſed quando eſt contra legem prio-
rem, & minor pars ſeniorum prudentiorum, ac
præcipuorũ ciuium, ſciente Principe, aut Superio-
re, recipit talem conſuetudinẽ, nec Princeps punit
illos, cum poſſit tunc, quia videtur in hoc conſen-
tire, poſſit talis conſuetudo habere vim legis; quia
quamvis ſit à minori ſecundùm numerum, eſt ta-
men à maiori ſecundùm qualitatem; & addit, vt
poſtquam conſuetudo eſt tacita, vel expreſsè ap-
probata à Superiore, teneantur cæteri abſque du-
bio illam ſeruare, itavt ſi ſit generalis conſuetudo
Regni, aut Prouinciæ, omnes illius Regni, aut
Prouinciæ, teneantur ſeruare, ſin autem ſit alicuius
ſpecialis oppidi, omnes Oppidani.

Item communitas populi Laicorum poterit in- 29
troducere conſuetudinem circa rem Eccleſiaſti-
cam, veluti in ieiunio, ſeu in obſeruatione alicuius
feſti, quia fieri cenſetur ex tacito Prælati Eccleſiæ
conſenſu: ſic Villalobos *ſupra*, qui etiam addit vt
communitas mercatorum queat inducere conſue-
dinem in ſuis commerciis, in aliis non item, *cap. 3.*
infra hoc tit. & ex dictis *ſupra de conſtit. in cap.*
Eccleſia Sancta Maria, & in cap. 2. quæſt. 3. & in
cap. 8. de iud.

Dubium eſt an mulierum communitas queat 30
inducere conſuetudinem habentem obligandi
vim. Et quia mulierum cætus dicitur incapax ad
plura requiſita iuris iuxta nonnulla, quæ dixi, &
notaui *ſuprà in Rub. num. 8. & ſub Rubrica de æta-*
te, & quæſt. vbi quod mulieres nequeunt ordinari,
ideò videtur vt nunquam mulieres poſſint intro-
ducere conſuetudinem habentem obligandi vim.
Sed quia per text. *in cap. dilecta de maiorit. & obed.*
videtur, vt præcepta Abbatiſſarum obligent com-
munitatem, ſicque iuriſdictionalia exercere ſecun-
dùm quæ latè ſcripſi *in cap. nouit de iu dic. quæſt. 9.*
à num. 26. vſque ad finem. † Reſpondeo ad du- 31
bium in præſenti cum Suarez *dicto lib. 7. de legib.*
cap. 9. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 3. diſp. 3. punct. 3.*
Salas *diſp. 19. sect. 11. à n. 90.* Diana *dict. p. 6. tract. 5.*
reſ. 14. & 15. Villalobos, *dict. diffic. 38. num. 4.* Mon-
teſinus *dict. p 2. diſp. 23. q. 13. n. 220.* vt quamvis
verum ſit quod mulieres regulariter nõ poſſint in-
troducere conſuetudinem generalem obligantem
omnes, etiam viros ſicut regulariter non ſunt ha-
biles ad condendas leges, benè tamen per ipſas
mulieres introduci poſſit conſuetudo habens vim
legis obligantis ipſas, & non viros, vt ſi in aliquo
loco eſſet conſuetudo, quod mulieres audirent
Sacrum in Sabbato, vel ieiunarent feria ſexta in
honorem Beatæ Mariæ, & exemplificant Bartol. *in*
dicta l. de quibus ff. de legib. Suarez, & Villalobos
ſuprà in Monaſterio Monialium, dum accedat ta-
citus, ſeu expreſſus populi conſenſus.

Nec omnes etiam viri, aut maior errorum pars 32
alicuius Regni, Prouinciæ, ſeu populi, aut com-
munitatis, ſunt habiles ad inducendam conſuetu-
dinem, niſi in id concurrant, habentes aſſenſum
plenum, quare pueri, ebrij, amentes, & alij huiuſ-
cemodi, ſicut non ſunt habiles ad præſtandum
conſenſum, ita nec ad faciendam legem, & con-
ſuetudinem. Ob idque dici debere vt maior pars
non debeat computari ex parte iſtorum: itavt di-
cunt Diana *dict. reſ. 15.* & expreſſius Monteſinos
dict quæſt. 13. ſub dicto num. 220. † Vt cumque 33
tamen ſit deſuper dictis vnum concludes vt nun-
quam ex actu vnius perſonæ inferatur benè ad
conſuetu-

conſuetudinem ex traditis per Rochum *de conſuetudine num.370.& ſub num.380.* Alex. Ludouiſ. *deciſ.162. n.12.*

34 Ad quintam quæſtionis partem de ætate, in qua debent eſſe homines conſuetudinem introducentes. ſuppoſitis quæ dico in verſ. *ad quartam*; nempè vt debeat introduci à maiori parte populi, cum quo exorditur D. Didacus de Narbona *a num.21.quæſt.3.* noſtram difficultatem dicens *num.2.* vt quia conſuetudo debet eſſe rationabilis, vt iam *ſupra* dixi, & dico *in cap. fin. hoc tit.* & infantes ante lapſum ſeptennij, nullam rationem habeant; ideò inhabiles eſſe ad eam introducendam: nam, vt dicit Conanus, *lib.1.comment.cap.10. propè medium*, conſuetudo eos tantùm ſuis legibus implet à quibus conſtituitur, quod in infantibus non procedit. Tota ergo difficultas eſt de conſtitutis vltra eam ſeptẽnij ætatem; ſed vera reſolutio eſt, vt licet quis conſuetudine obligetur ab ipſo obligationis initio, ſic frangens legem peccato irritatur. Sed quia ad introducendam conſuetudinem plena iudicij ratio, & prudentia debet interuenire; ideò mirum non eſſe, vt maior præſequitatur ætas; & ſic quemadmodum ad legis conſtitutionem videtur habilis ille, qui reſpectu legis naturalis, talis habetur; ita & ille ad inducendam conſuetudinem admittetur. Et comprodatur; quia conſuetudo debet eſſe virorum prudentum conſultum, vt legem definit Conſultus *in l.1. ff. de legibus*. Ergo cum conſuetudo obliget legis inſtar, ſequitur, vt alio qui immeritò lex appellaretur ex Iuſtin. *in §. conſtat inſt. de iure natur. gent. & ciuilis, cap. conſuetudo 5. diſt.1.* & ob id Diana *p.2.tract.12.reſ.17.verſ.non grauior* Villalobos *in ſumm.tom.1.tract.24.dub.20.num.9.* Narbona *dict.quæſt.3. à num. 5. & 8.* requirunt in eam introducentibus annos 21. cum in illa cenſeatur Legiſlator non imprudens, iuxta illud ſcripturæ. *vbi cum præcepto Dei Populus Iſraeliticus numeraretur tantùm qui viginti annis extiterant in populum reputabantur*, quaſi hac ætate minores populi vix eſſe crederentur.

35 Ad ſextam quæſtionis partem, aduersùs quos introducatur conſuetudo, breuiter reſpondeo, hoc iudicium eſſe faciendum iuxta illa, quæ dixi *ſub Rub. de conſtitutionibus*, vbi quemadmodum lex obligat ſubditos; ita & conſuetudo, habita ſolùm differentia, circa modum inducendi, obligandi, & tempus ad id præciſum, de quo iam dixi in hac, & præced. quæſtione. In hac enim parte obligandi ſubditos conſuetudo legi æquipatatur; ita vt ſicut lex obligat ſubditos, ſic & conſuetudo, & ſicut lex non obligat extra territorium, pro quo
36 fertur, ita nec conſuetudo. † Quare ſi dubites an conſuetudo obliget Principem, vel Senatum Supremum, recurres ad dicta *ſub cap.1. de probat.* & ad repetita *ſub tit. ſupra de conſtit.* & *ibi ſub præmiſſo cap cum omnes 6.num.9.* & *ibi in cap.1. q.5. verſ.ad ſecundam*, & verſ. *ad tertiam*. Item ſi dubites an conſuetudo ciuitatis, vel territorij obliget forenſes, applicabis quæ dixi *in dicta Rubr. de conſtit. tota quæſt.14.* vbi an peregrini aduenæ, forenſes, ac alij ſimiles obligentur legibus, ac ſtatutis
37 populi, vbi degunt. † Et an conſuetudo obliget ciues extra territorium, aliqua *ibi in Rub. ſub q. 9. & 10.* in quibus omnibus, & ſimilibus alia circa conſuetudinem non refero; quia eadem ratio militat ad obligandum, ac in legibus, vel ſtatutis ſcriptis, propter rationem fundamentalem quod conſuetudo legitimè introducta, eſt vera lex, & ab eadem poteſtate, & iuriſdictione procedit ſolùmque differt in modo, vt dixi, qui non variat rationem obligandi in omnibus illis caſibus.

Itaque euenit, vt quæ de lege humana vbe- 38
rius dixi *in dicta Rubrica, & tit.de conſtitut.* Doctores ad conſuetudinem applicent, inter quos Suarez *de legib.lib.7.cap.16.num.8.* & Azorius *lib.5. mor. tom.1.cap.18. quæſt.13.* Salas *de legib. dict. diſp.19.ſect.16.num.106.* & alij docentes conſuetudinem non ligare exteros, & peregrinos, niſi veniant animo commorandi, iuxta quæ dixi longiſſimè *in dicta Rub. quæſt.14.* nec ſubditos extra territorium, vt fatentur omnes per textum *in cap.1.de conſt.lib.6.* de cuius materia plenè dixi *ſub dict. Rub. & tit.*

Vnde dici debet vt quemadmodum lex vniuer- 39
ſalis totius Eccleſiæ obligat omnes Chriſtianos indiſtinctè, vel ſi tantùm lex ſit ſolius Regni alicuius, aut Epiſcopatus, obligabit tantùm omnes iſtorum diſtrictuum reſpectiuè incolas; & ſic de cæteris communitatibus, iuxta quæ dixi *ſub dicta Rub. & in cap.1. & dict.cap.cum omnes*, ita ſimiliter dicatur de conſuetudine vniuerſali quæ, qualis ea poſſit eſſe, dico *infra quæſt.ſequenti*, tenent relati Suarez, Azor. & Salas; item, & Diana *p.6. tract.5. reſol.17.* quia etſi dubitet *ibi quæſt.16.* an conſuetudo Laicorum, poſſit Clericos obligare, & dicat non obligare in materia ciuili, in qua requiritur aſſenſus Principis ſæcularis; aliter verò in materia Eccleſiaſtica, ſeu ſpirituali, accedente Prælati ſpiritualis conſenſu, vt latius ſcribunt etiam Suarez, *dicto lib.7.de legib.cap.16 à num 9.* Salas *dict. diſput.19.ſect.15.num.115.* Azorius *tom.1.lib.5. c.18. quæſt.12.* Gordono *in ſumma tom.1.lib.2. quæſt.14. cap.6.num.21.* Vbigeuſ. *in p.2.quæſt.97. art.3.n.32.* Siluius *in p.2. D.Thoma, quæſt.97.art.2.concluſ.10.*
† Dicentis vt conſuetudo Laicorum non poſſit 40
obligare Clericos, niſi, vel indirectè, ſicut in materia, quæ concernit ſimul Clericos, & Laicos, vel niſi interueniat tacitus conſenſus Eccleſiaſtici Superioris, ideò adiunges quæ latiſſimè per quæſtiones dixi *ſub cap. Eccleſia Sancta Mariæ 10. de conſtit.* & aliquas quæſtiones adiunctas ſignanter tantùm alibi tractatas *in cap. 8. de iudic.* & *alibi ſuprà in principio Rubricæ, huius tituli de conſuetudine*.

Ad ſeptimam quæſtionis partem, an non vſus 41
queat introducere conſuetudinem: & adiunctis hic, quæ ſolent Doctores tractare ex reg. textus *in cap.penult.de præſcript.* vbi etſi aliter Pontifex ibi loquatur, ea occaſione Doctores diſputant, nempè an priuilegium amittatur non vſu, ſicut etiam de reſcripto *in cap.plerumque, & in cap. ſi in autem ſuprà de reſcript.* iam breuiter ad propoſitam difficultatem reſpondeo, vt merè non vſus nullo modo queat conſuetudinem inducere, ac inferre, quæ habeat legis vim, cum ſolus vſus, vt iam dixi *q.1.* eam inferat; eatenus enim conſuetudo, acquirit iuris robur, quatenus eſt in vſu, quod eſt tenendum vt docent Lorca *in p.2. D.Thoma, tom.2. diſput.29. memb.3.de legib.* Diana *p.6.tract.reſ.18. in fine*, nec obſtat Villalobos *in ſumm.* qui *tom.1. tract.2. difficult.39.num.12.* dicet, vt non vſus continens actum tacitum contra legem, inducat conſuetudinem, in contrarium plura exempla adducens, quia ea poſſunt tendere ad aliam difficultatem, ſcilicet, an ex non vſu, ceſſet legis obligatio, ad quod applicabis quæ latè dixi *in Rub.de conſtit.quæſt 4.* & melius *quæſt.5. aliqua quæſt 6.* & *alibi in eo tit.* † Et 42
ad propoſitum idem Lorca, Burgos, *in l.1. Tauri*

Panormit.

Panormit. *in cap. quamvis de Clerico coniugato*,
Sylueſter in verb.*conſuetudo quæſt*.8. aſſerunt non
vſum, ſi præciſè non vſus ſit, & non æquiualeat
vſui coottario, atque illum inuoluat, nullo tem-
pore diuturno ſufficiens ſit, vt deroget legi; quia
vt dixi cooſuetudo, vſus eſt, quæ in non vſu, oequit
cooſiſtere.

43 Eſt enim iuris præſumptio leges vſu ſeruari,
donec contrarium probetur, Cinus *in l.2. cod. quæ*
ſit longa conſuetudo, Stephanus Natten. *de Inſtit.*
vulnerata tit.9.cap.2.num.3. vbi ex Iaſone *in l. il-*
lam.num.8.de collat. & ex aliis refert illud vulga-
tum. *Quod lege non cauetur, in practica non habetur*
Vbi Capeſſenſ. noua intendentes ſioe cauſa.

44 † Addit *num*.4. prædictam præſumptionem eius
eſſe roboris, vt obſeruantiam legis ſcriptæ contra-
riam alleganti, non ſufficiat ſolùm probatio, non
vſus, ſed & neceſſe ſit, vt probetur, & caſum in
lege, vel conſtitutione comprehenſum eueniſſe;
& tamen longo retro tempore cootrarium ob-
ſeruatum fuiſſe: argum. *l.ſancimus cod.de teſtam.*
Hondend.*conſ*.110. *num*.12. *volum*.1. nam lex per
non vſum, non, ſed per contrarium vſum tollitur
Felin. *in cap*.1.verſ.*limita ſecundo de Treug. & pa-*
ce. Farin. *conſ*.38. *num*. 108. vbi tradit quod oon
ſufficiat dicere quod talis lex non ſit vſu recepta;
adeo vt ſi ciuitas oon vteretur hac, vel illa lege
corpore iuris inſerta; quia forte caſus huius, vel
illius legis non eueniret non tollatur; qoia requiri-
non vſus habẽs contrarios vſus, Iaſon. *in l* 32.*n*.33.
ff.de legibus. Gail. *lib*.2. *obſeruat*.6. *num*.3. & idem
Natten. *dict.cap.2.num.6*. addit nec ſufficere actus
in cõtrarios eſſe factos, niſi probetur quod habue-
rint effectum; & quod talis obſeruantia venerit ad
maiorem partem populi qui, & alia ſcribit, & le-
ges Ciriacum *ſub contr*.57. vbi quando priuilegium
amittitur per inuſum, aut oon.

45 Sin autem dubites quando non vſus inuoluat
vſum contrarium, reſpondeo breuiter cum eodem
Lorca, & aliis, quod tunc non vſus inuoluit vſum
contrarium, quando lex præcipit affirmatiuum, &
præualet non vſus eius, tuoc enim hoc in caſu
ceſſatio ab opere, & noo vſus, vſus quidam erit;
ſed hoc dicit eſſe intelligendum, quandò ceſ-
ſat præcepti vſus, occurrentibus occaſionibus, &
materia agendi: qoo pacto poterit intelligi rela-
46 tus Villalobos *ſuprà*. † Qui etiam, item & Lorca
dicunt quod ſi materia raro occurrat, non vſus in-
ſufficiens eſt, vt legem abroget, v.g. lex eſt, vt Her-
maphroditus deputetur ſexui præualenti; nam tunc
huius legis non vſus, qui prouenit ex raro euentu
non poterit legi derogare: ita relati Doctores;
imò idem Abbas, & Azorius *dict.lib.5.mor.tom.*1.
c 4.*quæſt*.6. dicunt, vt in caſu, quo non vſus intro-
ducat conſuetudinem, ſi Legiſlator ſit, & non pu-
nit ſufficient duo actus, aut tres, ſed ego exiſtimo
relinqoendum eſſe arbitrio prudentis, iuxta quæ
retuli *ſupra quæſt*.1. de actuum frequentia ad con-
ſuetudinem inducendam.

47 Ex his inquam notabis quod priuilegium ex
ex non vſu decem anoorum amittatur, vt con-
ſtat *ex l.1.ff de nundinis*, vbi Neuius *à num*.1. Bri-
ſonius *lib* 1.*ſelectar.antiquit.c*.15.*l.fin*. vbi Bartol.
& Carolus Tapia *ff.de conſtit.Princip.l.limitatio* §.
earum ff.de Public. qui dicunt nundinarium priui-
legium tolli oon vſu decennio: & in terminis
huius dubij Felinus *in cap.cum acceſſiſſent de conſt.*
vbi quando amittatur per non vſum, vel per con-
trarium, & è diametro aduerſantem conceſſiooi
48 vſum. † Sed Doctores dicunt, vt ad emiſſionem
priuilegij propter emiſſionem decennalem, requi-
ratur etiam oblata facultas vtendi priuilegio cum
ſubſequuta negligentia atque omiſſione, vt in-
nuit gloſſa penult. iuncto Panormit. & Felino *in c.*
priuilegia de priuileg Bart. Rebuffus, & Alciatus *in*
l.filius cod.de decurion.l.vſum aquæ, vbi Platea, &
Bolognet. *cod.de aqua ductu*. † Sed ſi priuilegio 49
non vtantur priuilegiati, eo quod non ſe ſe obtu-
lit occaſio vtendi; aut quia non potuerunt eo vti
tunc durabit priuilegium, vt Doctores agnoſcunt
per textum *in l.ſi vnus ex ſociis* §.*fin*. & *l. ſequent.*
ff. de ſeruit.ruſticor.prædior. vel quando Princeps in
priuilegio à ſe conceſſo, ait, vt poſſit priuilegiatus
vti eo quomodolibet, & quando voluerit: ſic
Azot. *dict.lib.5.mor.tom.*1.*c*.4. *quæſt*.8. Villalobos
in ſumma dict. part. 5. *tractatu* 2. *difficultate* 33.
num.14.

Iterum notabis priuilegia per non vſum non 50
amitti, niſi per annos ſexaginta; quia ſic cauetur in
quodam priuilegio conceſſo Cænobio Sancti Be-
nedicti Ciuitatis Valliſolet. quod ad literam re-
fert Pater Eman. Rodriguez *tom*.1. *quæſt. regular.*
quæſt.8.*art*.3. qui etiam refert aliud *tom*.3.*quæſt*.51.
art.5. conceſſum ab Eugenio IV. Religioſis S. Pau-
li extra muros Romæ, vbi cauetur, vt illud non
amittatur, oiſi ex non vſu centum anoorum: ita
etiam Villalobos *diffic*.39 *num. fin*. Ioannes de la
Cruz *lib.2.cap.3.dubio* 2. Portel. *de dubiis regular.*
verſ. *priuilegium num*. 58. & alij communiter di-
centes, vt cootra bona Religioſorum, oon præ-
ſcribatur, niſi eo tempore; & ſic nec contra
ipſa priuilegia, quæ ſunt bona etiam Religionis:
& Diana *p.3.tract.2.reſ*.88. refert ex Portel. *in ad-*
ditionibus ad dubia regularia verb. *priuilegium in* 4.
priuilegium Eugenij IV. conceſſum Congregatio-
ni Sanctæ Iuſtinæ Benedictinorum, vt poſſent vti
ſuis priuilegiis, etiam ſi contra illa habuerint vſum
contrarium; cuius verba Bullarij, refert Rodriguez
fol.194.*col*.1. ibi: *Ut ſic, quandoque contigerit per*
aliquem, aut pluros actus contraria huiuſmodi, aut
quæcumque alia priuilegia gratias, immunitates
præfata Congregationi conceſſa, aut ipſorum aliquod
à quocumque, cuiuſcumque conditionis, gradus, ſeu
ſtatus, exiſtat ex negligentia, vel ignorantia præſen-
tium, vel futurorum, quibus hæc conceduntur, aut
alia quavis cauſa, propter aliquam fuerit attenta-
tum, vel pro tempore obſeruatum ignoranter, vel
ſcienter nullum tamen præiudicium decretis, priui-
legiis, indultis, gratiis, volumus generari, ſed in ſuo
vigore, ac robore permanere: Quod valde notan-
dum dicſiot pro conſolatione regularium.

Ad vltimam quæſtionis partem, an conſuetu- 51
do contra regulam, & conſtitutionem Religionis,
excuſet ab eorum obſeruantia? Reſpondeo breui-
ter ſub diſtinctione: nam ſi conſuetudo introdu-
ceretur cõtra bona ſubſtantialia Religionis, nullo-
modo valeat, cum eſſet deſtruere ipſam Religio-
nem conſiſtentem in obſeruantia trium illorum
votorum, paupertatis, obedientiæ, & caſtitatis.
† Tamen ſi ea conſuetudo eſſet cootra alia ad- 52
hærentia ipſi Religioni, vt quod carnes oon
comederentur tali, vel tali tempore, ſecundùm re-
gulam alicuius Monaſterij certum eſt, vt conſue-
tudo legitimè introducta, poſſit eam regulam, ſiue
conſtitutionem abrogare ex his, quæ dico *infra in*
cap. fin. de conſuetudine legem abrogante: ita pro-
bant Sanchez *lib.6.moral.cap* 2.*num*.26. Lezana *in*
ſumma tom.1.*cap*.7.*num*.17. Tamburin. *de iure Ab-*
bat.tom.3.*diſp*.4. *quæſt*. 5.*n*.3. Peyrinus *de ſubdito*
q.1.*cap*.8.§.4. Reginald. *tom*.1.*lib*.18.*n*.396. Pelica-
rius

tius *tom.1.tract.5.cap.2.num.54.* Diana cum Maſcardo, Bonacina, & cum Suarea *de legib. lib.7. cap.8.num.9.*Leſſio *lib.2.dub.4.cap.6.*& Garcias *in polit.regular.tom.1.tract.5.diſ.1.dubio 4.num.1.& 2.* ex eo; quia iura, quæ fieri poſſuot per priuilegium, induci poſſunt per conſuetudinem legitimè præſcriptam, cum conſuetudo vim habeat, & iuris noui condendi, & abolendi antiqui : & in terminis; quia prædictæ obſeruantiæ continentur in regula non tanquam, quid ſubſtantiale Religionis, ſed quaſi leges adiunctæ; ob idque tantum obligare, quandiu habent vim legis, ſicut cæteræ leges ciuiles, & Canonicæ, ſed quo tempore dico, *infra ſub dict.cap.fin.hoc tit.*

QVÆSTIO III.

An conſuetudo particularis attendenda ſit, vbi adeſt vniuerſalis. Et an conſuetudo vnius communitatis obliget alteram. Et num conſuetudo poſſit extendi de loco ad locum. Et an conſuetudo poſſit extendi de loco ad locum. Et an conſuetudo immemorialis cenſeatur reuocata per clauſulam generalem, reuocantem conſuetudines?

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo particularis facit, vt non attendatur vniuerſalis,*

2 *Conſuetudo generalis totius Archiepiſcopatus, non attenditur quando in loco particulari viget contraria.*

3 *Conſuetudo vicinorum locorum, eſt obſeruanda, quando non eſt in loco illo aliqua ſpecialis,* n 5.& 15.

4 *Conſuetudo particularis in concurſu prævalet generali.*

5 *Leges Regni viciniores in dubio ſunt obſeruanda, vbi lex non eſt particularis,* numero 15.

6 Cap. ſuper eo de cognatione ſpirituali n.9. 12.& 17.

7 *Conſuetudo vnius communitatis; non obligat alteram.*

8 *Conſuetudo Epiſcopatus Romani, quatenus eſt particularis Eccleſia, non obligat alias.*

10 *Conſuetudo non extenditur de loco ad locum, nec de perſona ad perſonam,* n.11.

11 *Vſu de caſu ad caſum non extenditur, ſi eſt iuri contrarius, vel preter illud.*

12 Cap.cum eo de cenſib. cap. cum olim hoc tit.

13 *Conſuetudo aquiualet veritati, & ſic extenditur aliquando de loco ad locum, vt hic.*

14 *Conſuetudo vnius ciuitatis, non habet vim abrogandi legem in alia.*

15 *Index recurrere debet ad conſuetudinem vicinarum ciuitatum rationabilem, quando deficit lex in propria ciuitate.*

16 *Conſuetudo ſi ſubeſt eadem ratio in eadem ciuitate porrigitur ad diuerſum caſum de aquitate, non de iure.*

18 *Conſuetudo immemorialis quando ex clauſula,* non obſtante qualibet conſuetudine, *abrogatur, vel non,* numeris ſequeotib.

19 *Trid.*ſeſſ.13. cap.7.& cap.16.

20 *Clauſula* non obſtante quacumque conſuetudine, *ſupponit ſcientiam Principis.*

25 *Conſuetudo ſiue præſcriptio immemorialis habet vim priuilegij, & tituli, que non ceſſat ex clauſula* non obſtante, *niſi eſſet irrationabilis, & improbata,* n.22.& 24.

AD primam difficultatis partem, cum generi per ſpeciem derogetur iuxta alia, quæ dixi *ſub tit.de conſtitut.* de vi legum ſpecialium reſpectu generalium aliarum legum, nuoc breuiter reſpondeo, quod vbi adeſt cooſuetudo particularis, non attenditur Vniuerſalis, aut loci Dominantis. 1
† ſic vt non ſit attendenda conſuetudo generalis totius Archiepiſcopatus, quando in loco particulari viget contraria conſuetudo : nam ad eam, tanquam loci Dominantis recurritur taotummodo in ſubſidium, deficiente conſuetudine particulari, vt notant D.D. per text. *in cap.ſuper eo de cenſibus* in verſ. *illud obſeruare tenetur, quod in vicinis.* 2
† Et ſic Boëtius *deciſ.203.num.6.* Fredericus de Senis *conſ.91.verſ.tertio probo,* Cabellar, *deciſ.107. num.1.* dicunt quod in dubiis, vicinorum conſuetudo locorom, eſt obſeruanda, vbi non adeſt particularis, & ſpecialis illius loci : & addit idem Cabellar. vt ſufficiat quod talis conſuetudo ſit probata per decem annos, *ibi, n.2.* 3

Igitur in concurſu conſuetudo particularis præualet generali, vt etiam dixerunt Bartol. *in l.2. num.41.cod.qua ſit longa conſuet.* Pariſius *conſ.25. num.42.lib.4.* & Sacra Rota *in vna* Calaguritana Decimarum die 19.Martij 1610.& in vna Pampilonen. Vicariæ de apre, die 3.Martij 1617. coram Cabellario *deciſ.95. num.3. & deciſ.419. num.4.* quas refert & ſequitur Diana *p.6. tract.5. reſ.31.* & in vna Placentina decimarum die 10. Martij 1628.coram Coccino Decano, apud Quærilios Bonetos, *deciſ.169.n.8.* vbi plores aliæ deciſiones Rotæ adducuotur. Et ſic deſomitur ex doctrioa Valaſc. *de partit.cap.19. num.11.* Caued. Luſitan. *deciſ.211 in fine p.1.* Rebuffi *in comment. ad l.114. in fine ff. de verb.ſignif. pag.455.* Gutierrez *practicar.lib.3.queſt.57.* Peregrin. *variar.lib.1.ad Rubricam de officio iudicis ordinarij num.7.* † dicentium quod in dubio ſeruandæ ſunt leges Regni vicinioris, & ſecuodum eas iudicandum, vbi oon eſt lex particularis. 4 5

Ad Secundam quæſtionis partem an conſuetudo vnius communitatis obliget alteram : & videtur pro affirmatiua ſententia reſpondendum ex doctrina textus *in cap.ſuper eo de cognatione ſpirituali* : vbi præcipitur cuidam Epiſcopo conſuetudinem ſuæ Metropolitanæ Eccleſiæ, vel aliarum circum iacentium inquirere, & diligenter imitari. Ergo videtur quod conſuetudo vnius Diœceſis, etiam obliget vicinam, & præſertim ſi ſit conſuetudo Eccleſiæ Metropolitanæ. Etenim vt dixi *ſupra in princip.*& dicuot Siluanus *conſ.60.num.10.* Menochius *conſ.312.num.13.& conſ.390.num.22. & conſ.395.num.9. & 10.* Maſcard. *de probat. concluſ.1415.num.12.* Gama Luſitan. *deciſ.16.num.6. & deciſ.144. num.10.* Valaſcus *conſult.51.num.48. & conſult.70.num.5.* Chaldas Pereira *de poteſt.eligendi cap.13. ad fin.* Bernard. Grauæ *ad practicam camera Imperialis lib.1. concluſ.16. num.15.* Camillus Borrel. *in ſumma omn. deciſionum, tit.54. n.11.* conſuetudo loci vicini attenditur. 6

Adhuc verò reſpondeo iuris regulam eſſe, vt
7 conſuetudo vnius communitatis, non obligat alteram diſtinctam, quia vna non habet poteſtatem imponendi alteri legem, nec ad hoc cenſetur, vt
8 Princeps præbeat ſuum conſenſum, † adeoque verum eſſe vt conſuetudo Epiſcopatus Domini, quatenus eſt particularis Eccleſia, non obligat Eccleſias alias, vt notat Panormit. *in cap. fin. de ferus*: ſic docent etiam Vbigers *in p.3. quaeſt 97. art.3. conclus.3. diffi ult.5. num* 30. Diana *part.6.*
9 *tract.5. ſub reſ.* † Qui duo, & alij reſpondent per textum *in dict. ca. ſuper eo*, negando conſequentiam; quia nulla eſt ratio eur magis conſuetudo vnius Epiſcopatus, quæ illius eſt propria, vel etiam Eccleſiæ Metropolitanæ, modo eius tanquam particularis Epiſcopatus habeatur, propria obligat alios Epiſcopatus, quam quod propria illarum ſtatuta obligant Eccleſiarum Epiſcopatus alios: & ſic dicunt textum *in dict. cap. ſuper eo*, loqui de conſuetudine, quæ quidem eſt totius Prouinciæ, quæ in aliqua Diœceſi ita nota non erat; quia fortè non accideret multis annis caſus, in quo praxis conformis, vel contraria tali conſuetudini, poſſit oſtendi; tunc enim dicunt, vt voluerit Pontifex conſuli Epiſcopos vicinos, & maximè Metropolitanum, & communi eorum conſuetudini inſiſti, quæ ſcilicet ab illis obſeruatur, tanquam conſuetudo totius Prouinciæ, & non tanquam propria illius, vel huius Eccleſiæ tantùm; ſed quia ex reſolutis *a num.*1. & *in* verſ. *ad tertiam*, ſtatim ſequenti, adhuc hæc declaratio obſcuretur, exiſtimo diſtinguendum, vt illico in dicto verſ.

10 Ad tertiam quæſtionis partem, communis eſt Doctorum aſſertio, vt conſuetudo non extendatur de loco ad locum, nec de perſona ad perſonam, vt iam *ſub quaeſt.*1. dixi *ex l.*3. §. *ſignus hoc interdicto*, & *ibi* Bartol. *ff. de itinere, actuque priuato*, & *ex l. in ſingulare l. quod vero contra ff. de legibus*, vbi Doctores, Atetin. *conſ.* 122. *num.* 4. Decius 483.*num.*22. Purpuratus *conſ.*522. *num.*12.

11 † Et ſic Salas *de legibus diſp.*19.*ſect.*14.*num.*10. ait communiter dici vſum, & conſuetudinem, quæ iuri communi repugnat, vel præter illud eſt non extendi de loco ad locum, nec de perſona ad perſonam, nec de caſu ad caſum, & obſeruat Menoch. *de retinend. poſſeſſ.remedio* 5. *n.*91. cum Alex.Patiſio, & aliis; eo quod conſuetudo, & præſcriptio habeant tantùm de potentia, quantum de vſu, & actu, vt ex Baldo, & aliis comprobat ibidem.

12 Sed quia hæc ſic abſoluta doctrina videtur impugnati ex *dict.cap.ſuper eo de cognatione ſpirituali* & *in cap.cum eo de cenſibus*, & *in cap. cum olim infra hoc tit.* & quia quando eadem ſubeſt ratio, & æquitas conceditur extenſio vſus, & præſcriptionis, vt poſt Iaſonem, Pariſium, & Bartol. affirmat
13 Menoch. *dict. rem.*5. *de retinenda n.*65. † Nam vt inquit Craueta *conſ.*238. conſuetudo æquiualet veritati. Et videtur ſequi, vt quando in propria ciuitate non fuerit conſuetudo certa, vel ſtatutum, ſiue lex de re aliqua, debeat attendi vicinatum ciuitatum, ſi rationabilis ſit, & amplectenda, iuxta prædicta iura vbi Panormit. & alij iam adductis, exiſtimo, ne obſtent dicta, & reſoluta *a n.*1. & *ſub dict.* verſ. *ad ſecundam*, nempè, vt illa extenſio de loco ad locum, &c. ſit ea tantùm, qualem faciunt Doctores de interpretatione non authentica, iuxta quæ notaui *ſub cap.*12. *de iudic.* vbi dixi de interpretatione, & epicheia legum: ita Diana *dict.p.6.tract.*5. *reſ.*31. *in fine*, vbi etiam dicit eſſe tantum indicia. † Nam conſuetudo vnius Ciuitatis, vel Prouinciæ, non habet authoritatem inducendi, vel abrogandi legem in alia; licèt in dubio aſſumi poſſit ad explicandam legis vim, vel conſuetudinem alterius Ciuitatis, vel Prouinciæ. 14

Et licet Caſtrus Palaus *tom.*1. *tract.*3. *diſput.* 3. *punct.*4.§.1.*num* 5. teneat, quod ſi in aliqua ciuitate non fuerit ſtatutum, aut lex, aut conſuetudo, quibus cauſa decidatur, debeat recurrere Iudex ad conſuetudinem vicinarum ciuitatum, ſi rationabilis eſt, iuxta *dict. iura in cap. cum ac eo, ac cenſibus*, & *dict. cap. cum olim, hoc tit.* † Idemque eſſe circa diuerſum caſum in eadem ciuitate, ſi ſubeſt eadem ratio, & æquitas ex dictis à Menochio *dict.num.*65. ſic, vt ſiat extenſio vſus, & præſcriptionis: tamen vt rectè docet Salas *de leg.b. diſp.*19. *ſect.*14. *num.* 102 hoc eſſe intelligendum, non de obligatione, ſed de conuenientia, & æquitate; quia conſuetudo vnius ciuitatis, ad alia authentice non extenditur, nec de vno caſu ad alium, vt dictum eſt. † Et hoc modo de Caſtrus Palau *in dicto loco intelligit*, etiam textum *in dict. cap. ſuper eo de cognatione ſpirituali*, dicens, vt non loquatur de præcita obligatione, ſed de æquitate; ſequitur etiam idem Diana *dict. tract.*5. *ſub reſol.* 17. Vbigers *in p.*3. *ar.*3. *q.*97. *conclu.*3. *diffic.* 5. *num* 30 concludentes conſuetudinem non extendi de loco ad locum, nec de perſona ad perſonam, nec de caſu ad caſum; qua diſtinctione facilè intelliguntur iam omnia relata ſub hac quæſtione. 15 16 17

Ad quartam quæſtionis partem, an conſuetudo immemorialis cenſeatur reuocata per clauſulam generalem reuocantem conſuetudines. Et quia video de hoc dubio vbertimè diſputantes Doctores ad vtramque partem pro affirmatiua, gloſſa *in clem. fin. de rebus Eccleſiæ*; & pro negatiua Garcia *de benefic. tom.*1. *p* 3. *cap.*2. *num.*194. & 195. plures deciſiones adducens, & Gonzalez *in reg.*8. *Cancell. gloſſa* 33. *num.*5. & Narbona *ad l.*59. *gloſſa* 1. *num.*240.*lib.*2. *tit.*4. *recopil.* referens plures declarationes Sacræ Congregationis aſſerentes Tridentinum Concilium *ſeſſ.* 22. *cap.* 7. & *ſeſſ.*24. *cap.* 4. & aliis in locis in clauſula *non obſtantibus conſuetudinibus*, & in contrarium non includere immemorialem conſuetudinem, † faciunt pro hac T rid. etiam in aliis locis præcipuè *ſeſſ.*13. *cap.*7.*de reformat.*ibi: *Vel conſuetudine etiam immemoriali*, & *cap.*16.ibi: *Non obſtante quacumque conſuetudine, etiam immemoriali*, ex quo tollitur omnis conſuetudo antiquiſſima Sacerdotum, qua alij, aliis mutuo confitebantur ante Concil. abſque alia approbatione: ſic ex Toleto Fagundez *in præcepto* 2.*lib.*2.*num.*94. vbi ſimiliter aſſerit abrogatam eſſe conſuetudinem, qua olim ſolebant Parochi committere ſuas oues cuicumque Sacerdoti volebant; ex quibus locis immemorialem improbari; quia ſemper iniqua erat, vt *infra* dico. 18 19
† Et licet clauſula *non obſtante quacumque conſuetudine*, demonſtret Principem habuiſſe notitiam contrariæ conſuetudinis, vt fuit reſolutum in vna Toletana, admiſſionis 17.Iunij 1609. impreſſa apud Farin. *deciſ.*191.*p.* 1.*recent. num.*6. adhuc tamen immemorialis, ſi de ea non ſit mentio non comprehenderetur vt cenſuit in Theatina iuriſdict. 5.Decembr.1614. impreſſa à Farin. *deciſ.*610. & in alia Matiſcen. *iuriſdict.* 1609. *April.*26. ab eodem Farinacio impreſſa *deciſ.*248. Barboſa *infra num.*6. 20

Ideo

Digitized by Google

21 Ideo ego ſic teneo ; quia cum latè dixi *in cap. fin. de præſcript. & alibi in eo tit.* pro conſuetudine immemoriali, item & præſcriptione ſimili, iuſtus præſumatur titulus, & habeat vim priuilegij à Principe, vt etiam dixi *ſub cap. 8. de iudic.* ſequitur dicendum, vt virtute clauſulæ præcedentis, dicta conſuetudo non abrogatur, cum nec priuilegium ceoſeatur derogatum ex clauſula generali derogante conſuetudinem ; ſic etiam docent hanc ſententiam Menochius *conſ. 93. num. 7. & conſ. 96. num. 65. & conſ. 291. num. 96.* Couar. *lib. 3. variar. cap. 35. num. 5.* Afflictis *deciſ. 254.* Gordonus *in ſumma tom. 1. lib. 2. quæſt. 14. cap. 8. num. 27.* Caſtrus Palaus *tom. 1. tract. 3. diſp. 3. punct. 4. §. 1. num. 10.* Diana *dict. part. 6. tract. 5. reſol. fin.* referens ita determinatum à Sacta Congregatione ſub die 4. Maij 1573. teſte Bellarmino, in iam relatis Concilij locis, *in cap. 5. litt. S. & in cap. 4. litt. Z*, Rota in vna Placentina Canonicatus die 25. Maij 1612. apud Poſthumas Farinacij *tom. 2. deciſ. 286. num. 1.* licet plures relati à Barboſa *clauſula 87. num. 2.* contrarium dicant qui intelligi debent, vt ſtatim diſtinguitur.

22 Contrariam inquam ſententiam, quam etiam tenent Cardin. & Imola *in dicta clem. fin. de rebus Eccleſiæ*, Azeuedus *in l. 3. tit. 1. lib. 2. recop. num. 21.* Pelaez de Mierez *de maioratibus part. 4. quæſt. 20. num. 51.* Rochus de Curte *in cap. fin. hoc titulo, à num. 525.* Felious *in cap. cauſam de re iudic. n. 12. & in cap. dilecti num. 3. de maioritate, & obedientia*, Ruinus *conſ. 156. num. 8.* Sanctarellus *variar. tom. 1. quæſt. 15. num. 12.* dicentes procedere quan-
23 do additur dictio vniuerſalis, † quam ego intelligerem ſic procedere, quando videlicet, conſuetudo eſt iniqua, & irrationabilis ; quia tunc cenſetur ex dictione vniuerſali damnata, & reprobata, vt intelligunt Saoctarellus *variar. reſol. tom. 1. quæſt. 4. num. 37.* Et firmauit Sacra Rota in vna Cracouienſi iuris legend. die 21. Maij 1627. coram D. Coccino Decano apud Guerilios Venetos *deciſ. 71. num. 3. & 7.* Diana *ſupra*, & eſt videndus Narbona *de appellatione Vicarij part. 2. num. 19. fundam. 4.* quibus vtraque ſententia ſuſtineri valet.

24 Itaque regula generalis erit vt conſuetudo immemorialis nunquam cenſeatur ſublata, etiam ſi appoſita clauſula *non obſtante quacumque conſuetudine*, niſi expreſſa mentio de ea fiat, vt contingit in relatis locis Trident. *ſeſſ. 15.* ſic vt non comprehendatur in reuocatione cuiuſcumque conſuetudinis, etiam cum dictione vniuerſali, ob eius maximam excellentiam : ſic Boër. *deciſ. 39.* & cum infinitis Barboſa *in dicta clauſula 87. à n. 1. 8. & 9. & 10.* vbi limitat quando eadem ratio militat in immemoriali, ac in aliis conſuetudinibus, veluti ſi ſit irrationabilis, & iniqua, quæ tunc taliter aufertur, vt nequeat de nouo introduci ; quod ſi iniqua, & improba non fuerit, tunc non comprehenditur, vt patet in Trident. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 20.* ibi, *& aliis quibuſcumque conſuetudinibus* : nam immemorialia ibi non aufertur, vt dicit *ibi* Barboſa, *& ſupra num. 6.* cum Gonzalez, Gratiano, & ſic deciſum in Sacra Rota ſæpius, ſic Barboſa *hic à n. 6.* cum aliis.

Qvæstio IV.

An conſuetudo nondum præſcripta valeat introduci in aliquo caſu accedente Principis voluntate. Et an vt conſuetudo legitimè introducatur, debeat adeſſe à principio, & ſemper bona fides, ſicut in præſcriptione. Et an vt conſuetudo bene procedat, requirat quod actus quibus ea conſtat careant omni malitia Et num conſuetudo poſſit in actu ſolemni reſtringere teſtium numerum. Et an in materia præcedentiæ attendatur conſuetudo.

Svmmarivm.

1 *Conſuetudo poteſt nondum decennio expleto, ſeu quadragenario, introduci, ſciente Principe, ſiue Pontifice*, n. 2.

3 *Conſuetudo præſcripta ſonat idem, quod inducta.*

4 *Conſuetudo poteſt vincere legem, etiam ſi à principio fuerit incœpta mala fide vtentium, & quare?* n. 8.

5 *Præſcriptio debet toto tempore eſſe cum bona fide præſcribentis, &* num. ſeqq.

6 *Conſuetudo, & præſcriptio, in quibus differant : & quare hæc ſemper bonam fidem requirat*, n. 12.

8 *Actus, ex quibus conſuetudo conſtat, non requiruntur, vt careant omni malitia, ad hoc vt ea habeatur, vt rationabilis.*

9 *Conſuetudo contra legem à principio, ſemper videtur initiari actu peccaminoſo, alias potius appellatur deſuetudo, quæ non ſufficit ad abrogandam legem.*

10 *Abrogatio legis fieri poteſt per actus à principio malos, quo concurrant, tanquam cauſa per accideas.*

11 *Actus conſuetudinem introducentes, ſeclaſa lege contraria, ſemper à principio debent eſſe boni.*

12 *Factum ab omnibus rectè fieri dicitur.*

13 *Conſuetudo immemorialis, ſemper præſumitur rationabilis.*

14 *Conſuetudo in actu iuris ſolemni, poteſt reſtringere teſtium numerum.*

15 *Conſuetudo regionis inſpicitur quoad ſolemnitatem actus.*

16 *Conſuetudo æquiparatur ſtatuto.*

17 Cap. cum eſſes de Teſtamentis.

18 *Conſuetudo in materia præcedentiæ ; num admittatur remiſſiuè.*

AD primam difficultatis partem, ſuppoſitis nonnullis, quæ dico *infra in cap. fin. de abrogatione legis per conſuetudinem.* Item an præcisè tacitus, ſiue expreſſus Principis conſenſus in eius introductione, & validitate prærequiratur ; videtur vt non ſufficiat Principis ſcientia, nondum completa decennali præſcriptione conſuetudinis, vt dixit Panorm. *in d. cap. fin.* ſiue nondũ completo tẽpore quadragenario contra leges Eccleſiaſticas ; & mouetur ex deciſione illius textus, quæ abſolutè 1

deſiderat in conſuetudine, vt poſſit legem derogare illas duas conditiones; quod videlicet ſit rationabilis, & legitima præſcripta.

2 Adhuc verò dicendum eſt, vt aliquando ſufficiat ad derogandum legem conſuetudo, nondum præſcripta, dato quod Princeps ſciat talem eſſe conſuetudinem, probare videtur D. Thomas 1. 2. *queſt.97. art.3. ad* 3. vbi ad hunc effectum non exigit præſcriptionem conſuetudinis, ſed ſufficientem indicationem conſenſus Principis: & probat Sotus *lib.* 1. *de iuſt. & iure queſt.7. art.2.* & facit Doctrina Butrij *in dict. cap. fin.* vbi docet quod ſi Papa ſciat conſuetudinem contra legem Eccleſiaſticam, ſufficiat tempus decem annorum ad hoc vt poſſit illam derogare, ſequitur Silueſter verbo *conſuetudo queſt.*4. & *ibidem* Angelus
3 *num.*8. † Et quod verbum conſuetudo præſcripta ſonet; id eſt introducta, vt dixi *queſt.*1. verſ. *ad tertiam*, ſub verſ. *nec obſtat.*

4 Ad ſecundam quæſtionis partem, reſpondeo vt poſſit conſuetudo vincere legem, vt etiam ſi fuerit incœpta mala fide vtentium, vt fatentur omnes Theologi 1.2. *queſt.97. art.3.* cum adductis à Vaſquez *diſp.* 277. Sanctio *de matrim. lib.7. diſp* 4. *n.*14. Salas *de legib. tract.*14. *diſp.*19. *ſect.*5. per totam; & quod alias nunquam conſuetudo præualeret contra legem; quia ferè omnis recepta
5 eſt, & continuata actibus malis. † Nec obeſt vt præſcripto, quæ vſu temporis introducitur, ſemper, & integro tempore, debeat eſſe cum bona fide, & actibus à principio iuſtis, iuſta ea, quæ dixi longiſſimè *in Rub. & tit. atque, in cap. fin. de præſcriptionibus.*

6 Verùm vt ſatisfiat aduerto eam eſſe inter conſuetudinem, & præſcriptionem differentiam; quia præſcriptio aufert Dominium rei à vero Domino ſine conſenſu ipſius legis miniſterio; quod recta potuit humana lex introducere propter publicam vtilitatem, vt in princip. *inſtit. de vſucapionib.* atque ideo neceſſaria fuit bona fides: nam aliàs facile vnus quiſque raperet, & longo tempore poſſideret, & præſcriberet, potuit ergo lex rectè ſtatuere ius præſcriptionis, ſed non illud concedere cum
7 mala fide. † Quod non eſt ſic in conſuetudine; quia quod hæc, ſiue vſus vincat legem, non tam procedit ex virtute propriæ conſuetudinis, quàm ex tacito conſenſu Principis, populi, vſum approbantis. Vnde quamvis alias vſus cum mala fide incipiat, accedente conſenſu Principis efficitur licitus, quia & tunc incipit ceſſare lex antiqua: & hac ratione vſus mala fide inceptus poſtea purificatur, ſed præſcriptio, quæ mala fide incipit, nunquam purificari valet ex ratione relata; & ex his, quæ dixi in præcitatis locis, præcipuè, *in dicto cap. fin. de præſcript.* quæ omnia confirmantur ex dictis in verſ. *ad tertiam*, ſtatim ſequenti: & ſecundum hæc diſtinguit videndus omnino Balboa *in cap.2. de probat. à num* 43. *ad* 45. vbi arguit ex textu *in cap. violatores 25. queſt.1. & in cap. qui reſiſtit 11. queſt.3.* & ex gloſſa celebri, *in cap qua in Eccleſiarum de conſtit.* poſt dicta à Soto, *lib.1. de Iuſt. queſt.7. art.2.* Couar. *in reb. peccatum p.2. §.9. num.8.* Caſtro *de iuſta hæreticorum punit. cap.15.* Tyraquello *ad connubiales l.9. a n.2.* Sarmiento *de redditibus p.4. cap.1. à num.12.* Sanchez *de matrim. lib.7. diſp* 4. *à num.14.* Zenedu *ad decretales collect.84.* Azorio, Salas, Menchaca, & alij ex doctrina, *D. Thoma* 1. 2. *quæſtione* 77. *articulo* 3. *ad ſecundum*, & expendo, *ſub quæſtione ſeq.* Et optimè in hunc modum diſtinguunt Cardinalis Lugo *de Iuſtitia tom.1. diſp.6. ſect.7. n.96.* dicens quod lex debuit ita conſulere præſcribenti, vt tamen conſuleret illi contra quem præſcribitur at in conſuetudine aliter, cum ordinetur ad bonum ſubditorum quæ ſi legem non vinceret redderet ſubditos laqueatos in conſcientia, & ob id vt debeat legiſlator condeſcendere infirmitati & obligationem legis auferre cum totum in maius ſubditorum bonum redundet cum aliis infinitis expendit Berticel *de miſſionibus Apoſtolicis p.2. tit.3: q.87. de legibus n.8. & 9.*

Ad tertiam quæſtionis partem ex proximè dictis, 8
reſpondeo non requiri quod actus ex quibus conſuetudo conſtat careant omni malitia, vt habeatur ipſa rationabilis: ſic docent Lorca *tom.2. diſp. 20. num.2. in fine*, Ioannes Vbigers *in p.2. quæſt.97. art.5. num.15. & 17.* Suarez *de legibus lib.7. cap.18.*
num.8. † quatenus dicunt neceſſarium eſſe quod 9
tales omiſſiones, quibus lex abrogatur ſint peccaminoſæ, ſaltim in principio; quia ſi ex aliqua rationabili excuſatione, non declararent voluntatem legi contrariam; vt ſic occurreret neceſſitas excuſans; tunc enim non eſſet deſuetudo; ſed potius non vſus legis, qui ex omnium ſententia non ſufficit ad legis abrogationem inducendam. Quod ſi verò tam frequentes ſint huiuſmodi occaſiones, ſiue neceſſitates, vt poſſint oſtendere legem eſſe incommodam, aut inutilem, tunc conſuetudinem non propriè abrogare legem; ſed quia manifeſtatur eius inutilitas hinc per ſe emori, & ceſſare: ita Suarez ſentit *ibi num.15.* dicens Caietanum, & omnes ita ſentire.

Sed quod per actus malus, ſaltim ab initio le- 10
gis abrogatio fieri poſſit, mirum videri non debet; quia actus illi non concurrunt tanquam cauſa per ſe iſtius abrogationis, ſed tanquam cauſa per accidens, & ſine qua non: nam cauſa per ſe eſt legem aliquando cædere conſuetudini inolitæ; quæ ſubnixa ſit, probabilibus ſaltim rationibus, ob quas legiſlator poſſit rationabiliter legem mutare, quod ſecundùm rectam rationem ordinatum eſt, vt ſuccurratur ſubditorum infirmitati, & regimen communitatis ſit ſuauius; interim verò dicunt præcitati, quod tandem reſultat ex huiuſmodi conſuetudine, non eſt malum; ſcilicet quod ſimiles actus poſtea ſine malitia fiant ablata, nimirum lege: & in hoc conſentire cenſendus ſit Princeps legem abrogando; & hoc modo expendo relatum Suarez ne dicamus contraria in D. Thom. 1. 2. *queſt.97. art.1. ad* 2. & communi Theologorum; quia ſatis eſt, vt inquit Diana ſub *dict. p.6. tract.5. reſ.1.* circunſtantiis omitti legis iuſſionem, quibus cum alioquim Princeps vellet legem obligare, ſi populo contrarium non videretur conſultius.

Quare hoc modo dicunt idem Doctores, & 11
Diana *p.6. tract.5. ſub reſolut.9.* vt licet conſuetudinis illius actus; quibus conſtat ſint irrationabiles; provt fiunt (quia videlicet contra poſitam legem) non tamen in ſubſtantia ſiue ab extrinſeco: nam poſſunt licita fieri, ſublata ſcilicet lege; neque in termino, aut effectu; quia Princeps propter iſtam conſuetudinem prudenter, & rationabiliter poteſt legem abrogare; & ſic conſuetudine completa, & lege abrogata, actus poſtea licita fieri, & ius quoque ad illos poſtea libere faciendos rationabile eſſe; quia non eſt, niſi quædam carentia, ſiue ſolutio à lege prohibente, quæ

rationabi-

Digitized by Google

rationabiliter auferri potuit, Caietao. 12. *q.97. art.3.* nemine contradicente, Diana *dict. part. 6. tract.5.reſ.1.* dicentes, vt aliàs nunquam conſuetudo eam vim obtinere poſſet, cum ſemper neceſſarium ſit, vt dixi, actus illos contra legem geſtos, initio illicitos eſſe; donec conſuetudo illos excuſans iam inoleuerit, præſcriptaque ſit priori lege abrogata; & ſic improbatur Bartol. *in dict.l.de quibus ff.de legibus num* 11. dum exigit in conſuetudine principium rationabile: & eodem modo debet improbari Leſſius *lib.2. de Iuſtitia cap.6. dubio* 14. *num.* 46. quem improbant Cardinalis Lugo *de Iuſtitia tom.1. diſp.7. ſect. 6. num.96* Caſtrus Palao *tom.1.tract.3 diſp.3.punct.1. num.3.* Diana *part.8.tract.7.miſcell.reſ.37.* Suarez *lib.7. de legib. cap.18. num.* 14. & benè expendit etiam Andreas Valenſ. *in Rub. huius tituli* §. 7.
12 *num.6.* † Vbi plures ponit differentias inter præſcriptionem & conſuetudinem, Barboſa, & gloſſa fin. *in cap. fin. hoc tit.* reddentes rationem; quia in præſcriptionibus ſi mala fides ſufficeret, redundaret in damnum innocentium, quibus ſæpè res auferrentur ſuæ: quare debuerit lex ſic bonam fidem in præſcribente poſtulare; non item in conſuetudine, cum ad bonum ciuium, quando iam conſtat per longam experientiam legem non obſeruari pertineat, vt per Principem ſuccurratur infirmitati legem auferendo, auctoriaando obſeruantiam, & conſuetudinem, cum id totum redunder in maius ſubditorum bonum.

Vnde rectè dicunt Caſtrus Palaus *tom.1.diſp.3. tract.3. puncto 2* § 1. *num.5.* ex Alex. Auendaño, & Salas, & Baſilius Lexion *lib. 6. de matrim. cap.5. num.5.* ex Bartolo *in l.de quibus ff. de legibus*, quod ab omnibus fit rectè fieri præſumi, ſi quando toto tempore neceſſario ad præſcribendum conſuetudo præualuit, reſoluentes poſteros conſuetudinem, à ſuis maioribus introductam, obſeruantes à culpa excuſari, nec inueſtigari teneri de illius iniuſtitia, ſed poſſe illam præſumere: & Villalobos *in ſumm. part.1. tract.2. diffic.* 38. *num.9* cum aliis Diana *ſupra dicta reſ.9. & reſ.1.*
13 *in fine*, † addentes quod ſi conſuetudo eſt immemorialis præſumenda eſt iuſta, & rationabilis, etiam ſi eſſet contra diſpoſitionem legis anterioris; quia ratione dicunt temporis diuturni, præſumitur in ea iuſtus titulus *ex l.2.§.ductus aquæ ff. de aqua quotidiana*, & aliis vulgaris iuribus, quæ retuli *ſub dict.cap.fin. de præſcript.* Sed quia hæc, & antecedens difficultas pendet ab eo, quod dico *infra* in principio quæſtionis, an conſuetudo debeat eſſe rationabilis, & quando dicatur talis; ideo ad *ibi* dicta iterum recurres, & ad ea, quæ dico ſub *cap.fin. hoc tit.*

14 Ad quartam quæſtionis partem reſpondeo affirmatiuè dicendo, vt poſſit conſuetudo in actu à iure ſolemni reſtringere teſtium numerum: argum. eorum, quæ dixi *in cap. quod clerici 9. de foro compet.* quia vt *ibi* dixi, & *ſub cap.dilecti 6.* præcipuè *part.* 11. *&* 12. *de iudic.* & vt docent
15 Bartol. & alij *in l. omnium cod. de teſtam.* † regulare eſt quoad ſolemnitatem actus inſpici conſuetudinem regionis per text. *in l.1. in fine, ff. de ventre inſpiciendo*: & colligitur ex his, quæ dico de ſtylo *infra in hac Rubr. quæſt. fin.* Et eſt ratio; quia quemadmodū ſtatuto potuit augeri teſtium numerus iuxta quæ dico latè *in cap.28.de teſtibus*, & *alibi in illo tit.* vbi vltra numerum duorum, vel trium teſtium, alij recipiuntur: ſic è contra fieri poſſe conſuetudine, exiſtimo, vt teſtium numerus reſtringatur; quia vt fatentur omnes *in l. omnes populi ff.de Iuſtitia, & Iure*, ibi: *Legibus, vel moribus*, & Bartol. *in dicta l.1. præcipuè num.42. verſ. mihi videtur.*

Conſuetudo æquiparatur ſtatuto; ſic vt quem- 16
admodum ſtatutum inducere poteſt, vt teſtamentum valeat cum minori numero teſtium, quàm ſeptem, qui requiruntur de iure *in dict. l.omnium cod.de teſtam & princip.inſtitut. eodem*; ſic etiam & conſuetudo.

Vnde poſſemus nunc incidere in explorationem 17
textus *in cap.cum eſſes de teſtament.& cap.relatum eodem*; ſed quia de illorum intellectu dixi abundè in illis, & dixi. Dico pro præſenti dubio, vt talis conſuetudo non dicatur contra diſpoſitionem, cum *in dicto cap. cum eſſes*, & relatum pareat de iure, teſtamentum valere factum coram duobus teſtibus, & Parocho; ſic etiam vt ſi deficiat Parochus dicant *ibi* repetentes Abbas *num.* 10. Couarruu. *num.13.* Ruland. *conſ.92. à num.42. lib.3.* Clarus *in prax., verb.teſtamentum quæſt.56.* Diana *dicta part.6.tract.5.reſ.30*, quod itidem valeat ibi teſtamentum, ſi in eo adſint quatuor teſtes; quia eorum illi duo ſupplent Parochi præſentiam; nec poſſe exiſtimant talem conſuetudinem dici contra ius, etſi ſint aliqui Doctores pro contraria, quos refert Craſſus *q.56.n.9.* etiam ſi adeſſet in contrarium communis opinio; dummodo non eſſent contra legem, vel canonem expreſſum, vel contra rationem legis expreſſam. Puteus *deciſ. 140.lib.1.* Cardinalis Seraphinus *deciſ.645.n.1.* vti etiam firmauit Sacra Rota in vna Leodien. Dominij coram Caualllerio *deciſ.497. à num.1.* die 4. Martij 1619.

Ad quintam quæſtionis partem, an in materia 18
præcedentiæ, attendatur conſuetudo; quia de hac dico *infra in cap. ſtatuimus 15. de maioritate, & obedientia*, vbi abundè ago de præcedentiis: & quid in illis poſſit conſuetudo; ideo ad *ibi* dicta te remitto.

QVÆSTIO V.

An conſuetudo, vt legem vincere queat ſeu, vt ſuſtineatur, tanquam lex debeat eſſe rationabilis. Et quando dicatur talis. Et àn ſit tantæ vis, vt vtieue vincat legem poſitiuam contrariam. Et quam vim habeat conſuetudo ſemel introducta. Et an qui debeat eam probare, vbi qualiter probetur conſuetudinem extare. Et quid dicendum quando adeſt dubium, nùm conſuetudo ſit ràtionabilis.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo vt legem vincat, debet eſſe rationabilis, & legitimè præſcripta, nec deſinit eſſe talis; etſi a principio ſit cum mala fide,* num.2.

3 *Conſuetudo quando dicatur rationabilis, explicatur* num.ſequentibus, *ex quatuor dicendi modis, &* num.7. *vbi de vero intellectu.*

7 *Conſuetudo tunc dicetur rationabilis, quando*

lege deficiente, honeſtum eſſet, quod ea introduceret, num.9. *& quam Eccleſia approbat*, n 8.

8 *Conſuetudinis bona Comites ſunt tres.*

10 *Bartol. improbatur exigens in conſuetudine à principio fidem bonam, vt rationabilis dicatur,*

11 *Conſuetudo contra honeſtatem dicitur dupliciter.*

12 *Conſuetudinis rationabilis arbitrium, ſi pendet à iudice, ipſe conſiderabit quæ hic referuntur, vt illam rationabilem declaret.*

13 *Conſuetudo habet virtutem vincendi legem*, n.18. & 22.

14 *Bonum vnum ex multis malis fieri nequit*, num.22.

15 *Legem ferre pertinet ad poteſtatem gubernatiuam, & legiſlatiuam*, n.23.

16 *Legem Eccleſiaſticam violantes anathemate damnantur*, n.24.

17 *Cenſura Eccleſiaſtica, etſi iure poſitiuo inducta, non abrogantur conſuetudine*, n.28.

18 *Lex humana, ſiue ciuilis, aut Canonica, poteſt contraria conſuetudine abrogari.*

19 L. 2. cod. quæ ſit longa conſuetudo n.20.21. cap.conſuetudinis diſt.2.

21 L.3. §. Diuus Adrianus ff.de. ſepulchro violato, *remiſſiuè.*

22 *Lex poſitiua dupliciter oritur à naturali.*

25 Cap.ſi quis omnem 1.q.7.

27 *Conſuetudo ſemel introducta eſt ab omnibus obſeruanda ſicut & lex, & vtraque obligat in conſcientia*, n.28.

29 *Conſuetudo difficulter probari queit; ſed qui fundatur in ea, illam probare debet, & qualiter*, numeris ſequentib.

31 *Conſuetudinis immemorialis probatio, non curat de eius initio, alia probari debent, vt hic.*

32 *Conſuetudo ordinaria plene eſt probanda, non teſtimonio vnius.*

33 *Conſuetudinis teſtes qualiter debeant deponere: & quid de teſtibus ſingularibus*, num.34. & 36.

35 *Teſtes deponentes à viſu de quadraginta annis, ſeu de immemoriali, debent habere annos 54.*

36 *Teſtes de auditu alterius non probant conſuetudinem, vbi quid de immemoriali.*

37 *Conſuetudo in dubiis præſumitur rationabilis.*

1 AD primam quæſtionis partem; quia Doctores longe agunt, *infra in cap.fin.* & huc etiam ſpectet tractatio ex iam dictis; reſpondeo quod vt conſuetudo legem vincere queat debet eſſe rationabilis, & legitimè præſcripta, vt pa-
2 tet ex iam *ſupra* adductis. † Et licet ab initio cum mala fide incipiat, ſiue eius primi actus malitiam peccati habeant; non inde irrationabilem dici conſuetudinem, ſatis expendes ex dictis *quæſt.præced.* in verſ.*ad ſecundam*, & verſ.*ad tertiam*: ſic etiam DD.tenent *in l.de quibus ff.de legib.* & aliis *ibi*, & *in l.2. cod. quæ ſit longa conſuetudo*; ſic Mayol. *conſ.*118.*num.*52. Cardinal. Tuſchus *concluſ.*795. *num.*14. Barboſa *in dict. cap.fin.n.*11. quibus addo Dianam *p.6. tract.5. reſ.1. in principio.* Et in hac generali concluſione nemo dubitat quare ſi opponas peccato introducentes conſuetudinem, irrationabiliter agere, ſicque deficere conſuetudinis rationem ſatis reſpondebitur, *ibi*, ex dictis, *ſupra in dict.quæſt.*4 in dicto verſ.*ad ſecundam*, & *tertiam*, & ex dicendis *infra* in verſ.*ad ſecundam*, & *tertiam*, ſtatim ſequentibus.

Ad ſecundam quæſtionis partem, quando di- 3
catur conſuetudo rationabilis, in quo dubio reperio multipliciter Doctores reſpondere nam primo Nauarrus *commentario de ſpoly* §.14. dixit conſuetudinem rationabilem eſſe, quæ non eſt contra legem naturalem, & Diuinam: directè, vel indirectè, (de qua dico, *infra in dict. cap. fin.*) & probans aſſertum variis fundamentis, illud præcipuè, affert nam argumentum de conſuetudine; ſcilicet ad legem humanam valet, ſed lex humana non poteſt ſtatuere aliquid, quod repugnet legi naturali, aut Diuinæ, *cap ſunt quidam 27.quæſt.1. clem.Paſtoralis de re iud.* ergo idem eſſe dicendum ait de conſuetudine.

Alij ſecundo dicunt quod conſuetudo, tunc 4
eſt rationabilis, quando non eſt contra legem humanam, præcipuè Canonicam, iuxta gloſſam *in dicto cap.fin. hoc tit.* verb. *rationabilis*, & facit textus *infra in cap.ad audientiam*, vbi quædam conſuetudo datur minus rationabilis; quia eſt contra inſtituta Canonica.

Alij tertio dicunt quod nunquam dicitur, nec 5
cenſetur conſuetudo irrationabilis, ſeu diſſonans rationi niſi quando refragatur Iuri Diuino, aut naturali, quaſi videatur admitti licere ſemper contra poſitiuum ius: ita Gerſon. *de vita ſpirituali animæ, lectione 4. Corollar.13. Alphabeto 62. litt. P.P.* Gabriel *in 4. diſt.42. quæſt.1.art.3. dubio 6.* Nauar. *lib. 3. conſ. tit. de cenſib. in priori edit. conſ. 7. num. 3. in poſteriori autem edit. conſ. 3. num. 3.*

Alij quarto exiſtimant hoc relinquendum eſſe 6
iudicis arbitrio, qui conſiderabit an finis conſuetudinis ſit bonus, vel malus; ſic Abbas *in dicto cap.fin.hoc tit.* Scheuneudouimus, *inſt. de iure naturali §. ex non ſcripto n.4. in fine.* Veſembechius *in paratitlis ff. de legib. n.9.* verb. *materiam circa quam*, & præſtant rationem *in cap.1. de conſtit. num.*223. Corradus *conſ.*220.*num.*1. & relati à Menochio *lib.2.de arbitr. cent.1. caſu* 83. Couar. *in pract.q.3.* Gregor. *in l.3.tit.2.p.1.* cum ſæpè eueniat, vt irrationabilis ſit etiam contra ſolam legem poſitiuam, ſecundùm quæ dico, *infra* in dicto verſ. *ad tertiam.*

Ego tamen, ne omne id deferam iudicis arbi- 7
trio, exiſtimo dicendum cum Barboſa *in dict.cap. ſub dicto num.*12. tunc dici conſuetudinem rationabilem, & rationi congruentem, quando de ea re, de quá eſt conſuetudo iuſta, eſſet lex denuo edita priori mutata, ſi qua eſſet, vel minimè mutata; ſi nulla exiſtebat: ſic cum Silueſtro, *in ſumm.* verbo *conſuetudo q.1.* Soto *de iuſtitia lib.1. quæſt.7. art.2.* verſ. *quam vero longum*, item quæ continet bonum, honeſtum, & honorabile, Curtius *in dict.cap.fin.ſect.1.n.*24. Monetа *de diſtribut. quotid.pars.2.q.12. n.8.* † Vbi etiam dicit quod 8
ſimiliter ea rationabilis eſſet conſuetudo, quæ haberet illos tres comites; nempe *vt religioni conueniat, congruat diſciplinæ, & ſaluti proſpiciat*, vt habetur, *in cap.conſuetudo diſt.1.* item & illa, quam Eccleſia approbat, vel ſaltem quæ peccatum, nec continet, nec nutrit, Rebell. *de obligat. iuſt. p.1.lib.1.q.5.n.4.* vbi etiam aſſerit quod per contrarium irrationabilis dicitur conſuetudo, quæ peccatum nutrit, vt ſi inhoneſta, & turpis ſit, vel ſit ſcandaloſa, vel cum aliquem indebitè grauat,

vel

vel ſi bono communi, aut libertati Eccleſiaſticæ aduerſetur.

9 Imo in proximè dicta incidentes, Sanchez *lib.8.de matrim.diſp.14.n.14.* Granado, *tract.7.p.2. diſp.56.ſect.1.num.2.* Monteſinus *in p.2. D. Thomæ tom.2. diſp.23. q.13. num.210.* Diana *dict. part.6. tract.5.reſ.1.* & alij ſic expendunt, vt cum dicimus rationabilem debere eſſe conſuetudinem; non ita intelligendum eſſe, quaſi irrationabilis ſit omnis conſuetudo; eo ipſo quod eſt contra legem ſic enim nulla rationabilis eſſet conſuetudo, quæ pugnaret cum lege, quam euertere molitur; ſed ita intelligendum, vt alias, & remota ea lege, quam euertit turpitudinem, aut deformitatem non contineat, ſiue contra legem Diuinam, aut naturalem, aut rationis æquitatem, quæ lex, aut æquitatis ratio vigeret.

10 Nec Bartolus facit contra dum *in l. de quibus ff de legibus n. 11* exigit in conſuetudine principium rationabile; id eſt, vt non ex errore, ſed ex certa ſcientia introducta ſit conſuetudo; quia etſi verum ſit, vt iam *in prima quæſt.* dixi actus ad introducendam conſuetudinem debere eſſe voluntarios, & cum eo fine geſtos, nec admitti ſi ex errore fiant, aut metu: tamen non attenditur, vt latè dixi *q.4.præced.* verſ. *ad tertiam* conſuetudinis principium; quia ſæpe ignorare neceſſe eſt in vetuſtis rebus principium, quo introductæ ſunt, *l. ſi arbiter. 28. ff. de legibus*; non inquam negatur poſſe conſuetudinem initio ob repugnantiam ſolius poſitiuæ legis eſſe vitioſam, modo ſimul honeſtati poſſit aliqua ratione, ob quam accedente ſaltem tacita voluntate Principis, rationabilis, ac iuſta eſſe valeat, Tannerus *tom. 2. diſp.5.quæſt.7.dub.1.n.7* Monteſinus *dicta diſp.23. quæſt.13. num. 229.* Granado, & Sanchez *ſupra num. 14.* & Diana, vbi refert celebrem deciſionem Sacræ Rotæ in vna Hiſpalenſ. voti die 28. Aprilis 1597. coram Gipſio apud Poſthumas Farinacij *tom.1. dec.ſ.18. n.1.*

11 Igitur pro declaratione notabis conſuetudinem eſſe contra honeſtatem dupliciter. Primo quaſi actus, quibus inducitur conſuetudo, ſint contra rectæ rationis dictamen; poſtquam iam in conſuetudinem abierunt: & hoc modo *infra* in dict. verſ. *ad tertiam*, referam nonnullos actus lege poſitiua inductos, non euerti conſuetudine aduerſa eo quod in illis adeſt vtique ratio perpetua; Secundo quando actus illis ante legitimam conſuetudinis præſcriptionem iniqui fuerunt, quod eſt fatendum, vt facti contra legem ex dictis *in dict. quæſt.4.*verſ. *ad tertiam*; ſed iam tempore ea conſuetudo præſcripta legem vincit, eaque honeſta redditur: & ſecundùm hoc intelliguntur dicta hic & in dict.verſ. *ad tertiam.*

12 Vnde ſi velis amplecti dictum eorum, qui *ſupra* in verſ. *alij quarto dixerunt*, relinquendum eſſe hoc totum Iudicis arbitrio, vtpote iam eſt relatum *ſupra quæſt.1.& 2.* circa actus, quibus conſuetudo introducitur, & velis etiam ſequi Michaël Graff. *tom.1.com.* Spinum *de teſtam. Rub.14. n.10.* Sayrum *in Claui Regia lib 3.cap.11. num.6. verſ. ſicut* Zeuallos *in practicis quæſt. 359.* tunc neceſſum eſt, vt animaduertat ad omnia relata, vt ſic rectè arbitraretur ſuper ratione conſuetudinis, vt rectè etiam docuit Moneta *de diſtribut.quotid.p.2. quæſt.12.num.8.* vbi dicit Iudicem informando animum ſuum ponderare debere, vtrum finis conſuetudinis ſit bonus; & an ea ſit aliqua iuſta ratione inducta: & vtrum ius approbet ſimilem conſuetudinem, vel reprobet: & ſecundùm hæc intelliguntur Zeuallos *in pract. quæſt.359.* & alij ab eo relati diuerſè loquentes, diſputantes ex textu *in c.fin.hoc tit.*

13 Ad tertiam quæſtionis partem, an conſuetudo ſit tantæ vis, vt vincat ſemper legem poſitiuam; & videtur quod non ex doctrina D. Thomæ 1. 2. *dict.quæſt.96.art.3.* quia lex humana, deriuatur à lege æterna, & naturali; tantùm enim habet de virtute lex, quantùm de Iuſtitia; ſed lex naturæ, inquit D. Thom. eſt prima regula Iuſtitiæ; ergo omnis lex poſitiua ſolùm habet vim legis; quatenus à lege naturæ deriuatur; ergo conſuetudo, quæ contra legem poſitiuam introducitur, non poterit habere vim legis, quaſi contra legem naturalem.
14 † Et confirmatur; quia ex multis malis non poteſt fieri vnum bonum, ſed ille, qui primo incipit contra legem facere, legis eſt tranſgreſſor; ergo multiplicatis pluribus actibus malis non poterit fieri aliquod bonum, & conſequenter nec iuſta introduci conſuetudo.
15 † Tum etiam; quia, vt iam *ſupra* dixi *ſub Rub. de conſtitutionibus* ferre legem pertinet ad poteſtatem gubernatiuam & legiſlatiuam, quæ reſidet penès publicas perſonas, publicam habentes illam poteſtatem; ſed perſonæ priuatæ populi, à quibus, vt latè dixi *in Rub.& à q.1.* conſuetudinem introducunt; ergo.

16 Iterum facit, quia violantes legem Eccleſiaſticam, anathemate damnantur, *cap ſi quis omnem in princip. 1. quæſt.7.* ſed contra legem Eccleſiaſticam non poteſt introduci conſuetudo, ſine eiuſdem legis violatione; ergo contra illam nunquam poterit introduci conſuetudo.
17 † Et confirmatur fortiter; quia cenſuræ Eccleſiaſticæ quoad formam, & pœnam iure poſitiuo Eccleſiæ ſunt introductæ, *cap.ſacro 48.de ſent.excommunic. cap.quærenti de verb.ſignif.cap.fin.de ſent.excommun. lib.6.* ſed conſuetudine tolli non poſſunt cenſuræ, *cap. cum inter infra hoc tit.* ergo. Et confirmatur; quia licet diſtributiones quotidianæ, debeantur reſidentibus tantùm in Eccleſiis iuxta præceptum Canonicæ Legis, nihilominus, vt abſentibus præſtentur, nulla conſuetudine valet induci, *cap.vnico de Cleric.non.reſid.lib.6.* ita etiam iura poſitiua ſtatuerunt vt renunciatio beneficiorum fieret in manibus Superioris, *cap.admonet.cap. quod in dubiis de renunciat.* quod nulla contraria conſuetudine abrogatur vt *infra in cap. cum venerabilis hoc tit.* item & *ex cap.ex parte, hoc titulo*, vbi dico in alia ſpecie.

18 Nihilominus generaliter dicendum eſt legem humanam, ſiue ciuilem, ſiue canonicam poſſe contraria conſuetudine abrogari vt patet ex dictis *in Rubrica, & à q.1.* communi Theologorum cum D.Thom. 1.2. *quæſt.97.art.3.& in cap.fin.hoc tit.& in dict.l.de quibus ff.de legib.l.3.& 5.tit.2.p.1.* ſæpè enim euenit vt leges non ſolùm contrariis legibus ſed etiam contrario populi vſu, quaſi per conſuetudinem abrogentur: nam quemadmodum lege alia poſteriori, queit abrogari; ſic & conſuetudine legitimè præſcripta *ex dict.l.de quibus ff de legibus* Gregor. *in l.1.tit.2. quæſt.1.* Tuſchus *conclus. 106. & 814* Rebuffus, Spinn, Chaldas, Azorius, & Sayrus, & cum illis Barboſa *in dict cap fin.hoc tit. num.10.* vbi longè expendit dicentes conſuetudinem rationabilem, & legitimè præſcriptam præiudicare iuri humano, & habere vim abrogandi iuſtam ciuilem, vel canonicam contrariam, quæ ante conſuetudinem obligauit.

19 Nec obſtant huic reſolutioni textus *in dicta l.2. cod.quæ ſit longa conſuetudo, & in cap. conſuetudi-*

*nis diſt.*2. quibus probatur conſuetudinem quam-
tumvis longæuam, nuoquam habere poſſe ta[n]tum
authoritatem, vt rationem vincat, aut legem. Et li-
cèt vt diſſoluant hæc iura plurimum laborent Do-
ctores adducti à Matheatio *de via & ratione iuris*
cap. 23. *à num.* 29. Duareno *de legibus cap.* 12. *&*
lib. 2. *diſp. cap.* 3 2. Forcatul. *dialogo* 1. *num.* 16. Ho-
toman. *& epitom. de legib. num.* 10. Oſuald. ad Do-
nel. *lib.* 1. *comment. cap.* 10. *litt. M*, & eruditè ſatis
ex Theologis Vaſquez 1.2. *quæſt.* 67. *cap.* 7. *&* 8.
Suarez *de legib. lib.* 7. *cap.* 18. *&* 19. poteris triplici-
ter reſpondere. Primo ex gloſſa, & Bart. *ibi*; nem-
vt *dict. l.* 2. loquatur de conſuetudine ſpeciali quæ
legem generalem vincere nequit, iuxta textum *in*
l. venditor. §. *ſi conſtat ff. communia prædior.* intelli-
gentes textum *in dict. l. de quibus de conſuetudine*
20 *generali*, reſpectu legis generalis. † Cujacius an-
tem *lib.* 2. *de feudis cap.* 1. Duaren. *dict. cap.* 12. Pi-
chardus *in* §. *ex non ſcripto inſt. de iure natur. gent.*
& ciuili num. 3. exiſtiment vt nequaquam *dict. l.* 2.
negarit legem derogari poſſe ſequenti conſuetu-
dine, ſed solùm quod ſi lex, & conſuetudo ſim-
pliciter & de per ſe conſiderentur, & de vtriuſque
virtute contendatur; tunc dicat Imperator legem
à conſuetudine nõ ſeparari, ſed æqualẽ eſſe vtriuſ-
que poteſtatem; ita vt conſuetudine legem, & lex
conſuetudinem vincere poſſit, vt rectè aduertit
ibi Oſualdus, & in confirmationem adducunt
Robertus *lib.* 2. *rerum iudicatarum*, & Menoch.
lib. 1. *de arbitr. quæſt.* 71. Gratian. *regul.* 94. textum
in cap. 1. *de feudi cognitione in vſibus feudor.* in illis
verbis: *Legum autem Romanorum, non vilis eſt*
authoritas, ſed non adeo vim ſuam extendunt, vt
vſum vincant, aut mores &c. ſed Vaſquez 1. 2.
quæſt. 97. *art.* 3. *diſp.* 177. *quæſt.* 7. *num.* 62. ait verum
ſenſum *dict. l.* 1. deſumendum ex particula ibi: *Sui*
momento; ſic vt ſenſus ſit conſuetudinem ſui mo-
mento; id eſt propria virtute non vincere legem:
nam is effectus non eſt ea propria virtute conſue-
tudinis, quatenus ſolus populi vſus eſt, ſed qua-
tenus voluntate Principis tacitè confirmantis
fulcitur. Et ſi tunc retenta hac explicatione obii-
cias textum *in dicto cap.* 1. *de feudi cognitione in vſi-*
bus feudorum, reſponderi poteſt omiſſa, expli-
catione Cujacij ibi, quod textus ille loquitur de
conſuetudine Longobardorum, & de legibus Ro-
manis, quibus Longobardi vtebantur pro ſua
voluntate, pro neceſſitate, cum non eſſent ſub-
diti Romanis; ideoque rectè dictum *ibi* eſſe, leges
Romanorum, non tantam habere authoritatem,
vt conſuetudines Longobardorum vincere poſſint
quia extra Romanum Imperium leges illæ nul-
nullam vim habebant; ſicut ſi hodie in Hiſpania
diceremus Romanorum legem non habere vim
abrogandi conſuetudines Hiſpaniæ alias addu-
cunt interpretationes Reuardus *de authorit. prud.*
cap. 16. Euerardus, *centuria* 1. *antinomiarum*
cap. 19.

21 Nec regulam relatam etiam implicari *ex l.* 3. §.
Diuus Adrianus ff. de ſepulchro violato, vbi habe-
tur, vt conſuetudo municipalis ſepeliendi mortuam
in ciuitate, non poſſit vincere Principis reſcri-
ptum. Sed quia iam reſpondi illum textum ex-
planando *ſupra de reſcript. in c.* 3. *q.* 1. *à n.* 33. ideò
non repeto.

22 Quibus iactis jam non obſtat fundamentum
primo relatum in verſ. *ad tertiam*, quia reſpondeo
legem poſitiuam dupliciter à lege naturali de-
riuari poſſe, vel tanquam concluſio quæ deduci-
tur per legitimum ſillogiſmum à principiis legis
naturalis, veluti non eſſe occidendum; quod ex
illo principio oritur, nemini faciendum eſſe ma-
lum. Vel ſecundo deriuatur à lege naturæ per
modum determinationis, v. g. lex naturæ habet
puniendum eſſe delinquentem, ſed quod tali pœ-
na puniatur determinatum eſt à lege poſitiua;
vtrumque ergo deriuatur in illa à lege naturæ; ea
tamen, quæ primo modo deriuantur totam virtu-
tem accipiunt ab ipſa lege naturali. Ea verò, quæ
ſecundo modo deducuntur principaliter depen-
dunt à lege humana: quare quoties lex poſitiua
à lege naturali primo modo dependet, conſuetu-
do aduersùs illam nullam poteſt habere poteſta-
tem; ſecus verò ſi ſecundo modo, id eſt per mo-
dum determinationis, vt rectè explicuit Vaſquez
1.2. *q.* 95. *art.* 2. *diſp.* 154. *c.* 3.

Nec primæ confirmationis argumentum obſtat 23
cum reſoluatur ex dictis *ſupra quæſt.* 4. verſ. *ad ſe-*
cundam, & verſ. *ad tertiam*, & ex his, quæ re-
ſoluit Barboſa *in dicto cap. fin. hoc tit. ſub num.* 10.
vbi poſitæ difficultati, quod conſuetudo inducitur
per actus populi contrarios legi obliganti, ſubditi
ſic agentes, peccent contra legem iuſtam ex illo
Pauli XIII. & *ex cap. violatores* 25. *quæſt.* 1. & ex
doctrina *cap. fin. de præſcript.* vbi dixi eſſe pecca-
tũ omne, quod non eſt ex fide, & narrans doctrinã
Caietani, Driedi, & Sarmienti, dicentium conſue-
tudinem poſſe incipere, & introduci per actus illi-
citos; & ita cum peccato, ſed eo modo, quo dixi
in dictis verſiculis ſub dicta quæſt. 4. † Nec obſtat 24
ſecunda confirmatio in verſ. *tum etiam*; quia ex
ibi dictis, & *hic* manet reſolutum. † Nec ter- 25
tium adductum in verſ. *eorum facit ex dict. cap. ſi*
quis omnem quæſt. 7. nam omiſſa antiquorum ſen-
tentia, dicentium textum illum non eſſe intelli-
gendum de violatione legis Eccleſiaſticæ, ſed tra-
ditionis Eccleſiæ: nam vt vulgò notatur *in cap.* 1.
de conſtit. omnis lex directiuè obligat in foro con-
ſcientiæ omnes ſubditos indirectè ex adductis à
Zenedo *collect.* 84. *ad decret.* & ego *ibi*, Sotus *lib.* 1.
de Iuſtitia quæſt. 6. *art.* 4. & communis Theologo-
ſententia dicentium ex D. Thom. 1. 2. *quæſtion.* 96.
art. 4. & *ibi* copioſè Vaſquez *diſp.* 158. eandem re-
manere difficultatem in tranſgreſſione traditionis
& legis Eccleſiaſticæ: quare receptum eſſe, vt in-
choantes actus conſuetudinis contrarios legibus
ſemper mortaliter peccent; & ſic neceſſario expli-
candum eſſe, ſecundùm diſtinctiones poſitas *in*
dict. q. 4. ſub relatis verſ. *ad ſecundam, & ad tertiam*
† Nec obſtat vltimum fundamentum in verſ. *&* 26
confirmatur, de excommunicatione diſtributioni-
bus, & aliis *ibi* poſitis, quia patet eorum reſpon-
ſio ex dictis *infra in cap. cum inter* 5. *hoc ti-*
tulo.

Ad quartam quartam quæſtionis partem, quam 27
vim habeat conſuetudo, ſemel introducta, facilis
eſt reſponſum ex proxime dictis, ac in Rub. & re-
latis reſponſis. Et ſic breuiter dico, vt conſuetu-
do ſemel introducta ſit ab omnibus obſeruanda
ſicut & lex, *ex l. diuturna ff de legib.* adeo vt æqua-
liter ſit conſuetudo ſeruanda in iudiciis, ſicut
lex, ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus, vt no-
tant Bart. *conſ.* 318. *volum.* 2. † Vtraque enim, & 28
lex, & conſuetudo æqualiter obligant in foro
conſcientiæ, & vel iam dixi in verſ. *ad tertiam*
ſub hac quæſt. tantæ vis eſt conſuetudo, vt poſſit
legem vincere modo ibi expoſito. Et Gellius ap-
pellat conſuetudinem *lib.* 12. *noct. Atticarum*, tan-
quam rerum omnium Dominam.

Ad quintam quæſtionis partem, an qui dicit 29
conſuetu

conſuetudinem ſtare,debeat eam probare, debeat
& qualiter; & ſuppoſito quod omnes fatentur,
difficulter conſuetudinem poſſe probari,vt dicunt
Fulgoſius *conſ.6.in fine* Decius *conſ.215.num.2. in*
fine,Aymon. *conſ.325.n.1.* Alex.Ludouiſ. *decis.162.*
num. 13. & nouiſſime Stephanus Natten. *de Iuſt.*
vulnerata tit.9.cap.1.ſub num. 7 aſſer. os ex com-
muni Doctorum conſuetudine difficillimam eſſe
probationem , & ferè impoſſibilem , eamque
alleganti probationem , incumbere , vt etiam di-
cit idem Alex. Ludouiſ. *in dict. decis.162. num.1.*
ex gloſſa *in l.1.* in verbo *probetur, cod.quæ ſit longa*
conſuet. Corneus *conſ.174.n.5.lib.2.* Pariſius *conſuet.*
25.n.18.lib.1. R.m.Sen. *conſ.307.* .16.Decius *conſ.*
483.à n.28. Roland. *conſ.53 n.33.* Burſatus *conſ.57.*
30 *n.20.* Roman. *ſingula .369.* †Igitur vt clare,& bene
probetur debet eſſe magna Aduocati cura in for-
mandis articulis,vt plene reſultet probatio conſue-
tudinis iuxta Bartoli doctrinam *in l.1. q. 27. cod.*
quæ ſit longa conſuet. Guid.Pap. *ſingul.26.* & relato-
rum à Maſcardo *de prob. concl.323. num.19.* Me-
noch. *conſ.8 num.16. & lib.2. præſumpt. 8. num.8.*
Stephanus Natten. *ſupra dict.cap.1. ſub num.6.* ex
doctrina Barboſæ *in dicto cap. fin. hoc tit. num. 9.*
vbi qualiter articuletur conſuetudo immemoria-
lis,ad quod applicabis, quæ ego dixi de præſcript.
immemoriali probanda *ſub dict.cap.fin. de præſcr.*
videndus eſt Chriſtianus *decis.185.n.30.* †Etenim
31 *ib.* Natten. ait quod etſi in conſuetudine imme-
moriali non debeant quæri actus; id tamen intel-
ligendum eſſe de actibus initialibus, & ex quibus
inducta eſt conſuetudo;quia in immemoriali im-
poſſibilis eſt eos inuenire : qua ratione etiam ſi
reſpectu actuum, qui induxerunt conſuetudinem,
& ex quibus originem traxit, ſufficere dicit quod
deponant teſtes ſe audiuiſſe à maioribus ita de
facto obſeruatum fuiſſe : tamen quoad actus
continuationis conſuetudinis , & qui ſunt intra
memoriam hominum debeant deponere ſe vidiſſe
ſuis temporibus ita obſeruari ; debent enim in ali-
quo gradu temporis teſtificari de viſu,prout impo-
ſitione affirmatiua facti, etiam immemorialis, de-
bent teſtes deponere de aliquo euentu facti eiuſ-
modi , itaque debere ait conſtare de facto , quod
euenerit intra memoriam hominum , ſic vt licet
noſtræ conſuetudines ſint immemoriales in effectu
nihilominus eo non obſtante neceſſe ſit vt pro-
bentur per turbas,quæ deponant iuxta ſtylum no-
torium ſe vidiſſe ita obſeruari, & notent exempla
prout tradunt Faber.Imbert.allegati à Chriſtianeo
latè agente *dicta decis.185.* & quando dicatur ſic
conſuetudo talis, expendit cum multis Barboſa *in*
dict.cap.fin.a num 5.ad 9. & Gregor. X V. *in dict.*
dict.decis.162.num.4. cum aliis dicit vt conſuetu-
do interpretatiua probari debeat in caſu etiam ſpe-
ciali,de quo agitur.
32 Vnde cum ad probandam etiam quamlibet
conſuetudinem, etiam ordinariam dicunt Docto-
res plenam requiri probationem , ideò dicendum
eſt nunquam ſufficere teſtimonium vnius,adeo vt
nec ſit locus iuramento ſuppletorio ex Alex. *con-*
ſuet.173. lib. 6. ex ea ratione,quia neceſſum eſt vt
conſuetudo ſit pluribus nota, itavt etſi duo teſtes
faciant plenam probationem , vnius tamen teſti-
monium non faciat ſemiplenam , ex eo quod ſuſ-
pectus creditur,cum ſit vnicus in re,quæ neceſſa-
riò pluribus debuit eſſe nota, vt obſeruat Cacialu-
pus in *in l.admonendi n.162. ff. de iureiur.* Ob id-
que Doctores dicunt iuramentum ſuppletorium
non habere locum.

Etenim,vt cum infinitis probat Barboſa *in dict.* 33
cap.fin.hoc tit.a num.17. cum teſtes examinati de-
beant deponere de viſu actuum ex quibus dicunt
inductam fuiſſe conſuetudinem, & quod debeant
eſſe conteſtes,& non ſingulares & deponere quod
illi actus fuerint facti eodem modo, & intentione
introducendi conſuetudinem , debeantque etiam
non interrogati reddere rationem ſui dicti , con-
cludens,vt ad probandam conſuetudinem,debeant
teſtes de tribus copulatiue deponere, nempe de vi-
ſu actus , cuius conſuetudo allegatur de eiuſdem
actus frequentia, ac de temporis diuturnitate , ex
quibus elicetur tacitus conſenſus totius vel maio-
ris partis populi, qui eſt cauſa mediata cõſuetudi-
nis.†Et quamvis ſufficere teſtes ſingulares dixerit 34
Purpuratus *in l.1.ff.ſi certũ petatur n.105.* Corneus
conſ.89.lib.1. contraria tamen opinio eſt receptior
ex Barboſa relato,& multis per eum , & Antonio
Gab. *lib.1.commun.tit.de teſtib.concluſ.2. num.26.*
etſi tempus in conſuetudine acquirenda , debeat
eſſe annorum 40. de eo vidiſſe deponere, vt dixit
Barboſa *in dicto cap.fin.* vt ad deroganda iura Ec
cleſiæ, *num.15.* cum Menochio , & Valaſco. † Et 35
quando de hac qualitate deponunt , ſeu de imme-
moriali debent teſtes ad minus habere annos 54.
vt ad minimum deponant de 40 annis D. D. *in*
cap. & *ibi* gloſſa *de præſcript.lib.6.* Natten. *ſupr.ſub*
dict.num.6.cap.1.de Iuſtitia vulnerata tit 9. Vide
q.6.de ſtylo.
Quare dicendũ eſt vt non probetur conſuetudo 36
ſi teſtes deponant de auditu alterius, vt reſpondit
Conſultus Alex. *conſ 45.lib.2.* vt notatur vulgo *in*
l.teſtium cod.de teſtibus in cap. præterea eodem l.28.
tit.16.p.3. Barboſa *hic dicto num. 15. in fine* , cum
Maſcardo *concluſ. 424. num.55.* nam ad proban-
dam conſuetudinem neceſſe eſt,vt teſtes deponant
ita ſæpè vidiſſe obſeruari à certis perſonis , quas
exprimere debent , ſed hoc inquam cum agitur
de probanda conſuetudine immemoriali , non re-
quiritur; quia tunc ſufficit teſtimonium de au-
ditu; ſic vt teſtes debeant exprimere perſonas , à
quibus audierunt : & ita ſuo tempore vidiſſe nec
audiuiſſe quidquam in contrarium addentes,quod
talis eſt, & ſemper fuit publica vox, & fama iuxta
quæ latè notaui *in cap. licet ex quadam de teſt. l.ſi*
arbiter ff.de probat. Guid. Papa *conſ.244. numer.2.*
Dueñas *reg.299.* & relati à Maſcard. *concluſ. 429.*
per totam & Chriſtianeus *decis.212.* Natten. *ſupr.*
ſub dict.num.6. ſic tenentes dicunt quod teſtes di-
cant,quod ipſi ſic teneant , & ſemper audiuerint,
quia non creditur teſtibus niſi de his , quæ ſenſu
corporeo percipiuntur,non quæ iudicio intellectus
percipiuntur , vel de ſua opinione, etiam ſi dicant
ſe non ita credere , vel dicerent ſimpliciter talem
eſſe conſuetudinem,quia atteſtantur hoc modo de
iure,& non de facto,addens, vt teſtis debeat teſti-
ficari factum ; non ius , nec ſufficiat ſi dicant eam
eſſe notoriam,ſi etiam non deponat de caſu Noto-
rij,nec quod dicat,vt ſemper audiuerit, cum id in
effectu ſit teſtimonium de auditu;alia dicat etiam
dicit *dict.num.6.* qui *n.7.* ait, vt res iudicata conſue-
tudinem non faciat ſed tacitus conſenſus populi :
de quo applica , *dicta q 1.* verſ. *ad quartam.*
Ad vltimam quæſtionis partem, an conſuetudo 37
præſumenda ſit rationabilis in dubio . id eſt ex-
pediens bono communi, reſpondeo affirmatiuè,
quia ſic debet affirmari in fauorem conſuetudinis
iam introductæ ; ita Sanchez *de matrim.lib.7. diſ-*
put.14.n.14. Suarez *de legib.lib.7. c.6. n.15.* Diana
p.6.tr.5.reſ.1.verſ.notandũ,qui etiam dicunt,& alij,
quod

quod ſi conſuetudo non ſolùm ſit contraria legi, ſed à lege prohibita, aut reprobata, tunc pro lege iudicandum, & quod conſuetudo ſit irrationabilis ex textu *in cap. 3. de eo qui mittitur in poſſeſſ.* quia reprobatio conſuetudinis, eſt certa Caſtrus Palaus *tom, 1. tract. 3. diſp. 3. puncto 2. §. 1. n. 5. &* Salas 2. de quo videbis *in c. fin. q. 4.*

QVÆSTIO VI.

An ſtylus iudicialis, in quibuſlibet tribunalibus faciat ius conſuetudinarium. Et an probetur, ſicut conſuetudo, & an ab vno Aduocato, ſiue Doctore, aut gloſſa?

SVMMARIVM.

1 *Stylus, eſt quadam ſpecialis loci conſuetudo, ſi ſit praſcriptus,* n. 11.

2 *Stylus Curia habet vim legis, & obligat exteros, vt* n. 10.

3 *Sententia lata contra ſtylum, eſt ipſo iure nulla.*

4 *Stylus qui contradicit conſuetudini, praualet, tollit ſolemnitatis citationem, & poteſt allegari in deciſionem cauſarum,* n. 5. & 6. & 9. *vbi de alius effectibus.*

7 *Legis diſpoſitio, ſeu hominis intelligitur ſicut ſolitum eſt fieri.*

8 *Styli interpretatio eſt ſtricta, & odioſa non extendenda, habet tantùm de potentia, quantum de actu.*

12 *Stylus vt probari valeat, plura requirit: & probatur ſicut conſuetudo,* num. 13. & num. 19.

14 *Iudex poteſt ſe informare de ſtylo, quando de eo in Curia dubitatur: & aliqua de ſtylo remiſſiuè.*

15 *Stylus loci contractus num attendatur remiſſiuè: & quid in examinandis teſtibus virtute remiſſorialium,* n. 17.

16 *Narrare debet in precibus impetrans ea, qua ſint de ſtylo Rota.*

18 *Conſuetudo, vſus, mos, & ſtylus, in quo differant.*

19 *Styli probatio non eſt ita difficilis, ſicut conſuetudinis, requirit tamen actuum vniformitatem, cum reſpuat actus difformes.*

20 *Doctori precellenti. ſeu Aduocato atteſtanti de conſuetudine, & ſtylo ſolum creditur praſumptiuè: & quid in foro conſcientia,* numero 21.

1 PRo complemento huius Rubricæ, poſſes dubitare, an ſtylus iudicialis in quibuſlibet tribunalibus obſeruatus faciat ius; & quia in hoc puncto videtur eſſe quædam conſuetudo particularis, ſeu loci, ideò adiunges in comprobationem quæſtiones, quas adduxi *ſupra in cap. 8. de iudic. quaſtione* 15. vbi de ea, *An conſuetudo iudiciorum introducta in foro ſaculari, obliget Eccleſiaſticos*, & eam, de qua dixi *in cap. quod Clerici 9. de foro comp. q. 3. An conſuetudo loci ſeruanda ſit in concernentibus proceſſum.* Et quia de ſtylo tractauit in hac Rub. Andreas Valenſ. §. 4. ideo non impropriè de illo hic ſit diſquiſitio, quare vltra quæ ipſe tradit cum Bartolo *in l. de quibus ff. de legibus*, & Farinacio *2. p. deciſ. 88. num. 1. & deciſ. 704. num. 6. & deciſ. 212. num. 2. & deciſ. 486. num. 7. & deciſ.* 293. vbi de ſtylo probando, & in quo differunt conſuetudo, & ſtylus *ibi num. 3.* ideo accipies ſequentia. † Eſt enim breuiter dicendum 2
quod ſtylus Curiæ habet vim legis, & ſic eius obſeruantia eſt de ſubſtantia, vt docent Balbus *in deciſ. 19.* Riccius *collect.* 1206. *ſuper præmio rituum magna Curia Vicaria.* † Itaque prouenit, vt ſen- 3
tentia lata contra ſtylum, ſit ipſo iure nulla, vt deciſum refert Guid. Pap. *in deciſ.* 198. quam notabis ad ampliationem textus *in cap. 1. de re iud.* de quo ego dixi *ibi*, Riccius *ſuprà & collectione* 794.

Ex his infero quod ſi ſtylus contradicit conſue- 4
tudini, præualet ſtylus, vt decidit Guido Papa *dict. deciſ.* 292. quam notat Riccius *dict. collect.* 1216. ad doctrinam Bart. *in dict. l. de quibus ff. de legibus*, qui infert ad deciſionem eiuſdem Guid. Papæ 152. plures alios effectus habere ſtylum congerit idem Riccius *dict. collect.* 794. ad textum *in l. quod ſi nobis §. aſſidua ff. de edilitio edicto.* † Nempè quod 5
poſſit tollere citationis ſolemnitatem, ſed non ipſam, ne ſit contra ea, quæ adduxi *in cap. 1. de cauſa poſſeſſ.* † Imò quod poſſit allegari in deci- 6
ſionem cauſarum, dixit Capella Tholoſana *in deciſ.* 115. ſicque poterit allegari pro iure, ſiue tendat ad litem ordinandam, ſiue decidendam Afflictis *in deciſ.* 253. Guid. Pap. *in deciſ.* 198. Rota Genuenſ. *in deciſ.* 206. † Et ob id Cardinalis Put. 7
potuit dicere *in deciſ. 351. lib. 3.* vt diſpoſitio legis, ſeu hominis, ſit intelligenda, ſicut ſolitum eſt fieri.

Verùm quia in ſtylo odioſa eſt interpretatio, 8
eaque ſtricta Flam. *de reſignat. lib. 3. quaſt. 18. n. 76.* euenit vt non extendatur de caſu ad caſum, nec de loco ad locum, *l. de quibus ff. de legibus*, nec habeat locum, niſi in caſibus obſeruatis, Craueta *de antiquitate temporum p. 4. in princ à num. 42.* & nouiſſimè D. Stephanus Natten. *tit. 9. p. 2. cap. 3. de ſtyli, & ſtatuti interpretatione num. 1.* vbi latè agens adducit in confirmationem illam Theoricam militantem in materia conſuetudinis, quod tantùm habeat de potentia, quantùm de actu, & non vltra, & quod reſtringatur per actus, quibus inducitur, nec excedat proprios terminos, qui *cap. 2.* carpit in eos qui vigore ſtyli, & conſuetudinis dicunt leges euacuari: & *in cap. 1. à num. 2.* contra illos, qui vt applauſum faciant, rurſus vim ac virtutem ſtyli protrudunt quemadmodum caſus deciſos de ſtyli effectibus, refert Riccius *p. 4. collect.* 794. † Vbi & inter alia quod poſſit alle- 9
gari in deciſionem cauſarum, & quod vicem legis obtineat, ac Iudex contra ſtylum iudicans, litem ſuam faciat, prout à contumacia excuſatur non citatus iuxta ſtylum Curiæ, & Hunnius *in Ciclopedia p. 2. tit. 2.* allegans multas deciſiones, † ait 10
quod ſtylus iudicij obliget etiã exteros, ſeu forenſes, quoad proceſſũ, & ordinatoria iudicij, non etiã quoad litis deciſoria, D. D. *in l. cunctos populos, cod. de ſumma Trinitate, & fide Cathol.* de quo dixi *in cap. 9. de foro comp.* † Sed quia ipſe Natten. *dict.* 11
cap. 1. num. 3. & Scaccia *de iudic. lib. 1. cap. 51. n. 31.* dicunt hodie tot cœpiſſe eſſe ſtylos, & opiniones vt nullus ſit ſtylus, nouavè opinio; ideò Gratianus *diſcept. forenſ. cap. 1. 3. à num. 12.* dixit vt & quandoque ſtylus & aſſerta obſeruantia tranſeat in vim conſuetudinis; ſed ita ſi ſit præſcriptus, & venerit in populi notitiam aut maioris partis; & quia ſtylus non præſumitur, debeat probari, ſed

quando

quando tradit, Maſcardus *de probat. concluſ.* 1338.
vbi & quod Iudex ſuper ſtylo non concernente
cauſam poſſit ſe informare nemine citato : alia
12 plura Natten. *cap.* 1. *à num.* 4. † Multa ergo requi-
runtur, vt ſtylus probatus dicatur, primo quod à
Iudice aliquo maiori habentem poteſtatem con-
dendi legem fuerit introductus. Secundo vt de-
ducantur, & oſtendantur caſus in quibus dicitur
fuiſſe obſeruatum : & argui poſſit, an actus ſint
ſimiles, quibus cenſeatur inductus. Tertio vt
ſtylus plenè, & perfectè probetur, quando reſ-
picit deciſoria cauſæ; & propterea teſtes debeant
cum iuramento de ſtylo deponere, niſi de ſtylo
deponere, niſi ſtylus ſit antiquus, & inueteratus,
& inuariabilis; ſuſtinetur enim ſi ſit contra ius,
quando concernit tantùm ordinem, & modum
procedendi; cum tunc agatur ſolùm de modico
præiudicio; non enim tunc requiritur vt ſit ob-
tentus in contradictorio iudicio : multa referunt
ad propoſitum, Menochius *conſ.* 75. *num.* 93. *lib.* 2.
Klock. *de contrib. cap.* 20. *num.* 9. vbi *à n.* 92. quod
obſeruantia ſubſequuta docet quid actum fuerit,
& quid comprehendatur in generalitate, Farina-
cius *p.* 1. *deciſ.* 196. Meinſ. *tom.* 3. *deciſ. Cam. Impe-
rial.* 14. *à num.* 13. vbi quod obſeruantia ſubſequu-
ta declaret conſuetudinem, Alderad. Maſcard. *de
generali ſtatut. interpret. concluſ.* 2. *à num.* 119. *&
concluſ.* 3. *per totam*, Craueta *de antiquitate tem-
por. p.* 4. *§. tranſeo nunc ad quartum numer.* 36. &
nouiſſime Stephanus Natten. *de Iuſtitia v. Inter-
na dict. tit.* 9. *cap.* 1. *ſub num.* 3. omnino videndus *in*
13 *dict. cap.* 2. *&* 3. † Igitur quia faciunt dicta de
probanda conſuetudine *ſupra quæſt.* 5. ſub verſ. *ad
quintum*; ideo ad alia dubia noſtræ quæſtionis
progrediamur.

14 Vnde infertur quod quando dubitatur de ſtylo
alicuius Curiæ, poteſt Iudex ſe informare, nemi-
ne citato, Rota Genuenſ. *in deciſ.* 206. aliquid
per Magon. *in deciſ. Lucan.* 87. Riccius *dict. col-
lect.* 794. qui alios plures coogerit caſus. De ſty-
lo Curiarum plenè tractauit Ioſeph. Ludouicus *in
deciſ. Peruſ.* 96 *& Lucan.* 36. Et an ſtylus Iudicis
delegantis attendendus ſit, Franciſcus Marcus *in
deciſ.* 666. *p.* 1. ad quod applicabis nonnulla dicta
in c. 3. *de re iudic.* vbi de ſtylo ab executore ſeruan-
do; & alia tradita *in cap.* 14. *de foro comp.* vbi de
ſtylo inter Iudicem requirentem, & requiſitum.
Item applicabis quæ de litteris requiſitoriis latè
dixi *infra ſub cap.* 8. *de teſtibus.*

15 Sed an ſtylus loci contractus, vel iudicij, in
cuius territorio bona ſunt ſita, debeat attendi, di-
xit Guid. Pap. *in deciſ.* 162. ſed hoc ſatis percipies
ex his, quæ late ſcribo *in cap. ſane.* 3. *cap.* 14. *cap.* 17.
& cap. fin. de foro comp. vbi de foro ratione rei, con-
tractus, delicti, Domicilij, &c. De ſtylo Rotæ
ſcribit videndus ad caſus idem Riccius *collect.* 1404.
16 † Qui idem *in collect.* 1838. ad textum *in l. quæ
ſit longa conſuetudo in cod.* dicit quod ſtylus facit
legem. Et ob id qui in precibus non narrat, quæ
ſunt de ſtylo Curiæ, faciat gratiam ſubreptitiam,
& vitioſam, ad tradita *ſupra in cap.* 5. 8. 17. 19. 20.
23. 27. & aliis *de reſcriptis* : alia refert videnda
idem Riccius *de ſtylo Sacr. conſ. Neapol.*

17 Qui etiam *in dict. collect.* 1404. aliqua præſcri-
bit de examinandis teſtibus hic in partibus Hiſpa-
niæ virtute litterarum remiſſorialium Rotæ; de
quo ſtylo videbis quæ dixi latè *in cap. fin. de li-
bells obla. quæſt.* 4. 5. 9. *à num.* 1. *ibi à num.* 16. verſ.
ad ſecundam : vbi de ſtylo procedendi virtute alia-
rum litterarum compulſorialium : *Alia de conſue-
tudine loci, originis, contractus, & iudicij noto infra
ſub cap.* 6. *hoc tit.* ibi videnda.

De differentia quam inter ſe habent conſuetu- 18
do, vſus, & mos, dixi *ſupr. Rub. de conſtit. quæſt.* 2.
ſub verſ. *ad ſecundam* in fine verbo, *& ſic poſſet
dubitare.* Et pro ampliori huius Rubricæ, & tituli
materia, adiunges quæ nouiſſimè congerit ex bo-
nis litteris Solorzano *emblema.* 43. *tempori cede*;
ſed quia ſtylus, conſuetudo, & obſeruantia diffe-
runt, vt tradit Menoch. *lib.* 2 *præſumpt.* 8. ideo dices
primo quod ſtylus ſit in ſcribendo, conſuetudo
in aliis actibus. Secundo quod ſtylus propriè ver-
ſetur circa modum procedendi in iudicio conſue-
tudo verò circa definitionem, & deciſionem cau-
ſarum, & quod ſtylus impropriè verſetur circa
deciſoria cauſæ. Tertio differt à conſuetudine, eo
quod ſtylus ſit particularis conſuetudo generalis,
quæ inducitur ex actibus populi, & quod ſtylus
nihil aliud ſit, quàm praxis Curiæ recepta,
ac obſeruata, & quod licet obſeruantia ſuma-
tur pro conſuetudine, vt *in l. cod quæ ſit longa
conſuetudo*, propriè tamen factum reſpicit, & con-
cernit vſum alicuius iudicij, vel tribunalis. Vſus
enim non tam de frequentia actuum, quàm de
ſingulis actibus dici poteſt; mos verò non dicetur
propriè de vno actu, ſed de frequentia actuum.
Aliquid dico *infra in cap. fin. de differentia inter
non vſum & deſuetudinem.*

Ad ſecundam quæſtionis partem videtur vt ad 19
probandum ſtylum, debeat fieri illis probationibus
quibus debet probari conſuetudo; ideo præhabi-
tis quæ Maſcardus iam adductis dicit de ſtylo
probando *de probat. concluſ.* 1338. dicit idem Nat-
ten. *dicto cap.* 1. *ſub num.* 7. vt etſi ſtylus, ſeu ob-
ſeruantia, quatenus tranſitum fecit, ſeu in vim con-
ſuetudinis tranſiuit, ſatis difficulter probari queat
tamen facilius tanquam reſpiciens ordinatoria iu-
dicij, & conſuetudo vera reſpiciat deciſoria; quia
ſtylus, vt dictum eſt à Iudice, conſuetudo verò à
populo ſed ait in vtroque requiri, vt & ſtylus, &
conſuetudo ſit inuariabilis : quippè cum ex acti-
bus diſſormibus, & variis nullus ſequatur effectus,
vt dixi *quæſt.* 1. & dicit idem Natten cum Craueta
conſ. 313. *num.* 4. ſi quidem vt ait Bald. *in l.* 1. *col.* 13.
cod. qui admitti &c. non poſſit formale, & certum
eſſe quod non eſt fixum, ſed in ſe habet varietatem
& deformitatem : nam vbi non eſt vniformitas, ibi
de præterito ad præſens, & è contra nihil inferri
poſſit, idem Bald. *in l. ſi fundum, cod. de rei vindic.*
docent prædicta Meiſner. *tom.* 3. *deciſ. Camerali
Imper.* 18. *à num.* 36. cum aliis quæ congerit Myn-
ſinger. *ſingul.* 6. *obſeru.* 42. vbi ad propoſitum docet
ex actibus populi differentibus, non probari con-
ſuetudinem : *vide aliquid ſub q.* 6.

Ad vltimam quæſtionis partem; licet Bartol. 20
in l. de quibus num. 22. dicat credendum eſſe Aduo-
cato præcellenti, ſiue Doctori atteſtanti de con-
ſuetudine & ſtylo & ita teneant Maſcard *ſupra*,
& Gomez. relatus à Villabos *in ſumm. tom.* 1. *tr.* 4.
diffic. 39. *num.* 11. vbi adducit Iaſonem, Nauarrum
& alios relatos à Maſcardo tenentes contrarium
Ego inquam dico vt in foro externo verior ſit ſen-
tentia negatiua ex iam dictis verſ. *ad quintam*, &
hic in verſ. *multa*; niſi tamen atteſtarentur de
conſuetudine illius loci in quo Aduocatum vel
practicum : agit ita Sthephanus Natten. *ſupra
in dicto cap.* 1. *tit.* 9. *ſub num.* 7. aliter non inquam
exiſtimo credendum quantumvis Chriſtianeus
volum. 1. *deciſ.* 185. *num.* 30. vt ipſe refert *dict. c.* 1.
ſub num. 6. docet vt ſi valde ſit peritus Aduocatus
vel

vel pocurator atteſteturque ita eſſe cõſuetudinem non ſpecificando actus, vel tempus valeat eius depoſitio. Solùm ergo crederem cum Saochez credendom eſſe Doctori teſtanti de conſuetudine præſumptiuè, non concludenter, ita *tom. 2. de matrim. lib. 7. diſp. 16. num.* 8. Salas *de legib. diſp.* 19. *ſect.* 18. Diana *p. 6. tract. 5. reſ.* 28. vbi deciſum refert in vna Rom. Theſauri 1606. Iulij coram Gregor. XV. *deciſ.* 278. *num.* 5. & in vna Parmenſ. die 14. Aprilis 1600. coram Seraphino *deciſ.* 1349. *n.* 5. & in vna Pecuniariæ die 23. Iunij 1602. coram Coccino apud Durandum *deciſ.* 137. *n.* 27. idemque exiſtimo de gloſſa atteſtante, vt æquiparet
21 Natten. *dict. num* 7. † Et licet etiam in foro cooſcientiæ idem dicant nonnulli, ſed Granado *in p.* 2. *D. Thomæ controuerſ.* 7. *tract.* 3. *p.* 2. *diſp.* 16. *ſect.* 1. *num.* 12. vbi ait ait vt teſtimonio præcellentis Doctoris affirmantis eſſe conſuetudinem, non ſeruaodi legem, ſit ſtandum; ſic vt poſſit lex ſine ſcrupulo non ſeruari: ita etiam dicunt plures recentiores vt Suarez *lib. 7. cap. 11. de legib. num.* 8. Salas *eodem tract. diſp.* 19. *ſect.* 19. *num.* 108. idem Diana dicens hanc ſententiam valdè probabilem; itavt illi poſſit credi quantumvis conſuetudo ſit contra ius, ſeu abrogandam legem, probans cum Granado ex eo quia authoritas voius præcellentis Doctoris rem facit probabilem quandiu oppoſitum apertè non conſtat: & ſic ſi teſtatur eſſe ſufficientem conſuetudinem ad ceſſationem legis, id eſſe probabile, reputant, dummodo contrarium oon probetur clerè ae proinde non ſeruari dicunt; ſed tu cogita in hoc foro per proximè dicta de foro externo.

AD TEXTVM
IN CAPITE I.
De Conſuetudine, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo qua grauatur Eccleſia improbatur.*

2 *Conſuetudo quod Clerici in maioriis ſuccedant ſeu liget Clericos ad teſtandum, an valeat.*

3 *Conſuetudo Deo, & rationi obſiſtens, non valet.*

4 *Conſuetudo inducta in bonum commune, etſi minus principaliter lædat Eccleſias, ſuſtinetur, & ſic valeat, illa, qua inductum ſit, vt emphyteuta Eccleſia, non cadat emphytheuſi, etiam ſi vltra triennium, penſionem ſoluere omiſerit, & quod ſit valida qua decimas, & oblationes tollit.*

1 TExtvs iſte, dum improbat conſuetudinem, quâ graoatur Eccleſia, poteſt exornari ſatis ex notatis *in cap.* 3. 4. 5. *pen. & fin. hoc tit.* & comprobari poteſt ex notatis *ſupra in cap. quæ in Eccleſiarum* 7. *& in cap. Eccleſia Sancta Mariæ* 10. *de conſtit.* cum his, quæ dico *infra in cap.* 2. *de iudic. quæſt.* 3. *& in toto cap.* 8. *eodem*, vbi plura de conſuetudioe improbata, ſi lædat Eccleſiæ, aut Clericorum immmunitatem de quo etiam alibi pluribus in locis *ſub eodem tit. & in tit. de foro comp.* Quare ad materiam huius textus leges Azor. *lib.* 5. *moral. cap.* 27. *cum ſequentibus*, Vaſquez 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 6. *diſp.* 167. *cap.* 1. Salas *de legibus diſp.* 19. *per totam, & diſp.* 13. *ſect.* 7. Donel. *lib.* 3. *commentarior. cap* 10. Balboam *in dict. cap.* 2. *& cap.* 8. *de iudiciis*: multis comprobat Barboſa *hic num.* 1. *&* 2. & hanc partem præter illos defendunt Dueñas *regula* 143. & cum infinitis aliis Gratianus *reg.* 115. per textom noſtrum, & *in cap.* 3. *nouit, cap. grauamen de ſent. excommun. cap. cum cauſam de re iud. in extrauag.* 11. *hoc tit.* & per iura Regni *in l.* 4 *tit.* 2. *lib.* 1. *& l.* 3. *tit. lib.* 1. *recop. & in l.* 2. *& tit.* 9. *p.* 1. vbi Gregor. Lupecius, & ex textu, vbi Philippus, Decius *in auth. caſſa cod. de Sacroſanct. Eccleſ.*

Sed an valeat cõſuetudo quod Clerici in maioriis non ſuccedãt, taoquam inductina grauatuinis, 2
videndus eſt Paulus de Caſtro *conſ.* 164. *num.* 3. *lib.* 2. *in præſenti cauſa, quæ vocatur.* Et an liget Clericos ad teſtandum, & qualiter Molina *de primog. lib.* 2. *cap.* 10. *nm.* 53. cum aliis ad quod applicabis plura, quæ dico, *in cap. cum in officiis*, & *alibi infra de teſtam.* † Etenim conſuetudo Deo, 3
& rationi obſiſtens non valet, vt per Burgos de Paz. *in l.* 1. *Tauri num.* 300. *&* 302. cum aliis: alia inquam in corroborationem de ſtatutis lædentibus Eccleſiis, ac de eorum improbatione adducit idem Gratianus *dict. reg.* 115. ac idem de conſtitutionibus *à num.* 1. vbi *ſub num.* 18. miratur hodie ſine conſuetudine videris Eccleſias, Clericos, res quæ Eccleſiaſticas grauatas neſciens quo iure & ego neſcio cum his temporibus in peius proceſſerit, ad qood applicabis relata iura *in num.* 1. & quæ in illis latiſſimè dixi, vt *in dict. cap. Eccleſia Sancta Maria de conſtitutionibus.*

Cumque hic Barboſa *hic num.* 2 3. *& à num.* 4. 4
affirmet quod conſuetudo, qua ioductum fuerit, quod emphytheuta Eccleſiæ non cadat emphytheuſi, etiam ſi vltra triennium penſionem ſoluere omiſerit ſit valida; & dicat *dict. num.* 4. quod ſit valida conſuetudo, quæ decimas perſonales, & aliquando prædiales primitias; & oblationes, vel quæ in ſimplicibus beneficiis tollit neceſſiuatem reſidendi, etſi Eccleſiis ſit onetoſa; ideo cum alia in contrariom adducat reſoluit textum ooſtrum in verbo *remittere*, & in verbo *inducere noſcuntur* procedere, ac loqui in conſuetudine, quæ ex nulla cauſa poteſt oneſtari quæqoe directe, & principaliter grauat Eccleſiæ; quod ſi ſit inducta in bonum commune, etſi minus principaliter, & indirectè lædet Eccleſias tunc validam eſſe: argum. eorum, quæ dico *infra in cap. ſi diligenti de foro competenti.*

AD TEXTVM
IN CAPITE II.
Ex Litteris, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio traditur per terræ ſcorationem, & dari queis abſque actu corporeo, n. & 6.*

2 *Conſuetudo valet per quam Eccleſia, vel locus religioſus acquirit Domicilium, & poſſeſſionem rei ſine ſolemnitate legali.*

4 *Miſſus*

4 *Miſſus in poſſeſſionem ex primo decrete elapſo anno, ſtatim legis imperio conſtituitur verus poſſeſſor.*

5 *Poſſeſſio transfertur per ſolam clauſulam conſtituti, & per reſeruationem vſufructus.*

6 *Lex poteſt abſque actu corporeo communicare poſſeſſionis effectus.*

7 *Dominium, & poſſeſſio quid, & quæ differentia inter vtrumque remiſſiuè.*

8 *Poſſeſſoria remedia competunt illis, in quos poſſeſſoria legis miniſterio transfertur.*

9 *Conſuetudo, aut lex poteſt introducere, vt maioratus poſſeſſio transferatur in ſucceſſorem abſque vllo actu apprehenſionis corporali: idem de hæreditate, n.55.*

10 *Poſſeſſionis, & Dominij traditio remiſſiuè.*

11 *Poſſeſſio ſolo viſu procuratori non traditur, nec nuncio. Et vnm de beneficio fiat ſolo conſpectu* n.23.& 25.

12 *Melioratio vt ſuſtineatur, ſatis eſt traditio alicuius rei, etiam in Maioratibus. Et vnm per traditionem melioratio tertij fiat irreuocabilis facta ſub conditione per contractum inter viuos remiſſiuè, n.13.*

14 *Donatio tertio facta abſque traditione, num valeat.*

15 *Dominium tranſit abſque traditione ex pacto,* l.quoties cod.de donat.

16 *Princeps ſine traditione transferre poteſt Dominium ſine titulo venditionis, donationis, aut priuilegij.*

17 *Emptor primus, qui ſpeciali iure acquiſiuit Dominium abſque traditione, præfertur emptori poſteriori; cui primo data eſt poſſeſſio, & vide,* infra n.44.

18 *Dominium transfertur abſque noua traditione ex pacto adiectionis in diem, vel legis commiſſoriæ, ſed non ex pacto retrouendendo: & quæ iſta ſint pacta remiſſiuè?*

19 *Collatio Canonica abſque corporali apprehenſione, ius perfectum tribuit beneficiato poſt acceptationem: vbi an ante poſſeſſionem queat adminiſtrare, n.20.*

21 *Poſſeſſio beneficij non transfertur per ſolam inueſtituram, niſi fiat per traditionem annuli, vel per impoſitionem pilei.*

22 Cap.ſi quis deinceps 16. q.7.

24 *Traditio inſtrumenti num inducat acquiſitionem poſſeſſionis remiſſiuè,* & num. 47. *affirmatiuè.*

25 *Beneficij poſſeſſio acquiritur extra eius conſpectum, quoties per peſtem, aliamve iuſtam cauſam non eſt tutius acceſſus ad illud.*

26 *Dominium, & poſſeſſio, quando ex titulo contracta ſocietatis abſque traditione acquirantur.*

27 *Hypothecaiits an ſine traditione tranſeat remiſſiuè.*

28 *Seruitutum traditio qualiter fiat incorporalibus remiſſiuè.*

29 *Titulus ſolus ſine traditione transfert Dominium in Eccleſiam; & in relictis fauore piæ cauſa, & ciuitati,* n. 30. *fallit in eius procuratore,* n.34. *& in Clericis,* num.35. *& cum venditur res aliena,* n.39.

31 *Spiritualia ſine traditione transferuntur.*

32 *Fiſcus ſine traditione, ſtatim acquirit Dominium bonorum caducorum: quid in donatione, vel ex pacto,* n.33.

34 *Votum Religionis non transfert Dominium abſque traditione.*

36 *Publiciana in quaſi Dominio, quando transferat poſſeſſionem.*

37 *Dominium transfertur rei, ſoluto pretio, ſeu habita fide de eo: quid in permutatione,* numero 38.

39 *Dominium rei alienæ legatæ non transfertur in legatarium.*

40 *Eccleſia quamtumuis ad acquirendum ſine traditione ſit priuilegiata, ſed non ſic in probando Dominio.*

41 *Poſſeſſio in Eccleſiam ſine traditione non transfert, etſi aliter de Dominio,* n.48.

42 Gloſſa in cap.mulier 18.q.3.

43 *Poſſeſſio non dicitur abſque traditione transferri, quoties abſque ea Dominium transfertur.*

44 *Traditio rei an operetur prælationem illius, cui tradita eſt.*

45 *Traditio rei propriæ tanquam ſi aliena eſſet, non transfert Dominium.*

46 *Poſſeſſio quibus medijs probetur remiſſiuè: & quod probetur per inſtrumentum,* n.47.

48 *Poſſeſſio in hæredem, num ſine apprehenſione transferatur,* n.49.50.51.& 52.

53 *Poſſeſſio in hæredem, dicitur noua poſſeſſio.*

54 *Hæres dicitur poſſidere animo, & corpore alieno, videlicet Coloni, etiam ſi actualem poſſeſſionem, non ſit adeptus.*

56 *Fictionis materia, vbi tractatur remiſſiuè.*

57 *Poſſeſſio ficta, multis in caſibus datur, quæ quaſi poſſeſſio vocatur, vt in incorporalibus.*

PROPONIT Pontifex hic quandam 1
ſingularem modi tradendi poſſeſſionem, nempè per ſcotationem. † Et 2
ſic dicit quod conſuetudo, per quam
Eccleſia, vel locus religioſus, acquirit Dominium,
& poſſeſſionem rei ſine ſolemnitate legali valet.
† Et ſic colligit Barboſa *num.2.* cum multis ab eo 3
relatis, quod poteſt dari vera, & propria poſſeſſio
abſque actu aliquo corporeo, ſeu vera, aut interpretatiua de tentatione. † Et ſic etiam contin- 4
gere, *in deciſ. textus in cap. contingit de dolo*, vbi
miſſus in poſſeſſionem exprimo decreto, elapſo
anno, ſtatim ex legis imperio verus conſtituitur
poſſeſſor; de quo latiſſimè dixi *in cap. quoniam
frequenter, §. in alijs, vt lite non conteſtata*, vbi
videbis, † item contingere; *in deciſ. textus in l.* 5
quod meo 38. in princ. ff. de acquirenda poſſeſ. vbi
poſſeſſio transfertur per ſolam clauſulam conſtituti &, *ibi n.fin.* ſicut per reſeruationem vſusfructus *in l. quiſquis cod. de donat.* notans Barboſa *ſub
num.5.* verſ. *& licet.* † Quod etſi controuerſum 6
ſit, an lex ſine corporeo actu veram transferat
poſſeſſionem, aut poſſit transferre; tamen à nemine dubitari poſſe legem abſque actu corporeo
communicare ſuos effectus ciuiles ei, quam poſſeſſorem facit, vt præ cæteris, qui negant poteſtatem legis ad conſtituendam veram poſſeſſionem
fatentur Gilquenius, *de præſcriptionib. part. 2.
memb.3. cap.11. num.5.* Auendan. *in l.45. Tauri
gloſſa 6. num.5.*

Vnde quia egi latiſſimè de poſſeſſione, & Do- 7
minio, & differentia, quæ verſatur inter hæc, & de
modis acquirẽdi, *in Rub. de cauſa poſſeſ. & propriet.*
per tres quæſtiones ſequẽtes, *in c. audita 4. de reſt.
ſpol. §.2.* quatenus egi de quæſtione, an interdictum
retinendæ competat, contra quemlibet inquietantem, vel moleſtantem; licet non aſſerat ſe poſſi-

dere, vbi dixi *à num.*11. qualiter vſuſfructuarius, & vſuarius poſſideant, & *a num.*18. quid de emphiteuta, & *num.*19. quid de feudatario, & *n.*20. quid de colono, *num.*21. quid de precario, ac de aliis ideo applicabis ad materiam textus noſtri, *ibi*, & *alibi* dicta.

8 Cumque etiam hic idem Barboſa *num.*5. probet cum multis, quod poſſeſſoria remedia, tam retinendæ, quàm recuperandæ, competant illis, in quos poſſeſſio legis miniſterio transfertur; ita etiam vt probat *num.*6. quod & poſſint agere illi, in quos legis miniſterio, poſſeſſio transfertur remedio adipiſcendæ poſſeſſionis, & interdicto quorum bonorum ideo vt hæc omnia remedia interdictorum & vt ad alia etiam poſſeſſoria, & reſtitutoria remedia recolligas, recurres ad ea, quæ dixi ſub integro *tit. de reſtit. ſpoliator.* vbi abundè
9 tractaui. † Hæc ſunt præcipua, quæ congerit Barboſa *hic* addens *num.*4. quod Maioratus poſſeſſio introduci poteſt, vt transferatur in ſucceſſorem lege, vel conſuetudine abſque vllo actu apprehenſionis; & ſic transferatur in hæredem abſque corporali apprehenſione, ſicut in Regno Franciæ conſtitutum eſt; ſed de hac traditione Maioratus videbis quæ benè diſputat Couar. *lib.*3. *variar. c.*5. *à num.*5. vbi interpretatur textum *in l.*45. *Tauri*, .46. *& l.*49. *& dict. num.*6. & *verſ. & præterea*: & de his latiſſimè Molina cum multis, *lib.*4 *de primog. tote cap.*12. dum agit de ea quæſtione; quare mortuo vltimo Maioratus poſſeſſore, in ſequentem poſſeſſorem Dominium, atque poſſeſſio ciuilis, & naturalis bonorum Maioratus, ipſo iure transferantur, latè agens.

10 Quare iam pro ampliſſima tractatione huius textus noſtri, videbis ad materiam Azor. *lib.*1. *moral. cap* 32. Molin. *de Iuſtitia, & iure tom.*1. *tract.*2. *diſp.*13. *de requiſitis ad traditionẽ*, Dominij Tullenque *in opere morali lib.*7. *dub.*4. & Anton. Fabr. *de erroribus pragmaticorum decade* 75. vbi congerit plura de apprehenſione poſſeſſionis ſine tactu. Et leges in Doctoribus ſtatim citandis quæſtiones accommodatas ad huius textus materiam.

11 Poſſeſſio an ſolo viſu tradatur, tractat Zeuallos, *in pract. quæſt.*797. & melius *quæſt.*156. vbi poſtquam egit de quæſtione, vtrum per procuratorem ex clauſula conſtituti, quæratur Domino poſſeſſio, ad vtramque partem agens in *verſ. & vtrum*, allegat diſputantem Menchacam, *lib.*3. *de ſucceſ. creatione* §.21. *num.* 229. qui negat viſu ſolo poſſeſſionem tradi procuratore; ſeu nuncio: & pro hac ſententia adducit textum *in l.*3. §. *Neratius ff. de acquirenda poſſeſ.* & ſequitur Anton. Gomez videndus *in l.*45. & pro hac parte eſt textus *in l.*6. *tit.*30. *p.*3. vbi conſtituitur diſtinctio.

12 An in melioratione ſit neceſſaria traditio vniuerſalis, vel ſufficiat alicuius rei: & quid in Maioratu, Gutierrez, *lib.*3. *pract. cap.*65. qui diſputans longè, docet affirmatiuam contra alios, *à*
13 *num.*10. qui etiam *in quæſt.*66. † agit de illa, an melioratio tertij facta ſub conditione per contractum inter viuos, efficiatur reuocabilis ſtatim per traditionem veram, vel fictam, quas benè diſputat pro *legib.* 44. *tauri*, *& l.* 4. *tit.*7. *lib.*5. *recopilat.*

14 Donatio tertio facta abſque traditione, an tranſeat in eum ſicut ei acquiritur actio perſonalis, & contra alios affirmatiuam tenentes eſt, *ex l. quoties cod. de donat*, *ex l.* 1. *cod. de donat.* quæ ſub modo *ex l.*7. *tit.*4. *p.*5. negatiuam docet Couar. legendus, *lib.*1. *var. c.*14. *à n.*3.

Dominium an in Eccleſiam tranſeat abſque 15
traditione ex pacto, *dicta leg. quoties Cod. de donat.* affirmat idem Couar. *dict. lib.*1. *variar. cap.*14. *n.*14. *ex textu in l. vltim. cod. de Sacroſanct. Eccleſ. & textu optimo in l. ſi partem in fine ff. quemadmodum ſeruit. amittantur.* Et ipſum Couar. leges pro intellectu *dicta l. quoties*, nonnullas quæſtiones agitantem, *lib.*2. *variar. cap.*19. vbi *num.*4. diſputat. an in Eccleſia, Eccleſiaſticiſve perſonis vendentibus, locus ſit deciſioni, *dict. l.* & affirmat.
† Et *ibi num.*3. latè examinat aliam quæſtionem, 16
an Princeps venditionis, donationis aut priuilegij titulo Dominium transferat ſine traditione, & affirmat in priuilegio, & non ſine controuerſia in
contractibus. † Item ibi *num.*2. agit de alia, an 17
eadem res duobus vendita; quorum prior Dominium ſpeciali iure acquiſiuit abſque traditione, is præferatur poſteriori, cui reali facta fuerit traditio: ſic per gloſſam *in cap. ſi tibi abſenti de preb. lib.*6. affirmat.

Dominium an transferatur abſque noua tradi- 18
tione ex pacto adiectionis in diem, vel legis commiſſoriæ, ac pactum retrouendendi, longè diſputat Couarru. *lib.*3. *variar. cap.*8. *à n.*1. vbi in pacto adiectionis & legis commiſſoriæ affirmat *n.*1. & *n.*2. negat in pacto de retrouendendo, de quibus pactis duobus dico latè de lege commiſſoria *in cap. ſignificante* 7. *de pignoribus*, de retrouendendo *in cap. ad noſtram*, 5. *de emptione, & venditione.*

Collatio Canonica abſque corporali appre- 19
henſione, an ius perfectum tribuat poſt acceptationem affirmat Couar. *dict. lib.*3. *variar. cap.*16. *à n.*1. *ex textu in dicto cap. ſi tibi abſenti de prabend. lib.*6. vbi *num.*13. ait quod poſſeſſio beneficij apprehenſa ipſa Eccleſia, à qua titulum, & nomen habet beneficium, transfert etiam poſſeſſionem omnium rerum ad beneficium pertinentium. †
qui etiam diſputat *à num.* 6. an habens Canoni- 20
cam collationem, poſſit adminiſtrare propria apprehenſione, ante apprehenſionem poſſeſſionis; ad quæ adiunges quæ *infra* dico *in tit. de conceſſ. preb. & de inſtitutionibus.*

Poſſeſſio beneficij an per inueſtituram tradatur 21
hic mouet Barboſa *num.*7. per gloſſam hic *ſignum* in *verb. inueſtitura*, remittens ſe ad Tyraquellum plures allegantem *la mort in præfatione decl.*1. *n.*5. ſed leges Couarruu. *dict. lib.*3. *variar. cap.*16. *n.*10. & tu videbis quæ dico *infra de conſtitutionibus*; & in terminis intelligens gloſſam *hic* Balboa *in c.* 3. *de except. à n.*8. 9. & 10. dicit per inueſtiturã non transferri poſſeſſionem niſi fiat per traditionem,
annuli, vel per impoſitionem pilei, † ita etiam in- 22
telligens textum *in cap. ſi quis deinceps* 16. *quæſt.*7. qui docet inueſtituram eſſe ſignum adeptæ poſſeſſionis aliàs enim ſolùm habere vim collationis, & inſtitutionis Canonicæ iuxta textum *in dicto cap.*3. *de except. & in cap. pro illorum de prabend.* ſic cum Rebuff. *de pacificis poſſeſſoribus num.* 152.
Staphileus *de ſpectatiuis num.*21. † Vbi etiam ad- 23
dit an talis poſſeſſio poſſit in conſpectu apprehendi, *num.*11. intelligit textum *in l. clauibus ff. de con-*
contrahenda empt. † & *num.* 12. diſputat de alia, 24
an traditio inſtrumenti inducat acquiſitionem poſſeſſionis, vbi intelligit textum *in dicta l.*1. *cod.*
de donat. vbi in *verſ. acquiritur.* † Dicit quod ac- 25
quiritur beneficij poſſeſſio extra eius conſpectum, quoties per peſtem, aliamvè iuſtam cauſam non eſt tutus acceſſus ad illud beneficium, nec ad Eccleſiam nec ad eius aſpectum ipſum videbis plura dicentem *dict. ibi n.*12. *& ibi n.*13.

Dominium

Digitized by Google

26. Dominium, & poſſeſſio, an acquirantur ex ti-
tulo contractę ſocietatis abſque traditione, Couar.
dict. lib. 3. var. cap. 19. num. 1. videtur affirmare per
textum *in l. 2. §. fin. pro ſocio, & ex l. 46. tit. 10. p. 5.*
ſicque amplecti omnium calculo *in l. traditioni-
bus cod. de pactis*, & per gloſſam 1. *in dict. l. 2.* ſed
in bonis acquiſitis poſt contractam ſocietatem vi-
detur negare, etſi lege ſocietatis ſint inter eos
diuidenda ex textu optimo *l. ſi quis ſocietatem ff.
pro ſocio.*

27 Hypothecæ ius an ſine traditione tranſeat, An-
tonius Gomez. *lib 2. variar. cap. 15. num. 23.* qui
28 videtur affirmare. † Vbi *num. 25.* docet qualiter
fiat traditio in ſeruitutibus incorporalibus: appli-
cabis quæ dixi de ſeruitutibus præſcribendis *ſub c.
de quarta 9.* & quæ requirantur *ibi ſub cap. fin. q 4.
de præſcript.*

29 Titulus ſolus ſine traditione, an Dominium
transferat in Eccleſiam videtur affirmari ex iam
adductis per Couar. & ita proſequitur Gratianus
reg 467. cum multis ab eo relatis, Bartol. DD.
per illum textum *in auth. vt Eccleſia Romana*, &
probant ex hoc noſtro textu Doctores, & *ex l. fin.*
30 *cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* ſic affirmantes. † Quæ
concluſio ampliatur etiam in relictis fauore piæ
cauſæ, Tyraquel. *de priuileg. piæ cauſæ, priuil 107.*
idemque eſſe in ciuitate, tradit Ioannes Faber. *in*
31 *§. interdum inſt. de rerum diuiſ. num. 2.* † Item in
ſpiritualibus; quia ea ſine traditione transferuntur
vt docent Panormit. *in cap. cùm M. ferrar. de con-
ſtit. num. 30.* Iaſon. *in dict. l. traditionibus num. 20.
cod. de pactis*, Hermoſilla cum multis *in l. 50. ti-
tul. 5. p. 5. num. 20. 21. 22. fol. 227.* vbi Decius, vbi
idem ait de beneficialibus, & matrimonialibus;
& quod præfertur is cui prius res donata eſt; idem-
que contingere in omnibus caſibus, & perſonis
quibus Dominium abſque traditione transfertur;
quia is præfertur, cui prius fuit vendita, *ibi n. 16.*
32 † Et idemque eſſe in fiſco ad quem ſine traditione
ſtatim bonorum caducorum tranſit, Iaſon. *in dict.
l fin. num. 7.* quippe cum de fiſco ad Eccleſiam be-
nè arguatur vt patet ex nonnullis; quæ dixi *ſub
tit. de præſcript.* & affirmat receptum Boërius *de-
ciſ. 277. num. 10.* Gregor. Lopez *in l. 19. gloſſa mag-
33 na tit. 8. p. 5.* † Imò & Couarruu. *dict. lib. 1. var.
cap. 14. num. 14.* ampliat vt procedat non tantùm
in donatione vera, ſed & in ea, quæ oritur ex
pacto donationi priuato factæ adiecto: & plura
ſcribit ad propoſitum D. Franciſcus de Amaya *in
toto titul. cod. de bonis vacantib. libro 10. ibi* vi-
denda.

34 Prædicta regula limitatur quando venditio ce-
lebratur cum procuratore Eccleſiæ, Bernardus *re-
gula 107.* Nec etiam procedit in voto; quia etſi
quis ingrediatur Monaſterium, non ex eo Domi-
nium abſque traditione transfertur, Bart. *in auth.
ingreſſi cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Caſtillus *in l. 45.*
35 *Tauri num. 36.* † Tertio limitatur in Clericis, in
quos abſque traditione, non transfertur Domi-
nium, benè Angelus *conſ. 48. quidam Franciſ.*
36 *num. 3. circa finem.* † Quarto limitat benè Iaſon.
*in §. ſed & iſtæ quidem inſtit. de actionibus num. 36.
& 75.* in quaſi dominio & Publiciana quando au-
tor vendens, vel donans non haberet Publicianam,
ſecus ſi eam haberet: nam tunc illa tranſiret ipſo
iure in Eccleſiam, declarat etiam Gregor. Lopez
in l. 1. gloſſa fin. in fine tit. 16. p. 1. per illam legem.
37 † Quinto vt etſi regula procedat ſoluto pretio,
vel de eo habita fide, ſecus erit aliàs gloſſa *in d.
l. fin.* verb. *in rem*, & *ibi* Bart. *cod. de Sacroſ.* Baldus
in l. Ancillam cod. de actione vend. † Qui idem *in* 38
l. ad finem cod. de rerum permut. limitat in permu-
tatione; ſed ipſe *in dict. l fin.* vbi benè Iaſon. *col. 3.*
contrarium tenet. † Item limitatur regula quan- 39
do donatur, ſeu venditur Eccleſiæ res aliena, ſi-
cut Legatario, in quam non transfertur Dominium
rei alienæ legatæ, gloſſa *in cap.* Raynaldus *de te-
ſtam.* verb. *medietatem*, vbi Lanfrancus *in ſua re-
pet. col. 3. in fine*, Didacus del Caſtillo *in dict. l. 45.*
Tauri num. 47. † Octauo limitatur in eo, nempè 40
quod etſi Eccleſia fruatur dictis in regula, ſed non
erit priuilegiata in probando Dominio, Gullielm.
Benedict. *in cap. per veſtras*, verbo, *& vxorem no-
mine Adalaſiam de donat. inter*, *deciſ. 5. num. 455.*
hæc omnia cum multis aliis ab eo relatis Docto-
ribus recolligit Gratianus, *ſupra dicta regu-
la 467.*

Dubium verò eſt iuxta dicta *ſupra in principio* 41
an etiam ſicut contingit, vt Dominium in Ec-
cleſiam transferatur ſine traditione; ſic etiam
contingat in poſſeſſione. In quo dubio Abbas,
hic num. 6 negat ſequitur cum multis aliis Gratia-
nus *dict. reg. 467. ſub num. 10.* † Expendens contra- 42
riorum ſententiam fundatam in gloſſa *cap. ſi qua
mulier 18. quæſt. 3.* & Guilliem. Benedict. *ſupr. in
dict. cap. per veſtras* verb. *mortuo*, Ioan. del Caſtillo
in dict. l. 45. Tauri num. 3. allegantis *dict. l. 1. tit. 11.
p. 1.* cui reſpondent Gratianus *ſupra*, & Antonius
Gomez. *in dict. l. 45. Tauri*, eam tantùm loqui in
Dominio, non poſſeſſione. † Et facit ea ratio: 43
nam quoties Dominium ſine poſſeſſione in ali-
quem transfertur, non transfertur poſſeſſio ſecun-
dùm gloſſam *in l. cum duobus §§.* idem reſpondit
verb. *Dominium ff. pro ſocio*, Bartol. *in l. commiſſa ff.
de Publiciana*, ſicut in fiſco, & in re dotali, benè
oſtendit Melchior. Pelaez *de Maioratu 3. p. q. 19.
num. 2. & 3.* ſic videtur ex hoc textu probari ibi:
Modicum terra, & ibi: *Quod ſcotatio dicitur, non
tam facta donationis, quam traditæ poſſeſſionis, ſit
ſignum euidens*; Riccius verò *collect. 1719.* ad tex-
tum *in dict. l. traditionibus*, poſtquam dixit quod
Dominium abſque traditione non transfertur, &
poſuit quinque caſus, in quibus transferatur, limi-
tans illam regulam; inter quas iam relatam de
Dominio quod transfertur in Eccleſiam; dicit
contra alios; vt in caſibus, in quibus transfertur
Dominium ipſo iure abſque traditione, etiam
transferatur poſſeſſio. Sed pro compoſitione ſic
contendentium leges latè loquentem Gutierrez
in §. ſui inſt. de hered. qualit. & diff. à num. 98 & ap-
plicabis quæ ego latè dixi *in Rub. de cauſa poſſeſſ.
& prop. quæſt. 2. à num. 18.* vbi de pluribus caſibus,
quibus Dominium transfertur ſola voluntate Do-
mini; & quæ ſint poſſeſſio, vſus; vſusfructus, &
emphyteuſis &c.

Traditio rei, an operetur prælationem illius, cui 44
tradita eſt, etiam ſi alius ſit tit. anterior, affirmat
textus *in dict. l. quoties cod. de vend. & in dicta l.
ſiue autem §. ſi duobus ff. de Publiciana l 7. tit 7. p. 7.*
benè Gregor. Lopez *l. 15. tit. de las herencias, lib. 3.
fori*, Montalb. *in l. 50. tit. 5 p. 5.* vbi benè Greg. pro-
bat Gratian. *reg. 471.* vbi ſemel ampliat, & limitat
cum Socino, & aliis multis nouem modis *in regu-
la 22.* ipſum videbis & Hermoſillam *ſupr. num. 31.*
† Item ipſe Gratianus *in regula 472.* ponit aliam 45
regulam nempè quod traditio rei propriæ, tanquam
ſi aliena eſſet non transfert Dominium, Bart. per
text. *ibi in l. ſi procuratorem ff. de acquirendo rerum
Dom.* gloſſa *in l. eius qui in prouincia*, vbi Bart. Bald.
& DD. *ff. ſi certum petatur* gloſſa *in lege 1. ff.*

de inofficioſo, & ipſe Gratianus ampliat ſemel, & limitat, modis ſeptem, vt per eum videbis.

46 Quod ſi dubites quibus modis probetur poſſeſ-
ſio, leges pleraque, quæ dixi *ſub cap. licet 9. de*
prob. vbi & de duobus probantibus poſſeſſionem,
quis præferatur: & de hoc dubio plenè Antonius
Gomezius *in l. 45. Tauri numero 193. alias nu-*
mero 201.

47 Et quod probetur poſſeſſio per inſtrumentum
dixit Riccius *collect.* 1484. ad textum *in l. pratia*
ff. de acquir. poſſeſſ. vbi Doctores per inſtrumen-
tum ſcilicet captæ poſſeſſionis. quod etiam ſuf-
ficiet ad manutenendum alia, & hæc ex nonnul-
lis deciſionibus probat.

48 Poſſeſſio an transferatur in hæredem abſque
apprehenſione, & Riccius *collect.* 940. *in l. qui*
vniuerſas §. per colonum ff. de acquir. poſſeſſ. negat
transferri, niſi apprehendatur; quia licet poſſeſ-
ſio animo retineatur; non tamen ſolo animo adi-
49 piſci poſſit, de quo *alibi ſub lib* 2. dixi latè. † Et
ampliat procedere in filio hærede; quia in eum
non tranſit ſine apprehenſione, pulchrè Ioſeph.
Ludouic. *deciſ.* 69. quæ facit ad limitationem tex-
50 tus *in l. in ſuis ff. de liber. & poſth.* † Item dicit
procedere in iuribus incorporalibus, quæ non
transferuntur in hæredes, niſi apprehendantur,
51 Caputaq. *in deciſ.* 105. *p.* 1. † Quod limitat Riccius
quando defunctus ſuo animo poſſidebat, & cor-
pore alieno; putà per Colonum: nam tunc per
ipſum Colonum dici hæredi acquiri ſine corpora-
li ipſius apprehenſione, Afflictis *in deciſ.* 167 &
52 325. † Item limitat eo in caſu, quando quis
conſtituit ſe poſſidere nomine alicuius ac eius hæ-
redum: nam ait transferri, licèt non apprehen-
datur; propterea que poſſe hæredem agere poſſeſ-
ſeſſorio recuperandæ Balbus *deciſ.* 12. Benint. *de-*
ciſ. 12. aliter enim limitat Cardinalis Puteus *in de-*
ciſ. 462. *lib.* 2.

53 Notabis verò quod poſſeſſio, quæ eſt in hære-
dem, dicitur noua poſſeſſio, vt tradit Capicius
in deciſ. 1. Riccius ſupra verſ. *ad ornatum dict. col-*
54 *lect.* 940. † Item ſecundo notabis quod hæres di-
citur poſſidere animo, & copore alieno; videli-
cet Coloni, etiam ſi actualem poſſeſſionem, non
ſit adeptus Magon. *in deciſ. Lucan.* 38. *n.* 15. quam
notabis ad text. *in l. cum hæredes ff. de acquirenda*
poſſeſſ. quæ omnia applicabis ad dictum Barboſæ
55 *hic dicto num.* 3. † Vbi dicit lege, ac conſuetudi-
fieri poſſe, vt poſſeſſio in hæredem tranſeat ſine
corporali apprehenſione. Ad quæſtionem appli-
cabis Pichardum *in manudu ct. ad praxim p.* 2. *præ-*
cepto 1. *à numero* 8. & 10. vbi quas actiones hæ-
res habeat, vt exequatur hæreditarios debi-
tores.

56 Et quia de materia fictionis ſolent Doctores
agere occaſione huius textus ideo leges quæ noto
viſ a in cap. præterea 40. *de appellat.* imò Gutierrez
ſupra in dicto §. ſui à dicto num. 68. vbi *à num* 99.
57 vt componat gloſſas inter ſe contrarias. † Dicit
multis in caſibus dari poſſeſſionem fictam, quæ
quaſi poſſeſſio vocatur, vt incorporalibus, refe-
rens nonnullos modos, quibus conſequitur ſe-
cundùm iam dictos, ſic illam vocantem; quia et-
ſi reuera facti poſſeſſio non ſit, ſit tamen talis, vt
habeat poſſeſſionis effectus, qui *num.* 71. tradit
quinam effectus ſint iſti Et hæc ſufficiant ſit præ-
libata pro materia textus noſtri, quæ ſi extende-
rentur longos commentarios deſiderarent. Et
nec extendo ne demarer à conſuetudinis materia,
quantumvis anſam ad diſputandum de Dominio,
& poſſeſſione ac de modis ea acquirendi Pontifex
obtulerit occaſionem.

AD TEXTVM
IN CAPITE III.
Ad Audientiam, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo vt in cauſis Eccleſiaſticis, dictum pro ſententia teneatur non valet*, n. 4. & 5.
2 *Sententia à non ſuo Iudice non tenet.*
3 *Iuſtitia iuſtè lata ab incompetenti Iudice, poteſt comprobari ex eiſdem actis.*
4 *Conſuetudines Laicorum, non ligant Clericos* num. 5. & 6. *de eorum incapacitate remiſſiuè.*

Textvs iſte dicit quod non valet 1
conſuetudo, vt in cauſis Eccleſiaſticis
dictum populi pro ſententia teneatur,
probat cum multis *hic* Barboſa *num.* 1.
† Vbi *num.* 2. præſtat rationem ex eo textu; quia 2
ſententia à non ſuo Iudice lata nullam obtineat
firmitatem. † Addens *num.* 3. quod ex eiſdem 3
actis poſſit ſententia iuſtè lata ab incompetenti
Iudice comprobari. Occaſione horum adiunges
quæ dico latè *infra in cap. at ſi Clerici* 4. *de iudic.*
& in toto tit. de foro comp. fallit *in Rub. quæſt.* 2. *verſ.*
ad quartam ibi: *Item communitas Laicorum.* 4
Sed quia ex generalitate huius textus videntur
improbari conſuetudines Laicorum reſpectu Cle-
ricorum, & rerum Eccleſiaſticarum; ideò adiun-
ges plures quæſtiones, quas *ſuprà* notaui ante
principium Rubricæ, & plures etiam, quas latè
diſputaui *in cap.* 8. *de iudiciis, & in cap.* 9. *de foro*
compet. vbi Barboſa. Item applicabis notata *ſupra*
in cap. quæ in Eccleſiarum 7. *& in cap. Eccleſia San-*
ctæ Mariæ 10. *de conſtitut.* vbi adduxi quæſtiones
plures improbantes leges ſtatuta, & conſtitutio-
nes Laicorum diſponentes de Clericis, & rebus Ec-
cleſiæ. † Et quod conſuetudines Laicorum non 5
ligent Clericos, dixit Salas *de legibus diſp.* 14. *ſect.* 8.
† De incapacitate Laicorum, tam in iudicando, 6
quàm in aliis diſpoſitionibus reſpectu Clericorum
& rerum Eccleſiaſticarum, videbis *in cap. nouit.*
13. *de iud. & in cap. qualiter eodem, in cap.* 1. *&* 2.
de foro comp. in cap. 8. *cap. ſi diligenti*, & in aliis plu-
ribus eiuſdem tituli.

AD TEXTVM
IN CAPITE IV.
Quanto, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Ius naturale eſt immutabile, ſicut eius auctor eſt immutabilis, &* n. 4.

2 *Conſuetudo*

2 *Conſuetudo contra ius Diuinum. & naturale improbatur? & quare o. 3.*

3 *Conſuetudo eo babet vim derogandi legibus; quia ipſarum conditores Iuſtis de cauſis conſentientes eidem conſuetudini deferunt, quaſi conſenſu deficiente, ea deficiat.*

4 *Conſuetudo nulla queit introduci contra ius Diuinum obligans, ſiue poſitiuum, ſiue naturale.*

5 *Confirmationis Sacramenti, quis ſit proprius miniſter, vbi remiſſiuè ad quæſtiones.*

6 *Confirmans Epiſcopos ſubditos aliena Diœceſis, num peccet, remiſſiuè.*

7 *Confirmari an poſſint filij Principum ante vſum rationis, vel ſi immineat mors; Et in qua ætate remiſſiuè.*

8 *Eligens vnum ex duobus eminentibus, quæ illicita eſſe videntur num peccet.*

9 *Neceſſitas legem non habet.*

1 TExtvs iſte ſubtilis eſt, & io quo plura de conſuetudine aduersùs ius Diuinum improbanda expoſcebat tractari; cumque talis conſuetudo nequaquam valere poſſit, oec ea introduci, ſiue ius Diuinum ſit, ſiue naturale; eo quod conſtet tale ius immutabile eſſe, §. *ſed & naturalia inſtituta de iure naturali*, ſicut & eius autor eſt immutabilis *cap.* 1. ibi, *in commutabilie*
2 *de ſumma Trinit. & fide Catol.* † ideo rectè talis conſuetudo improbatur, vt apparet, latiſſimè ex
3 dictis *cap. pen. & fin.* † item etiam quia conſuetudo eo habet vim derogandi legibus; quia ipſarum conditores iuſtis de cauſis conſentientes eidem conſuetudini deferunt, quaſi conſenſu de-
4 ficiente, poteſtas conſuetudinis deficiat, † ac ſubinde eum autor legis Diuinæ nunquam tale ius derogandi reſpectu ſuæ legis tribuiſſet, quinimo contrarium appareat ex illo Lucæ 21. *Cælum, & terra tranſibunt*, euenit dicendum vt nulla queat introduci conſuetudo contra ius Diuinum obligans, ſiue poſitiuum, ſiue naturale; tradit Barboſa *in Rubrica hic num.* 8. *&* 9. & plura dixit Balboa in lectura, quam dictauit diſcipulis ſuis in Cathedra decreti Salmanticæ ad materiam de legibus, & conſuetudine, de qua dico *infra ſub cap. fin.*

5 Itaque; quia Barboſa hic congerit nonnulla, tam de Miniſtris Sacramenti Confirmationis, ac ordinis, dicens hoc non Sacerdoti ſimplici, ſed ſolis Epiſcopis pertinere. Ideo nunc præter ab ipſo relata adiunges Doctores diſputantes de diuerſis quæſtionibus aptiſſimis ad materiam, & repetitionem huius textus; itaque leges Couarruu. *lib.* 1. *variar. toto cap.* 10. optimè diſputantem de Sacramento Confirmationis ad interpretationem textus noſtri, vbi *num.* 6. probat, quod ſolus Epiſcopus oon Sacerdos, ſimplex ſit miniſter huius Sacramenti; & *num.* 14. quod Confirmationis Sacramentum non poſſit ab alio, quàm Epiſcopo miniſtrari, etiam ratione præſcriptionis immemorialis, & alia curioſa agitat, & de materia latiſſimè, præter Summiſtas, congerens plures conciliares deciſiones Baſilius Pontius de Leon *in ſuo tractatu de Confirmationis Sacramento*, quem leges *tota* 4. *part. à cap.* 1. vbi diſputat de quæſtione, an ſolus Epiſcopus, an etiam Preſbyter ſit ordinarius Miniſter huius Sacramenti. Et *cap.* 2. an quilibet ſit ſufficiens; etſi Presbyter peccat conferendo. Et *cap.* 3. an Preſbyter ſaltem ex diſpenſatione poſſit eſſe Miniſter Confirmationis. Et *cap.* 4. an vt Presbyter poſſit eſſe Miniſter Confirmationis, requiratur diſpenſatio Pontificis, aut ſufficiat Epiſcopi. Et *cap.* 5. & an conſuetudo Græcorum in hac parte ſit licita; & vnde emanauerit. Et *cap.* 6. qua ratiooe conueniat Epiſcopo eſſe Mioiſtrum Sacramenti Confirmationis. Et an Presbyter poſſit facere chriſma, videbis Azor. *inſtit. moral. lib.* 5. *tom.* 2. *cap.* 1. *q.* 1. & videbis *quæſt.* 4. 5. *&* 6. qui *lib.* 3. *tom.* 2. *cap.* 48. agit de poteſtate ordinis. Videbis ad materiam textus Chuch. *inſtit. moral. lib.* 4. *tit.* 11. *& lib.* 5. *art.* 3. Henriquez *lib.* 5. *cap.* 4. *cum ſequent.* nouiſſimè diſputat, ac ſcribens exornat Barboſa *in paſtorali cura allegatione* 30. an Epiſcopus ſit proprius Miniſter Sacramenti Confirmationis, latè dico *infra ſub cap.* 1. *de Sacram. non iterandis*

Epiſcopus ſi confirmet ſubditos alienæ Diœ- 6
ceſis, an peccet, Diana *part.* 4. *tract* 4. *reſ.* 50. *& part.* 2. *tract.* 17. *miſcell.* 8. *reſ.* 17. & ad quæſtiones bonas circa materiam videbis eum, *part.* 3. *tract.* 4. *à reſol.* 19. *vſque ad* 28. Et ad alias applicabis eum & quas dixi *ſub cap.* 11. *& aliis de Epiſcopo ordinante alienos ſubditos in tit. infr. de tempor. ordin.* item & ſub *tit. de qualitate, & ætate ordinandor.*

Confirmari an poſſint filij Principum ante 7
vſum rationis; vel ſi immineat mors, Diana *p.* 5. *tract.* 5. *miſcel.* 2. *reſ.* 93. Et qua ætate confirmentur pueri *in ſuis annalibus anno* 7. *quæſt* 4. Narbona: applicabis aliqua, quæ dico *infra ſub Rubrica, & tit. de ætate ordinandor.* vbi an infantes poſſint tonſurari, ſiue ordinari; & de his agi agi infra *ſub cap.* 1. *de Sacramentis non iterandis.*

Et in verſ. ibi: *Tutius tamen eſt ea ſine periculo,* 8
vel ex neceſſitate, quæ legem non habet omittere. Per hunc textum, & *in cap. iuuenis de ſponſalibus*, diſputat Couarruu. videndus *in* 4. *part.* 2. §. 7. *à num.* 9. an ex duobus neceſſario imminentibus; quæ tamen illicita eſſe videntur, peccet qui alterum modo tutius elegit: vbi *num.* 10. diſtinguit dubium ſpeculatiuum à dubio practico, de quo dixi aliqua *ſub cap.* 2. *de præſcript. & alibi.* Et applicabis quæſtionem, de qua *in Rubrica de conſtitutionib. quæſt.* 16. *à n.* 1. vbi egi de illa, quæſtione, *an lex humana poſſit eligere minus malum, vt euitet maius*

Et quia de intellectu huius textus in quantum 9
ad improbandam conſuetudinem presbyterorum volentium adminiſtrare hoc Sacramentum Confirmationis ago infra *in cap. vnico de Sacra Vnctione* §. *per frontis quæſt.* 8. *& de materia huius Sacramenti*, ibi de qua ſolent, DD. hic agere ideo ad ibi dicta te remitto, & ad ea quæ dixi de improbata conſuetudine infra *in cap. fin. hoc tit. quæſt.* 4.

***

AD TEXTVM
IN CAPITE V.
Cum Inter, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo per quam violatur, interdicti ſententia non valet.*

2 *Conſuetudo, quæ aufert cenſuras Eccleſiæ non valet, vel quæ mandat diſtributiones quotidianas dari non reſidentibus.*

3 *Conſuetudo nunquam derogat legi, quæ habet rationem perpetuam.*

4 Cap. vnico de Cleric. non reſident. lib. 6.

5 *Conſuetudo poteſt, ſicut lex introducere, vt diſtributiones dentur abſentibus infirmis, vel ad vtilitatem Eccleſiæ.*

1 TExtvs iſte probat vt non valeat
conſuetudo, per quam interdicti ſen-
tentia violatur; eo quod irrationabilis
ſit, vt probat hic Barboſa *in fine*; quia
derumperetur neruus Eccleſiaſticæ diſciplinæ ex
hoc textu. Et ſic applicabis quæ dico *infra cap.*
ex parte hoc tit. vt improbatur conſuetudo quæ
inducit ad peccandum. Et applicabis quæ dicit
Balboa *ſub cap. 2. & ſub cap. 8. de iudiciis*: nam vt
2 dixi *in dict. cap. 2. ſub q. 3.* † Conſuetudo inducta
contra legem, rationem perpetuam habentem,
qualis eſt auferendi cenſuras in Eccleſia, impe-
diendi reſidentiam in ea nunquam probari poteſt.
Aliqua videbis *infra ſub cap. fin.* Non enim in
omnibus caſibus cōſuetudo poterit vincere legem
cum certum ſit, vt nequeat tollere cenſuras Eccle-
ſiaſticas, quamvis aliàs inuentæ ſint à iure poſitiuo,
3 vt ait textus noſter quod procedit. † Nam quo-
ties lex poſitiua habet perpetuam rationem, veluti
immunitas, authoritas, & libertas Eccleſiaſtica-
conſuetudo non poterit illam vincere: argum. eo-
rum, quæ dixi *ſupra in cap. Eccleſia Sancta Maria*
de conſtitut. quæſt. 16 in fine, vbi egi, *An conſuetu-*
dine poſſint acquirere Principes Laici ius collectan-
di Eccleſiaſticos. Et huiuſmodi ſunt cenſuræ Ec-
cleſiaſticæ, in quibus conſiſtit neruus Eccleſiæ.
4 † Et hoc modo lucem accipiunt textus *in cap. vni-*
co de Cleric. non reſidentibus lib. 6. & cap. Clerici de
iudiciis; non enim conſuetudine fieri poteſt, vt
diſtributiones quotidianæ præſtentur non reſiden-
5 tibus, & abſentibus. † Nec obſtat dicere poſſe id
ſtatui lege *ex dict. cap. vnico*; quia reſpondetur ſo-
lùm *ibi* in verſ. *qui verò*, proponi duos caſus ſpe-
ciales, in quibus abſentibus debentur diſtributio-
nes ex diſpoſitione legis, vel propter neceſſitatem
corporalem; ſed in his etiam caſibus, id etiam
fieri poterit conſuetudine, vt notat Decius *in cap.*
omnes de conſtit. in 2. lectura num. 2. Couarr. *lib. 3.*
variar. cap. cap. 13. num. 5. verſ. tertio eadem ratione
infertur. Et ſic in aliis caſibus, vbi militat ratio
perpetua, non poterit conſuetudo induci contra
legem, vt etiam patet in caſu *cap. cum venerabilis*
hoc tit. Et leges Couar. *in cap. Alma Mater p. 2.*
§. 2. à num. 6. vbi quis poſſit decernere Eccleſiaſti-
cum interdictum per textum. Sed quia ex verbis
hic, ſatis, ſuperque multa generalia interdicti Ec-
cleſiaſtici poſſis aggregare; ideò leges quæſtio-
nem, de qua *in cap. 9. de treuir. q. fin.*

AD TEXTVM
IN CAPITE VI.
Cum Olim, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas, quæ erigitur in Epiſcopatu de licentia Papæ, debet erigi ſine præiudicio aliorum, & ſaluis fauorabilibus, & rationabilibus conſuetudinibus.*

2 *Dignitas Eccleſiaſtica dignoſcitur ex conſuetudine, vel conſtitutione Eccleſiæ; ſic vt prima Dignitas ſic cognoſcatur, etſi aliter fuerit de iure.*

3 *Dignitas noua, vt de nouo in Eccleſia creetur, quid conſiderandum remiſſiuè.*

4 *Conſuetudo facit ad præcedentiam Dignitatum remiſſiuè.*

5 *Conſuetudo ſignat locum ſedendi, eundi, & ſtandi, & in omnibus: quid de primogenitura inter titulatos, & eorum præcedentiis.*

6 *Præcentor dicitur Cantor, qui in arte muſica incipit in choro vulgo* Sochantre.

7 *Succentor eſt qui in muſica reſpondet præcentori.*

8 *Concentor eſt qui in arte muſica conſonat præcentori, & ſuccentori.*

9 *Primicerius quis dicatur in Eccleſia? remiſſiuè.*

10 *Cantor quam Dignitatem habeat in Eccleſia?*

11 *Præpoſitus quis dicatur in Eccleſia?*

12 *Conſuetudo Regni, ſeu loci attenditur ſubſidium.*

13 *Obſeruantia, ſeu fama loci vicini attenditur, quando dubitatur de eo, quod fit in loco contentioſo.*

14 *Stylus præſumitur talis, qualis eſt in loco vicino, vt valeat ſententia, & acta.*

15 *Conſuetudo patria ſequenda eſt.*

16 *Statutum caſtri, vel ciuitatis ambiguum declaratur per ſtatutum loci viciniores, loquens de materia clarè.*

17 *Conſuetudine deficiente ſunt obſeruandæ leges Regni vicinioris in caſu dubio.*

18 *Dignitates nouas nequit Epiſcopus conſtituere in aliqua Eccleſia ſine licentia Apoſtolica.*

19 *Epiſcopus reſtaurare antiquam Dignitatem ſi procedat Capituli conſenſus, & dos congruè, aſſignetur.*

20 *Conſuetudo attendenda reſpectu loci, veluti ſi ſimus in materia dotali, etiam ſi fiat ingenium terra.*

21 *Conſuetudo loci contractus, eſt attendenda in menſurando, & loci, in quo quis condit teſtamentum, n. 22. & quid vbi ſunt conſuetudines diuerſæ & faciat teſtamentum ſecundum*

conſuetu

Digitized by Google

conſuetudinem vnius loci, n.23. quid in iudicus.

1 CVM Dignitas aliqua erigitur de licentiâ
Pôtificis in Epiſcopatu debet erigi in præ-
iudicio aliorũ, & ſaluis rationalibus, & approbatis
2 cõſuetudinibus, † inferés ex hoc textu Barboſa *n.a.*
Dignitas Eccleſiaſtica dignoſcitur ex conſuetu-
dioe, vel cooſtitutione Eccleſiæ; ſic vt ea pluri-
mum operetur ad dignoſcendum quænam ſit pri-
ma Dignitas in aliqua Eccleſia, taliter vt potius
attendatur ſolitum ipſius Eccleſiæ, quàm ius
3 commune † Ex his duo conſiderabis, vnum de
creando Dignitatem nouam, quare applicabis
notata, *ſupra in cap. cum M. de conſtitut.* vbi de
augendo numero Canonicorum in aliqua Eccle-
4 ſia. † Alterum nempè de conſuetudine ad præ-
cedentiam Dignitatum; & hac occaſione appli-
cabis plura, quæ annoto *infra in cap. ante pen. de
maiorit. & obed.* vbi de præcedentiis inter perſonas,
Dignitates, & communitates, & quid in eis con-
ſuetudo, ſeu actus conſuetudinarij diſponant.
5 † Itaque Salgadus *de protectione Regia, tom 1. p. 2.
cap. 9. num. 18. in fine*, & Barboſa *hic* cum aliis
num. 3. colligunt cum Baldo per hunc textum,
quod conſuetudo ſignat locum ſedendi, eundi,
& ſtandi. Et de iure primogenituræ inter titulatos,
ac de eorum præcedentiis, & quid poſſit conſue-
tudo, & quid in materia ſeſſionis locorum ea at-
tendi debeat ex Baldo, & aliis, optimè Maſtril-
lus *de magiſtr. p. 4. cap. 14.* quam videbis ad plura:
adiunges quæ tradit Barboſa *de poteſt. Epiſcopi p. 1.
tit. 3. c. 8. à num. 64.* vt quod conſuetudo ſeruanda
ſit in honoribus deferendis, idem *hic num. 10* ait
quod quiſque honorandus eſt ſecundum Dignita-
tem ex Tyraq. *de nobilitate ſub cap. 20.*

6 Ibi in verſ. *præcentorem*, & ibi: *Dignitatem, quam
habent alij præcentores*, quis ſit *præcentor*. Azor.
lib. 3. moral. c. 22. & *vocabularium vtriuſque iuris*,
verb. *præcentores* ex textu noſtro, & *ex cap. cleri-
cos 21. diſt.* dicuntur cantores, qui in arte muſicâ
incipiunt in choro in Eccleſia collegiata, vt hic,
quorum duo ſunt genera cantorum in arte muſi-
ca, præcentor qui vocem cantando præmittit,
7 vulgo *Soebantre.* † Et ſuccentor qui ſubſequen-
8 ter canendo reſpondet, † & additur concentor,
qui conſonat prædictis: vnde cum multis ab eo
relatis leges Barboſam, *p. 1. iuris Eccleſiaſtici
9 cap. 28.* † Vbi agit de primicerio cantare, & præ-
poſito, & quæ officia peragant in Eccleſiis; &
num. 10. vbi dicit quod præcentor, & cantor, idem
ſunt, quod primicerius, vbi *num. 11.* dicit quale
10 ſit officium ſuccentoris † & *n. 12.* Cantor quam
Dignitatem habet; item & *à num. 14.* † Præpo-
11 ſiti quod officium, ſeu Dignitatem habent, vbi
leges & plures ab eo relatos, de quo leges quæ dico
ſub cap. 1. de ætate ordinandor. vbi de præpoſito, &
*in cap. 1. de officio Primicerij vbi de præcento can-
tore ſuccentore & concentore latè.*

12 In verſ. *in aliis Eccleſiis Anglicanis*, notat plura
Barboſa *hic* ex multis ad probandum quod con-
ſuetudo Regni, ſeu loci attenditur in ſubſidium.
13 † Et quod fama, aut obſeruantia loci vicini at-
tenditur quando dubitatur de eo, quod ſit in loco
15 vicino, vt valeat ſententia, & acta. † Et quod
conſuetudo patriæ ſequenda ſit ad ornatum ho-
rum, adiunges quæ dixi *ſupra in c. quod clerici 9.
de foro comp. & ibi q. 3. vbi an conſuetudo loci ſer-
uanda ſit in concernentibus proceſſum.* Item appli-
cabis quæ dixi de *vicinis in cap. quoſdam 7. & in
cap. quanto de præſumpt.*

Et ſic etiam aliis probat ſtatutum caſtri, vel 16
ciuitatis ambiguum declarari per ſtatutum loci vi-
cinioris, loquens de materia diſtincta, & clarè
quoad ea quæ ſint intacta, & determinata à iure
communi, vel conſuetudine. † Et addit quod 17
deficiente conſuetudine ſunt obſeruandæ leges
Regni vicinioris in caſu dubio, & ſecundùm eas
Iudicandum. Et ſic hac occaſione adiunges quæ de
ſtylo dixi *ſupra ſub Rub. in fine*, & ad quas leges re-
currendum ſit deficientibus municipalibus leges
quæ plenè dixi *in cap. 15. de teſtibus quæſt. 1. in
fine.*

Et etiam pro exornatione huius textus adiunges 18
quæ noto, *infra in cap. cum dilectus 8.* vbi dicit
textus quod conſuetudo, eſt optima legum in-
terpres.

Et ibi gloſſa *conceſſimus*, notat Barboſa *num. 7.* 19
quod Epiſcopus non poteſt conſtituere nouas
Dignitates in aliqua Eccleſia, vel Cathedrali ſine
authoritate Apoſtolica. † Vbi adducit Felinum
dicentem *in cap. cum acceſſiſſent à num. 14. de con-
ſtitut.* quod Epiſcopus poteſt antiquam Dignita-
tem reſtaurare, ſi accedat Capituli conſenſus; &
congrua dos aſſignetur; & ſic adiunges quæ ad-
duxi ſupra *in cap. cum M. ferrar. de conſtitutio-
nibus* vt notaui, *ſupra in princ.*

Conſuetudo an ſit attendenda in materiâ præ- 20
cedentiæ notaui; *ſupra à num. 1.* vt propriè repe-
tas, de quo Diana *part. 6. tract. 5. reſ. 19.* ſed latè
dico, *infra in dicto cap. antepen. de maioritate, &
obed.* & de conſuetudine attendenda reſpectu
loci, applicabis gloſſam *cap. nonnulli de reſcript.*
& quæ docet Riccius *collect. 2057. ad text. in l. 1.
cod. de ſumma Trinitate, & fide Catholica*, vbi
exemplificat, dicens, quod ſi ſumus in materia
dotali, vt in lucro dotis ſit attendenda conſuetudo
In ciuitate Originis vxoris, quod limitat, *ibi*, cum
Franciſco Marco *in deciſ. 66.* Vbi vt ſeruetur loci
viri conſuetudo, ſi adſit in ciuitate viri, quod
lucratur tertiam, vel nihil ſi mulier decedat ſine
liberis. † Et quod ſequatur conſuetudo loci con- 21
tractus, etiamſi fiat iugerum terræ ſitæ in aliquo
alio loco: nam in menſurando eſt attendenda
conſuetudo loci contractus: ſic cum Pedemont.
deciſ. 114. etſi Dominorum pars contrarium te-
nuerit.

Item quod ſit attendenda conſuetudo, in quo 22
quis condit teſtamentum, etiam quoad bona, quæ
non in loco conditi teſtamenti ſunt.

Et propterea ſi ſunt conſuetudines diuerſæ in 23
duobus locis, in quibus bona poſſideat teſtator,
& faciat teſtamentum ſecundùm conſuetudinem
vnius loci, tunc teſtamentum operetur ſuum effe-
ctum, etiam quoad bona ſita alio in loco, vbi
diuerſa eſt conſuetudo. † Item quod in litis ordi- 24
natoriis, & in appellatione, quæ etiam eſt de or-
dinatoriis, ſit ſeruanda conſuetudo loci, iudicij,
etſi in deciſoriis ſit ſeruanda ea, quæ eſt loci
contractus. † Et applicabis quæ de ſtylo dixi *ſu-* 25
pra ſub Rub. in fine.

Digitized by Google

AD TEXTVM IN CAPITE VII.

Cum Venerabilis, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo efficere nequit, vt quis dimittat Dignitatem ſine licentia ſuperioris.*
2 *Electus nequit adminiſtrare, non habita confirmatione, nec electus in Epiſcopum, dum litteræ expedita non ſunt, remiſſiuè.*
3 *Conſuetudo publica faciendi actum, excuſat à delicto, etiamſi ea ſit irrationabilis, vel reprobata à lege, & à pœna temporali, ſed non ab æterna,* n.4.
5 *Conſuetudo non valet contra legem expreſſè conſuetudini derogantem, niſi inducta ſciente, & paciente Papa, vel ſuperiore.*
6 *Priuilegia debent attendi ſtrictè, quantumvis minus lædant.*
7 *Priuilegium non ſubdito conceſſum, vbi agitur de modico, reuocari poteſt.*
8 *Papa, vel Princeps ſcribens cum intentione præiudicandi, ſi non apparet de quantitate, intelligitur de minori, & paruo præiudicio.*

1 DVo diſtincta dicit textus hic, nempè
vt quis non poſſit dimittere Dignita-
tem ſine Superioris licentia, nec id
aliqua induci conſuetudine. Ad hoc
adiunges quæ dico *infra de renunciat.* de qua non-
nulla *in cap.2.& 3. de reſtit.ſpol.*& applicabis non-
nulla de textu *in cap. ſi diligenti de foro comp.* vbi
Clericus nequit proprio ſuo foro renunciare, de
quo etiam *in cap.1.eodem*, vbi qualis aſſenſus peta-
2 tur. † Aliud nempè dicit vt non poſſit electus
adminiſtrare, non habita confirmatione, à Supe-
riore. Occaſione horum adiunges quæ *infra* latiſſi-
mè dixi *in cap. 9. & cap. 15. de electione*: vbi an
electus in Epiſcopum queat adminiſtrationi ſe
ingerere litteris non expeditis & præſentatis. Et
applicabis nonnulla, quæ *ſupra* dico *ſub cap. 1. hoc
tit.* vbi an ſine traditione poſſeſſio, ſeu Dominium
transferatur in Eccleſiam.

3 Et Barboſa *hic num.4.* in gloſſa *emigraſſe*, & ibi
ſed forte, notat quod conſuetudo faciendi actum,
ſi publica ſit, excuſat à delicto; quamvis conſue-
tudo irrationabilis ſit, vel reprobata à lege, aut
4 etiam iniuſta, ſaltem in foro contentioſo. † Et
quod conſuetudo iniuſta quoad forum temporale
valeat mero iure, & excuſet à pœna; ſecus de æter-
na, & Diuina, multis comprobans; ideo applicabis
notata *infra in cap. penult.* vbi de improbata con-
ſuetudine ratione peccati. His etiam per hanc
gloſſam adiunges Couar. *in cap. quamvis pactum
de pactis lib.6 2.p.cap.2.§.7.à num.* 11. verſ. *quid
de conſuetudine*, vbi agit de quæſtione an con-
ſuetudine blaſphemandi excuſet à pœna exte-
riori.

5 Notat etiam Barboſa per hunc textum, & gloſ-
ſam *num.5.& 6.* quod conſuetudo non valet con-
tra legem expreſsè conſuetudini derogatam, niſi
quando eſt inducta, ſciente, & patiente Papâ, vel
illo, qui legem poteſt tollere. Et quod conſue-
tudo futura nequit etiam procedere aduersùs le-
gem, quæ ipſam conſuetudinem ſimpliciter im-
probauit, vt multis probat, quibus adiunges quæ-
ſtiones ſequentes quæ dico *infra* de lege abrogan-
gante conſuetudinem, & de aliis *in cap. ſin. hoc
titul.*

Et ibi in verſ. *ſine præiudicio alieno*, notat Barbo- 6
ſa *num.6.* quod priuilegia ita ſunt reſtringenda, vt
attentis & maturè perpenſis verbis & mente con-
cedentis in ea accipiantur ſenſu qui minus alterius
verbis lædat. Quare adiunges notata *ſuprà* de re-
ſtrictione reſcriptorum *in cap.ſignificante, cap. Ro-
dulphus, cap. ſignificauit de reſcriptis*: alia dicit
idem Barboſa *hic num.* 8. *& 9.* vbi ex gloſſa *hic*
præiudicium, verb. *quia pro modico.* † Dicit priui- 7
legium non ſubdito conceſſum, vbi agitur de mo-
dico reuocari poſſe. † Item quod quando Papa, 8
vel Princeps ſcribit cum intentione præiudicandi,
ſi non apparet in quanta quatitate ſit interpretan-
dum in minori, & paruo præiudicio, &c. Ad quod
exornandum adiunges notata *infra in cap. dilecti
6.de donationibus, & in cap.ex parte de cenſibus*, vbi
in quibus fiat intérpretatio pleniſſima, & in qui-
bus mediocris, aut minima.

AD TEXTVM IN CAPITE VIII.

Cum Dilectus, hoc Titulo.

PRÆMISSVM

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo eſt optima legum interpres eſt priuilegiorum, ſcripturarum, contractuumque.*
2 *Conſuetudo & rei natura dant interpretationem diſpoſitioni ſimplici.*
3 *Conſuetudo interpretatiua tanti effectus eſt, vt vnico introducatur actu nec oportet vt ſit præſcripta.*
4 *Conſuetudo parem vim habet cum lege, habet vim pacti, fortiorque ea eſt.*
5 *Conſuetudo facit licitum quod aliàs erat illicitum.*
7 *Conſuetudo poteſt inducere vt vna Eccleſia de gremio alterius teneatur ſibi Prælatum eligere.*
8 *Conſuetudo num poſſit tollere libertatem in eligendo, vel reſtringere ad certas perſonas.*

PRobatvr ex hoc textu vulgatiſſi- 1
mum quoddam axioma, nempè quod
conſuetudo eſt optima legum inter-
pres, & inde probari vt ſit etiam inter-
pretatiua priuilegiorum, & ſcripturarum, & con-
tractuum quæ facit partes contrahere ſecundùm
eam. † Itavt vulgò dici ſoleat quod conſue- 2
tudo & rei natura dant interpretationem diſpoſi-
tioni ſimplici: ſic recolligit cum multis ab eo rè-
latis Barboſa *hic à num. 6.* qui *ſub num.* 8. di-
cit vt ſic tanti effectus hæc conſuetudo inter- 3
pretatiua, quod ex vnico actu inducatur nec opor-
teat eſſe præſcriptam. Quibus omnibus addo
Dianam *p.6.tract.5.reſ.24.* vbi dicit duplici modo
intelligi

Digitized by Google

intelligi regulam, *Quod conſuetudo habet vim interpretandi legem.* Item applicabis alia notata *ſupra in cap. cum olim 6. hoc tit.* vbi quod conſuetudo eſt attendenda reſpectu loci, & vicinitatis. Et quod conſuetudo ſit interpretatiua priuilegiorum, & contractuum, atque optima legum interpres; & quod quælibet diſpoſitio recipiat interpretationem ab ea, faciatque contrahere partes ſecundùm eam: benè ex multis Barboſa *axiom. 56. n. 48. & fin.*

4 Item addit Barboſa *hic num.* 10. quod conſuetudo parem vim habet cum lege de quo dico *infra in cap. fin.* & notaui *ſupra ſub Rub.* & probat ſimiliter quod habet vim parti, ſitque fortior pacto.

5 † Et *num.* 11. dicit quod conſuetudo fecit licitum quod alias erat illicitum ſed de quo ſit intelliges ex notatis *ſupra ſub cap. praced. verſ. & Barboſa* & ex notatis *infra ſub cap. pen. & fin.* facit enim de non licito licitum, & è contra ac proinde excuſat ab omni pœna, ſi fiat actus non licitus, Bartol. *in l. fugitiuus §. apud Labeonem ff. de adilitio edicto* Gutierrez *practicar. lib. 3. quaſt.* 29. Tuſchus *concluſ.* 806. *num.* 18. quod declarat cum aliis Barboſa *axioma* 56. procedere quoad pœnam temporalem; quia quoad pœnam peccati, & ſpiritualem conſuetudo non facit de illicito licitum contra legem ex gloſſa, *in cap. denique 4. diſt. & in cap. cum venerabilis hoc tit.* Felinus, *in cap. ex tenore num.* 12. verſ. *declara*, de reſcriptis, Beroius *conſuet.* 167. *lib.* 1. Roman. *conſ.* 46. *num.* 2. Cepola *conſuet.* 40. Crauetta *conſ.* 6. *num.* 103. Tuſchus *dicta concl.* 806 *num.* 21. & 22. quæ adiicies ad ea, quæ dico *in cap. fin. hoc tit. quaſt.* 1. quibus & hæc ampliantur.

6 Textum hunc interpreatus ſum *infra in Rub. de litis conteſtatione q.* 3. *n.* 2.

7 Sed quia ex verbis noſtri textus alia tractatur deciſio, nempè quod conſuetudine poteſt induci; vt vna Eccleſia de gremio alterius, teneatur ſibi Prælatum eligere: de quo plenè per Barboſam *hic*; ſed tu recurres ad textum, & *ibi*, notata, *in cap. cum terra infra de electione.* Et præter relata ab eo, ego præcipuè ad verſ. *quia nobis*, adiungo quæſtiones ſequentes, quas per eum tractant Doctores. Primo an electio facta ad excommunicato, ſit nulla, de qua Suarez per textum, *hic de cenſuris diſp.* 14 *ſect.* 2. *à num.* 6. ad quam, & ad alias ſimiles vide plora, quæ dixi *ſub cap. ad probandam de re iudicata.* Item an collatio facta ſuſpenſo valeat, tractat Garcia, *de benefic.* 2. *part. cap.* 15. *per* totum & ego latè *infra ſub cap.* 3. *de atate ordin.* Et leges Barboſam *in cap.* 9. *de exceptionib. à num.* 26. vbi ex hoc textu probat cautum eſſe ſuſpenſos, nec eligere, nec eligi poſſe, de quo *in cap. cum inter, cap. illa quotidiana & in*

8 *Rub. quaſt. de elect.* † Ad bonam quæſtionem, & propriam huius textus videbis Couarru. *in 4. 2. p. §. 5. cap. 5. à num. 8. & 9.* an conſuetudo poſſit tollere libertatem in eligendo, vel reſtringere ad certas perſonas dicit ibi breuiter affirmans: videbis, *in dicto cap. cum terra & cap. 2. de electione*, vbi Pontifex vocat prauam eam conſuetudinem; ſed quod poſſit inducere vt ex certo genere perſonarum fiat electio: ex hoc textu probat Couarru. & *in dicto cap. cum terra* Barboſa *num.* 2. vbi ait multò minus porrigi ad ſuperiores iuxta ea, quæ reſoluunt Panormit. *in cap. licet num. 7. eo tit.* Nauarr. *conſ.* 5. *illo* Fr. Eman. Rodrig. *in ſumm. tom. 1. cap.* 103. & teſte Caſtellan. *de electione cap.* 14. *num.* 60. *in fine*: refert Barboſa vt Sacra Congregatio Concilij Tridentini requiſita, an ſtante libertate electionis, liceat Prælato Superiori proponere duo, vel tres, ex quibus neceſſario vnus eligatur; & quod reſponderit non licere: alia dico in illo textu.

AD TEXTVM
IN CAPITE IX.
Cum conſuetudinis, hoc Titulo.

PRÆMISSVM

SVMMARIVM.

1 *Capitulum ſine Epiſcopo nequit ſtatuta, ſeu conſuetudines nouas facere.*

2 *Capituli maior pars nequit tollere conſuetudinem nutriendo vtilitatem priuatam.*

QATENVS ex hoc textu probatur 1
quod capitulum ſine Epiſcopo, non poſſit ſtatuta, ſeu conſuetudines nouas facere, aut antiquas immutare, & ſatis aduertat Barboſa *hic*; ideo ſolum dico, vt adiungas ad hunc textum *infra* notata *ſub tit. de his, qua fiunt à Pralatis ſine conſenſu Capituli.* † Et etiam 2
adiunges notata *ſupra in cap. cum omnes*, vbi quod abſque rationabili cauſa, non poteſt maior pars capituli tollere conſuetudinem, vtilitatem priuatam nutriando. Et applicabis dicta de abrogatione conſuetudinis, *ſupra in cap. 6. verſ. in aliis Eccleſiis*, & quæ de authoritate conſuetudinis vſuque longeui *ſupra in Rubrica*, dixi, de quibus etiam *in cap. fin. hoc tit.*

AD TEXTVM
IN CAPITE X.
Cum Ex parte, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo improbatur, per quam quis inducitur ad peccandum & de ratione*, n. 8.

2 *Lex improbatur, qua prabet delinquendi occaſione &* n. 8.

3 *Conſuetudo non valet, vt vir, qui bona ſua expendit, poſſit expendere bona vxoris, nec vt vxor ad altera ſi dimittatur, habeat partem bonorum viri* n. 4.

5 *Prodigus quis dicatur, & de eius pœna remiſſiuè.*

6 *Vigilantibus, & non dormientibus iura ſubueniunt.*

7 *Societas inter virum, & vxorem quoad bona remiſſiuè.*

8 *Conſuetudo dupliciter iniqua conſideratur intrinſecè vel extrinſecè & qualiter differat.*

TEXTVS iſte improbat conſuetudinem, 1
per quam quis inducitur ad peccandum, & ſic probat Barboſa *hic n.* 2. vt non valeat conſuetudo

rudo præbens delinquendi anſam, etiam ſi ſit immemorialis;cuius occaſione applicabis quæ longè dixi *in cap.fin.de præſcript.vbi.de improbanda præſcriptione cum peccato, & mala fide.*

2 Et probat rationem Barboſa *hic num.3.*id eſſe, quemadmodum, improbatur lex,quæ delinquendi occaſionem præbet, vt percipies ex adductis, *ſu-*
3 *pra ſub tit.de conſtit.* † Cumque Pontifex exemplificet duobus in caſibus; *Nempè vt non valeat conſuetudo, quod vir qui diſſipauit bona ſua poſſit expendere bona vxoris*, ad quam partem notabis adducta *infra in cap.etſi nec eſſe 5.& cap.per veſtras*
4 *7.de donationib.inter.* † Et ſecundo exemplificat, *Vt nec vxor adultera, ſi dimittatur, habeat partem bonorum viri.* Ideò etiam applicabis notata *infra in cap. plerumque 4. de donat.inter.* Et pro integra deciſione textus noſtri applicabis notata *in cap. Quintauallis 23. cap.12.§. illi, cap. quemadmodum 25.de iureiur.* vbi improbantur illicita iuramenta,ac peccaminoſa.

5 In gloſſa *prodigalitas*, & ibi, *prodigus eſt*, & ibi, *auarus eſt*, dicit Barboſa *hic num. 4. & 5.* qui ſunt iſti. Et in verbis textus noſtri, ibi: *Prodigalitatis vitio, vel incuria à num. 5.* ex quo notatur prodigi pœna; ideò adiunges bonas quæſtiones, quas longè ſcripſi *in cap.veritatis de dolo, & contum.quaeſt.4.5.& 6.per totum*, & ad aliam *in cap. cauſam 9.de iudic. quaeſt.4.* an prodigus poſſit eſſe
6 in iudicio ſine Curatore. † Item notat Barboſa ex gloſſa *hic num.fin.*ex dicto verb.*in Curia*, illud axioma quod vigilantibus, & non dormientibus iura ſubueniunt multis comprobans; ſed de eo proprius *in cap. vigilantibus de præſcript.* Ex his ad textum hunc quæſtiones ſequentes.

7 Societas an inter virum, & vxorem ſit contracta in bonis acquirendis: videbis notata *infra in cap. 2. de donat. inter*, de quo plenè videbis Couarruu.*in 4.p.2.cap.7.§.1. & ibi à num.1.* eum applicabis *lib.2.var. quaeſt.16. n.9.* ad quæſtionem de qua dixi *ſupra in cap.2. hoc tit.*item applicabis *l.14.15.& 16.Tauri*, vbi Anton. Gomez. agit de prædicta ſocietate bonorum, de qua *in dict. cap. plerumque,& cap. per veſtras de donationib. inter,* dico latè.

8 Vt tamen dicta *num. 1. & 2.* intelligantur aduerto diſtinguendum cum Betricelo, *de miſſionibus Apoſtolicis p.2.tract.3.de legib. quaeſt.37. n.51.* in verſ. *ad primum*, nempè vel intrinſecè, aut extrinſecè inter quod ea eſt differentia, vt conſuetudo intrinſecè iniqua quæ ſcilicet ex obiecto eſt iniqua, & nutritiua peccato ſanè nec per mille annos præſcribi poſſit;conſuetudo tamen iniqua extrinſecè quæ in ſe honeſta eſt ex obiecto at ex motiuo & fine extrinſeco iniqua eſt, vt ad fouẽdum ſchiſma, aut hæreſim hæc durante eo peruerſo motiuo vtique præſcribi non poſſit, ſed poſt longiſſimum tempus ſiue immemorabile ceſſante eo prauo fine,& motiuo comportati bona fide nihil cogitantes de eo motiuo ſimpliciter ſequuntur exempla ſuorum prædeceſſorum tunc præſcribi poſſe ait, remoto fine extrinſeco iniquo remanet conſuetudo intrinſecè, & ex obiecto honeſta atque adeo apta,vt præſcribi poſſit ita Betricelus,& aptius patet ex dictis *infra in cap.fin.hoc tit.q.6.*

AD TEXTVM IN CAPITE FIN.

De Conſuetudine, hoc Titulo.

PRÆMISSVM.

SVMMARIVM.

1 *Textus iſte eſt clauis noſtri tituli.*
2 *Conſuetudo non valet contra ius naturale, Diuinum, vel poſitiuum, niſi ſit rationalis.*
3 *Conſuetudo, rationalis non eſt, quando permittit aliquid contra ius Diuinum, vel quæ permittit aliquid contra ius Diuinum, vel quæ permittit vſuras, vel contra Eccleſias; & perſonas Eccleſiaſticas.*
4 *Conſuetudo non eſt rationalis, in qua cauetur, vt in inſtrumentis non apponatur dies, nec hora: quidquid de loco loci bipariter apponendo, n.5.*
6 *Conſuetudo ludi vltra id, quod non debet obſeruari, eſt reiicienda.*
7 *Conſuetudinis effectus plures, & quæſtiones remiſſiuè.*

TEXTVS iſte eſt, vt clauis totius tituli, & in quo poterant reperi omnia requiſita, quæ debet habere conſuetudo vt ſit bona, & contra, quæ ſit valida diſponere: de quibus plura iam *ſub Rubrica, & ſub Rubro*, abundè notaui; quæ iungi valent. 1

Igitur probat hic textus quod non valet conſuetudo contra ius naturale, aut ius Diuinum, vel poſitiuum, niſi ſit rationabilis, vt multis *hic* probat Barboſa *num.3.*qui docet *num. 11. & 12.* vbi demonſtrat quæ dicatur rationabilis conſuetudo, & præter eum, & ab eo relatos, adiungo pro hac parte Dianam *p.6.tract.5.reſol.1.*de conſuetudine, vbi adducens quænam ſit conſuetudo rationabilis ponit duas opiniones, & tertiam amplectitur ex Sanchez *lib.1.de matrim diſp.4.num.14.*& alia adduces ex multis, & ego expendi *ſupra ſub quaeſt.5. in Rub.à n.1.* 2

Et Riccius *collect.2056.ad text.in cap.poſtulaſti, 3
de foro comp.* ponens regulam, vt conſuetudo debeat eſſe rationabilis, limitat dicens eam talem non eſſe, quando permittit aliquid contra ius Diuinum: & illa quæ permittit vſuras, ad dicta *infra in cap.debitores de iureiur.* item ea, quæ eſt contra Eccleſiam, Eccleſiaſticaſque perſonas, vt
iam ſupra dixi, *ſub cap. 3. & 4.* † Item ea, qua 4
cauetur, vt in publicis inſtrumentis,non apponatur dies, nec hora; † quamvis conſuetudine in- 5
duci poſſit, vt locus loci bipariter apponendus eſt in inſtrumento non apponatur ex Puteo *deciſ. 336. lib. 1.* quod iunges ad tradita de hoc *ſub tit de fide inſtrument.* † Item vt debeat reiici con- 6
ſuetudo ludi vltra id, quod non debet obſeruari: ſic cum Capell.Tholoſ.*in deciſ.195.* Quæ dicatur rationabilis Zeuallos *in pract.q.359.*

Ad aliam partem textus noſtri in primis eius 7
verbis ibi: *Tanto ſint grauiora peccata, quanto diutius &c.*

De effectibus conſuetudinis dico *infra quaeſt. fin.verſ.ad quintam*, & quid ea poſſit, & qualiter introdu

Digitized by Google

introducatur, Felicianus de Vega *in cap.8. de indic.* per totum & *à num.*10. vbi & ego; an ſit de ſubſtantia conſuetudinis, quod ſit ſcripta Zeuallos *in pract.quaſt.*620.de quo *ſupra* dixi *in Rubr de conſtitut.q.*2.ſub verſ.*ad ſecundam*, verſ.*ex quo infero.* An regulares poſſint vti ſuis priuilegiis etiam ſi habuerint vſum contrarium, Diana *dict.part.*3. *tract.*2. *reſ.*88. Et an vt lex per non vſum careat authoritate requiratur tempus.Diana *p.*1.*tract.*10. *reſol.*7. Et cum in verſ.ibi : *Nemo ſana mentis intelligit naturali iuri quacumque conſuetudine poſſe aliquatenus derogari*,& præſtet rationem hic Pontifex ; ideò videbis quæ de lege naturali ſcribunt Azor.*lib.*6.*mor. c.*1.Molina *de Iuſtitia tom.*6.*tr.*5. *diſp.*47.48.*&* 49. ius naturale an poſſit ignorantia ignorari, Vaſquez 1.2. *q.*76. *art.*2. *diſp.* 122. per totam, & *diſp.*95. *art.*2. *diſp.*154. *per totam.* De lege naturali, Diuina, & poſitiua Salas *de legib. diſp.* 4. 5. *&* 6. *&* 19. *per totam.* An Deus poſſit diſpenſare in præceptis Decalogi, Vaſquez 1.2. *quaſt.*106.*art.*8. *diſp.*175. *cap.*1. *vſque ad* 4. An Papa diſpenſet in iure naturali *à num.*3.*& num.*4. vbi nec detur contra ius Diuinum : & *à num.* 5. vbi de diſpenſatione in iure humano, Couarruu. *in* 4.§.9.*cap.*6.*a num.*3.*& in cap. quamvis pactum p.*2.§.4. *à num.* 5. qualiter conſideretur naturalis in contractibus, & aliis : vbi *à num.*6.*de iure naturali, & gentium*, Couar. *in reg. peccatum* 2. *p.* §.11.*à n.*3.*&* 4.Thomas Sanchez *lib.*1.*de matrim. diſp.*7.vbi *à num.* 14. expendit, quando ex aliquo contractu oriatur obligatio naturalis, quando verò ciuilis. De præceptis Decalogi, & eius obligatione naturali Molina *de Iuſtitia ſupra diſp.* 56. *&* 57. & videbis quæ dico *infra quaſtione* 3. *à num.*1. Sed quia horum occaſione diſputari queit de lege æterna ; ideo videbis eundem Molinam *de Iuſt.dict.tom.*6. *tract.* 5. *diſp.* 46.& de lege gratiæ idem *diſp.* 65. De hac lege applicabis nonnulla, quæ *ſupra* adduxi *in Rub.de conſtitut.quaſt.*1.*a n.*1. & de lege gratiæ, ſeu veteri, dixi ibi *in cap. tranſlato* 3. vbi de abrogatione veteris legis. De quibus omnibus quæ apta ſunt ad materiam textus noſtri, multi alij moderniores ſcripſerunt *in tract.de legibus,& conſuetudine.*

QVÆSTIO I.

An conſuetudo diuturna in peccando augeat pœnam. An pœna ſit minuenda, vbi à patrato ſcelere; multùm temporis interceſſerit?

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo delinquendi facit delictum minus atrox & auget pœnam quoad Deum,vt* n.7. & 11.

2 *Statuti iniquitas, nunquam tranſit in iudicatum.*

3 *Peccata quo diuturniora eo grauiora ſunt*, *&* num.5.

4 *Conſuetudo praua temporis curſu non firmatur; &* n.5.

5 *Nequitia miſeros facit.*

6 *Legem iniuſtam lapſus temporis ; non validat.*

7 *Delictum antiquum mitiori pœna, quàm ordinaria punitur, &* n.13.& 14. *vbi expenditur, & melius* à n.20.

8 *Peccata diuturnitate temporis in foro animæ, magis ſordeſcunt, in foro fori alleuiantur.*

9 *Conſuetudo in delictis excuſat.*

10 *Ebrietatis peccato, nullus punitur in Germania.*

11 *Fornicationis ſimplicis in nonnullis Regnis pœna non eſt impoſita.*

12 *Peccatorum multitudo pudorem tollit.*

13 Cap.8.Ezechiel.n.14.& 15.

14 *Delicta ſucceſſiua magis puniuntur, quam tranſitoria : & quæ iſta dicantur?* n.21.

15 *Detenti diu in mala exercitatione, non facilè corriguntur.*

17 *Caſſiod.*cap.5.Epiſtola 38.

18 *Morum emendatio difficile luctamen.*

19 L.ſi diuturno ff.de pœnis, & n.23. & 24.28. 30.& 34.

20 *Mores ſuos prauos emendans, mitius punitur expende, vt* n.25.

21 *Diuturnitas temporis non minuit peccatum, ſed auget.*

22 *Peccata tantò ſunt grauiora, quantò diutius infelicem animam detinent alligatam.*

24 *Diuturnitas temporis minuit pœnam in delictis; lenibus, & poteſt prodeſſe in atrocioribus ad gratiam Principis, ſeu commutationem & qualiter,*n. 25.*& minuit etiam in grauioribus,*n.26.

26 *Homicida ex diuturno tempore queit admitti per Iudicem ad compoſitionem pecuniariam.*

27 *Diuturnitas temporis minuit pœnam delinquentis etiam proceſſati, & accuſati, & magis illius, qui fuit in carceribus, ſeu exul à Patria*, n. 28. *non ſic ſi condemnatus fuerit;* num.29.

30 *Delinquens in reatu quando eſſe dicatur, &* num.31.

31 *Reatus quando in delinquente dicatur ; &* num.33.

32 *Reatus ſatius, num differat à recepto inter reos.*

33 *Reatus dicitur ſtatus, & conditio, in qua durante accuſatione rei ſunt donec abſoluantur, vel condemnentur, vt dum patiuntur; vt* hic.

35 *Diuturnitas eſt, vel decem annorum, vel ſaltem annorum octo.*

AD primam partem quæſtionis, quæ excitatur ex primis verbis textus noſtri in verſ. 1
tanto ſunt grauiora peccata, quanto diutius,&c. videtur abſolutè reſpondendum cum Farinacio *de delictis, & pœnis quaſt.*18.*num.*80.vt conſuetudo delinquendi faciat delictum minus atrox, & pœnam augeat ; qui in praxi *quaſt.*20.*à num.*43.plenè tradit per quot actus inducatur conſuetudo peccandi, & quomodo, & quando excuſet conſuetudo loci in delictis, & quibus ; quæ omnia videbis pro exacta explanatione materiæ textus noſtri in prædictis verbis. † Sed interim notabis 2
cum Felino *in cap. cum omnes num.* 4. *de conſt.* quod iniquitas ſtatuti nunquam tranſeat in iudicatum, ſicut ad propoſitum, de quo hic ponderat nouiſſimè Stephanus Natten.*de Iuſtitia vulnerata tit.*10.*cap.*2.*ſub n.*1.

Etenim

3 Etenim Zaſius *conſ.*14. *à num.*106. *& conſ.* 15.
*num.*31.& Doctores *per diſtinct.*8. *& cap.non de-*
bet de conſanguinit.& ex noſtro textu dicunt quod
peccata quo diuturniora, & grauiora ſunt; &
4 addit Craueta *conſ.*314.*num.*4.*&* 5. † quod praua
conſuetudn temporis curſu non firmatur: & ob
id ait Stephanus Natten. *dict. num.* 1. quod Ca-
rol. V.*art.*118.*conſtit.crimin.*abrogarit multas con-
5 ſuetudines. † Etenim, ſi vt inquit Boët.4.*conſo-*
*lat.*4. nequitia miſerns facit, ſequetur inde, vt
miſerior ſit diuturnior, cum peccatum, quo an-
tiquius eo grauius eſſe ſoleat, Craueta *conſ.* 146.
*num.*4.*& dict.conſ.*314.*num.*5.vbi loquens de con-
ſuetudine nutritiua peccati, dicit nequidem anti-
quiſſimo tempore iuberi, aut confirmari ex re-
6 gula textus *in cap.*1. *hoc tit.lib.* 6. † Quia lapſus
temporis, legem iniuſtam non validat, gloſſa *in*
cap. inter cætera 16. *quæſt.*3. Craueta *dict. num.*5.
qui pulchrè exornat ex Fabiano Iuſtin. in Tobian.
*tract.de ſuperbiæ gradibus cap.*9. Et ſic S.Cypria-
nus contra Pompeium Epiſcopum Stephanum
relatus ab Annæo Roberto *lib.* 2. *rerum indicata-*
*rum cap.*1. dicit vt conſuetudo ſine veritate vetu-
ſtas erroris ſit; & in Iaſone *volum.*3.*conſ.*64.*n.*15.
temporis præſidium dicitur impium.

7 Sed Barboſa *hic num.* 2. cum Tyraquello *de*
pœnis temperandis cauſa 29. *num.*3. & Zenedo *ad*
*decretal.collect.*16. *num.* 4. diſtinguendo explicet
quod diuturnitas temporis auget peccatum quoad
Deum, & in foro animæ, ſed reſpectu ciuilis
pœnæ, aut criminalis imponendæ, quando de-
lictum eſt antiquum, non debeat pœnâ ordinariâ
puniri, ſed mitiori per textum *in l.diuturno ff. de*
8 *pœnis*, dum aliis à Zenedo relatis. † Ideò eueni-
re addo, vt quemadmodum in foro poli peccata,
& crimina diuturnitate temporis magis ſordeſcunt
ſic in foro fori diuturnitate temporis alleuientur;
imò quandoque extinguantur, vt *in l. ſi dubium ff.*
de pœnis, vt declarat Tyraq. *vbi ſupra* qui & cau-
9 ſa 4. † docet quod conſuetudo in delictis excuſat
10 Stephanus Natten.*ſupr.dict.cap.*2.*num.*4. † Idem
dic t., referens, vt in Germania nullus propter
11 ebrietatem puniatur. † Et in aliis Regnis prop-
ter fornicationes ſimplices, nemo ſubeat pœnam;
ſic vt exclamare liceat, cum Cicer.in Verrem, *O,*
Conſuetudo peccandi, quantam habes iucundita-
tem in improbis, & audacibus, cum pœna obfuit,
& licentia conſequuta eſt prius. Et illud *prius* de-
clarat Natten.vt procedat in conſuetudine publi-
12 ca iniuſta, ſecus ſi ſit priuata. † Etenim vt ait
Seneca pudorem tollit multitudo peccatorum,
& deſinit eſſe probri loco commune male-
dictum.

13 Sed replicabis dicendo primo quod tempus ex-
tenuet, culpam, actumque commendet, vt dixit
Sa *reſ.*64. & ſic peccatum diuturnitate extenuari,
pœnam ciuilem augeri diuturnitate contra dictum
*num.præced.*Ex illn Ezechiel.*cap.*8.*mulieres ſeden-*
tes plangentes Adon idem aliorum abominationes
ſuperarint, vel magis peccarint, quàm qui ſtantes
idolo cultum exhibuere, tamen hæc non obſtare
dices, non ilud, *quod tempus pœnam extenuat;*
quia illud Stephanus Natten.*dict.cap.*2.*de iuſtitia*
vulnerata ſub num. 4. declarat dicens, vt praua
conſuetudo excuſat à pœna exteriori; licet non
excuſet à peccato, & culpa: ſic Barboſa *in cap.*
*denique num.*3.*diſt.*4. vbi plures allegat Doctores
14 † Nec ob id dices magis obſtare ſecundam ar-
gumenti partem; quia reuera quando delictum
eſt antiquum, ſcilicet commiſſum iam ſupra de-
cem annos eo caſu non debet quis puniri pœna
ordinaria vt dictum eſt, ſed mitiori, aut nulla ex
dicta *l.diuturno, & l.ſi dubium ff.de pœnis*, quando
ſcilicet delicta fuerunt momentanea & tranſitoria
vt homicidium, &c. & quæ ſemel ſunt perpetrata.
Verùm ſi ſucceſſiua ſunt, vt matrimonium pro-
hibitum, hæreſis, aut alia id genus, eo grauius
erit puniendus peccato quo diutius permanſerit,
vt hic reſoluit Barboſa *dict.num.*2. ex traditis per
Tyraquel.*dict.cauſa* 29.*num.*3.*de pœnis temperan-*
dis: quo in caſu debet explicari *dict. cap.* 8. *Eze-*
chiel. ſicut etiam, & in iure noſtro contingit, vt
delicta, quæ tractum, & cauſam ſucceſſiuam ha-
bent, magis ſunt punienda, vt dicunt Craueta
*dict.conſ.*314. cum Cothon. *volum.* 1. *reſp.* 32. † 15
In quibus delictis dixit Lucas de Pena *in l.ſi quis*
cod. de ſeruitut. ſeueritate vtendum eſſe, addens
iuxta S. Ambroſium dicentem, vt diu in mala
exercitatione detenti non facilè corrigantur. † Et 16
ſic etiam explanari dictum *ſupra*, ex Farin. *dictâ*
*quæſt.*18.quod conſuetudo delinquendi faciat de-
lictum magis atrox, pœnam augeat. † Et illud 17
Caſſiodori V.Epiſtol.38.nempè; † *emendatio mo-* 18
rum difficile luctamen, erunt, ait ſi negligantur, &
robora. Et vt amplius aſſequatis leges Farinac. *de*
*de inquiſit. quæſt.*10. ad caſus occurrentes: an, &
quando ex diuturnitate temporis pœna minuatur:
& *num.* 20. & 351. de pœna ſpirituali, & aliàs *à*
*num.*84.iunctis quæ tradit Matheſilanus *ſingul.*77.
& *ibi* additio.

Ad ſecundam quæſtionis partem, an pœna ſit 19
minuenda vbi à patrato ſcelere multùm temporis
interceſſerit; quia ex dictis abundè reſponſum
præſtatur ideò tantùm adducam, & explanabo,
quæ ſolent Doctores inter ſe pugnantes cumula-
re pro explicatione *dicta l. ſi diuturno, ff.de pœnis*
cum textu noſtro, pugnant ergo Doctores ſuper
intellectu illius dicterij *in reatu eſſe longo tempore*
etenim Alciatus *lib.*2.*parerg.cap.*19. Corraſius *li-*
bro 2.*Miſcellaneorum cap.*20. Budeus *in annotatio-*
nibus, ad textum *in dict. l. ſi diuturno*, quos ſe-
quutus eſt Couarruu.*lib.*2.*variar.reſol. cap.*9. *n.*2.
dicunt *reatus*, *Eſſe ſtatum, & conditionem, in*
qua rei ſunt; donec vel abſoluantur, vel condem-
nentur olim inter eos relati in conſpicua, & miſe-
randa calamitate erant capillo ſubmiſſo, quem non
antea fas erat reſcindere, quam omnium ſententiis
abſoluerentur ſqualore, & illuuie confecti, prolixa
barba habitu ſordido pannoſo, & vt Budeus ait mi-
ſericordiæ aucupatore. Accurſius, *verb.* Bartol. &
ſequaces antiqui, docuerunt prædictæ legis autho-
ritate minuendam eſſe pœnam ei, qui crimen ad-
miſit ſi longum tempus præterierit; quod videtur
non ita ſequuti recentiores eo quod dixerint *Gra-*
uius vlciſcenda crimina quæ diu impunita fuerunt,
tarditatemque vltionis grauitate, compenſandam
eſſe.

Nihilominus rectè, tam antiqui, quàm mo- 20
derni præſenſerunt quicumque iuxta diſtinctionem
iam in primo dubio relatam: nam in delictis ſemel
commiſſis, quæ in hoc propoſito noſtro momen-
tanea appellarunt, dixerunt veteres minuendam
eſſe pœnam ſumma quidem ratione, & æquitate
ſi videlicet ex eo tempore, quo crimen quis ad-
miſerit vitam ſuam, ac mores correxerit, & virtu-
tis argumentum præbuerit nam pœna conſtituitur
in emendationem hominis, vt inquit Paulus *in l.*
ſi pœna ff. de pœnis. † Secus tamen dixerunt in 21
delictis ſucceſſiuis; id eſt in quibus quis diu præ-
ſtiterit eo grauius coërcendus eſt veluti in hæreſi,
adulterio

Digitized by Google

adulterio, & ſimilibus; quia diuturnitas, tempo-
22 ris, non minuit peccatum, ſed auget, † nam vt
docent textus noſter *dict.cap. non debet de conſan-
guinit. cap. cum haberet de eo, qui duxit, quam
polluit per adulterium, cap.non ſatis, & cap. cum
Eccleſia de ſimonia, cap.ſicut nobis in fine de re-
gularib.cap.ſchiſma* 24.*quæſt*.1. & preclare Celſus
in l. inficiando §.infans ff.de furtis, ibi: *& quid
tam ridiculum eſt, quam melioris furis conditionem
eſſe propter continuationem furti exiſtimare*, tanto
ſunt grauiora peccata, quanto diutius infelicem
animam detinent alligatam.

23 Igitur ex his videmus veteres inquam ſenten-
tiam *dicta leg.ſi diuturno* rectè percepiſſe, ſed re-
centiores eius verba rectius explicaſſe, & ne con-
trarij videantur exiſtimat Faquineus *lib.9. contro-
uerſ.cap*.38. recentiores loquutos fuiſſe de delictis,
& criminibus ſucceſſiuis; dum probant grauius
punienda eſſe crimina, quo diutius impunita man-
ſerunt, tarditatemque vindictæ grauitate com-
penſandam. Veteres inquam de delictis momen-
taneis: nam vbi emendatio conſpicitur, non vi-
detur pœna eſſe neceſſaria; ſed ne iuſtitia offen-
datur ſtatui poſſe dicunt, verum tamen mitior, vel
clementior ob ſpecimen virtutis editum: videbis
Tyraquellum *de pœnis temper.ſuper cauſa* 39. An.
Gomez *tit. de delictis cap* 1. *num*.7. Clarum *in
praxi crim.q*.60. verſ.*præterea poteſt*, Rolandum à
à Valle *conſ*.63.*lib*.3.*num*.10. Grammaticum *conſ*.
39.*num*.1. Afflictis *decis*.287. & cum hac declara-
tione tranſit etiam Theſaurus *decis.pedemont*.76.
num.6. & alij plures relati à Farinacio *de inquiſit.
dicta quæſt*.10.*num*,86.*&* ante *num*.84. vbi de præ-
dicta regula.

24 Sed quia Clarus dicta *quæſt*.60. in dicto verſ.
præterea, ſic tenens adhuc dixerit quod non vidit
ſeruari eam regulam; nempe ex diuturnitate tem-
poris, pœna delicti ſit minuenda, præterquam in
leuibus delictis, libet bene etiam in atrocioribus
diuturnitas temporis poſſit prodeſſe ad obtinen-
dam gratiam, ſeu commutationem à Principe;
ideo potuit Farinacius, *dicta quæſt*.10.ſub *n*.86. in
verſ.*certe*, non acquieſcere diſtinctioni iam à
nobis relatæ, dum non credit verum quod diutur-
nitas temporis in præfatis ſucceſſiuis delictis, non
minuat pœnam; quia etſi fateatur, vt dum quis
permaneat in delicto, illud iterando, quod non
ſolùm non mitius, ſed grauius puniri debeat; &
perinde ſequi quod ſi per diuturnum tempus ab
eo delicto ſe abſtinuerit, non debeat mitius pu-
niri; ſed tu inquam quidquid commulat Farina-
cius, expende, vt *ſupra* & ſimul etiam cum ipſo
25 dicta *quæſt*.10.*n*.91. † quatenus dixit vt tunc de-
mum diuturnitas temporis pœnam minuat, dum-
modo delinquens ipſe à tempore delicti perpe-
trati in poſterum fuerit bonæ, & laudatæ, vitæ,
nec aliud delictum commiſerit ſecus ſi aliter cum
Tyraquello *dict. cauſa* 19. *num*.4. dicente vt non
alia ratio melior queat excogitari pro intellectu
dictæ leg.*ſi diuturno*, etiam in reo non exiſtente
in carcere, nec accuſato, quam ſi delinquens poſt
commiſſum delictum diutius ſe ab aliis delictis
abſtinuerit, magis, & potius impetu ignorantia,
infirmitate, & aliis id genus, quàm dolo, & con-
ſuetudine deliquiſſe præſumendum ſit; quia ex
ſequentibus actibus præcedens animus dignoſci-
tur, *l.ſi hic*, qui vbi Bald. & DD.*ff.de adulter*. §.
fin. vbi gloſſa in verbo *vt appareat auth. de veſtit*.
& ea quæ, parit & perinde vt apparerere ſatis

emendatus videatur qui poſt delictum commiſ-
ſum benè, honeſtèque vixerit §.1. verſ. *hinc au-
nobis in auth.de Monachis*: quæ emendatio, vt
præclarè dixit Tyraquellus, operatur pœnæ di-
minutionem: tamen vbi quis poſt delictum com-
miſſum inhoneſtè viuendo, alia commiſerit ſcele-
ra diuturnitatem non operari diminutionem pœnæ
credunt relati Farin. & Theſaur. *in dict. decis*. 76.
num.5. vbi refert alios.

Quare idem quamtumvis Clarus dixerit ſolùm 26
in delictis pœnâ minui adhuc ex dictis credo quod
non aliud ſit à iure ſtatutum, non ſolùm poſſit,
ſed etiam debeat Iudex ex diuturnitate pœnam
minuere, etiam in grauioribus delictis; propte-
reaque poſſe Iudicem iſto caſu homicidam ad pe-
cuniariam compoſitionem admittere, dicunt Af-
flictis *decis*.287 *à num*.1. Roland.*conſ*.63. *num*.10.
volum.3. ſicque procedere in homicidio Gramma-
ticus *conſ*.39.*num*.1 Bartholom. Tege *in ſuis tra-
ctatibus crim.p*.16.*num*.9.*&* 10. Boſſius *in tit. quo-
mod proced.per action.in delictis num*.18. Carter. *in
practica in tract.de homicid*.& *Aſſaſſin.§.Trigeſimo
excuſat diuturnitas*, &c. *à num*.1. Follerius *in pract.
crim*.verb.*vel carcerâtur num* 19. vbi dicitur quod
imponitur alia pœna, quam pecuniaria & Thau-
ſaur. *in dict.decis*.76. *pedemont. num*.1. *& num*. 2.
verſ.*& ita vidi in Senatu*, ait ſæpius ſic fuiſſe
practicatum, & iudicatum in Senatu illo Pede-
montano.

Quod ſi dubites, nùm dicta regula etiam lo- 27
cum habeat, quando delinquens fuit etiam accu-
ſatus, & proceſſatus, ſed per eius abſentiam non
potuit ſibi imponi pœna; quia vt dixit Anton.
Gomez. *dict.cap*.1.*lib*.3 *variar.num*.8.*in fine*, poſt
Bartol. & Ancharran. tunc non minuitur pœna
propter temporis diuturnitatem. Tamen contra-
rium in praxi verius eſt; nam vt dicit Couar. *dict.
lib*.2.*var.cap*.9.*ſub num*.2. ex textu *in dicta l.ſi diu-
turno*, communiter per DD. concludens vt is qui
poſt longum tempus alicuius facinoris accuſatus,
mitiori pœnâ puniatur: & Anton. Theſaur. *dict.
decis*.76.*poſt num*.2. Clarus *dict.quæſt*.60.verſ. *præ-
terea*, poſt Farin.*dict. quæſt*.10. *de inquiſitione ſub
num*.87. bene, † explicantes dicunt diſpoſitionem 28
dict.l.ſi diuturno, non poſſe habere locum niſi
quando reus ſit in reatu putà, vel quod ſit præ-
ſens in carcere vel quod ſit abſens proceſſatus, &
accuſatus; quia ſi diuturnitas temporis debet di-
minuere pœnam ei, qui poſt delictum ſemper
commodè, & ſine vllo damno (cum non eſſet
accuſatus) permanſerit in loco commiſſi delicti,
& forſan ſui Domicilij, & originis quanto magis
ad fauorem eius, qui exiſtens proceſſatus, & ac-
cuſatus, diu abſuit à loco ſui Domicilij, & patria
cum tot incommodis, & damnis; imò addit Fa-
rin. multo magis procedere, & vidiſſe in gratiis à
Principe conceſſis, ſemper rationem haberi quod
delinquens diu in contumacia, & banno extra
patriam ſordidatus permanſerit, quaſi quod com-
miſſi delicti pœna partem ſubtulerit.

Aliud in quam eſſet ait Farinac. *ibi in fine dict*. 29
num.87. per alia, quæ *ibi* adduxit *dict. quæſt*. 10.
num.28 verſ.*amplia*, quando non ſolùm accuſa-
tus, & proceſſatus eſt delinquens, ſed etiam con-
demnatus ſententia: nam tunc tenebitur Iu-
dex non obſtante qualibet temporis diuturnitate
exequi ſententiam, ſi condemnatus ad eius ma-
num deuenerit; licet benè poſſet pœnam tempe-
rare non ex ſe, ſed Principe conſulto.

30 Iterum ſi pro maiori exornatione *dicta legis ſi*
diuturno dubires quid ſit eſſe *in reatu*, iuxta iam
adducta in princip.verſ. *ad ſecundam*, & quando
nomen rei dicatur eſſe inter reos: aduerte in rea-
tu tunc cicetur delinquens conſiſtere ſecundùm
communem, & practicam opinionem, quando
cum præſente, vel carcerato, lis eſt conteſtata
per Iudicis interrogationem, & illius reſponſio-
31 nem. † Item quod eo abſente reatus inſpicitur
quando vigore ſtatutorum, ſeu conſuetudinis vo-
lentium, contumacē haberi reum pro confeſſo pro
rei parte, ſunt propoſitæ exceptiones concernētes
merita cauſæ. Sin autem fuerint propoſitæ exce-
ptiones dilatoriæ, ſeu declinatoriæ non inducatur
reatus, niſi Iudex ſuper illis tacitè procedendo
ad vlteriora, vel expreſsè ea reiiciendo pronun-
ciauerit: ita Clarus *in pract.quæſt.*14.verſ. *ſed hic*
incidenter, bene declarant Benedictus de Plum-
bin.*in l.penult.§.ad crimen à n68.de publicis iudi-*
ciis, Marianus Socin.*in cap.1. n.65.de mutuis petit.*
Angelus *de maleficiis*, in verbo, *& ad quarelam*
*num.62.*Blanc.*in pract.criminal.§.datis defenſioni-*
32 *bus num.*1. *& num.* 2. † Vbi videtur facere diffe-
rentiam quando quis dicatur *factus reus*, & quan-
do *receptus inter reos*, Cynus omnino *in l.* 1.*num.*9.
cod. de his, qui accuſare non poſſunt, Salicet.
ibidem num. 15. Franc. Marcus *deciſ.* 725.
*part.*1.
33 Vnde iam rectè concludimus, vt cum reatus
ſit ſtatus, & conditio, in qua durante accuſatione
rei ſunt, donec abſoluantur, vel condemnentur:
quo tempore quando præſertim ſunt præſentes,
& carcerati cauſam agant ſqualore, & illuuie
confecti prolixa Barba, habitu ſordido, & pan-
noſo miſericordiæ aucupatore, vt *ſupra* dixi, &
repetit Farinacius *de inquiſit.dict.quæſt.*10.*num.*89.
34 *in fine.* † Merito dicendum eſt Modeſtinum *in*
dicta l.ſi diuturno ff.de pœnis, decreuiſſe ob eum
ſtatum, & diuturnam illam calamitatem, pœnam
fore minuendam; ſecùs ergo vbi delinquens in
reatu non fuerit; propterea malè, & perperam
egerunt: & licet ex his non admittant à nobis addu-
ctam iam diſtinctionem, Tyraquellus *de pœnis*
temperandis dicta cauſa 29 *in fine*, additio ad Go-
mezium, *vbi ſup.dicto cap.1.lib.3.variar. num.7.*
*litt.*C,& Couarru. *dict. lib.2. var.reſol. cap.9. ſub*
*dict.num.*a.dicentes non adaptari ad litteram dictæ
legis ſi diuturno. Tu tamen ab ea nunquam rece-
das, quantumvis in verb.*reatus* admittas proximè
adductam explicationem.
35 Vnum tamen notabis vt iam dixi, quod in
puncto, de quo ſumus loquuti huc vſque in hac
quæſtione, diuturnitas temporis erit, vel decem
annorum, vt communiter Doctores relati
reſoluunt, vel ſaltim annorum octo, vt
voluerunt Grammaticus *conſ.* 39.
Farinac. *de inquiſit.dict.*
*q.*10. *n.*85.

QVÆSTIO II.

An conſuetudo delinquendi augeat pœnam delinquenti, quando, & quomodo: vbi quid in minimis. Et quando dicantur delicta pluries commiſſa Et quando, vel vnica vel pluribus pœnis puniantur. Et an conſuetudo peccaminoſa vincat legem?

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo delinquendi facit vt reus grauius puniatur.*

2 *Delictum ſæpius commiſſum, poteſt mereri pœnam capitalem; etſi tantum ſimplex, illam meretur: explica vt* n.3.

4 *Pœna augetur propter antiqua delicta, etiam præſcripta, & commiſſa in diuerſis territoriis.*

5 *Fur, qui duo furta commiſit ſi tertium perpetretur in diuerſo territorio, punitur, ac ſi triplex commiſiſſet in eodem territorio*, numero 6.

6 *Delicta plura, vt vltimo agrauentur, nonnulli requirunt præmiſſam accuſationem, ſeu punitionem priorum; item vt quod ſint eiuſdem territorij; ſed tu expende, vt* num.7. & 15. 16.& 17.

7 *Delinquendi aſſuetus quando quis dicatur.*

8 *Conſuetudo delinquendi præſumit contra reum etiam in procedendo.*

9 *Lex multum præſumit contra eum, qui conſuetus eſt delinquere.*

10 *Delictorum frequentia, denotat incorregibilitatem.*

11 *Malus ſemel, talis ſemper præſumitur in futurum.*

12 *Conſuetus non delinquere, mitius punitur.*

13 *Punitio delictorum debet eſſe cum relatione anteactæ vitæ.*

14 *Simoniacus, quem alias vita commendat, mitius punitur.*

15 *Delicta repetita, vt grauius puniantur, quid in praxi requirant* n.33.

16 *Furtum qualificatum, quali pœna plectitur, ex arbitrio iudicis pendet; qui aliquando pro primo vltimum ſupplicium imponit,* n.17 & 18.

17 *Fur non punitus pro primo, & ſecundo furto poſtea adhuc pœna mortis puniri, &* numero 18.

19 *Furto quantumvis graui poteſt fur decennio ad triremes condemnari.*

20 *Pœna mortis ſtatuto poſita furanti in quantitate, iuſtis de cauſis queit moderari.*

21 *Delicta ex more mitius puniebantur, quàm legibus plecti ſolerent.*

22 *Seueritas ſit ſana crudelitas, niſi ſe cohæreat intra congruentes nocentium pœnas.*

23 *Triremium pœna eſt laborioſa nimis, vilis, & infamis, condignaque eſt hominibus, etiam qualitatis in grauibus delictis.*

24 *Malus*

24 *Malus ſemel, ſemper præſumitur talis in eodem genere mali: expende vt* n.28.

25 *Fama mala in genere alicuius hominis, facit indicium contra eum, ſi ſit in eodem genere; etſi inquiſitus, nihil reſultet, adhuc ſuſpicio oriatur.*

26 *Malus in vno habet contra ſe non modicam ſuſpicionem, quod ſit malus in aliis: fallit* num.49.

27 *Filij præſumuntur laborare pluribus delictis ex vna ſpecie delicti paterni.*

28 *Malus de præſenti non præſumitur malus de futuro, ſed oritur aliqua in eum nihilominus ſuſpicio.*

29 *Vidua fornicatrix, præſumitur talis in præteritum marito viuente.*

31 *Delinquere conſuetus acrius punitur ſi ſit maior 25. annorum, non è contra.*

32 *Pueri, qui paſſi ſunt ſe inuicem cognoſci, combuſti non fuerunt, ſed fuſtigati; benè tamen poſſunt puniri ex reiteratione acrius,* num.33.

34 *Delicta leuia ex iteratione non puniuntur grauius,* n.35.

35 *Furta leuia repetita grauius puniuntur: explica, vt* n.41.

36 *Delictorum grauium pœna augetur, non minimorum.*

37 *Furans plures paruas quantitates, peccat mortaliter, etſi alias plura venialia peccata non faciant vnum mortale: expende ad forum externum, vt* numero 38. 39. & 40.

38 *Minimorum non curat Prætor; ſed qualiter* n.39.& 40.

39 Cap. vnum §. in nomine autem criminis diſt.25.

40 *Læſionis modica cauſâ à iure communi non recedimus.*

41 L. ſcio ff. de in integrum reſtitutione, l. ſi oleum §. fin. ff. de dolo, l. res bona ff. de contrahent. emptione, l.1. §. illud ff. de coniug. cum emanc. liber. l.quamvis ff. vt in poſſeſſ.leg.eatur, l.1: §.cum dicitur ff.ſi cui pluſquam, l.ſi proprietarius, *verſ.* eadem ff.de damno infecto.

42 *Minimum in pluribus attenditur; vt* num.43. *in quibus etiam vt in grauibus arbitrabitur Iudex,* n.48.

43 *Minimi ratio attenditur, quando ſequeretur abſurdum, & præiudicium fieret maioribus rebus.*

44 *Delictum continuatum grauius punitur.*

45 *Facinoroſus homo ex multis delictis, etiam diuerſis aggrauatur ad pœnam.*

46 *Delictum reiteratum, ſæpius fit maius.*

47 *Delictum pluries commiſſum tot inducit delicta, quot reiterationes; & ſic tot requirit purgationes.*

49 *Malus ſemel ſi à delicto patrato eſſet per triennium benè ſe gerens, habetur vt bonus;* & num. 50. *vbi habetur talis à primo die ipſius triennij.*

50 *Inquiſitus bona fama repertus, non eſt obnoxius ex mala fama, in qua erat ante triennium.*

51 *Delictum continuatum non efficit plura, ſi medio tempore præceſſit abſolutio, vel alia promiſſio.*

52 *Delicta plura, quando dicantur ab vno commiſſa, &* n.53.
L. nunquaſn plura delicta ff. de priuatis delictis.

53 *Delinquere pluries dicitur in legem, qui eadem die ex interuallo facit contra eius tenorem.*

54 *Delicta plura non dicuntur patrari, cum ex vno ictu aliquis vulnera plura patitur*

55 *Delicta ſucceſſiua etiamſi plura vna puniuntur pœna, etſi commiſſa ſint ex interuallo.*

56 *Furta plura ſucceſſiuè commiſſa, veluti à Macellario carnes vendente; pro vnico reputantur.*

57 *Adulterium cum vna continuatum, vna punitur pœna; etſi plura adulteria videantur.*

58 *Delictum maius abſorbet alia eiuſdem generis, quando delicta patrata ſunt eodem tempore.*

59 *Falſitates plures ad eundem finem commiſſa, vna pœna puniuntur.*

60 *Iniuria plures vno ictu facta, vna punitur pœna, quæ regulariter eſt arbitraria,* n.70.

61 *Blaſphemiæ plures vno tempore in Deum prolata, vna puniuntur pœna.*

62 *Vulnerans cum inſultu, & armis, vna punitur pœna, ſcilicet vulneris non inſultus, & delationis armorum.*

63 *Delicta plura, quando diuerſis puniantur pœnis, ſi pœnæ ſint tolerabiles, & compatibiles, ſecus ſi eſſet pœna mortis,* numero 64.

65 *Pœnarum incurſus aliquando exercetur ob grauitatem facinoris incipiendo à minori pœna.*

66 *Multiplicatur pœna, ſi pro quolibet v. g. ictu, vulnera, aut alapa impoſita eſt a lege, vel ſtatuto, ſecus ſi loquatur ſimpliciter; ſcilicet* pro vulnere, & num. 67. 68. 69. & 70.

70 *Pœna grauior ex pluribus vulneribus vno ictu incuſſis, poteſt imponi.*

71 *Pœna delicti non determinata, erit arbitraria.*

72 *Alapa regulariter pœna arbitraria punitur; quæ extendi poteſt ad mortem, conſiderata perſona delinquentis; & patientis, & loco.*

73 *Iniuria in dubio non præſumitur facta iudici, vt tali, ſed vt perſonæ priuatæ.*

74 *Peccaminoſa conſuetudo, nunc vincat legem remiſſiuè.*

AD primam difficultatis partem ex dictis videtur reſpondendum quod delinquendi conſuetudo facit, vt reus grauius puniatur iuxta text. *in l.3.cod.de Epiſc. audient. in l. capitulum §. ſolent. & in §. graſſatores ff. de pœnis in l. 3.* verſ. *ſi plures ff.de re militari, in l.ſeruos cod. ad leg. iul. de vi in l.1.ff.de iure patronat.l.quicunque verſ.1.cod. de ſeruis fugitiuis, in l.1.cod.ſi ſuper ex actor lib.10. in l.omnes §. dellatores cod. de collation: eodem lib. in l.2.cod. de primicer lib. 12. in l.3. cod. de domeſticis, & protector eodem lib & in l.fin.cod. de commeat pariter lib.*10. & de Iure Canonico *in c. inter nos 25.q.2. & in c. permittit 27. q.1.* DD. in relatis 1

iuribus, & multi ex antiquis in aliis, quibus accedunt Rochus de Curte *hic in textu noſtro in 1. notabili*, Carrerus *in pract. tract. de homicidio, & aſſaſſino §. circa igitur tertium quibus ex cauſis pœna augetur, & cap. 1. à num. 1.* Marſil. *ſingul. 378. num. 3.* Grammaticus *voto 9. num. 22. & 25. & voto 17. à num. 7.* Anton. Gomez. *de delictis tit. de homicidio cap. 3. num. 60. in fine, & tit. de furto cap. 5. num 5.* cum multis aliis Farinac. *in praxi*
2 *tit. de delictis quaeſt. 23. a num 1.* † qui cum infinitis etiam ampliat in tantum, vt licet vnum delictum de per ſe non mereatur pœnam capitalem, ſiue corporalem, ſed tantum pecuniariam; ſæpius tamen commiſſum, poſſit pœna mortis naturalis puniri; quia conſuetudo delinquendi, facit delictum, aliàs non capitale reputari capitale *l. 1. cod. de ſuper exactor. lib. 10. dict. l. omnes §. delatores eodem lib.* ſic Marſillius, Brunus, Carrerus, Nobellus, & plures alij præter antiquos, quos congerit idem Farinac. *ſupra num. 2.* vbi poſtquam dixerit etiam cum aliis, nemine Doctorum diſſentiente puniendum eſſe grauius conſuetum delinquere, quàm qui ſemel tantùm deliquiſſet; quia
3 geminatio delicti, quamvis leuis, facit illud maximum, vt latè per Marſil. *in l. quaeſtione à num. 2. ff. de quaeſtion. & in ſingulari* 378. Maſcard. *de probat. lib. 2. concluſ. 838. num. 1.* † quod ego intelligo ſi delicta eſſent capitalia: nam in praxi raro videmus, vt ex multiplicitate delictorum non capitalium, morte puniantur delinquentes: ita Farin. cum Carter. & Gramm. & cum Iulio Claro *q. 84.* qui teſtatur nunquam fuiſſe viſum aliter Mediolani, nec Romæ: ita *num. 7.* & ob id *num. 5.* explanando aduertit prædictam ampliationem procedere tantum poteſtatiuè, non neceſſitate; cum tantùm loquantur Doctores per verbum *poteſt*, & non per verbum *debet*. Etenim verbum *poteſt* affirmatiuè prolatum neceſſitatem non importat, Bartol. *in l. 2. §. credendum, col. 1. ff. ſi certum petatur, iuncta l. Prætor in princ. ff de edendo l. 1. §. 1. ff. quod quiſque iuris.*

4 Sed ſi dubites num prædicta regula ceſſet in delinquente, qui ſemel punitus pro delictis iam commiſſis, de nouo poſtea delinquit, & num vt grauius puniatur, debeat eſſe confeſſus, vel conuictus, aut ſententiatus, vel ſufficiat probatio omnium delictorum. Et breuiter reſpondeo ad primum dubium, vt cum ſit communis doctrina interpretum, quod pœna augeatur etiam propter antiqua delicta præſcripta, & propter delicta commiſſa etiam in diuerſis territoriis; licet iudex vnius loci non poſſit cognoſcere de criminibus alibi commiſſis extra ſuum territorium vt *in l. fin. ff. de iuriſd. omn. iudic. in l. 3. ff. de officio Prætor. & in auth. qua in prouincia ff. vbi de crim. agi oporteat*, ſicut & dixi *in cap. poſtulaſti 14. de foro compet. & ex reg. textus ibi in cap. 17. & in cap. fin.* tamen ſic ſi reperiatur delinqnens in manibus iudicis illius territorij, in quo vltimum delictum eſt commiſſum, vt cum multis omnia hæc explanat idem Farin. *dicta quaeſt. 23. à num. 11.* ſic & eodem modo debeat puniri per conſuetudinem delinquendi, etiam ſi de primis delictis, iam fuerit delinquens abſolutus à Principe per gratiam.

5 Et ita fur, qui duo furta in aliis locis commiſerat, ſi modo tertium faciat in territorio iudicis, poterit tanquam pro tribus puniri, vt reſoluunt Anton. Gomez. *lib. 3. variar. cap. 5. n. 8.* ibi Aillon. *num. 9.* Couarruu. *lib. 2. variar. cap. 9. num. 7.* Clarus *in §. furtum n. 11.* Menochius *de arbitr. caſu 195. num. 18.* Baiardus ad Clarum *ſupr. à num. 54.* Tuſchus *littera S, concluſ. 560. num. 19. & a num. 24.* Cantera *Rubrica de furtis cap. 8. num. 10.* Azeuedus *in l. 7. tit. 11. lib. 8. recopilat. à num. 106.* vbi etiam ampliat, quamvis pro duobus primis fuerit iam punitus, & etiam pro illis fuerit abſolutus per gratiam Principis, ampliat, & limitat Farin. *in praxi q. 167. ex n. 50.*

Vnde licet ad ſecundum dubium *num. præced.* 6
reſpondeant communiter DD. quos, vt quis ex cauſa vltimi delicti grauius puniatur, debeat delinquens de primis eſſe confeſſus, conuictus, ſiue condemnatus, & punitus iuxta textus doctrinam, vbi videtur probari *in l. capitalium §. ſolent ff. de pœnis*, vt docet etiam cum multis idem Farinac. *dict. quaeſt. 23. num. 8. & 9.* referens ex aliis pleriſque ſic procedere, cum aliàs ſine tali punitione reiterando, delictum non poſſit dici incorrigibilis, nec aliàs puniri, & ex regula textus *in cap. cum non ab homine de iudic.* adhuc tamen verius eſt in praxi, vt ſi tam prima, quàm ſecunda delicta ſint commiſſa in eodem territorio, tunc neceſſario dicendum eſſe ſecundum delictum aggrauari per primum nondum punitum; & ſic tenendum Iudico cum Gomezio *in dicto tract. de delictis c. 5. tit. de furtis num. 9.* verſ. *aduertendum*, qui ſuſtinendo in verſ. *ſed his non obſtantibus*, contrariam ſententiam plura iura adducit, † & alia explicans 7
ait illam ſuſtineri in pluribus delictis non punitis, & commiſſio in diuerſis territoriis; eo quod tunc poſteriora non aggrauent prima delicta, ſed Farin. *dict. quaeſt. 23. num. 14.* videtur etiam tenere pœnam aggrauari propter delicta alibi in alieno territorio commiſſa, cum reus fuerit in manibus iudicis illius territorij, in quo eſt commiſſum vltimum delictum; ſecus verò ait ſi fuerit inuentus in manibus iudicis illius territorij, vbi commiſſum eſt primum delictum; quia tunc ait cum eodem Gomezio, ſub dicto verſ. *ſed his* paulo ante medium, ſecundum delictum primum non aggrauare ex illa regula quod priora delicta aggrauant vltimum, ſed non poſteriora primum; quare in hoc vltimo dices vt ſufficiat probatio omnium delictorum, vt pœna grauior inferatur delinquenti: & licet multis etiam aliis Farinac. *num. 33.* probet quod ad hoc, vt quis dicatur aſſuetus delinquere, non ſufficiat vt ſit diffamatus, ſeu inquiſitus, & malæ famæ ad effectum, vt poſſit acrius puniri, vel torqueri, ſed quod ſit conuictus, ſeu confeſſus vel condemnatus: mihi tamen ex dictis aliud videtur in praxi quotidiè agitatum ex proximè dictis; itaque Paul. Merenda *in conſil. crimin. diuerſ. 90. à num. 24. volum. 2.* videtur dicere vt mala fama inquiſiti probari poſſit per extraiudicialem iudicis informationem abſque iudicis, & iudicij ordine, & confirmatur ex dictis *infra.*

Ex his venit dicendum quod ſicut delinquendi 8
conſuetudo nocet reo, non dum in condemnando, ſed etiam in procedendo, † quia lex multum præ- 9
ſumit contra eum, qui conſuetus eſt delinquere, vt *in l. ſi cui §. 1. ff. de accuſation. in l. non omnes, §. à barbaris ff. de re militari.* † Et delictorum frequen- 10
tia denotet incorrigibilitatem delinquentis, † & 11
ſemel malus, ſemper talis præſumatur in futurum, *ex regula ſemel malus*, vbi Doctores, de quibus dixi *in cap. mandata, & cap. ſcribam de præſumpt.* & quod hæc ſit iuris præſumptio, & non

Digitized by Google

non hominis, vt latè dixit Menochius *de præſum-*
ptionibus, lib.5.præſumpt.32. à num.1. & 17. cum
infinitis Farin.*dict. quæſt.23. à num.*20. vbi contra
multos in verſ.*veritas*, ait prædictam ſolam præ-
ſumptionem abſque aliis adminiculis non eſſe ſuf-
ficientem, vt delinquens torqueatur: è contra
12 ponit, *n.32.* verſ. *amplia.* † Vt ſicut conſuetudo
delinquendi facit augere pœnam, ita è contra non
conſuetus, alias delinquere mitius puniri debeat
ex *l.non omnes in princ.ff.de re milit.*

Vbi ſcribitur inpunitione delictorum, haben-
13 dam eſſe rationem anteactæ vitæ, textus *in l.*
deſertorem §.is, qui ad hoſtes, verſ.*ſed etſi ex im-*
proniſo, ibi: *inſpecto eius vita præcedentis actu ff.*
eo tit.cap.eos, qui t.q.7.

Vbi mitius agitur cum ſimoniaco, quem alias
14 vita commendat: *cap. niſi ſpecialis de officio de-*
legat.

His tamen non obſtantibus, video vt practici
15 Doctores concludant nullo modo poſſe ad gra-
uiorem punitionem delinquentis procedi propter
repetita delicta, niſi de primis fuerit accuſatus,
proceſſatus, ſiue condemnatus ex iam adductis,
quibus addo reſumptiuè quæ longè in quodam
ſuo manuſcripto reſoluit D. D. Chriſtophorus
Moſcoſo, & Corduba huius conſilij ſupremi
Caſtellæ, & inquiſitionis, occaſione cuiuſdam
delicti exiſtimati peculatus in hoc etiam ſupremo
Conſilio Regni Aragoniæ controuerſia excitata
contra Michaëlem de Aquilar. & Ioſephum Lo-
zano, † eo quod furtum commiſerint cuiuſdam
16 magnæ quantiratis continuò de bonis ciuitatis. Et
cum dubium eſſet, nùm pœnâ mortis puniri de-
berent, & conſules in partes diuerſas opinarentur,
alij dicentes crimen illud non eſſe peculatus pro-
priè, ſed furti; & inter hos etiam quidam diſſen-
tientes, cum aliqui dixiſſent pro vno furto quan-
tumvis graui, & continuato, non eſſe reos delin-
quentes pœna puniendos mortis; quia iure dige-
ſtorum *in l. fin. ff.de re furt*, *l.1. cod. de defenſori-*
cus Belnearius, Auio Gellio, *lib.11. noctium atti-*
carum, cap. fin. Epiphanius in §. *pœna manifeſti*
inſtit.de oblig. quæ ex delicto naſc. Fornerius *lib.1.*
*lection.cap.15.*Melchior.Innio *quæſtion politicarum*
cap.98. Anton Guibertus *in Pol. Hiſtoria cap.18.*
Oſuuald.*cap.29.lib.15.litt.N.*talis non eſt conſti-
tuta pœna; imo nec iure Canonico, aut Regio
ſit ſtabilita: ſic contra Baldum, & alios dicentes
furto qualificato poſſe delinquentem vltimo ſup-
plicio puniri. Contrarium eſſe verios, & ita practi-
catum, cum multis ſequitur ex Farinacio *in pra-*
*ctica quæſt.167.num.33.*Azeuedo *in l.7.tit.11.lib.8.*
*recopilat.num.103.*Gribelto *deciſ.94.* Mario Muta
*deciſ.48.*Giurba *conſ.93. num.1.* idem Farin. *q.23.*
Cantera *in Rub.de furtis cap.8.num.10.* Tuſchus
littera F, concluſ.564. num.46. Molina *de Iuſtitia*
tom 3.diſp.69. num 9 Eleganter Queſada *in ſuis*
quæſt. cap.19. Vela *de delictis cap.12.* verſ. *ſed ſi*
vnum Zeuallos 741.Gratian.*reg.209. num.11.* vbi
de fœmina furante Pichard. *in manuduction. 3.p.*
§.4. n.613. † Vbi cum aliis pluribus totum hoc
17 iudicis arbitrio relinquit, qui aliquando pro primo
furto vltimum ſupplicium imponat, aliquando
nec pro tertio, æſtimata perſona furantis, & eius,
cui res fuit ablata, item ipſa re furata loco, &
tempore furti commiſſi. Quare Faquineus *lib.1.*
controuerſ.cap.1.verſ.cæterum illud Farinacius *dict.*
quæſt.20. & num.9. & dict. quæſt 167. ex n.68. &
conſil. 30. num.2. Baiardus ad Clarum §. *furtum*
*num.49.*Antonius Gomez *dict.cap.5.de furtis n.7.*
& 9. & *ibi*, eius additionator Aillon cum multis
dicunt prædictam doctrinam conſonam eſſe iuri,
provt colligitur ex Zeuallos, & Gregorio Lopez
in l.1.tit.17.p.2.gloſſa 2. Faquineo *lib.9.contro verſ.*
cap.91.& 92. Abiles *in cap. Prætor.cap.1.*verbo *de*
*rechamento à num.13.*dicentes, vt ſi fur non fuerit
punitus pro primo, & ſecundo furto, adhuc pœnâ
mortis puniri poſſit; & quod hæc doctrina, quate-
nus quod ex pluralitate delictorum aggrauetur
pœna, etiam in aliis delictis, docent relati, &
Farinacius expreſsè *ſub dict.q.23.* cum multis ab
eo relatis.

Quare etſi ad pœnam mortis preciſum eſſe vi- 18
deatur, vt ex tribus furtis duo prima præcedentia
punita fuerint, vt tradunt Fulgoſius *conſ 157. co-*
lumna penult. in princip. verſ. *ſimiliter.* Tyberius
Decianus *lib.3.conſ.24. n.16.* Boërius *deciſ.219.*
n 2. vbi reſtatur quod ita omnes Doctores tenent
in auth.ſed nouo iure, Tuſch.*practi. concluſ. tom.3.*
concluſ.56C. n.7. idem D Moſcoſo: tamen reſo-
lutio iam adducta arbitrariè ſumpta, mihi admo-
dum placet. † Et ob id infero cum eo poſſe furto, 19
quantumvis graui ex qualitate perſonarum ad tri-
remas decennio delinquentem condemnari iuxta
deciſionem ſenatus Siciliæ, quam, quam refert
Giurba *conſ.93.num. fin.* qui condemnauit furem
ex pluribus furtis qualificatis, & continuatis de-
cennio ad triremes, & adducit Moſcoſo verba
*leg.8.tit.11 lib.8.recopilat.*ibi *mandamos, que an-*
ſi en los hurtos calificados, y robos, y ſalteamientos
en caminos, o en Campo, y fuerça, y otros delictos
de otra qualquier calidad las penas ordinarias la-
ſeant conmutadas en mandar les ir a ſeruir a las
Galeras por el tiempo, que pareziere ſegun la cali-
dad de lo dhos delictos.

Et ſic fieri, vt etſi per ſtatutum etiam Iuratum, 20
damnetur pœna capitali mortis, ita in quantitate
delinquens, vt tenent Bald. Fulgoſ. & Salicetus,
in dict.auth ſed nouo iure. Couarru.*dict. lib 2. var.*
*cap.9.num.7.*verſ.*quo fit*. Farinac.*dict. q.167.n.40.*
Gabrielo *deciſ 94.* Linglois *deciſ.22.q.6.n.2.* vt in
Regno Valentiæ per foros obſeruatur, quibus
pœna mortis venit puniendus propter furtum ma-
gnæ quantitatis: tamen iuſtis de cauſis dicendum
poſſe à iudice pœnam illam moderari, Roman.
conſ.429. Petrus Caballus *reſolution. criminali,*
caſu 18. n.fin. & ita fieri poſſe ex permiſſa com-
mutatione dictæ legis partitæ; imo, & deberi iu-
dices benigniorem pœnam imponere, dicit idem
Domin. Moſcoſo cum Budeo *in annotation. ad*
pandectas in l.fin. ff. de erratoribus ibi: *neceſſe eſſe*
iudicis ex legis præſcripto iudicare, nec legitimam
pœnam excedere; imo minorem eligere ex l. inter-
pretatione ff.de legib. & Alex.*conſ 5.num 14. lib.1.*
† Valenzuela Velaſquez *conſ 91. num.48* vbi ex 21
ex Iulio Capitolino, quod Marco Antonio mos
erat minori ſupplicio puniri omnia crimina, quam
legibus plecti ſolerent, & ex Lactantio Firmiliano.
† Quod ſeueritas niſi ſe intra congruentes nocen- 22
tium pœnas cohæreat, ſit ſæua crudelitas. † Et 23
quod pœna triremium ſit condigna, eo quod ex
variis accidentibus ſoleat euenire mors, dicunt
Vincentius de Franch.*deciſ.139.n.2.*quæ eſt labo-
rioſa nimis, & vilis, vt ex multis obſeruat D.
Solorzano *de iure indiarum lib.1.c.13.n.66.*imo &
infamis, pluſque Reipublicę vtilis, Arneo Robert.
lib 4.iud.c.16. in princ. Maſtrill. *deciſ.26. à*
*n.38.*Fōtanel.*deciſ.168.à n.10.* additque D.Moſco-
ſo in hominibus qualitatis, & ſanguine cognatorū
rentis in Republica, & ciuitate vt erant iam ad-

ducti homines de peculatu incuſatis, pœoam con-
dignam fuiſſe, pœnam triremium decem anno-
rum haberi, vt mors dilatata, & ſenſibi-
lior.

24 Et dicta ſupra coadiuuantur: nam etſi reuera
regula ſit, vt tunc demum ex conſuetudine de-
linquendi oriatur præſumptio ex regula, *Semel
malus ſemper præſumitur malus*, dummodo ſimus
in eodem, vel ſimili genere mali, ſecus ſi in
diuerſo *ex l. ſi cui §. 1. ff. de accuſat. l. non omnes §.
à barbaris ff. de re milit.* † Indeque prouenire, vt
25 mala fama in genere alicuius hominis, faciat con-
tra ipſum indicium, quando mala fama eſt in eo-
dem genere delicti, de quo Reus inquiritur; ſe-
cus ſi de diuerſo, vt cum infinitis probat Farina-
cius *dict. quæſt. 23. num. 30. & 31.* tamen ipſe *n.* 32.
ait negari non poſſe, vt etſi contra inquiſitum
in diuerſo genere delicti, non oriatur præſumptio
ſeu indicium, adhuc oriatur aliqua ſuſpicio per
regulam quod qualem quiſque vitam antea aſſe-
quutus eſt talem eſſe, cum de præſenti ſuſpica-
mus *ex l. deſertorem ff. de re milit.* & ex dictis iuri-
bus *l. famoſi ff. ad legem Iul. Maieſt. l. 3. § 1. ff. de te-
ſtibus*, de quo dixi *in cap. 4. & 5. de præſumpt. &
in cap. penult. & fin.* & ſic Alciatus *regula 2. præ-
26 ſumpt. 7. num. 2.* verſ. *adde tamen.* † Dixit quod
qui eſt malus in vno, habet contra ſe noo modi-
cam ſuſpicionem, quod ſit malus in aliis propter
magnam connexitatem, quam habent inter ſe, †
27 vt probatur à fortiori *in cap. ſi gens Anglorum 56.
diſt.* vbi ex vna ſpecie delicti paterni præſumun-
tur filij laborare pluribus, & diuerſis delictis multis
alia addens comprobat Farin. qui *ſub dict. num. 33.*
28 verſ. *limita 3.* † Dicit vt licet ſemel malus ſemper
præſumaturtur malus, cum etiam in delictis de
præterito præſumitur in futurum, ſed non ſic eſſe
vt de præſenti malus, præſumatur etiam ma-
lus, fuiſſe in præteritum, vt declarant Al-
ciatus *dict. præſumpt. 7. num. 30.* verſ. *quarto
intellige*, per ea, quæ dixit Salicetus *in l. fin.
eod. de quæſt.* ſed non negat Maſcard. *de prob. con-
cluſ. 103. à num. 45.* vt licet non oriatur in præteri-
tum præſumptio delicti; benè tamen oriatur ſuſ-
picio per textum *in § fin. in auth. de reſt.* & per *l.
ſi is qui eod. de adulter.*

29 Quibus cauetur quod vidua fornicatrix, præſu-
mitur idem fuiſſe, marito viuente: videbis Meno-
chium *lib. 5. præſumpt. 32. à num. 19. & 44.* vbi la-
te pro, & contra agit Alciat. *dict. reg. 2. præſumpt. 9.
30 in fine.* † Dicentes de præſenti etiam in præteri-
tum aliquo modo præſumi.

31 Relatam regulam, vt conſuetus delinquere
acrius puniatur, procedit in maioribus 25. annorum
ſecus in minoribus, quibus delicta non grauari ex
iteratione ſenſit Ioſeph. Ludouic. *in deciſ. Lucana
17. à num. 81.* allegans Cletum *in praxi quæſt. 60. in
32 princ.* ibi: *Sed in omnem caſum*, † vbi quidam pueri,
qui paſſi ſunt ſe carnaliter cognoſci, non fuerint
flamis combuſti; & ſic pœnâ ordinariâ puniti, ſed
tantùmmodo fuſtigati; & licet Carrer. *in practic.
crim. tract. de homicidio §. circa igitur tertium*, qui-
ex cauſis pœna augeatur *num.* 11. poſt Marſil. *in
ſingul.* 378. in fine minori ex reiteratione non au-
33 geatur pœna corporalis. † Sed contrarium dicen-
dum erit, vt tradunt Hypolitus Rimin. *conſ. 245.
num. 3. lib. 3.* & Farinac. cum eo *dict. quæſt. 23. n. 34.
& quæſt. 92. à num. 138. de pœnis temper.* dum di-
cunt quod licet minor ex quocunque iterato de-
licto, non poſſit pœnâ ordinariâ puniri, ſed mitius
cum illo agi debeat, poſſit tamen propter iteratio-
nem pœna aggrauari, etiam corporalis, à qua non
diſſentit Clarus *ſupra*, poſtquam vult poſſe im-
poni pœnam fuſtigationis, quæ corporalis eſt il-
lis pueris, qui ſæpius paſſi ſunt, ſe carnaliter cog-
noſci. Et hæc amplius intelliges ex his, quæ dico
infra in tit. de delictis puerorum.

Ad ſecundam partem, nùm pro delictis leuibus 34
repetitis debeat ſic aſſuetus delinquere, grauius pu-
niri, & videtur quod non: nam leuia, & minima
delicta non ſic conſiderantur, vt ex repetitione
grauiora fiant; nec enim in foro animæ plura
peccata venialia tranſeunt in mortale: quare vi-
detur benè amplecti Carrerus *in pract. crim. in tr.
de homicidio §. circa dict. num.* 11. poſt Marſill. *in
dict. l. ſingulari 378. in fine num. 5.* ita docet Farinac.
dict. quæſt. 23. num. fin. † Dicens non obſtare quod 35
in furtis etiam minimis, pœna augetur, & iam
vſque ad mortem ex eo quod dicunt Grammatic.
voto 9. num. 25. & voto 17. num. 5. Couar. *lib. 2. var.
reſ. dict. cap. 9. n. 7.* Maſcardus *concluſ. 838. num. 6.
de prob.* Anton. Gomez. *dict. c. 5. ſub n. 8.* Octauiani
Vulpelios *reſp. 16. num. 3.* Sed reſpondetur quod
etſi in furtis minimis ita contingat non ex eo ſit in-
ferendum generaliter ad alia delicta; quia furtum
ſemper de ſui natura reputatur turpe, & graue de-
lictum, etiam quod minima res furto ſubtrahatur
Farin. *dict. num. fin.* cum Carrero. † Dicens ideo 36
ſolùm ex iteratione delictorum grauium, pœnam
augeri, non autem minimorum, aut leuium, ſub-
dentes amplius quod in pœnis impoſitis ipſo iure
pœna non augetur propter iterationem delicto-
rum.

Et facit in furtis; nam quantumvis regula ve- 37
ra ſit, vt ex multis peccatis venialibus, non fiat
vnum mortale & reſpectu plurium furtorum mi-
nuatim factorum dixerit Angelus *in mor. cap. 9.
folio 74.* eo quod nemini furans minuatim grauem
iniuriam infert tamen adhuc dici debet vt qui à
pluribus ſurripit quantitates paruas quibus vnam
facit magnam, peccat lethaliter cum obligatione
reſtituendi, vt docent Sotus *lib. de Iuſtitia 9. 3.
art. 3. ad 3. puncto 2.* Corduba *in ſumma quæſt. 3.*
Petr. Nauarro *de reſtit. lib. 3. cap. 1. num. 57.* Aran-
go. *2. 2. quæſt. 67. art. 7.* Villalobos *in ſumma p. 2.
tract. 13. diſ. 4.* de quo etiam ſunt videndi Meno-
chius *de arbitrar. caſu 72. num. 12.* Pichard. *in §.
Gallinarum inſtit. de rerum diuiſ.* Farin. *dict. q. 167.
ex num. 76. & quæſt. 174. ex num. 70.* Molina *de Iu-
ſtitia tom. 3. diſp. 685. & 689.* Leſſio *de Iuſtit. lib. 2.
cap. 12. dubio 7. 8. & 9.* Ægidius Trullench. *in Deca-
log. lib. 7. cap. 5. dubio 2. num. 6. & 8. & Rub. 4. per
totum*, Baëza *de inope debitore cap. 12. num. 10.*
Etenim axioma iuris vulgare vt de minimis non
curet Prætor *ex l. ſcio ff. de integr. reſtit. l. 4. in fine
ff. de ædilitio edicto*, late Craueta *conſ. 182. num. 14.
& 15.*

Verùm quia iterum pungit difficultas ex textu 38
in cap. vnum §. in nomine autem criminis diſt. 25.
vbi dicitur quod, *Humanum eſt peccare, Angeli-
cum ſe emendare, & Diabolicum perſeuerare*, &
propterea peccatum veniale geminatum fieri mor-
tale, videtur vt etiam generaliter aſſiduitas pec-
candi, ſiue delinquendi tranſeat ad maiorem
pœnam, & iam in venialibus, & paruis, quan-
tumvis dicat Couar. *lib. 1. var. cap. 1. num. 2.* quod
leuitas materiæ excuſat à mortali; ergo regula
debet etiam procedere ex dicto textu in delictis
minimis repetitis; quia vt dicunt Decius *in cap.
cum non ab homine de iudiciis num. 7.* Hypolitus,
ſingul. 338. Barboſa *in dict. cap. vnum num. 4.* per
gloſſam

gloſſam ibi criminale, aſſiduitas in criminibus
magis punitur, cum propter conſuetudinem de-
linquendi augeatur pœna; itaque illam extendi
etiam ad læuia repetita, ſicut procedit in magnis,
ſeruato tamen modo pœnæ iuxta arbitrium
culpæ.
40 Quare ego exiſtimo hæc omnia quoad forum
externum, & punitionem iudicialem modo expo-
ni ſequenti, ſcilicet, vt cum agitur de iure ſpeciali
contra iuris communis regulas, putà per viam re-
ſtitutionis in integrum nulla ſoleat de minimis
eſſe Prætoris cura: nam pro modica læſione à iure
41 communi oon recedimus, † ſic exiſtimo procede-
re regulam relatam dict. l. ſcio, & l. ſi oleum, §. vlti-
mo ff. de dolo, & in l. res bona ff. de contrah. emp. &
alij ſimiles, ſed vbi agitur de iure communi, du-
bium non eſt, vt etiam de minimis curetur iuxtà
iura ſic intelligenda in l. 1. §. illud ff. de coniugio cum
emanc. liberor. & in l. quamvis, ff. & in poſſeſſ. legat.
& l. 1. §. cum dicitur, ff. ſi cui plusquã, l. ſi proprieta-
rius in fine primi reſponſi, verſ. eadem, ff. de damno
infecto, etiam ſi ſumus in pœnalibus, putà in furto
quod committitur in Anſere, vel Gallina, vel vno
Ouo, l. naturalem, §. Gallinarum, ff. de acquirendo
rerum Dom. dict. § Gallinarum inſt. de rerum diuiſ.
ita Bartol. num. 1. verſ. nota quod de minimis, Albe-
ricus de Roſete col. 2. num. 1. ad dictam l. ſcio, Imo-
la in cap. maioribus col. 1. num. 3. verſ. & poteſt adde-
re de prab. Curtius Iunior in auth. præterea col. 3.
num. 8. verſ. tu conſidera, cód. vnde vir, & vxor, &
alij, quos refert, & ſequitur, Rendina in promp.
recept. ſent. tom. 1. tit. 100. num. 13. Andreas Gailius
lib. 2. obſeruat. 102. num. 4. Andreas Ferrar. lib. 1.
rerum quocid. cap. 1. cum aliis, quos refert Oſuald.
ad Donel. lib. 21. comm. cap. 9. litt. C, verſ. ſed &
42 vulgaris diſtinctio eſt. † Vbi latè quod in pœna-
libus axioma procedat, & Sebaſtian. Medicis de
regulis iuris regula 5. per totam, aſſignat caſus infi-
nitos, in quibus minimum attenditur, Hieronym.
Bucaton. de diſ. inter Iudicem crim. & ciuilem,
diff. 167. num. 8. vbi pro regula conſtituit, quod mi-
nima in delictis, & pœnalibus ſunt in conſidera-
tione: lariſſimè Camill. Gall. de verb. ſignif. lib. 10.
43 cap. 2. num. 9. & cap. 25. num. 31. † Vbi quod mi-
nimi ratio habetur quando abſurdum ſequeretur
& num. 8. quando per minimi conſiderationem
fieret præiudicium rebus maioribus: & num. 22.
& 23. quando diſpoſitio loquitur conditionaliter;
& num. 24. quando aliquid pro forma requiritur,
cum formæ nihil addi, vel detrahi poſſit: & n. 25.
quando minimum ad maiorem ſummam re inte-
gram requiritur: & num. 16. quando eadem pro-
portionaliter in minimo, quæ in magna militat ra-
tio: de quo vltimo Sabaſtian. Medicis dict. reg. 5.
num. 4. & Marius Giurba de conſuet. Meſſaneus,
cap. 6. gloſſa 6. num. 11. Barboſa axioma 150. vbi
alia tradit videnda.
44 Vnde euenit vt ſicut grauiora; & atrociora
delicta grauius puniuntur, vt patet ex dictis, &
docet idem Barboſa axioma 68. num. 4 vbi qua
menſura, & dicat etiam num 6. vt delictum con-
tinuatum, grauius puniatur cum Alex. Beroio,
Siluano, Claro, Hyppolito, Caſtaneo, Men-
chaca, Perez, Sebaſtiano Næuio; & Farinac. in
praxi crimin. p. 4. conſ. 30. num. 67. vbi addit litt. R,
& num. 129. Giurba conſ. crimin. 47. num. 3. Carol.
de Graſſis exceptione 14. num. 33. & ſequentibus,
vbi de exceptione ad ſtatutum excludens omnes
exceptiones, Cardin. Tuſchus tom. 2. littera D,
45 concluſ. 163. per totum, † vbi num. 11. ſubdit
quod homo facinoroſus ex multis delictis, etiam
diuerſis aggrauatur apud iudicem, vt poſſit pœ-
nam augere ſecundùm qualitatem criminum mul-
tiplicium, Antoo. Monach. deciſ. Lucen. 54. num. 8.
& 9. † Vbi quod delictum ſæpius reiteratum, fit 46
maius, & ſolitus delinquere, grauius peccet,
† imo delictum pluries commiſſum, ſeu reitera- 47
tum, tot inducere delicta, quot ſunt reiteratio-
nes, ac proinde tot requiri purgationes, & tot
pœnas imponendas eſſe, vt ait Geminianus conſ.
106. à num. 5. † Ergo cum ex dictis num. praced. 48
eadem militer ratio iuris communis de minimis
delictis, ac in grauibus repetitis, ſequitur dicen-
dum, vt proportionabiliter quoad pœnas aggra-
uandas debeat etiam iudex arbitrari in minimis, &
paruis delictis, ac in grauibus repetitis, aſſuetis,
& continuatis.
Pro complemento notabis quod ſi quis à pri- 49
mis delictis patratis triennio ſteterit, in quo nul-
lum aliud delictum admiſerit eiſdem ſpeciei, ge-
rens ſe per dictum triennij tempus benè, & lau-
dabiliter, tunc ceſſet præſumptio quod ſemel ma-
lus, iterum præſumatur malus, textus eſt in §.
ſancimus, verb. nequaquam, & ibi Angel. in auth.
de Monachis, ibi: Triennalis temporis teſtimo-
nium, & collat. 1. ſic cum Rom. Mandoſ. Cornco,
Menoch. & aliis infinitis, Farin. in praxi dict.
quæſt. 23. à num. 26. vbi num. 27. cum aliis multis,
† dicit quod ſi inquiſitus, qui alias fuerit malæ 50
famæ probauerit per triennium ſe benè vixiſſe,
fuiſſeque bonæ vocis, & conuerſationis, & famæ,
illa mala fama contra illum probata nihil ei no-
ceat; quia cenſetur in totum purgata: ſic cum
Saliceto in l. ſi minorem poſt num. 1. ff de in integr.
reſtitut. Maſcard. de probat. concluſ. 222. num. 12.
alios referens; etenim Gomezius in regul. Cancel.
reg. de triennali in fine, verſ. nec mirandum, Car-
dinal. Aluarus in lucubrat. ad Bartol. in l. Caſſius à
num. 17. ff. de ſenatorib. Maſcard. concluſ. 465. à
num. 10. & plures alij, quos ſequitur Farinac dict.
quæſt. 3. num. 27. 28. & 29. dicunt vt eo tempore ſic
præſumatur de malo effectus bonus; imo dicit
Menochius de præſumpt. lib. 5 præſumpt. 32. a n. 31.
in tantum procedere etiam quod emendatus in
iſto triennio non feciſſet magnam pœnitentiam
in Monaſterio, ac etiam quod non probaſſet ſe
abſtinuiſſe ab illo delicto quando ſibi occaſio ve-
nit; & num. 19. vbi quod iſtud triennium currat à
die habitæ gratiæ, ſeu condemnationis.
Et ſic & iam dico cum Geminiano conſ. 106. à 51
num. 5. delictum continuatum non effici plura,
quando interuenit medio tempore, vel abſolutio,
vel alia prouiſio; prout illum refert Cardin. Tuſ-
chus tom. 2. littera D, concluſ. 169. per totam, vbi n. 9.
poſt Socinum conſ. 62. à num. 8. lib. 1. limitat, & de-
clarat; & num. 7. poſt Petrum de Ancharran. con-
ſuet. 4. limitat prædicta in his quæ non ſunt reite-
rabilia, vel in iis, quæ reſpiciunt aliquem titu-
lum præcedentem, Barboſa dict. axioma 68.
num. 8.
Ad tertiam quæſtionis partem, quando dican- 52
tur delicta pluries commiſſa. Et quando, vel vni-
ca, vel pluribus pœnis puniantur breuiter ex iam
adductis reſpondeo ſub diſtinctinne, ſuppoſita
regula textus in l. nunquam plura delicta ff. de priua-
tis delictis, quatenus generaliter probat quod
plura delicta, non vnica, ſed pluribus pœnis plecti
debent quæ procedit non ſolùm in delictis vnius. ſi
generis ex interuallo commiſſis; in quibus nulla
eſt difficultas ex eo textu vbi Doctores, ſed etiam

in delictis diuerſi generis, ſimul, & eodem tempore commiſſis: vt quoties ex iteratione criminis ſimul, ſioe ſtatim, ex interuallo diſtincta, & diuerſa oriuntur crimina, quæ oon vti vnicum, ſed tanquam plura crimina punienda veniunt; idemque procedet in pluribus percuſſionibus, ſeu vulneribus alicui illatis: pro quibus ſic percutiens, vel vulnerans ex interuallo, puniendus ſit pro numero percuſſionum illatarum, & vulnerum, DD. per textum *in cap. 1. de pœnis, & in cap. Apoſtolicæ* verſ. *de ſeruit*, & ibi Ancharran. *in 6. notabili de re iudic. & in cap. ſicut*, ibidem Bartol. *in l. inficiando*
53 *infans num. 5. ff. de furtis.* † Vbi propterea ſcribit pluries delinquere eum, qui eodem die ex interuallo aduersùs legem pretium vini definiĕtem, adiecta pœna, pluribus, vel eidem certas, & diſtinctas vini menſuras vendiderit; & ſic etiam procedere omnes fatentur, vt indicare videtur gloſſa *in dict. l. nunquam*, præſertim quando propter iterationem delicti reiteratur læſio partis offenſæ, cum multis Farinac. *in praxi crimin. dicto cap. 22.* vbi *n. 5.* ampliat in pluribus delictis commiſſis ad eundem finem, & effectum, quæ ſiue amplius ſint diuerſi generis, ſiue eiuſdem, ſiue tam ex interuallo patrata fuerint, plura reputantur delicta, & non vnica; indeque pœoæ multiplicationem ſuccedere argum. textus *in l. ſi adulterium cum inceſtu in princip. ff. de adulter. & in cap. cum pro cauſa de ſent. excommunic.* gloſſa *in dicta l. nunquam, & in illud § fin. ff. ad Leg. Aquil.* & licet Socinus *conſ. 62.* & relati à Bertaxolio *in conſ. 114. n. 2. lib. 1. & conſ. 520. lib. 2.* boc vltimum non amplectantur; ſed Didacus Couar. *variar. lib. 2. c. 10. ſub num. 8.* verſ. *hactenus*, & ſub verſ. *ſecundo & illud cenſeo*: ibi etiam ſi reperitio crimimum fiat ad eundem effectum, docet relatam noſtram ſententiam, & plures alij quos ſequitur idem Farin.

54 Relata verò regula limitatur primo quando ex vnico ictu plura vulnera inferuntur, vt puta cum uidente, ſeu alio inſtrumento biſurcato; quia tunc licet plura ſint vulnera, ſed reputaotur pro no crimine pro quo tantùm ponitur pœna, dixit in practica ſeruari Viuius *in comm. opin.* ſub verſ. *ſtatutum imponens*: & ſic amplectitur idem Farinacius *dict. quæſt. 22. num. 16.* contra Clarum, & Io-
55 ſeph. Ludouic. *in deciſ. Lucenſ. 61. num. 3. in p. 1.* † Item idem Farinacius *num. 17. & 18.* idem decernit in delictis ſucceſſiuis, etiam ſi ſint plura: nam iſta vnâ tantùm pœna puniri debent, etiam quod plura ſint, & ex interuallo commiſſa iuxta textum *in dict. l. ei §. infans ff. de furtis*, vbi exiterata rei furtiuæ cootractione, vnicum tamen & non plura
56 ſunt furta vt etiam conſiderauit D. Moſcoſo in præcitato ſuo manuſcripto quatenus exculpat coontinuatiooem furandi contra fiſcalem prætendentem pœnâ mortis puniri hominis iam relatos ſicut puniuntur ei, qui tria patrarunt furta tribus vicibus ſeparatis; quia vt conſiderat cum Giurba *conſ. 93. num. 9* ſic conſiderante pro quodam latrone in quem fiſcalis maximopere prædictam infligi pœnam curabat; eo quod plura feciſſet furta. Cui ſatisfaciens Giurba reſpondet verbis ſequentibus, *Non obſtat primum*; quia vnum eſt factum eodem cootextu, & propoſito continuatum; licet diuerſis horis, diuerſiſque vicibus eidem, aut diuerſis Dominis ſurripuerit reus ſic comprobans cum Bart. Baldo, Bartazolo, Belogneto, Baronio & aliis quibus addo furta Macellariorum, & Tabernariorum publicè carnes, & vinum minutatim vendentes, & paruas quantitates quotidie furantes ab vno, & diuerſis. † Et facit ad idem *l.* 57
maritus, §. ſex menſium, ff. de adulter. vbi pariter quod ex continuatione adulterij cum vna, & eadem perſona, vnicum reputatur adulterium gloſſa *in l. vulgaris in verbo fuerit, ff. de furtis*, quæ dicit in ſpecie quod licet cum quis alienam vxorem pluries cognouerit continuatione nequaquam plura videantur adulteria; ſit tamen talis continuatio, vnicâ tantùm pœna punienda, pluribus comprobat contra alios idem Farin. qui
num. 19. † Limitat quando delicta diuerſi ge- 58
neris etiam ſunt patrata, oon ex interuallo, ſed eodem tempore ad eundem effectum; quia tunc maius delictum abſorbet minus: & late agens ad vtranque partem curans multis declarare exmplis *ſub num. 25.* reſidet in hac reſolutione contra alios ſed dicit vt licet ea pœna ſit vnica; bene tamen poſſit aggrauari ab aliis delictis ad principale delictum; licet non de neceſſitate coocurrentibus. † 59
Itaque *n. 26. 27. & 29.* exornat dicens vt falſitates plures ad eundem finem commiſſæ, vnicâ puniantur pœnâ; ſecus ſi ad diuerſum finem, & in diuerſa cauſa.

Item etiam procedere ait quando plures iniuriæ 60
eodem impetu illatæ ſiue eiuſdem, ſiue diuerſi generis ſint quæ vnicâ pœnâ punienda veniunt.
† Ideoque procedere quando blaſphemiæ plures 61
eodem impetu in Deum prolatæ ſunt; & ob id idem Farinacius hæc multis comprobans ait *n. 21. 23. & 24.* prædicta regula procedere; dummodo plura ea delicta, vulnera ſiue iniuriæ teodant ad eundem finem neceſſarium. † Et ob id *num. 20.* 62
magis declarans dixit quod vulnerans cum inſultu & armis, tenetur vnica pœna, ſcilicet vulneris, non autem inſultus & delationis armorum; quantumvis delatio armorum de per ſe vnam pœnam conſtituat, & inſultus aliam cum vtraque in effectu vulneris concurreret.

Et ſecundùm hæc exiſtimo limitari prædictam 63
regulam generalem, aliàs inquam ſecundùm regulam erit reſpondendum: nam ſemper pluribus pœnis, plura delicta eruot punienda, etiam ſi ſint momentanea cum iam tunc dicantur diuerſa, idem Farin. *d. q. 22. ſub n. 17. in princ.* perea, quæ *n. 4.* pluribus Doctoribus comprobauit qui *n. 30.* ampliat illam vt procedat in omnibus caſibus in quibus plura delicta pluribus poniũtur pœnis, ſi tamẽ pœnæ ſint reiterabiles, & compatibiles vt putà in pecuniariis, vel in pœnis exilij ad tempus impoſitis à lege, vel ab homine: nam tunc poteruot multiplicari, tam in quantitate pecuniarum quàm in exilij tempore pro quantitate delictorum. † Se- 64
cus inquam in pœnis non iterabilibus, & inter ſe incompatibilibus, vt putà vbi pro vno delicto eſſet imponenda pœna mortis, & pro alio pœna flagitionis, & triremium, vel pecuniaria.

Nec huic reſolutioni obſtant Doctores *in l.* 65
omnes cod. de delat. lib. 10. Angel. *in dict. l. nunquam plura, ff. de priuatis delictis*, Annania *in cap. fin. de colluſ. detegenda*, Carrer. cum aliis *in practica crim. tract. de homicidio, §. circa ſecundum iuxta legem Monſi num. 44.* dicentes quod quando concurrunt plures pœnæ, vna ſcilicet maior putà *mortis*, altera minor, ſit incipiendum à pœna minori deiude deueniendum ad maiorem & de facto ſeruari teſtetur Cæpola *in auth. ſed nouo iure, n. 42. cod. de ſeruis fugitiuis*, ex Bart. *in dicta l. omnes*, incipiendo v.g. à pecuniaria pœna progrediens ad verberationem, triremes & exilium, ac

deinde ad mortem : tamen idem Farinacius *dict.*
quæſt.22.ſub num. 31.clamans , ait valde ridiculum
fore , ſi temporibus hiſce , hæc praxis eſſet in viri-
di , etſi fateatur vidiſſe iuxta Cæpolam *dict. n.42.*
vt antequam furca ſuſpenderetur quidam ei de-
linquenti manum fuiſſe prius amputatam in loco
commiſſi ſceleris : & amplius dicit aliquando vi-
diſſe in quibuſdam delictis , & mali exempli reos
prius fuſtigari, deinde vel relegari vel ad triremes
tranſmitti, vt puta in his qui committunt aliquam
magnam falſitatem , vel Cameram Apoſtolicam
defraudant & his ſimilibus arbitrio boni pruden-
tiſque Iudicis.& in aliis etiam atrociſſimis,vt puta
aſſaſſinis , qui mediante pecunia aliquem magnæ
authoritatis virum occidunt in eius Domo animo
ipſum derobandi. Tamen idē Farinac.cum relatis
Doctoribus concludit hanc pœnarum multiplica-
tionem ſic receptam eſſe,non ex mutiplicitate de-
lictorum , ſed propter criminis atrocitatem & vt
facinoroſi perterriti ab atrocitate pœnarum ,
abſtineant ſe ab atrocibus delictis.

66 Dubium vero eſt an regula procedat in delictis
commiſſis , etiam eodem tempore , quando
ſcilicet ex quolibet delicto , reſultat effectus di-
ſtinctus & ſeparatus veluti cum quis percuſſerit
aliquem aut vulnerauerit pluries Bartol. *in dict. l.*
*nunquam plura poſt num.*4.& poſt Dinum & vltra
Alban. dixit vt teneatur de pluribus percuſſioni-
bus , & vulneribus ad pœnam, quæ à lege vel
ſtatuto cuilibet vulneri , ſeu percuſſioni inflicta
eſt ; itavt pœna ſit multiplicanda pro quantitate
vulnerum & percuſſionum,& addit quod aliàs
eſſet deſtruere totum mundum , Paul. de Caſtro
in dicta l.quicumque num.4. cod. de ſeruis fugitiuis
Anania *in cap.in tantùm num.5.de colluſ. detegen-*
67 *da* , & alij. † Sed Bald.*in dict. l. quicumque n.5.*
Ioannes Andreas *in regula in delictis.de regul.Iuris*
*in 6.*Couar.*dicto lib.2.variar.cap.*10.*num.*10. verſ
quartum ſi eiuſdem actus , & in verſ. *ſexto his præ-*
miſſis ,& alij dixerunt in iſto caſu vnum tantùm
crimen cenſendum eſſe & non plura ſaltem quoad
publicam vindictam, & punitionem;licet propter
reiterationē percuſſionum , aut vulnerum grauior
ſit imponenda pœna,vt videtur probari *in dict. l.*
illud §.fin ff.ad leg. Aquil.& vt ſenſit gloſſa *in dict.*
l. nunquam plura,in verſ. *ob aliud* , ad finem , ibi
etiam Angel. *in 2.col.* vbi ſcribit ita ſeruari in to-
68 to orbe. † Verùm Iacob.de Arena *in l.apud La-*
beonem §.conuitium ff.de iniuriis , diſtinguit de ſta-
tuto loquente in rem , vel in perſonam vel impo-
nendo pœnam vulneranti , vel percutienti , vt
hoc in caſu vera ſit proximè ſecunda relata opinio
ſed quādo pœna imponitur in rem,veluti pro quo-
libet vulnere , pro qualibet alapa vel qualibet per
cuſſione tūc pœna multiplicetur ſecundùm primā
opinionem : tamen Clarus *in praxi q.*84. verſ.*ſcias*
etiam , & verſ.*hæc autem* , Cardin. *in clem.* 1. §. *ſi*
qui de priuilegiis indiſtinctè, ſiue lex, aut ſtatutum
loquatur in rem, ſiue in perſonā ſemper ex reite-
ratione delictorum eiuſdem generis, etiam eodem
tempore ſequuta imponi debere dicunt plures
pœnas pro quantitate delictorum.

69 Ego tamen exiſtimo dicendum , vt ſi in lege,
vel ſtatuto imponatur pœna pro qualibet v.g.ala-
pa , ſeu vulnere tunc ſolùm,non habita diſtinctio-
ne , pœna debeat multiplicari ex illa particula
qualibet , ſeu *quolibet* ; quæ ſeparatim per omnia
prædicta ſeruatur , & actum inſolidum ſignificet
ſecundùm gloſſam,Bartol.& Doctores *in l.ſi plu-*
ribus ff.de leg.2. cum aliis per Rolandum *conſ.* 70.
num.44. volum.3. Socinus *conſ.* 50. *à num.*1. *lib.*1.
Oſaſcus *deciſ.pedem.*23. *num.*11. † Quod ſi lex 70
vel ſtatutum loquatur ſimpliciter non adiecta illa
dictione , tunc ſiue in perſonam , ſiue in rem; di-
cendo tantùm pro vulnere , pro alapa , vel per-
cuſſione ſoluantur ſcuta centum ex reiteratione
delictorum eodem tempore , tunc reuera vnam
tantùm pœnā conſtitui voluiſſe Legiſlatores cre-
dendum eſt pro multiplicatis vulneribus , alapis,
& percuſſionibus , ac pro vno tantum cum omnes
illæ actiones prouenant ab eodem motu delin-
quentis abſque interuerſione actus. Sed non nego
poſſe pœnam grauiorem imponi , etſi non plures
vt poſt alios hanc difficultatem agitantes reſoluit
Farinac.*dict.quæſt.*21. in praxi legendus *à num.* 8.
12.*&* 13. † Qui *num.*14.*&* 15. addit , vt quando 71
pœna delicti non eſt determinata à iure , vel ſta-
tuto , ſed eſt arbitraria, veluti iniuriarum pœna,
quæ regulariter eſt arbitraria , tunc ob publicam
vindictam , & opinionem , non , niſi vnicum ori-
ri delictum quoad pœnam , credit ; licet forſan
dicantur reſultare delicta ex pluribus percuſſioni-
bus , ſeu vulneribus , ſeu alapis in continenti , &
eodem tempore inflictis. † Et in terminis quod 72
alapa puniatur pœnâ arbitrariâ , etſi extendi
queat vſque ad mortem quia eſt atrox iniuria do-
cent ex multis Pichard. *in manuduction. p.*3. §. 4.
*num.*6. Valenzuela *conſ.*142.*tom.*2.*ex num.*55. Bar-
boſa *in cap.*11. *de pœnis num.*5. conſiderata tamen
perſona inferentis hanc iniuriam , & eam reci-
pientis , & loco, vbi fuit illata Aillon. ad Anton.
Gomez.*lib.3.variar.cap.* 6. *ſub num.*5. † Addens 73
vt in dubio iniuria non præſumatur facta Iudici,vt
Iudici , ſed vt priuatæ perſonæ.

Ad quartam quæſtionis partem,an conſuetudo 74
peccaminoſa vincat legem , reſolues ex traditis
*ſupra in Rubrica ſub quæſt.*4. *&* 5. & ex *infra* di-
cendis.

QVÆSTIO III.

An conſuetudo poſſit vincere legem na-
turalem , ſeu legem Diuinam aliquan-
do. Et quid de lege poſitiua ? Et an
conſuetudo poſſit abrogare legem
prohibentem conſuetudinem contra-
riam. Et an detur conſuetudo aliqua,
quæ ex præciſa legis poſitione , ne-
queat abrogari : vbi de Epiſcopo ab-
rogante conſuetudinem ſui Epiſco-
patus ?

SVMMARIVM.

1 *Alimenta iure naturali filiis debentur* , nu-
mero 9.
2 *Homicidium iure naturali eſt prohibitum , &*
conſuetudine impunitum effici poteſt vt nu-
mero 11.
3 *Poſſeſſio iure naturali in alium transferri non*
poteſt , niſi per traditionem expenditur;
n.16.17.18.& 19.
4 *Iura naturalia ſunt immutabilia.*
5 *Lex naturalis vna eſt omni tempore , & ſtatu*
naturæ humanæ , & dicitur lex Dei , nu-
mero 8.

6 *Conſuetudo nullam habet poteſtatem, vt abroget, ſeu deroget legi naturali, vt* n.19.& 20. *niſi vt* à n.48.& 52.

7 *Naturalis lex ſemper obligat in conſcientia foro.*

9 Auth. ex complexu codic. de inceſtis nuptiis.

10 *Ius Canonicum ſequitur naturæ legem.*

11 *Homicidium in aliquibus caſibus introduci queit, dictante lege naturæ, vt in defenſionem*, n.36.

12 Cap.2.hoc tit. & n.15.

13 *Donationis cauſa formalis conſiſtit in traditione.*

14 L.Seia 42.ff.de donat. cauſa mortis.

15 *Traditio fundi, intelligitur tradita vna gleba terræ.*

16 *Poſſeſſionis adquirendi modus, ſæpè à iure ciuili procedit.*

17 *Conſuetudo, vel lex inducens modos tradendi fictos, nihil iuri naturali præiudicat.*

18 *Poſſeſſio qualiter acquiratur per actus non naturales, conſuetudine interueniente.*

19 *Derogatio iuris naturalis tunc impedit conſuetudinis valorem, quando eius derogatio peccatum eſt*, n.20.

21 *Naturale ius proprium hominibus eſt lex à natura hominum mentibus inſita: explica, vt* num.22.

23 *Naturalis legis præcepta reducuntur ad illud ius naturæ bonum faciendum, malum vitandum. Et quare dicantur prima principia*, numero 24. *& quæ illa ſint*, numero 25.

24 *Naturalis legis attributum eſt immutabilitas quoad prima principia, ſecus quoad ſecunda, vt* n.26.

26 *Præcepta ſecunda legis naturalis, ſiue concluſiones, quæ ex primis dependent in particulari, mutari queunt, propter ſpeciales cauſas impedientes obſeruantiam talium præceptorum, contingentes potius ex parte rerum quam ipſius legis, &* à n.34.

27 *Mutatio poteſt contingere dupliciter in aliqua lege vel per aditionem, vel per ablationem, &* n.30.

28 *Additio iure naturali, rectè contingere poteſt.*

29 *Ciuile ius contingit in addendo aliqua iure naturali, & Diuino.*

30 *Legis mutatio propria eſt ea, quæ contingit per ablationem legis, quæ abſolutè, nec vniuerſaliter contingit, & quare?* numero 31.

31 *Naturæ lex eſt veluti proprietas naturæ rationalis quæ non tollitur.*

32 *Lex naturalis prout eſt in Deo non tollitur, & & in homine intrinſeca proprietas non mutatur.*

33 *Præcepta naturalia negatiua pro ſemper obli- affirmatiua ſemper, ſed nunquam mutatur.*

34 *Depoſitum, etſi ad reddendum lex obliget naturalis petenti Domino, ſed non ſi petatur ad damnum Reipublicæ eadem lege naturæ*, num.38.

35 *Secretum naturale reuelari poteſt, ſi neceſſium eſt defenſioni innocentis.*

37 *Coniugi cum ſorore in caſu neceſſitatis generis humani liceret, aliàs non.*

38 *Naturalia præcepta impropriè aliquando dicuntur mutari.*

39 Cap.quemadmodum de iureiur.

40 *Lex deſinere eſſe poteſt dupliciter, vno modo per mutationem intrinſecam ipſius, alio extrinſecè per mutationem alterius; hocque modo contingere valet in lege naturæ, ſed non primo modo.*

41 *Naturalis legis nonnulli caſus videntur mutati, præcepto iuris ciuilis, vt diuiſio Dominij rerum, ſeruitutis inducta contra libertatem & alij* n.43. 44. *vbi de legitima, & matrimonio.*

45 *Teſtamentum, & donatio naturali lege fieri licent, iure ciuili nonniſi cum aliqua ſolemnitate.*

46 *Diſpenſare poteſt Pontifex in iure naturali, & Diuino non abrogando in totum, vel in parte ſed declarando eius obligationem in caſu aliquo locum non habere.*

47 *Papa poteſt ius Diuinum declarare, interpretari remittere, amplificare, augere & mutare vt* n.49.& 50.

48 *Præcepta iuris naturalis, quæ pendent à priori conſenſu voluntatis humanæ poſſunt per homines diſpenſari indirectè, ex remiſſione, materiæ.*

49 L. manumiſſiones, l. ius ciuile ff. de Iuſtit. & iure.

50 *Medicina alia præcepta tradit pro ſanis, alia pro infirmis, ſed regula medicinæ non mutatur.*

51 *Ius naturale idem ſemper exiſtens aliud præcipit in hac occaſione aliud in alia propter ſolam materiæ variationem.*

53 *Conſuetudo nihil introducere poteſt contra mandatum legis Diuinæ: & quare?* numero 54.

54 *Tacitus Dei conſenſus non admittitur contra ius Diuinum, ſicut admittitur contra ius humanum tacitus conſenſus hominum.*

55 *Conſuetudo immota cenſetur quæ contra fidem Catholicam, nihil vſurpare dignoſcitur.*

56 Cap.quanto hoc tit.n.57.

Cap. ſuam, cap. Apoſtolicam de ſimonia num.48.

Cap.1. diſt.95.

57 *Sacerdotes ſimplices ſunt incapaces miniſtrandi Sacramentum confirmationis.*

58 *Iura Epiſcopalia, etſi ſæpè præſcribi, aut acquiri valeant conſuetudine, ſed non ea, quæ Epiſcopis competit ratione ordinis.*

59 *Oblationes prohibentur conſuetudine introduci, niſi ſint voluntariæ.*

60 *Conſuetudo non valet contra ius naturale, & Diuinum.*

61 *Ius naturale qualiter dicatur dici quod in lege, & Euangelio continetur: explicatur*, n.62. 63.64.*dic vt* n.65.

65 Diſt.1.& 5.*ſummarium declaratur.*

66 *Conſuetudo dicitur forma, & quaſi alterum ius naturale, habens parem vim cum lege.*

67 *Conſuetudo præualet iuri ſcripto, vbi ſonat inturpe & eſt potentior ſtatuto, & poteſt introducere quidquid poteſt concedi priuilegio, & poteſt quidquid pactum quidquid præſcriptio & ſtatutum.*

68 *Conſuetudinarium ius videtur habuiſſe exordium, ex quo Cain ciuitatem ædificaſſe legitur, & poſtquam homines cœperunt in vnum conuenire.*

89 *Lex poſitiua dupliciter à lege naturali procedit, vel vt infallibilis conclusionis, vel per modum determinationis, & hoc modo vincitur conſuetudine.*

70 *Conſuetudo poterit vincere legem eam prohibentem: & quare?* n. 71. *& quando non,* n.72.73. & 74.

72 *Conſuetudo poteſt vincere legem eam improbantem, vt irrationabilem, quando cauſa talis improbationis ceſſat, &* n.73.

83 *Conſuetudo, quæ reprobatur non inde fit; quia eſt contra ius naturæ, aut Diuinum, ſed aliquando propter aliquam notabilem indecentiam, pericula, aut incommoda grauiora communitatis, quæcum tempore poſſunt mutari.*

75 *Conſuetudines locorum ſpeciales, non cenſentur ſublata per legem generalem poſteriorem, & quare?* num. 76. *& vide* quæſt.4. n.18. & 19.

77 Cap.1.de conſtit.lib.6.

78 *Conſuetudo, quæ præſcripta non eſt, non eſt ius, nec tribuit facultatem vtendi illa.*

79 *Conſuetudo introduci non poteſt reſiſtente Principe.*

80 *Epiſcopus poteſt tollere conſuetudinem, ſicut legem ſui Epiſcopatus.*

1 AD primam, & ſecundam difficultatem, vt plenè reſpondeas adiunges nonnulla, quæ adduxi *ſupra ſub tit. de ſumma Trinitate*; item & *in Rubrica de conſtitut. quæſt.*1. vbi de immutabilitate legis naturalis, & perpetuitate legis Diuinæ. Quibus iunctis, & aliis alibi poſitis, breuiter in propoſitis difficultatibus erit loquendum. Et quoad primum vt conſuetudo poſſit vincere legem naturalem, videtur ſuaderi ex ſequentibus: nam alimenta iure naturali filiis debentur, *l. ſi quis a liberis, ff. de liberis agnoſcendis*, ſed contraria conſuetudine poteſt tolli hæc obligatio, ſicut & lege, ciuili ſublata eſt, vt *in auth. ex*
2 *complexo cod. de inceſtis nupt.* ergo: † Secundo quia homicidium iure naturali eſt prohibitum *ex cap.*1. *cum aliis* 50. *diſt. cap* 1. *& per totum de homicidio*, ſed conſuetudine homicidium impunitum effici poteſt, vt in exercitationibus Reipublicæ, *l. qua actione* §. *ſi quis in commutatione, l. ſi ex plagis* §. *fin. ff. ad leg. Aquil. cap. dilectus cap. ſignificaſti de homicidio*; ergo conſuetudo po-
3 tens eſt contra ius naturale. † Tertio quia poſſeſſio iure naturali in alium transferri non poteſt, niſi per traditionem, *l. qua ratione* §. *hac quoque, l. traditio* 20. *ff. de acquirendo rerum Domino, l. traditionibus cod. de pactis*, ſed conſuetudine fieri poteſt, vt abſque traditione transferatur poſſeſſio; vt dixi *ſupra in cap.* 2. *hoc tit.* per textum *ibi*; ergo conſuetudo poteſt derogare iuri naturali.

4 Sed quia iam latiſſimè dixi in præcitatis locis
5 naturalia iura immutabilia eſſe, † vnamque eſſe legem naturalem in omni tempore, & ſtatu naturæ humanæ, vt inquit Ariſtotel. *lib.* 5. *Ethicorum*, ibi: vbique *& ſemper eadem*, & Cicero apud Lactantium, ibi: *omni tempore, & omnes gentes* ex ea ratione; quia hæc lex non ſequitur ex aliquo ſtatu naturæ, ſed ex ipſa natura rationali. † Ideo dicendum eſſe patet ex doctrina Iu- 6
ſtiniani, *in* §. *ius naturale &* §. *ſed naturalia quidem iura inſtit. de iure natur.* cum infinitis relatis iuribus ab interpretibus ibi: conſuetudinem nullam habere poſſe facultatem, vt abroget, ſeu deroget legi naturali, † ſic vt lex naturalis ſemper obli- 7
get in foro conſcientiæ, vt tanquam certum de fide, docent communiter Theologi ex dicto Paul. *ad Rom. cap.* 2. ibi: *Quicumque, qui ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt*, non alia ratione, niſi quia legem naturalem tranſgrediuntur. † Et 8
ratio eſt, quia hæc lex naturalis, dicitur lex Dei, quare per neceſſe omnes ea obligare dicendum eſt.

Nec obſtant relata argumenta, non primum 9
ex *auth. ex complexu*; quia reſpondetur nempè vt ſit opinio communis Doctorum quod alimenta non debentur Iure Ciuili Spuriis, vt tradunt relati à Couarru. *in* 4. *part.* 2. *cap.*8. *&* 6. *à num.*6. Lara *in dict. l. ſi quis a liberis* §. *idem reſcripſit. à num.*4. *ff. de liberis agnoſcend.* etſi Iure Canonico contrarium ſit ſtatutum *in cap. cum haberet de eo, qui duxit quam polluit per adulter.* copioſè Bartol. *in l.* 1. *p.*4. *à num.*64. *ff. ſoluto matrim.* idem ſequitur *lex.* 5. *tit.* 19. *p.* 45. etenim filiis deberi alimenta iure naturali palam eſt; ſic vt non obſtante quacumque lege ciuili, & naturali, contraria ſemper illa deberi dicendum ſit, Fellus Ferri. *in l.*10 *Tauri num.*7. ſic vt ius canonicum in hac parte debeat obſeruari in vtroque foro, vt dicit Fortunius *de vltimo fine iuris à num.* 109. Ripa *in l.* 1. *n.* 66. *ff. ſoluto matrim.* Matienc. *in l.*8. *tit.* 8. *lib.* 5. *recopil. gloſſa* 1. *à n.* 1. † quia ius canonicum ſequitur na- 10
turæ legem.

Nec obſtat ſecundum; quia etſi homicidium 11
lege naturæ prohibitum ſit ex his, quæ notaui in præcitatis locis, & inſuper latè dico infra *in tit. de homicidio.* Sed quia in aliquibus caſibus introduci queit, diſtante eadem lege naturæ, ſequitur, vt abſque vlla mutatione illius legis procedat, ſed tantùm ex parte materiæ, vt explicat Auguſtin. benè exemplo, quod de ſe bonum eſt; quamvis infirmum malum non fit mutatio ex parte boni, ſed ex parte ſubiecti recipientis, de quo videndi ſunt Couarru. *in clem. ſi furioſus* 3. *part.* §. *vnico, n.*2. & alij.

Nec obſtat tertium ex deciſione textus *in dict.* 12
*cap.*2. *hoc tit.* vbi propoſitum eſt conſuetudine Regni Datiæ, ſine traditione transferri rei donatæ poſſeſſionem, † quod difficile eſt, cum in 13
iure noſtro formalis cauſa donationis in traditione conſiſtat, vt notat Gomezius *in l.* 45. & patet ex *l.*47. *tit.*28. *part.*3. quamvis receptum ſit ex fictis traditionibus iure antiquo, Dominium ex donatione transferri, de quo Duaren. *ad titul. de donat. cap.*4. Cujacius *lib.* 19. *obſeruat. cap.* 18. † Nec 14
obſtat textus *in l. ſeja* 42. *ff. de donat. cauſa mortis*; nam ex eo quod Iuris conſultus traductionem, & vſusfructus, reſeruationem, vel inductionem in fundum vacuum interueniſſe proponat, non ſequitur, vt is, qui rem donando, vſumfructum ſibi ſeruando, non videatur rem tradidiſſe.

Et quia *ſupr. in dict. cap.* 2. *de nonnullis fictis tra-* 15
dendi modis, dixerim, & de illis, & aliis loquantur Accurſius, *in l.* 3. *ff. de acquirend. poſſeſſ* Tyraquel. *de iure conſtituti* 1. *p. num.*25. *&* 3. *p. limit.* 1.6. *&* 7. Gomezius *in dict. l.* 45. *Tauri à n.*55. Rebardus *in* 22. *tabulis cap.*6. Briſonius *lib.* 1.
ſelect.

Digitized by Google

3 Etenim Zaſius conſ.14. à num.106. & conſ. 15.
num.51.& Doctores per diſtinct.8. & cap.non de-
bet de conſanguinit.& ex noſtro textu dicunt quod
peccata quo diuturniora, & grauiora ſunt; &
4 addit Craueta conſ.314.num.4.& 5. † quod praua
conſuetudo temporis curſu non firmatur: & ob
id ait Stephanus Natten. dict. num. 1. quod Ca-
rol.V.art.118.conſtit.crimin.abrogarit multas con-
5 ſuetudines. † Etenim, ſi vt inquit Boët.4.conſo-
lat.4. nequitia miſeros facit, ſequetur inde, vt
miſerior ſit diuturnior, cum peccatum, quo an-
tiquius eo grauius eſſe ſoleat, Craueta conſ. 146.
num.4.& dict.conſ.314.num.5.vbi loquens de con-
ſuetudine nutritiua peccari, dicit nequidem anti-
quiſſimo tempore iuberi, aut confirmari ex re-
6 gula textus in cap.1. hoc tit.lib. 6. † Quia lapſus
temporis, legem iniuſtam non validat, gloſſa in
cap. inter cætera 16. quæſt.3. Craueta dict. num.5.
qui pulchrè exornat ex Fabiano Iuſtin. in Tobian.
tract.de ſuperbia gradibus cap.9. Et ſic S.Cypria-
nus contra Pompeium Epiſcopum Stephanum
relatus ab Annæo Roberto lib. 2. rerum iudicata-
rum cap.1. dicit vt conſuetudo ſine veritate vetu-
ſtas erroris ſit; & in Iaſone volum.3.conſ.64.n.15.
temporis præſidium dicitur impium.

7 Sed Barboſa hic num. 2. cum Tyraquello de
pœnis temperandis cauſa 29. num. 3. & Zenedo ad
decretal.collect.16. num. 4. diſtinguendo explicet
quod diuturnitas temporis auget peccatum quoad
Deum, & in foro animæ, ſed reſpectu ciuilis
pœnæ, aut criminalis imponendæ, quando de-
lictum eſt antiquum, non debeat pœnâ ordinariâ
puniri, ſed mitiori per textum in l.diuturno ff. de
8 pœnis, dum aliis à Zenedo relatis. † Ideò eueni-
re addo, vt quemadmodum in foro poli peccata,
& crimina diuturnitate temporis magis ſordeſcunt
ſic in foro fori diuturnitate temporis alleuientur;
imò quandoque extinguantur, vt in l. ſi dubium ff.
de pœnis, vt declarat Tyraq. vbi ſupra qui & cau-
9 ſa 4. † docet quod conſuetudo in delictis excuſat
10 Stephanus Natten.ſupr.dict.cap.2.num.4. † Idem
dic t., referens, vt in Germania nullus propter
11 ebrietatem puniatur. † Et in aliis Regnis prop-
ter fornicationes ſimplices, nemo ſubeat pœnam;
ſic vt exclamare liceat, cum Cicer.in Verrem, O,
Conſuetudo peccandi, quantam habes iucundita-
tem in improbis, & audacibus, cum pœna obſuit,
& licentia conſequuta eſt prius. Et illud prius de-
clarat Natten.vt procedat in conſuetudine publi-
12 ca iniuſta, ſecus ſi ſit priuata. † Etenim vt ait
Seneca pudorem tollit multitudo peccatorum,
& deſinit eſſe probri loco commune male-
dictum.

13 Sed replicabis dicendo primo quod tempus ex-
tenuet, culpam, actumque commendet, vt dixit
Sa reſ.64. & ſic peccatum diuturnitate extenuari,
pœnam ciuilem augeri diuturnitate contra dictum
num.præced. Ex illo Ezechiel.cap.8.mulieres ſeden-
tes plangentes Adon idem aliorum abominationes
ſuperarint, vel magis peccarint, quàm qui ſtantes
idolo cultum exhibuere, tamen hæc non obſtare
dices, non ilud, quod tempus pœnam extenuat;
quia illud Stephanus Natten.dict.cap.2.de iuſtitia
vulnerata ſub num. 4. declarat dicens, vt praua
conſuetudo excuſat à pœna exteriori; licet non
excuſet à peccato, & culpa: ſic Barboſa in cap.
denique num.3.diſt.4. vbi plures allegat Doctores
14 † Nec ob id dices magis obſtare ſecundam ar-
gumenti partem; quia reuera quando delictum
eſt antiquum, ſcilicet commiſſum iam ſupra de-
cem annos eo caſu non debet quis puniri pœna
ordinaria vt dictum eſt, ſed mitiori, aut nulla ex
dicta l.diuturno, & l.ſi dubium ff.de pœnis, quando
ſcilicet delicta fuerunt momentanea & tranſitoria
vt homicidium, &c. & quæ ſemel ſunt perpetrata.
Verùm ſi ſucceſſiua ſunt, vt matrimonium pro-
hibitum, hæreſis, aut alia id genus, eo grauius
erit puniendus peccato quo diutius permanſerit,
vt hic reſoluit Barboſa dict.num.2. ex traditis per
Tyraquel.dict.cauſa 29.num.3.de pœnis temperan-
dis: quo in caſu debet explicari dict. cap.8. Eze-
chiel. ſicut etiam, & in iure noſtro contingit, vt
delicta, quæ tractum, & cauſam ſucceſſiuam ha-
bent, magis ſunt punienda, vt dicunt Craueta
dict.conſ.314. cum Cothon. volum. 1. reſp. 32. † 15
In quibus delictis dixit Lucas de Pena in l. ſi quis
cod. de ſeruitut. ſeueritate vtendum eſſe, addens
iuxta S. Ambroſium dicentem, vt diu in mala
exercitatione detenti non facilè corrigantur. † Et 16
ſic etiam explanari dictum ſupra, ex Farin. dicta
quæſt.18.quod conſuetudo delinquendi faciat de-
lictum magis atrox, pœnam augeat. † Et illud 17
Caſſiodori V.Epiſtol.38.nempè; † emendatio mo- 18
rum difficile luctamen, erunt, ait ſi negligantur, &
robora. Et vt amplius aſſequaris leges Farinac. de
de inquiſit. quæſt.10. ad caſus occurrentes: an, &
quando ex diuturnitate temporis pœna minuatur:
& num. 20. & 351. de pœna ſpirituali, & aliàs à
num.84.iunctis quæ tradit Matheſilanus ſingul.77.
& ibi additio.

Ad ſecundam quæſtionis partem, an pœna ſit 19
minuenda vbi à patrato ſcelere multùm temporis
interceſſerit; quia ex dictis abundè reſponſum
præſtatur ideò tantùm adducam, & explanabo,
quæ ſolent Doctores inter ſe pugnantes cumula-
re pro explicatione dicta l. ſi diuturno, ff.de pœnis
cum textu noſtro, pugnant ergo Doctores ſuper
intellectu illius dicterij in reatu eſſe longo tempore
etenim Alciatus lib.2.parerg.cap.19. Corraſius li-
bro 2. Miſcellaneorum cap.20. Budeus in annotatio-
nibus, ad textum in dict. l. ſi diuturno, quos ſe-
quutus eſt Couarruu.lib.2.variar.reſol. cap.9. n.2.
dicunt reatus, Eſſe ſtatutum, & conditionem, in
qua rei ſunt; donec vel abſoluantur, vel condem-
nentur olim inter eos relati in conſpicua, & miſe-
randa calamitate erant capillo ſubmiſſo, quem non
antea fas erat reſcindere, quam omnium ſententiis
abſoluerentur ſqualore, & illuve confecti, prolixa
barba habitu ſordide pannoſo, & vt Budeus ait mi-
ſericordiæ aucupatore. Accurſius, verb. Bartol. &
ſequaces antiqui, docuerunt prædictæ legis autho-
ritate minuendam eſſe pœnam ei, qui crimen ad-
miſit ſi longum tempus prætetierit; quod videtur
non ita ſequuti recentiores eo quod dixerint Gra-
nius vlciſcenda crimina quæ diu impunita fuerunt,
tarditatemque vltionis grauitate, compenſandam
eſſe.

Nihilominus rectè, tam antiqui, quàm mo- 20
derni præſenſerunt quicumque iuxta diſtinctionem
iam in primo dubio relataram: nam in delictis ſemel
commiſſis, quæ in hoc propoſito noſtro momen-
tanea appellarunt, dixerunt veteres minuendam
eſſe pœnam ſumma quidem ratione, & æquitate
ſi videlicet ex eo tempore, quo crimen quis ad-
miſerit vitam ſuam, ac mores correxerit, & virtu-
tis argumentum præbuerit nam pœna conſtituitur
in emendationem hominis, vt inquit Paulus in l.
ſi pœna ff. de pœnis. † Secus tamen dixerunt in 21
delictis ſucceſſiuis; id eſt in quibus quis diu præ-
ſtiterit eo grauius coërcendus eſt veluti in hæreſi,
adulterio

Digitized by Google

adulterio , & ſimilibus ; quia diuturnitas, tempo-
22 ris, non minuit peccatum , ſed auget , † nam vt
docent textus noſter *dict.cap. non debet de conſan-
guinit. cap. cum haberet de eo , qui duxit , quam
polluit per adulterium , cap.non ſatis , & cap. cum
Eccleſia de ſimonia , cap.ſicut nobis in fine de re-
gularib.cap.ſchiſma 24. quæſt.1.* & preclare Celſus
in l. inficiando §.infans ff.de furtis , ibi : *& quid
tam ridiculum eſt, quam melioris furis conditionem
eſſe propter continuationem furti exiſtimare* , tanto
ſunt grauiora peccata , quanto diutius infelicem
animam detinent alligatam.
23 Igitur ex his videmus veteres inquam ſenten-
tiam *dicta leg.ſi diuturno* rectè percepiſſe , ſed re-
centiores eius verba rectius explicaſſe , & ne con-
trarij videantur exiſtimat Faquineus *lib.9. contro-
uerſ.cap.*38.recentiores loquutos fuiſſe de delictis,
& criminibus ſucceſſiuis ; dum probant grauius
punienda eſſe crimina, quo diutius impunita man-
ſerunt , tarditatemque vindictæ grauitate com-
penſandam. Veteres inquam de delictis momen-
taneis : nam vbi emendatio conſpicitur , non vi-
detur pœna eſſe neceſſaria ; ſed ne iuſtitia offen-
datur ſtatui poſſe dicunt , verum tamen mitior,vel
clementior ob ſpecimen virtutis editum : videbis
Tyraquellum *de pœnis temper.ſuper cauſa* 39.An-
Gomez *tit. de delictis cap* 1. *num.*7. Clarum *in
praxi crim.q.*60. verſ.*præterea poteſt*,Rolandum à
à Valle *conſ.*63.*lib.*3.*num.*10. Grammaticum *conſ.*
39.*num.*1. Afflictis *decıſ.*287. & cum hac declara-
tione tranſit etiam Theſaurus *deciſ. pedemont.*76.
*num.*6. & alij plures relati à Farinacio *de inquiſit.
dicta quæſt.*10.*num,*86.*&* ante *num.*84.vbi de præ-
dicta regula.
24 Sed quia Clarus dicta *quæſt.*60. in dicto verſ.
præterea , ſic tenens adhuc dixerit quod non vidit
ſeruari eam regulam ; nempe ea diuturnitate tem-
poris , pœna delicti ſit minuenda, præterquam in
leuibus delictis , libet bene etiam in atrocioribus
diuturnitas temporis poſſit prodeſſe ad obtinen-
dam gratiam , ſeu commutationem à Principe;
ideo potuit Farinacius , *dicta quæſt.* 10.ſub *n.*86. in
verſ. *certe* , non acquieſcere diſtinctioni iam à
nobis relatæ , dum non credit verum quod diutur-
nitas temporis in præfatis ſucceſſiuis delictis , non
minuat pœnam ; quia etſi fateatur , vt dum quis
permaneat in delicto , illud iterando , quod non
ſolùm non mitius, ſed grauius puniri debeat ; &
perinde ſequi quod ſi per diuturnum tempus ab
eo delicto ſe abſtinuerit, non debeat mitius pu-
niri ; ſed tu inquam quidquid commulat Farina-
cius , expende , vt *ſupra* & ſimul etiam cum ipſo
25 dicta *quæſt.*10.*n.*91. † quatenus dixit vt tunc de-
mum diuturnitas temporis pœnam minuat , dum-
modo delinquens ipſe à tempore delicti perpe-
trati in poſterum fuerit bonæ , & laudatæ , vitæ,
nec aliud delictum commiſerit ſecus ſi aliter cum
Tyraquello *dict. cauſa* 29. *num.*4. dicente vt non
alia ratio melior queat excogitari pro intellectu
dictæ leg.*ſi diuturno* , etiam in reo non exiſtente
in carcere, nec accuſato , quam ſi delinquens poſt
commiſſum delictum diutius ſe ab aliis delictis
abſtinuerit , magis , & potius impetu ignorantia,
infirmitate, & aliis id genus , quam dolo,& con-
ſuetudine deliquiſſe præſumendum ſit ; quia ex
ſequentibus actibus præcedens animus dignoſci-
tur , *l.ſi hoc* , qui vbi Bald.& DD.*ff.de adulter.* §.
*fin.*vbi gloſſa in verbo *vt appareat auth. de reſtit.*
& ea quæ , parit & perinde vt apparerere ſatis

emendatus videatur qui poſt delictum commiſ-
ſum benè , honeſtèque vixerit §.1. verſ. *hinc an-
nobis in auth.de Monachis* : quæ emendatio , vt
præclarè dixit Tyraquellus , operatur pœnæ di-
minutionem : tamen vbi quis poſt delictum com-
miſſum inhoneſtè viuendo , alia commiſerit ſcele-
ra diuturnitatem non operari diminutionem pœnæ
credunt relati Farin. & Theſaur. *in dict. deciſ.* 76.
*num.*5.vbi refert alios.
Quare idem quamtumvis Clarus dixerit ſolùm 26
in delictis pœnâ minui adhuc ex dictis credo quod
non aliud ſit à iure ſtatutum , non ſolùm poſſit,
ſed etiam debeat Iudex ex diuturnitate pœnam
minuere , etiam in grauioribus delictis ; propte-
reaque poſſe Iudicem iſto caſu homicidam ad pe-
cuniariam compoſitionem admittere , dicunt Af-
flictis *deciſ.*287.*à num.*1.Roland.*conſ.*63. *num.*10.
*volum.*3.ſicque procedere in homicidio Grammа-
ticus *conſ.*39.*num.*1 Bartholom. Tege *in ſuis tra-
ctatibus crim.p.*16.*num* 9.*&* 10.Boſſius *in tit. quo-
mod.proced.per action.in delictis num.*18.Carrer. *in
practica in tract.de homicid.& Aſſaſſin.§.Trigeſimo
excuſat diuturnitas*,&c.*à num.*1.Follerius *in pract.
crim.*verb.*vel carcerãtur num* 19. vbi dicitur quod
imponitur alia pœna, quam pecuniaria & Thau-
ſaur.*in dict.deciſ.*76.*pedemont. num.*1. *& num.* 2.
verſ.*& ita vidi in Senatu* , ait ſæpius ſic fuiſſe
practicatum , & iudicatum in Senatu illo Pede-
montano.
Quod ſi dubites , num dicta regula etiam lo- 27
cum habeat , quando delinquens fuit etiam accu-
ſatus , & proceſſatus, ſed per eius abſentiam non
potuit ſibi imponi pœna ; quia vt dixit Anton.
Gomez. *dict.cap.*1.*lib.*3 *variar.num.*8.*in fine*, poſt
Bartol.& Ancharran.tunc non minuitur pœna
propter temporis diuturnitatem. Tamen contra-
rium in praxi verius eſt ; nam vt dicit Couar. *dict.
lib.*2.*var.cap.*9.*ſub num.*2.ea textu *in dicta l.ſi diu-
turno*, communiter per DD. concludens vt is qui
poſt longum tempus alicuius facinoris accuſatus,
mitiori pœnâ puniatur : & Anton. Theſaur. *dict.
deciſ.*76.*poſt num.*2.Clarus *dict.quæſt.*60.verſ. *præ-
terea* , poſt Farin.*dict. quæſt.*10. *de inquiſitione ſub
num.*87.bene , † explicantes dicunt diſpoſitionem 28
dict.l.ſi diuturno , non poſſe habere locum niſi
quando reus ſit in reatu putà , vel quod ſit præ-
ſens in carcere vel quod ſit abſens proceſſatus , &
accuſatus ; quia ſi diuturnitas temporis debet di-
minuere pœnam ei , qui poſt delictum ſemper
commodè , & ſine vllo damno (cum non eſſet
accuſatus) permanſerit in loco commiſſi delicti,
& forſan ſui Domicilij , & originis quanto magis
ad fauorem eius , qui exiſtens proceſſatus , & ac-
cuſatus , diu abfuit à loco ſui Domicilij, & patria
cum tot incommodis , & damnis ; imò addit Fa-
rin. multo magis procedere , & vidiſſe in gratiis à
Principe conceſſis , ſemper rationem haberi quod
delinquens diu in contumacia , & banno extra
patriam ſordidatus permanſerit , quaſi quod com-
miſſi delicti pœna partem ſubtulerit.
Aliud in quam eſſet ait Farinac. *ibi in fine dict.* 29
*num.*87.per alia , quæ *ibi* adduxit *dict. quæſt.* 10.
*num.*28 verſ.*amplius* , quando non ſolùm accuſa-
tus , & proceſſatus eſt delinquens, ſed etiam con-
demnatus ſententia : nam tunc tenebitur Iu-
dex non obſtante qualibet temporis diuturnitate
exequi ſententiam . ſi condemnatus ad eius ma-
num deuenerit ; licet benè poſſet pœnam tempe-
rare non ex ſe , ſed Principe conſulto.

30 Iterum ſi pro maiori exornatione *dicta legis ſi diuturno* dubites quid ſit eſſe *in reatu*, iuxta iam adducta in princip. verſ. *ad ſecundam*, & quando nomen rei dicatur eſſe inter reos: aduerte in reatu tunc cicetur delinquens conſiſtere ſecundùm communem, & practicatm opinionem, quando cum præſente, vel carcerato, lis eſt conteſtata per Iudicis interrogationem, & illius reſponſionem.
31 † Item quod eo abſente reatus inſpicitur quando vigore ſtatutorum, ſeu conſuetudinis volentium, contumacē haberi reum pro confeſſo pro rei parte, ſunt propoſitæ exceptiones concernẽtes merita cauſæ. Sin autem fuerint propoſitæ exceptiones dilatoriæ, ſeu declinatoriæ non inducatur reatus, niſi Iudex ſuper illis tacitè procedendo ad vlteriora, vel expreſsè ea reiiciendo pronunciauerit: ita Clarus *in pract. quæſt.* 14. verſ. *ſed hic incidenter*, bene declarant Benedictus de Plumbin. *in l. penult. §. ad crimen à n68. de publicis iudiciis*, Marianus Socin. *in cap. 1. n. 65. de mutuis petit.* Angelus *de maleficiis*, in verbo, *& ad querelam num.* 62. Blanc. *in pract. criminal. §. datis defenſioni-*
32 *bus num. 1. & num. 2.* † Vbi videtur facete differentiam quando quis dicatur *factus reus*, & quando *receptus inter reos*, Cynus omnino *in l. 1. num. 9. cod. de his, qui accuſare non poſſunt*, Salicet. *ibidem num.* 15. Franc. Marcus *deciſ.* 715. *part.* 1.
33 Vnde iam rectè concludimus, vt cum reatus ſit ſtatus, & conditio, in qua durante accuſatione rei ſunt, donec abſoluantur, vel condemnentur: quo tempore quando præſertim ſunt præſentes, & carcerati cauſam agant ſqualore, & illuuie confecti prolixa Barba, habitu ſordido, & pannoſo miſericordiæ aucupatore, vt *ſupra* dixi, & repetit Farinacius *de inquiſit. dict. quæſt.* 10. *num.* 89.
34 *in fine.* † Merito dicendum eſt Modeſtinum *in dicta l. ſi diuturno ff. de pœnis*, decreuiſſe ob eum ſtatum, & diuturnam illam calamitatem, pœnam fore minuendam; ſecùs ergo vbi delinquens in reatu non fuerit; propterea malè, & perperam egerit: & licet ex his non admittant à nobis adductam iam diſtinctionem, Tyraquellus *de pœnis temperandis dicta cauſa 29 in fine*, additio ad Gomezium, *vbi ſup. dicto cap. 1. lib. 3. variar. num. 7. litt. C*, & Couarru. *dict. lib. 1. var. reſol. cap. 9. ſub dict. num. 2.* dicentes non adaptari ad litteram dictæ legis ſi diuturno. Tu tamen ab ea nunquam recedas; quamtumvis in verb. *reatus* admittas proximè adductam explicationem.
35 Vnum tamen notabis vt iam dixi, quod in puncto, de quo ſumus loquuti huc vſque in hac quæſtione, diuturnitas temporis erit, vel decem annorum, vt communiter Doctores relati reſoluunt, vel ſaltim annorum octo, vt voluerunt Grammaticus *conſ.* 39. Farinac. *de inquiſit. dict. q.* 10. *n.* 85.

QVÆSTIO II.

An conſuetudo delinquendi augeat pœnam delinquenti, quando, & quomodo: vbi quid in minimis. Et quando dicantur delicta pluries commiſſa Et quando, vel vnica vel pluribus pœnis puniantur. Et an conſuetudo peccaminoſa vincat legem?

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo delinquendi facit vt reus grauius puniatur.*
2 *Delictum ſæpius commiſſum, poteſt mereri pœnam capitalem; etſi tantùm ſimplex, illam meretur: explica vt* n. 3.
4 *Pœna augetur propter antiqua delicta, etiam præſcripta, & commiſſa in diuerſis territoriis.*
5 *Fur, qui duo furta commiſit ſi tertium perpetretur in diuerſo territorio, puniatur, ac ſi triplex commiſiſſet in eodem territorio*, numero 6.
6 *Delicta plura, vt vltimo agrauentur, nonnulli requirunt præmiſſam accuſationem, ſeu punitionem priorum; item vt quod ſint eiuſdem territorij; ſed tu expende, vt* num. 7. & 15. 16. & 17.
7 *Delinquendi aſſuetus quando quis dicatur.*
8 *Conſuetudo delinquendi præſumit contra reum etiam in procedendo.*
9 *Lex multùm præſumit contra eum, qui conſuetus eſt delinquere.*
10 *Delictorum frequentia, denotat incorregibilitatem.*
11 *Malus ſemel, talis ſemper præſumitur in futurum.*
12 *Conſuetus non delinquere, mitius punitur.*
13 *Punitio delictorum debet eſſe cum relatione anteactæ vitæ.*
14 *Simoniacus, quem alias vita commendat, mitius punitur.*
15 *Delicta repetita, vt grauius puniantur, quid in praxi requirant* n. 33.
16 *Furtum qualificatum, quali pœna plectitur, ex arbitrio iudicis pendet, qui aliquando pro primo vltimum ſupplicium imponit*, n. 17 & 18.
17 *Fur non punitus pro primo, & ſecundo furto poſtea adhuc pœna mortis puniri*, & numero 18.
19 *Furto quantumvis graui poteſt fur decennio ad triremes condemnari.*
20 *Pœna mortis ſtatuto poſita furanti in quantitate, iuſtis de cauſis queit moderari.*
21 *Delicta ex more mitius puniebantur, quàm legibus plecti ſolerent.*
22 *Seueritas fit ſæua crudelitas, niſi ſe cohæreat intra congruentes nocentium pœnas.*
23 *Triremium pœna eſt laborioſa nimis, vilis, & infamis, condignaque eſt hominibus, etiam qualitatis in grauibus delictis.*

24 *Malus*

24 *Malus ſemel, ſemper præſumitur talis in eodem genere mali: expende vt* n.28.

25 *Fama mala in genere alicuius hominis, facit indicium contra eum, ſi ſit in eodem genere; etſi inquiſitus, nihil reſultet, adhuc ſuſpicio oriatur.*

26 *Malus in vno habet contra ſe non modicam ſuſpicionem, quod ſit malus in aliis: fallit* num.49.

27 *Filij præſumuntur laborare pluribus delictis ex vna ſpecie delicti paterni.*

28 *Malus de præſenti non præſumitur malus de futuro, ſed oritur aliqua in eum nihilominus ſuſpicio.*

29 *Vidua fornicatrix, præſumitur talis in præteritum marito viuente.*

31 *Delinquere conſuetus acrius punitur ſi ſit maior* 25. *annorum, non è contra.*

32 *Pueri, qui paſſi ſunt ſe inuicem cognoſci, combuſti non fuerunt, ſed fuſtigati; benè tamen poſſunt puniri ex reiteratione acrius;* num.33.

34 *Delicta leuia ex iteratione non puniuntur grauius*, n.35.

35 *Furta leuia repetita grauius puniuntur: explica, vt* n.41.

36 *Delictorum grauium pœna augetur, non minimorum.*

37 *Furans plures paruas quantitates, peccat mortaliter, etſi alias plura venialia peccata non faciant vnum mortale: expendo ad forum externum, vt* numero 38. 39. & 40.

38 *Minimorum non curat Prætor; ſed qualiter* n.39.& 40.

39 Cap. vnum §. in nomine autem criminis diſt.25.

40 *Læſionis modicæ cauſa à iure communi non recedimus.*

41 L. ſcio ff. de in integrum reſtitutione, l. ſi oleum §. fin. ff. de dolo, l. res bona ff. de contrahent. emptione, l.1. §. illud ff. de coniug. cum emanc. liber. l.quamvis ff. vt in poſſeſſ.leg.eatur, l.1. §.cum dicitur ff.ſi cui pluſquam, l.ſi proprietarius, *verſ.* eadem ff.de damno infecto.

42 *Minimum in pluribus attenditur, vt* num.43. *in quibus etiam vi in grauibus arbitrabitur Iudex*, n.48.

43 *Minimi ratio attenditur, quando ſequeretur abſurdum, & præiudicium fieret maioribus rebus.*

44 *Delictum continuatum grauius punitur.*

45 *Facinoroſus homo ex multis delictis, etiam diuerſis aggrauatur ad pœnam.*

46 *Delictum reiteratum, ſæpius fit maius.*

47 *Delictum pluries commiſſum tot inducit delicta, quot reiterationes; & ſic tot requirit purgationes.*

49 *Malus ſemel ſi à delicto patrato eſſet per triennium benè ſe gerens, habetur vt bonus; &* num. 50. *vbi habetur talis à primo die ipſius trienny.*

50 *Inquiſitus bona fama repertus, non eſt obnoxius ex mala fama, in qua erat ante triennium.*

51 *Delictum continuatum non efficit plura, ſi medio tempore præceſſit abſolutio; vel alia prouiſio.*

52 *Delicta plura, quando dicantur ab vno commiſſa, &* n.53.

L. nunquam plura delicta ff. de priuatis delictis.

53 *Delinquere pluries dicitur in legem, qui eadem die ex interuallo facit contra eius tenorem.*

54 *Delicta plura non dicuntur patrari, cum ex vno ictu aliquis vulnera plura patitur*

55 *Delicta ſucceſſiua etiamſi plura vna puniuntur pœna, etſi commiſſa ſint ex interuallo.*

56 *Furta plura ſucceſſiuè commiſſa, veluti à Macellario carnes vendente, pro vnico reputantur.*

57 *Adulterium cum vna continuatum; vna punitur pœna; etſi plura adulteria videantur.*

58 *Delictum maius abſorbet alia eiuſdem generis, quando delicta patrata ſint eodem tempore.*

59 *Falſitates plures ad eundem finem commiſſæ, vna pœna puniuntur.*

60 *Iniuria plures vno ictu facta, vna punitur pœna, quæ regulariter eſt arbitraria,* n.70.

61 *Blaſphemiæ plures vno tempore in Deum prolata, vna puniuntur pœna.*

62 *Vulnerans cum inſultu, & armis, vna punitur pœna, ſcilicet vulneris non inſultus, & delationis armorum.*

63 *Delicta plura, quando diuerſis puniantur pœnis, ſi pœnæ ſint tolerabiles, & compatibiles, ſecus ſi eſſet pœna mortis;* numero 64.

65 *Pœnarum incurſus aliquando exercetur ob grauitatem facinoris incipiendo à minori pœna.*

66 *Multiplicatur pœna, ſi pro quolibet v. g. ictu, vulnera, aut alapa impoſita eſt a lege, vel ſtatuto, ſecus ſi loquatur ſimpliciter; ſcilicet* pro vulnere, & num. 67. 68. 69. & 70.

70 *Pœna grauior ex pluribus vulneribus vno ictu incuſis, poteſt imponi.*

71 *Pœna delicti non determinata, erit arbitraria.*

72 *Alapa regulariter pœna arbitraria punitur, quæ extendi poteſt ad mortem, conſiderata perſona delinquentis; & patientis, & loco.*

73 *Iniuria in dubio non præſumitur facta iudici, vt tali, ſed vt perſonæ priuatæ.*

74 *Peccaminoſa conſuetudo, non vincat legem remiſſiuè.*

AD primam difficultatis partem ex dictis videtur reſpondendum quod delinquendi conſuetudo facit, vt reus grauius puniatur iuxta text. *in l.3.cod.de Epiſc. audient. in l. capitulum §. ſolent. & in §. graſſatores ff. de pœnis in l. 3. verſ. ſi plures ff.de re militari, in l.ſeruos cod.ad leg. iul.de vi in l.1.ff.de iure patronat.l.quicumque verſ.1.codi de ſeruis fugitiuis, in l.1.cod.ſi ſuper ex actor lib.10. in l.omnes §. dellatores cod.de colation. eodem lib. in l.2.cod. de primicer lib. 12. in l.3. cod. de domeſticis, & protector eodem lib. & in l.fin.cod. de commeat pariter lib.*10. & de Iure Canonico *in c. inter* 25.*q.*2. *& in c. peruenit* 27. *q.*1. DD. in relatis 1

iuribus, & multi ex antiquis in aliis, quibus ac-
cedunt Rochus de Curte *hic in textu noſtro in 1.*
notabili, Carretus *in pract. tract. de homicidio, &*
aſſaſſino §. circa igitur tertium quibus ex cauſis pœ-
na augetur, & cap. 1. à num. 1. Marſil. *ſingul.* 378.
num. 3. Grammaticus *voto 9. num. 22. & 55. &*
voto 17. à num. 7. Anton. Gomez. *de delictis tit.*
de homicidio cap. 3. num. 60. in fine, & tit. de furto
cap. 5. num. 5. cum multis aliis Farinac. *in praxi*
2 *tit. de delictis quæſt. 53. à num 1.* † qui cum infini-
tis etiam ampliat in tantum, vt licet vnum de-
lictum de per ſe non mereatur pœnam capitalem,
ſiue corporalem, ſed tantum pecuniariam; ſæpius
tamen commiſſum, poſſit pœna mortis naturalis
puniri; quia conſuetudo delinquendi, facit de-
lictum, aliàs non capitale reputari capitale *l. 1.*
cod. de ſuper exactor. lib. 10. dict. l. omnes §. dela-
tores eodem lib. ſic Marſillius, Brunus, Carretus,
Nobellus, & plures alij præter antiquos, quos
congerit idem Farinac. *ſupra num. 5.* vbi poſtquam
dixerit etiam cum aliis, nemine Doctorum diſſen-
tiente puniendum eſſe grauius conſuetùm delin-
3 quere, quàm qui ſemel tantùm deliquiſſet; quia
geminatio delicti, quamvis leuis, facit illud maxi-
mum, vt latè per Marſil. *in l. quæſtione à num. 5.*
ff. de quæſtion. & in ſingulari 378. Maſcard. *de pro-*
bat. lib. 5. concluſ. 838. *num. 1.* † quod ego intelligo
ſi delicta eſſent capitalia: nam in praxi raro vide-
mus, vt ex multiplicitate delictorum non capita-
lium, morte puniantur delinquentes: ita Farin.
cum Carter. & Gramm. & cum Iulio Claro *q.* 84.
qui teſtatur nunquam fuiſſe viſum aliter Medio-
lani, nec Romæ: ita *num.* 7. & ob id *num.* 5. ex-
planando aduertit prædictam ampliationem pro-
cedere tantum poteſtatiuè, non neceſſitate; cum
tantùm loquantur Doctores per verbum *poteſt*, &
non per verbum *debet*. Etenim verbum *poteſt* af-
firmatiuè prolatum neceſſitatem non importat,
Bartol. *in l. 5. §. credendum, col. 1. ff. ſi certum peta-*
tur, iuncta l. Prætor in princ. ff. de edendo l. 1. §. 1. ff.
quod quiſque iuris.

4 Sed ſi dubites num prædicta regula ceſſet in
delinquente, qui ſemel punitus pro delictis iam
commiſſis, de nouo poſtea delinquit, & num vt
grauius puniatur, debeat eſſe confeſſus, vel con-
uictus, aut ſententiatus, vel ſufficiat probatio
omnium delictorum. Et breuiter reſpondeo ad
primum dubium, vt cum ſit communis doctrina
interpretum, quod pœna augeatur etiam propter
antiqua delicta præſcripta, & propter delicta
commiſſa etiam in diuerſis territoriis; licet iudex
vnius loci non poſſit cognoſcere de criminibus
alibi commiſſis extra ſuum territorium vt *in l. fin.*
ff. de iuriſd. omn. iudic. in l. 3. ff. de officio Prætor. &
in auth. qua in prouincia ff. vbi de crim. agi oporteat,
ſicut & dixi *in cap. poſtulaſti 14. de foro compet. &*
ex reg. textus ibi in cap. 17. & in cap. fin. tamen ſic
ſi reperiatur delinquens in manibus iudicis illius
territorij, in quo vltimum delictum eſt commiſ-
ſum, vt cum multis omnia hæc explanat idem
Farin. *dicta quæſt. 23. à num. 11.* ſic & eodem modo
debeat puniri per conſuetudinem delinquendi,
etiam ſi de primis delictis, iam fuerit delinquens
abſolutus à Principe per gratiam.

5 Et ita fur, qui duo furta in aliis locis commi-
ſerat, ſi modo tertium faciat in territorio iudicis,
poterit tanquam pro tribus puniri, vt reſoluunt
Anton. Gomez. *lib. 3. variar. cap. 5. n. 8.* ibi Aillon.
num. 9. Couarruu. *lib. 2. variar. cap. 9. num. 7.* Clarus
in §. furtum n. 11. Menochius *de arbitr. caſu 195.*
num. 18. Baiardus ad Clarum *ſupr. à num. 54.* Tuſ-
chus *littera S, concluſ. 560. num. 19. & à num. 24.*
Cantera *Rubrica de furtis cap. 8. num. 10.* Azeuedus
in l. 7. tit. 11. lib. 8. recopilat. à num. 106. vbi etiam
ampliat, quamvis pro duobus primis fuerit iam
punitus, & etiam pro illis fuerit abſolutus per
gratiam Principis, ampliat, & limitat Farin. *in*
praxi q. 167. ex n. 50.

Vnde licet ad ſecundum dubium *num. præced.* 6
reſpondeant communiter DD. quos, vt quis ex
cauſa vltimi delicti grauius puniatur, debeat de-
linquens de primis eſſe confeſſus, conuictus, ſiue
condemnatus, & punitus iuxta textus doctrinam,
vbi videtur probari *in l. capitalium §. ſolere ff. de*
pœnis, vt docet etiam cum multis idem Farinac.
dict. quæſt. 23. num. 8. & 9. referens ex aliis pleriſque
ſic procedere, cum aliàs ſine tali punitione reite-
rando, delictum non poſſit dici incorrigibilis,
nec aliàs puniri, & ex regula textus *in cap. cum*
non ab homine de iudic. adhuc tamen verius eſt in
praxi, vt ſi tam prima, quàm ſecunda delicta ſint
commiſſa in eodem territorio, tunc neceſſario
dicendum eſſe ſecundum delictum aggrauari per
primum nondum punitum; & ſic tenendum Iu-
dico cum Gomezio *in dicto tract. de delictis c. 5.*
tit. de furtis num. 9. verſ. *aduertendum*, qui ſuſti-
nendo in verſ. *ſed his non obſtantibus*, contrariam
ſententiam plura iura adducit, † & alia explicans 7
ait illam ſuſtineri in pluribus delictis non punitis,
& commiſſio in diuerſis territoriis; eo quod tunc
poſteriora non aggrauent prima delicta, ſed Farin.
dict. quæſt. 23. num. 14. videtur etiam tenere pœ-
nam aggrauari propter delicta alibi in alieno ter-
ritorio commiſſa, cum reus fuerit in manibus
iudicis illius territorij, in quo eſt commiſſum vl-
timum delictum; ſecus verò ait ſi fuerit inuentus
in manibus iudicis illius territorij, vbi commiſ-
ſum eſt primum delictum; quia tunc ait cum eo-
dem Gomezio, ſub dicto verſ. *ſed his* paulo
ante medium, ſecundum delictum primum non
aggrauare ex illa regula quod priora delicta ag-
grauant vltimum, ſed non poſteriora primum:
quare in hoc vltimo dices vt ſufficiat probatio
omnium delictorum, vt pœna grauior inferatur
delinquenti: & licet multis etiam aliis Farinac.
num. 33. probet quod ad hoc, vt quis dicatur aſ-
ſuetus delinquere, non ſufficiat vt ſit diffamatus,
ſeu inquiſitus, & malæ famæ ad effectum, vt
poſſit acrius puniri, vel torqueri, ſed quod ſit
conuictus, ſeu confeſſus vel condemnatus: mihi
tamen ex dictis aliud videtur in praxi quotidiè
agitatum ex proximè dictis; itaque Paul. Meren-
da *in conſil. crimin. diuerſ. 90. à num. 54. volum. 5.* vi-
detur dicere vt mala fama inquiſiti probari poſſit
per extraiudicialem iudicis informationem abſ-
que iudicis, & iudicij ordine, & confirmatur ex
dictis *infra*.

Ex his venit dicendum quod ſicut delinquendi 8
conſuetudo nocet reo, ne dum in condemnando,
ſed etiam in procedendo, † quia lex multum præ- 9
ſumit contra eum, qui conſuetus eſt delinquere,
vt *in l. ſi cui §. 1. ff. de accuſation. in l. non omnes, §. à*
barbaris ff. de re militari. † Et delictorum frequen- 10
tia denotet incorrigibilitatem delinquentis, † & 11
ſemel malus, ſemper talis præſumatur in futu-
rum, *ex regula ſemel malus*, vbi Doctores, de
quibus dixi *in cap. mandata, & cap. ſcribam*
de præſumpt. & quod hæc ſit iuris præſumptio, &

non

non hominis, vt latè dixit Menochius *de præſumptionibus, lib.5.præſumpt.32. à num.1. & 17.* cum
infinitis Farin.*dict. quæſt.23. à num.20.* vbi contra
multos in verſ. *veritas*, ait prædictam ſolam præ-
ſumptionem abſque aliis adminiculis non eſſe ſuf-
ficientem, vt delinquens torqueatur: è contra
12 ponit, *n.32.* verſ. *amplia.* † Vt ſicut conſuetudo
delinquendi facit augere pœnam, ita è contra non
conſuetus, alias delinquere mitius puniri debeat
ex *l.non omnes in princ.ff.de re milit.*

Vbi ſcribitur in punitione delictorum, haben-
13 dam eſſe rationem anteactæ vitæ, textus *in l.
deſertorem §.is, qui ad hoſtes*, verſ. *ſed et ſi ex in-
proviſo*, ibi: *inſpecto eius vita præcedentis actu ff.
eo tit.cap.eos, qui 1.q.7.*

Vbi mitius agitur cum ſimoniaco, quem alias
14 vita commendat: *cap. niſi ſpecialis de officio de-
legat.*

His tamen non obſtantibus, video vt practici
15 Doctores concludant nullo modo poſſe ad gra-
uiorem punitionem delinquentis procedi propter
repetita delicta, niſi de primis fuerit accuſatus,
proceſſatus, ſiue condemnatus ex iam adductis,
quibus addo reſumptiuè quæ longè in quodam
ſuo manuſcripto reſoluit D. D. Chriſtophorus
Moſcoſo, & Corduba huius conſilij ſupremi
Caſtellæ, & inquiſitionis, occaſione cuiuſdam
delicti exiſtimati peculatus in hoc etiam ſupremo
Conſilio Regni Aragoniæ controuerſia excitata
contra Michaëlem de Aquilar. & Ioſephum Lo-
zano, † eo quod furtum commiſerint cuiuſdam
16 magnæ quantitatis continuo de bonis ciuitatis. Et
cum dubium eſſet, num pœnâ mortis puniri de-
berent, & conſules in partes diuerſas opinarentur,
alij dicentes crimen illud non eſſe peculatus pro-
priè, ſed furti; & inter hos etiam quidam diſſen-
tientes, cum aliqui dixiſſent pro vno furto quan-
tumvis graui, & continuato, non eſſe reos delin-
quentes pœna puniendos mortis; quia iure dige-
ſtorum *in l. fin. ff.de re furt*, *l.1. cod. de defenſori-
cus Belnearsis*, Auio Gellio, *lib.11. noctium atti-
carum, cap. fin.* Epiphanius *in §. pœna manifeſti
inſtit.de oblig. quæ ex delicto naſc.* Fornerius *lib.1.
lection.cap.15.* Melchior. Iunio *quæſtion politicarum
cap.98.* Anton Guibertus *in Pol. Hiſtoria cap.18.*
Oſuuald. *cap.29.lib.15.litt.N.* talis non eſt conſti-
tuta pœna; imo nec iure Canonico, aut Regio
ſit ſtabilita: ſic contra Baldum, & alios dicentes
furto qualificato poſſe delinquentem vltimo ſup-
plicio puniri. Contrarium eſſe verius, & ita practi-
catum, cum multis ſequitur ex Farinacio *in pra-
ctica quæſt.167.num.33.* Azeuedo *in l.7.tit.11.lib.8.
recopilat.num.103.* Gribelto *deciſ.94.* Mario Muta
deciſ.48. Giurba *conſ.93. num.1.* idem Farin. *q.23.*
Cantera *in Rub.de furtis cap.8.num.10.* Tuſchus
littera F, concluſ.564. num.46. Molina *de Iuſtitia
litm 3.diſp.69. num 9* Eleganter Queſada *in ſuis
quæſt. cap.19.* Vela *de delictis cap.12.* verſ. *ſed ſi
vnum* Zeuallos 741. Gratian. *reg.209. num.11.* vbi
de fœmina furante Pichard. *in manuduction. 3.p.
§.4.n.613.* † Vbi cum aliis pluribus totum hoc
17 iudicis arbitrio relinquit, qui aliquando pro primo
furto vltimum ſupplicium imponat, aliquando
nec pro tertio, æſtimata perſona furantis, & eius,
cui res fuit ablata, item ipſa re furata loco, &
tempore furti commiſſi. Quare Faquineus *lib.1.
controverſ.cap.1.* verſ. *cæterum illud* Farinacius *dict.
quæſt.20. & num.9. & dict. quæſt 167. ex n.68. &
conſil. 30. num.2.* Baiardus ad Clarum §. *furtum
num.49.* Antonius Gomez *dict.cap.5.de furtis n.7.*
& 9. & ibi, eius additionator Aillon cum multis
dicunt prædictam doctrinam conſonam eſſe iuri,
provt colligitur ex Zeuallos, & Gregorio Lopez
in l.1.tit.17.p.2.gloſſa 2. Faquineo *lib.9.controv. verſ.
cap.91.& 92.* Abiles *in cap. Prætor.cap.1.* verbo *de
rechamente à num.13.* dicentes, vt ſi fur non fuerit
punitus pro primo, & ſecundo furto, adhuc pœnâ
mortis puniri poſſit; & quod hæc doctrina, quate-
nus quod ex pluralitate delictorum aggrauetur
pœna, etiam in aliis delictis, docent relati, &
Farinacius expreſsè *ſub dict.q.23.* cum multis ab
eo relatis.

Quare etſi ad pœnam mortis preciſum eſſe vi- 18
deatur, vt ex tribus furtis duo prima præcedentia
punita fuerint, vt tradunt Fulgoſius *conſ 157. co-
lumna penult. in princip.* verſ *ſimiliter.* Tyberius
Decianus *lib.3.conſ.24. n.16.* Boërius *deciſ.219.
n.2.* vbi teſtatur quod ita omnes Doctores teneat
in auth.ſed novo iure, Tuſch. *pract. concluſ. tom.1.
concluſ.560. n.7.* idem D. Moſcoſo: tamen reſo-
lutio iam adducta arbitrariè ſumpta, mihi admo-
dum placet. † Et ob id infero cum eo poſſe furto, 19
quantumvis graui ex qualitate perſonarum ad tri-
remas decennio delinquentem condemnari iuxta
deciſionem ſenatus ſiciliæ, quam, quam refert
Giurba *conſ.93.num. fin.* qui condemnauit furem
ex pluribus furtis qualificatis, & continuatis de-
cennio ad triremes, & adducit Moſcoſo verba
leg.8.tit.11 lib.8.recopilat. ibi *mandamos, que an-
ſi en los hurtos calificados, y robos, y ſalteamientos
encaminos, o en Campo, y fuerça, y otros delictos
de otra qualquier calidad las penas ordinarias la-
ſeant conmutadas en mandar les ir a ſeruir a las
Galeras por el tiempo, que pareziere ſegun la cali-
dad de lo dichos delictos.*

Et ſic fieri, vt etſi per ſtatutum etiam furatum, 20
damnetur pœna capitali mortis, ita in quantitate
delinquens, vt tenent Bald. Fulgoſ. & Salicetus,
in dict. auth ſed novo iure. Couaruu. *dict. lib 2. var.
cap.9.num.7.* verſ. *quo fit*. Farinac. *dict. q.167.n.40.*
Gabrielo *deciſ 94.* Linglois *deciſ.22.q.6.n.2.* vt in
Regno Valentiæ per foros obſeruatur, quibus
pœna mortis venit puniendus propter furtum ma-
gnæ quantitatis: tamen iuſtis de cauſis dicendum
poſſe à iudice pœnam illam moderari, Roman.
conſ.429. Petrus Caballus *reſolution. criminali,
caſu 18. n. fin.* & ita fieri poſſe ex permiſſa com-
mutatione dictæ legis partitæ; imo, & deberi iu-
dices benigniorem pœnam imponere, dicit idem
Domin. Moſcoſo cum Budeo *in annotation. ad
pandectas in l. fin. ff. de curatoribus* ibi: *neceſſe eſſe
iudicis ex legis præſcripto iudicare, nec legitimam
pœnam excedere; imo minorem eligere ex l. inter-
pretatione ff.de legib.* & Alex. *conſ 5.num 14. lib.1.*
† Valenzuela Velaſquez *conſ 91. num.48* vbi ex 21
ex Iulio Capitolino, quod Marco Antonio mos
erat minori ſupplicio puniri omnia crimina, quam
legibus plecti ſolerent, & ex Lactātio Firmiliano.
† Quod ſeueritas niſi ſe intra congruentes nocen- 22
tium pœnas cohæreat, ſit ſæua crudelitas. † Et 23
quod pœna triremium ſit condigna, eo quod ex
variis accidentibus ſoleat euenire mors, dicunt
Vincentius de Franch. *deciſ.139.n.2.* quæ eſt labo-
rioſa nimis, & vilis, vt ex multis obſeruat D.
Solorzano *de iure indiarum lib.1.c.13.n.66.* imo &
infamis, pluſque Reipublicæ vtilis, Anneo Robert.
lib 4. ind. catar. c.16. in princ. Maſtrill. *deciſ.26. à
n.38.* Fōtanel. *deciſ.168. à n.10.* additque D. Moſco-
ſo in hominibus qualitatis, & ſanguine cognatorū
tentis in Republica, & ciuitate vt erant iam ad-

ducti homines de peculatu incuſatis, pœnam con-
dignam fuiſſe, pœnam triremium decem anno-
rum haberi, vt mors dilatata, & ſenſibi-
lint.
24 Et dicta ſupra coadiuuantur: nam etſi reuera
regula ſit, vt tunc demum ex conſuetudine de-
linquendi oriatur præſumptio ex regula, *Semel
malus ſemper præſumitur malus*, dummodo ſimus
in eodem, vel ſimili genere mali, ſecus ſi in
diuerſo *ex l. ſi cui §. 1. ff. de accuſat. l. non omnes §.
à barbaris ff. de re milit.* † Indeque prouenire, vt
25 mala fama in genere alicuius hominis, faciat con-
tra ipſum indicium, quando mala fama eſt in eo-
dem genere delicti, de quo Reus inquiritur; ſe-
cus ſi de diuerſo, vt cum infinitis probat Farina-
cius *dict. quæſt. 23. num. 30. & 31.* tamen ipſe *n. 32.*
ait negari non poſſe, vt etſi contra inquiſitum
in diuerſo genere delicti, non oriatur præſumptio
ſeu indicium, adhuc oriatur aliqua ſuſpicio per
regulam quod qualem quiſque vitam antea aſſe-
quutus eſt talem eſſe, cum de præſenti ſuſpica-
mus *ex l. deſertorem ff. de re milit.* & ex dictis iuri-
bus *l. famoſi ff. ad legem Iul. Maieſt. l. 3. §. 1. ff. de te-
ſtibus*, de quo dixi *in cap. 4. & 5. de præſumpt. &
in cap. penult. & fin.* & ſic Alciatus *regula 2. præ-
26 ſumpt. 7. num. 2.* verſ. *adde tamen.* † Dixit quod
qui eſt malus in vno, habet contra ſe non modi-
cam ſuſpicionem, quod ſit malus in aliis propter
magnam connexitatem, quam habent inter ſe, †
27 vt probatur à fortiori *in cap. ſi gens Anglorum 56.
diſt.* vbi ex vna ſpecie delicti paterni præſumun-
tur filij laborare pluribus, & diuerſis delictis multis
alia addens comprobat Farin. qui *ſub dict. num. 33.*
28 verſ. *limita 3.* † Dicit vt licet ſemel malus ſemper
præſumatur malus, cum etiam in delictis de
præterito præſumitur in futurum, ſed non ſic eſſe
vt de præſenti malus, præſumatur etiam ma-
lus, fuiſſe in præteritum, vt declarant Al-
ciatus *dict. præſumpt. 7. num. 30.* verſ. *quarto
intellige*, per ea, quæ dixit Salicetus *in l. fin.
cod. de quæſt.* ſed non negat Maſcard. *de prob. con-
cluſ. 103. à num. 45.* vt licet non oriatur in præteri-
tum præſumptio delicti; benè tamen oriatur ſuſ-
picio per textum *in § fin. in auth. de reſt.* & per *l.
ſi is qui cod. de adulter.*
29 Quibus cauetur quod vidua fornicatrix, præſu-
mitur idem fuiſſe, marito viuente: videbis Meno-
chium *lib. 5. præſumpt. 32. à num. 19. & 44.* vbi la-
te pro, & contra agit Alciat. *dict. reg. 2. præſumpt. 9.*
30 *in fine.* † Dicentes de præſenti etiam in præteri-
tum aliquo modo præſumi.
31 Relatam regulam, vt conſuetus delinquere
acrius puniatur, procedit in maioribus 25. annorum
ſecus in minoribus, quibus delicta non grauari ex
iteratione ſenſit Ioſeph. Ludouic. *in deciſ. Lucana
17. à num. 81.* allegans Cletum *in praxi quæſt. 60. in
32 princ.* ibi: *Sed in omnem caſum.* † vbi quidam pueri,
qui paſſi ſunt ſe carnaliter cognoſci, non fuerint
flamis combuſti; & ſic pœnâ ordinariâ puniti, ſed
tantùmmodo fuſtigati; & licet Carter. *in practic.
crim. tract. de homicidio §. circa igitur tertium*, qui-
ex cauſis pœna augeatur *num. 11.* poſt Marſil. *in
ſingul. 378.* in fine minori ex reiteratione non au-
33 geatur pœna corporalis. † Sed contrarium dicen-
dum erit, vt tradunt Hypolitus Rimin. *conſ. 245.
num. 3. lib. 3.* & Farinac. cum eo *dict. quæſt. 23. n. 34.
& quæſt. 92. à num. 138. de pœnis temper.* dum di-
cunt quod licet minor ex quocunque iterato de-
licto, non poſſit pœnâ ordinariâ puniri, ſed mitius
cum illo agi debeat, poſſit tamen propter iteratio-
nem pœna aggrauari, etiam corporalis, à qua non
diſſentit Clarus *ſupra*, poſtquam vult poſſe im-
poni pœnam fuſtigationis, quæ corporalis eſt il-
lis pueris, qui ſæpius paſſi ſunt, ſe carnaliter co-
gnoſci. Et hæc amplius intelliges ex his, quæ dico
infra in tit. de delictis puerorum.
Ad ſecundam partem, nùm pro delictis leuibus 34
repetitis debeat ſic aſſuetus delinquere, grauius pu-
niri, & videtur quod non: nam leuia, & minima
delicta non ſic conſiderantur, vt ex repetitione
grauiora fiant; nec enim in foro animæ plura
peccata venialia tranſeunt in mortale: quare vi-
detur benè amplecti Carterus *in pract. crim. in tr.
de homicidio §. circa dict. num. 11.* poſt Marſill. *in
dict. l. ſingulari 378. in fine num. 5.* ita docet Farinac.
dict. quæſt. 23. num. fin. † Dicens non obſtare quod 35
in furtis etiam minimis, pœna augetur, & iam
vſque ad mortem ex eo quod dicunt Grammatic.
voto 9. num. 25. & voto 17. num. 5. Couar. *lib. 2. var.
reſ. dict. cap. 9. n. 7.* Maſcardus *concluſ. 838. num. 6.
de prob.* Anton. Gomez. *dict. c. 5. ſub n. 8.* Octauiani
Vulpelins *reſp. 16. num. 3.* Sed reſpondetur quod
etſi in furtis minimis ita contingat non ex eo ſit in-
ferendum generaliter ad alia delicta; quia furtum
ſemper de ſui natura reputatur turpe, & graue de-
lictum, etiam quod minima res furto ſubtrahatur
Farin. *dict. num. fin.* cum Carrero. † Dicens ideo 36
ſolùm ex iteratione delictorum grauium, pœnam
augeri, non autem minimorum, aut leuium, ſub-
dentes amplius quod in pœnis impoſitis ipſo iure
pœna non augetur propter iterationem delicto-
rum.
Et facit in furtis; nam quantumvis regula ve- 37
ra ſit, vt ex multis peccatis venialibus, non fiat
vnum mortale & reſpectu plurium furtorum mi-
nuatim factorum dixerit Angelus *in mor. cap. 9.
folio 74.* eo quod nemini furans minuatim grauem
iniuriam infert tamen adhuc dici debet vt qui à
pluribus ſurripit quantitates paruas quibus vnam
facit magnam, peccat lethaliter cum obligatione
reſtituendi, vt docent Sotus *lib. de Iuſtitia 9. 3.
art. 3. ad 3. puncto 2.* Corduba *in ſumma quæſt. 3.*
Petr. Nauarro *de reſtit. lib. 3. cap. 1. num. 57.* Aran-
go. 2. 2. *quæſt. 67. art. 7.* Villalobos *in ſumma p. 2.
tract. 13. dif. 4.* de quo etiam ſunt videndi Meno-
chius *de arbitrar. caſu 72. num. 12.* Pichard. *in §.
Gallinarum inſtit. de rerum diuiſ.* Farin. *dict. q. 167.
ex num. 76. & quæſt. 174. ex num. 70.* Molina *de Iu-
ſtitia tom. 3. diſp. 685. & 689.* Leſſio *de Iuſtit. lib. 2.
cap. 12. dubio 7. 8. & 9.* Ægidius Trullench. *in Deca-
log. lib. 7. cap. 5. dubio 2. num. 6. & 8. & Rub. 4. per
totum*, Baëza *de inope debitore cap. 12. num. 10.*
Etenim axioma iuris vulgare vt de minimis non
curet Prætor *ex l. ſcio ff. de integr. reſtit. l. 4. in fine
ff. de ædilitio edicto*, late Craueta *conſ. 182. num. 14.
& 15.*
Verùm quia iterum pungit difficultas ex textu 38
in cap. vnum §. in nomine autem criminis diſt. 25.
vbi dicitur quod, *Humanum eſt peccare, Angeli-
cum ſe emendare, & Diabolicum perſeuerare*, &
propterea peccatum veniale geminatum fieri mor-
tale, videtur vt etiam generaliter aſſiduitas pec-
candi, ſiue delinquendi tranſeat ad maiorem
pœnam, & iam in venialibus, & paruis, quan-
tumvis dicat Couar. *lib. 1. var. cap. 1. num. 2.* quod
leuitas materiæ excuſat à mortali; ergo regula
debet etiam procedere ex dicto textu in delictis
minimis repetitis; quia vt dicunt Decius *in cap.
cum non ab homine de iudiciis num. 7.* Hypolitus,
ſingul. 338. Barboſa *in dict. cap. vnum num. 4.* per
gloſſam

gloſſam ibi criminale, aſſiduitas in criminibus
magis punitur, cum propter conſuetudinem de-
linquendi augeatur pœna; itaque illam extendi
etiam ad læuia repetita, ſicut procedit in magnis,
ſeruato tamen modo pœnæ iuxta arbitrium
culpæ.
40 Quare ego exiſtimo hæc omnia quoad forum
externum, & punitionem iudicialem modo expo-
ni ſequenti, ſcilicet, vt cum agitur de iure ſpeciali
contra iuris communis regulas, putà per viam re-
ſtitutionis in integrum nulla ſoleat de minimis
eſſe Prætoris cura: nam pro modica læſione à iure
41 communi non recedimus, † ſic exiſtimo procede-
re regulam relatam dict. l. ſ. 10. & l. ſi oleum, §. vlti-
mo ff. de dolo, & in l. res bona ff. de contrah. emp. &
alij ſimiles, ſed vbi agitur de iure communi, du-
bium non eſt, vt etiam de minimis curetur iuxtà
iura ſic intelligenda in l. 1. §. illud ff. de coniugio cum
emanc. liberor. & in l. quamuis, ff. & in poſſeſſ. legat.
& l. 1. §. cum dicitur, ff. ſi cui plusquã, l. ſi proprieta-
rius in fine primi reſponſi, verſ. eadem, ff. de damno
infecto, etiam ſi Numus in pœnalibus, putà in furto
quod committitur in Anſere, vel Gallina, vel vno
Ouo, l. naturalem, §. Gallinarum, ff. de acquirendo
rerum Dom. dict. § Gallinarum inſt. de rerum diuiſ.
ita Bartol. num. 1. verſ. nota quod de minimis, Albe-
ricus de Roſete col. 2. num. 1. ad dictam l. ſcio, Imo-
la in cap. maioribus col. 1. num. 3. verſ. & poteſt adde-
re de preb. Curtius Iunior in auth. præterea col. 3.
num. 8. verſ. tu conſidera, cód. vnde vir, & vxor, &
alij, quos refert, & ſequitur, Rendina in promp.
recept. ſent. tom. 1. tit. 100. num. 13. Andreas Gailius
lib. 2. obſeruat. 102. num. 4. Andreas Ferrar. lib. 1.
rerum quotid. cap. 1. cum alijs, quos refert Oſuald.
ad Donel. lib. 21. comm. cap. 9. lite. C, verſ. ſed &
42 vulgaris diſtinctio eſt. † Vbi latè quod in pœna-
libus axioma procedat, & Sebaſtian. Medicis de
regulis iuris regula 5. per totam, aſſignat caſus infi-
nitos, in quibus minimum attenditur, Hieronym.
Bucaron. de dif. inter Iudicem crim. & ciuilem,
diff. 167. num. 8. vbi pro regula conſtituit, quod mi-
nima in delictis, & pœnalibus ſunt in conſidera-
tione: latiſſimè Camill. Gall. de verb. ſignif. lib. 10.
43 cap. 2. num. 9. & cap. 25. num. 32. † Vbi quod mi-
nimi ratio habetur quando abſurdum ſequeretur
& num. 8. quando per minimi conſiderationem
fieret præiudicium rebus maioribus: & num. 22.
& 23. quando diſpoſitio loquitur conditionaliter;
& num. 24. quando aliquid pro forma requiritur,
cum formæ nihil addi, vel detrahi poſſit: & n. 25.
quando minimum ad maiorem ſummam re inte-
gram requiritur: & num. 16. quando eadem pro-
portionaliter in minimo, quæ in magna militat ra-
tio: de quo vltimo Sabaſtian. Medicis dict. reg. 5.
num. 4. & Marius Giurba de conſuet. Meſſaneus,
cap. 6. gloſſa 6. num. 11. Barboſa axioma 150. vbi
alia tradit videnda.
44 Vnde euenit vt ſicut grauiora; & atrociora
delicta grauius puniuntur, vt patet ex dictis, &
docet idem Barboſa axioma 68. num. 4 vbi qua
menſura, & dicat etiam num 6. vt delictum con-
tinuatum, grauius puniatur cum Alex. Betoio,
Siluano, Claro, Hyppolito, Caſſaneo, Men-
chaca, Perez, Sebaſtiano Næuio, & Farinac. in
praxi crimin. p. 4. conſ. 30. num. 67. vbi addit litt. R,
& num. 129. Giurba conſ. crimin. 47. num. 3. Carol.
de Graſſis exceptione 14. num. 33. & ſequentibus,
vbi de exceptione ad ſtatutum excludens omnes
exceptiones, Cardin. Tuſchus tom. 2. litera D,
45 concluſ. 163. per totum, † vbi num. 11. ſubdit
quod homo facinoroſus ex multis delictis, etiam
diuerſis aggrauatur apud iudicem, vt poſſit pœ-
nam augere ſecundùm qualitatem criminum mul-
tiplicium, Anton. Monach. deciſ. Lucen. 54. num. 8.
& 9. † Vbi quod delictum ſæpius reiteratum, fit 46
maius, & ſolitus delinquere, grauius peccet,
† imo delictum pluries commiſſum, ſeu reitera- 47
tum, tot inducere delicta, quot ſunt reiteratio-
nes, ac proinde tot requiri purgationes, & tot
pœnas imponendas eſſe, vt ait Geminianus conſ.
106. à num. 5. † Ergo cum ex dictis num. præced. 48
eadem militet ratio iuris communis de minimis
delictis, ac in grauibus repetitis, ſequitur dicen-
dum, vt proportionabiliter quoad pœnas aggra-
uandas debeat etiam Iudex arbitrari in minimis, &
paruis delictis, ac in grauibus repetitis, aſſuetis,
& continuatis.
Pro complemento notabis quod ſi quis à pri- 49
mis delictis patratis triennio ſteterit, in quo nul-
lum aliud delictum admiſerit eiſdem ſpeciei, ge-
rens ſe per dictum triennij tempus benè, & lau-
dabiliter, tunc ceſſet præſumptio quod ſemel ma-
lus, iterum præſumatur malus, textus eſt in §.
ſancimus, verb. nequaquam, & ibi Angel. in auth.
de Monachis, ibi: Triennalis temporis teſtimo-
nium, & collat. 1. ſic cum Rom. Mandoſ. Corneo,
Menoch. & alijs infinitis, Farin. in praxi dict.
quæſt. 23. à num. 26. vbi num. 27. cum alijs multis,
† dicit quod ſi inquiſitus, qui alias fuerit malæ 50
famæ probauerit per triennium ſe benè vixiſſe,
fuiſſeque bonæ vocis, & conuerſationis, & famæ,
illa mala fama contra illum probata nihil ei no-
ceat; quia cenſetur in totum purgata: ſic cum
Saliceto in l. ſi minorem poſt num. 1. ff. de in integr.
reſtitut. Maſcard. de probat. concluſ. 222. num. 12.
alios referens; etenim Gomezius in regul. Cancel.
reg. de triennali in fine, verſ. nec mirandum, Car-
dinal. Aluarus in lucubrat. ad Bartol. in l. Caſſius à
num. 17. ff. de ſenatorib. Maſcard. concluſ. 465. à
num. 10. & plures alij, quos ſequitur Farinac dict.
quæſt. 3. num. 27. 28. & 29. dicunt vt eo tempore ſit
præſumatur de malo effectus bonus; imo dicit
Menochius de præſumpt. lib. 5 præſumpt. 32. à n. 31.
in tantum procedere etiam quod emendatus in
iſto triennio non feciſſet magnam pœnitentiam
in Monaſterio, ac etiam quod non probaſſet ſe
abſtinuiſſe ab illo delicto quando ſibi occaſio ve-
nit; & num. 19. vbi quod iſtud triennium currat à
die habitæ gratiæ, ſeu condemnationis.
Et ſic & iam dico cum Geminiano conſ. 106. à 51
num. 5. delictum continuatum non effici plura,
quando interuenit medio tempore, vel abſolutio,
vel alia prouiſio; prout illum refert Cardin. Tuſ-
chus tom. 2. littera D, concluſ. 709. per totam, vbi n. 9.
poſt Socinum conſ. 62. à num. 8. lib. 1. limitat, & de-
clarat; & num. 7. poſt Petrum de Ancharan. con-
ſuet. 4. limitat prædicta in his quæ non ſunt reite-
rabilia, vel in iis, quæ reſpiciunt aliquem titu-
lum præcedentem, Barboſa dict. axioma 68.
num. 8.
Ad tertiam quæſtionis partem, quando dican- 52
tur delicta pluries commiſſa. Et quando, vel vni-
ca, vel pluribus pœnis puniantur breuiter ex iam
adductis reſpondeo ſub diſtinctione, ſuppoſita
regula textus in l. nunquam plura delicta ff. de priua-
tis delictis, quatenus generaliter probat quod
plura delicta, non vnicâ, ſed pluribus pœnis plecti
debent quæ procedit non ſolùm in delictis vniuſ. ſi
generis ex interuallo commiſſis; in quibus nulla
eſt difficultas ex eo textu vbi Doctores, ſed etiam

in delictis diuerſi generis, ſimul, & eodem tem-
pore commiſſis: vt quoties ex iteratione criminis
ſimul, ſiue ſtatim, ex interuallo diſtincta, & di-
uerſa oriuntur crimina, quæ non vti vnicum, ſed
tanquam plura crimina punienda veniunt; idem-
que procedet in pluribus percuſſionibus, ſeu vul-
neribus alicui illatis: pro quibus ſic percutiens,
vel vulnerans ex interuallo, puniendus ſit pro nu-
mero percuſſionum illatarum, & vulnerum, DD.
per textum *in cap. 1. de pœnis, & in cap. Apoſtolicæ*
verſ. *de ſeruit*, & ibi Anchartan. *in 6. notabili de re*
iudic. & in cap. ſicut, ibidem Bartol. *in l. inficiando*
53 *infans num. 5. ff. de furtis.* † Vbi propterea ſcribit
pluries delinquere eum, qui eodem die ex interual-
lo aduersùs legem pretium vini definiëtem, adiecta
pœna, pluribus, vel eidem certas, & diſtinctas
vini menſuras vendiderit; & ſic etiam procedere
omnes fatentur, vt indicare videtur gloſſa *in dict.*
l. nunquam, præſertim quando propter iteratio-
nem delicti reiteratur læſio partis offenſæ, cum
multis Farinac. *in praxi crimin. dicto cap. 22.* vbi *n. 5.*
ampliat in pluribus delictis commiſſis ad eundem
finem, & effectum, quæ ſiue amplius ſint diuerſi
generis, ſiue eiuſdem, ſiue tam ex interuallo
patrata fuerint, plura reputantur delicta, & non
vnica; indeque pœnæ multiplicationem ſuccede-
argum. textus *in l. ſi adulterium cum inceſtu in pri-*
cip. ff. de adulter. & in cap. cum pro cauſa de ſent.
excommunic. gloſſa *in dicta l. nunquam, & in illud*
§ fin. ff. ad Leg. Aquil. & licet Socinus *conſ. 62.* & re-
lati à Bertazolio *in conſ. 114. n. 2. lib. 1. & conſ. 520.*
lib. 2. hoc vltimum non amplectantur; ſed Dida-
cus Couar. *variar. lib. 2. c. 10. ſub num. 8.* verſ. *hacte-*
nus, & ſub verſ. *ſecundo & illud cenſeo*: ibi etiam
ſi repetitio criminum fiat ad eundem effectum,
docet relatam noſtram ſententiam, & plures alij
quos ſequitur idem Farin.

54 Relata verò regula limitatur primo quando ex
vnico ictu plura vulnera inferuntur, vt puta cum
tridente, ſeu alio inſtrumento bifurcato; quia
tunc licet plura ſint vulnera, ſed reputantur pro
vno crimine pro quo tantùm ponitur pœna, dixit in
practica ſeruari Viuius *in comm. opin.* ſub verſ. *ſta-*
tutum imponens: & ſic amplectitur idem Farina-
cius *dict. quaeſt. 22. num. 16.* contra Clarum, & Io-
55 ſeph. Ludouic. *in deciſ. Lucenſ. 61. num. 3. in p. 1.* †
Item idem Farinacius *num. 17. & 18.* idem decernit
in delictis ſucceſſiuis, etiam ſi ſint plura: nam
iſta vnâ tantùm pœna puniri debent, etiam quod
plura ſint, & ex interuallo commiſſa iuxta textum
in dict. l. ei §. infans ff. de furtis, vbi ex iterata rei fur-
tiuæ contractione, vnicum tamen & non plura
56 ſunt furta vt etiam conſiderauit D. Moſcoſo in
præcitato ſuo manuſcripto quatenus exculpat con-
tinuationem furandi contra fiſcalem prætenden-
tem pœnâ mortis puniri hominis iam relatos ſi-
cut puniuntur ei, qui tria patrarunt furta tribus
vicibus ſeparatis; quia vt conſiderat cum Giurba
conſ. 93. num. 9 ſic conſiderante pro quodam latro-
ne in quem fiſcalis maximopere prædictam infligi
pœnam curabat; eo quod plura feciſſet furta. Cui
ſatisfaciens Giurba reſpondet verbis ſequentibus,
Non obſtat primum; quia vnum eſt factum eo-
dem contextu, & propoſito continuatum; licet
diuerſis horis, diuerſiſque vicibus eidem, aut
diuerſis Dominis ſurripuerit reus ſic comprobans
cum Bart. Baldo, Bartazolo, Belogneto, Baronio
& aliis quibus addo furta Macellariorum, & Ta-
bernariorum publicè carnes, & vinum minuta-
tim vendentes, & paruas quantitates quotidie fu-
rantes ab vno, & diuerſis. † Et facit ad idem *l.* 57
maritus, §. ſex menſium, ff. de adulter. vbi pariter
quod ex continuatione adulterij cum vna, & ea-
dem perſona, vnicum reputatur adulterium gloſ-
ſa *in l. vulgaris in verbo fureris, ff. de furtis*, quæ
dicit in ſpecie quod licet cum quis alienam vxo-
rem pluries cognouerit continuatione nequa-
quam plura videantur adulteria; ſit tamen talis
continuatio, vnicâ tantùm pœna punienda,
pluribus comprobat contra alios idem Farin. qui
num. 19. † Limitat quando delicta diuerſi ge- 58
neris etiam ſunt patrata, non ex interuallo, ſed
eodem tempore ad eundem effectum; quia tunc
maius delictum abſorbet minus: & late agens ad
vtranque partem curans multis declarare exmplis
ſub num. 25. reſidet in hac reſolutione contra alios
ſed dicit vt licet ea pœna ſit vnica; bene tamen
poſſit aggrauari ab aliis delictis ad principale de-
lictum; licet non de neceſſitate concurrentibus. † 59
Itaque *n. 26. 27. & 29.* exornat dicens vt falſitates
plures ad eundem finem commiſſæ, vnicâ pu-
niantur pœnâ; ſecus ſi ad diuerſum finem, & in
diuerſa cauſa.

Item etiam procedere ait quando plures iniuriæ 60
eodem impetu illatæ ſiue eiuſdem, ſiue diuerſi
generis ſint quæ vnicâ pœnâ punienda veniunt.
† Idemque procedere quando blaſphemiæ plures 61
eodem impetu in Deum prolatæ ſunt; & ob id
idem Farinacius hæc multis comprobans ait *n. 22.*
23. & 24. prædicta regula procedere; dummodo
plura ea delicta, vulnera ſiue iniuriæ tendant ad
eundem finem neceſſarium. † Et ob id *num. 20.* 62
magis declarans dixit quod vulnerans cum inſultu
& armis, tenetur vnica pœna, ſcilicet vulneris,
non autem inſultus & delationis armorum; quan-
tumvis delatio armorum de per ſe vnam pœnam
conſtituat, & inſultus aliam cum vtraque in effe-
ctu vulneris concurreret.

Et ſecundùm hæc exiſtimo limitari prædictam 63
regulam generalem, aliàs inquam ſecundùm re-
gulam erit reſpondendum: nam ſemper pluribus
pœnis, plura delicta erunt punienda, etiam ſi
ſint momentanea cum iam tunc dicantur diuerſa,
idem Farin. *d. q. 22. ſub n. 17. in princ.* peream, quæ *n. 4.*
pluribus Doctoribus comprobauit qui *n. 30.* am-
pliat illam vt procedat in omnibus caſibus in qui-
bus plura delicta pluribus puniũtur pœnis, ſi tamē
pœnæ ſint reiterabiles, & compatibiles vt putà
in pecuniariis, vel in pœnis exilij ad tempus im-
poſitis à lege, vel ab homine: nam tunc poterunt
multiplicari, tam in quantitate pecuniarum quàm
in exilij tempore pro quantitate delictorum. † Se- 64
cus inquam in pœnis non iterabilibus, & inter ſe
incompatibilibus, vt putà vbi pro vno delicto
eſſet imponenda pœna mortis, & pro alio pœ-
na flagitionis, & triremium, vel pecunia-
ria.

Nec huic reſolutioni obſtant Doctores *in l.* 65
omnes cod. de dilat. lib. 10. Angel. *in dict. l. nunquam*
plura, ff. de priuatis delictis, Annania *in cap. fin.*
de colluſ. detegenda, Carrer. cum aliis *in practica*
crim. tract. de homicidio, §. circa ſecundum iuxta
legem Monſi num. 44. dicentes quod quando con-
currunt plures pœnæ, vna ſcilicet maior putà
mortis, altera minor, ſit incipiendum à pœna mi-
nori deinde deueniendum ad maiorem & de facto
ſeruari teſtetur Cæpola *in auth. ſed nouo iure*
n. 42. cod. de ſeruis fugitiuis, ex Bart. *in dicta l. om-*
nes, incipiendo v.g. à pecuniaria pœna progre-
diens ad verberationem, triremes & exilium, ac
deinde

deinde ad mortem : tamen idem Farinacius *dict.*
*quaſt.22.ſub num.*31.clamans , ait valde ridiculum
fore , ſi temporibus hiſce , hæc praxis eſſet in viri-
di , etſi fateatur vidiſſe iuxta Cæpolam *dict. n.*42.
vt antequam furca ſuſpenderetur quidam ei de-
linquenti manum fuiſſe prius amputatam in loco
commiſſi ſceleris : & amplius dicit aliquando vi-
diſſe in quibuſdam delictis , & mali exempli reos
prius fuſtigari, deinde vel relegari vel ad triremes
tranſmitti, vt puta in his qui committunt aliquam
magnam falſitatem , vel Cameram Apoſtolicam
defraudant & his ſimilibus arbitrio boni pruden-
tiſque Iudicis.& in aliis etiam atrociſſimis,vt puta
aſſaſſinis , qui mediante pecunia aliquem magnæ
authoritatis virum occidunt in eius Domo animo
ipſum derobandi. Tamen idẽ Farinac.cum relatis
Doctoribus concludit hanc pœnarum multiplica-
tionem ſic receptam eſſe,non ex multiplicitate de-
lictorum , ſed propter criminis atrocitatem & vt
facinoroſi perterriti ab atrocitate pœnarum ,
abſtineant ſe ab atrocibus delictis.

66 Dubium vero eſt an regula procedat in delictis
commiſſis , etiam eodem tempore , quando
ſcilicet ex quolibet delicto , reſultat effectus di-
ſtinctus & ſeparatus veluti cum quis percuſſerit
aliquem aut vulnerauerit pluries Bartol. *in dict. l.*
*nunquam plura poſt num.*4.& poſt Dinum & vltra
Alban. dixit vt teneatur de pluribus percuſſioni-
bus , & vulneribus ad pœnam, quæ à lege vel
ſtatuto cuilibet vulneri , ſeu percuſſioni inflicta
eſt ; itavt pœna ſit multiplicanda pro quantitate
vulnerum & percuſſionum,& addit quod aliàs
eſſet deſtruere totum mundum , Paul. de Caſtro
*in dicta l.quicumque num.*4. *eod. de ſeruis fugitiuis*
Anania *in cap.in tantùm num.*5 *.de colluſ. detegen-*
67 *da* , & alij. † Sed Bald.*in dict. l. quicumque n.*5.
Ioannes Andreas *in regula in delictis.de regul.Iuris*
in 6.Couar.*d cto lib.*2.*variar.cap.*10.*num.*10. verſ
quartum ſi euſdem actus , & in verſ. *ſexto his præ-*
miſſis , & alij dixerunt in iſto caſu vnum tantùm
crimen cenſendum eſſe & non plura ſaltem quoad
publicam vindictam, & punitionem;licet propter
reiteratioẽ percuſſionum , aut vulnerum grauior
ſit imponenda pœna,vt videtur probari *in dict. l.*
illud §.*fin ff.ad leg. Aquil.*& vt ſenſit gloſſa *in dict.*
*l. nunquam plura,*in verſ. *ob aliud* , ad finem , ibi
etiam Angel. *in* 2.*col.* vbi ſcribit ita ſeruari in to-
68 to orbe. † Verùm Iacob.de Atena *in l.apud La-*
beonem §.*conuitium ff.de iniuriis* , diſtinguit de ſta-
tuto loquente in rem , vel in perſonam vel impo-
nendo pœnam vulneranti , vel percutienti , vt
hoc in caſu vera ſit proximè ſecunda relata opinio
ſed quãdo pœna imponitur in rem,veluti pro quo-
libet vulnere , pro qualibet alapa vel qualibet per
cuſſione tũc pœna multiplicetur ſecundùm primã
opinionem : tamen Clarus *in praxi q.*84. verſ.*ſcias*
etiam , & verſ.*hac autem* , Cardin. *in clem.* 1. §.*ſi*
qui de priuilegiis indiſtinctè, ſiue lex, aut ſtatutum
loquatur in rem, ſiue in perſonã ſemper ex reite-
ratione delictorum eiuſdem generis, etiam eodem
tempore ſequuta imponi debere dicunt plures
pœnas pro quantitate delictorum.

69 Ego tamen exiſtimo dicendum , vt ſi in lege,
vel ſtatuto imponatur pœna pro qualibet v.g.ala-
pa , ſeu vulnere tunc ſolùm,non habita diſtinctio-
ne, pœna debeat multiplicari ex illa particula
qualibet , ſeu *quolibet* ; quæ ſeparatim per omnia
prædicta ſeruatur , & actum inſolidum ſignificet
ſecundùm gloſſam,Bartol.& Doctores *in l.ſi plu-*
*ribus ff.de leg.*2. cum aliis per Rolandum *conſ.* 70.
*num.*44. *volum.*3. Socinus *conſ.* 50. *à num.*1. *lib.*1.
Oſaſcus *deciſ.pedem.*23. *num.*11. † Quod ſi lex 70
vel ſtatutum loquatur ſimpliciter non adiecta illa
dictione , tunc ſiue in perſonam , ſiue in rem; di-
cendo tantùm pro vulnere , pro alapa , vel per-
cuſſione ſolnantur ſcuta centum ex reiteratione
delictorum eodem tempore , tunc reuera vnam
tantùm pœnã conſtitui voluiſſe Legiſlatores cre-
dendum eſt pro multiplicatis vulneribus , alapis,
& percuſſionibus , ac pro vno tantum cum omnes
illæ actiones prouenerint ab eodem motu delin-
quentis abſque interuerſione actus. Sed non nego
poſſe pœnam grauiorem imponi , etſi non plures
vt poſt alios hanc difficultatem agitantes reſoluit
Farinac.*dict.quaſt.*21. in praxi legendus *à num.* 8.
12.*&* 13. † Qui *num.*14.*&* 15. addit . vt quando 71
pœna delicti non eſt determinata à iure , vel ſta-
tuto , ſed eſt arbitraria , veluti iniuriarum pœna,
quæ regulariter eſt arbitraria , tunc ob publicam
vindictam , & opinionem, non , niſi vnicum ori-
ri delictum quoad pœnam , credit ; licet forſan
dicantur reſultare delicta ex pluribus percuſſioni-
bus , ſeu vulneribus , ſeu alapis in continenti , &
eodem tempore inflictis. † Et in terminis quod 72
alapa puniatur pœnâ arbitrariâ , etſi extendi
queat vſque ad mortem quia eſt atrox iniuria do-
cent ex multis Pichard. *in manuduction. p.*3. §. 4.
*num.*6. Valenzuela *conſ.*142.*tom.*2.*ex num.*55.Bar-
boſa *in cap.*11. *de pœnis num.*5. conſiderata tamen
perſona inferentis hanc iniuriam , & eam reci-
pientis , & loco, vbi fuit illata Aillon. ad Anton.
Gomez.*lib.*3.*variar.cap.* 6.*ſub num.*5. † Addens 73
vt in dubio iniuria non præſumatur facta Iudici,vt
Iudici , ſed vt priuatæ perſonæ.

Ad quartam quæſtionis partem,an conſuetudo 74
peccaminoſa vincat legem , reſolues ex traditis
*ſupra in Rubrica ſub quaſt.*4. *&* 5. & ex *infra* di-
cendis.

QVÆSTIO III.

An conſuetudo poſſit vincere legem na-
turalem , ſeu legem Diuinam aliquan-
do. Et quid de lege poſitiua ? Et an
conſuetudo poſſit abrogare legem
prohibentem conſuetudinem contra-
riam. Et an detur conſuetudo aliqua,
quæ ex præciſa legis poſitione , ne-
queat abrogari : vbi de Epiſcopo ab-
rogante conſuetudinem ſui Epiſco-
patus ?

SVMMARIVM.

1 *Alimenta iure naturali filiis debentur* , nu-
mero 9.
2 *Homicidium iure naturali eſt prohibitum , &*
conſuetudine impunitum eſſei poteſt vt nu-
mero 11.
3 *Poſſeſſio iure naturali in alium transferri non*
poteſt , niſi per traditionem expenditur;
n.16.17.18.& 19.
4 *Iura naturalia ſunt immutabilia.*
5 *Lex naturalis vna eſt omni tempore , & ſtatu*
naturæ humanæ , & dicitur lex Dei , nu-
mero 8.

6 Conſue

68 *Conſuetudinarium ius videtur habuiſſe exordium, ex quo Cain ciuitatem adificaſſe legitur, & poſtquam homines cœperunt in vnum conuenire.*

89 *Lex poſitiua dupliciter à lege naturali procedit, vel vt infallibiles concluſiones, vel per modum determinationis, & hoc modo vincitur conſuetudine.*

70 *Conſuetudo poterit vincere legem eam prohibentem; & quare?* n. 71. *& quando non;* n.72.73. & 74.

71 *Conſuetudo poteſt vincere legem eam improbantem, vt irrationabilem, q. ando cauſa talis improbationis ceſſat,* & n.73.

83 *Conſuetudo, quæ reprobatur non inde fit; quia eſt contra ius naturæ, aut Diuinum, ſed aliquando propter aliquam notabilem i. decentiam, pericula, aut incommoda grauiora communitatis, quacum tempore poſſunt mutari.*

75 *Conſuetudines locorum ſpeciales, non cenſentur ſublata per legem generalem poſteriorem, & quare?* num. 76. *& vide* quæſt.4. n.18. & 19.

77 Cap inde conſtit.lib.6.

78 *Conſuetudo, qua præſcripta non eſt, non eſt ius, nec tribuit facultatem vtendi illa.*

79 *Conſuetudo introduci non poteſt reſiſtente Principe.*

80 *Epiſcopus poteſt tollere conſuetudinem, ſicut legem ſui Epiſcopatus.*

1 AD primam, & ſecundam difficultatem, vt plenè reſpondeas adiunges nonnulla, quæ adduxi *ſupra ſub tit. de ſumma Trinitate*; item & *in Rubrica de conſtitut. quæſt.1.* vbi de immutabilitate legis naturalis, & perpetuitate legis Diuinæ. Quibus iunctis, & aliis alibi poſitis, breuiter in propoſitis difficultatibus erit loquendum. Et quoad primum vt conſuetudo poſſit vincere legem naturalem, videtur ſuaderi ex ſequentibus: nam alimenta iure naturali filiis debentur, *l. ſi quis à liberis, ff. de liberis agnoſcendis*, ſed contraria conſuetudine poteſt tolli hæc obligatio, ſicut & lege, ciuili ſublata eſt; vt *in auth. ex*

2 *complexo cod. de inceſtis nupt.* ergo: † Secundo quia homicidium iure naturali eſt prohibitum *ex cap.1. cum aliis 50 diſt. cap.1. & per totum de homicidio*, ſed conſuetudine homicidium impunitum effici poteſt, vt in exercitationibus Reipublicæ, *l. qua actione §. ſiquis in commutatione, l. ſi ex plagiis §. fin. ff. ad leg. Aquil. cap. dilectus. cap. ſignificaſti de homicidio*; ergo conſuetudo po-

3 tens eſt contra ius naturale. † Tertio quia poſſeſſio iure naturali in alium transferri non poteſt, niſi per traditionem, *l. qua ratione §. hac quoque, l. traditio 20. ff. de acquirendo rerum Domino, l. traditionibus cod. de pactis*, ſed conſuetudine fieri poteſt, vt abſque traditione transferatur poſſeſſio; vt dixi *ſupra in cap. 2. hoc tit.* per textum *ibi*; ergo conſuetudo poteſt derogare iuri naturali.

4 Sed quia iam latiſſimè dixi in præcitatis locis

5 naturalia iura immutabilia eſſe, † vnamque eſſe legem naturalem in omni tempore, & ſtatu naturæ humanæ, vt inquit Ariſtotel. *lib. 5. Ethicorum*, ibi: *vbique & ſemper eadem*; & Cicero apud Lactantium, ibi: *omni tempore, & omnes gentes ex ea ratione*; quia hæc lex non ſequitur ex aliquo ſtatu naturæ, ſed ex ipſa ſtatura rationali. † Ideo dicendum eſſe patet ex doctrina Iu- 6
ſtiniani, *in §. ius naturale & §. ſed naturalia quidem iura inſtit. de iure natur.* cum infinitis relatis iuribus ab interpretibus ibi: conſuetudinem nullam habere poſſe facultatem, vt abroget, ſeu deroget legi naturali, † ſic vt lex naturalis ſemper obl- 7
get in foro conſcientiæ, vt tanquam certum de fide, docent communiter Theologi ex dicto Paul. *ad Rom. cap.2.* ibi: *Quicumque, qui ſine lege peccauerunt, ſine lege peribunt*, non alia ratione, niſi quia legem naturalem transgrediuntur. † Et 8
ratio eſt, quia hæc lex naturalis, dicitur lex Dei, quare per neceſſe omnes ea obligare dicendum eſt.

Nec obſtant relata argumenta, non primum 9
ex *auth. ex complexu*; quia reſpondetur nempè vt ſit opinio communis Doctorum quod alimenta non debentur Iure Ciuili Spuriis, vt tradunt relati à Couarruu. *in 4. part. 2. cap. 8. & 6. à num. 6.* Lara *in dict. l. ſi quis à liberis §. idem reſcripſit. à num. 4. ff. de liberis agnoſcend.* etſi Iure Canonico contrarium ſit ſtatutum *in cap. cum haberet de eo, qui duxit quam polluit per adulter.* copioſè Bartol. *in l. 1. p. 4. à num. 64. ff. ſoluto matrim.* idem ſequitur *lex. 5. tit. 19. p. 4.* etenim filiis deberi alimenta iure naturali palam eſt; ſic vt non obſtante quacumque lege ciuili, & naturali, contraria ſemper illa deberi dicendum ſit, Fellus Ferr. *in l. 10 Tauri num. 7.* ſic vt ius canonicum in hac parte debeat obſeruari in vtroque foro, vt dicit Fortunius *de vltimo fine iuris à num. 109.* Ripa *in l. 1. n. 66. ff. ſoluto matrim.* Matienc. *in l. 8. tit. 8. lib. 5. recopil. gloſſa 1. àn. 1.* † quia ius canonicum ſequitur na- 10
turæ legem.

Nec obſtat ſecundum; quia etſi homicidium 11
lege naturæ prohibitum ſit ex his, quæ notaui in præcitatis locis, & inſuper latè dico infra *in tit. de homicidio*. Sed quia in aliquibus caſibus introduci queit, diſtante eadem lege naturæ, ſequitur, vt abſque vlla mutatione illius legis procedat, ſed tantùm ex parte materiæ; vt explicat Auguſtin. benè exemplo, quod de ſe bonum eſt; quamvis infimum malum non fit mutatio ex parte boni, ſed ex parte ſubiecti recipientis, de quo videndi ſunt Couarru. *in elem. ſi furioſus 3. part. §. vnico, n.2.* & alij.

Nec obſtat tertium ex deciſione textus *in dict. cap.2. hoc tit.* vbi propoſitum eſt conſuetudine 12
Regni Daciæ, ſine traditione transferri rei donatæ poſſeſſionem, † quod difficile eſt, cum in 13
iure noſtro formalis cauſa donationis in traditione conſiſtat, vt notat Gomezius *in l. 45.* & patet ex *l. 47. tit. 28. part. 3.* quamvis receptum ſit ex fictis traditionibus iure antiquo, Dominium ex donatione transferri, de quo Duaren. *ad titul. de donat. cap. 4.* Cujacius *lib. 19. obſeruat. cap. 18.* † Nec 14
obſtat textus *in l. ſeja 42. ff. de donat. cauſa mortis*; nam ex eo quod Iuris conſultus traductionem, & vſusfructus, reſeruationem, vel inductionem in fundum vacuum interueniſſe proponat, non ſequitur, vt is, qui rem donando, vſumfructum ſibi ſeruando, non videatur rem tradidiſſe.

Et quia *ſupr. in dict. cap.2. de nonnullis fictis tradendi modis*, diaetim, & de illis, & aliis lo- 15
quantur Accurſius, *in l. 3. ff. de acquirend. poſſeſſ.* Tyraquel. *de iure conſtituti 1. p. num. 25. & 3. p. limit. 1. 6. & 7.* Gomezius *in dict. l. 45. Tauri à n. 55.* Rebardus *in 12. tabulis cap. 6.* Briſonius *lib. 2. ſelect.*

ſelectar. cap.7. dicendum eſt vt textus *in dict.*
cap. 2. hoc tit. reſpexerit, vbi donator fundos
Eccleſiæ donatos fingitur tradidiſſe vna Gleba
fundi ad Eccleſiam delata, vel in manu Prælati
tradita; ſic vt hæc conſuetudo reſpexerit ad ius
Romanorum antiquum teſte Gellio *lib.2. noct. at-*
ticarum; tum etiam dum actione vindicationis
agebatur vna Gleba fundi ad Prætorem delata.

16 His ergo iactis reſpondetur ad argumentum, vt
quamvis poſſeſſio ſit iuris gentium, ſed modus
acquirendæ poſſeſſionis ſæpè à iure ciuili inuen-
tus agnoſcatur, vt *in §. ſingulorum*, cum ſequen-
17 tibus, *inſt. de rerum diuiſ.* † Quare lex, vel con-
ſuetudo inducens hos modos tradendi fictos, ni-
hil iuri naturali præiudicet, vt notat Molina *lib.3.*
de primogen. cap.12. num.16. & alij communiter ex-
plicantes *dict. l.45. Tauri.*

18 Nec obſtabit textus ſi dicas poſſeſſionem ac-
quiri per actus non naturales vt *in l. qua ratione*
§. hac quoque ff. de acquirendo rerum Dom. l. lege in
princ. & in §. adipiſcimur ff. de acquirenda poſſeſſ.
quia reſpondetur primo, vt hæc inductio non ſit
iuris naturalis præcepta; ſecundo nam eſto quod
eſſet adhuc poſſit conſuetudo inducere aliquid
contra tale ius.

19 Quia derogatio iuris naturalis tunc impedit
conſuetudinis valorem quando eius tranſgreſſio
peccatum eſt, vt notat Gomezius *in dicta l. 45.*
Tauri n.111.

20 Etenim ex textu noſtro habemus, vt conſue-
tudo non deroget iuri naturali, ſeu Diuino, quan-
do eius tranſgreſſio peccatum inducit, vt multis
probat hic Barboſa *num. 1.* quomodo puto am-
plectendum illud axioma Doctorum, quod non
valet conſuetudo, quæ eſt contra ius naturale, de
quo Michaël de Graff. *tom.1. comm. opinion. lib. 1.*
tit.17. num.308. pag.243. Dueñas *regula* 137. Ioan-
nes Garcia *in l. veluti num. 15. ff. de Iuſtitia, &*
Iure, Ioſeph. Gonzalez *lib. vnico variar. cap.38.*
Saytus *in Claui Regia lib.3. cap.11. num.4.* Azor.
inſtitut. moral. p.1. lib.5. cap.17. quæſt.2. & 3. Petrus
Rebuff. *in repetit. l. quod iuſſit notab.1. numer.38.*
ff. de iudiciis, Martin. Monter. *deciſione 17.*
num.40.

21 Sed quia adhuc poteris dubius manere quando
poſſit eſſe aliquod ius naturale cuius tranſgreſſio
non ſit peccatum; & quod lege ciuili, ſiue con-
ſuetudine queat abrogari, ſuppoſitis diſtinctioni-
bus, quas adduxi de iure naturali reſpectu exem-
plorum, quibus illud ad diuerſa explicat cum in-
finitis idem Barboſa legendus *in cap. ius naturale*
7. diſt. addens *num.8.* vt ius naturale proprium ho-
minibus, ſit lex à natura hominum mentibus
22 inſita. † Id eſt illa conſcientia naturaliter indita,
quæ ad iniuria arcet improbos, & in ſollicitu-
dine mala vexat etiam Tyrannos non iudiciis, ſed
continuis cruciatibus mentis, de quibus, & aliis
attributis iam dixi *ſub dict. quæſt.1. in Rub. de con-*
ſtitut. vbi etiam adduxi ex doctrina textus *in l. 1.*
§. huius ſtudij ibi: *Collectam eſt enim &c. ff. de Iu-*
23 *ſtitia, & Iure*, & ex D. Thoma, & Soto. † Illud
naturale ius, quod inſtigat *ad bonum faciendum,*
& malum vitandum, de quo idem D. Thom. *1.2.*
quæſt.94. art.12. ad hoc vnicum præceptum reliqua
omnia legis naturalis reduci, cum illud nihil aliud
ſit, quam recollectio quædam plurium præcepto-
rum naturalium, quæ in duplici notantur diffe-
rentia, vel quatenus dicuntur prima principia,
quæ ſunt propoſitiones quædam de ſe notæ &
quibus aſſentimur abſque aliquo rationis diſcur-
ſu, vel quatenus ſunt concluſiones, quæ ex illis
primis principiis deducuntur, quæ dicuntur ſe-
cunda principia, vti iam expendi, *ſub dicta*
q.1. ne amplius repetam.

Itaque cum aliud attributum legis naturalis ſit 24
immutabilitas, vt docet Iuſtinianus *in dict. §. ſed*
& naturalia ibi: *Firma atque immutabilia*, Gra-
tianus *princ. diſt. 5. & in cap. vltim. 6. diſt.* ibi:
Manet immobile, & de hac lege naturali intelli-
gantur verba aurea Auguſtini *lib. 2. confeſſ. cap.4.*
Hæc lex ſcripta eſt in cordibus hominum, quam
nec vlla quidem delet iniquitas, vt explicat D.
Thom. *dict. quæſt.94.* faciantque alia elegantiſſima
verba Ciceron. *lib.2. de Repub.* quem ad idem pro-
poſitum adducit Couar. *de ſponſ. p.2. cap. 6. §.9.*
num.3. & expendens Barboſa *in dict. §. ius naturale*
num.15 dicat vt hæc concluſio quoad prima prin-
cipio apud omnes ſit immutabilis, quæ nullo in
caſu deficere, ac variari poſſunt. † Ergo cum 25
illa pendeant ab illo primo principio per ſe noto;
videlicet *bonum eſt faciendum*, quidquid homo
appetit ſub ratione boni, vel veri, vel apparentis
appetere certum ſit; ſequuntur inde ſtatim con-
cluſiones legis naturalis, nempè: *Deus colendus,*
Parentibus & patria obediendum; & ex illo alio
inquam principio noto *malum eſt fugiendum*; illæ
ſcilicet, *nihil illicitum eſt admittendum*, & ſic
iniuria nulli inferenda atque illud *quod tibi non vis*
alteri ne facias de quo Gratian. *in princ. diſt.1.* ex
Thobia *cap. 4.* & Math. *cap. 7.* & conſequenter
etiam proueniunt illæ *Depoſitum eſt reddendum,*
adulterium non eſt faciendum, & ſimiles vt proſe-
quitur Saytus *in Claui Regia libro 3. cap. 2.*
num.16.

Quibus ſuppoſitis dices vt etſi circa ſecunda 26
prædicta præcepta, ſiue concluſiones, quæ ex
illis proximè deducuntur, mutatio nequeat con-
tingere cum rectum ſit in communi quod præci-
pit lex naturalis, vt bene ſentit Cicero *lib. 3. de*
Repub. ſed non inquam negandum poſſe tamen
mutari in particulari propter aliquas ſpeciales
cauſas impedientes obſeruantiam talium præce-
ptorum; vel quia mutatis rebus, circa quas ver-
ſatur, deficit neceſſitas conſequentiarum, per
quas illa præcepta ex iure naturali deducuntur;
ſic tamen vt magis ex parte rerum quàm ex par-
te ipſius legis contingat mutatio, vt explicat D.
Thom. *1.2. dict. quæſt.94. art.5.* † Conſtat enim 27
legem naturalem omnino eſſe immutabilem; quod
vt intelligas ſcire oportet mutationem contin-
gere poſſe dupliciter in aliqua lege, vel per addi-
tionem, vel per ablationem. † Additio inquam 28
vt aduertit D. Thom. *dict. art.5.* non eſt mutatio;
quare benè potuit dicere Vlpianus *in l. ius ciuile*
ff. de Iuſt. & Iure. † Ius ciuile conſiſtere in adden- 29
do aliqua iuri naturali vt contingit etiam in iure
Diuino quod multa addiderit iuri naturali, &
vtrique ius Canonicum.

Nos inquam inquirimus de propria mutatione 30
legis, quæ fit per eius ablationem, tollendo obli-
gationem legis naturalis de qua abſolutè dicen-
dum eſt, vt nequeat contingere per ſe ipſa, nec
in vniuerſali nec in particulari manente naturâ ra-
tionali. † Quia cum lex naturæ ſit veluti pro- 31
prietas naturæ rationalis, hæc natura de medio
tolleretur & lex naturalis quoad exiſtentiam ſuam
deficeret, & ſolùm per eſſentiam in mente Dei
maneret ſi mutationem reciperet, vt docent D.

Thom.

Thom. *dict. quæſt.* 94. *art.* 4. *&* 5. & *quæſt.* 100. *art.* 8.
& 22. *quæſt.* 66. *art.* 2. ad primum ex D. Auguſt. *de*
vera religione cap. 31. *&* *lib.* 1. *de libero arbitrio c.* 6.
Ariſtot. *lib.* 5. *Ethyc. &c.* 7.

32 Etenim ſi conſideretur lex hæc naturalis prout
eſt in Deo, certum eſt vt ſit immutabilis, ſi prout
eſt in homine idem dici debere exiſtimo; quia
cum ſit intrinſeca proprietas neceſſariò fluens ex
natura humana, manente naturali deficere non
poterit; nulla inquam lex deficit, niſi quia, vel
à Legiſlatore reuocatur, vel deficit eius Iuſtitia,
33 neutrum in lege naturali locum habere poteſt. †
Ergo & oſtenditur facta diſtinctione inter præce-
pta affirmatiua, & negatiua: nam cum hæc res
prohibeant intrinſecè malas, deficere non poſſe
conſtat; nunquam verò bonum eſſe poteſt, quod
intrinſecè malum eſt; indeque euenire, vt hæc
negatiua præcepta obligent ſemper, & pro ſem-
per. Affirmatiua autem, licet ſemper obligent,
non tamen ſemper, & ob id fieri vt etſi hæc na-
turalia vno tempore obligent, & non in alio non
propterea recipiant mutationem; quia hæc eſt
eiuſdem præcepti natura; cum affirmatiuum ſo-
lùm obliget pro illis occaſionibus in quibus omiſ-
ſio talis actus eſſet per ſe, & intrinſecè malus, vt
omnes agnoſcunt.

34 Quod ſi inſurgas ex doctrina D. Thomæ *in d.*
1.2. *dict. quæſt.* 94. *art.* 5. iam relata, nempè legem
naturalem quoad prima principia eſſe immutabi-
lem, ſed non ſic quoad concluſiones illorum, in
aliquibus, quæ propter cauſas occurrentes poſſint
mutari ex eo exemplo legis naturalis præcipientis
depoſitum eſſe reddendum petenti Domino: de
quo, & aliis *in l.* 1. *ff. depoſiti*. quæ non obligat
35 quando petitur ad damnum Reipublicæ: † Item
& de præcepto naturali ſeruandi ſecretum, quod
negati vnum eſt non reuelandi; & tamen violari
poſſe conſtat, ſi ad defenſionem, vel innocentis
neceſſe ſit, de quo aliqua dixit *ſub cap. ad noſtram*
20. *de iureiur.* aliqua *in cap. ſuper eo* 22. *de teſtibus*
36 *in fine*, vbi de ſecretorum fide. † Item in illo præ-
cepto Decalogi *non occides*: nam in propriam de-
37 fenſionem, licitum eſt occidere. † Et in præce-
pto non contrahendi cum ſorore, quod naturale
eſt, ſed in caſu neceſſitatis generis humani non
obligat, vt de facto contigit in principio crea-
tionis.

38 Adhuc inquam ex his debemus dicere D. Tho-
mam potius declarare legis naturalis immutabili-
tatem quàm illam lædere. Etenim dum dicit
Sanctus aliqua præcepta naturalia mutari poſſe,
intelligitur loquutus de mutatione impropriâ per
ſolam materiæ intrinſecam mutationem; indeque
fieri, vt quamvis depoſitum in prædicta ſpecie
non eſſet reddendum non ideo naturale præce-
ptum mutari credimus quia nunquam fuerit poſi-
tum pro illo caſu, quando intereſt Reipublicæ,
ne reddatur depoſitum.

39 Sicut in ſpecie textus *in cap. quemadmodum de*
iureiur. qui non implet promiſſum, non videtur
fidem fallere; quia caſus ille non apparet ſub
obligatione promiſſionis comprehenſus, vt ibi la-
tiſſimè explicaui.

40 Quod idem videmus dicendum in cæteris exē-
plis poſitis, & fit clarior ex ſequenti conſideratio-
ne: nam lex dupliciter poteſt mutari, & deinde
eſſe vnomodo per mutationem ſui ipſius intrinſe-
cam, alio modo intrinſecè tamen per mutatio-
nem alterius, vt v.g. Pater deſinit eſſe Pater prio-
ri modo deſinit eſſe Pater abſque aliqua mutatio-
ne ſui per mortem filij. Mutatio ergo priori mo-
do contingere poteſt in lege poſitiua: nam ea
lex omnino tollitur vel contrariâ lege poſte-
riori, vel conſuetudine, vt diximus *ſupra à*
Rubrica huius tituli, & *infra à quæſtione ſe-*
quenti; ſecus verò in lege naturali, in qua
ſolùm poteſt contingere mutatio poſteriori mo-
do per mutationem materiæ, qua mutata, nihil
de lege naturali detrahitur, ſed ſolùm fit, vt hic,
vel ille caſus non cadat ſub obligatione legis na-
turalis propter aliquam occurrentem circum-
ſtantiam.

Et ſecundum hæc exiſtimo expendenda quam 41
plura difficilia, quæ in materia de legibus,
ſolent Doctores diſputare quatenus loquen-
tes de immutabilitate legis naturalis adducunt
nonnullos caſus, qui cum ſint legis naturalis, legis
ciuilis præcepto videntur mutari; nonnullos addu-
cit Iuriſconſultus *in dict. l. bona fides*, *ff. depoſiti*
alius etiam, nam cum iure naturali omnia eſſent
communia omnibus hominibus factum eſt vt re-
rum dominia diuiderentur, aliquando iure ipſo
naturali *ex l.* 1. *ff. de acquirendo rerum domin. &* §.
ſingulorum inſt. de rerum diuiſ. aliquando iure gen-
tium adiudicetur *in l. ex hoc iure ff. de iuſt. & iure*,
aliquando ad ius humanum, vbi *in cap. quo iure*
8. *diſt.* vt etiam contingit in vſucapionibus, &
præſcriptionibus vt late dixi *in Rub. illius tituli*. † 42
Item in ſeruitute, quam contrariam de iure gen-
tium fuiſſe inductam, inquit Iuriſconſultus *in l.*
libertas ff. de ſtatu homin. & *in* §. *ſeruitus inſt. de*
iure perſ. & contra ius naturale, quo homines li-
beri naſcerentur, *l. manumiſſiones*, *ff. de Iuſt. auth.*
quibus mod. natur. efficiantur legitimi §. *liceat col.* 6.
& in dict. cap. ius naturale diſt. ibi: *Omnium vna*
libertas. † Et alia, quæ adducit, & explicat Bar- 43
boſa *ibi a num.* 16. vbi *a num.* 21: de aliis veluti de
legitima debita liberis *ibi à num.* 23. vſque ad fi-
nem explicat. † Et itidem in iure contrahendi ma- 44
trimonium quod omnibus per proprium conſen-
ſum iure naturali permittitur & tamen hodie ex
Trid. *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform.* non permittitur, niſi
fiat præſente Parocho, & teſtibus. † Item in 45
condendi teſtamentum, vel donandi res ſuas, quod
naturali ratione fieri poteſt *l.* 1. *cod. de Sacroſanct.*
Eccleſ. §. *per traditionem inſt. de rerum diuiſ.* quæ
tamen iure humano immutatæ ſunt ne fiant, niſi
certis ſolemnitatibus concurrentibus, ſed inquam
eadem lege naturali impellente vt hominum ma-
litiis obuiaretur longiuſque explicant Doctores
Theologi cum D. Thoma 2.2. *quæſt.* 66. *art.* 2. *&* 1.
2. *dict. quæſt.* 94. *art.* 5. *ad* 1. Conradus *de contract.*
quæſt. 10. Couar. *in reg. peccatum* 2. *p.* §. 11. *num.* 3.
Nauarrus *in c. ita quorundam de Iudæis notab.* 11.
Sotus *lib.* 4. *de iuſtit. quæſt.* 4. *art.* 1. Molina *in eo-*
dem tract. diſp. 3. videbis alia, quæ dicit For-
tunius Garcia *in dict. l. manumiſſiones de Iuſtitia*
num. 8.

Vnde iam legitimè poſſemus pergere ad alias 46
quæſtiones, nùm queat Pontifex abrogare, ſeu
diſpenſare in iure naturali ſed tu accipies ſecun-
dum doctrinam, quam hic refert, & docet Bar-
ſa *num.* 4. in gloſſa *poſſe aliquatenus derogare*, qua
notat quod Summus Pontifex diſpenſare poteſt
in iure naturali, & Diuino, non abrogando
in totum, vel ex parte id ius in quo diſpenſat
ſed declarando eius obligationem per veram diſ-
penſationem in caſu aliquo ſpeciali locum non

habere hunc, vel illum à iuris Diuini rigore eximendo ex cauſa vrgenti, vt explicant Couarru. *lib.1.var.cap.17.n.8.* verſ. *Henricus tandem*, Sanchez *de matr.lib.8.diſp.6. num.5.* Azor. *inſtit. mo-*
47 *ral.p.2.lib.4. cap.18.quæſt.1.* † Vbi etiam iuncto
lib.5.cap.3. per totum communem noſtrorum ſententiam, qui contra Theologos aſſerunt poſſe Papam ius Diuinum declarare, interpretari, remittere, amplificare augere, & mutare: de quo iure dico in verſ. *ad ſecundum.*

48 Itaque vt clarius impendas, aduerto, quod præcepta iuris naturalis, quæ in ſua obligatione præceptiua pendent à priori conſenſu voluntatis humanæ, poſſunt interdum per homines diſpenſari non directè tollendo obligationem legis naturalis ſed mediante remiſſione materiæ, vt in voto, & iuramento, quo potius videtur diſpenſatio in facto quàm diſpenſatio in iure, vt notat Suarez *de voto lib.6.cap.9.* & hoc modo fieri poſſe in materia legis naturalis per ius humanum talem mutationem vt ratione illius etiam varietur iuris naturalis obli-
49 gatio, admittunt omnes. † Et hoc ſanè ſenſu intelligenda venire iura, & Doctores dicentes per ius gentium, vel ciuile detrahi aliquid à iure naturali, vt *in dict. l.manumiſſiones, l.ius ciuile ff. de Iuſt. & Iure*, quibus addendi ſunt Donell. *lib.1. comment.c.12.* & *ibi* Oſuald. Anton. Faber. *in Papinianea tit.9.princ.2.illat.1.* Merla *in emporio fol.10. num.33.* Menoch. *de recuper.rem.9.num.6.* Madera
50 *lib.1.variar.cap.4.* † Ex ea ratione; quia hic mutationis modus non repugnat neceſſitati, & immutabilitati Iuris naturalis, quod Auguſtinus exemplo medicinæ declarauit: nam ſicut medicina alia præcepta tradit pro ſanis, alia pro infirmis quædam pro fortibus, quædam pro debilioribus; propterea tamen regulæ medicinæ in ſe non va-
51 riantur, † ita & ius naturale idem ſemper exiſtens aliud præcipit in hac occaſione, aliud in alia; & tunc obligat, & non antea ſine vlla ſui mutatione
52 propter ſolam materiæ variationem. † Secundùm quæ poterit conſuetudo aliquid introducere ſicut lex ciuilis ex variatione quidem materiæ non item derogando iuri naturali.

53 Ad ſecundam quæſtionis partem, etiã ex noſtro textu reſpondendum eſt, vt non poſſit conſuetudo aliquid introducere contra mandatum legis Diuinæ ex eo; quia cum hæc dependeat à ratione Diuinæ Sapientiæ ex D. Thom. 1. 2. *quæſt 95. art.1.* ſequitur, vt à nullo alio poſſit mutari, niſi ab
54 ipſo Deo, à quo accepit virtutem. † In hac enim ſpecie tacitus Dei conſenſus non eſt admittendus ſicut de tacito, conſenſu Principis temporalis, iam dixi *in Rub.* quia ideò in aliis legibus humanis admittitur, eo quod ſic à lege humana diſpoſitum eſt; ex quo prouenit vt dicamus in conſuetudine dari tacitum legalem Principis conſenſum, ex quo totam ſuam virtutem recipit conſuetudo qui conſenſus tacitus Dei, nunquã inductus legitur Diuina lege ideoque eſſe, vt conſuetudo nullam poſſit habere vim contra legem Diuinam; & ita omnes
55 admittunt *hic.* † Et huc accedere videtur Gregorius ſcribens vniuerſis Epiſcopis Numediæ, *lib. 1. Epiſtol.75.* relatus *in cap. nos conſuetudinem diſt. 12.* dum ait immotam permanere conſuetudinem, quæ contra fidem Catholicam, nihil vſurpare dignoſcitur: de quo videbis nonnulla per Tyraquel. *de nobilit.cap.10.num.1. & de iure primogen. q.40. n.158.* Menoch. *de arbitrar. cent.1. caſu 83.* Paulus Fuſcus *de viſitatione lib.1.cap.18.n.31.*

Nec huic generali aſſertioni obſtant iura *in cap.* 56
quanto hoc tit. quatenus ibi habetur, vt conſuetudine poſſit Præsbyter adminiſtrare Sacramentum Confirmationis, cuius de iure Diuino eſt tantùm Miniſter Epiſcopus ſolus, vt patet *ibi, & in cap. manus de conſecrat. diſt.5. & in cap. 18. actuum Apoſtol.* Nec textus *in cap. ſuam cap. ad Apoſtolicam de ſimonia*, quibus etſi iure Diuino ſit prohibita ſimonia, vt *in cap.1.cum aliis 1.quæſt.1.* tamen conſuetudine fieri poteſt, vt in prædictis iuribus aliquid exigatur pro exercitio Sacrorum.
† Quia ad textum *in dict. cap. quanto, & cap. 1.* 57
diſt.95. breuiter reſpondeo nulla conſuetudine introduci poſſe, vt ſimplex Sacerdos poſſit miniſtrare Sacramentum Confirmationis; quia ſimplices Sacerdotes huius miniſterij ſunt incapaces.
†Nã etſi ſæpè iura Epiſcopalia præſcribi poſſint *c.* 58
audiſtis, c.cũ olim, vbi latè dixi *de præſcript.* ea tamẽ munera, quæ Epiſcopis competunt ratione muneris Epiſcopalis à Sacerdotibus ſiue præſcriptione, ſiue conſuetudine etiam immemoriali acquiri non poterunt; & ſic contingit in poteſtate adminiſtrandi Sacramentum Confirmationis, quæ lege ordinariâ præcisè pertinet ad Epiſcopos ratione ordinis Epiſcopalis vt etiam cauetur in Trident. *ſeſſ.7.canone 3.* copioſè Simancas *de Dignit. Epiſcoporum cap.5.* Couar. *lib.1.variar.cap.10.per totum*, vbi expendit *dict.c. quanto*, Suarez *3.p. quæſt.72. art.11.ſub Rubrica & tit. de Sacram. non iterandis* vbi dicam aliter fieri poſſe priuilegio Pontificio, &
quare. †Et ſic nec textus *in dicto cap. ſuam, & cap.* 59
ad Apoſtolicam de ſimonia; quia etſi reuera oblationes prohibitæ nulla cõſuetudine poſſint introduci *cap. non ſatis de ſimonia*: tamen textus *in dict. cap. ad Apoſtolicam*, loquitur de oblationibus in quibus nulla contrahitur ſimonia, quales ſunt oblationes voluntariæ; ſed de eorum iurium latiori interpretatione dico *ibi* amplius.

Itaque iam benè pro his duabus difficultatibus 60
poſſumus concludere cum ea generali concluſione deducta ex textu noſtro; nempè vt conſuetudo non valeat contra ius naturale ſecundùm Dueñas *regula 137.* Michaël Graſ. *tom. 1. comm. opinion. lib. 1. cap. 17.* iam *ſupra* relati, Azor. & Sayrus, quibus addo Brunen. à Sole *in locis communibus*, verbo *conſuetudo*, Cardoſ. *in praxi iudic. eodem verbo*, Farin. *fragment. crimin. p.1. lit. C, num.714.* vbi *num.716.* & Barboſa *in c. conſuetudo 5. dict.1. num. 3.* addunt quod nec valeat contra ius Diuinum.

Hactenus verò diximus nullam conſuetudinem 61
poſſe derogare iuri naturali, ſeu Diuino, de quo factæ ſunt duæ concluſiones diſtinctæ, vt etiam inſinuantur in primis noſtri textus verbis; ſed Gratianus *in ſummario diſtinctionis prima*, videtur hoc confundere, cum dicit, vt naturale ius ſit quod in lege, & Euangelio continetur ergo videtur virtutem legis naturalis, pertinere ad legem ſcilicet veteris teſtamenti, & ad Euangelium: & ſic ſub vna tantùm concluſione relata, ſatis explicari debuiſſe, & non eo modo, vt de lege naturali
dictum eſt. † Doctores ſolent in varias ire ſen- 62
tentias, vt hanc difficultatem præſcribant ſenſumque Gratiani percipiant quidam per gloſſam *ibi* dicentem Gratianum non deſcribere Ius naturale, ſed Ius Diuinum poſitiuum, quos meritò fallit
ibi Turrecremata *num. 83.* † alij aliter dicentes 63
omne Ius Diuinum eſſe naturale, quorum ſententia eſt omnino falſa, vt bene probat Nauarrus
in

Digitized by Google

64 *in princip.de pœnit.dict.5.num.7.* † Et nonnulli alij veritati propius accedentes, intelligendo prædicta verba Gratiani, legenda eſſe per Parentheſim quaſi velit Gratianus ius naturale eſſe, quo quis iubetur aliis facere quod ſibi vult fieri, vt iam *ſupra* dixi, & ius in lege, & Euangelio contineri, vt dixit Nauar.*ſupra num.9. in fine*, Sotus *de Iuſt.lib.1. quaſt. 4. ad* 1. Antonius de Fuentes *canonicar. lectionum lib.* 1. *cap.* 1. & Barboſa *in ſummario dict.* 1. *diſt.num.*4. dicit hanc interpretationem benè defendi poſſe, niſi ipſe Gratianus mentem ſuam aliter explicaſſet *in prin.diſt.*5. verſ. *ſed cum ius naturale.*

65 Quare verò omiſſis prædictis, & aliis interpretationibus, exiſtimo dicendum cum Nauarro *in pract.de pœnit.diſt.5.num.*9. Soto *de Iuſtitia lib.*1. *quaſt.4.art.4. ad* 1. Barboſa *dict. num.*4. & plures alij cum Sancto Thoma 1.2.*quaſt.94. art.*4. *ad* 1. nouiſſimè Gratianum dicere, vt omnia, quæ in lege, & Euangelio continentur, ſint ius naturale, ſed è conuerſo omne ius naturale in lege, & Euangelio contineri, quatenus *ibi* Deus præcipit, vt vnuſquiſque alteri faciat quod ſibi fieri vult, & ne faciat alteri quod ſibi fieri non vult, & in his duabus, vt bonum faciamus, quod in poſteriori inſinuatur contineri omnia præcepta legis naturalis, dicunt, & patet ex iam longè adductis à verſ.*ſed quia dubium*,& conſequenter in lege, & Euangelio, quibus hoc præcipitur totam legem naturalem contineri, non abs re dixiſſe Gratianum probant dicentes in hunc ſanè ſenſum verba dicta poſuiſſe, vt ipſemet declarauit *in princ.dict.5.diſt.* verſ.*ſed enim naturale*; *& in cap. vltimo*, verſiculo *his itaque distinctione* 6.

66 Ad tertiam quæſtionis partem quid de lege poſitiua, ſatis, & abundè reſpondebis ex his, quæ iam ſcripſi *in Rubrica*, *& ibi quaſt.* 4. *&.*5. *& in toto noſtro titulo*; & ob id amplius non repeto. Solùm enim addo quod conſuetudo dicitur forma, & quaſi alterum ius naturale, ac proinde omnia poſſit, Bald.*conſ.*433.*lib.*3.Surd.*de alimentis tit.1.num.*7.Cardinalis Tuſchus *tom.* 2. *litt. C, concluſ.*806.*num.*16.Franciſcus Nuñez de Velaſc. *in Dialogis de contentione militia Dialogo* 3. quæ æquipollet veritati *ex l ff.de ſeruitut.& aqua*,Baldus *conſ.*289.Tuſchus *ſupra num.*17. Ioannes Anton.Mangil.*de imput. quaſt.77. num.*25. habetque parem vim cum lege *ex l. de quibus ff. de legibus*, *ex §.ex non ſcripto inſtitut. de iure naturali*, ex noſtro textu, *dict.cap cõſuetudo diſt.* 1. *& l.* 2. *cod. qua ſit longa conſuetudo*; & ſic veniat appellatio ne iuris, Menchaca *quaſt. freq. cap.* 3. *numero* 32. cum aliis Barboſa *axiom.* 56. *numero* 5.

67 Vbi dicit quod præualet iuri ſcripto,vbi ſonat inturpe *ex dict.l. de quibus cum l. ſeq.* ſitque potentior ſtatuto, vt dixerunt Ioannes Maria *nouar. quaſt.forenſ.quaſt.*103.*num.*2.Gonzalez *in regul.*8. *Cancellaria gloſſa* 45.§.1.*num.*78.& idem Barboſa aliis infinitis *num.*7.vt poſſit introducere quidquid poteſt priuilegio concedi; & *num.*9. vt poſſit quidquid pactum poteſt quando ſcilicet ab eodem procedunt; poſſitque etiam quidquid poteſt
68 præſcriptio, & quidquid ſtatutum, &c. † Et tanta eſt conſuetudinis antiquitas, vt crediderit Gratianus *in cap. non eſt distinctione* 6. §. *his itaque*, verſ.*ex quo Cain*, ius conſuetudinarium ab eodem tempore exordium habuiſſe, ex quo Cain ciuitatem ædificaſſe legitur; & ſic poſtquam homines conuenientes in vnum cœperunt ſimul habitare, Barboſa *ibi num.fin.* Nauarrus *in cap. nouit.de iudic.notab.*3. *num.* 154. Rochus *de conſuetudine in præfatione numero* 2. Rebuffus *tom.* 3. *ad leges Gallicas in præfatione, titulo de conſuetudine.*

Sed pro contraria ſententia, vt conſuetudo 69
hæc legem poſitiuam vincere poſſit, facit doctrina Diui Thomæ 1.2.*quaſt.*27. *art.* 3. eo quod lex humana deriuatur à lege naturæ, & Diuinâ, vt inquit Auguſtinus *lib.* 1. *de libero arbitrio*, ex eo Diui Thomæ 1.2.*quaſt* 95.*articulo* 2.dum videtur probare quod lex poſitiua ea hactenus habet legis virtutem, quatenus à lege naturæ deriuatur; ita vt ſi ab ea differat, non ſit lex, ſed potius corruptio. Verùm fatendo quod omnis lex oritur à ratione, & voluntate Legiſlatoris, lex Diuina, & naturalis à Deo, lex ciuilis ab hominibus. Tamen hoc breuiter expendes dicendo legem poſitiuam dupliciter à lege naturali deriuari poſſe, vel per modum cuiuſdã infallibilis concluſionis deductæ à lege naturali per legitimũ ſyllogiſmum, veluti, *Non eſſe occidendum,quod ex illo principio deducitur nemini faciendum eſſe malum.* Vel ſecundo deriuari à lege naturali per modum determinationis v. g. lex naturæ habet delinquentem puniendum eſſe, ſed quod tali, vel tali pœna puniatur, determinatum eſt à lege poſitiua. Qua diſtinctione euenit vt illud, quod primo modo à lege naturæ deriuatur, totam virturẽ accipit à lege naturæ; ideoque immutabile eſſe; ſed illud, quod deriuatur ſecundo modo principaliter à lege poſitiuâ pendet indeque fieri, vt contrariâ lege, ſiue conſuetudine mutari poſſe, vt explicuit Vaſquez 1.2.*quaſt.95.art.2.diſp.*154.*cap.*3.Balboa *in cap.*2. *de probat. num.* 41. & ex iam adductis infertur.

Ad quartam quæſtionis partem, an conſuetu- 70
do poſſit abrogare legem prohibentem conſuetudinem contrariam; vt ea diſſoluam ſolent diſtinguere nonnulli Doctores inter legem prohibentem introduci conſuetudinem, & inter legem reprobantem illam ſic vt aduerſùs legem prohibentem conſuetudinem futuram, poſſit præſcribi conſuetudine, ſecus aduerſùs legem improbantem conſuetudinem; quia non obſtante prohibitione conſuetudinis, poteſt eſſe conſuetudo rationabilis, & legitimè præſcripta, quod non accidet in conſuetudine improbata, vt irrationabilis, qua rationabilis eſſe non poterit: ſic docent Suarez *lib.* 7. *de legibus cap.* 7. *num.* 2. *& cap.* 19. *num.* 18. Salas *in eodem tract. diſputatione* 19. *ſect.* 7. *num.* 71. & ſic Vbigerſ. *in p.2.quaſt.97.art.3. num.*43. docuit quod lex, quæ tantùm reuocat conſuetudinem antecedentem, vel tantùm prohibet nudè futuram abſque illius reprobatione, non impedit quominus poſſit conſuetudo etiam abrogare talem legem. † Ex eo 71
quia cum tali reuocatione, & prohibitione poteſt ſtare quod conſuetudo ſit rationabilis, cum lex nudè reuocando, vel prohibendo conſuetudinem, non declaret ſufficienter contrarium; poteſt enim Legiſlator habere iuſtam rationem ſic ordinandi, & ſtatuendi id, & ex altera parte poterunt etiam occurrere aliquæ rationes probabiles, ob quas ſine iniquitate, & cum aliquo fun-

dameuto poſſit aliter ipſe ordinare, & conſti-
tuere.

72 Sed quia video aliter aliquos Doctores ſentire
reſpectu legis improbantis etiam conſuetudinem
futuram, itavt aliquando poſſit conſuetudine ab-
rogari. Ego ſic ſtatuo cum Azorio *tom. 1. inſti-
tut. moral. lib. 5. cap. 17. quæſt. 10.* Baſilio Pontio
de matrim. lib. 6. cap. 6. num. 9. Sanchez *libro 7.
diſput. 4. num. 14.* Vbigerſ. *in part. 2. D. Thomæ
quæſt. 97. articulo 3. num 41.* vt ſi lex improbat con-
ſuetudinem propter aliquas cicunſtantias, quæ
illam irrationabilem faciunt, tunc tandiu lex eam
improbet, quandiu vis illarum circunſtatiarum
eſt in viridi; quia hoc ipſo quod lex reprobat con-
ſuetudinem declarat illam eſſe irrationabilem,
aut corruptelam, & de qua dicitur communi-
ter, vt nihil poſſit valere, ſiue ad legem inducen-
dam, ſiue abrogandam; quod ſi ratio, ob quam
illa futura conſetudo à lege improbatur, vt irra-
tionibilis ceſſet, tunc reuera dicendum, vt poſſit
adhuc noua conſuetudo legitimè præſcripta vin-
cere legem, eam improbantem.

73 Quia non omnis conſuetudo, ideò reprobatur
quod ſit contra ius naturæ, aut ius Diuinum, ſed
aliquando propter aliquam notabilem indecen-
tiam, vel propter plura pericula, aut grauiora
incommoda communitatis, quæ cum tempore
poſſunt mutari; ac proinde quæ vno tempore
eſſet irrationabilis conſuetudo, poſſit alio tem-
pore eſſe rationabilis, & vt ſic deſinat eſſe re-
probata: & ita exiſtimo cum Caſtro Palao *tra-
ctatu 3. diſp. 3. puncto 4 §. 2. num. 7.* Diana *parte 6.
tract. 5. reſ. 21.*

74 Hanc eandem doctrinam etiam procedere,
tam in lege prohibente, ſeu reuocante, quàm
in reprobante cum legis potentia ad impro-
bandam conſuetudinem futuram dependeat à
duratione rationis, in qua fundatur; & ſic
credo quod valeat in perpetuum lex poſitiua im-
probare conſuetudinem futuram, quoties perpe-
tua fundatur ratione, vt de cenſuarum, ac di-
ſtributionum lege, iam dixi per textum *in c. cum
inter 5. hoc tit.*

75 Ad quintam quæſtionis partem an dentur con-
ſuetudo aliqua quæ ex præciſa legis poſitione ne-
queat abrogari; & ſuppoſita doctrina textus *in
cap. 1. de conſtit. lib. 6. & in cap. cum conſuetudine,
hoc titulo*, & Doctorum *ibi*, quod per legem ge-
neralem à Principe ſtatutam, non cenſeantur ſu-
blatæ locorum conſuetudines ſpeciales, quæ ante
ipſam legem vim conſenſu populi habebant, vt
per Couar. *lib. 3. variar. cap. 13. num. 4. ad finem,*
76 Barboſa *in dict. cap. 1. num. 6.* † Et iuxta hunc di-
cendi modum poteſt intelligi Suarez *de legibus
lib. 7. cap. 20. num. 12.* dum probabiliter exiſtimauit
non eſſe reſtringendam regulam illius textus ad
conſuetudinem præſcriptam, ſed intelligendam
eſſe de conſuetudine rationabili, & honeſta, &
tam publico vſu, & tanto tempore firmata quod
ſufficeret ad legem introducendam, ſi Princeps
illam ſcitet; eo quod prudenti arbitrio veriſimile
ſit Principem fuiſſe in illam conſenſurum, ſi il-
lam ſciret; tunc enim ait ob contrariam rationem
non eſſe veroſimile velle contra illam obligare per
legem generaliter latam, ſeu velle illam tollere,
dum illam ignorat, niſi expreſſius id declaret:
nam in talem conſuetudinem, & verba dicti Ca-
pituli 1. optimè cadunt.

Vnde non obſtant Maſcard. *de probat. conclu-* 77
ſione 423 num. 17. Diana *parte 6. tract. 5. reſol. 24.*
Caſtrus Palao *tom. 1. tract. 3. diſp. 5. §. 1. num. 8.* pro-
babilius cenſentes regulam *dicti cap. 1. de conſtit.
lib. 6.* intelligi de ſola conſuetudine præſcri-
pta.

Quia conſuetudo quæ præſcripta non eſt, non 78
eſt ius, nec facultatem tribuit illa vtendi, vt di-
xi *ſupra in Rub.* & quia, vt *ibi* dixi ſola conſuetu-
do præſcripta præualet aduerſùs legem; & ſic ſo-
la illa impediat obligationem legis ferendæ. † Et 79
quia conſuetudo introduci non poteſt, reſiſtente
Principe; & quia eſt res odioſa impedire legem
conſuetudine; nam hæc intelliguntur de conſue-
tudine æquè generali, vt lex eſt; & hoc eſt iuxta
regulam textus noſtri, & *l. de quibus ff. de legibus
& l. 1. cod. quæ ſit longa conſuetudo*, quibus, vt *in
dicta Rubrica* dixi cauetur vt ſicut lex queit vin-
cere conſuetudines contrarias.: ſic etiam, &
conſuetudo leges, de quo etiam cum multis Bal-
boa *in cap. 2. de prob. a num. 36.* vbi benè ex-
pendit aliqua iura quorum nonnulla iam ibi ex-
plicaui. Et hæc amplius declarantur ex dictis
infra quæſtione ſequenti, verſiculo *ad vlti-
mam.*

Ad vltimam quæſtionis partem breuiter dico 80
cum Granado *in parte 2. Diui Thomæ contract. 7.
part. 2. diſputatione 16. ſection. 3. numer. 18.* Diana
parte 6. tractat. 5. reſol. 25. in fine, vt ſicut Epiſ-
copus poteſt reuocare ſuam coſtitutionem, ac le-
gem ex dictis *ſupra in Rubrica de conſtitutionibus,
& in cap. 3. quæſt. fin.* vbi de doctrina; ita, &
tollere conſuetudinem ſuæ Diœceſis propriam,
quia eſt ſimilis legi.

Qværtio IV.

An ſi lex improbet conſuetudinem per verba generalia, intelligatur non ſolùm de conſuetudine præterita, ſed etiam de futura. An conſuetudo legitimè præſcripta, poſſit abrogare aliam conſuetudinem. Et an conſuetudo poſſit lege abrogari. Et an conſuetudo prior maneat abrogata, ſi in ipſa non efficiatur mentio de conſuetudine in contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudine præterita cenſetur etiam futura ſecundum aliquos, verius contra, vt* n. 2. & 3. *& diſtingues, vt à* n. 5.

2 *Clauſula generalis derogatoria conſuetudinis, non porrigitur ad improbandam conſuetudinem futuram*, n 3.

3 *Conſuetudinem improbare, eſt quid odioſum.*

4 Cap. vnico de Clericis non reſid. lib. 6. cap. Clerici de iudic.

5 *Lex improbans conſuetudinem, vt de futura non intelligatur, quibus verbis fiet.*

6 *Lex*

6 *Lex improbans conſuetudinem per verba vniuerſalia porrigitur ad futuram; vbi quæ verba ita ſignificent.*
7 *Conſuetudo in futurum reprobata, vt irrationabilis intelligitur etiam de futura.*
8 Lex 2.cod. quæ ſit longa conſuetudo.
9 *Conſuetudo; etſi non vilis, authoritatis ſit, ſed non adeo, vt legem vincat tantùm habet locum in lege abrogante conſuetudinem, vt perpetuo irrationabilem.*
10 *Lex improbans conſuetudinem, nùm comprehendat immemorialem.*
11 *Conſuetudo legitimè præſcripta poteſt aliam abrogare, ſeruata proportione vniuerſalis ad vniuerſalem, & particularis ad particularem.*
12 *Conſuetudo particularis derogat vniuerſali pro loco, vbi adeſt.*
13 §. peoult. inſt.de iure naturali.
14 *Conſuetudo, quæ conſurgit ex actibus priuatorum, nùm legem vincat.*
15 *Conſuetudo lege abrogatur, ſi eſt omnino contraria, ſecus ſi eſt compatibilis.*
16 *Conſuetudo ſpecialis alicuius loci, non abrogatur lege generali lata pro prouincia, ſecus ſi conſuetudo ſit generalis Regni, aut prouinciæ, & quæ differentia vtriuſque*, n.17. & 18.
19 *Conſuetudo generalis tollitur lege generali de ea mentionem non faciente, non ſic ſpecialis loci.*
20 *Conſuetudo ſpecialis loci cenſetur ignorari à Principe, & populo.*
21 *Lex ſpecialis non derogat loci conſuetudini probabiliter, ſed non certè, vt* numero 22.
22 *Statutum ſpeciale non derogat conſuetudini ſpeciali loci, niſi Princeps fiat conſcius.*

1 AD primam partem quæſtionis videtur reſpondendum cum Barboſa *in cap.1. de conſtitutionib. lib.6.num.*12. quod damnata conſuetudine præterita, cenſeatur quoque futura damnata, ſic cum Tyraquello *in præfatione de retractu n.*18. *&* 19. & ſic videtur dicendum in caſu noſtri dubij nam ex quo lex improbat generaliter conſuetudinem, videtur vt non ſolùm de conſuetudine præterita, & præſenti ſit loquuta, verùm & de futura; & ſic de vtraque conſuetudine improbata intellexerunt Zeuallos cum multis *in practicis quæſt.* 704. *per totam*, Burgoſ. de Paz. *in l.*1. *Tauri num* 464.*&* 479. Couarr. *variar.cap.*13. *num.*14. Sanchez *tom.*2.*lib.*7.*diſp.*4.*num.*13.contra gloſſam *in clem.ſtatutum*, verb. *conſuetudine de elect. gloſſa* verb.*expreſsè in dict.cap.*1. Couarru. latè diſputat *vbi ſupra* varias aſſignando concluſiones, quibus intendit abſoluere hanc quæſtionem, quem ſequi videntur Armendar *in addition ad recopil.leg.Nauarra in addition. num.* 186. Menchaca *vſufrequent. lib.* 1. *cap.* 3. *numero* 10. & de improbata conſuetudine, & de validitate ipſius, cum multis Salzedo *de lege politica cap.*8. *per totum*, *& à n.*52.

2 Nihilominus ſentio contrarium poſſe optimo iure defendi; quia cum iam *ſupra quæſt. præced.* dictum ſit, legem improbantem conſuetudinem futuram, poſſe nihilominus contraria conſuetudine abrogari, ceſſante circunſtantia, ob quam reprobat. Ergo euidenter apparet, vt clauſula generalis derogatoria non porrigatur ad improbandas abſolutè conſuetudines futuras: quare Suarez *libro* 7. *de legibus cap.* 7. *a numero* 2. exiſtimauit gloſſæ ſententiam admittendam.

Quia improbare conſuetudinem eſt quid odioſum; & quia illis verbis ſolùm intendit legiſlator tollere conſuetudinem contrariam ſuæ legi. Deinde quia cum vult legiſlator extendere legem ſuam ad conſuetudinem futuram, de ea expreſsè loquitur clare improbando, vel dicendo, *nolumus contra legem hanc aliquam conſuetudinem valere*: ita etiam Villalobos *in ſumma tom.* 1. *tractatu* 2.*diſ.*39.*num.*8.cum Abbate, & Diana *p.*6. *tract.*5.*reſ.*2; & ſic Dominic.*in dict.cap.*1.*col. fin. de conſtit.lib.*6. Abbas *ibi num.* 8. *& col. vltima*, exiſtimantes ſublata conſuetudine, ſolùm prohibitam cenſeri, quæ eſt de præterito, non verò de futuro, & ex noua cauſa emergentem. 3

Et ita intelliguntur iura *in c.vnico de Cleric.non reſid.lib.*6.*& in cap. Clerici de iudic.* quatenus de præterita conſuetudine, & non de futura intelliguntur à Doctoribus, vt probat textus *in dicta clem ſtatutum*, *& ibi gloſſa de electione*, & hoc dum lex, quæ improbat conſuetudinem, non fundatur ratione perpetua, vt probat D. Thom. 1.2.*quæſt.*97.Soto *lib.*1. *de Iuſtitia quæſt.* 7. *art.* 2. Couar.*infra lib.*3.*variar. cap.* 13. ſed quoties lex damnat conſuetudinem vt iniuſtam, tunc eius prohibitio vtramque claudat, & futuram, & præteritam ſecundùm reſolutionem dictam *ſupra quæſtione præcedenti*, verſiculo *ad quartam*. 4

Ego tamen vt clarius expendam dico, vt ſint attendenda verba, quibus lex improbans conſuetudine vtitur quia; ſi referantur ad conſuetudinem, quæ tunc temporis vigebat, non cenſebitur prohibita de nouo emergens rationabilis, & ex noua cauſa; veluti ſi lex conciperetur per illa verba: *Non obſtante prædicta conſuetudine, vel quidquid in contrarium vigeat conſuetudo, quam, vt irrationabilem abrogamus*; vel ſimilia verba, prout etiam videre eſt, *in cap. vnico, de Cleric.non reſident.lib.*6.cuius diſpoſitio ſolùm loquitur in conſuetudine vigente tempore, quo illa deciſio, & ad eandem reſtringitur, vt patet in princ. ibi: *Conſuetudinem, quæ in quibuſdam partibus*. Et eſt ratio, quia lex improbans conſuetudinem de præterito, ſeu de præſenti, ſolum videtur tantummodo improbare irrationabilem, & ex iniuſta cauſa introductam. Vnde cum ſit exorbitans à regulis iuris, quæ dictant cuicumque rationabili conſuetudini ſtandum, de quo *in textu noſtro*, *& in l.de quibus ff. de legibus*, cum aliis, ſequitur vt non debeat extendi ad conſuetudinem futuram rationabilem, & ex iuſta cauſa introductam: argumento textus *in cap. non debet in principio de conſanguinitate*; *& affinitate*, & vt facit textus *in l. ſi quis in principio ff. de leg.* 3. *dicto cap.*1. *de conſtitut. lib.*6. 5

Tamen ſi lex per verba vniuerſalia, vel æquipollentia abſolutè prohibet quãcumque conſuetudinem, veluti ſi concipiatur ſequentibus verbis: *omni ſublata conſuetudine*, vel *non obſtante quacumque* 6

Digitized by Google

cumque conſuetudine, vel *omnem conſuetudinem*
improbantes : tunc reuera lex improbans porrigi-
tur ad conſuetudinem futuram ; quia tunc vide-
tur vt comprehendat etiam conſuetudinem no-
uam, & ex noua cauſa emergentem ; eo quod
lex de ſui natura, vt *ſupra* dixi *in Rubr. & tit. de*
conſtitut. & *ibi in cap.* 2. *& cap. fin.* vbi gloſſa verbo
futura, in futurum, & ad futuros caſus ordina-
tur.

7 Deinde quia eo ipſo quod coosuetudo fu-
tura etiam improbatur, videtur, vt in futurum
nunquam rationabilis reputatur, cum ſuppoſita
præſumptione, iniuſta, & minus rationabilis præ-
ſumitur, cum ſit legis authoritate deſtituta, cuius
prohibitio non ceſſat, quantumvis ratio ceſſat in
caſu particularis : ita Barboſa *de clauſulis*,
clauſula 87. *numero* 12. vbi addit rectè proce-
dere.

8 Et vtſic intelligatur, *lex* 2. *cod. quæ ſit longa con-*
ſuetudo; ita vt ceſſet labor gloſſæ, & Doctor. *ibid.* ſi
intelligatur textum illum procedere lege abrogãte
9 ipſam conſuetudioem, † ita vt ſenſus ſit quod etſi
alias regulariter conſuetudinis ſit vilis authoritas,
attamen non poſſit legem aut rationem cui inni-
titur vincere illam, ſcilicet per quam prohibetur
& abrogatur eademmet conſuetudo, quantum-
cumque de oouo, & ex noua cauſa emergat : in
qua ſpecie magis propriè verificari, ait verba illa :
Rationem vincere, *aut legem*, cum qua ex diame-
metro pugnat. Sed hæc intelligo procedere præ-
ſumptiuè ; quia ſi conſtaret de iuſtificata, & le-
gitimè præſcripta noua conſuetudine ; itavt ea
introducta nitatur ratione ; tuoc intelligetur, vt
ceſſauerit ratio, ſeu circunſtantia fundamentalis
qua nitebatur lex abrogans, improbans quamlibet
conſuetudinem, etiam futuram iuxta quæ diſtioxi
ſupra ſub queſtione præcedenti, in verſ. *ad quar-*
tam.

Sed oùm hæc procedant, etiam in conſuetudi-
10 ne immemotiali, videbis dicta *ſupra in Rub. q.* 3.
verſ. *ad quartam*.

11 Ad ſecundam quæſtionis partem, an conſue-
tudo legitimè præſcripta, poſſit abrogare aliam
conſuetudinem, affirmatiuè breuiter reſpondeo
ex iam latè dictis *in Rub. & in textu noſtro*, dum
tamen ſeruetur proportio, id eſt vniuerſalem per
vniuerſalem, particularem per particularem in
eodem loco. Et eſt ratio ; quia ita comparantur
coosuetudines inter ſe, ſicut leges, vel & conſue-
tudo ſeruata proportiooe.

12 Imò dicunt omnes cum Hoſtienſi *in ſum-*
ma eodem titulo, §. *quæ cui præiudicet*, por-
rigentes ad diuerſas, in quibus non ſint con-
trariæ, cum etiam vniuerſalis conſuetudo de-
rogetur pro particulari alicuius loci pro illo etiam
loco, & vniuerſalem derogare particulari : & hoc
modo intelligitur Barboſa *in dict. cap.* 1. *de conſtit.*
lib. 6. *num.* 5. qui cum Azor. *lib.* 5. *inſtitut. moral. p.* 1.
cap. 16. *quæſt.* 3. *&* 4. dicit quod conſuetudo gene-
ralis, hoc eſt vbique iotroducta, tollit legem præ-
cedentem, ſecus ſi ſit ſpecialis alicubi, & non
vbique locorum recepta, & *infra* expendo in
verſ. *ad quartam*.

13 Vnde infert Diana cum communi *dict. p.* 6. *tr.* 5.
reſ. 27. vt quod dicitur *in* §. *penult. inſt. de iure na-*
turali; *ea quæ ciuitas conſtituit ſæpè mutari ſolent*,
vel tacite conſenſu populi, *vel alia poſtea lege lata*:
ita in conſuetudinibus procedere, ſicut eſt verum
de his, quæ iure ſcripto ſunt conſtituta ; quia
non minus ; imò magis videtur poſſe mutari taci-
tum cootrarium, quàm expreſſum per tacitum :
& concludit quod vt hæc contingant, debent con-
ſuetedines eſſe contrarias ; quia ſi poſſint ad con-
cordiam reduci, ſunt obſeruandæ, ſicut in legi-
bus eſt commune Doctorum axioma.

Sed adhuc poſſumus dubitare quod nunquam 14
conſuetudo poſſit abrogare legem poſitiuam ex
eo fundamento ; quia ille ſolus poteſt legem de-
rogare qui alàs habet poteſtatem legis condendæ
ſed conſuetudo conſurgit ex actibus priuatorum ;
ergo nunquam poterit legem vincere : nam priua-
ti legem facere non poſſunt. Adhuc dici debet
vt conſuetudo habeat vim abrogandi legem ex
dictis *hic*, *& in Rub.* Quare vt non obſtet argu-
mentum præmitto dicendum multos hæreticos
noſtri temporis negare in Principibus, & in Pon-
tifice poteſtatem condendæ legis, aſſerentes nul-
lam eſſe legem, niſi naturalem, aut Diuinam,
quem errorem acerrimè reprehendit Caſtro *lib.* 1.
de lege pœnali, *& de hæreſi*, verb. *Lex Eccleſiaſti-*
ca hæreſi 3. Driedo *de libert. Chriſt. cap.* 1. *& cap.* 9.
Roſſenſis contra Lutherum *art.* 27. Vaſquez *ſuper*
1. 2. *tom.* 2. *diſp.* 152. *cap.* 2. & Balboa *in cap.* 2. *de*
probat. num. 47. probantes vt cum poteſtas conden-
di leges apud Rempublicam reperiatur, ipſa etiam
poſſit inducere conſuetudioem, quæ aliàs à mul-
titudine introducitur : quod ſic intelliges dicendo
quod ſi multitudo eſt libera à Principe, ooo eſt
dubium ; & ſic fit vt etſi priuatæ perſonæ eam
nequeant introducere aliter enim fiat in toto po-
pulo, vel eius maiori parte, vt iam dixi *ſub Rub.*
quæſt. 1. *& quæſt.* 2. nam Reſpublica, quæ non ha-
bet Principem ſuperiorem ipſa ſibi legem cooſti-
tuit, vt dixi *ſupra in Rubr. de conſtitut. quæſt.* 3.
& 12. & ſic introducere conſuetudinem ſine alio
conſenſu. Quod ſi Reſpublica ſubdita eſt Prin-
cipi, adhuc poterit eam introducere, tacito ſal-
tim conſenſu Principis vt dixi *in Rub. & infra q.*
fin. à n. 1.

Ad tertiam quæſtionis partem, an conſuetudo 15
poſſit lege abrogari cum iam ex latè *in Rub.* & in
textu noſtro adductis pateat, vt ſicut conſuetodo
poteſt legem tollere, ita & multo magis lex queat
tollere, & improbare conſuetudinem ex proximè
dictis, & *ex d. l.* 2. *cod. quæ ſit longa conſuetudo* ; ideo
breuiter reſpõdeo, vt ſi lex ex diametro, & clarè ſit
conſuetudini contraria, tunc procedat reſolutio
affirmatiua commuois : ita Diana *dicta p.* 6. *tr.* 5.
reſol. 25. vbi dicit quod ſi conſuetudo compati po-
teſt cum lege, etiam ſi verba legis eſſent reſtrin-
genda, conſuetudo eſt obſeruanda, cum con-
ſuetudo præſcripta ſit quoddam ius, vt iam dixi,
& debeat iuris correctio vitari.

Ad quartam quæſtionis partem an conſuetudo 16
prior maneat abrogata, ſi in ipſa, non efficiatur
mentio de conſuetudioe in contrarium : & licet
abſolutè affirmet D. Antonin. & ſic colligatur *ex*
dict. cap. de conſt. lib. 6. nihilominus diſtinguendum
puto cum Monteſino *in p.* 1. *D. Thom. quæſt.* 2. *diſ-*
put. 23. *de legib. quæſt.* 13. *num.* 151. nam aut con-
ſuetudo eſt generalis in tota prouincia, aut Regno
aut ſpecialis alicuius oppidi, aut loci, vel deter-
minati ſtatus perſonarum ; & quidem ſi conſuetu-
do ſit generalis, abrogetur per legem ſubſequen-
tem ; quamvis illius non fiat mentio ; ſi autem niſi
ſpecialis non poſſit abrogari per legem ſubſe-
quentem

quentem, niſi expreſsè fiat conſuetudinis mentio per verba abrogatiua, & hoc eſt quod dicitur *in dict.c.1.*

17 Et eſt differentiæ ratio; quia vt Legiſlator abroget priorem conſuetudinem per legem ſubſequentem, opus eſt vt nouerit conſuetudinem, ſecus de conſuetudine: etenim conſuetudo generalis præſumitur iure nota à Legiſlatore ſed quando eſt ſpecialis poteſt ignorari in particula: & ſic præſumitur ſi eius in lege non fiat mentio ſubſequenti, atque adeo in hoc caſu conſuetudinem ſpecialem non abrogari dicit etiam Diana *dicta p.6.tract.5.reſ.22.*

18 Et huc etiam ſpectat quod iam dixi *in queſt. praced.* cum Barboſa *in dict.cap.1.de conſtit. num.6.* & Couar. *dict.lib.3.var.cap.13.num.4 ad finem*, per legem ſcilicet generalem à Principe ſtatutam, non cenſeri ſublatas conſuetudines locorum ſpeciales; quæ ante ipſam legem vim conſenſu populi habebant.

19 Quare notandum duxi, vt licet per legem generalem abrogetur conſuetudo æquè generalis illi oppoſita, etiam ſi illius non fuerit mentio facta, nec lex habuerit clauſulam derogatoriam; ſed hoc non procedere quoad conſuetudinem alicuius loci, nec quoad ſtatutum non continens ius commune, niſi talis ſtatuti, aut conſuetudinis fiat mentio ſpecialis, vel ſaltem in genere apponatur clauſula derogatoria cuiuſcumque conſuetudinis vel ſtatuti in contrarium, vt explicaui in verſ. *ad*
20 *primam.* † Et eſt ratio; quia Princeps, vel Populus cenſentur ignorare locum conſuetudinem, & ſtatuta, vt omnes agnoſcunt per textum *ibi in dict.cap.1.de conſtit. lib.6.*

21 Vnde ſecundo inferunt, ac notant Doctores, vt ſit etiam probabile quod lex ſpecialis facta à Principe, vel Pontifice pro aliqua ciuitate, vel prouincia, non deroget conſuetudini illius prouinciæ, niſi expreſsè apponatur clauſula derogatoria.

22 † Idemque inferunt de ſtatuto facto ab aliqua ciuitate, vel populo (ad cuius valorem Principis conſenſus requiritur) nempe tale ſtatutum non derogare conſuetudini contrariam, niſi Princeps fiat conſcius talis conſuetudinis derogandæ; quia ſi forte ſciret conſuetudinem non præſtaret conſenſum ſtatuto, ac proinde vt ignorantia conſuetudinis, cui opponitur ſtatutum reddat conſenſum inualidum: ſic docent adducta in his notabilibus, Suarez *dict.lib.7.de legib.cap.20. num.7.8. & 15.* Diana *dict.p.6. tract.5. ſub reſ. 25.* Caſtrus Palaus *tom.1.tract.3.diſp.3.puncto 5.§.1. à num. 1. vſque ad 7.* ſed huius notabilis doctrina non eſt ſic certa, vt adducta in primo propter dicta *ſupra* in verſ. *ad ſecundam.*

⁂

QVÆSTIO V.

An vtique verum ſit quod, vt conſuetudo introducatur, ſiue abrogetur, debeat concurrere ſaltem tacitus conſenſus Principis, ſeu ſufficiat vſus ſolius populi, prouinciæ, ſeu Regni. Et an vt vna conſuetudo abroget aliam contrariam, requiratur tempus idem, ac eſt neceſſarium ad introducendam conſuetudinem aduersùs legem. An conſuetudo poſſit pœnam legis, eius obligatione manente. Et an queat abrogare legem quoad culpam manente obligatione, quoad pœnam. Et quoſnam alios effectus pariat conſuetudo. Et in quo differant deſuetudo, vſus, & contraria conſuetudo: vbi de ritu.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo vt introducatur, qualiter debeat interuenire conſenſus, ſaltem tacitus Principis*, numeris ſequentibus, & numer. 4. & 5.

2 *Conſuetudo ſolo miniſterio Regis abſque alio requiſito, potuit introduci, vt a populo deconnio, legitima haberetur.*

3 *Conſuetudo ſecundùm aliquos requirit conſenſum Principis expreſſum: explica, vt* n. 4. & 5.

4 L. de quibus ff. de legibus.

5 *Conſuetudo num de iure canonico non expoſcat conſenſum Principis*, & n. 6. 8. & 9. *vbi quod ſufficit tacitus, etſi expreſſus requiratur in aliquibus caſibus, de quibus Rota*, n.6.7.& 8.

6 *Conſenſus tacitus eſt permiſſio patientis aliquid fieri.*

9 *Conſuetudo inducitur frequentia actus: & quando ſic dicatur.*

10 *Actus ad conſuetudinem ſufficit; vt fiant ſcientibus auditoribus.*

11 *Conſuetudo eodem tempore abrogat aliam conſuetudinem, ac legem, & quale tempus hoc ſit in conſuetudine prater ius, & contra ius*, n.12.13. & 14.

14 *Conſuetudo vniuerſalis, inducit ius commune.*

15 *Conſuetudo poteſt tollere legalem pœnam manente legis obligatione, etſi alij contra teneant*, n.16.

17 *Conſuetudo excuſat à cenſura dantes aliquid ob ingreſſum in aliquod Monaſterium; etſi non à peccato, & de aliis pœnis*, numero 18.19.

18 *Filij Clericorum olim naſcebantur ſerui in pœnam paterna incontinentia, qua conſuetudine eſt abrogata, manente culpa.*

19 *Deſuetudo aliquas pœnas ipſo facto impoſitas abſtulit.*

20 *Culpa, eſt cauſa adequata pœna.*

21 *Conſue*

Digitized by Google

21 *Conſuetudo abrogans legem, abrogat culpam impoſitam in ea: fallit in aliis pœnalibus non cohærentibus ipſi legi vt* n.22.

23 *Conſuetudo excuſat à pœna, & paris effectus plures,* vt num. 24. 25. 26. 27. & 28. *& aliis.*

32 *Conſuetudo poteſt inducere, vt antiquior partiarius optet.*

33 *Conſuetudo facit vt procedatur ſine ſcriptis inter Religioſos; & vt comburantur proceſſus; & quod poſſit Prælatus teſtari ad pias cauſas,* n.34.

35 *Conſuetudo poteſt inducere vt poſſeſſio defuncti, tranſeat in hæredes ſine apprehenſione.*

36 *Deſuetudo non vſus, & contraria conſuetudo, quæ ſint in quo differant,* n.37.& 38.

39 *Seruanda ſunt non facta, ſed quæ fieri debent.*

40 *Ritus duplex eſt: vnus de iure, de facto, vt de ſtylo dicitur.*

41 *Stylus curiæ Romanæ in reſcriptis, maximè debet attendi, facitque ius, allegari poteſt in deciſionibus, cum ius non eſt contrarium.*

42 *Stylus ſeruatus in curia Romana, porrigitur extra ſtatutum Eccleſiæ, vbi agitur de interpretatione litterarum.*

43 *Ritus videtur ſignificare vſum, & obſeruantiam, ſicut ſolemnitatem, actus, aut ius quoddam non ſcriptum.*

44 *Conſuetudo vincet legem, etiam ſi Princeps ex deſidia annuat.*

45 *Lex ſemel à Principe reuocata, etſi iniuſtè ceſſat.*

46 *Conſuetudo abrogat legem etiam ſi Princepe incepta conſenſum præbeat, vel coactus, propter pacem Reipublicæ.*

1 AD primam difficultatis partem, etſi ſupra ſub Rubrica dictum ſit inter requiſita conſuetudinis introducendæ eſſe vnum, vt accedat ſaltem tacitus Principis conſenſus; ſed quia hic in textu noſtro, vbi de tota conſuetudinis introducendæ vbi, agitur, nihil caueatur de prædicto ſaltem tacito conſenſu Principis, nec in *dicta l. de quibus*, ſed tantum, *ibi*, habeatur quod conſuetudo rationabilis, eſt legitima præſcripta poteſt legi derogare abſque alio adminiculo, quàm prædictis duobus, vt ſenſiſſe videntur Malderus *in part.2.D.Thomæ quæſt.97.art.3.mem.*3.quaſi miniſterio legis ita cautum reperiatur, cum iure ſcripto ſtatuatur, vt huiuſmodi conſuetudo habeat legis vim. Et ſic Malderus ad dubium reſpondet, conſuetudinem legitimè præſcriptam, inducere legem, ſiue ſæcularem, ſiue Eccleſiaſticam, ſine perſonali conſenſu Principis, aut Papæ, & ſufficere conſenſum, qui per ipſum ius datur; quia per ius Principis cenſetur continuo loqui: & ſic Suarez *lib.7.de legib.cap.*13. *num.*6. Sanchez *de matrim. lib.7.diſp.4.num.*11. videntur ſuſtinere etiam ſi ſit circa Sacramentalia ea conſuetudo; quippè cum Princeps in textu noſtro generaliter decreuerit conſuetudine poſſe legem ſtatui.& abrogari: nam talis voluntas, vt eam facultatem obtineat conſuetudo, eſt tacita ſcientia, & tollerantia conſuetudinis in poſterum legitimè introducendæ, vt ea vires ſortiatur abſque alia ſpeciali ipſius conſuetudinis in Principe notitia.

2 † Et hanc videtur amplecti Caſtrus Palaus *tract.3. diſp.3. puncto 2.§.4.num.*3. quia Princeps, ſupremus Rex, ſcilicet, aut Papa optimè poterat lege ſua ſtabilia, vt quoties populus in aliqua conſuetudine rationabili decennio durauerit ea conſuetudo pro lege ſuſcipiatur; ſed facta hac lege, nemini dubium erit, vt ea decennalis conſuetudo vim legis habeat ex probatione legali ſupremi Principis; ſed hoc ipſum factum eſt noſtro iure canonico in textu noſtro, & iure ciuili, *in dict. l. de quibus*. Ergo non eſt cur alia debeat ex poſtulari approbatio: & ſic potuerunt dicere Siluеſter, & Angelus in verb.*conſuetudo*, conſenſum tacitum interuenire poſſe ſine Principis ſciencia. Et ob id etiam quidem inualuere dicendo in ipſa legum inſtitutione interueniſſe conuentionem, & conſenſum Principis vt conſuetudine lex abrogari poſſit optimè diſputando defendit ſuam Leonardo in ſuo Parergon poſt diſceptationem *de uſuram. calum.* inter diſputationes vel ob dictum ex Iaſone Rolando Scradero Artamann Piſtor & aliis ex eo quia cum Rex permittit tacite ne ſua lex obſeruetur videtur eam abrogare ac alij Marc. *in tom.2.ſumma reſ.*182.*num.*2. eleganter Oſuald. ad Donel.*lib.1.cap.1.lite.Y.*

Verum alij infiniti Doctores pluribus fundamentis conantur defendere vt ad inducendam conſuetudinem, requiratur Principis conſenſus, ſic vt non ſufficiat præſumptus Principis approbantis conſuetudinem: ita Baſilius Pontius inuehens contra Sanchez *de matrim. lib.6. cap.6. n.*5. vbi ſic ait: *Nec verò ſatis eſt ad conſenſum Principis approbantis præſumendum generalis illa doctrina textus noſtri*, contra Sanchez aliud deducens *ex reg.dict.l.de quibus*, dicens vt textus noſter ſolùm tradat illam generalem doctrinam, quæ explicat vim conſuetudinis approbatæ à Principe; ſic vt nec præſumi poſſit, ſolo generali iure explicato in textu noſtro, voluiſſe Principem tacitum ſuum conſenſum in quavis ſpeciali conſuetudine præſumi poſſe cum multis conſuetudinibus ſe ſe opponat, & tenent Monteſinus *in p. 2. tom.2.diſp.23.quæſt.*13.*num.* 220. Vaſquez *tom.2. diſp.*177.*cap.2.&* 3.Lorca *tom.2. diſp.29. de legib. num.* 2. qui dicit ſequi, vt neceſſarium requiri ſcientiam, qua Principi innoteſcat conſuetudo. 3

Ego inquam exiſtimo de iure ciuili requiri ſaltem Principis conſenſum tacitum præcipuè in conſuetudinibus vniuerſalibus, ſiue generalibus, quibus aliqua lex generalis conſuetudine abrogatur, qui etſi iuxta doctrinam cum Sanchez, Malderi, & Palai, videatur ſufficere ille, qui ſubintelligitur ex primordiali authoritate conſuetudini conceſſa ab ipſis Principum legibus; quia ſic omnes intelligunt *dict.l.de quibus ff.de legib.* cum concordantibus; quia cum hæc lex tendeat ad bonum publicum, & in vtilitatem priuatorum, ſequitur vt debeat concurrere ille tacitus conſenſus in ipſo actu introducendæ conſuetudinis. Et hoc modo amplector intelligi primam opinionem cum Baſco *in floribus Theologiæ pract.* verb.*conſuetudo n.*12. Azorio *tom.1.lib.5.inſt.moral.cap.*18.*quæſt.*1.Salas *de legibus diſp.*19.*ſect.*3. *num.*20. *&* 37. *& ſect.* 4. *num.*39.*&* 40.Villalobos *in ſumm. tom.1. tract.2. diſp.*38. *num.*6. vt iam *ſupr.* dixi *ſub dict. Rub.* Et ſic quantumvis Vaſquez *in p.7.diſp.*177. *c.2. &* 3. & Baſilius *vbi ſupra num.* 7. exigant perſonalem Principis conſenſum; quia non omnis conſuetudo approbatur à Principe, ſed multæ conſuetudines 4

nes permittuntor tantùm, aliæ approbantur, ob
idque dicaut ex doctrina vniuerſali textus noſtri,
non poſſe præſumi in quauis conſuetudine appro-
bationem,& probabiliter ſentiant, vt dicit Diana
p.1. tract.3. tract.5. miſcel, res.75. tamen ibi ex
Sanchez, Suarez,& Salas, *vbi ſupra*, & cum Axor
tom.1. inſtit. mor. lib.5. cap.18. q.1. & alijs pe-
nes ipſos dicit contrariam longè probabiliorem ex
eo, quia in textu noſtro ſtabilitur conſuetudinem
rationabilem, & legitimè præſcriptam, iuri po-
ſitiuo derogare; & quod autem ſit rationabilis,
non pendere ex ſcientia, & voluntate legiſlato-
ris, ſed ex natura ipſius rei, cuius eſt conſuetu-
do: eſſe autem legitimè præſcriptam, & haberi
ex curſu temporis; inferunt ergo relati, vt cum
nulla alia conditio ad ſtabiliendam conſuetudi-
nem, requiratur iure canonico gratis, & ſine
fundamento expoſtulari Principis ſcientiam, &
eius novum conſenſuo & quia de hoc dubio in
principe & proximè ſequenti in Papa longè ad
vtramque partem reſoluit Berricellus *de miſſio-
nibus Apoſtolicis l.2. tract.3. de legib. quaſtion.87.
ex numer.2. & ex numer.12.* cum infinitis ex mo-
dernis ideò illum leges quatenus plura ex dictis
de hàc conſuetudine repetit vt reſpondeat ad quæ-
ſtionem de qua dico *infrà q.6.*

5 Dubium verò non leuè eſt inter Doctores, an
de iurè noſtro canonico, ſufficiat duplex aſſigna-
tum requiſitum ex textu noſtro, vel requiratur ex-
preſſus Pontificis conſenſus; ita vt tacitus concur-
reus in actu, non ſufficiat; & in hoc dubio video
Doctores diſcordes; quia Vaſquez *p.1. queſt.97.
diſp.157. cap.12.* Monteſinus *ſup. p.2. tom.2.
diſp.23. queſt.13. num.128.* cum alijs, dicunt vt
licet authoritas Pontificia data ſit à Chriſto im-
mediatè Pontifici; cuius cauſa dicunt Doctores
contrariæ ſententiæ, requiri expreſſum Pontificis
conſenſum. Tamen quia Pontifex queit iuſtis de
cauſis legem à ſe latam abrogare, vel à ſuo præ-
deceſſore: & itidem ſicut conſuetudo approbata
conſenſu tacito Principis ſæcularis, abrogare po-
teſt legem ſæcularem; ita etiam approbata taci-
to conſenſu Pontificis, poſſit legem canonicam
abrogare: ſic etiam docet Lorca *in p.2. tom.2.
diſp.29. de legibus, menbro.2.* Vbi diſſentit à
Sacra congregatione expreſſum conſenſum exi-
gente, ſic etiam reſoluens contra Antoninum
exiſtimantem requiri conſenſum expreſſum,
vt conſuetudo leges Eccleſiaſticas abroget; quia
dicit loca non differre in hoc legem ciuilem,
& canonicam; nam verus conſenſus eſt, & vo-
luntariom, ac liberum cenſetur; qood tacitè
approbatur iuxta nonnulla, quæ dixi *ſup. cap.1.*
6 *de foro comp. quaſtione fin.* † *Eſt enim* (ait Lor-
ca) *conſenſus tacitus permiſſio; quia ſcilicet ſcit
quod agitur, & non reprimit, ſed fieri patitur* &
hanc partem contra plures quos refert Berricelus
ſuprà d. n.2. ipſe ſic tenet num.12. cum Sanchex,
Maldero, Bonacina Alex. Socino Couar. Suarez
Salas, Axor.& cum alijs nouiſſimè etiam Thomas
del-Benè *de immunit. Ecleſ. cap.8. dubio.11. ſect.2.
numer.7. & 8.* Caſtrus Palao *tom.1. tract.3. diſp.
3. puncto 2. numero 3.* Et alij rationes & funda-
menta ponentes & Berricelus reſpondet *ſub d.
numero 12.* fundamentis aduerſæ ſententiæ qoæ
faciliter explanantur ex hic adductis qoa etiam
repeto.

7 Et ita de iure exiſtimo renendum, etiam cano-
nicis diſpoſitionibus, etſi fatear plores exigere
expreſſum Pontificis conſenſum ad hoc, vt con-
ſuetudo abroget leges Eccleſiaſticas, ſic tenens
deciſum, refert à Rota Diana *p.6. tract.5. res.13.*
in vna Trioerauſis Abbatiæ Sancti Maximi 24.
Ianuarij 1625. coram Doctiſſimo Domino Coc-
cino, quam referens ad litteram; ideo procedere
ait; quia ſummus Pontifex non habet poteſtatem
à populo, ſed immediatè à Deo; & ideò non ſit
populus, qui inducit conſuetudinem contra ca-
nones, ſed authoritas Papæ permittentis, vt dixit
Abbas *hic numer.8.* Salas *de legib. queſtione 97.
tract.14. diſp.19. ſect.6. num.56.* verbo *hac ſen-
tentia.* Dried. *de libert. Eccleſiaſt. cap.11.* & quia
requiritur in Papa certa ſcientia, nec ſufficiat
error, & itidem requiratur voluntas inducen-
di conſuetudinem, quæ deduci nequit, niſi ad-
ſit expreſſus Papæ conſenſus, gloſſa *in cap. le-
ges*, verbo *abrrogatè, diſt.4.* Archidiacon. *in
cap. cum de beneficys numer.2. de prab. lib.6. cap.
conſequens, & cap. noluit 11. dict. cap. facta 9.
quaſtione 3. cap. illud, cap. ridiculum diſt.12.*
Ioannes *in dict. cap. cum de beneficijs*, Gemin. &
Franc. *numero 3 & 4.* S. Anton. in *in ſum. p.1.
tit.16. cap. vnico* §.2. Salas *ſuprà numero 62.* Ca-
ſtellinus *in tract. de elect. cap.4. in fine*, Maſſo-
bius *in praxi habendi concurſum Pralat. numero*
88. Ioannes Maria Nouarius *in lucerna regula-
rium* verb. *electio numero 34.* qui etiam referunt
idem deciſum in Rota Romana obſeruationis
contractus 23. Octobr. 1551. coram Chiſanon,
relata apud Verallum *deciſ.204. numero 3. p.3.*
& in alia Romana concordiæ Sancti Petri. 12. Fe-
bruarij. 1610. coram Domino Cauallerio: & alia
in confirmationem adducit dict. Sacra Rota in
relata Treuerens. propter cuius authoritatem, ſic
Diana proſequitur. † Sed quia ſi ita ſemper exi- 8
geretur, deſtrueretur vſus conſuetudinis intro-
ducendi in foro Eccleſiæ, cum difficulter queat
ſciri conſenſus Papæ expreſſus, videtur in iure
non recedendum à prima opinione, habita ſo-
lum differentia, inter conſuetudinem ciuilem,
aut Eccleſiaſticam in tempore, vt dixi *ſuprà in
Rubrica*, & ex dictis in verſ. *ad ſecundam* ſtatim
ſequenti. Et ſic mihi videtur prædictas deciſio-
nes Rotales, & iura, quibus fundantur, ſub
intelligi tantùm de caſibus particularibus, iuxta
nonnulla, quæ adduxi *ſub. queſt.4. praced.*

Et pro complemento notabis cum Axorio *p.1.* 9
lib.5. mor. cap.4. q.6. Panormitano *in cap.1. de
trenga, & pace*, Bart. *in dict. l. de quibus ff. de le-
gib.* & alijs, vt ſciente Principe, & non contra-
dicente, ſufficiant duo actus, vel tres facti con-
tra legem; quia ad inducendam conſuetudinem,
vt ſuprà dixi *in Rub. queſtione 1.* binos actus ſuf-
ficir, & frequentia actus contingit, quando bis
fit; eo quod frequenter fit, quod bis fit, vt do-
cent Sa, verb. *lex numero 1.* Reginald *tom.1. lib.
13. cap.16. numero 162.* Rodriguex *quaſt. re-
gular. tom.1. queſtione 6. art.12.* Miranda *in ma-
nuali prelator. tom.2. queſtione 24. art.1. conclus.
3.* † Imò idem Rodriguez, Burgos de Paz *in* 10
l.1. Tauri numero 232. & 233. Diana *p.1. tract.
10. res.7. in fine.*, dicunt non eſſe neceſſarium,
vt prædicti actus fiant in præſentia legiſlatoris,
vel eo ſciente, ſed ſatis eſſe fieri, ſcientibus audi-
toribus Regijs vel Epiſcoporum. Menochius *conſ.
107. n.93.* Gutierrex *lib.1. pract. q.85. & lib.3. q.32.
n.9.* Melchior. Reynoſo *obſeruatione 57. n.2.* Steph.
Gratian. *tom.5. diſcept. forens c.965. n.8.* Zeuallus *in*

pract. q.357. n.3. ibi *ſufficit ſcientia officialium & ſuorum iudicum.*

11 Ad ſecundam quæſtionis partem de tempore, quo vna conſuetudo aduerſus aliam contrariam, poſſit introduci, Caſtrus Palaus *tom.1. tr.3. diſp.3. §.2. punct.5. n.5.* putat idem tempus eſſe neceſſarium ad abrogandum conſuetudinem conſuetudine, ac fuit requiſitum ad illius introductionem, & aſſignat tempus decem annorum, ſiuè in temporalibus, ſiuè in Eccleſiaſticis; eo quod leges expoſtulantes tempus quadragenarium ad præſcriptionem, loquantur de præſcriptione iuris contra Eccleſiam, Eccleſia contradicente, quod non accidit in conſuetudine legali, quæ non præſcribit contra Eccleſiæ mandatum ex repugnantia Eccleſiæ, ſed potius ex eius conſenſu, & voluntate, ex hoc inferens non eſſe idem tempus expoſtulandum, ac in præſcriptione.

12 Et ita Soarez *dict. lib.7. de legib. cap.20. n.21.* refert ex Felino, & Panormitano, vbi reddit rationem; quia poſterior conſuetudo non eſt contra Ius. ſic declarans: nam prior conſuetudo fuit contra Ius. & ſic poſterior, & ſecundum illod antiquius Ius, quod per priorem conſuetudinem fuit reuocatum; ita vt ad illud facilius ſit regreſſus, vel prior conſuetudo fuit prætèr Ius; & ſic etiam poſterior erit præter Ius. indeque ſemper in poſterioti conſuetudine ſufficere annos decem, dixerunt.

13 Sed Rochus, & Barboſa, quos ſequitur Diana *p.6. tr..5. ſub. reſol.27.* non approbantes diſcurſum relatum Abbatis, & Felini; item & Caſtr. Pal. ſolum illum videntur approbare, ſi prior conſuetudo fuit contra Ius commune, quod non fuit omnino ablatum illa conſuetudine; quia non fuit vniuerſalis, Sed particularis, quæ illi derogauit: tunc enim ait. Diana probabile eſſe, vt poſterior conſuetudo decem annis præſcripta ſufficiat; quia non eſt ſimpliciter contra Ius, cum ſemper maneat Ius commune, ad quod per illam conſuetudinem ſit regreſſus.

14 Quod ſi ptior conſuetudo non fuit contra Ius, ſed præter Ius, & poſterior ſit contra Ius, tunc reuera ſpectandum erit tempus canonicæ præſcriptionis; quia prior conſoetudo induxit Ius, cui eſt contraria poſterior, quæ non eſt conformis alicui Iuri; item etiam ſi prior conſuetudo fuit vniuerſalis, & poſterior particularis, erit id euidentius; quia conſuetudo voiuerſalis, Ius commune inducit: & idem videri dicunt ſi prior fuerit particularis eiuſdem loci, & iuri communi non contraria: nam conſuetudo contra ſimile ſtatutum, eſſet contra Ius, & poſtularet tempus canonicæ præſcriptionis: & ſic idem procedere in conſuetudine, cum ſit ratio æqualis; itaque etiam Suarez, & Diana cum illu cenſent, vt ſi prior conſuetudo fuit vnioerſalia; & abrogauit omnino Ius vniuerſale antecedens, tunc neceſſariam eſſe præſcriptionem 40. annorum contra talem conſuetudinem; quia poſterior conſuetudo iam eſt omnino contra Ius inductum per priorem conſuetudinem; aliud enim Ius antiquius vtraque conſuetudine perinde ſe habet, ac ſi non præceſſiſſet; quia omnino ſoblatum eſt. Eſt enim verum ex Sacra Rota, vt nulla valeat conſuetudo in materia Eccleſiaſtica, niſi ſit quadragenaria.

15 Ad tertiam quæſtionis partem, reſpondeo poſſe legalem pœnam per contrariam conſuetudinem derogari, & manere legem quoad obligationem ad culpam, vt confirmari valet ex dictis *ſup. ſup. quaſt.1.* & eſt ratio; quia poteſt aliquando rationabiliter auferri obligatio ad pœnam, aliàs ipſo facto incurrendam, etiam ſi lex maneat: nam ita Pontifices aliquando etiam expreſſis conſtitutionibus ordinarunt, nec in id tendere poterit, vt delicta maneant impunita; ſed vt alijs pœnis, & remedijs, ſiuè medijs magis oportunis pro ratione temporis, & perſonarum cohibeantur, & caſtigantur: ſic hanc docent Nauar. *in man. cap.27. n.250.* Gordonus *in ſumma tom.1. lib.2. q.14. cap.6. n.22.* Montoſinus *in p.2. tom.3. diſp.23. quaſtione 13. numero 132. & 133.* Suarez *dict. lib.7. de legib. cap.19. numer.3.* Salas *eodem tract. diſp.19. ſect.9. numer.75.* Azorius *tom.1. moral. lib.3. cap.18. quaſtione 10.* Vbigers *in p.2. quaſt. 97. art.3. numer.35.* Præpoſitus *in p.2. D.Thom. quaſt.97. dub.2. num.11.* Siluius etiam *ibi q.97. art.2. concluſ.6.* Caſtrus Palaus *tom.1. tract.3. diſp. 3. punct.4. §.2. n.3.* & alij.

Nec eſt audiendus Caſtro *de lege pœnali cap.* 16
22. qui cum alijs tenet contrariam ſententiam, aſſerentes non poſſe conſuetudinem pœnam lege impoſitam abrogare, niſi in ſimul ipſam legem, ſeu eius obligationem eo fundamento probantes; qoia faciens contra legem, committit culpam; ergo aſtringitur pœna; quia pœna eſt propter culpam: & ſic inferunt, vt conſuetudo queat auferre pœnam legis, manente legis obligatione. Sed reſpondetur nihil obſtare quominus illud quoque poſſit fieri per aliquam conſuetudinem, & conſenſum tacitum ſuperioris, ſiuè perſonalem, ſiuè legalem ex iam dictis.

Itaque prima ſententia etiam confirmatur ali- 17
quibus deciſionibus canooicis, primo per *extra-*
uag.1. de ſimonia, vbi per conſuetudinem contra-
riam excuſantur à cenſura ibi poſita, dantes, vel
accipientes aliquod ob ingreſſum in aliquod Mo-
naſterium, non autem à peccato mortali. † Et 18
alijs exemplis; quia olim filij Clericorum naſce-
bantur ſerui ipſo iure in pœnam paternæ incon-
tinentiæ, *cap. cum multis diſt.15.* & tamen per
deſuetudinem abrogata eſt pœna, manente obli-
gatione ad culpam, vt *ibi* notat gloſſa. † Eteriam 19
io *extrauag. de rebus Eccleſia non alien.* variæ im-
ponuntur pœnæ ipſo facto quæ in aliquibus lo-
cis per deſuetodinem ceſſarunt, manente adhoc
lege, eiuſque prohibitione, vt ibi Doctores fa-
tentur; & ſic apparet ex his, ex Barboſa *nume-*
ro 2. hic in textu noſtro ſuprà *ſub. dict. quæ-*
ſtione 1.

Ad quartam quæſtonis partem, an è contra 20
poſſit conſuetudo legem abrogare quo ad culpam, manente obligatione pœnæ; & licet videatur negatiuè reſpondendum; quia ceſſante cauſa adæquata, ceſſat effectus; & ſic ſi propter conſuetudinem ceſſat culpa, neceſſario debeat ceſſare pœna, ſiuè lata, ſiuè imponenda; quia culpa eſt cauſa adæquata pœnæ; ſic vt conſuetudu aliter introducta, ſit irrationabilis; & quia principali irritato, ſeu ceſſante, ceſſat incidens ex his, quæ dixi *in cap. cum ceſſante de appellat.* & ex traditis ſuprà *in cap. tranſlato 3. de conſtitut* nihilominus video Doctores exiſtimantes contrarium.

Ego inquam primam libenter admitto, quan- 21
do pœna ipſa ſupponit culpam; quia quando eſt talis non potuit lex abrogari quoad obligatio-

nem

Digitized by Google

nem directionis, quin etiam derogetur quoad huiuſmodi pœnam, vt contingit in cenſuris Eccleſiaſticis; quia tunc lex, quæ v. g. prohibet aliquid ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, non poteſt abrogari, quoad prius, quin etiam abrogetur quoad incurſionem talis pœnæ; quia hæc pœna intrinſecè ſupponit culpam, & inobedientiam, quæ locum non habebunt, ſi lex non obliget ad ſimplicitet
22 abſtinendnm ab eo, quod vetat. † Verùm ſi pœna reſpectu aliarum legum non ſit omnino cohærens, & inſeparabilis, vt contingere poteſt in legibus prohibentibus piſcari, venari, ſeu paſcua quia tunc poteſt contingere, vt iſtæ leges, quæ ex ſua natura magis ſunt pœnales, quàm directoriæ ad peccatum, vt contraria conſuetudine ex tacito Principis conſenſu, ipſæ leges ceſſent, & maneant ſub obligatione pœnarum, quæ in ipſis fuerunt impoſitæ. Et ſub hac diſtinctione audiuntur Doctores contrarium dicentes, vt diſtingunt Gordonus *in ſumm. tom. 1. lib. 2. quæſt. 14. cap. 6.* Salas *de legibus, dict. diſput. 19. cap. 9. num. 77.* Diana *part. 6. tract 5. reſ. 20.* Suarez *lib. 7. de legibus, cap. 19. num. 11. & 12.* Vbigerſ. *in part. 2. quæſt. 97. art. 3. num. 37. & 38.* Caſtrus Palaus *tom. 1. tract. 3. diſp. 3. punct. 4. §. 2. num. 4.* & alij. Et pro extenſione applicabis quæ dixi latè *ſupra de lege pœnali in cap. ex parte 11. de conſtit.*

23 Ad quintam quæſtionis partem quoſnam alios effectus pariat conſuetudo, reſpondeo cum Riccio *in l. de quibus collect. 376.* Carrocio *decis. 11.* Fabro *deciſione 5. quæ ſit longa conſuetudo*, & *ibi, deciſione 1.* vt conſuetudo excuſet à pœna ſicut dixi.

24 Secundo poteſt inducere, vt teſtes audiantur etiam poſt didicita teſtificata, de quo dixi nonnulla *in cap. 17. & 18. de teſt.*

25 Tertio vt poſſit tollere præſcriptionem; Doctores per gloſſam *fin. hic.*

26 Quarto, vt ab interlocutoria viuæ vocis appelletur, Camera Imperial. in verbo *conſuetudo.*

27 Quinto, vt vxor ſuccedat viro, liberis extantibus, Rota *deciſ. 1. hoc tit. in nouis*: & ſic practicatur Aragoniæ.

Sexto vt appellatio, omiſſo medio valeat, Mynſinger. *obſeruat. 66. cent. 1.* de quo dixi latè *in cap. 7. de appell.*

28 Septimo quia poteſt in parte tollere ius naturale; Rota *deciſione ſeptima, in antiquis hoc titulo*, de quo dixi *ſupra ſub quæſtione 1. à numero 1.*

29 Octauo quia in iudicio obſeruari debet, Viuius *deciſ. 397.* vt apparet ex dictis *in Rubr. & toto tit.*

30 Nono; quia venit obſeruanda etiam, non obſtante vero legis intellectu, idem Viuius *deciſione 66.*

31 Decimo quia in ſolutione quotæ decimæ, ipſa prius inſpici debet, Anton. Faber. *deciſione 3.* quæ ſit longa conſuet. dixi nonnulla *ſub cap. 7. de præſcript.* & dico *in tit. de decimis.*

32 Item etiam conſuetudo poteſt inducere; vt antiquior partiarius optet Canonicatum; quod procedit etiam ſi ille eſſet Archidiaconus, Achilles de Graſſ. *deciſione vnica, hoc titulo*, ad quod applicabis quæ de optione in præbendis, dixi *ſub cap. 8. quæſtione 2. verſ. ad quartam de conſtit.*

Item etiam poteſt facere vt procedatur inter Religioſos ſine ſcriptis, combutique proceſſus, idque, ne eorum delicta fiant manifeſta, Puteus *deciſione 446. part. 1.* applica aliqua, quæ dixi *in cap. 16. de iudic. & in cap. 3. de appellat.* 33

Et quod poſſit Prælatus teſtari pro anima, & ad pias cauſas de fructibus, & rebus mobilibus Eccleſiæ; licet regulariter, ſecus Franc. Marcus *deciſ. 446. p. 1.* de quo dico *in cap. cum in officiis 7. cap. quamuis de teſtamentis.* † Item po- 34
teſt inducere vt poſſeſſio defuncti tranſeat ad hæ- 35
redes etiam ſine apprehenſione, idem *deciſ. 65. p. 1.* quod eſt notandum pro limitatione textus *in l. cum hæredes ff. de acquir. poſſeſſ.* & faciunt quæ dixi *ſupra in cap. 2.* ex his etiam poteris ad alios plures effectus, & caſus conſuetudinis, progredi.

Ad vltimam quæſtionis partem ſuppoſitis quæ *ſupra* dixi *in Rub & ibi quæſt. 6. in fine*, vbi dixi de differentia inter conſuetudinem, vſum, morem, & ſtylum, iam nunc breuiter reſpondeo cum Caſtrenſi *in dicta l. de quibus col. 3. ff de legibus*, quod non occurrit vſus, in quo oporteat legem ſtatutum, vel conſuetudinem obſeruari, etſi hoc per mille annos contigerit, non propterea debant cenſeri abrogata. 36

Sed deſuetudo eſt quando caſus contigit, ſed non fuit ſeruatum ſtatutum, vel lex, vt exemplificat Caſtrenſis in ſatisfactionibus, quas actor præſtare debet, cùm dat libellum per *auth. generalem cod. de Epiſcopis, & Cleric.* quia illæ à longiſſimis temporibus non petitæ deſinunt eſſe anthentheniçæ, & in non vſu. 37

Contraria verò conſuetudo ſecundùm Cynum *in l. 2. cod. quæ ſit longa conſuetudo*, eſt, quando vſus ſeu actus, ex quibus ſtatutum, vel conſuetudo reſultat, ſunt contra iuris communis diſpoſitionem; ſic, vt illud quod ius præcipit, conſuetudo, vel ſtatutum excuſet, vel è contra: vnde ſi ſtatutum caſu contingente; non ſeruetur à maiori parte populi, deducitur contrarius vſus: quo caſu ſufficeret quod non fuerit obſeruatum per annos decem; ſed Stephanus Natten. *dict. Inſt. vulnerata titulo 9. cap. 2. ſub numero 9.* intelligit; vt verum ſit quoad eos, qui ſtatuendi poteſtatem habeat abſque Superioris licentia; non verò in ſtatutis ſcriptis, & Principis authoritate confirmatis, & comprobatis, quæ inde vim, & authoritatem habuerunt nam in illis populus non poteſt inducere deſuetudinem, imo ſi aliquod eſſet ſtatutum bonum, & rationabile, quod per deſuetudinem, aut contrarium vſum, non amplius ſeruaretur, reintegrari debet; prout ita ſupremum conſilium Medinienſe cenſu vt refert, prædicta comprobando, Chriſtianeus *in præludio ad conſuetudines*, Mechlin. *num. 11.* & aliqua argumenta contra non vſum, quod exinde legibus, & conſuetudinibus non derogetur, adducit Zaſius *conſ. 5. à num. 102.* iunctis traditis *conſ. 14. à num. 104.* vbi etiam dicit quod ſtylus contra conſuetudinem pugnans, & inſolitus in 38
fraudis præſumptiones incidat. † Quodque ea 39
ſeruanda ſint, non quæ facta ſunt, ſed quæ fieri debeant, & *conſuet. 15. numer. 35.* quod iura publica priuatis obſeruantiunculis, non lædantur.

40 De ritu dices, vt quemadmodum duplex dicitur ſtylus, vnus de facto veluti cum ſumitur pro modo, ac formula, quaſi artificiali procedendi in cauſis, vel negonis, Bart. *in l. de quibus ff. de legib.* alius de iure; quia ex huiuſmodi formula, & modo procedendi, naſcitur ius ſtyli, vt dixi *ſupra in Rubrica quaſt. 6.*

41 Et ſic Andreas Valenſis *in Rubrica huius tituli*, §. 4. *num. 1. & 2.* dicit ſtylum Curiæ Romanæ facere ius, & maximè in reſcriptis attendi debere, *cap. quam graui 6. de crimin. falſi*, allegarique poſſe in deciſionibus, quando ius non eſt contrarium *cap. ex litteris de conſtit. cap. litteras 2. de iuram. calamnia.*

42 Et quod ſtylus ſeruatus in Curia Romana neceſſariò ſeruetur in aliis inferioribus ex Farinac. *part. 1. deciſione* 212. *numero* 1. etiam extra ſtatum Eccleſiaſticum maximè vbi agitur de interpretatione litterarum Apoſtolicarum, vel ſtatuti à Sede Apoſtolica confirmati idem Farin. *p. 1. deciſ.* 196. *num.* 2. Vallenſis *ſupra*, qui *num.* 4. ait vt allegans ſtylum alicuius Curiæ, debet eum probare, de quo modo dixi latè *in Rub. dict. quæſt. fin.* qui dum agit de ritu *ibi num. 4. in fine*, dicit quod dictum de ſtylo in duplici adducta exceptione facti, & iuris.

43 Idem dici poſſit de ritu, qui videtur ſignificare vſum, & obſeruantiam circa ſolemnitatem alicuius actus, aut ius quoddam non ſcriptum; ortum ex tali obſeruantia ſolemnitatis circa tales, aut tales actus.

44 Pro complemento integræ noſtræ materiæ notabis cum Lorca *p. 2. tom. 2. diſpat. 29. de legibus; membro 2.* quod quamvis Princeps ex deſidia annuat, & non reprimat legis tranſgreſſores, quando reprimere, & conſeruare legem tenebatur. Nihilominus ex regula textus noſtri conſuetudo vincet legem, licet Princeps reuocet legem iniuſtè,
45 & abſque cauſa. † Si tamen ſemel reuocauerit abolita manebit.

46 Et addit cum eo Diana *dicta parte 6. tract. 5. reſ. 13. in fine*, vt ſit eadem ratio, ſi inneptè conſenſum præbeat conſuetudini legem abroganti; dummodo conſuetudo ſoli legi poſitiuæ, & non naturali contraria ſit per illa, quæ dixi *q. 2. à num. 1.* Et ambo etiam dicunt, vt licet irrita ſit conſuetudo, cui Princeps reſiſtit ſecundùm dicta *quæſt. præcedenti.* Sed quia aliquando cedere oportet multitudini; etiam ſi contra legem iniuſtè releuet propter pacem Reipublicæ, & ad vitanda maiora mala, & iam ſi coactus Princeps; & quia non poteſt populum reprimere, tandem tacitè, vel expreſsè conſentiat, hoc non obſtante conſuetudinem manere ſtabilitam.

* * *

QVÆSTIO VI.

An conſuetudo immemorialis contra Sacros Canones à Græcis introducta, durante ſchiſmate, vt diſpenſandi in Pontificiis legibus, aut ſimilis valida ſit, & excuſet à peccato?

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo immemorialis contra Canones à Græcis introducta, durante ſchiſmate, qualiter ſuſtineatur ex* numero 4. 6. 7. & 8. *vbi* num. 9. *de centenaria, & quadragenaria.*

2 *Conſuetudo immemorialis num requirat ad valorem, ſcientiam approbatiuam Papæ, vel ſufficiat permiſſiua.*

3 *Conſuetudines plures reprobatas fuiſſe tempore ſchiſmatis legitur.*

4 *Conſuetudo, dum non patet de motiuo malo, præſumitur iuſta.*

5 *Poſteri conſuetudinem obſeruantes receptam à prioribus præſumuntur bene operari & ſine peccato, & n. 6.*

8 *Conſuetudines Græcorum honeſtati non repugnantes, ſeruantur de iure.*

10 *Conſuetudo Græcorum potens eſt contra Canones reprobantes, & quare.*

DOctores negantes poſſe hanc conſuetudinem introduci contra Sacros Canones, ſe fundant in regula textus noſtri, qua irrationabilis conſuetudo nullo, nec immemoriali tempore poteſt præſcribi ex verſ. in princ. adducto, de quo in quæſt. ibi: *Tanto ſunt grauiora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam*, ſed conſuetudo inducta durante ſchiſmate ex ipſius ſchiſmatis motiuo, ſcilicet ob independentiam, quam ſchiſmatici putant ſe habere à Romano Pontifice, cui denegant obedientiam, eſt conſuetudo ſchiſmatica & iniqua; ergo nullo nullo tempore, nec immemoriali præſcribi poterit. 1

Et ex eo etiam, quia cum conſuetudo contra Sacros Canones requirat ſcientiam, & tollerantiam approbatiuam Pontificis ſeu Principis iuxta quæ dixi *ſupra in Rubr. quæſtione* 4. verſic. *ad ſecundam*, expreſſam, ſiue ſaltim tacitam (iuxta duas contrarias opiniones) & cum ea introducta, durante ſchiſmate à ſchiſmaticis, nec expreſsè, nec tacitè conſenſus Papæ illam adiuuet tollerantia approbatiua, ſed tantùm permiſſiua, quia prohibere non poteſt, nec ſchiſmaticos cogere ad Canonum obſeruantiam; provt in ſimili docent Suarez *contra Regem Angliæ lib. 4. cap. 32.* cum multis Diana *part. 1. tractata 2. reſol. 5. & part. 4. tractata 1. reſol. 1.* Peregrinus *de immunit. Eccleſ. cap. 2. numero 34.* Caſtrus Palaus *tom. 2. de immunit. Eccleſ. diſputatione vnica, puncto 18. numero 3.* 2

Et ſic tempore ſchiſmatis plurimas conſuetudines immemoriales à Græcis introductas, eſſe 3
reprobatas

reprobatas doceat Berricel. *de miſſionibus Apoſtol. tit.3. de legibus, quæſtione* 87. *num.* 3. verſ. *probatur certio*, ſequitur dicendum hanc conſuetudinem, vt omnino reprobatam, nunquam poſſe introduci, iuxta quæ iam abundè dixi de lege reprobante conſuetudinem, *hic quæſtione* 4. & ita tenent Layman. *libro* 1. *tractatu* 4. *cap.*11. *num.*8. verſic. *loquor. autem* in verbis ſequentibus: *quod in contemptum Eccleſiæ Catholicæ cedere videtur, ſi Peregrinus Catholicus poſt habito propria Eccleſia legitimo more in obſeruationibus Eccleſiaſticis ſe conformat illegitimæ conſuetudini ab hereticis pertinaciter retenta, ac defenſa*, & ex aliis Rebellus *de obligation. iuſt. in prælud. libro* 1. *quæſtione* 5. *numero* 14. ſub verſiculo *interdum*, ibi: *Qua de cauſa in terris hæreticorum conſuetudo totius populi comedendi Carnes diebus vetitis, & violandi ieiunia, nec per mille annos continuata Eccleſiæ præcepta abrogaret.*

4 Nihilominus in caſu propoſitæ quæſtionis probabilius eſt, vt prædicta immemorialis conſuetudo ſuſtineatur contra Sacros Canones introducta à Græcis durante ſchiſmate, vt diſpenſandi in Pontificiis legibus, aut ſimilis, ſic vt illa excuſet à peccato, cum poſſit eſſe inducta ob remotiſſimarum regionum diſtantiam. Et ſic dicunt Doctores, vt ſi talis conſuetudo non probetur inducta ex motiuo ſchiſmatis, debeatque præſumi inducta ex motiuo honeſto, & rationabili, cum conſuetudo ſemper in dubio debeat præſumi iuſta, & rationabilis excuſans à peccato, & expediens communi bono, in qua etiam, vt dico in textu noſtro ſupra ratione diuturni temporis, præſumitur iuſtus titulus.

5 Ob quæ poſteri conſuetudinem ita introductam à ſuis maioribus, obſeruantes excuſabuntur à culpa, qui nec tenentur inueſtigare de illius Iuſtitia cum poſſint eam præſumere, vt docent Caietanus 1. 2. *quæſtione* 97. *articulo* 3. ſupplementum Gabrielis *in* 4. *diſtinctione* 42. *articulo* 3. *dubio* 6. Salas *de legibus, diſputatione* 19. *ſectione* 18. Suarez *de legibus libro* 7. *cap.* 6. *numero* 15. Valentia 1. 2. *diſputatione* 2. *quæſtione* 5. *puncto* 8. Sanchez *de matrimonio libro* 7. *diſputatione* 54. Caſtrus Palaus *tom.*1. *tractatu* 3. *puncto* 2. §. 1. *numero quinto*, Diana *part.* 6. *tractatu* 5. *reſolutione* 1. & 9. Thomas del Bene *de immunitat. Eccleſ. cap.* 8. *dubio* 2. *ſectione ſecunda, numero quinto*, Aretinus *conſ.* 23.

6 Imò etſi à prioribus Græcis motiuo ſchiſmatis introducta fuiſſet & eo durante ſic ex hiſtoricis libris pateret nihilominus dicunt interpretes vt etſi hæc per plura ſæcula durauerit præſumendum eſſe poſteros non ex motiuo ſchiſmatis, ſed ex alio honeſto motiuo ſaltim bona fide ſequentes maiorum diuturnam obſeruantiam in ea duraſſe: nam in vetuſtis rebus ſæpè principium quo inductæ ſunt, ignoratur *ex l. arbiter* 28. *ff. de probatione*; quia fuiſſe prauum conſuetudinis initium, non obſtat illius legitimæ præſcriptioni cum poſteri iam bona fide obſeruent.

Et confirmatur ex his, quæ latè ſcripſi, *ſupra in Rubric. ſub quæſtione* 4. dum ponens differentiam inter præſcriptiouem, & conſuetudinem, dixi quod præſcriptio non procedit vnquam cum mala fide ex regula *text. in cap. fin. de præſc.* vbi latè, & quod conſuetudo, etſi ſemper ab initio incipiat contra legem cum mala fide eam tamen vincit, taliter vt etſi primo introducentes conſuetudinem peccent non ſic poſt diuturnum tempus eam conſuetudinem obſeruantes; & noſtra ſententia valet confirmari; ſecundo ex his, quæ dixi *infra de Sacra Vnctione in tractatu de Confirmationis Sacramento quæſtione* 9. vbi quod Græci Præsbyteri ſola conſuetudine poſſunt illud Sacramentum miniſtrare; etſi *in cap. quanto hoc titulo*, prohibeatur Latinis.

Et iterum confirmatur; quia anno 1213. 8
Innocent. III. in Concilio Lateranenſ. *cap.* 4. *in cap. licet de Baptiſmo*, ſtatuit omnes Græcorum conſuetudines honeſtati non repugnantes, ſuſtinendas eſſe quæ eſt tollerantia approbatiua; nec enim diſtinguit Innocent. ex quo motiuo ſui initio fuerint introductæ dum Eccleſiaſticæ honeſtati non repugnent: idem fauet Innocentius IV. *in litteris* datis ad Epiſcopum Tuſculanum Legatum in Regno Cypri, vt affert Quaranta in Bullario verbo *Græcorum ritus*, & Eugenius IV. in Concilio Florentino non prohibuit Græcos quominus ſuos ritus retinerent, & Clemens VIII. in Conſtitut. 47. de quibus, & aliis dixi *ſub dicta quæſtione* 9. *de Sacrament.Confirm.*& in aliis.

Ex his, & aliis in terminis latè ſcribens 9
acerrimè defendit hanc partem Berricelus *de miſſionibus Apoſtolic. part.* 2. *tractatu* 3. *de legibus quæſtione* 87. *& ibi ex numero* 6. & Paſqualigius *in praxi de ieiunio deciſione* 120. vbi ait: *Quod ſi in terris hæreticorum non eſſet receptum nouum Kalendarium, poteſt Catholicus iuxta Kalendarium vetus obſeruare ieiunia; quia in ea conſuetudine hæretici*, iuuat etiam Diui Auguſtini Doctrina, Epiſtol. 118. *cap.* 6. in verbis ſequentibus: *Ipſa quippe mutatio conſuetudinis, etiam quæ adiuuat vtilitate; nouitate perturbat*, multis inquam exemplis videndis confirmat idem Berricelus *ſub numero* 9. in verſiculo *ſed id fiet*, vbi exiſtimat per immemorialem vel annos centum in caſu dicto poſſe illam conſuetudinem introduci, exiſtimans nullo modo per tempus quadrageſimale, quando ex motiuo ſchiſmatis introducitur; quia modicum videtur, vt prauum ſchiſmatis, aut hæreſis motiuum; & initium obliuiſceretur, & obliuiſcatur, & ex ſimplicitate & alio motiuo honeſto, à poſteris obſeruetur.

Etenim etſi regula ſit, quod conſuetu- 10
do reprobata potens; non ſit contra Canones, vel quæ habet malum intrinſecum, tamen conſuetudo Græcorum in noſtro dubio ſuſtinetur, abſque obſtantia ſententiæ contrariæ; quia in conſuetudine hac, non adeſt iniquitas intrinſecè mala, iuxta diſtinctionem quam poſui *ſupra in cap. ex parte hoc titulo numero* 8. & quia licet lex Canonica reprobet aliquas conſuetudines, vt in textu hoc *ſup. à ſub*

queſtione 14. tamen conſuetudines Græcorum, non inquam provt fecit Innocent. III. ſupra relatus, vt ſuauiter Græci trahantur ad Catholicæ Eccleſiæ vnionem iuxta quæ dico *infra de Sacra Vnctione dicta quæſtione* 9. *de Confirmatione*, alia explicat Berricellus *ex numero* 14. *dicta quæſtione* 87. vbi vberius exemplificat.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERVM ET MATERIARVM
Quæ in his duobus Voluminibus continentur.

Per litteram T. deſignatur Tomus Secundus.

A

Abbas.

ABBAS non fiat, qui ſibi ſapiens eſſe videtur, nec in ſuo ſenſu humilis p.181. num.1
Abbas conuenitur in cauſa Monaſterij per reſcriptum, in quo nulla fit mentio de conuentu t.2.p.71.n.1
Abbatis Ioachim dictum de Trinitate, & Almarici doctrina: Et quis fuerit, & dono prophetiæ p.41. & p.42. n.1.2. & 3. Et quare illum non damnaſſet Eccleſia, ſed eius errores ibid. n.4
Abbates habentes iuriſdictionem poſſunt ſtatuta facere, ſicut Epiſcopi in ſuo territorio ſubditos obligantia p.98. n.26

Abolitio.

Abolitio delictorum generaliter per Principes facta ſtatuto; etſi ſecundum plures Clericos comprehendat p.372. n.44.45 46.47 48.49. & 50. tamen non comprehendere verius eſt ex vi ſtatuti, ibid.n.51. & 52
Abolitio generalis tantæ eſt efficaciæ facta ob publicam lætitiam, vt extendatur ad delinquentes incarceratos. p.372 n.50
Abolitio criminis, & indulgentia illius, diſtinguuntur ibid.n.52

Abrogatio.

Abrogatio legis fieri poteſt per actus à principio malos, quo concurrunt, tanquam cauſa per accidens tomo 2. p.112 n.10

Abſens.

Abſens dicitur ille qui non eſt in ciuitate, vel continentibus, aut ſuburbiis p.193. n.45
Abſens citatus ad aliquem actum vniuerſitatis, ſi venire non poteſt, valet committere vocem ſuam alteri, item ſi ſic practicetur in Curia, quod abſentes dent vocem per Procuratorem p.194. n.61.62
Capitulares Abſentes vocari debent in tribus caſibus, in electione Prælati, in canonica, & in ceſſatione à Diuinis facienda, & in actibus grauis præiudicij p.191. num.14.15 & 16. niſi aliter, conſuetudo ſit, vt vocentur, aut ſtatutum, quod tutina eſt in praxi ibid.n.6
Abſentes ſunt vocandi, quando negotium tractandum in eorum præiudicium cedit quorum conſenſus eſt requirendus, p.191. n.17
Abſentes, vt nonnulli dixerunt, vocandi non ſunt ad actus Capitulares. Limitatur remiſſiuè ibid.n.18.19
Abſentes de conſuetudine huius Regni, non vocantur, etiam ſi ſint in ciuitate, niſi contingat caſus arduus, & tunc ſufficiet, vt vocantur Decuriones, qui ſunt in Ciuitate, vel Comitatu, ibid n.20.21. & n.23
Vocari debent omnes populi, vbi Decuriones non ſunt, & ſufficiet ſi duæ partes congregantur ibid.
Abſentium citatio neceſſaria non eſt, etiam in Capitulis Eccleſiæ, ibid. n 23.24
Conſuetudo non vocandi Abſentes ad actus capitulares, decem præſcribitur annis, etiam de iure Canonico, & etiam in caſibus à iure expreſſis, ſed in electionibus remiſſiuè, ibid. n.29
Abſentes qui ſunt vocandi in aliquibus caſibus, non vocabuntur, niſi qui ſint intra Prouinciam ibid.
Abſentes conſiliarij, ſiuè vocantes propriè dicuntur illi, qui non faciunt reſidentiam in loco, vbi eſt Eccleſia, & vel Concilium; & ſic qui in ciuitate non exiſtunt, & qui in Caſtris exiſtunt p.191.n.34
Abſens, etſi ſecundùm aliquos iudicetur qui habitat in ſuburbiis, ibid. n.35.36.37.38.39.40. & 41. tamen verius eſt, vt ad effectum illum vocandi ad electionem, ſiuè ad actum capitularem iudicetur præſens in ciuitate, ibid.n 42.latiſſimè ibid.n.36
Abſentes vocati ſpectandi ſunt, elapſo termino, quando pauciores ſint, vbi abſque periculo, & incommodo ſpectari poſſent, & aliqua cauſa neceſſaria, vel probabili detinerentur, & ſuperior pro certo haberet non longè abeſſe, præſertim, cum nullum eſſet periculum in mora modici temporis, p.193.n.56
Abſentium vocatio in electionibus Eccleſiaſticis remiſſiuè p.92.n.29
Abſentes vocati, ſi contumaces ſint, poſſunt de benignitate ſpectari, ibid.n.30
Abſentes, vbi non ſunt vocandi, ſi ſunt prope ciuitatem ſunt vocandi, & requirendi, p.192. n.44.

Abſolutio.

Abſolutio ſuperueniens, non reualidat reſcriptum impetratum ab excommunicato t.1. p.90. n.12.
Abſolutio ab excommunicatione, cum pertineat iudici excommunicanti: & de nonnullis quæſtionibus, t.2. p.89. n.2.& 3. remiſſiuè.
Abſolutio à ſacerdote facta, non ſatisfacta parte, iuxta Bullam Cruciatæ valet, p.120. n.8
Abſolutio ſimplex continetur ſub appellatione abſolutionis, non ea, quæ datur ad cautelam, t.1. p.8. n.14
Abſolutionis impetratio ab vna excommunicatione, valet etiam ſi de aliis non fiat mentio ab impetrante, tomo 2. p.66. n.35

Actio.

Actiones humanæ inſtitui debent, vel in ordine ad Deum, vel in ordine ad hominem, vel in ordine ad ſeipſum, & qualiter ex præceptis veteris legis p.157. n.5
Actiones liberæ in ſe non obligat in conſcientia p.415. numero 9

Actus.

Actus, ex quibus conſuetudo conſtat, non requiritur, vt careant omni malitia, ad hoc vt ea habeatur, vt rationabilis, p.112. n.8
Actus agentium non ſe extendunt vltra voluntatem eorum

Index Rerum,

rum pag. 131. numero 21

Actus conſuetudinem introducentes, ſecluſa lege contraria, ſemper à principio debent eſſet boni tomo 2. p 512.n.11

Actus conttaueotſonis vnus non operator, vt priuata perſona amittat ſuum priuilegium, etiam in parte p.107. numero 29

Actus ſecundo iuratus contra primo iuratum, qui non dependet ab authoris voluntate, non reuocat primum, & eſt invalidus, cum obſtat legis prohibitio, vt exemplificatur, p.381. n.33

Actus dicitur nullus, ſi quod mandatum eſt fit ſine conſilio illius, cuius conſilium requirendum erat. fallit ibi remiſſiuè. p.378. n.6.

Actus contra leges, & ſtatuti prohibitionem factus, non valet fallit ibi remiſſiuè, ibi 3.

Acta Iudicialia facta abexcommunicato, non ſunt nulla, donec apponatur de excommunicatione, t.2.p.90.n.8

Actus dun iudiciarij faciunt actionem ſolitam. ac proinde conſuetam, t.2. p.101.0.39

Actus vtendi beneficio continuè, & ſucceſſiuè, dicitur vnus, ſicut vtendi ponte, ibid.t.2.n.40.41. esplicatur n.42.& 43

Actus continuus ad præſcribendum dicitur ſolum ille, qui habet continuatam poſſeſſionem; non enim eget humana operatione præciſè, t.2. ibid. n.42.

Permiſſum cenſetur omne, per quod peruenitur ad Actum permiſſo actu, p.180. n.48

Adam.

Adam terreſtris, ſicut creatus fuit ſexta feria; & ita ſecundus cœleſtis p.30. n.23

Additio.

Additio in iure naturali, rectè contingere poteſt poteſt t.2. p 144. n.28

Ciuile ius contingit in Addendo aliqua iure naturali, & Diuino, t.2. ibid. n.29

Adminiſtratio.

Adminiſtratio non datur Epiſcopo ante præſentationem ſuarum litterarum, t.2. p.27. n.3

Adulterium.

Adulterium cum vna continuatum, vna punitur pœna, etſi plura adulteria videantur. t.2. p.140. n.57

Adulterinus.

Adulterinus, ſeu inceſtuoſus, valens diſpenſari, tenetur ſuos defectus narrare, t.2. p.76. n.5

Aduocati.

Aduocati, vt litterati exiſtimentur, ſolent ſuſcipere cauſas iuſtitiæ deſtitutas, p.434. n.2

Aduena.

Aduenæ apud Indos nequeunt, & Agaſonibus probibetur emere Barraſauti, & argentei, p.120.n.5

Affectatores.

Affectatores, ſeu coloni prædiorum Eccleſiaſticorum, non tenentur ſoluere gabellam, p.485. n.34

Agricola.

Agricolæ in noſtra Caſtella priuilegijs indulti ſunt, vt inuitentur ad colendam terram, p.352

Agricolæ diuites propter operas, quas mercenarijs præſtant incidere ſolent in egeſtatem grauati etiam tributis p.491. n.7

Agricolæ hodie in maiori egeſtate ſunt, quam erant anno 1619. quando ſuper farina negatum fuit imponi tributum & p.331. 0.45. n.56

Agricultura.

Agriculturæ iam ſiunt magnæ expenſæ, p.332. n 40

Agricultura omnium artium conuenientior cæteris, eſt in Republica., ad quam invitarunt antiqui, ibid. n.51

Agriculturæ deſertio excitatur per contributionem in gratiis & n.52. & 53

Alienatio.

Alienatio immoderata rei temporalis in Eccleſias, & Eccleſiaſticos, num cum damnificatur nimia Reſpublica, iuſtè impediatur à Principibus laicis: ſeu Papa ſuper eo debeat prouidere. Vide p.330. n.68.69. & 70

Alienare volens fundum in emphyteuſim habitum à pluribus Dominis, nequit, vno eorum contradicente, cæteris etiam conſentientibus, p.190. n.9

Allegatio.

Allegatio damnata à Papa, qua dictum erat pro iuridica expulſione à Regno contra quendam Prælatum decreta: vbi de alijs declarationibus, p.434. n.11

Diſſimulare licet ratione temporis ſæpè ſæpius, ibid.n.12..

A Lternatiua.

Alternatiua affirmana, ſeu negans, & de copulatiua, 0.4. t.2. p.22. n.2

Dictionis deſiunctiuæ, ſiue coniunctiuæ natura quæ ſit? t.2. ibid. n.3

Alternatiua ex pluribus, ſufficit vna vera, ibid. t.1.n.5

Alternatiua impedit dominij tranſlationem, ibid. t.2. n.6

Alternatiuarum eligendi facultas nequit in alium transferri, ibid. t.2. n.7

Amicus.

Amicus pro amico ſine mandato agere non admittitur, p.209. n.11

Amor.

Amor ſui magnopetè debet è Republica exitiari propter illud, fieri inſolens peſtis eſt ambitio, & appetentia laudis, & complacentia ſui ipſius, p.581.n.10.11. & 12.

Amortizatio.

Amortizatio eſt in manum mortuam tranſlatio: ſic tali nomine in Regno Franciæ, & Valentiæ nuncupata; vnde dicatur n.3. p.260. n.1

Amortizatio eſt aduerſa Eccleſiaſticæ libertati, quæ nullo iure defendi poteſt, quæ à Carolo II. in Sicilia ablata fuit p.262. n.20

Amortizationis lex valet, ſi viget in aliquo Regno; eo quod adeſt priuilegium Pontificium, vel eius tollerantia, ſecus non ſic etiam in bonis acquirendis, p.262.n.22

Amortizationis leges ſecundum aliquos ſunt mixtæ laicorum, & Clericorum latæ in comitiis cariatis omnium ſtatuum, ſed alij rectius totum tribuunt ſcientiæ, & Patientiæ Pontificum, p.262

Animus.

Animus malus non facit vt res, quæ non eſt contra iuſtitiam, ſit contra eam, p.488. n.20.

Doloſus nec fraudulentus eſt, qui facit aliquid, ob quod fugiat obligationem legis, non Animo doloſo, & fraudulento, ibid. n.21

Annalia.

Annalia officia magis congruunt Reipublicæ, quàm perpetua, prohibent enim leges continuationem, & reelectionem in officiis Reipublicæ, & quare Decurionatus ciuitatum perpetui creentur, p.208. n.40.41.

Annata.

Annatæ non ſic ad Ius Diuinum perinent, vt ſint decimæ decimatum ſummo ſacerdoti debitæ, p.340. n.22

Ludouicus Rex Franciæ.19. & alij traditur, quod vetuerint Aonatas ſolui Papæ de beneficijs p.339. n.12. ſed non conſtat, vt n.21

Martin. V. in conſilio conſtantienſi decreuit non impoſiturus Annatas in aliquo Regno, niſi concilio Prælatorum; explicatur n.25. ibid. n.13

Annatæ ortum babuiſſe dicitur ſuper beneficijs tempore Papæ Ioan. XXII. primoque Reges Franciæ Pontificibus conceſſiſſe, ſed aliter ibid. n.13

Annatæ debentur Pontificibus ad eorum ſuſtentationem, & vt alimenta cum Eccleſiæ debeant ſubuenire. Pontifici, vt Patri, item vt Paſtori, ibid num.15. & 16. num.14

Annatas potuerunt ſtatuere Pontifices ad ſe & Curiam ſuſtentandam, cum ſit Adminiſtrator bonorum Eccleſiæ ibid n.19

Annatæ, vt ſoluantur Papæ intra Regna laicorum principum, nequit ab eis ſtatum prohiberi p.339. n.12.14. & 15. etſi aliter aliqui ſentiant hic, ibid & numero 13 & n 15. quibus reſpondetur p.340. n.20

Annatarum exactio, ſi nimis grauoſa eſt Regno, aut prouinciæ, nequit auferri, ſeu moderari à Rege, ſed eſt recurrendum ad Papam. p.340. n.24

Annexio.

Annexio Præbendarum Canonicatibus ſingulis, quæ ſolet fieri; alia eſt perpetua, alia temporalis per illam prædium annexum non reuocatur; in eaque eſt optio permiſſa, interueniente authoritate ſuperioris, p.223.n.85. 86. & 87

Annexio temporalis eſt ea, quæ benè ſe compatitur cum ipſo iure optandi, cum ſit merum ius temporale ſubiectum canonicatui, cui annectitur, ibid. n 87

Annunciatio.

Annunciationis Beatæ Mariæ feſtum vbique celebratur, cuius dies fuit veneris p.30. n.21.22. & in menſe Martio n.24

Appanagium.

Appanagium id eſt vita militia, (hoc eſt alimenta) ſucceſſuri Clerici primogenito in feudo an debeatur remiſſiuè, p.377. n.46

Appellatio.

Appellatio in Conſilio Mileuitano, & Carthaginenſi, qualiter dicatur prohibita p.504. n.15

Appellatio ad Papam interdici nequit à Principe laico abſque fractione libertatis Eccleſiaſticæ, p.403. n.10

Appellatio vnius num proſit alijs in annexis remiſſiuè p.135. n.5

& Materiarum.

Appellatio vulgaris habetur pro lege, p.77. n.7

Appellationis reſcriptum quare concedatur, cum liberum ſit cuique appellare, t.2. p.11. n.1

Appellare, ſeu prouocare à lege non poteſt quis, p.109. n.10. & 11. ſiue iuſta, ſiuè iniuſta, ibid.n.12

Apoſtoli.

Apoſtoli cum præuiderent Eccleſiam futuram in gentibus nec fuerunt adepti prædia in Iudæa, ſed tantum pretia ad fouendos ægentes, p.258. n.67

Apoſtolorum præcepta, & Sanctorum, & ſucceſſorum, firmiſſimè tenenda ſunt, p.62. n.58

Aqua.

Aquæ Diluuij in menſe Martij ceſſerunt, & liberatio populi ex ægyptiacâ ſeruitute p 50 n.24. & 25. Et quid ſignificent.

Arbiter.

Arbiter, & moderator quilibet eſt in re ſua, quam donat, p.514 n 22

Archabuſia.

Archabuſiorum oblongorum vſus permiſſus pro declaratione Pragmaticæ valentini Regni, non impedit familiaribus Sancti officij, & alijs Miniſtris iuſtitiæ laicæ vti Piſtolis, & Tercerolis vt capiant Bannitos, & facinoroſos homines, p.527. n.45.

Archiepiſcopus.

Archiepiſcopus Tapia quid conſuluit Regi Philippi. IV Aragoniæ exiſtenti anno. 1646. p.544. n.7. & 16

Archiepiſcopus ſolus abſque concilio Prouinciali nequit facere ſtatuta obligantia totam Prouinciam, p.98. n.23

Archiepiſcopus nullus, ſeu legatus ſine mandato ſpeciali, nequit compellere fratres Minores, aut ordinis Prædicatorum, p.110. n.77

Archiepiſc. Hiſpalens. quid fecit in vltimo ſpiritu, p.455. num. 17

Archieſcopi poſſunt leges, ſiue ſtatuta, aut ordinationes modo, & in caſibus, quibus Epiſcopi in ſuis Diæceſibus, p.98. num.24

Argumentum.

Argumentum valet in materia iuriſdictionis, ſi non poſſunt expreſsè, non præſumitur tacitè voluiſſe, p.388. num.64

Argumentum à ſolitis, vel aſſuetis, vel conſuetis, fieri valet, p.209. n.5

Argumentum à ſimili quem effectum habeat in Iure tom.2. p.13. num.10

Argumentum de exteris ad Clericos, fallax eſt in materia exceptionis, p.234. n.39

Argumentum de toto ad partem valet, nec plus, & minus deferunt, p.220. n.38. & 39

Arma.

Arma aſportata extra Regnum, benè per laicum à Clericis tolluntur. Et quare non triticum, & pecunia, p.233 n.34. & 35. vbi quod laicus tantùm poteſt prohibere, ne tranſeat pecunia.

Arma proditoria portari iuſtè ob publicam ſalutem Reipublicæ iure Regali, & gubernio œconomico, ne pax publica turbetur, ſtabilitum eſt in Regnis Valentiæ, Aragoniæ, & alijs, p.523. n.12

Arma prohibentur Eccleſiaſticis; non quia obligantur ſtatuto laicorum prohibente ea, ſed ex naturali ratione pacis curandæ, p.381. n.24

Arma Clericorum debent eſſe lacrymæ, & orationes, p 404. num.18

Arma deferre Clericis prohibetur Iure canonico; & ſic à iudice Eccleſiæ priuantur illis. Vbi de praxi p.492. n.14. 15. 16. & 17

Alquaceli deprehendentes cum Armis Clericos de nocte, qualiter ea auferendo non incidant in cenſuram, p.492. num.17

Arma Domi habere lege iulia de vi publica olim fuit prohibitum, & alijs antiquioribus, p.524. n 20. 21. & 22.

Clerici, etſi nimis exempti, prohibentur arma portare, item & alij in Domo Regum, ibid.n.22

Arma portare prohibitum fuit, nedum ruſticis, verum, & nobilibus olim. ibid. n.23

Arma fraudulosa deferentes iuſtè, apud omnes puniuntur, ibid. n.24

Armorum abuſus, quando in inquiſitionibus, & familiaribus dicatur, p.323. n.27

Armorum vſus quoad familiares Sancti officij hodie eſt limitatus, ibid. n.28

Familiares Sancti officij, & cæteri illius miniſtri non prohibentur retinere Domi quodlibet genus Armorum ad caſus neceſſarios, & occurrentes, tangentes fidei cauſam, qui tunc poterunt, etiam noctu deferre licitè, & quare ibid. n.29. & 30.31. & 32

Armorum vſus iure communi fuit interdictus, ibid.n.30

Familiares Arma portare valent, præſertim de licentia inquiſitorum, & plures alij Miniſtri inquiſitionis pro capiendis Reis Sancti officij, ibid. n.32

Arma poſſunt portari à Magiſtratibus, & eorum familia, item à miniſtris Epiſcopi, p.526. n.33

Arma Occiſuro Bannitum licent, ibid. n.34

Bannitus quilibet eſt à populo deſfidatus, p.526. n.35

Familiares Sancti officij Bullis Apoſtolicis creati ſunt pro adiutorio Sancti officij ex cauſa publica admodum p.526. num. 36

Archabuſia longa non prohibentur deferri, & alia Arma, p.526. n.37. & 38

Enſis, & Pugio in noſtro Regno vnicuique permittitur, vt publicè deferantur iuxta petitiones Valliſoleti, & Toleti, p.526. n.38

Armorum perſcrutatio in Domibus familiarum, & Miniſtrorum Sancti officij inquiſitionis nec Pragmaticis, nec ſchedulis Regijs pro Valentino Regno præcipitur, etſi de acto contra quoſdam fieret apprehenſio, & incarceratio de reſolutione, p.522. n.9. & 13

Articuli.

Articuli plures dicuntur acceſſorij ad quinque relatos, p.39. n.16. & 17. De quibus ſingulis, & quibus adhæreant eorum, ibid. n.29. & 30.31.32. & 33

Articuli fidei explicantur in noſtro textu, p.28. n.1

Adulti hodie debent habere fidem explicitam Incarnationis Chriſti, & ſanctiſſimæ Trinitatis ſed qualiter procedat in rudibus pro ſolatio confeſſariorum, etiam circa alios Articulos, p.28. n.3.4.5.6. p.29. n.7.8. & 9

Aſſaſinatus.

Aſſaſinati pœna poſita *in cap.1. de homicidio lib.6.* comprehendit etiam Principes magnates, Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Cardinales. Archiepiſcopus Piſanus, fuit furca ſuſpenſus à Populo florentino propter conſurationem in Laurentium Medicis p.388. n.61

Authentica.

Authentica forma alicuius declarationis ſacræ congregationis, confert ei vim obligandi. Et quæ ſit p.103. n.23. 25.26.27. & 28

B

Baccalaureatus.

BAccalaureatus narratiua falſo expreſſa vtriuſque iuris, num vitiet gratiam, p.37. n.19

Bannitus.

Bannitus in foro conſcientiæ, etiam poteſt occidi, ſtante ſtatuto laicorum de occidendis Bannitis, ſi occidens faciat zelo Reipublicæ, & animo exequendi ſtatutum, aliàs peccat, ſi animo fundendi ſanguinem & odio particulari, p 403. n.13

Banniti, & alij peruerſi homines in Regno valentino frequenter vtuntur armis proditorijs, contra quos, etiam permiſſa fuerunt nobilibus, & alijs ciuibus probatæ vitæ, p.327. num.44. & 45

Bannire, ſiuè relegare Eccleſiaſticos, eſt laicis prohibitum, p.466. n.8

Banna Clericorum, & ipſi, etſi iuxta quaſdam conditiones teneantur ſoluere gabellas, ſed non ex vi legis, aut ſtatuti Principis laici, p.283 n.10

Baptizatus.

Baptizatus nondum, nequit in Baptiſmate ſuſcipere in filiolum aliquem tamen, vt non confirmatus ſuſcipiens, contrahat cognationem, p.120. n.7

Bardanary.

Bardanarij vocantur qui omnia præemunt, vt demùm ea carius vendant, p.248. n.24

Baro.

Baro incarcerans colonos pauperes, damnans Clerico, poteſt excommunicari in foro externo. Et qualiter excuſetur in foro interno. p 482. n.10

Baro incarcerans colonos pauperes Eccleſiæ prætextu fictæ donationis, peccat cum onere reſtituendi p.482. n.8. 9. & 10

Barones Familiares delinquentes, mãdati ſunt ſæpius remitti ab inquiſitoribus Regio decreto, vt puniantur à laicis iudicibus Aragoniæ, & Valentiæ, & quare, p.558. n.68

Barones dicuntur grauare Vaſallos, ſi faciunt penes vnam Tabernam vendere vinum, oleum, carnem &c. p.356. numer. 14 & 15

Bellum.

Bellum de cuius iuſtitia certò nobis non conſtat, Principis declaratione, vnicuique de populo, non debet notam facere belli iuſtificationem, p.329. n.61

Belli indicendi Ius habent Principes, & Reges; ac ſolùm quod Iura ipſis poteſtatem conceſſerunt, ibid. n.62

Index Rerum,

Beneficium.

Beneficiorum appellatione regulariter non veniunt curata &dignitates ſi reperitur defectus intentionis & ambitionis p.55. n.34.& 36.alias non t.2. ibid. n.35.

Beneficium petens intendens ad ſe pertinere, debet neceſſario docere de iure ſuo, nec ſatis eſſe ſi probet reum in eo ius non habere, p.75. n.4

Beneficium quale ſit ſufficiens remiſſiuè, p.76. n.8

Beneficium habere dicitur qui receptus eſt vltra numerum, ſpe futuræ Præbendæ, p.212

Beneficium collatum abſenti, non acquiritur ei, donec decepter, nec vacare dicitur abſentis morte, p.61. numer.38.39. & 45

Impetrans in beneficialibus facit mentionem de iure ad rem, t.2. ibid. 40

Beneficij poſſeſſio acquiritur extra eius conſpectom, quoties per peſtem, aliamvè iuſtam cauſam non eſt tutum acceſſus ad illud, t.2. p.122. n.25

Beneficia Eccleſiaſtica Laicis conferri non poſſunt, tom.1. p.30. n.17

Beneficiis,præcipuè vtens, debet eſſe præcipuus in contributione, p.278. n.23

Beneficia ſolent eſſe actualiter, & non vnum vnius diſtincta, omnino dos à dote alietius, p.211. n.4

Beneficia de ſui natura præſumuntur congrua p.578.n 2. & 4. Fructus in dubio potius præſumuntur aucti, quam dimiouti.

Miſſarum reductio quando fieri poſſit *remiſſiuè*, ibid.n.4

Capellanias, & Beneficia fundare nulla lege ſæculari poſſunt prohiberi, p.465.n.36

Epiſcopus nequit cogere ordinandos cum Patrimonio, vt faciant Capellaniam de illo.ibid.num.37

Beneficium nullus poteſt habera abſque ordine requiſito, cum beneficium datur propter officium.p.570 n.10

Rector alienans bona ſui Beneficij, eſt priuatus eo ipſo facto, ibid. n.12

Simonia confidentialis priuat ipſo iure Pio V. ibidem numero 13

Confidentiæ in beneficiis à Pio IV. ipſo Iure priuant delinquentem. Quid in Beneficiis antea poſſeſſis, ibid.n.14 & 15.Vbi quod non.

Recipientes aliquid pro gratia, & Iuſtitia, in Curia Romana, priuantur beneficijs antea habitis à Bonifacio. VIII.& Greg.XIII. p.671. n.16

Aſſaſſinus non incurrit pœnam priuationis beneficij ante Iodicis ſententiam, ibid. n.17

Examinatores committentes ſimoniam in beneficiorum examine, priuantur beneficijs, ſed non ante Indicis ſententiam, ibid. n.18

Horas Canonicas non recitantes pro rata omiſſionis mulctantur ipſo Iure ad reſtitutionem ex motu Pij.V. Et qua de cauſa ibid. n.19.20. & 21

Presbyteratus falſa narratiua in gratia de beneficio non curato actum non vitiat, t 2. p.37. n.20

Beneficia prius obtenta in gratia beneficiali, ſunt narranda, alias gratia eſt nulla, ſed tranſcurſu quadragenali reuiuiſcit, ibid. n.21

Præceptoria ſunt manualia Beneficia, t.2. p.91. n.9

Alienigena impetrans Beneficium falsò, dicens ſe eſſe Clericum talis Diœceſis, vel non facta mentione de loco ſuæ originis, vel da ſua Diœceſi, gratia eſt ſubreptitia: fallit p.42. n.10. & 13

Beneficia oriundis potius quàm exteris conferuntur, t.2. p.91. n.11

Expoſiti nùm ſint irregulares, & inhabiles ad Beneficia, & officia publica *remiſſiuè*, t 2. ibid. n.12

Narrans in ſupplicatione ſe eſſe Clericum alicuius Diœceſis, ſi Domicilium tantum, vel beneficium in ea haberet, gratia non eſt nulla, t.2. ibid. n.13

Fructus pendentes beneficij an ad defunctum vel ſucceſſorem pertineant remiſſiuè, t.2. p.86. n.9

Impetrans beneficium ad iuſtificationem ſui tituli, non tenetur docere de titulo ſui anteceſſoris, t.2. p 86. n.10

Epiſcopus poteſt quem ordinare ratione beneficij, etiam tenuis, t.2. p 91. n.4

Forus acquiritur ratione beneficij, t.2. p.91. n 5

Curato beneficio priuatur, qui illud habens, promouetur ad prebyteratum. Et quare p.570. n 8. & 10

Beneficiati plures in dubio non præſumuntur, qua quot poſſunt ex illius reddiitibus ſuſtentari, p.579. n 5

Exteris conferri beneficia laico ſtatuto, prohiberi non poteſt. p.354. n.1. & 2

Blaſphemia.

Blaſphemiæ plures vno tempore in Deum prolatæ, vna puniuntur pœna, t.2. p.140.n.61

Bona.

Bona ſemel à laicis poſſeſſa non ſemper cum onere tributi & vectigalis tranſeunt ad Eccleſiam ſed cum diſtinctione trium ſpecierum bonorum vel quæ poſſidentur ab Eccleſia iure ſpirituali & quaſi vel ſortè temporali & ciuili quorum prima & ſecunda ſemper eſt immunia ab oneribus præteritis & futuris p.322. numer.5.& 7

Bona immobilia, ac mobilia laicorum depauperata, fundationes plures in Eccleſia, ibid. n.30

Siſſæ quæ ſunt conceſſæ in commitijs Regum, ad quas intendatur, vt ſtatus Eccleſiaſticus concutiat, p.509. n.51.& 37

Bona publica vſibus publicis, & ciuibus omnibus, debent proſitius expendi, & derogari, quibus deficientibus ad deuaſtandam locuſtam poterit gabella imponi iuxta Patrimonium cuiuſque, p.277. n.7. & 9.10.& 11. & de ratione n.23

Bona Eccleſiaſtica immunia, & libera ſunt ab oneribus, & tributis impoſitis per communitates, & Principes laicos, contra facientes modantur cenſuris, pag.281. numero 1

Bona patrimonialia laicorum, quæ lege Regia prohibita ſunt erigi in Capellanias collatiuas, pag. 236.n.10

Bona Eccleſiæ dicuntur ſancta ſanctorum, & Patrimonium CHRISTI p.328. n.4

Bona Eccleſiaſtica ratione vtilis Dominij videntur poſſe collectari, p.254. num.25. ſecus à n.24.& 26.

Bona immobilia cum onere ſuo tranſeunt ad Eccleſiam, p.256. n.36

Bona Eccleſiæ num poſſint dari in pignus, vel alienari ad redimentum à publicis carceribus eos, qui ob crimina, & ſcelera, in eum deuenerunt ſtatum, vbi Couarr. ait non omnino pium eſſe, & fortaſſe impiom, p.205. n.16. & 17

Bona dum Eccleſijs traduntur, eo ipſo eximuntur à Domino laicorum, quæ conſtituuntur Iure ſpeciali ſub Dominio CHRISTI non per metaphoram, ſed per omnimodam proprietatem, p.326. n 30

Bona Eccleſiarum ſubſunt immediato, & proximo Dominio CHRISTI, & molto melius exempta ſunt, quàm bona Clericorum ibid. n.40. & 41

Immobila bona ab Eccleſiis in perſecutione Diocletiani, & Maximiani ablata reſtitui mandarunt ds Conſtantinus, & Licinius Imperatores: Donationes abſque inſinuatione fieri queunt Eccleſiæ; etſi fortè excedant quantitatem iure ciuili taxatam pag. 258. numero 66

Bonum.

Bonum vnum ex multis malis fieri nequit, tomo 2. p.115. n14. & 22

Bonum, aut malum omne, qualiter cadat ſub lege naturali, p.55. n 22

Brachia.

Brachia tria, ſæculare, militare, & Eccleſiaſticum, conſtituunt Parlamentum in entijs ad leges, conſtitutiones, ſtatuta, & conceſſiones de iure, ibid. n 3. & 4. vbi qualiter. Et de ratione n.5

Bulla.

Bulla Cœnæ libertatem Eccleſiaſticam protegit, etiam circa rem communem laicis, & Clericis, qua Papa intendit, ne vexentur Clerici à ſæcularibus Magiſtratibus p.218. n.35

Bullæ Pontificæ Clem. VIII. & Vrban. VIII. tam pro reparando flumine Arneo, quam Peſte Panormitana referuntur collectas imponentes, & aliam Gregorij XV pro Etruria, p 295.

Bulla *aurea* voluit tantum reducere appellationes, & recurſus ad terminos iuris communis, prohibendo peregrina iodicia reſpectu ſubditorum Ducis Lotharingiæ, ſicut fuerant prohibita à concilio Mileuitano, p.504. num.19. & 20

Bulla cœnæ non obligat, vbi non eſt vſu recepta, ſed ea per non vſum tolli non poteſt, cum quotannis publicetur, p.70. n.27. & 28

Bullæ Pij II. Sixti, & Clementis, potius videntur facere pro promulgatione neceſſariò facienda, etiam in Prouinciis, p.80. n 40

Bullæ Pauli.IV. & Clementis VIII. intelliguntur, quæ nec excuſant ignorantes articulos, p.39. num.22. & 26. & vbi habeat effectum D. Pauli Bulla, ibid. n.27. nec comprehendit Imperatores, Cardinales, & Reges, ibid. n.28

Bulla *aurea*, etſi dirigatur ad Epiſcopos, non derogat immunitati Eccleſiæ, p.504. n.14

Bulla cœnæ Domini excludit omnes prætenſiones, & prætextus contra libertatem Eccleſiæ pag. 336. num. 14

Digitized by Google

Bulla *aurea* lotharingiæ & circa appellationes, quid conti. neat pag 504. o 11. & ſequentibus, & n.19. & 26. 27. & 28

Bulla Vibani. V I I. conceſſa pro docatu Mediolaui circa contributionem Clericorum, cum deficiaot facultates laicæ, p.287. n.61

Bulla cœnæ Domini nullibi. niſi Romæ ſolet publicari, & de ratione p.78. n,8

Pius V. leges Tridentini voluit, vt vbique obligarent à Kalendis Maij anni,1566, poſt promulgationem Romæ factam, p 78. n.14.

Bullæ Pontificiæ, vt obligent nollibi publicantur extra Romam,niſi aliud Pontificibus videatur,vt placuit Sixto V. in Bulla contra Aſtrologor.ſed explicatur, p.78. n.10

Bullæ Romæ publicatæ obligant ſcientes illas publicatas p.78. n.16

Confeſſarius monere non tenetur pœnitentem ignorantem Bullam Papæ, ibid. n.17

Confeſſarius ſolicitans puerum, ante Bullam Gregor. XV. non erat denunciandus: quia Bullæ aliorum Pontificum erant latæ contra ſolicitantes fœminas, p.567. numero 25

Bulla Gregorij. X I I I. contra Clericos Sodomitas, non extenditur contra Clericum abutentem fœmina in vaſe præpoſtero; bene tamen in caſu correlatiuo, ibid. numero 24

Facultas abſoluendi ab omnibus cenſuris non extenditur ad cenſuras Bullæ cœnæ Domini,nec facultas abſoluendi à cenſuris Bullæ cœnæ Domini extenditur ad crimen hæreſis niſi ſpecialiter loquatur, p.583. n.6

Pauli.III. Bulla conceſſa Generali & abbatibus S Benedicti Valliſoletani, & alij DD.explicantur, ibid.n 7

C

Canonicus.

Canonicus ſuccedit canonico in honore cum diſtinctione *remiſſiuè*, p.223. n.89 & 90

Canonici vnde dicantur, & in quot ſpecies diuidantur *remiſſiuè*, p.224. n.91

Cathedrales, & collegiales Eccleſias, quis poſſit erigere & in eis canonicatus inſtituere *remiſſiuè*, ibid. n.92

Canonici priuilegiati ſuper numero certo, qui poſtea aliquem recipiunt ſupra numerum non poſſunt vti exceptione numeri contra Papam volentem aliquem ſuper numerum conſtituere, & procedet abſque dubio, vbi Papæ ſciens Eccleſiam eſſe receptam non numeratam ea prouideat, p 213. n.31

Canonici Eccleſiarum non numeratarum, de quibus meminit *textus in capit. dilecto de Præbendis*, capaces ſunt diſtributionum, p 214 n.46

Canonicus in Eccleſiis receptitiis propriè non dicitur habere ſucceſſorem, nec eius canonicatus vacare dicetur, ſed confeſtim quod titularis decedit, ſupprimatur, expiret, & ceſſet, niſi Papa vellet prouidere, perinde, ac ſi canonicatus vacaſſet, p.213. n.34

Canonico diſpenſato in ætate competit ius percipiendi quotidianas diſtributiones, vt alij Canonici, ſiuè ſit de numero canonicorum, ſiuè ſupernumerarius, & creatus cum ſpectatione Præbendæ, ibid. n.35

Canonici recepti vltra numerum, videntur habere ſtatim ſtallum in choro, & vocem in capitulo, obligare, & eſſe delegati Papæ, niſi conſuetudo eſſet, vt non poſſet iura canoniæ adminiſtrare, niſi prius fuiſſet inſtallatus, vel ſi ſit receptus non ſimpliciter, ſed quod ſit ſupernumerarius, p 224. n 37.38. & 39. & vide diſtinctionem ibid. n.40

Conſuetodo Eccleſiæ primas ſibi vindicat circa danda iura Canonicatus, recepto in Canonicum, p.214. n.40

Canonici receptio, ſi ſoluit numerum canonicorum in Eccleſia recipit diſtributiones, & alia iura; ſecus ſi non ſoluit:& quare.p.214 n.40

Canonicatus additi à teſtatrice in collegiata cum onere curæ ſunt, ſicut antiqui, per quos in cura ſeruiantur:& num voluntas teſtatricis in aliquo per Epiſcopum mutari valeat, aut alterari, ibi p.212. n 22

Canonci habitantes vltra mare, ſeu flumen ciuitatis, dicuntur abeſſe, & ſic non vocandi, niſi in caſibus à iure expreſſis p.193. n.46

Canonicus receptus vltra numerum, niſi in mandato Papæ exprimatur, non habet canonicalia iura, ſeu prærogatiuas, quibus gaudent cæteri, ſecus ſi à Papa dantur cum expreſſa derogatione de certo canonicorum numero; ſed vide infrà, p.213. n.28

Canonici num reſidere teneantur, ſeu poſſint in abſentia percipere? *remiſſiuè*. p.185. n 11

Caunnici, etiamſi in Eccleſia ſit ſtatutus numerus, & per Papam confirmatus, poſſunt modo in confirmatione non fuerit appoſita Clauſula decreti irritantis, recipere aliquem voluntariè, vltra conſtitutum numerum, p 205. n.6

Canonici,ſeu alij de vniuerſitate, num poſſint eſſe teſtes pro ſua communitate remiſſiuè,t.2.p.71. n.4

Cannnicus agere poteſt, & experiri in iudicio ſine mandato, actione finium regundorum, pro prædiis ſuæ præbendæ, t.2.p.71. n.7

Cannoicus receptus ſimpliciter in Eccleſia, in qua eſt certus numerus, non acquirit plenum ius canoniæ, etſi recipiatur de mandato Papæ non derogantis numero, aut non mandantis recipi cum plenitudine iuris Canonicalis ſecus è contra p 214. n.44. & 45

Canonici ſupernumerarij dicuntur, qui in Canonicorum collegio cooptantur, & Canonici creantur, vltra numerum certum Præbendarum, & Canonicatuum abſque vlla Præbenda, ſtatim ipſi attributa, ſeu vna vbi certus non eſt, p.211.

Canonicorum numerus, aliquando certus non eſt in Eccleſiis Cathedralis, & Collegiatis, nec diſtinctio Præbendarum; aliquando verò ſit certus Canonicorum numerus, ſed non Præbendarum, ibid. n.2. & 3. quandoque in Præbendis ſit diſtinctio, ibid n 4. & 5

Cannnicorum reducendi numerum, ſecunda cauſa eſt, quando fuit in eo exceſſum contra determinationem fundatoris, & tertia cauſa, quando in nimiam multitudinem eſſet effuſus, p.580. n.12

Decimæ quæ ſpectant ad Canonicos certæ Eccleſiæ, non cenſentur illis ablatæ, eo quod iura animarum ſint à tali Eccleſia diſmembrata, & applicata alteri Eccleſiæ, p.217. n.4

Canonici ſupernumerarij fruuntur omnibus iuribus Cannnicalibus, vt dicitur, ibid.n.5

Canonici ſupernumeratij habent ius eligendi, cum eligere ſit fructus poſſeſſionis; & hoc, ſiuè authoritate Papæ, aut capituli, fuerint recepti, ſuntque ad electiones vocandi, ibid. n.6

Canoniæ cauſæ competit habere vocem in Capitulo,exercitium verò non niſi ſubdiacono, ibid. n.7

Canonici nouæ fundationis differunt à ſunumerariis; quia illi dicuntur aggregati Capitulo cum plenitudine iuris, & admiſſi ad omnia ibid. n.7. & 12. non ſic Canonici ſupernumeratij recepi ſimpliciter, niſi cum plenitudine iuris Cannnicalis, ibid. n.8 & 9

Canonici aggregati, illico recipiunt iura canonicalia, niſi ex parte Canonicorum veterum fieret proteſtatio, aut negaretur conſenſus ad emolumentum p.218. numer.9. 10. & 12

Optandi facultas competit Canonicis aggregatis inter fructus qui ipſi exceptione adiudicantur, ibid. n 19. latè item & de mortuaria futura, & alia numeris ſequentibus, n 19

Laudemium participat Canonicus ex noua fundatione admiſſos,quod ſoluitur poſt eius receptionem ibid n.11

Canonici noui ex noua fundatione ſimpliciter admiſſi participant, non ſolùm de mortuis, ſed etiam de Capitulo, relictis, & non diſtributis, & omnia debita capituli, ibid num.13. alia de fructibus nondum diſtributis, ibid. n.14

Fructus non diſtributi, annis elapſis, ſunt diſtribuendi inter antiquos Canonicos viuentes, & receptos ex noua fundatione, cum noui Canonici teneantur ſubire alia onera, ibid. n.15.16. 17. & 18

Canonici noui ex noua fundatione tenentur ad onera, quæ imponuntur Capitulo, etiam ſi præterita reſpiciant, ibid. numer.17

Hæredes Canonicorum demortuorum non participant debita præterita, nondum ſoluta, quæ applicantur, non vt ſingulis, ſed capitulo, vt capitulum, ibid. n.18

Optandi Præbendas ius non à iure communi, ſed à conſuetudine eſt introductum, à iure approbata ibid. n 19. & 20. vide ibid. n.17

Caunnicorum diminutio à Canonicis facta, etiam à Papa confirmata, eſt reuocanda, ſi redditus Eccleſiæ non erant diminuti p.578 n.1 & 3 vnio ſiue ſuppreſſio Præbendarum, aut beneficiorum fieri non debet,niſi cum redditus diminuti probantur ibid. n.1. Et de materia *remiſſiuè*, ibid. n.5

Cannnici antiqui non debent triſtari, & dolere de adiunctione nouorum canonicorum,ne pro laudibus decantandis canant illud, *multiplicaſti gentem, & non magnificaſti lætitiam*, & ne retrahantur ipſi à Diuinis, p.214.n.48

Cannnici noui,qui ex mera voluntate veterum recepti ſunt, non habent quod conquerantur, imò multùm acquirunt,

dum admittutur ad lucrum mortuariorum Candelarum cereorum, & pecuniarum, quæ diſtribuuntur ſingulis abſque damno, & diminutione antiquorum, p.215.n.40.& 50
Canonici noui, etiam ſine præiudicio veterum admiſſi, licet non participent de mortuariis præteritis relictis capitulo; debent tamen participare de futuris, quia ſunt de capitulo, ibid.n.51
Canonicus vltra numerum receptus, quæ canonicalia intra recipiat, ibid. n.47. & ante, vt non obſtent Bartol. & Coſtatus contrarium tenentes ibid. n.52. & 53
Canonicorum receptio eſt duplex, vna iuris, alia facti, & quæ vtraque, & videtur diſtingui inter receptum cum derogatione, p.211. n.6. & 7
Canonicorum numerus augeri non debet, niſi gaudeant prouentis; vbi quod pertineat ad Papam, & quando poſſit Epiſcopus cum Capitulo, ibid. n.8
Numerus Canonicorum dicitur in Cathedrali definitus, quem Epiſcopus cum capitulo, & in collegiatis quem canonici cum Epiſcopi conſenſu deſuper accedente definierint, & quando contrario ſtatuto abrogari poſſit, vel non? ibid. n.9
Eccleſia dicitur numerata, in qua eſt certus Canonicorum numerus ea lege, vt nequeat alterari determinatione, & præſcripto ſtatuti, ibid. n.10
Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, ſicut nequit ſupprimere Canonicatus ſede vacante, ſic nec Eccleſia per ſe queat augere numerum Canonicatuum, ibid. n.11
Supprimere canonicatus non poſſunt viſitatos, aut adminiſtrator capituli, ſede vacante, nec vicarius Epiſcopi, aut ſede vacante capituli, etiam in caſibus, vbi poſſet Epiſcopus, p.212. n.12. & 13
Canonicus quis vltra numerum recipi poteſt, authoritate Papæ, dummodo non ſit certus, ibid. n.15.
Iuuenes in Eccleſiis Germaniæ, Italiæ, & Galliæ, ſolent cooptari in Canonicorum collegium, tunc ſine Præbenda, donec vacet, ibid. n.16
Supernumerarius Canonicus quis propriè appelletur, ibid. n.16.& ex quibus fructibus ſuccurratur ibid. n.16.& 17

Canon.

Canonis tranſgreſſor eſt deponendus, & ei contraueniens peccat, & veniens contra illum incurrit infamiam canonicam. p.126.n.5
Canonum ſtatuta ab omnibus ſunt cuſtodienda, etiam à Cardinalibus numero ſecundo & quarto, pag.124. n.1
Opinioni Canoniſtarum ſtandum eſt in materia vſurarum, quoties inter illos, & Doctores legiſtas, ſunt diuerſæ opiniones, p.127. n.11
Canones ſunt obſeruandi, cum deficit ius Regium, p.127. n.12. & 14. in fine.

Capitulum.

Capitulum ſtatuens qualiter accipiatur remiſſiuè pag.203. numer.1
Dignitas primicereatus quæ remiſſiuè p.203.n.2
Capitulum qualiter per Statutum poteſt de medio tollere dignitatem remiſſiuè p.203.n.3
Capitulum, ſede vacante, facit leges, & ſtatuta, non ex ſe, ſed virtute iuriſdictionis, & poteſtate Principis legiſlatoris condonantis, p.199. n.15
Capitulum ſine Epiſcopo nequit ſtatuta, ſeu conſuetudines nouas facere, p.189. n.1
Capituli maior pars nequit tollere conſuetudinem nutriendo vtilitatem priuatam, ibid. n.2
Capitulum Valliſoletanum, me præſente, reſtitit ad modum ſchedulæ Regiæ, vt grauoſum ſtatui Eccleſiaſtico, vbi refertur lis agitata contra adminiſtratorem coram Epiſcopo, & eius Vicario p.193.n.16. & 17.18.19.20. 21.22 23 24.25.26. & 27. Vbi latè ego explicui meam proferendo ſententiam.
Capitula poſſunt condere ſtatuta in his, quæ vniuerſalem ſtatum ſuæ Eccleſiæ, vel intereſſe Epiſcopi non concernunt, p.98 n.14. & 15
Capitulum ſtatuere nequit in arduis, & grauioribus cauſis, niſi accedente Epiſcopi conſenſu, veluti in concernentibus ſtatum Eccleſiæ, vel abrogando aliquas conſtitutiones, ſiuè alienando, aut vendendo bona ibid. n.16 & 17
Capitulum ſede vacante omnia iuriſdictionis facere poteſt, ſicut Epiſcopus niſi ſpecialiter ſint ei prohibita, ibid.n.18
Capitulum, ſede vacante, poteſt condere ſtatuta, quæ etiam poſſunt durare, viuente Epiſcopo, ſi ſint iuſta, & non in Eccleſiæ præiudicium, ibid. n.19
Capitulum, ſede vacante, nequit facere ſtatutum, quo Charitatiuum ſubſidium ex parte minuatur in futurum, p.98. n.20
Capitulum cum Epiſcopi authoritate poteſt ſtatuere circa res ſuæ Eccleſiæ, potiſſimum ſuper his, quæ ad canonicos ſolos ſpectant, & generaliter in concernentibus Eccleſiæ ſtatum, p.212. n.19. & 21
Capitulum ſtatutum facere poteſt, per quod antiquus ſtatus Eccleſiæ retinetur, vel ſi ad illum redditur, ibid.n.20
Capitulum ſede vacante non ſuccedit in his, quæ ſunt ordinis, p.98. n.9. & 10
Capitulum ſede vacante poteſt abrogare leges latas ab Epiſcopo prædeceſſore, ſicut, & Epiſcopus, quas fecit Capitulum, ibid. n.11
Capitulum ſede vacante non poteſt ſupprimere quodcumque beneficium, & ſibi vnire, ſicut ſede plena non poteſt conſentire vnioni faciendæ ipſi capitulo directè, & principaliter, requiriturque Papæ authoritas, p.58. n.21
Capitula Eccleſiarum Collegialium, aut aliarum inferiorum, nequeunt facere leges, ſede vacante, & ſi poſſint aliquas ordinationes ad regimen ſuarum Eccleſiarum adhuc viuente Epiſcopo, p.98. n.22
Capitulum, ſede vacante, poteſt corrigere prauas conſuetudines per legem pœnalem, ibid. n.7
Præcepta ſimplicia tantùm obligant Incolas, leges tamen, & ſtatuta obligant etiam Aduenas, & Peregrinos, p.97. n.8
Compoſitiones ſolent fieri à Capitulo in delictis compoſitione dignis. t.2. p.21. n.15
Extranei, & qui non ſunt de Capitulo, non poſſunt Curiam intrare per ſe, nec per alium. p.194. n.62
Capitula minuere, ſeu ſupprimere numerum canonicatuum, an poſſint? *remiſſiuè*, p.209. n.11. & 12
Capitulum quid ſibi velit remiſſiuè, t.2. p.80. n.19

Cardinalis.

Cardinales quoad Papæ electionem, quomodo abſentes, ſeu præſentes iudicentur. Conſiliarij Ciuitatum, & populorum, quando dicantur abſentes, quominus vocentur ad actus Capitulares, p.193. n.46
Cardinales veſtitu lanæ vtebantur mandato Papæ Innocentij, p.288. n.68
Cardinales poſſunt in ſuis titulis condere leges, cum ibi habeant iuriſdictionalia, p.98. n.23
Cardinalium cœtus, ſede vacante, poterit ordinare pro conſeruatione rei, aut iuriſdictionis Eccleſiæ, & pro coercendis ſeditionibus, & pro ſeruanda quiete, & obedientia, imponendo pœnas, creando, & mutando ad eundem finem Officiales, etiam Gubernatorem vrbis, & deputare adminiſtratores, & iudicare Papam intruſum, dum vacant electioni, & in aliis caſibus p.99. n.35.36.37. & 38
Cardinalium cœtus ſede vacante Apoſtolica, poterit dare reuerendas, ibid. n.39
Congregationes Cardinalium pro quo ſint fundatæ p.452. numer.35
Cardinalis, ſiuè Epiſcopus creatus ille, qui erit Dux, Marchio, aut comes, non ideo feudum admittit, p.410.n.10. & 13.14. & 15
Feudorum iura prohibentia Eccleſiaſticos ſuccedere in feudis, non comprehendunt Cardinales, ibid. n.11.

Caro.

Caro porcina prohibebatur in lege veteri, quia animal illud Hieroglificum hominis laſciui, & luxurioſi egiptiis fuerit, p.159. n.29

Carcer.

Captum à carceribus eximens, etſi pœnis aleuoſiæ puniatur, aleuoſus non eſt, p.542. n.104.

Cœtus.

Cœtus magnus vulgò *iunta grande de competencias* Matriti diſpoſitus ad imponendum finem competentijs iuriſdictionis ortis inter iudices ordinarios, & alios exemtos ab anno 1657. p.513. n.1

Cauſa.

Cauſa præcedens habet maiorem efficaciam ad influendum in ſequenti, quàm è conuerſo, p.200. n.30
Cauſa votiua ne fœmina inupta maneat, qualis dicatur in narratiua, ſic vt non vincetur diſpenſatio, aliis non veris narratis, t.2. p.65. n.19. & 20
Narrans duplicem Cauſam, vt facilius conſequatur matrimonij diſpenſationem, quarum aliqua eſt falſa, etſi eam vincet ſecundùm aliquos, verius eſt non vt vitietur, innupta mulier remaneant ibid. n.21.& 22. contraria explicatur ſententia, t.2. ibid. n.24
Cauſa falſis teſtibus probata quæ tamen vera eſt, facit licitam diſpenſationem matrimonialem, t.2. ibid. n.23
Cauſæ in foro Eccleſiaſtico non ſunt iudicandæ ſecundùm laicorum lege, p.400. n.33
Finalis Cauſa ſine principalis, non ex eo dicitur, quod quis Prælato inſeruiat ſpe beneficium habendi, t.2. p.39.n.40.
Cauſa vna poſita in reſcripto, illa finalis, & non impulſiua eſt cenſenda, quæ ſi falſa fuerit vitiabit reſcriptum etiam ſi ſimplicitate obtentum; & quare; t.2. ibid. n.41
Cauſa poſita à narrante, etſi in dubio præſumatur finalis, vt aliqui Doctores volunt, verius eſt, vt impulſiua exiſtimetur

Digitized by Google

existimetur, vt actus valeat, ibid. numero 43

Cauſa finalis non omnis, quæ tacita fuit irritat reſcriptum impetratum, ſed tunc quando tacentur qualitates intrinſecæ t. 2. p. 45. n. 1. 2. & 5. & declaratur ibid. n. 6

Qualitates deſeruientes ad Cauſam finalem reſcriptorum, vel ſunt intrinſecæ, vel extrinſecæ, hæc non ſunt neceſſario exprimendæ, ibid. n. 2. & 3

Cauſa finalis dicitur ea, ſine qua priuilegium non concederetur, & dicitur prima quoad intentionem vltima quoad executionem, t. 2. p. 38. n. 32. & 35. vbi capenditur melius, ibid.

Finalis Cauſa eſt prima omnium cauſarum, t. 2. ibid. n. 33

Impulſiua Cauſa eſt quæ præter finem vltimum mouet agentem t. 2. ibid. n. 37

Finalis Cauſa non depromitur ab eo quod actus non fieret, nec ne iſta hoc remoto, Cenſura ipſe non agerem iſtum actum, &c. t. 2. ibid. n. 36

Cenſura.

Cenſura cauſa fractæ libertatis Eccleſiaſticæ incurritur abſque ſtatuto, ſola prohibitione vel decreto, aut præcepto, verbo tantùm p. 478. n. 26

Cenſura lata poſt appellationem, quos habeat effectos remiſſiuè, p. 80. n. 23

Cenſuræ Eccleſiaſticæ, etſi iure poſitiuo inductæ, non abrogantur conſuetudine, t. 2. p. 115. n. 27. & 28

Ceſſatio.

Ceſſatio cauſæ impulſiuæ, nùm vitiet gratiam remiſſiuè, tomo 2. p. 76. c. 3

Cenſus.

Cenſum recognoſcens, num teneatur ad decurſas debitas prædeceſſore, p. 418. n. 59

Chareſtia.

Chareſtiæ tempore omnes tenentur eleemoſynam facere p. 429. n. & 11.

Diues officio iudicis poteſt compelli erogare Pauperibus, ibid. num. 6

Miſericordiæ præceptum eſt omnibus commune, ibid. numero 7

Charitas.

Charitatis adeſt præceptum, quod perfectè implerur in gloria; non ſic in hac vita, p. 12. n. 18

Charta.

Charta ſigillata vulgò de el papel ſellado in his Regnis practicata legibus ab anno 1631. Clericos non obligat, nec Eccleſiaſtica tribunalia admiſerunt pragmaticam ſuper hoc, nec vulgò los vozcaynus 1 & quare p. 152. n. 3 & 4. 5. 6. & 15.

Chriſtus.

Chriſtus interrogatus Math. cap. 22. à Iudæis, ſi licitum erat Cæſari tributum dari, reſpondit, vt redderent Cæſari, quod eſſet Cæſaris: quo loco, & alijs videtur probari Clericos teneri ad tributa, p. 302. n. 18. & 19. Sed Vide p. 503. o. 24

Chriſtus Dominus in Euángilio nulla conſtituit præcepta, aut iudicialia, aut cæremonialia, iudicialia relinquens omni humano arbitrio, p. 158. n. 14

Chriſtus etſi noluiſſet ferre iudicium inter fratres, de hæreditate tamen interrogatus de cauſa diuortij, & repudij, non remiſit quæſtionem ad iudices Politicos, imò legem nouam condidit, & repudium abrogauit, p. 350 n. 7

Chriſtus Dominus ſecundùm humanitatem habuit ampliſſimum Dominium ſpirituale in omnes Creaturas, cœleſtes, ſublunares, & terreſtres. Et num exercuiſſet vel tantùm habuiſſet in habito Dominium temporale, p. 37. n 7. & p. 38. n 12. remiſſiuè

Chriſtus caput eſt Eccleſiæ totius, tam militantis, quàm triumphantis p. 37. n. 8 9. 10. & 11.

Chriſtus Dominus nulla poſuit præcepta iudicialia, cæremonialia vero illa tantùm, quæ continentur in ſeptem Sacramentis nouæ legis, p. 161. n. 7

Chriſtus Dominus omnia potenter ſcit, & nemo alius, præter illum, p. 182. n. 1

Chriſtus fuit terminus principalis Incarnationis proueniens ex vnione; prout eſt perſona Diuina ſubſiſtens in duabus naturis, Diuina, & humana, p. 37. n. 4

Chriſtus Dominus influit, vel ſaltem virtutem habet vniuerſalem influendi gratiam in omnia Eccleſiæ membra, p. 38. n. 11

Chriſtus aſcenſurus ad Patrem præfecit Petrum Paſtorem vniuerſæ Eccleſiæ, & Principem, ibid. n. 13

Chriſtus quare reputauit neceſſarium ſibi in terris relinquere Vicarium? ibid. n. 14

Pontificum poteſtas quæ? remiſſiuè, p. 38. n. 15

Chriſtus dedit poteſtatem Prælatis non in deſtructionem, ſed in ædificationem, p. 70. n. 23

Chriſtus commiſit Apoſtolis prædicare Euangelium, dedit eis poteſtatem faciendi miracula, vt ſic blandè allicerentur ad credendum, p. 27. n 66

Chriſtiani poſſunt armis pacificare infideles, non admittentes eos prædicare Euangelium, p. 27. n 67

Reges noſtri D. Ferdinandus, & D. Elizabeth potuerunt expellere Iudæos ab his Regnis Caſtellæ, ob vitandum periculum ſubuertendi fideles Chriſtianos, p. 27. n. 48

Cibus.

Cibum intemperantem ſumens qui in vltima comeſtione agnoſcit ſibi grauè damnum inferri, peccat moraliter, p. 136. n. 6

Circumciſio.

Circuncifio erat Sacramentum veteris legis, qua dimittebatur peccatum originale, & differebat à cæteris Sacramentis veteris legis, fuitque inſtituta prius tempore Abrahæ ante, annis 400 p 161. n. 48. & 50

Circunciſio Geneſ. cap. 17. eſt ritus Agni Paſcalis Exod. 12. fœdus æternum, & ſempiternum dicitur, explicatur p. 164. n. 12. n. 17. & 18

D. Paulus poſt Chriſti paſſionem Circumcidit Timotheum ſe purificauit, & totondit more Nazareorum, qui reprehendit D. Petrum; eo quod ſe agentibus ſegregebat, p. 160. o. 40. & 42

Citatio.

Citatio eſt neceſſaria illius, cuius principaliter intereſt, quando fit ſtatutum, ſeu electio; non autem illius qui in conſequentiam lædi poteſt, p. 187. n. 18

Citationis neceſſitas remiſſiuè, t. 1. p. 73. n. 1

Citatus pluties, & nolens comparere, punitur, remiſſiuè, t. 2. ibid. n. 2

Vocari ſolent in Cathedralibus abſentes ad actus capitulares, & electiones Canonicatuum per Miniſtrum Capituli, volgo el Pertiguero: vbi qualis vocatio, ſiue Citatio ſufficiat. Et quid in praxi viderim p. 193. n. 41. & 52

Citatio abſentium Capitularium, quando neſcitur, vbi inhabitent, fit per publicum edictum, vel in Domo eorum, vel in loco, vbi inhabitare ſolet, vel in eius Eccleſia, ſeu beneficio. ibid. n. 53

Vocati ſi intra aſſignatum terminum non venerint competentem, non ſunt de cætero citandi ibid n. 54

Ciuitas.

Ciuitas tenetur obſeruare interdictum, ſi promulatum ſit in primaria Eccleſia, vel ſi ſciatur vicinos, & maximè Eccleſiam Metropolitanam illud ſeruare, p. 81. n. 48

Ciuitatis appellatione in beneficialibus, comprehenditur Diœceſis, item in fauorabilibus, non in odioſis t. 2. p. 84. n. 3. & 4. cum diſtinctione p 85. n. 5

Ciuitatis appellatione continentur quæ muro circumdantur, & non ſuburbia, p. 191. n. 37. 38 & 39.

Ciuitas, & vrbis pro eodem capiuntur, ibid. n. 38

Suburbia in Ciuitate continentur, vbi diſpoſitio inutilis redderetur, ibid. n. 40 & 41. & vbi poteſt damnum, vel commodum verti, ibid. n 42. & 43

Ciuitatem videtur habitare qui eſt prope ciuitatem, vbi quod ſuburbia vocantur etiamſi media ſit via inter ciuitatem & continentiæ eius, ibid. n. 43. & 47

Delicta facta in caſibus quoad pœnam infligendam, cenſentur perpetrata in Ciuitate, t. 2. p. 85. n. 9

Ciuitate interdicta, etiam interdicuntur ſuburbia, ibid n. 10

Clauſula.

Clauſula non obſtantibus priuilegijs, quibuſcumque in contrarium facientibus, qualiter faciat ceſſare priuilegia ipſius ſtatuentis, quæ certum eſt; vt non auferat quæ tranſierunt in vim contractus, aut titulo oneroſo p. 341. o. 42. 43

Clauſula non obſtante quacumquè conſuetudine, non cenſetur ſublata Conſuetudo immemorialis, etiam cum conditione vniuerſali, niſi expreſſe mentio in lege, vel conſtitutione habeatur, p. 348. n. 44

Clauſula, vt pro alio ſcriptum non eſſet, adiecta in poſterioribus litteris, ſaluat ius priorum, p. 89. n. 2

Clauſula, ſi pro aliis non ſcripſerimus, reducitur etiam ad numerum ſingularem, & facit vt gratia poſterior ſit nulla; licèt tantùm pro vno fuerit ſcriptum: intellige ſi ab eodem Papa, non ſi à ſucceſſore, p. 89. numer. 3. & 4

Clauſulæ, vt pro alio ſcriptum non eſſet, vel ſi pro aliis non ſcripſerimus, tacitè inſunt etiam, ſi non apponantur in litteris, ibid. n. 5

Clauſula illa cum plenitudine iuris Canonicalis includit diſtributiones quotidianas, quas recipiunt canonici ſuper numerarij, qui mandantur recipi cum ea p. 214. numero 45

Clauſula conſueta, ſi non fuerit appoſita, habetur pro expreſſa, & cenſetur appoſita, etiam ſi non ſit adſcripta, p. 109. n. 4

Index Rerum,

Clauſula ſi preces veritate nitantur, intelligitur de veritate cauſæ finalis, t.2. p.46. n.34
Clauſula re integra quam vicinitem habeat remiſſiuè t.2. p.85. n.2
Clauſula ſi preces veritate nitantur, num requirat, vt omnia narrata verificentur, quæ formam inducit t.2. p.45. numer.29. & intelligitur in ſubſtantialibus n.33.
Clauſula quod obſtantiæ beneficiales, quid operetur, t.2. p.91. n.7. & 8
Clauſula quidam alij, & res aliæ, non includitur multitudo effrenata, t.2. p.28. n.1
Clauſula in reſcriptis gratiæ apponi ſolita, teque, & à quibuſcúmque excommunicationis, &c. aufert quodlibet impedimentum procedens ex excommunicatione: niſi per integrum annum manſerit in excommunicatione, p.90. n.13. & 14
Clauſula ſi preces veritate nitantur, ſubintelligitur etiam in reſcripto ad lites conceſſo, & in qualibet gratia, & etiam ſi ſit omiſſa conſuetudine, t.2. p.52. n.3. & 4
Clauſula gratificationis conceſſa ſub eadem hora, eſt potentior, t.2. p.88. n.8
Clauſula non obſtante, non facit, vt cenſeatur derogatum ſtatuto particulari, p.172. n.49
Clauſula non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, num cenſeatur derogatum regulis Cancellariæ remiſſiuè, ibid. n.50
Clauſula decreti irritantis habet plures effectus, remiſſiuè, de qua dicitur numero 6 quod habet oculos retro, & operatur nullitatem ab ipſo initio, & afficit omnia, quæ ſequuntur. p.205. n.5
Clauſula non obſtante, non tollit conſtitutionem iuratam, t.2. p.50. n.3.
Clauſula ſi ita eſt, tacitè ſubintelligitur in quocúmquè reſcripto, inducitquè formam, & ſolemnitatem, ſi ita eſt diſpenſatio: vbi de aliis, t.2. p.75. n.6
Clauſula ſi neuter remiſſiuè ibid. t.2. n.7
Clauſula conſtito in breui Apoſtolico, iuſtificatur de facto, t.2. p.5. n.16
Clauſula non obſtante quacúmquè conſuetudine, ſupponit ſcientiam Principis, t.2. p.110. n.20
Conſuetudo ſiue præſcriptio immemorialis habet vim priuilegij, & tituli, que non ceſſat ex Clauſula non obſtante, niſi eſſet irrationabilis, & improbata, t.2. p.818. n.21.22. & 24
Clauſula motus proprij, non ſubiacet ſubreptioni, t.2. p.70. n.32
Clauſula amoto, tollit ſubreptionem taciturnitatis, detentionis, beneficij alterius, ibid. t.2. n.33
Clauſula quod de ſubreptione dici non poſſit, tollit vitium ſubreptionis, t.2. ibid. n.34
Commiſſio non dicitur ſubreptitia, in qua non fuit facta mentio, quod cauſa fuerat inſtructa, ſi in ea adeſt Clauſula cotus ſtatuum, t.2. ibid. n.35
Clauſula lite ſtatum, quid operetur, numero 40. ibid. t.2. n.36

Clericus.

Clericus habens bona profana, vel quid aliud, à Regenum poſſit conueniri coram laico ſuper eis remiſſiuè page 362
Bona Clericorum ſequuntur eorum perſonas, & priuilegium, ibid. n.4
Clericus nequit trahi ad iudicium ſæculare ratione officij ſibi à Principè commiſſi, nec ratione cuiuſcúmquè annis; poteſt tamen delinquens tunc Clericus officio, & fructibus officij priuari à iudice laico, ibid. n.5
Clerici non ſunt vaſſalli Principum laicorum, etſi ciues dicantur; licet alij contra, vt hîc, & tom.2. p.259. numero 69
Clerici reperiuntur exempti in iure quoad forum, quoad capturam, quoad tributa, quoad regimen, ibid. n.70
Libertas conceſſa Clericis vendendi, cui ipſi voluerint, eſt pretio æſtimabilis, p.484. n.83
Laicus emens vinum à Clerico, ſecundùm plures, tenetur ſoluere gabellam, alij contra docent ibid. num.24.25. & 26. Vbi de caſu Panormitano, qualiter vtraque ſententia valeat practicari ibid. n.29
Clerici litigantes in tribunalibus Regiis conformantur actuando in papyro ſigillato, ſicut cæteri laici: & quare, p.253. n.19
Clerici ſunt immunes à gabellis de Iure Diuino, nec poſſunt ſuper his conuenire, inconſulto Pontifice cum laicis: fallit, p.469. n.4
Clerici tenentur ſoluere pretium taxatum, & iuſtum pro rebus venalibus p.251. n.1
Clerici ſunt ciues, ſicut alij, vt in Republica Principum laicorum: ſed num vaſſalli, ibid. n.2
Statuentes Principes contra pecora Clericorum paſcentia in paſcuis, aut territorio alieno ſub certis pœnis, non infringit libertatem Eccleſiæ, ſecundùm plures p.364. n.18.19. & 20. ſecundùm alios ſi perſonæ Clerici moleſtarentur ſit; ſi tamen pecora apprehenderentur non, ſed iure canonico, vt cumque infringetur immunitas ibid. n.22. & 23. & de reſolutione etiam ibid. n.25. vbi plures Doctores cumulantur
Clericum conuenire ratione tributi, reſpicit onus reale, ſed ſtare in iudicio reſpicit eius perſonam, ibid. n.23
Paſcuis communibus populi vti, & frui Clericis permittitur. Sunt enim paſcua deſtinata ad vſum paſcendorum pecudum p.363. n.24.25. & 26. vbi de ratione
Clerici degentes in ciuitate, pro ciuibus reputantur, veniuntque appellatione ciuium, ibid. n.25
Capitulis pluribus in Catalonia licet habere locum publicum, in quo carnes ſcinderentur ad congruam ſuſtentationem, & diuiſionem, & per conſequens licere Clericis vſum paſcuorum pro ſuis pecudibus, ibid. numero 26
Statutum pœnale nullam mentionem de Clericis faciens, publicam, & communem vtilitatem reſpiciens, etſi Clericos obliget; ſed tantum ad exactionem pœnæ fiet executio per Eccleſiaſticum, ibid. n.27. & 28
Clerici incisiones faciendo in montibus; etſi pœnæ obligentur, ſed non exequentur, niſi ab Eccleſiaſtico, ibid. num.18
Conuentio, ſiue pactum inter Clerum, & laicum ſuper ſoluendis gabellis, prohibita eſt, Papa inconſulto, p.479. n.53
Clerici ementes, ſi præcedat in contributione impoſita Papæ licentia, tenentur Contribuere in millionibus ſuper vino, carne, & alijs ſpeciebus, ſicut laici. Et Clerici vendentes in ſuis tabernis, habentur vt Depoſitarij octauæ partis correſpondentis tributo impoſito, vt Regi perſoluant integrè p.306. n.40. & 41
Clerici Venditores vini, quod plus valet ratione tributi impoſiti, tenentur illud plus ſoluere Regi, ſicut laici, alias fraudatores dicentur. Et de iuſtificatione ibidem n.41.42. Vbi ibid. n.43. & 44. referuntur fundamenta D. Antonij De Caſtro, quibus conatur probare Clericos exemptos non eſſe à legibus ciuilibus, non repugnantibus canonibus ſed de veritate, p.307. n.46
Bellarmini verba referuntur, quibus videntur Clerici obnoxij legibus Politicis explicantur numero 307. p.48.
Schedulæ Regiæ referuntur, quibus videtur, vt laici cognoſcant de caſibus inter Clericos ibid. n.45. & 46.
Clericus poteſt ſuccedere in Maioratibus habentibus Iuriſdictionem. Quid de Monacho? p.370. remiſſiuè ibid. n.27.28.29.42.43. & 44. cum alijs.
Clericus vendens vinum, frumentum, aut alia vltra taxam poſitam à Principè, nequit puniri in amiſſione victualium, alijsvè pœnis per iudicem laicum, ſed tantùm eſt puniendus ab Eccleſiaſtico mitiori pœnâ p.317. num.12.14
Clericus tenetur vendere iuxta pretium quo laicus vendit ſuum vinum non ex vi ſtatuti taxatis à laico decreti contra Bobadillam ibid. n.11. & 13.14
Principes laici non poſſunt ſumere à Clericis res venales, quas contra legem vendunt, aut extrahunt à ciuitate ſub colore, quod dictæ res cadant in commiſſum contra Cutellium. Et quare ibi, ibid. n.15
Clerici tenentur ad præſtandum ſeruitium, etiam extra cauſas feudales, quando nulla præcedente culpa, aut ciuium Principia inuadunt, conſulto Papa, niſi quando eſſet periculum in mora eum laici ſoluendo non ſunt, & Clero, & Epiſcopo conſentientibus. Et quid ſi non conſentirent p.392. n.17.18
Gabellam ſuper carne, aut alijs comeſtilibus impoſitam, propter communem vtilitatem, etiam Clericorum licere, & eos adſtringere multi probant, ſed aliter p.290. numero 3. & 4
Eccleſiaſtici non tenentur ſoluere gabellam, quæ principaliter concernit laicorum vtilitatem, & ſecundario Clericorum, p.291. n.4
Clericorum exemptio non dependet ex bono, vel malo animo imponentium gabellas, ſed ex priuilegio Diuino, & humano, quod habent eas non ſoluendi, aliàs laici ſemper eas imponerent abſque tali animo ſaltim externo ibid. n.5. & 6
Cleri exempti ſunt ab onere gabellarum ſuper carne, vino, ſerico, aut alijs ſpeciebus, ibid. n.6
Allegationes Iuris ſuper collectandos Clericos in tributo millionum, & alia eos excuſans, hic inſinuantur de quibus, ibid. n.7

Rex

Rex imponendo gabellas animo eas reſtituendi in fine anni, vel alio breuiori tempore Eccleſiaſticis eas anticipatè ſoluentibus ſecundùm quoſdam, facit contra immunitatem, ſecundum alios non ſic p.291. n.11. ex multis fundamentis, pro vtraque ſententia, ſed quid dicendum pro Vera praxi Epiſcopatuum p.292. numero 14. latiſſimè

Turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes, potiuſque intereſt noſtra non ſoluere, quàm ſoluta repetere ibid. n.10

Clerici virtute ſtatuti Principis, non compelluntur contribuere, quando Princeps ipſe inuaditur; etſi aliàs propter communem, & publicam cauſam teneantur ſubuenire, p.391. n.9

Clerici non tenentur contribuere, vt redimatur oppidum, quod Rex vendere volebat, contra Cutellum, & Henriquez & quare p.154. n.1

Clerus non tenetur ad apparatum, & pompam, quâ Reges in vrbem vehuntur. p.535. n.5

Clerici non tenentur ad expenſas Academiæ publicæ Principis ſæcularis, nec ad ſolutionem gabellæ impoſitæ pro Phiſico Chirurgo, Ludimagiſtro, ibid. n.4

Clerici fraudantes pondera, & menſuras, vel facientes, vt corrupta ſubſtantia venundetur, non poſſunt puniri à laicis; & ſi Marius Cutellius aliud dicat ibid. n.5.6. nec pœna laicâ, ſed aliâ arbitraria à iudice Eccleſiaſtico ibid. n.7. alias viderentur eſſe Clerici de foro ſæculari, ibid. n.9

Pæna, licet pecuniaria oritur tamen ex delicto, Quoties Clericus puniendus veniret ob non ſeruatam, vt taxam ibid. n.8

Clerici poſſunt habere liberam contractationem cum laicis; & ſic aperire Tabernas ad vendendas res ex prædijs ſuis collectas; & hoc non obſtante, quod in terris alicuius Domini res vendantur per vnum tantùm Tabernarium Domini ibid. n.10.11. & n.14

Domini, Marchio, Comes, aut Baro, & ciuitates non poſſunt arctare Clericis priuilegium, quod habent vendendi res ſuas, quin incurrant in cenſuras Bullæ in cœnæ, quia hæc eſt ſpecies cuiuſdam vectigalis ibid. n.12. niſi conſtet de priuilegio; & ſi contrarium docuerit Filiucius.

Clerici ſunt liberi, vt poſſint emere victualia in omnibus locis abſque onere alicuius gabellæ p.511. n.15

Clerus ad Conſentiendum in ſolutione gabellæ intelliguntur capitula Cathedralia collegiata & ex Diœceſi ſaltim vicarij foranei contra Suarez p.597. n.48. & 51. contra quem ſtat Sacra Rota ibid. n.92

Clericus occiſor, etſi ſit æquum, vt lege canonica, tamquam indignus priuaretur ſucceſſione ſui proximi occiſi, ſed non rectè ex legè ciuili, p.388. n.66

Epiſcopi, & Clerici debent eleemoſynam facere, vt ſint alijs exemplo p.435. n.15

Clerici tenentur, vbi adeſt vitæ periculum obſeruare leges laicas; non quia imperatas à laico, ſed iure naturali, ſed compelli debent à iudice Eccleſiaſtico tantum ibid. n.16

Clericus falſa menſura vendens triticum, vel oleum, non poteſt puniri à iudice laico, niſi tantùm à iudice Eccleſiaſtico, ſi legem taxæ tranſgrediatur, p.316. n.6 & 7 Quid ex el deſcamino tranſportationis pecuniæ ibid. numero 8

Arma prohibita poteſt auferre à Clericis iudex laicus ſecundùm quoſdam ſed non eos punire arma deferentes ſed quod non poſſit auferre, ibid. n.9

Clerici actores in foro laicorum ligantur legibus, & ſtylo illius fori, p.400. n.41. niſi quando in parte eorum Iura minuantur ibid. n.45

Clerici veniunt incolarum appellatione, p.407. n.2

Eccleſia dicitur de corpore ciuitatis, & Clerici ciues deſtruales. pars ciuitatis ibid. n.3.& 4

Priuilegium vtile Clerico, præſumitur approbatum à Papa, p.407. n.5

Piſcationem, & venationem prohibet ius canonicum Clericis quam ex cauſa prohibent etiam Principes p.580. n.37.38.39. & 41.

Venator poteſt prohiberi à Domino feudi, ne ingrediatur, etiam ſi Clericus ſit, ibid. n.38. & 46

Clericis prohibetur venari, & aucupari voluntatis cauſâ, ſi ſit periculoſa, & clamoroſa venatio ibid. n.39 & 40

Clericus, & Eccleſia non ſunt incapaces, nec Dominus feudi admittit ex illa tranſlatione ſeruitium reale feudo inhærens ab antiquo, p.570. n.28

Clerici in Regno Neapoli pro emptis, & donatis non gaudent priuilegio Clericali, & non collectandi. Sed improbatur ibi, n.49 50 & 51. p.265. n.48

Bona Clericorum ſunt exempta, non ſolùm Patrimonialia, ſed etiam alia quouis titulo quæſita ibid. n.49.50. & 52. Reſpondetur contrarijs ibid. n.59.60

Collectandus Clericus non eſt pro eius Patrimonialibus bonis & quare ibi, nec alijs ex ſucceſſione prouenientibus, ibid n.51

Clericus pro ſuis Patrimonialibus bonis habet electionem fori, quemadmodum, & pro eius perſona, ibid. n.55

Bona Patrimonialia donata ab extraneo, vt Clericus ordinetur in ſacris, gaudent priuilegio immunitatis, à tributis, & collectis; nec vt arctetur ad eas ſoluendas n.54.& 55. quod procedit etiam in bonis donatis à Patre filio n.58

Statutum laicum, ne immobilia alienentur in extraneis, prohibens expreſsè ne alienentur in perſonas Eccleſiaſticas, non valet, & maximè ſi prohiberet, ne fieret alienatio in Eccleſias, & etiam ſi de Clericis non faciat mentionem p.265. n.57.58

Prohibentes Clericis donari inter viuos aut inter mortuos, damnantur expreſsè, p.266. n.58

Epiſcopi poſſunt compellere ſtatuentes laicos, vt ſtatutum non debeat extendi ad Clericos, ibid. n.61

Statuta quarentigiæ diſponunt debitorem poſſe in carceribus mancipari. Clericus debitor nullo-modo poteſt incarcerari p.400. n.56

Ordinatoria iudicij ciuilis, non dedignantur Canones ſequi, non ex vi illius Iuris, ſed ex approbatione Pontificia, p.400. numero 37.38. & 40. etiam contra Clericos in executiuis Quarentigiæ, excepta incarceratione ibid. numer. 9

Clerici ad tributa, & collectas ſuper ſale, papyro, alba potione Chocolatica, tabacho, & alijs, non tenentur ſine Pontificis aſſenſu, p.507. n.19

Clerici de impoſitione, quæ fit, vt pars pretij, quando conqueri poſſint iuſtè, vel non p.508. n.20.& 22

Conſuetudo primogenituræ feudalis, comprehendit etiam Clericum; Regnumque Franciæ admittit Clericos primogenitos, p.376. n.52.& 35

Clerici in multis caſibus poſſunt ſuccedere in feudalibus, contra aliquos ibid. num.53.& 54

Clericus etiam Præcus habet priuilegium ſucceſſionis per primogenituram. ibid. n.35

Iniuria perſonalis in Clericum parit duplicem offenſam Clerici vnam Eccleſiæ aliam quæ non tollitur, p.469. numero 5

Statutum laicum conceſſiuum Clericis eos adiuuat etſi non obliget p.469 n.5

Clerici ad quas expenſas ſiuè gabellas teneantur ſigillatim ibid. n.6

Clerici poſſunt à Principè prohiberi, ne emant quæ neceſſaria ſunt ad vſum publicum Reipublicæ, p.471. numero 9

Clerici non onerantur, quando gabella non eſt impoſita venditioni carnium, ſed pecudi viuæ iuſtæ taxæ, vt hic & reſoluas, p.477. n.15.& 58

Gabellas tenentur laici ſoluere, quando res eorum ſunt mixturatæ cum rebus Clericorum doloſe, ibid. n.16

Clerici tenentur manifeſtare res emptas Gabellario, p.478. numero 17

Gabella ſoluenda eſt à conductore, vel emptore aſportantibus fructus emptos, ſiuè conductos ab Eccleſiaſticis, ſi actus eſt ſeparatus; non ſi dependet ibid. n.18.& 19

Fiſcus eſt immunis à gabella, ſed non ementes, aut conducentes ab eo, ibid. n.19

Domus conſtituta, vbi vendatur panis, ſeu quid aliud, inde ſoluatur Principi certum quid non ſapiat ad monopolium ſiuè tributum p.478. n.20

Clerici ſucceſſores tenentur ad gabellas ſtatutas, & admiſſas per prædeceſſores cum conſenſu p.494. n.1.& 2. fallit ſi conſenſus præſtetur ad tempus ibid. n.5

Exemptus poteſt renunciare ſuo priuilegio cum conſenſu Pontificis, ibid. n.2

Exigentes gabellas à Clericis, quando non incurrant excommunicationem, ibid. n.3

Priuilegium exemptionis à gabellis conceſſum Clericis, non eſt perſonale, ſed reale, ibid. n.4

Statutum laicorum ne Clerici potiantur priuilegijs ciuibus conceſſis, eſt contra libertatem Eccleſiæ, p.495 n.6.& 7

Clerici de Iure communi gaudent, ac fruuntur beneficio ſtatutorum, & priuilegiorum alicui vniuerſitati, ſeu certo generi perſonarum conceſſo, alij non improbabiliter contra tenent ibid. n.7. & 8

Dominus imponens conditionem rebus, Caſtris, aut alijs ſuis, in quaſcumque manus deuenerit afficit etiam Clericos, ibid. n.9. & 10 Explicatur ibid. n.15

Quilibet rei ſuæ eſt moderator, eſt arbiter, vt imponat

onus, quod voluerit, transferens in alios, pag.441. numero 10

Soluentes Clerici ſponte gabellas, cenſura non illaqueantur. Et quare latè ſub quæſt.47. verſ. ad quintam p.325. n.34

Clerici quo Iure exempti ſunt à iuriſdictione laicorum eodem dicantur à gabellis impoſitis à laicis. p.326. numer.35

Clerici poſſunt vendere vinum ad minutum per famulos ſuos, item & ſimilia, tam ex patrimonialibus, quàm beneficialibus, non ſolùm in menſura magna, ſed in minuta p.244. n.39.

Clerici quoties timidiores redduntur, poteſt Epiſcopus compellere ſtatuentes laicos ad declarandum ſua ſtatuta non comprehendere Clericos p.380. 18

Statui à Principe nequit, ne ſubditi molant huic, vel illi Clerico particulari, p.472. n.18

Offendens Clericum vnum, omnes offendit, quando agitur de his, quæ competunt omnibus ibid. n 9.

Conſtantinus Imperator traditur, quod primus exemerit Clericos à Iuriſdictione laica, item & Epiſcopos; imò Salgadus, & Zeuallos docent ante Iuſtinianum non fuiſſe diſtinctionem fori inter laicos, & Eccleſiaſticos Sed contra p.327. n 42 & 49

Clerici aliquando antiquitus ſoluebant tributa principibus laicis p.327. n.43

Clericus iam receptus in Eccleſia aliqua Cathedrali ad beneficium non repellitur, eo quod poſtea cæcus factus ſit, p 220. n 40

Conſtitutiones omnes ſæculares, quæ dicunt Clericos non eſſe de foro ſæculari, niſi ab Epiſcopis, non ſunt, niſi Iuris declaratur, cum Diuino Iure ſint immunes p.327. n 44 45.49 50 & 51

Exemptio Clericorum in Eccleſia Dei aderat ante Imperatores Catholicos, qui ſolùm fuerunt confirmatores ibid. n.46

Pontifices præſtiterunt Clericis, & Eccleſijs immunitatem, antequam Imperatores, ibid. n.47.48

Immunitas Eccleſiaſtica ortum habet à Iure Diuino, competitque Clericis à principio naſcentis Eccleſiæ, non à Principibus laicis Orthodoxis, niſi tantùm in exercitio, p.327. n.49.50.51 & 52. cum alijs, Vbi quod propriè, & non interpretatiuè ſit iuris Diuini.

Principes Euangelij ea quo iugo ceruices, ethnicorum ſubegerunt, liberarunt Clericos à collectis, quas de facto olim ſoluebant laicis, ibid. n.51.52

Clericus deferens res alterius non exempti dicens eſſe ſuas etſi videatur ſtatuto laico obligari, vt dicitur de mulione ac portatore merces alterius, n.25.26. ſed aliter fuit deciſum Neapoli, & iure probatur in clerico n.28. 29. & 30. vbi qualiter obligetur clericus p 249

Clericus ad ſolutionem gabellæ tenetur quando gabella directè ad illum pertinet ſed hoc debet eſſe ſimul cum deliberato aſſenſu populi & Cleri etſi Clerus nollet conſentire poſſint laici implorare auxilium ſuperioris Eccleſiaſtici p.297. n 49. & 50

Citari Clerici generaliter non poſſunt cum alijs mediante Clauſula, ſi ſuâ putauerint inter eſſe, p.381. n.12

Clerici citati coram iudice ſæculari, ſiuè generaliter per edictum, ſiue cum clauſula, ſi ſua putauerit intereſſe ſemper debent Interponere declinatoriam fori & remitti ad ſuum Iudicem, ibid. n.13

Clericis, vt ciuibus debentur, & multo plus ratione ſtatus iura communia ciuium, p.228. n.34

Clerici ſoluentes gabellam, vt debitam laicis, quo pacto liberentur à peccato, & cenſura p.486. n.3.4 5.6.7.

Clericus ſoluens gabellam ad redimendam vexationem, nec peccat, nec incurrit cenſuram, idem ſi ſoluat, vt donum, p.487. n.4 & 6

Clerici quandoque grauantur oneribus Eccleſiaſticis directis ad bonum ſpirituale laicorum, & quo magis creſcunt in illis diuitiæ; magis etiam creſcit eleemoſynarum numerus, & cura multiplicandi Religioſos, p.256. numer.49.

Clerici conqueri non debent, quando impoſitio non fit per modum tributi, ſed vt pars pretij, p.177. 14

Clerici, tenentur vendere pretio currenti, & legali fructus, ac bona ſua victui ſeruientia iure naturali, p.429. numero 8.& 9

Clericus conuentus in iudicio ſpolij, ſi allegat ſuum titulum in ipſa conteſtatione litis, iudex laicus non poteſt vlterius procedere, ſed debet illum remittere ad ſuum iudicem, p.384 n.7

Statutum imponens pœnam conſanguineis Clericorum, non valet, ſi fiat Clericorum intuitu, ibid. n 7

Clericus quamtumuis obligaretur ciuili lege, ſed non inde ſequitur quod valeat, ſi ſit tranſgreſſor, puniri politicè à laico, & n.23. in fine, p.557. n.19

Iudex Eccleſiaſticus non debet punire Clericum legis ciuilis tranſgreſſorem pœna ſtabilita in ea, ſed alia mitiori, etiam in pœnis ſtatutis ex violatione legum naturalium, ibid. n.20

Clerici qualiter teneantur ſeruare leges ciuiles latas propter commune bonum, ibid. n 21

Clerici ratione ſuperiori excuſantur ab onere contribuendi, quam laici, qui ſi cauſa contribuendi adſit in rebus communibus, neceſſitate vrgente, debent ſolùm compelli per ſuos iudices Eccleſiaſticos, p.330.n.66.& 67

Clerici ſunt plus grauati gabellis, collectis & pedagijs Regibus præſtandis, quam cæteri laici, p.303. n.13

Clericis licet in multis caſibus pugnare, ſi ſit in defenſionem, & quo Iure ſint prohibiti miniſtrare p.416. numer.41.& 42

Clerici ſecundùm Ius, concurrentibus aliquibus conditionibus, tenentur ad collectas, veluti ex Papæ conſenſu, & quando conſuli nequit ob periculum moræ Epiſcopi, & Cleri inſimul, p 282. n.4

Clerici dicuntur ciues deſtruales, etiam alienigenæ dum moram faciunt in ciuitate, qui debent gaudere beneficijs conceſſis cæteris ciuibus; etſi non ſint oneribus obnoxij p.403. n.3.4. & quare ibid. n 5. & 6

Clerici ſuſtinent in loco ſtatuti ſpiritualia, vt orationes & vigilias, ibid n.6

Clericus ſuccedens laico, num ligetur inſtantiæ ſui authoris quæcùmque cauſa ſit etiam executiua remiſſiuè p 379. n 7

Clerici tempore chareſtiæ non poſſunt compelli ad triticum vendendum per laicos Iudices, ſed per Eccleſiaſticum Iudicem competentem contra Villadiego p.247. n.4.5.6.7. & 8. vbi vt nec eorum coniugati.

Clerici legibus Regiis latis contra reuenditores tritici, non earum virtute ligantur, ſed iuxta naturalem rationem, & Pontificiam approbationem; & tunc directè, non coactiuè, ſub peccato tamen, p.248. n 16.& 17

Statutis generalibus laicorum non facientibus mentionem de Clericis; quo pacto dicantur ipſi Clerici obligati, p.248. n 18.& 19

Clerici emendo triticum, vt reuendant, quodammodò dicuntur negotiatores, & ſic magis prohibiti, quàm laici reuenditores, p.249. n.10. & 11

Clerici conueniri non poſſunt coram laico cenſibus & tributis niſi coram iudice Eccleſiaſtico p 296.n.39

Clerici falſo deponentes coram laico non ſunt ab eo puniendi ibid. num.40. & 42. contra aliquos ibid.

Salis tributum qualiter, & quando è Clericis Soluatur, p.478. n.21

Regale ius non perditur; etſi Clericis carius vendatur, ibid. num.22

Clerici ſecundùm grauem ſententiam tenentur ſoluere collectam certam, & inuariabilem impoſitam per ſtatutum ſuper aliqua bona prius, quàm ad eos perueniant, dum ſint certa, & inuariabilia contra p.264. n.40 41.42.43. & 44. alij diſtinguunt, ibid n.45

Clerici ſponte gabellam pluribus annis ſoluentes, & exigentes, non excommunicantur, dum durat ſpontanea Clericorum voluntas p.479 n 27.& 28.aliter ſi voluntas ceſſet ibid. n 29 30. & 32. & expenditur ibid. n.33. & 34. aliter videtur ibid. n.38

Clerici eum ad contribuendum tenentur, procedit concurrentibus conditionibus octo, quæ referuntur vſque ad n 47. Primum vt non niſi deficientibus conditionibus laicis p.285. n.32. Et quod fiat conſulto Papa ibid. n.33. 34 & 35. Quod conſtet de cauſa neceſſaria ibid. n.36. Et quod fiat conuocato conſilio Clericorum, & laicorum. Et cum Papæ licentia ibid. n.37. de alijs p.286. numer.42

Clerici, & Eccleſiaſtici non ita abſtinere, & amare ſunt exempti ab oneribus, quin aliquando Eccleſia obligata non ſit, ſuccurrere Eccleſiæ neceſſitatibus, ſed cum conſenſu Papæ, vel epiſcopi, & cleri inopinato bello, & incurſione hoſtium, p.283. n.25

Clerici in caſibus ſpecialiter ipſis, & laicis communibus, tenentur contribuere ſolâ compulſione Epiſcoporum, ſed in tributis non, niſi conſulto Papa, & eius conſenſu, p.284.n.16

Clerici ex doctrina Lorcæ, videntur obligari legibus ciuilibus vi,& efficacitate earum, & ſic vi coercitiua exercenda per Eccleſiaſticos; quod non eſt verum, cum tantùm teneantur vi directiua naturalis legis, obſeruare leges, bonum commune reſpicientes: & qualiter alij, explicent, p.226. n.9 & 12

Clerici

Clerici ſecundùm plures tenentur obedire legibus ciuilibus, quatenus cum libertate Eccleſiaſtica non pugnant: & ſic taxam ſeruare cenſuum, p.527. n.11. & 13. idem & rerum venalium, n.14. & 15. ſed verius eſt id non prouenire ex vi earum, & ſtatuti taxantis, ſed tantùm ab ipſo naturali, & diuino iure, ibid. n.15. & 17. & ſic improbatur dictum Soti, ibid. numero 18. & Franchis, n.21. & 37

Clericus nequit maiori pretio rem ſuam vendere; quam fuerint aliæ taxatæ eiuſdem generis à iudice laico; & Clerici magis ad id tenentur ratione ſui ſtatus tempore egeno, p.459. n.10

Clerici collectari nequeunt per ſæculares, etiam in caſu imminentis periculi, quando non adeſt facultas recurrendi ad Papam, cum in tali caſu debeat recurri ad Epiſcopum ſuperiorem eorum contra aliquos dicentes exequi poſſe per laicos. Vide, p.275. n.36. & 52

Collectari Clerici per Regem non poſſunt, etiam in caſu gabellandi pro manu tenendo exercitum, faciendo bellum in partibus inimicis, ne inimicus accedat ad ſuas ciuitates, etſi aliàs teneantur contribuere compulſione Epiſcopi, ibid. n.37

Collectari per laicos Clerici non poſſunt, etiam ad reparandam viam ante Domus ſuas nec pertinentia: vbi de praxi Hiſpalenſi contra Ludouicum Mexiam, dicentem compelli poſſe per Iudices laicos; quod eſt contra dictum ibid. n.38.39.40.41. & 42

Clerici perſona non debet in rebus moleſtari ne per vnam viam concedatur quod per aliam denegatur pag.596. numer. 35.

Clerici ne poſtquam Epiſcopus negligens ſit in compellendo poterunt arctari à Iudice laico ad ſoluendam contributionem etiam prouiſione Locuſtæ qui talem vim inferre Clericis non poteſt contra aliquos Doctores ibid. n.37.38. vſque ad 44

Clerici tenentur contribuere ratione imminentis periculi, vt belli, & neceſſitatis, ſi Burſa Principis ſit exhauſta, & laicorum facultates non ſuppetant, & agatur de defenſione neceſſaria Patriæ p.274. n.20.21.22.23.24.25.26; & 27. ſed hoc cum conſenſu Cleri, vt à n.28

Clerici quando teneantur contribuere pro iuuando Rege contra hæreticos, & propter formam, & pro communi quolibet damno, ſeu periculo vitando, ibid. numero 21. & 22

Clerici poſſunt compelli ex cauſa publicæ vtilitatis inevitabilis neceſſitatis, & incognitiæ ad contribuendum cum laicis, ſed non niſi ab Eccleſiaſtico, ibid. n.23. & 31. 33.36. & 42

Clerici non niſi Papa, aut Epiſcopo conſentiente præſtant Gabellas tempore neceſſitatis ſed ad ſubueniendum pauperibus, etiam ſine eo p.430. n.17. & 19

Clerici vendentes, & retinentes tributum ſolutum ab emptoribus, & ſi habeantur, vt ſpoliatores Regalium Iurium: ſed nullo modo quantumuis tributum ſit ex iuſta cauſa impoſitum, debent compelli ad eius ſolutionem per exactores, ſeu Miniſtros Regios, etſi aliàs peccent, & ad reſtitutionem teneantur, p.308. n.50.51. & 52. contra alios ibid, ſub. n.47. & n.51.53.54. & 56.

Clericorum ferè infinitus eſt numerus nullos fructus colligentium, cum nimis egeni ſint; ei ſic euenire, vt ſoleant eſſe pauca reſpectu laicorum, qui habeant fructus talea, vt Rex in venditione defraudetur nimis, quod eſt contra querelantes in eos dicentes eſſe tributorum defraudatores. Regij Miniſtri compellentes, & exigentes à Clericis, incurrunt in cenſuram Bullæ cœnæ, ibid. n.54

Clerus Hiſpaniæ tributat Regi dimidiam partem decimarum conſiſtentem in tertijs Realibus, & in Magiſterijs ordinum militarium, & in ſubſidio, & excuſato, & in alijs gratiis Pontificiis, quibus additur contributio millionum, quibus minutatim emendo, grauatur; imò grauantur Epiſcopi pluribus alijs ſumptibus Romæ ſolutis ibid. Vide. n.23. & 24.

Clericus non opponens declinatoriam fori, punitur tamquam trangreſſor canonis, p.382. n.34

Clerici voluntariè comparendo coram laico, adhuc poſſunt apponere declinatoriam fori contra aliquos negantes. Et quare ibid. n.35. & 36

Clericus qui vult iudicari in feudalibus cenſualibus & officijs à Rege ſibi datis. non vt laicus, non debet officia ſæcularia retinere, p.497. n.7

Priuatio officiorum temporalium ob iniuſtam Clerici declinatoriam à Iudice laico, non eſt propria pœna reclamationis, ibid. n.7

Clericus attentans declinatoriam à laico, ſi eſt iniuſta, etiam priuatur officijs à Rege ſibi datis virtute laici ſtatuti ſine fractione immunitatis, num ipſo Iure, ibid. numero 8 & 9

Clericos in Hiſpania ſoluiſſe collectas, vt laici ſoluebant temporibus, ratio, liberataſque fuiſſe in Caſtellæ conſilio prouiſiones contra iudices Eccleſiaſticos, vt abſoluerent Miniſtros exactores, refert D.D. Antonius de Caſtro p.305. n.8. & 9. & ſic vſitatum, donec lege Regiâ diſpoſitum fuit, vt non exigeretur à Clericis ibid. n.9. & in caſu impoſitæ ſiſſæ à Rege Philippo IV. anno 1656. Iuſtius Clericos obligatos eſſe ad contribuendum in ea iure naturali, & Diuino ibid. n.10.11.12.13. 14. & 15. Vbi adducunt Caſtro, & Riaño fundamenta. Sed contra ibid. n.16

Contribuere Clerici non tenentur, quando Reſpublica inuaditur à latronibus, & à Piratis, cum munus Principis ſit latrones, & Piratas proprijs extirpare ſtipendijs, p.391. n.13

Clerici feudatarij rei criminis non includuntur ſub abolitione, & generali indulgentia conceſſa per Principem ſæcularem directum Dominum feudi, p.372. n.44. & 45

Iudices ſæculares poſſunt ſecundùm plures abſoluere Clericos criminum reos; etſi eos non poſſint condemnare, ſaltem à publicatione bonorum, ibid. n.47. & 48. ſed negatiuè reſpondebis, ibid. n.46. & 51. & 52

Rex Franciæ de generali conſuetodine publicat bona immobilia Clericorum delinquentium, ibid. n 48

Clerici committentes aſſaſſinium puniri per iudicem laicum, etiam ſine degradatione, ſic vt ſaltem in hoc operetur abolitio delicti facta per laicum, ibid. n.49

Clerici debent obſequi, & reuereri Principibus, & iudicibus laicis; ſunt enim ſub eorum protectione, p.458. numero 1.

Clerici ſalutant iudices ex vrbanitate cum galero, ſiuè pileo in manu habitis, ibid. n.2

Clericus iniurians verbo, aut facto iudici laico, capi nequit à laico effectum, vt eum remittat puniendum intra 24. horas ſuo iudici Eccleſiaſtico, & ibid. n.3. & 4.

Caſus de facto narratur de quodam Clerico non ſalutante iudici laico, p.459. n.5

Clericus non ſalutans, ac reuerentiam præbens laico iudici, non excuſatur à culpa, ibid n.6

Iniurians Clericos atrociter, delinquit, publiceque plecti debet, & ipſum Chriſtum iniuriat, & Eccleſiam, ibid. n.7.8. & 9

Sacerdotes ſunt facies Chriſti, ibid. n.8

Iniurians Clerici familiam, aut famulum, ſiue coniunctum à quo puniatur ibid. n 9. & 10

Magiſtratus iniurians Clericum grauius delinquit, quam priuatus, ibid. n.11. & 12. cui debet pœna correſpondere, p.460. n 13. nec excuſatur per Clerici prouocationem n.13

Prætor ex officio debet eſſe prudens ibid. n.14

Pœna, quæ fuit impoſita Prætori iniuriandi Clericum ibid. n.15

Clericus lege Luſitana conuenitur coram ſuo iudice quoad pœnam criminalem, & damni dati, p.474. n.33

Exigentes gabellas à Clericis omnino ſponte ſoluentibus, non excommunicantur. Et quare ibid. n.34.35. & 36

Donare poteſt Clericus gabellas, ſed quomodo, ibid. numero 35. & 37

Carnis gabella in quo ſenſu non grauet Eccleſiaſticos, p.474. n.38. & 40.41

Vinum Clericus deferens, tenetur ad pœnam, pag.474. numero 39

Clericus tenetur obſeruare ſtatutum prohibens extractionem, & quod vetat introduci extra Vina, ibid. n.40

Neceſſitas, & communis vtilitas in pluribus æquè obligat Clericos & laicos, vt exemplificatur, p.443. n.3

Clerici per Iura Imperatorum dicunt hæres, & pecora mea ſunt, p.443. n.4

Clerici debent in Paſcuis communibus taxatum pretium ſoluere, ſicut alij laici pro ſuis pecoribus, ibid. n.5

Communitas procedit pro rebus ſuis, ſicut priuatus, ibid. numero 6

Domini rerum offenſarum retinent animalia Clericorum, non vt offendant, ſed pro damno dato, p.444. n.7

Occidens Clericum ſe defendendo non eſt excommunicatus, ibid. n.8

Animalia Clericorum deprehenſa in paſcuis alienis offendi non debent, ſicut nec Clericorum perſonæ ibid. numero 9. & 14

Offenſio non ſolùm fit in perſona, ſed & in rebus ibid. n.10

Clerici obligari ſunt lege naturali ad conformandum ſe legibus politicis Reipublicæ, & imponentibus pretia rebus vſualibus neceſſitatis tempore, p.444. n.13

Index Rerum,

Damna data per animalia Clericicorum Domini non compelluntur ſoluere à iudice laico, nec extrajudicialiter, niſi tantùm iuxta arbitrium Eccleſiaſticus iudex. ibid. n. 54

Statutum, quo cauetur vt cuſtodes animalium Clericorum puniantur à iudice laico propter damna, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam. p. 445. n. 15

Statutum grauans perſonas, & Colonos Clericorum pro factis ipſorum eſt iniquum, & injuſtum. ibid. n. 16

Cuſtodes animalium Clericorum, quando accuſari poſſunt coram iudice laico. ibid. n. 17

Clerici per venditores laicos poſſunt vendere vinum in domibus Eccleſiæ, p. 145 n. 31. 32. 33. 34. & 35.

Clerici pro reparatione pontium, fontium putei, murorum, & aliorum communium Reipublicæ tenẽtur contribuere cum laicis. Et de ratione p. 271. & p. 272. n. 5. 1. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9 contraria ſententia ibid. n. 10. 11. & 12. & à n. 13. diſtinguitur.

Clerici, vbi à contributione non ſunt exempti, tenentur & ſi ſint pauperes. p. 492. n. 2

Clerici non tenentur hoſpitare in ſuis Domibus legatos Principis, ſiue alienius Domini, ſiue comitis, ſiue Duces militum & quare. p. 391 n. 3

Clericus non tenetur tueri priuilegium Clericale cum magno damno ſui, ſi eſt præſeos, ſi quod paratur communitati non eſt ſic. p. 487. n. 7

Clerici non deferentes Principi debitum honorem, num exulari poſſint, ſeu coërceri politice, p. 467. n. 17. 18. & 19.

Clerici de iure communi poſſint gaudere, & vti beneficio ſtatutorum, & priuilegiorum alicui vniuerſitati, vel certo generi perſonarum conceſſum. p. 234. n. 39

Clerici, & ſi in minoribus, item, & religioſi queunt diſputare de fide, ſed quando, & quomodo p. 14 n. 9. 10. 11. 12. 13. & 14

Clerici ſiue agant, ſiue reconueniantur, tenentur præſtare calumniæ Iuramentum. p. 400. n. 48

Clericus habet eius bona exempta, etiam Patrimonialia, non ſolùm vt exemptus, ſed etiam vt ciuis. p. 273 n. 16

Bona Clericorum dicuntur Deo conſecrata, ac eatenus dici dici bona Dominica in canone 40. Apoſtolorum. ibid. num. 40

Bona Patrimonialia Clericorum eodem priuilegio gaudent quæ res Eccleſiarum; & ſic exempta à vectigalibus. ibid num. 17

Clerici ſimul cum laicis debent contribuere pro extinguendis locuſtis, vermibus, Graculis, vel Bruchulis, cum horum deuaſtatio æque proficiat, tam Clericis, quàm laicis; nec enim queunt excuſari Eccleſiæ, Monaſteria, milites, & Religioſi, alijve exempti, p. 277. n. 13. 14 15. & 16. ſed Eccleſiaſtici ſolùm compellentur à ſuo Iudice p. 278. n. 19. contra Meaiam, aliud ſentientem, ibid. num 18

Clerici quando ſimul cum laicis contribuant; quando autem prius debeat fieri excuſſio in laicorum bonis p. 286. n 50 51 52 & 53. vbi diſtinguuntur tres caſus pro praxi & de exemplis, atque deciſionibus. p. 287. n. 54. 55. 56. 57 58

Excuſſio in bonis laicorum, non eſt facienda, vt Clerici contribuant, quando notoriè conſtat de inopia laicorum. p. 287. n. 58

Clerici non tenentur ſoluere collectam impoſitam pro primo introitu Regis in ciuitatem, etſi aliter practicatum fuiſſet Galliæ in introitu Regis Henrici IV. contra Clarum Tiecenſem, p. 278. n. 24. & 25

Clericus abſens de licentia ſui Prælati, reputatur præſens quoad percipiendos fructus ſuæ Præbendæ p. 487. num. 12. & 13

Camera Regia rectè conſueuit aſſignare Clerico franchitia duorum modiorum in ſingulos menſes; etſi Clericus vix vnum comedat, cum pars ſuperſtes aſſignata videatur pro eius familia ibid. n. 13

Congrui ius ſe retractus non habet locum in Clericos paſſiuè, ſed actiuè tantùm ſecundùm aliquos. p. 255. n. 38

Clerici poſſunt vti conſuetudinibus laicorum, quatenus concernunt certum fauorem, ibid. n. 38

Retrahere poteſt Clericus à laico rem habitam, vel patrimonialem, vel habitam à laico ibid n. 39

Clerici tenentur contribuere ad ſternendam lapidibus viam, quæ eſt ante ianuas ipſorum; ſolùm compellendi à Iudice Eccleſiaſtico, p. 275 n. 40. & 45

Clericos vexare in his, quæ pertinent ad politicum conuictum, durius eſt, quam in alijs, quæ pertinent, vt Eccleſia eſt. p. 567. n. 3

Clerici in minoribus ſi actu beneficium non ſeruiant, non ſunt exempti ab onere gabellarum in aliquibus Regnis, vbi *remiſſiuè* quæ requiſita requirantur, vt his gaudeant fori priuilegio p. 168. n. 9. & 10. Quid à iure.

Clerici non grauantur Carius emendo per taxam, p. 475. n. 41. 43. & 44.

Nullus neceſſitatis tempore excuſatur à murorum vigilijs, & cuſtodia ciuitatis, vbi quid de Clericis, p. 271. n. 5. 6. & 7.

Clerici ſtatutis circa lites proſequendas in foro laico, tenentur. p. 508 n. 23

Comeſtibilium quædam ſunt neceſſaria vitæ humanæ alia non ſic, vt potio Chocolatica. ibid. n. 24

Clerici non tenentur ad pœnam de damno dato ſuper numerum focularioſum; quia numerum non faciunt in computatione ipſorum, p. 411. n. 21. & 22.

Clerici vt gaudeant priuilegio fori quæ debeant habere? p. 446. n. 4.

Clauſura.

Clauſura admodum congruit mulieribus, & earum caſtitati, p. 92. n. 58

Collatio.

Collatio vel reſignatio facta habili qui tempore datæ aut ſupplicationis habilis non erat nulla t. 2. p. 54. num. 23. & 24. fallit ibid. n. 27

Collatio Canonica abſque corporali apprehenſione, ius perfectum tribuit beneficiato poſt acceptationem: vbi an ante poſſeſſionem queat adminiſtrare, p. 122. n. 19. & 20.

Collatio beneficij facta à legato Pontificis habenti aliud, non valet niſi facta mentione de habito beneficio, non ſic ſi ab ordinario fiat p. 47. n. 45 & 46.

Collatio facta valet tacito pluribus peccatis, quæ ſi à conferente ſcirentur, alias non præſtaretur, p. 66. n. 57.

Collatio beneficij, quæ fieri cum Conſilio, Epiſcopi, debet fieri eo agente in remotis, p. 191 n. 28

Collatio Ordinarij non faciens mentionem de Iurepatronatus, eſt ſubreptitia, p. 70. n. 31

Collecta.

Collecta eſt onus, quod perſonis imponitur ſecundùm quantitatem poſſeſſionum, & rerum; ita quod collectæ ſint onera mixta; ſic vt quantum ad obligationem ſit onus perſonale, quantum ad quantitatem onus reale, p. 264. n. 41

Collecta imponenda ſuper farina dicitur impracticabilis, p. 549. n. 34

Collectæ in farina, tritico, aut molendinis, etſi licerent, impracticabiles conſiderãtur in Regnis Caſtellæ, quamuis practicentur Aragoniæ, & alibi in minima quantitate, p. 552. n. 34. & 55

Collectæ ſi iuſtè impoſitæ ſint ſecundùm quoſdam, poteſunt in Clericos imponi, inconſulto Papa ex ſolo conſenſu Epiſcopi, & Clerici; quod non eſt verum, niſi vrgente neceſſitate nimia, & periculum ſit in mora, & recurratur ad Papam, p. 579. n. 30. 31. & 33.

Collecta, quæ excedit octauam partem valoris rei ſecundùm quoſdam, dicitur injuſta, alij aliter accipiunt, ibid. n. 33. 34. 35. & 36. in fine.

Collectandum eſt proportionabiliter iuxta neceſſitatem publicam, & bona ſubditorum, & non in plus, p. 280. num. 37

Regalia ad effectum imponendi Collectas, quæ dicantur? p. 507. n. 11. & 12.

Collegium.

Collegium num poſſit facere ſtatutum? *remiſſiuè*, p. 185 num. 1

Collegij maior pars poteſt ſtatuere, & decernere in præjudicium minoris partis, niſi vellet aliquid ſtatuere contra priuilegium, vel exemptionem, p. 187. n. 19

Collegia, & Collegæ ſunt de Iuriſdictione Regia, p. 420. num. 40

Comes.

Comes origine factus Epiſcopus non deſinit eſſe comes, nec perdit comitatum, etiamſi haberet in feudum ab Imperatore, p. 410. n. 11

Comes, aut Dux, ſiue Marchio creatus Cardinalis, ſeu Epiſcopus; non ob id amittet Caſtrum, quod obtinuerat vigore primogenituræ, non enim Clerici ſunt incapaces à feudis, nec à Maioratibus, & primogenijs, ibid n. 13. 14. & 15

Comitis Dignitas quæ? remiſſiuè, t. 2. p. 86. n. 7

Commutare.

Commutandi facultas non cenſetur à Papa conceſſa, ex quo eſt data diſpenſandi inferiori, p. 50. n. 6

Cõmutare extra voti materiam plus eſt, quam diſpenſandi, ibid. n. 7

Diſpenſando Epiſcopi in Lege Pontificia, qualiter queant imponere onus mulctæ, p. 10. n. 8. 9. 10. 11. & 12. vbi cum diſtinctione inter leges pœnales, & non pœnales.

Mulctæ

Mulctæ diſpenſationum, ſeu commutationum, debent applicari piis operibus, etiam factæ à Capitulo ſede vacante. ibid. t. 2. num. 13. 14. 15. & 16.

Concilium.

Concilium generale poteſt leges, & ſtatuta facere, quæ obligant ſi corroborentur, & confirmentur à Papa. p. 99. num. 29

Concilium generale tempore ſchiſmatis, dum ſcitur quis ſit Papa, tantùm poteſt ordinare conducibilia ad pacem. ibid. n. 30

Cardinalium Concilium, ſede vacante, leges non facit; non enim exercet iuriſdictionem Papalem. ibid. & num. 31. 32. & 41. & ſi contra plures. ibid. num. 40.

Concilium Florentin. de Baptiſmo, & Circumciſione. p. 161 n. 49. & 50.

Concilium publicum poteſt ſuo contractu obligare ſubditos, qui ibi non interfuerunt. p. 190. num. 2 & 3. & contra ibid. num 7. quando agitur de re propria eorum.

Tridentinum Concilium non obligat in Regnis, & Prouinciis, in quibus non fuit acceptum. p. 70. num. 6.

Conſors.

Conſors eiuſdem litis agere poteſt ſine mandato, ſatiſdatione præſtita. Quid ſi lis nondum ſit conteſtata ibi. p. 209. num. 7. & 8. Et quid ſi requiratur ſpeciale mandatum. ibid. num. 9. fallit in tranſactione. ibid. n. 10

Tranſigere nequit Conſors litis in præiudicium alterius conſortis litis. ibid.

Confeſſio.

Confeſſio non ſufficit rei dicentis ad ſe beneficium non pertinere, ſed ad petitorem, niſi iſte actor peteret beneficium non ſibi, & tanquam non pertinens ad aduerſarium. p. 75. num. 5. & 6

Confeſſio fidei externa eſt ad ſalutem neceſſaria propter Dei honorem, aut proximi & in quibus caſibus ibi obliget explicitè p. 20. n. 3. & 4

Confeſſionis auricularis præceptum prima facie videtur difficile. p. 161. num. 58

Confeſſarius.

Confeſſarius poteſt pœnitentiam grauem imponere tantùm ſub veniali. p. 81. num 23

Confeſſarij habent generalem regulam à ceſſante ratione legis in generali, ſiue ſpecialiter ad tollendos ſcrupulos. p. 172. num. 44

Confirmatio.

Confirmatio non extendit confirmatum extra ſuos terminos p. 500. num. 7

Confirmatio cadit ſuper confirmatum ſecundùm eius capacitatem tantùm nec ad perſonas non incluſas extenditur. ibid num. 8

Confirmatio priuilegiorum non prodeſt priuilegio iniuſto, nec prodeſt rebus iniuſtè poſſeſſis. p 412 num 31

Confirmatus actus ex certa ſcientia à Papa, dicitur actus Apoſtolicæ ſedis. ibid. num 33

Confirmatio ſtatutorum facta per obreptionem, & ſubreptionem non valet. ibid. num. 34

Confirmationis Sacramenti, quis ſit proprius miniſter, vbi remiſſiuè ad quæſtiones. t. 2. p. 215. num. 5

Confirmans Epiſcopus ſubditos alienæ Diœceſis, num peccet. remiſſiuè. ibid. t 2 num. 6

Confirmari an poſſint filij Principum ante vſum rationis, vel ſi immineat mors, Et in qua ætate remiſſiuè. ibid. t. 2. num. 7

Eligens vnum ex duobus eminentibus, quæ illicita eſſe videntur num peccet. ibid. t. 2. num. 8

Neceſſitas legem non habet. t. 2. p 125. num. 9.

Statutum laicum faciens mentionem de Clericis, ſi Confirmatur à Papa, illos obligat; ſecus ſi illos non includat. p. 500. num. 9

Confirmatio Papæ validat, quod aliàs non valeret, quando fit ex certa ſcientia p. 500. num 10.

Confirmatum ſtatutum à Papa, recipit ab ipſo valorem. ibid num. 11

Confiſcatio.

Confiſcationis Eccleſiaſticorum quidam caſus, qui non fuerunt decreti à toto ſenatu ſupremo Caſtellæ p. 420. n 41

Exulandi & Banniendi ac incarcerandi Eccleſiaſticos poteſtas num ſit in Rege remiſſiuè. ibid. num. 42

Coloni.

Coloni Eccleſiarum pro ſua portione colonica, ſunt immunes a gabellis, & ab aliis ſunt exempti ex Bulla Pij V. p. 485. n. 30. 32. & 33. fallit quando gabella poſita eſt colonis deferentibus fructus ſuos de loco ad locum. ibid. num 31

Connexum.

Connexorum ab vno fit extenſio ad aliud, connexa dicuntur & reputantur vnum. p. 155. n. 2. 3. & 4

Concubina, Concubinatus.

Concubinatus prohibitio habuit originem ab Eccleſia, eiuſque cognitio pertinet ad Eccleſiam. p. 363. num. 10. & 11. Quid in praxi. ibid. n. 14

Concubinæ Clericorum dicuntur eſſe de familia Clerici. ibid. num. 12

Statutum ne Concubinæ teneantur pro furtis ab ipſis factis extenditur ad concubinas Clericorum ibid. num. 13. & 15

Concubinæ Clericorum ſolent apprehendi, & plecti à iudicibus laicis; etſi Clerici concubinarij tunc apprehendantur ab Eccleſiaſtico. Et quare ſic practicetur. ibid. num. 14. & 15. quod innatur Franciæ praxi. ibid. num. 16. ſed Leo Papa X. aliter ſtatuit, qui expenditur ibi.

Concubinatum delictum eſt mixti fori, tam laici, quam Eccleſiaſtici iudicis in quo eſt locus præuentioni. p. 364 num. 17

Concupiſcentia.

Concupiſcentia eſt vitium carnis. quæ pœna dicitur, vt eſt originalis peccati, cum ſoluta originalis Iuſtitiæ armonia. p. 176. num 8

Concupiſcētia, ſeu lex peccati in membris noſtris dominans effrenes efficit vires, ſenſitiuas, & hoc per tropum. ibid. num 10

Concupiſcentia dicitur à concupiſco, & quod ſit appetitus delectabilis ſenſitiuè, & ſubiectiuè; & tam rei bonæ, quàm malæ. p. 176. num. 10.

Concupiſcentia eſt vitium generale, vnde omnia mala oriuntur; ſed num ſic dicatur de luxurioſo lapſu carnis. pag. 170 num. 2. vbi quod ſumatur pro cupiditate.

Concupiſcentia manet Baptizatis in Chriſto ad agonem, & certamen, atque vt eis exercitium ſit vincentibus ad coronam, quæ dicitur ſomes peccati, qui relinquitur in renatis poſt Baptiſmum ad agonem, & pugnam, &c. p. 177. num. 14. 15. & 16

Concupiſcentia, & fomes non remittitur in Baptiſmo, quæ alias vocatur à Couaruu. pœna peccati. ibid. vt n. 14. & ex D. Auguſtino. ibid. & n 16

Concupiſco verbum, non ſemper accipitur in malam partem, ibi p. 176. num. 10

Conſcientia.

Conſcientia nihil aliud eſt, quàm dictamen rationis naturalis in cordibus ſcriptum, quæ habet vim legis naturalis Pharao lege naturæ ſtimulatus ſua cognouit crimina p. 52. num 12

Conſcientiæ libertas hæreticis conceſſa; eſt inualida. p. 464 num. 29

Conductor.

Conductor antiquus de Iure communi non poteſt expelli, ſi vult tantum ſoluere, quantum affert nouus. p. 405 num. 28 & 30

Conductoribus decimarum, & beneficiorum ſimul cum Beneficiatis, debet fieri diſtributio conueniens pro necidendis locuſtis, vermibus, Graculis, & Bruchuis, niſi conductores totum damnum ſuper ſe aſſumant, p. 278 num. 20. & 21

Conſenſus.

Conſenſus Pontificis, vt Clerici gabellas ſoluant, non ſolum in re publica, ſed etiam communi Clericis requiritur, ſi aliàs mora non ſit nociua. p. 500. num. 12. 13 14. & 15. idem de conſenſu Epiſcopi. ibid. num. 18

Tacitus Dei Conſenſus non admittitur contra ius Diuinum, ſicut admittitur contra ius humanum tacitus Conſenſus hominum t. 2. p. 146 num. 54

Congregati Capitulares ad diſſentiendum, vel Conſentiendum, ſi tacent videntur Conſentire. p. 187 num. 20. & 21

Cōſentire videtur Capitularis, qui potuit actum contradicere, & non contradixit; item & pupillus ibid. n. 22. & 23

Conſiliarius.

Conſiliarius, Decurio, ſiue Capitularis, cuius oratoria poteſt perſuadere votantes in Capitulo, non ſine peccato ſubterfugere poſſit, ſi certò ſciat, vt maior pars votantium, quid iniuſtum ſequutura; & licet aliqui affirment, verius videtur, nec peccare, nec ad reſtitutionem teneri. p 196 num. 82. 83 & 84

Conſiliarij poſſunt non ire ad conſilium, quando adeſt maior pars iniuſta votantium non reducibilis, & quando inde perturbatio excitatur à potentioribus, ſi voto ſuo nullum ſperent fructum. ibid. n. 85. & 86

Conſiliarij, ac Decuriones non poſſunt, nec debent abſentes eſſe, à capitulo, Concilio, ſiue Parlamento, ſi concurrendo poſſunt ſuo voto impedire iniuſtam concluſionem faciendam. ibid. num. 87

Conſiliarij malù faciant qui vt rem iniuſtam concludant, rogant aliquem vt ſe pro tali die abſentet, ſeu faciat, vt aliquis votantium exeat à comitijs, antequam votum ſuum præſtet, ibid. n. 88. & 89

Conſilia

Conſiliarius, Decurio, ſiue Capitularis, qui poſt aperta vota primo votantium rem iniuſtam eis conſentit pellat & reſtituere tenetur, quando prima vota erant reuocabilia cum poſſet ſuo voto reducere ad iuſtum primo votantes alias non ſic. ibid num 90

Conſiliarij ſiue Decuriones aut Capitulares compelli poſſunt per Iudicem intrare conſilium, niſi infirmitas eos excuſet, & ſimiliter poſſunt compelli per præſidentem capituli, qui non intrant vel ſe excuſant. p. 197. n. 97

Conſiliarij de Camera, non proponentes Regi noſtro ad Epiſcopatus pinguiores, alios Epiſcopos inferiorum redditūum, abſtracto odio, non videntur infringere libertatem Eccleſiæ in fraudem obuentionum Papæ, aut Cameræ Apoſtolicæ. p. 412. num. 6. 7. 8. & 9

Conſiliarij vltimi votantes, vt primi, quando peccant, vel non, diſtinctione componitur. pag 490. num. 37. 38. 39. 40. & 41

Conſeruator.

Conſeruator, ſeu iudex Eccleſiaſticus tantùm, & non laicus cognoſcit contra Eccleſiaſticos non regiſtrantes pecora, aut beſtias intra duodecim leucas à meta extranei Regni. p. 317 num. 10.

Conceſſio.

Conceſſio intelligitur iuxta preces in ſupplicatione narratas. p. 60 num. 29

Coactio.

Coactionis præſumptio tollitur ex geminatione actus ſimplicis, & quando exemptus tacit ſe deſcribi in æſtimo, nec proteſtatur. p. 479 num. 32

Conſuetudo.

Conſuetudo non introducitur eo quod ex vrbanitate aliquem ſalutet populus, ſeu beneficium præſtaret tempore multo. t. 2 pag. 105 num. 15

Conſuetudinem habens recitandi officium beatæ Mariæ in choro, vel extra ex deuotione, peccat, ſi illud omittat. t. 2 ibid. num. 16

Conſuetudo recepta in aliquo populo agendi diem factum, & audiendi Sacrum, vel ieiunare, obligat. tomo 2. ibid. num. 17.

Conſuetudo ex animo introducta, intelligitur ſi concurrant conditiones quatuor. ibid. n. 18. 19. 20. 21. & 22

Conſuetudo ſi dubitetur quo animo inducta potius ex deuotione cenſetur. t. 2 ibid. num. 23

Obligari nemo præſumitur in dubio t. 2. ibid. n. 24

Conſuetudo introduci poteſt à quocumque populo, & non à priuatis hominibus. p. 106. num. 25. & 27

Conſuetudo introduci nequit à communitate Eccleſiaſtica, ſed num à familia particulari. ibid num. 26. & 27

Familia particularia, quando in primogenitis, & aliis introducere queat Conſuetudinem t. 2. ibid num. 27

Conſuetudo à ſeniori parte populi introducta, etſi minor ſit, valet. t. 2. ibid. num. 28

Communitas populi Laicorum, poteſt introducere Conſuetudinem circa rem Eccleſiaſticam, vt in ieiunio, & obſeruatione alicuius feſti. t. 2. ibid. num. 29

Mulieres, ſicut nec legem faciunt, ſic nec Conſuetudinem, niſi inter ſe ipſas tantùm. t. 2. n. 30. & 31. vbi exemplificatur. ibid.

Conſuetudinem introducere nequeunt pueri, ebrij, amentes, & alij. t. 2. ibid. num. 32

Actus vnius perſonæ non inſeruit ad Conſuetudinem. t. 2. ibid. num. 33

Ætas 21 annorum requiritur in hominibus Conſuetudinem introducentibus. t. 2 pag. 107. num. 34

Conſuetudo tantum queit introduci aduersùs ſubditos, & non obligat extra territorium. t. 2. ibid. n. 35. & 37

Conſuetudo, num obliget Principem, vel ſenatum, ſeu, an illa, quæ ciuitatis eſt obliget foreneſes, remiſſiuè t. 2. ibid. num. 36

Conſuetudo non obligat exteros, & peregrinos, niſi veniant animo commorandi. t. 2 ibid num. 38

Conſuetudo obligat quemadmodum, & lex extendens ſe ad Regnum, vel prouinciam, ſeu territorium ſpeciale. t. 2 ibid. num. 39

Conſuetudo Laicorum qualiter obliget clericos indirectè. t. 2. ibid num. 40

Conſuetudo introduci nequit ex non vſu, qui præciſè non vſus eſt, nec æquiualet vſui contrario. ibid. num. 41. 42. & 43

Lex cenſetur ſeruari vſu ex præſumptione iuris, donec contrarium probetur, & qualiter. tom. 2. pag. 108. numero 43 & 44

Vſum contrarium, quando non vſus inuoluat. pag. 108 numero 43

Conſuetudo vt legem vincat, debet eſſe rationabilis, & legitimè præſcripta, nec deſiuit eſſe talis; etſi à principio ſit cum mala fide. t. 2. pagina 114. numero 1 & 2.

Conſuetudo quando dicatur rationabilis, explicatur, t. 2. ibid. num. 3. & ſequentibus, ex quatuor dicendi modis. ibid. & numero 7. vbi de vero intellectu.

Conſuetudo poteſt nondum decennio expleto, ſeu quadragenario introduci, ſciente Principe, ſiue Pontifice. to. 2. p. 111. num. 1. & 2.

Conſuetudo præſcripta ſonat idem, quod inducta. tom 2 pag. 112 num 3

Conſuetudo poteſt vincere legem, etiam ſi à principio fuerit incœpta mala fide vtentium, & quare? to. 2. ibid. num. 4. & 8

Conſuetudo delinquendi facit delictum nimis atrox & auget pœnam quoad Deum. tomo 2. pagina 131. numero 1

Conſuetudo non valet contra ius naturale, Diuinum, vel poſitiuum, niſi ſit rationalis. tom. 2 pag. 130 num. 2

Conſuetudo, rationalis non eſt, quando permittit aliquid contra ius Diuinum, vel quæ permittit vſuras, vel contra Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas. tom. 2. ibid. num. 3.

Conſuetudo non eſt rationalis, in qua cauetur, vt in inſtrumentis non apponatur dies, nec hora: quidquid de loco loci bipartitè apponendo. t. 2. ibid. num. 4. & 5

Conſuetudo ludi vltra id, quod non debet obſeruari, eſt reijcienda. t. 2. ibid num. 6.

Conſuetudinis effectus plures, & quæſtiones remiſſiuè. t. 2. ibid. num 7.

Conſuetudo in delictis excuſat. pag 132. num. 9.

Conſuetudo exigendi gabellas excuſat à pœna impoſita à lege p 479 num. 28

Conſuetudo etiam immemorialis exigendi gabellas à Clericis, non excuſat à cenſuris, niſi Papa approbet. ibid. num. 29

Conſuetudo publica faciendi actum, excuſat à delicto, etiamſi ea ſit irrationabilis, vel reprobata à lege, & à pœna temporali, ſed non ab æterna. t. 2. p. 128. num. 3 & 4

Conſuetudo non valet contra legem expreſsè conſuetudini derogantem, niſi inducta ſciente, & patiente Papa, vel ſuperiore. t. 2. ibid. num. 5.

Conſuetudo attendenda reſpectu loci, veluti ſi ſimus in materia dotali, etiam ſi fiat ingeſtum terræ. tom. 2. p. 127 num. 20

Conſuetudo loci contractus, eſt attendenda in menſurando, & loci, in quo quis condit teſtamentum. tom. 2. num. 21. & 22. & quid vbi ſunt conſuetudines diuerſæ & faciat teſtamentum ſecundùm conſuetudinem vnius loci. ibid. num. 21

Conſuetudo per quam violatur, interdicti ſententia non valet. t. 2. p. 126. num. 1

Conſuetudo, quæ aufert cenſuras Eccleſiæ non valet, vel quæ mandat diſtributiones quotidianas dari non reſidentibus. t. 2. ibid. num. 2

Conſuetudo nunquam derogat legi, quæ habet rationem perpetuam. t. 2. ibid. num. 3

Conſuetudo poteſt, ſicut lex introducere, vt diſtributiones dentur abſentibus infirmis, vel ad vtilitatem Eccleſiæ. t. 2. ibid num. 5

Conſuetudo delinquendi facit vt reus grauius puniatur. t. 2. pag. 135. num. 1.

Conſuetudo valet per quam Eccleſia, vel locus religioſus acquirit Domicilium, & poſſeſſionem rei ſine ſolemnitate legali. t. 2. p. 121. num. 2

Conſuetudines Laicorum, non ligant Clericos. t. 2 p. 124 num. 4. 5. & 6. de eorum incapacitate remiſſiuè.

Conſuetudo praua temporis curſu non firmatur t. 2. p. 132. num. 4. & 5

Delinquendi aſſuetus quando quis dicatur. tom. 2. pag. 136 num. 7

Conſuetudo delinquendi præſumit contra reum etiam in procedendo. t. 2 ibid. num 8

Conſuetudo nihil introducere poteſt contra mandatum legis Diuinæ: & quare? tom. 2. pag. 146. numero 53 & 54

Conſuetudo vt in cauſis Eccleſiaſticis, dictum pro ſententia teneatur non valet. t. 2. p. 124. num 1. 4. & 5

Conſuetudo in dubiis præſumitur rationabilis. t. 2. pag. 117 num. 37

Conſuetudo, mos, & vſus in quos differant per ius. pag. 59 num. 13

Mos eſt longa Conſuetudo. ibid. num. 19 & 20

Vſus tàm de frequentia actuum, quàm de ſingulis dici

Digitized by Google

dici poteſt, quod non eſt ſic in more, ibid. n.20
Conſuetudo immoſa cenſetur quæ contra fidem Catholicam, nihil vſurpare dignoſcitur, t.2. p.148. n.55
Scribentes de conſuetudine, & vſu, t.2. p.95. n.1
Conſuetudo inducitur duobus actibus, ſi actus animo fiant vt ea inducatur; item ſi fiant ſcientibus, & conſentientibus omnibus, t.2. n.2. & 3 item ſi fiant incontinenti, ... ex interuallo, t.2. ibid. n.5. & debent eſſe illi bono actus iudicialea, t.2. ibid. n.7
Articulus firmatus ſuper conſuetudine, debet concernere actus, & eorum frequentiam, ibid. n.4
Conſuetudo non inducitur in terris Imperij, ſi actus non fierent intra 10. annos, & in terris Eccleſiæ intra annos, 4 t.2. ibid. n.5
Conſuetudo, vt ſuſtineatur, debet, ſaltim eſſe decennalis, t.2. ibid. n.6
Conſuetudo non inducitur, actibus multorum, tomo 2. p.96. n.8
Conſuetudo, quæ inducitur actibus, debet eſſe facto in vniuerſum, non facti à ſingulis, t.2. ibid. n.9
Conſuetudo non inducitur ex his, quæ varié ſunt ſecuta, t.2. ibid. n.10
Conſuetudo debet attendi etiam in appellationib. & in electionibus, t.2. ibid. n. ... & 17
Conſuetudo poteſt inducere, vt Epiſcopus pro iucundo aduentu, poſſit creare nouum Canonicum, etiam ſi numerus ſit taxatus, & taratus & præbendæ non ſint diſtinctæ, t.2. ibid. n.12
Conſuetudo poteſt inducere, vt ſcholares pro debito, ſeu de ſcho in ſcholis capi nequeant, t.2. ibid. n.13
Conſuetudo maximè attenditur in Dignitatibus, & præcedentiis, & in honoribus ſelectendis, t.2. ibid. n.14
Conſuetudo poteſt inducere, vt Canonicus lite pendente, habeat diſtributiones quotidianas, t.2. ibid. n.16
Conſuetudo inducere poteſt, vt in quibuſdam caſibus Clericus reconueniatur coram Iudice ſæculari, t.2. ibid. n.18.
Conſuetudo, vt antiquior habeat portionem pinguiorem valet, t.2. ibid. n.22
Conſuetudine poteſt induci, vt valeat pactum de futura ſucceſſione; & quid plené credatur priuatæ ſcripturæ, t.2. ibid. n.23. & 24
Conſuetudo, attenditur in Soccidis animalium, t.2. ibid. num 25
Conſuetudo poteſt inducere, vt locans feudum reſeruata ſibi tertia parte fructuum, non debeat deducere ſumptus factos per laboratorem t.2. ibid. n.26
Conſuetudo poteſt facere vt acquiſita per coniuges, æqualiter diuidantur t.2. ibid. n.27
Conſuetudo appellatur ius non ſcriptum, nec ad eius eſſentiam requiritur ſcriptura. t.2. ibid. n.28
Conſuetudo eſt, quod moribus vtentium eſt introductum, t.2. ibid. n.29
Conſuetudo in reſcriptis redacta non amittit vim Conſuetudinis, t.2. ibid. n.30
Feudi, etſi ſcripti ſint, adhuc retinent nomen vſus, t.2. p.97. n.31
Conſuetudine prætetita cenſetur etiam futura ſecundùm aliquos, verius contra, t.2. p.144. n.1.2. & 3. & diſtinguere, ibid. n.5
Clauſula generalis derogatoria Conſuetudinis, non porrigitur ad improbandam conſuetudinem futuram, t.2. ibid. n.2. & 3
Conſuetudinem improbare, eſt quid odioſum, tomo 2. ibid. n.3
Lex improbans conſuetudinem, vt de futura non intelligatur, quibus verbis ſit, t.2. ibid. n.5
Conſuetudo, & præſcriptio, in quibus differant: & quare hæc ſemper bonam fidem requirat, tomo 2. p.112. num 6. & 12
Conſuetudo efficere nequit, vt quis dimittat Dignitatem ſine licentia ſuperioris, t.2. p.128. n.1
Conſuetudo particularis facit, vt non attendatur vniuerſalis, t.2. n.1
Conſuetudo generalis totius Archiepiſcopatus, non attenditur quando in loco particulari viget contraria, t.2. ibid. num 2
Conſuetudo vicinorum locorum, eſt obſeruanda, quando non eſt in loco illo aliqua ſpecialis, tomo 2. ibid. numero 3. 5. & 15
Conſuetudo particularis in concurſu præualet generali, t.2. ibid. n.4
Leges Regni vicinioris in dubio ſunt obſeruandæ, vbi lex non eſt particularis, t.2. p.109. n.5. & 15
Conſuetudo vnius communitatis, non obligat alteram, t.2. p.110. n.7
Conſuetudo Epiſcopatus Romani, quatenus eſt particularis Eccleſia, non obligat alias, t.2. ibid. n.8
Conſuetudo non extenditur de loco ad locum, nec de perſona ad perſonam, t.2. ibid. n.10. & 11
Vſus de caſu ad caſum non extenditur, ſi eſt iuri contrarius, vel præter illud. t.2. ibid. n.11
Conſuetudo æquiualet veritati, & ſic extenditur aliquando de loco ad locum, vt hic, t.2. ibid. n.13
Conſuetudo vnius ciuitatis, non habet vim abrogandi legem in alia, t.2. ibid. n.14
Iudex recurrere debet ad Conſuetudinem vicinorum ciuitatum rationabilem, quando deficit lex in propria ciuitate, t.2. ibid. n.15
Conſuetudo ſi ſubeſt eadem ratio in eadem ciuitate porrigitur ad diuerſum caſum de æquitate, non de iure, t.2. ibid. num. 16
Conſuetudo immemorialis quando ex clauſula, non obſtante qualibet Conſuetudine *abrogatur vel non*, t.2. ibid. n.18
Lex improbans conſuetudinem per verba vniuerſalia porrigitur ad futuram; vbi quæ verba ita ſignificent t.2. p.149. num. 6
Conſuetudo in futurum reprobata, vt irrationabilis intelligitur etiam de futura, t.2. p.150. n.7
Conſuetudo; etſi non vilis, authoritatis ſit, ſed non adeo, vt legem vincat tantùm habet locum in lege abrogante, Conſuetudinem, vt perpetuo irrationabilem, tomo 2. ibid. num 9
Lex improbans conſuetudinem, nùm comprehendat immemorialem, t.2. ibid. n.10
Conſuetudo legitimé præſcripta poteſt aliam abrogare ſeruata proportione vniuerſalis ad vniuerſalem, & particularis ad particularem, t.2. ibid. n.1
Conſuetudo particularis derogat vniuerſali pro loco, vbi adeſt, t.2. ibid. n.12
Conſuetudo, quæ conſurgit ex actibus priuatorum, nùm legem vincat, t.2. ibid. n.14
Conſuetudo lege abrogatur, ſi eſt omninó contraria, ſecus ſi eſt compatibilis, t.2. ibid. n.15
Conſuetudo ſpecialis alicuius loci, non abrogatur lege generali lata pro prouincia, ſecus ſi conſuetudo ſit generalis Regni, aut prouinciæ, & quæ differentia vtriuſque, t.2. ibid. n.16.17 & 18
Conſuetudo generalis tollitur lege generali de ea mentionem non faciente, non ſic ſpecialis loci, t.2. p.152. n.19
Conſuetudo ſpecialis loci cenſetur ignorari à Principe, & populo. t.2. ibid. n.20
Lex ſpecialis non derogat loci conſuetudini probabiliter, ſed non certè, t.2. ibid. n.21. & 22
Statutum ſpeciale non derogat conſuetudini ſpeciali loci, niſi Princeps fiat certior, t.2. ibid. n.22
Conſuetudo omnium ius videtur habuiſſe exordium, ex quo Cain ciuitatem ædificaſſe legitur, & poſtquam homines cœperunt in vnum conuenire, tomo 2. pag.147. numero 68
Lex poſitiua dupliciter à lege naturali procedit, vel vt infallibilis concluſionis, vel per modum determinationis, & hoc modo vincitur conſuetudine, t.2. ibid. numero 89
Conſuetudo poterit vincere legem eam prohibentem: & quare? tomo 2. ibid. n.70. & 71. quando non, ibid. n.72.73. & 74
Conſuetudo poteſt vincere legem eam improbantem, vt irrationabilem, quando cauſa talis improbationis ceſſat, t.2. ibid. n.72 & 73
Conſuetudo, quæ reprobatur non inde fit, quia eſt contra ius naturæ, aut Diuinum; ſed aliquando propter aliquam notabilem indecentiam, pericula, aut incommoda grauiora communitatis, quæ cum tempore poſſunt mutari, t.2. ibid. n.83
Conſuetudines locorum ſpeciales, non cenſentur ſublatæ per legem generalem poſteriorem, & quare? tomo 2. num. 75. & 76.
Conſuetudo, quæ præſcripta non eſt, non eſt ius, nec tribuit facultatem viendi illa, t.2. p.148
Conſuetudo introduci non poteſt reſiſtente Principe t.2. ibid. n.79
Epiſcopus poteſt tollere conſuetudinem, ſicut legem ſui Epiſcopatus, t.2. n.80
Conſuetudo, aut lex poteſt introducere, vt maioratus poſſeſſio transferatur in ſucceſſorem abſque vllo actu apprehenſionis corporali idem de hæreditate, t.2. p.122. n.9. & 55
Conſuetudo tunc dicetur rationabilis quando lege deficiente, honeſtum eſſet, quod ea introduceret, t.2. p.114. n.9. & quam Eccleſia approbat, t.2. ibid. n.8
Conſuetudinis bonæ Comites ſunt tres, t.2. p.215. n.8
Bartol. improbatur exigens in Conſuetudine à principio

Index Rerum,

ſidem bonam, vt rationabilis dicatur, t.2.ibid. n.10
Conſuetudo contra honeſtatem dicitur dupliciter, tom.2. ibid. num.11
Conſuetudinis rationabilis arbitrium, ſi pendet à iudice, ipſe conſiderabit quæ hoc referuntur, vt illam rationabilem declaret, t.2. ibid. n.12
Conſuetudo habet virtutem viuendi legem, t.2. ibid. num.13 18. & 22
Conſuetudo eſt optima legum interpres eſt priuilegiorum, ſcripturarum, contractuumque, t.2. p.118. n.1
Conſuetudo & rei natura dant interpretationem diſpoſitioni ſimplici, t.2. p.129 n.2
Conſuetudo interpretatiua tanti effectus eſt, vt vnico introducantur actu nec oportet vt ſit præſcripta, t.2.ibid.n.3
Conſuetudo partem vim habet cum lege, habet vim pacti, fortiorque ea eſt, t.2. ibid. n.4
Conſuetudo facit licitum quod aliàs erat illicitum, t.2 ibid. num.5
Conſuetudo poteſt inducere vt vna Eccleſia de gremio alterius teneatur ſibi Prælatum eligere, t.2. ibid. n.7
Conſuetudo num poſſit tollere libertatem in eligendo, vel reſtringere ad certas perſonas, t.2. ibid. n.8
Conſuetudo ſemel introducta eſt ab omnibus obſeruanda ſicut & lex, & vtraque obligat in conſcientia, t.2. p.126. num 28. & 29
Conſuetudo difficulter probari queit; ſed qui fundatur in ea, illam probare debet, & qualiter, t.2. ibid. n.29 & *numeris ſequentib.*
Conſuetudinis immemorialis probatio, non curat de eius initio, alia probari debent, vt hic, t.2.p.127.n.31
Conſuetudo ordinaria plene eſt probanda, non teſtimonio vnius t.2. ibid. n.32
Conſuetudinis teſtes qualiter debeant deponere: & quid de teſtibus ſingularibus, t.2.ibid.numero 33.34. & 36
Conſuetudo facit ad præcedentiam Dignitatum remiſſiuè, t.2. p.127. num.4
Conſuetudo ſignat locum ſedendi, eundi, & ſtandi, & in omnibus: quid de primogenitura inter titulares, & eorum præcedentiis, t.2. ibid. n.5
Præcentor dicitur Cantor, qui in arte muſica incipit in choro vulgo *Sechantre*, t.2. p.127. n.6
Succentor eſt qui in muſica reſpondet præcentori, t.2. p.127. num 7
Concentor eſt qui in arte muſica conſonat præcentori, & ſuccentori, t.2. p.127. n 8
Primicerius quis dicatur in Eccleſia? remiſſiuè, tomo 2. p.127. num 9
Cantor quam Dignitatem habeat in Eccleſia? tomo 2. p.127. num.10
Præpoſitus quis dicatur in Eccleſis? t.2. p.127. n.11
Conſuetudo Regni, ſeu loci attenditur ſubſidium, tomo 2. p.127. num 12
Obſeruantia, ſeu fama loci vicini attenditur, quando dubitatur de eo, quod ſit in loco contentioſo, t.2.p.127.n.13
Stylus præſumitur talis, qualis eſt in loco vicino, vt valeat ſententia, & acta, t.2. p.127. n.14
Conſuetudo patriæ ſequenda eſt, t 2. p.127. n.15
Conſuetus non delinquere, mitius punitur t.2. p.127.n.12
Conſuetudo vnico actu contrario, ſeu difformi, non ſtat, etiam ſi mille actus ſtent pro ea, dum ille actus fiat à populo, & ea nondum ſit perfectè introducta, t.2. p.103. n.59. & 60
Conſuetudo iniqua collectandi Eccleſiaſticos quo diuturnior eſt damnabilior, 316. n.16. & 19. Vbi de conſuetudine vrbis Panormitanæ.
Conſuetudo, quæ inducit grauamen Eccleſijs, & earum Miniſtris, non valet; ſic, vt nulla etiam immemorialis excuſat ab incurſu in Bulla cœnæ, ibid. n.17. & 18. etſi in aliquibus caſibus valeat introducta circa res Eccleſiæ, p.318. num 22. & 23
Naſuti ſolent bella excuſare per Conſuetudinem laicos gabellantes Eccleſiaſticos; verendumque eſt, ne Deus iratus conſultores Principum Caſtiget, & ipſos Principes nimium credentes eis, p.318. n.20
Seculares titulo conſuetudinis non poſſunt inducere exactiones, & grauamina contra Clericos, & Eccleſiaſticos, nec prætextu talis conſuetudinis liberari à ſententia excommunicationis, nec à debito reſtitutionis, ibid. n.21. & 23 & 26. Vbi de iure, & Bulla cœnæ improbantibus quamlibet contrariam conſuetudinem.
Priuilegij fama probanda eſt, vt conſuetudo immemorialis ſuſtineri poſſit, quando ea eſt improbata, ibid. n.17. & 18.
onſuetudo ſola immemorialis non ſufficit in materia immunitatis perdendæ ad probandum priuilegium, ibid. num.28. & 29
Vſus quantumvis antiquus, cum in facto conſiſtat, non probat ſufficienter priuilegium, ſeu ius, niſi cum conſuetudine coniungatur conſtans fama, & traditio æquè antiqua, ſeu immemorialis, quod præceſſerit priuilegium, p.319. n.29
Probatio per famam ſatis non eſt, quando præſcriptio, & Conſuetudo à iure ſcripto reprobatur, niſi conſtet de priuilegio, ibid. n.30
Conſuetudo qua grauatur Eccleſia improbatur, tomo 2. p.120. num.1
Conſuetudo quod Clerici in maioris ſuccedant ſeu liget Clericos ad teſtandum, an valeat, t.2. ibid.n.2
Conſuetudo Deo, & rationi obſiſtens, non valet, t.2. ibid. num.3
Conſuetudo inducta in bonum commune, etſi minus principaliter lædat Eccleſias, ſuſtinetur, & ſic valeat, illa, qua inductum ſit, vt emphitheuta Eccleſiæ, non cadat emphyteuſi, etiam ſi vltra triennium, penſionem ſoluere omiſerit, & quod ſit valida quæ decimas, & oblationes tollit, t.2. ibid. n.4
Conſuetudo contra legem à principio, ſemper videtur initiari actu peccaminoſo, aliàs potius appellatur deſuetudo, quæ non ſufficit ad abrogandam legem, t.2. p.112. n.9
Conſuetudo dicitur forma, & quaſi alterum ius naturale, habent parem vim cum lege, tomo 2. p.147. num.66
Conſuetudo præualet iuri ſcripto, vbi ſonat inturpe & eſt potentior ſtatuto, & poteſt introducere quidquid poteſt concedi priuilegio, & poteſt quidquid pactum quidquid præſcriptio & ſtatutum, t.2. ibid n.67
Conſuetudo, & contrarius vſus, & ſi valeat in lege Papæ, fallit tamen quoties Papa aliter declarat, tomo 2. p.336. num.20
Conſuetudines contrariæ contra immunitatem in Bulla cœnæ damnantur tamquam corruptelæ, præuaricationes, ibid. num.21
Conſuetudo immemorialis, ſemper præſumitur rationabilis, t.2. p.113. num.13
Conſuetudo in actu iuris ſolemni, poteſt reſtringere teſtium numerum, t.2. ibid. n.14
Conſuetudo regionis inſpicitur quoad ſolemnitatem actus, t.2. ibid. n.15
Conſuetudo æquiparatur ſtatuto, t.2. ibid.n.16
Conſuetudo in materia præcedentiæ, num admittatur remiſſiuè, t.2 ibid. n.18
Leges fori, licet ſcriptæ ſint appellantur Conſuetudines, t.2. p.97. n.32
Conſuetudo, & lex conueniunt in cauſa materiali & habent ſic æqualem vim, differunt in cauſa formali t.2. ibid. n 33 34.35 & 36
Lex momento perficitur, Conſuetudo tractu temporis, t.2. ibid. num.36
Iudicandum eſt ſecundùm Conſuetudinem, & Iudex iudicans contrafacit litem ſuam, tomo 2. ibid. numero 37. & 44
Arbiter iuris tenetur iudicare ſecundùm ius commune, vel ſtatutum, ſeu Conſuetudinem, etiam iuris communi, derogatoriam, t.2. ibid. n.38
Conſuetudo ius appellatur, ſic vt appellatione legis, ea veniat, t.2.ibid.n.39.40
Conſuetudo habet vim legis conſtitutæ & imitatur ius t.2 ibid. n.41. & 42
Conſuetudinis tranſgreſſor punitur, vt legis fractor, t.2. ibid. num.43
Conſuetudo venit iuris appellatione, t.2.ibid. n.45
Conſuetudo dicitur altera natura, t.2. ibid n.46
Conſuetudo, & eius virtus, ac lex ipſa, t.2. ibid. n.47
Conſuetudo, ſiue inter præſentes, ſiue abſentes introducitur ſemper decennio ſecundum communem, tomo 2, p.100. n.22.
Conſuetudo dicitur longa in iure, t.2.ibid n.23
Conſuetudo ſemper introducitur inter præſentes, quia populus ſemper eſt præſens, nec introducitur contra extraneos, t.2. ibid.n.24
Tempus ad inducendam Conſuetudinem, non eſt determinatum in iure, t.2. ibid. n.25
Diuturnum tempus etiam ſignificatur biennio, & quinquennio, aliquando ſignificatur annis, tomo 2. ibid. num.26. & 40
Conſuetudo deſiderat annos.30. ſuper eo, ſuper quo populus nequit ſtatuere, veluti ſi eſſet in præiudicium libertatis Eccleſiaſticæ, t.2. ibid. num.27. & 30. ſed an verum ibid. n.31
Tempus ad inducendam Conſuetudinem, & arbitrarium, modo breuius, modo longius ſecundùm negotij qualitatem,

Digitized by Google

qualitatem, t. 2. ibid. n. 28. 29. & 30. quod videtur fieri vt in præſcriptione ibid. n. 33. & 34

Tempus ad Conſuetudinem, vbi non conſtat de conſuetudinis duratione, eſt ſufficiens decem annorum in qualibet materia, t. 2. ibid. n. 32

Conſuetudo, vt ſit legitima, non metitur per tempora præſcriptionis, tomo 2. ibid. num. 32. & 33. ſed videtur aliud.

Conſuetudo abrogans legem Eccleſiaſticam, potius eſt in eius fauorem, perficiturque decennio, tomo 2. ibid. num. 33

Conſuetudo contra ius Diuinum & naturale improbatur? & quare, t. 2. p. 125. n. 2. & 3

Conſuetudo eo habet vim derogandi legibus; quia ipſarum conditores Iuſtis de cauſis conſentientes eidem conſuetudini deferunt, quaſi conſenſu deficiente, ea deficiat. t. 2. ibid. n. 3

Conſuetudo nulla queit introduci contra ius Diuinum obligans, ſiuè poſitiuum, ſiue naturale, tomo 2. ibid. numero 4

Conſuetudines Neapolitanæ, comprehendunt caſalia, ſeu deſtrictus, t. 2. p. 85. n. 11

Conſuetudine deficiente ſunt obſeruandæ leges Regni viciorotis in caſu dubio, t. 2. p. 127. n. 17

Iura Epiſcopalia, etſi ſæpè præſcribi, aut acquiri valeant conſuetudine, ſed non ea, quæ Epiſcopis competit ratione ordinis, t. 2. p 146. n. 58

Oblationes prohibentur Conſuetudine introduci, niſi ſint, voluntariæ, t. 2. ibid. n. 59

Conſuetudine non valet contra ius naturale, & Diuinum, ibid. num. 60

Conſuetudo excuſat à pœna, & parit effectus plures, t. 2. p. 155. n. 23. 24. 25. 26. 27. & 28. & aliis.

Conſuetudo poteſt inducere, vt antiquior partiarius optet, t. 2. ibid. n. 32

Conſuetudo facit vt procedatur ſine ſcriptis inter Religioſos, vt comburantur proceſſus; & quod poſſit Prælatos teſtari ad pias cauſas, t. 2. ibid. n. 33. & 34.

Conſuetudine poteſt inducere vt poſſeſſio defuncti, tranſeat in hæredes ſine apprehenſione, t. 2. ibid. n. 35

Deſuetudo non vſus, & contraria Conſuetudo, quæ ſint in quo differant, t. 2. ibid n. 36. 37. & 38

Seruanda ſunt non facta, ſed quæ fieri debent, tomo 2. ibid. n. 39

Caſſatis Conſuetudinibus, vel ſtatutis à Papa non excluduntur illa, quæ ſunt iurata, t. 2. p. 30. n 2

Conſuetudo vt introducatur, qualiter debeat interuenire conſenſus, ſaltem tacitus Principis, t. 2. p. 152. n. 1

Conſuetudo ſolo miniſterio Regis abſque alio requiſito, potuit introduci, vt à populo decennio, legitima haberetur, t 2. ibid. n. 2

Conſuetudo ſecundùm aliquos requirit conſenſum Principis expreſſum: explica t. 2. ibid. n. 3. 4. & 5

Conſuetudo num de Iure canonico non expoſcat conſenſum Principis t. 2. p. 152. n. 5 6 8. & 9. vbi quod ſufficit tacitus, etſi expreſſus requiratur in aliquibus caſibus, de quibus Rota, t. 2. ibid. n. 6. 7. & 8

Conſenſus tacitus eſt permiſſio patientis aliquid fieri, ibid. num. 6

Conſuetudo inducitur frequentia actus: & quando ſic dicatur, ibid. n 9

Actus ad Conſuetudinem ſufficit, vt fiant ſcientibus auditoribus, t. 2. ibid. n. 10

Conſuetudo eodem tempore abrogat aliam conſuetudinem, ac legem, & quale tempus hoc ſit in conſuetudine præter ius, & contra ius, tomo 2. ibid. num. 11. 12. 13. & 14

Conſuetudo vniuerſalis, inducit ius commune, tomo 2. p. 154. num. 14

Conſuetudo poteſt tollere legalem pœnam manente legis obligatione, etſi alij contra teneant, tomo 2. ibid. num. 15. & 16

Conſuetudo excuſat à cenſura dantes aliquid ob ingreſſum in aliquid Monaſterium; etſi non à peccato, & de aliis pœnis, t. 2. ibid. n. 17. & 18. 19

Filij Clericorum olim naſcebantur ſerui in pœnam paternæ incontinentiæ, quæ Conſuetudine eſt abrogata, manente culpa, t. 2. ibid. n. 18

Deſuetudo aliquas pœnas ipſo facto impoſitas abſtulit, t. 2. p. 154. num. 19

Culpa, eſt cauſa adæquata pœnæ. t. 2. p. 154. n. 20.

Conſuetudo nunquam de vſu deformi introducitur niſi quando actus non eſſent inter ſe incompatibiles tom. 2. p 98. n. 8

Conſuetudo immemorialis non requirit oſtenſionem conſenſus Principis t. 2. p 99. n. 10

Conſuetudo non inducitur ex actibus facultatiuis ſi ſit reſtrictiua liberæ facultatis & quid requiratur, tomo 2. p. 99. num. 11

Conſuetudo vt legitime præſcripta dicatur quod tempus ſeu arbitrium requirat ibid. n. 18. & num. ſeq.

Conſuetudinem inducit frequentia actuum quatenus eſt facti & tacitus conſenſus populi quatenus eſt iuris t. 2. p. 98. num. 4

Conſuetudo tria continet actuum frequentiam, habitum generatum & ius ex vtraque collectum, item intentionem introducendi ibid. n. 5

Conſuetudinem non inducit quilibet vſus ſed qui moribus vtentium & tacito conſenſu populi eam introducit, t. 2. p. 98. n. 6

Conſuetudo potius ex conſenſu populi quam Principis introducitur, ſufficiatque in ea ſola ſcientia iudicum & officialium ibid. n. 7. & 9

Conſuetudo obligat conſiſtens in frequentia actuum inductorum ex tacito conſenſu populi p 98. n. 1. 2. & 3. & quare vocetur ius non ſcriptum t. 2. ibid. n. 4

Conſuetudo eſt quaſi communis aſſuetudo, tom. 2. ibid. numero 2

Conſuetudo nequit legitimè introduci ex ſola frequentia diuerſorum actuum; abſque eo, quod fiat in contradictorio iudicio, & de ratione, t. 2. p. 102. n. 48. 50. & 51

Conſuetudinis animus, non minus actibus extraiudicialibus, quam iudicialibus declaratur, t. 2. ibid. n. 49

Conſuetudo non differt à lege, niſi tanquam tacitum, & expreſſum, t. 1. ibid. n. 51

Conſuetudinis inductio non requirit actiones iudiciales ſed vulgares, t. 2. ibid. n. 52

Frequentia actuum debet eſſe vniformis ad Conſuetudinem viſitatorum, aliàs erit dubitatio quid populus præſenſerit, t. 2. p. 103

Conſuetudo, vel lex inducens modos tradendi fictos, nihil iuri naturali præiudicat. t. 2. p. 144. n. 17

Conſuetudo compellendi Eccleſiaſticos ad tributa per laicos improbatur vt corruptela p. 296. n. 43

Conſuetudo poteſt abrogare conſtitutionem, & regulam alicuius Monaſterij, ſi non eſt contra ſubſtantialia, t. 2. p. 108. n. 51. & 52

Conſuetudo præferens primogenitos in ſucceſſione feudis etſi dura valet, & eſt obſeruanda, vt procedit in Regnis Franciæ, Siciliæ, Angliæ, non ſolùm quando ſuccedit Patri, ſed etiam fratri, p. 376. n. 50, & 51

Conſuetudo nullam habet poteſtatem, vt abroget, ſeu deroget legi naturali, t. 2. p. 143. n. 6. 19. & 20. niſi ibid. n. 48. & 52

Non vſus rarò contingens non derogat legi. & ex quibus actibus aliquando Conſuetudinem introducat, tomo 2. p. 108. num. 46

Conſuetudo requirit frequentiam diuerſorum actuum, ſed quot, p. 101. n. 36. 37. 38. 39. 40. & 41. vbi quando ex vno continuato, ibid. n. 42

Teſtari Conſuetudo Neapolitana prohibens de bonis antiquis, non comprehendit Clericos, p. 385. n. 36

Conſuetudo immemorialis contra Canones à Græcis introducta, durante ſchiſmate, quatenus ſuſtineantur, t. 2. p. 156. n. 1. & 4. 6. 7. & 8. vbi num. 9. de centenaria, & quadragenaria.

Conſuetudo immemorialis num requirat ad valorem, ſcientiam approbatiuam Papæ, vel ſufficiat permiſſiua, t. 2. ibid. num. 2

Conſuetudo plures reprobatas fuiſſe tempore ſchiſmatis legitur: t. 2. ibid. num. 3

Conſuetudo, dum non patet de motiuo malo, præſumitur iuſta, p. 237. n. 4

Poſteri Conſuetudinem obſeruantes receptam à prioribus præſumuntur bene operari & ſine peccato, t. 2. ibid. num. 3. & 6

Conſuetudines Græcorum honeſtati non repugnantes, ſeruantur de iure, t. 2. ibid. n. 8

Conſuetudine Græcorum potens eſt contra Canones reprobantes, & quare, t. 2. ibid. n. 10

Conſtitutio.

Conſtitutio Collegij auferens antiquam conſuetudinem, quæ redundat in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa non valet, & quare, p. 184. n. 1. & 2

Conſtitutio non illaqueat Tranſgreſſores, ſi finis non violatur, propter quem facta eſt, vt exemplificatur in fine ieiunij, præcepti, ſeu diſputandi laicos in rebus fidei, p. 172. num. 45

Conſtitutio Epiſcopi, vel alterius non obligat ignorantes probabiliter, niſi ignorantia fuerit craſſa, & ſupina; ſecus ſi excommunicatio ſit lata iure communi, p. 75. n. 29

Conſtitutio, quæ habilitat illegitimos quoad Beneficia, non intelligitur de illegitimis futuris, nec valet ſtatutum id expreſſe continens, p.151. n.18

Conſtitutio lata ab Henrico Imperatore Conſtantinopolitano, vt nullus poſſit in vita, aut morte de poſſeſſionibus ſuis quidquam Eccleſiæ largiri, damnatur ab Innocentio III. anno 1212. p.258. n.62.& 63

Conſtitutio, qua redditus Archiepiſcopi, ſeu alterius Eccleſiaſtici minuuntur, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam: Vbi de tributo ſpeciali, quod ſoluebatur ad portam ciuitatis, p.473. n.27

Conſtitutio non eget publicatione, vbi eſſet regiſtrata in Regiſtro Papæ, eſſetque publicè impreſſa & palam venderetur, p.85. n.33

Conſtitutio canonicalis valet in vim pacti conuentionis, non legis, vt in textu noſtro, p.199. n.14

Conſtitutio cenſus dicitur obligatio perſonalis, quamuis inducta ratione rei, p.418. n.59.

Conſtitutio vltima valeat contra primo iuratam ratione ſecundi iuramenti, cum de iure liceat primas leges poſterioribus derogare, p.581. n.32

Conſtitutio Inſignia Reges 2. circa Clericum in minoribus declinantes iuriſdictionem laici, p.381. n.22.

Conſtitutiones decretorum ſunt præferendæ ſingularibus opinionibus, p.180 n.1. & 3

Scriptores de Conſtitutionibus qui fuerint, & ſint, p.45. numer.1

Conſtitutionum, & legum materia porrigitur ad mandata, edicta, & extrauagantes, deciſiones Rotales, Declarationes Cardinalium, & Decreta quælibet eorum, & Regulæ Cancellariæ de quibus ſigillatim infra ſub Rub. loquor, & ſub ibid. n.1. 3. & 4. & ſub dicto præmiſſo referuntur quæſtiones, ibid. n.46. iam ex propoſito tractatæ ſub lib.2. Decretalium, quas ibi leges pro materia de legibus, & Conſtitutionibus,

Conſulatio.

Conſulatio quædam conſilij Aragoniæ quoad arma prohibita, etiam à familiaribus ſancti officij deferri, & de eius fundamentis p.524. n.19. & 20

Continentia.

Continentia cauſæ quando diuidi poſſit, ſi pars debiti ab vno petatur coram vno Iudice, & alia pars coram alio c.2. p.92. num.6

Contemptus.

Contemptus omnis Dei eſt peccatum mortale, nec æque iudicatur de Contemptu facto Legato, aut Imperatori p.139. num.5

Contributio.

Contributio ſuper victualibus, & comeſtibilibus de iure licita non fuit; ſed iam aliter vſu recepta, cum in his ſpeciebus ſuauior appareat omnibus; ſeruetur in hoc modo maior æqualitas, p.300. n.2. 3. & 4

Contributio in principio iuſta, debet ceſſare in poſterum cauſâ primæ iuſtificationis ceſſante, p.330.n.64

Concordia.

Concordia ſumpta inter Regem, & Archiepiſcopum Toletanum, p.431. n 25

D.D. Chriſtophorus Moſcoſo ante concordiam exclamat exhortans ad aſſenſum Pontificium, p.435. numero 21. & 22

Contradictio.

Contradictio vnius ſufficit in his, quæ competunt iure ſingulari, p.187. n.17

Conuerſio.

Conuerſio mentis in Deum, per quam homines iuſtificantur, debet eſſe ex actibus ſupernaturalibus, p.15. n.4

Contractus.

Solita apponi in Contractibus; & ſi non apponentur, pro expreſſis habentur, p.209 n.3

Creditor.

Creditor ſatisfactus dicitur, cui ſoluta eſt pecunia melior, p.557. num.18

Creditorum dilatio data à maiori eorum parte, reſpectu quantitatis ſufficit, & valet, p.190. n.3

Credere.

Credere ad ſalutem neceſſarium eſt quidquid Eccleſia proponit de fide credendum, p.20. n.1

Credens ex Legiſlatoris mente non obligari ſub mortali, non peccabit mortaliter contrarium illi operando, etiam quod eſſet cum aliqua ignorantia, dum craſſa non eſſet, ſed reuera aliqui in hoc falluntur debili fundamentò p.131. n.39. & 40

Credendum eſt viro nobiliſſimo legatione fungenti, quamuis litteras non oſtendat, exemplo Cardinalis atteſtantis de mente Papæ quando nulli infertur præiudicium, aliàs non, p.360. n.19

Delegatio creditur quando eſt perſona excelſæ Dignitatis, abſque exhibitione mandati delegatarij, ſi non agitur de præiudicio tertij. Cardinali creditur aſſerenti aliquid ſibi commiſſum, licet litteras ſui mandati non oſtendat, p.361. n.21

Crimen.

Criminibus magnis irretitus, quæ illum non reddunt beneficij incapacem, optimè impetrat reſcriptum, etſi crimina taceat, t.2. p.43. n 4

Cupiditas.

Cupiditas tripliciter ſumitur, quandoque pro auaritia; item pro vt eſt genus omnium peccatorum, quandoque amoris inordinati ad concupiſcendum bona temporalia inordinatè, p.176. n.3

Auaritia dicitur radix omnium malorum, p.176. n.4

Cupiditas non adaptatur ad concupiſcentiam, quatenus eſt lapſus carnis luxurioſus, p.176. n.5

Culpa.

Culpa eſt rem dubiam attentare, ſi dubium eſt practicum, non ſi ſpeculatiuum, p.60. n.20. & 23

Cultellus.

Cultelli delatio permittitur cuilibet ad panem incidendum vel adaptandum, p.526. n.39

Curatus.

Curatus non debet obedire legi præcipienti, vt non adminiſtret infirmis peſte infectis fallit, p.395. n 63 & 66

Prædicationem non poteſt Princeps impedire, ibid. n.64

Curia.

Curiæ in Regnis Caſtellæ, & legion, ex ſolo ſtatu laicorum congregantur ad donatiua, & collectas. p.506. n.1

Curialis.

Curialis ſollicitator mutans narratiuam, non ſic operatur ad ſubreptionem, vt ipſe impetrans verum tacens aut falſum exprimens, t.2. p.61. n.31

Curialis, ſeu ſollicitator, qui mutat narratiuam impetrantis, punitur excommunicatione; quia eſt falſarius t.2 num.4. & 5

Curiales, ſiue ſollicitatores Curiæ dicuntur aliàs copiſtæ, & quæ perſonæ comprehendantur in breui de hoc loquente, t.2. ibid. n.6

Menſis narratiua debet fieri ab impetrante beneficium ne præiudicium fiat ordinario, t.2. p.67. n.7

D

Damnum.

DAmnum paſſus tenetur pro modo facultatum contribuere partem ſuam, p.411. n.27

Declamatio.

Declamationi locus eſt, quando electores congregati dolo excludendi abſentes electionem accelerant, p.193. n.57

Decima.

Decimæ debentur Miniſtris Eccleſiæ omni iure, p.553. n.57

Decimæ Eccleſiaſticæ debent ſolui abſque deductione expenſarum factarum in cultura, & fructuum recollectione, p.147. n.58

Decimæ impoſitæ prædio transeunt cum eo, & quare p.417. n.50. & 55. in fine, ſecus ſi potius reſpiciant ad perſonam, vt expenditur ibid. n.56

Decimalis præſtatio, eſt tributum, ſeu onus reale, quod debet præſtari à poſſeſſore, etiam pro tempore præterito, ibid. num.51

Decimæ debentur, etiam ſi terra mutetur in aliam qualitatem, ibid. n 52. & 54

Decimas conceſſit Pontifex Regibus Hiſpaniæ & Franciæ, qui poteſt laicis eas donare, pag.340. numero 16. & 17.

Tertiæ Reales omnium Decimarum; item ſubſidium, & excuſatum, & quod prouenit ex Bulla cruciata condonata ſunt quot annis à Pontificibus Regibus noſtris Hiſpanis; item vt Eccleſiaſtici breuibus Pontificijs ſoluant Regi alia, quibus ſunt nimis grauati, pag 303. num.22. & 23

Declaratio.

Declarationi ſacræ congreg. ſtandum in deficientibus Doctorum opinionibus, p.103. n.14

Declarationes ſacræ congreg. & Cardinalium, vt obligent tanquam leges, debent publicari eodem apparatu, ibid. n.25

Declarationes Cardinalium ſunt deciſiuæ quando fiunt conſulto Papa, & inſunt in eis aliæ conditiones relatæ ibid. n.30.& 23. ad 28

Declarationibus duabus concurrentibus ſibi contrariis de eodem articulo, ſtatur vltimæ, niſi altera facta ſit conſulto Papâ, alia verò non etſi neutra tunc erit dandæ optio ibid. n.31 32 & 33

Declarationes ſunt ſuper Declarandis dubiis legum, quæ non egent publicatione, cum confirmant ius antiquum p 161. n.9. & 10. quæ ſæpè ſibi ipſis contrariæ ſunt p.162. num.12

Declarationes factæ congregationis, etſi leges, non ſunt, tamen magni ponderis ſunt, nec ab eis recedendum, niſi firmiſſimo fundamento; eſt tamen earum numerus infinitus, ibid. num.10

Declarationes factæ Congreg. & Cardinalium vtſi multum valeant ad deciſionem cauſarum, non habent vim, etiam impreſſæ, niſi concurrentibus tribus requiſitis, de quibus num.13. & 14

Declarationes Cardinalium, quando ſint tantùm doctrinales, quando verò, vt leges obligent ibid. n.13. & 16. 17.18.19.20.21. & 22

Declarationes factæ congregationis, ſunt leges deciſiuæ ſecundùm plures p.191.n.3.&8. non ſic ſecundùm alios ibid. n.9 ſed quid ibid. n.13

Declarationibus Cardinalium ſtatur poſt decretum Vrbani.VIII. p.451. num.34

Decretum.

Decretum irritans poſitum in conſtitutione generali, ſeu ſpeciali, nunquam ligat ignorantes quoad pœnam, ſed tantùm quo ad actûs nullitatem, p 85. n.36

Decretum, ſeu actus maioris partis, valet etiam, vbi intereſt ſingulis, ſi aliud reperiatur expreſſum. Et quare, p.190. num.10

Decretum Gratiani, nùm habeat vim legis, latè diſcutitur p.103. num.34. & 33. ad 45. affirmatiuè ibid n.36

Decretum Gratiani vim, & authoritatem legis non habet, niſi tantùm in his capitibus, & deciſionibus, quæ ab aliquo Pontifice fuerint Canonineatæ, vel inter decretales inuentæ, p.105. num 43

Conciliorum Prouincialium decreta, non habent legum generalium vim, & extra territorium condentium ibid. num.46

Decreta Pontificum, Epiſcopatuum, & Religionum communi nomine vocantur conſtitutiones, vti & leges nuncupantur leges municipales ciuitatum & locorum p.47. numer.8

Decreta Pontificum habent ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum p.63. n.63. & n.64

Decreta, & litteræ congregationis concilij, ſemotis litibus ſunt executioni mandandæ p.101. n.6

DD. Petrus Tapia Archiepiſcopus Hiſpalens. dum viueret magnopere pugnauit pro deſendendo Clericos à collectis Regijs ſine breui Pontificio, p.433. n.6

Decreta quædam conſilij Regis aduersùs D. Archiepiſcopum, carpit D. Chriſtophorus Moſcoſo Conſiliarius Regius, vbi docet de praxi, ad quam Archiepiſcopus compelli poſſet & non vltra ibid. n.7. & 8.

Decretum conſilij ſupremi Caſtellæ de vocando Archiepiſcopum Hiſpalenſ. ad hanc curiam intempeſtiue, & rigidè damnat D. Moſcoſo, & quare, ibid. n.9. & 10

Archiepiſcopus Hiſpalenſ. de ſuis redditibus Epiſcopalibus magna donatiua fecit Regi noſtro Philippo. IV. p 434. num.10

Conciliorum generalium Decreta inuenta in compilatione Gratiani, non ab eo compilatore, ſed à conditore eorum, habent vim legis obligandæ, p.105. n.48

Decreti Gratiani vnicuique canoni eſt danda tantùm ea fides, quæ authori eius, ibid. n.49

Gratiano referenti Papæ, ſeu Concilij authoritatem eſt credendum, donec oſtendatur exemplar in contrarium; eo quod Pontifices paſſim tribuunt hanc fidem Gratiano, ibid. num.50

Gratiani Decretum; verius eſt vt reducatur ad ſpecies ſeptem, ibid. num.51

Gratianor. & Palea qui fuerint, *remiſſiuè*, ibid. n.52

Pontificum Decreta, quando, & qualiter ſint præceptiua, expenditur vſque ad ibid. n.60. vel decretiua tantùm ibid. num.53.

Trid. Concil. ſeſſ. 23. c.4. ibid. n.54. & 55

Bulla Pij V. poſita in principio Miſſalis, ibid. num.57

Decurio.

Decurio ſiue conſiliarius poſt ingreſſum in curiam ſine licentia, ante votum præſtitum nequeunt ab eo exire alias mulctari poterunt perperam exeundo facere cum poſſint ſuo bono conſilio auertere alios à malo p.197. n.94. & 95. nec etiam cum licentia ſi ſuſpicantur aliquod graue negotium tractandum ibid. n.96.

Decurionum Maioricarum petitio, vt in ſanctæ inquiſitionis tribunali Maioricarum obſeruetur ſtylus illius Regiæ Audientiæ circa exequendas ſententias, refertur, p.559. num.40

Decuriones abſentes non citantur iuxta praxim Hiſpaniæ, *D. Fermoſin. de Leg. Eccleſ. &c.* niſi in duobus caſibus, p.194. n.60.61. & 62

Decurionatus de nouo creati renuntiabiles, qui ſolutò pretio, retinentur in ciuitate, ſubrogantur loco Annalium, p.207. n.32. & 33

Decuriones alios ſupernumerarios Rex non creat, quando ſemel ab eo creatos in ſe populus reaſſumpſit, pretio ſoluto, ibid. n.34. & 36

Princeps ſine iuſta cauſa, non poteſt aliquem beneficio priuare, quod per pecuniam fuit conſequutus, p.207. n.35

Vniuerſitas populi retrahentis, non debet præiudicari ſupra numerum Decurionatuum, quos retraxerit, n.36

Decurionatus aucti in Republica, vbi erat certus numerus aſſignatus conſumi debent, cum vacant, donec reducantur ad antiquum numerum, p.207. n 36. vbi quid concordatum in Pragmatica Ianuarij 21. lata anno 1652.

Decurionatus perpetui empti, & reaſſumpti non ideò Annales redduntur, quod conſilium loci publicæ vtilitati proſpiciendo retrahens pro tanto decreuerit, vt eſſent Annales, p.208. num.37. & 29

Decurionatus retracti à populo non inde cenſentur auferri, quod Regia Maieſtas voluiſſet addere Decurionatus renuntiabiles, ibid. num.38

Delegatus.

Delegatus, qui recipit Iuriſdictionem ſuper principali, poteſt cognoſcere an ſua ſit Iuriſdictio, p.33. n.21. & 22. poterit impetrantem reſcriptum in expenſis condemnare, t.2. p 25. num.22

Delegatus, cui facta eſt fides de falſitate reſcripti, nequit vlterius procedere in cauſa, expenditur textus no. ſter, t.2. p.34. num.24. & 25

Delegatus ad cauſam proprietatis, non cognoſcit de poſſeſſione, vel è contra, t.2. p.85. n.15

Delegati Iudices cognoſcunt, an ſua ſit Iuriſdictio t.2. p.27. num.2

Delictum.

Delictum antiquum mitiori pœna, quàm ordinaria punitur, p.132. n.7. 15. & 14. vbi expenditur, & melius, ibid. num.20

Delictum ſæpius commiſſum, poteſt mereri pœnam capitalem; etſi tantùm ſimplex, illam meretur: explica t.2. p.136. n.2. & 3

Delictum continuatum non efficit plura, ſi medio tempore præceſſit abſolutio, vel alia prouiſio, t.2. p.139. num. 51

Delictum vnum ſolet diuerſis pœnis, & ſtatutis coërceri, t.2. p.25. num.9

Delictum continuatum grauius punitur, t.2. p.130. n.44

Facinoroſus homo ex multis delictis, etiam diuerſis aggrauatur ad pœnam, t.2. ibid. num.45

Delictum reiteratum, ſæpius fit maius, t.2. ibid. n.46

Delictum pluries commiſſum tot inducit delicta, quot reiterationes, & ſic tot requiruntur pugnationes, t.2. ibid. num 47

Delictum maius abſorbet alia eiuſdem generis, quando delicta parata ſunt eodem tempore, t.2. p.140. n.58

Delicti declaratio quoties adeſt per ſententiam; eo ipſo poteſt in pœnam incurri abſque alia condemnatione, ſiue executione Iudicis, p.563. n.15. 16. & 17

Delicta ex more mitius puniebantur, quàm legibus plecti ſolerent, t.2. p.137. num.21

Delicta plura, quando dicantur ab vno commiſſa, t.2. p.139. num.52

Delicta plura, quando diuerſis puniantur pœnis, ſi pœnæ ſint reiterabiles, & compatibiles, ſecus ſi eſſet pœna mortis, t.2. p 140 num 63. & 64

Delicta ſucceſſiua magis puniuntur, quam tranſitoria: & quæ iſta dicantur, t.2. n.14. & 21

Delicta plura, vt vltimo aggrauentur, nonnulli requirunt præmiſſam accuſationem, ſeu punitionem priorum; item vt quod ſint eiuſdem territorij; ſed expende, t.2. p.136. n.6. & 13. 16. & 17

Delicta repetita, vt grauius puniantur, quid in praxi requirant t.2. p.137. n.15. & 33

Delicta plura non dicuntur patrati, cum ex vno ictu aliquis vulnera plura patitur, t.2. p.140. n.34

Delicta ſucceſſiua etiamſi plura vna puniuntur pœna, etſi commiſſa ſint ex interuallo, tomo 2. ibid. num.55

Delicta lenia ex iteratione non puniuntur grauius tomo 2. p138. num.34

Delictorum frequentia, denotat incorrigibilitatem, t.2. p.136. num.10

Delictorum grauium pœna augetur, non minimorum, t.2. p.138. num.36

Delinquens.

Delinquens, etſi pœnæ corporali non conſentiat in ipſo de-

linquendi acto ; vult tamen delinquere ; & ſe pœnæ ſubdere, p.178. n.27. & 28
Delinquens ante conſtitutionis reuocationem, non punitur legis poſtea reuocatæ pœna, ſi non impoſita ſit ipſo iure, p.153.n.9
Delinquens, & peccans, qualiter dicatur, vt naturaliter legi, & eius pœnæ obligetur ? latè p.177. num.27. *& ſeqq. vſque ad finem.*
Delinquentes, quo in ſenſu dicantur legi conſentire ? p.178. n.18
Delinquens in legem, qualiter dicatur conſentire, & pœnam legis ignoratam, p.178. n.19 vſque ad finem, & numeris ſequentibus
Delinquentis animo alienum dicitur in legis pœnam conſentire, ibid.n.20
Delinquens, etſi torquendus non ſit ex proceſſu informatiuo, benè tamen liceat in atrocioribus, ſed hoc in iudicibus ſupremis, non in aliis, p 173. n.55
Delinquere conſuetus acrius punitur ſi ſit maior 35. annorum, non è contra, t.2. p.148 n 31
Delinquere pluries dicitur in legem, qui eadem die ex interuallo facit contra eius tenorem, t.2. p.140 n.53

Demonſtratio.

Demonſtratio falſa non nocet, quando conſtat de corpore, t.1. p 44. n 8

Depoſitum.

Depoſitum, etſi ad reddendum lex obliget naturalis petenti Domino, ſed non ſi petatur ad damnum Reipublicæ eadem lege naturæ, t.2. p.145. n.34.& 38

Determinatio.

Determinatio vna pariformiter debet determinare, p 425. numero 8
D. Larrea Regius Caſtellæ Conſilij Fiſcalis impugnatur, ibid. n.10

Detrimentum

Detrimentum non dicitur eius, qui ſecundario læditur p.489. n.33

Deſcendentes.

Deſcendentes, & tranſuerſales, poſſunt, finitâ lineâ, petere renouationem inueſtituræ feudi, ſeu emphiteuſis conceſſæ, p.374. n.1

Deſtrictus.

Deſtrictus venit ciuitatis appellatione, tomo 2. p.85. num.8. & 11
Deſtrictus non probatur per teſtes, qui ignorat iter, nec ſi deponat teſtis de publica voce, & fama, tomo 1. p.85. num 12
Menſuratio non admittitur ad probandum, quod locus eſt in Deſtrictu, t.2. ibid n 13
Deſtrictuales non veniunt appellatione oppidorum, tom.1. p.85. num 14

Deus.

Deus qualiter velit omnes homines ſaluos fieri. p 12. numer. 12. & 13
Deum tentare videtur qui in loco contagioſo habitare conatur. Commercium cum infectis prohibetur, p.395 n 60

Dictamen.

Dictamen rationis eſt vnum apud omnes, & ſi non ſit quoad vſum, & cognitionem, p.54.n.30

Dictio.

Dictio *penitus* totum excludit, & ad quæ ſe extendat, t.2. p.27. n.6 7.8 9.10. & 11
Dictio *ſeu*, nùm ſit disiunctiua, aut copulatiua: vbi de dictione, *vel & ſiue*, t 2. p.22. n.8
Dictio *alius* quid ſibi velit, nùm vniuerſalitatem, tom 2. p 28 n 11. & 12
Dictio libere excludit omne impedimentum, & omnem alterius requiſitionem, p.374.n.2
Dictiones ſunt interpretandæ iuxta ſenſum, quo ſunt receptæ in prouincia. t.2. p.77. n.5

Dictum.

Iob dictum ibi, *qui præcipit ſoli, & non oritur, qui claudit ſtellas, quaſi ſub ſignaculo.* Quid ſibi velit. p.421. numero 10
Sanctorum dicta, deficiente iure canonico, ſunt obſeruanda in materia ſpirituali, & non ius ciuile, ſecus in temporalibus, vt circa teſtamenta, hæreditates p.127.n 24

Diæta.

Diæta quas leucas comprehendat remiſſiuè, t.2.p.77. n.2
Diætæ qualiter dentur Iudicibus priuilegiatis ad exercendam Iuriſdictionem contra priuilegiatos remiſſiuè, t.2. ibid. num. 3
Diæta intelligitur ſecundùm locorum conſuetudinem, t.2. ibid. num.4

Diffidare.

Diffidans, & diffidatus per Concilium Trid. ſunt excommunicati, & lege Regia alijs puniuntur pœnis p.541. n.93. & 95. & n 100
Diffidantes, & Diffidati, & eorum filij ſunt infames in Regno Franciæ, ibid. n.94.& 107
Diffidationis crimen non eſt proditorium ; non enim fit dolosè, & incautè, ibid. n.96.97. & 100
Occidens alium in rixa, & Paleſtra, & in Diffidatione aſſignata, gaudet immunitate Eccleſiaſtica confugiens ad Eccleſiam, p.542. n.98. & 99. & practicatum in Cancellaria Pintiana, n.102
Diffidantes non dicuntur proditorij, eo quod lege Regiâ puniantur eiſdem pœnis ; non enim iſti dicuntur aleuoſi, ibid. n.100. 101.102. & 104
Diffidationes, qualiter hodie fiunt, & olim fierent, ibid. num. 101
Aleuoſum quem eſſe, aut pœnâ aleuoſiæ puniri differunt, vti iudicatum fuit in Regia Cancellaria anno. 1578. in Diffidatione D. Didaci Ramirez, & D. Beltram. de Guebara, ibid. n.102.
Diffidatus aggreſſus occidens ex vi naturalis legis non eſt in culpa, p.542. num. 108
Diffidati, D. Gomez cauſa remiſſa fuit per Regem noſtrum Philippum IV. anno. 1661. ad inquiſitores terminandam, ibid. n. 109

Dignitas.

Dignitas Eccleſiaſtica dignoſcitur ex conſuetudine, vel conſtitutione Eccleſiæ, ſic vt prima Dignitas ſic cognoſcatur, etſi aliter fuerit de iure p.127. n.2
Dignitas noua, vt de nouo in Eccleſia erectur, quid conſiderandum remiſſiuè, ibid n.3
Dignitas quæ erigitur in Epiſcopatu de licentia Papæ debet erigi ſine præiudicio aliorum & ſaluis fauorabilibus & rationabilibus conſuetudinibus, t.2 p.127. n.1.
Dignitas Eccleſiaſtica poſſidens, etſi ex titulo, inualidè nequit compelli ad ſolutionem Canonis per laicum, p.458. num.61
Dignitas non in genere, ſed in ſpecie eſt exprimenda in reſcripto, t.2. p 25. num.2

Dilectio.

Dilectio Dei in viuente habet ſpem fruitionis ipſius, cuius præceptum eſt eiuſdem rationis, ac pœnitentiæ, p 13 num.19. & 31

Diœceſis.

Diœceſis appellatione in materia fauorabili comprehenditur ciuitas, ſecus in odioſis, t.2, p.84. n.2

Diſmembratio.

Diſmembratio beneficiorum quando fiat ? *remiſſiuè*, p.581. num.28. in fine.

Diſpenſatio.

Diſpenſatio ſecunda, cenſetur ſubreptitia etiam conceſſa ſub ampliori forma ſi mentionem non facit de prima limitate conceſſa, t.2. p.17. n.31. & 32
Diſpenſatio poſterior abſolutè conceſſa, ſubreptitia cenſetur, non faciens mentionem de prima, etiam conceſſa cum quadam moderatione, & eſt verum etiam in diſpenſationibus conceſſis ab inferioribus, t.2. p.15. n.7 & 13
Diſpenſatio narrata ſola affinitate, quando adeſt publica honeſtas, num valeat : quid quando adeſt vnum impedimentum cum ſolo alio dirimente, t.2. p.66.n.31. & 32
Virtus vnita fortior eſt ipſa diſperſa, t 2. p 66 n.33
Diſpenſatio vna pro vno ſolo impedimento, non eſt irrita, ac ſubreptiua, ſi alia non exprimantur ; quæ tamen aliis Diſpenſationibus tolluntur, t 2 p.66.n.34.& *num ſequent.*
Diſpenſatio impetrata ex falſa cauſa narrata initi matrimonij, inter conſanguineos valet dum non ſit conſummatum, t.2. p 65. num.23
Diſpenſatio in vno vinculo abſque mentione alterius, reddit irritam diſpenſationem ſecundùm aliquos, ſecus ſecundùm alios t.2. ibid. n.26. & 34
Narranda ſunt omnia in diſpenſatione, ne vitium notetur, t 2. ibid num.27
Diſpenſatio in voto non nubendi, & non ordinandi impetrata ab Epiſcopo allegata falſa vehementis periculi incontinentiæ, eſt ſubreptitia, t.2. p.46. num. 42
Diſpenſatio non irritatur, eo quod erretur in nomine Diœceſis: & de ratione, t.2. p.83. n. 1. & 3 ſed contra n.4
Diſpenſatio ad matrimonium in dubio eſt valida p.60.n.12. licet, n.19. & 20. alij contra teneant, quorum fundamenta reſpondentur, ibid n.22.23. & 24
Diſpenſatio Monacho conceſſa ad viuendum extra clauſtra valet, ſub narratiua morbi, & neceſſitatis maris, t.2. p.46. num 17
Diſpenſatio corruit ſi falſa ſit vna ex cauſis narratis integrantibus, quarum quælibet per ſe non ſufficit ad eam concedendam aliter quando vera eſt ea, quæ per ſe ſufficit, t.2. p.45. n.30. & 31. & n.32

Google

Diſpenſatio in qua nomen ponitur demonſtratiuè, ſeu taxatiuè differt inter ſe & in quo.t.2.num.15.& 16

Narratiua nominis in quibus intelligatur facta ad reſcripta, ſeu Diſpenſationes conſequendas demonſtratiuè, ſeu taxatiuè.tom.2.p.45.num.17.18.& 19.intellige.ibid.num.20

Diſpenſatio ex falſo nomine expreſſo, ſi conſtat de perſona,non vitietur etiam in Sacramentorum collatione. t.2 p. 84 num.7

Diſpenſandi facultas eſt latè interpretanda intra caſus adaptabile ei, & dum non ſit in alterius præiudicium. to.2 p 63. n.1

Diſpenſatio non extenditur de caſu ad caſum non comprehenſum ſublata verborum ſignificatione.tom.2.ibid num.2

Diſpenſationis facultas ad vota non extenditur ad iuramenta homini præſtita, ſecus ſi Deo.tomo 2 ibid.numero 3.& 6

Diſpenſatio eſt odioſa, & ſtricti iuris, quæ ad ſeparabilia non extenditur.t.2 ibid.num.4

Diſpenſatio ſecunda cenſetur ſubreptitia,non faciens mentionem de prima moderata ex motu proprio. t.2.pag 16 num.17.& 18. quando limitatio apponitur de ſtylo curiæ,à num.19

Diſpenſatio ſecunda ad matrimonium valida eſt, non faciens mentionem de prima limitationibus ſolitis appoſl de ſtylo.t.2 ibid.num 20

Diſpenſatio poſterior facta ex noua cauſa, valet etiam ſi de prima mentionem non faciat.to.2.ibid.num.21

Diſpenſatio ſecunda non cenſetur ſubreptitia, non faciens mentionem de prima, quando vtriuſque diſſonantia, eſt ſuper rebus diuerſis.to.2.ibid.n.22.23.& 24

Diſpenſatio poſterior ad augendam priorem,non valet,ſed prima.to.2 p.19 n.13.15 & 16

Diſpenſatio non extenditur ad caſum maiorem t.2.pag 49 num.18

Diſpenſatio vinculi ſub dubio propoſiti, vt v.g. an votum emiſerit,num valeat: diſtingue. tomo 2. pag.60. numero 25. & 26

Diſpenſatio voti caſtitatis, ac peregrinationis Hieroſolymitanæ. allegata falſa cauſa circa alterum, valet; ſecus ſi fieret duplicis impedimenti ad matrimonium. tom. 2 pag.56.n.45

Diſpenſatio à Pontifice conceſſa ſignata, valet in foro conſcientiæ, non æquè in foro externo. tom.2. pag. 15 num 16.17.& 18

Natalium Diſpenſatio in Conſanguinitate, non deſiderat vt fiat mentio primæ in ordine ſacro. tom.2.pag.15. numero 12

Diſpenſatio amplius conceſſa ex motu proprio, & ex certa ſcientia, eſt etiam ſubreptitia, non facta mentione prioris ſtrictioris. t.2 ibid.n.14

Diſpenſatio habetur ſubreptitia, ſi deficiat cauſa, quæ habetur pro finali. t.2.p 76.n.4

Diſpenſationum omnium conceſſarum, aut concedendarum à Papa, vel Regibus hic in tit. noſtro congruè, & plenè tractari poterat, & quare? t.2.p.9 n.1. & 2

Diſpenſare nequit Epiſcopus in Lege Pontificia contra Baſilium, quare? to.2 p.9 n.3. & 4. ſed poteſt abſoluere pag.10 num.5

Diſpenſare nequit inferior in lege Superioris. tom.2. p.10 num.6

Diſpenſare nequit Epiſcopus in ſuis iuratis conſtitutionibus. tom 2 p.30.num.4

Diſpoſitio.

Diſpoſitio omnis quantumuis generalis ſemper recipit limitationem de habili.& idoneo. p 375.num.20

Diſpoſitio vltima quando deroget priori? pag. 382. n. 30 & ſequentibus.

Vltima derogant prioribus, niſi priora ſint iurata, nempè, vt quoties actus iure validus eſt, & fieri poſſit, ſicque eius valor pendet ab agentis voluntate,adhuc valeat, licet ſit contra prius iuramentum. ibid.

Diſputatio.

Diſputatio cum infidelibus non licet, nec cum fidelibus, quando naſceretur ex dubio, quòd diſputans haberet de rebus fidei.p 24.n.24

Infidelis Diſputans, vt magis inſtructus addiſcat fidem, non damnatur. ibid num.25 & 26. vbi explicatur.ibid.

Diſputatio de fide triplici capite eſt illicita, ex parte diſputantium, audientium, & ex fine. ibid.num.17

Diſputare cum hæreticis, qui ſunt erroris Magiſtri, non licet quia ſunt obſtinati in cauſis fidei, cuius pœna eſt arbitraria iuxta qualitatem perſonæ diſputantis, & cum qua diſputatur. p 23.n.2

Diſputare de fide, & ſi liceat viris Doctis, ſolet tamen eſſe peccatum, vt ſi fiat cum pertinaci, vel ſi timeatur aliqua perueſio, vel ſi fiat à parum docto, vel à dubitante de fide.p.24.n.15.16.17.18.& 19

Fides Catholica eſt certiſſima; & ideo non licet de ea Diſputare. p.24.num.20

Diſputare propriè ſumitur pro diſcutere in vtramque partem. Eſt enim diſputatio venenum veritatis, & de re dubia. p.24.n.21.& 22

Diſputans de fide poteſt ab inquiſitoribus puniri, ſi diſputat contra prohibitionem ibid.n.23

Diſſenſus.

Diſſenſus vnus impedit ſeruitutem conſtitui, vel aliud ius acquiri, cùm res tangit omnes, & ſupra. p.198.num.1.& num.7

Diſtributio.

Diſtributiones quotidianas lucrari non poſſunt de communi maſſa Capituli Canonici nouæ fundationis, quando numerus Canonicorum augetur, ſi tales admittantur ab antiquis cum proteſtatione, & ſine præiudicio ſuorum iurium. p.214.n.47

Diuturnitas.

Diuturnitas eſt, vel decem annorum, vel ſaltem annorum octo.p.134 n.35

Diuturnitas temporis minuit pœnam delinquentis, etiam proceſſati, & accuſati, & magis illius, qui fuit in carceribus,ſeu exul à patria to.2.p.133.num.27.& 28. non ſic ſi condemnatus fuerit. num.29

Diuturnitas temporis minuit pœnam in delictis, lenibus, & poteſt prodeſſe in atrocioribus ad gratiam Principis, ſeu commutationem & qualiter.tom.2.pag.133 n.24. & 25. & minuit etiam in grauioribus,ibid num.26

Diuturnitas temporis non minuit peccatum, ſed auget. p 132.tom.2

Doctor.

Doctor legens non tenetur docere legem, quæ non obligat Prouincialem.p.73.num.18

Dolus.

Dolus, & malitia conſiſtit in animo, probaturque indiciis, & coniecturis, & iudicialibus præſumptionibus. tom.2 pag.59.n.7.& 8

Dolus an interuenerit, Iudex arbitrabitur, cum impetrans dixerit falſum in proprio facto, vel longinquo tempore geſtum.t.2.ibid.num 9

Dolus ſecundùm aliquos potius præſumitur in litteris gratiæ, quàm iuſtitiæ,& de ratione differentiæ.t.2.ibid.n.10 11.& 12. & quod æqualiter in vtriſque procedat. ibid. num.13

Dolus dans cauſam contractui,ipſum vitiat. tom 2.pag.52 num.6

Dolus præcipuus dicitur,cum aduerſus Principem committitur in impetratione reſcripti. tom.2.p.31.num.5

Quæſtiones nonnullæ hic aſſignantur ibid.num.6

Dolum allegans contra reſcriptum, debet illum probare. tom 2. pag.59. num.2

Dolus, vel calumnia, non debet præſumi, nec dolus in ſubreptione reſcripti.to.2.ibid.num.3.& 4

Domicilium.

Domicilium nequit concedi in locis Italiæ Hæreticis à principibus Catholicis laicis.ibid num 30

Lex fieri nequit ab Imperatore, per quam qui miles eſt nequeat fieri Religioſus, vel ordinari p.464.n.31.& 32

Dominus.

Dominus laicus, ſicut tenetur ad pœnam; ita & ad fideiuſſionem præſtandam de ſoluendo gabellam vini venditi p.497.num.2

Domini populorum, ſicut populi, & ciuitates poſſunt facere annalia, mandata, ſeu ſtatuta ad regimen vicinorum, & ſuper comeſtibilibus aſſignando pretia ſuper repartitione aquarum ad rigandum, & ſuper taxa ſalarij famulorum,& ſuper aliis rebus.p.90 n 39

Domini habentes iuriſdictionem ſeu principem ſibi ipſis ſuperiorem, nequeunt ſubditos iure communi cogere, quod ad Domini molendina, triticum molendum deferant,& non ad alia,nec id ſtatuto præcipere.p.186

Dominium.

Dominium vtile non poteſt diuerſimodè conſiderari reſpectu Eccleſiæ & laici, cum ſemper remaneat annexum cum directo; ſic vt nec per an ceſſionem factam laico, actualiter ſeparetur à directo, niſi per fictionem quandam intellectus.p.369.

Dominium vtile eſt vna, & eadem res cum dominio directo illud ſequens inhærens illi inſeparabiliter. pag.493. numero 25.& 27

Dominus vtilis Dominij rei Eccleſiaſticæ, non tenetur ſtatuto laico de gabellis præſtandis. pagina 493. numero 26

Dominium, & poſſeſſio quid, & quæ differentia inter vtrumque remiſſiuè. tom. 2. p. 122. num. 7

Dominium tranſit abſque traditione ex pacto, *l. quoties cod. de donat.* to. 2 pag. 122. num 15

Dominium, & poſſeſſio, quando ex titulo contractæ ſocietatis abſque traditione acquirantur. tom. 2. pag. 123. numero 26

Dominium tranſit in Eccleſiam tectâ viâ de rebus ſibi relictis. p. 263. num. 32

Dominium transfertur abſque noua traditione ex pacto addictionis in diem, vel legis commiſſoriæ, ſed non ex pacto retrouendendi: & quæ iſta ſint pacta remiſſiuè? tom. 2. pag. 122. num. 18

Dominium vtile, ex quo non eſt in Eccleſia, ſed in laico inueſtito, fit vt laicus ſit competens; cognoſcit enim laicus ratione feudi. p. 367 num. 1. 2. & 3. Quid quando eſt Eccleſiæ p. 368. à num. 4. explicatur. p. 369 num. 16 17. 18 & 19. & 20

Dominij tranſlatio, fienda ſoluto matrimonio, non requirit alium aſſenſum Domini, quàm adhibitum in datione rei feudalis in dotem p 20 num. 9

Publiciana in quaſi Dominio, quando transferat poſſeſſionem. p. 123. num. 36

Dominium transfertur rei, ſoluto pretio, ſeu habita fide de eo: quid in permutatione? to 2. ibid n. 37 & 38

Dominium rei alienæ legatæ non transfertur in legatarium. to. 2. ibid num 39

Eccleſia quantumvis ad acquirendum ſine traditione ſit priuilegiata, ſed non ſic improbando Dominio. tomo 2 ibid. num. 40

Donatio.

Donatio facta à Parentibus omnium bonorum alicui filio (vtpote Clerico) imputabitur iure Regio, ſed quatenus dicitur. pag. 236. n. 21. 12. & 13

Donatio tertio facta abſque traditione, non valeat. tom. 2 pag. 122. num. 14

Donatio facta Clerico in fraudem creditorum, quando dicatur nulla, vel non p. 493. num. 22

Donatio, ac gratia à Principe conceſſa exigunt eandem libertatem. p. 40. num 59

Donatio procedens ex cauſa impulſiua, non eſt irrita, niſi quando contingit ex cauſa finali. to. 2. ibid. num. 60

Donatio inter viuos facta per Epiſcopum intra viginti dies ante eius obitum eſt valida in foro conſcientiæ. Et ſi per regulam Cancellariæ de viginti in foro exteriori ſit nulla. pag. 102. num 2 & 3

Donationis cauſa formalis conſiſtit in traditione. tomo 2 pag. 145. num. 13

Donatiuum.

Donatiua, quæ fiunt in Parlamento, debent eſſe in tanta quantitate, vt poſſint vniuerſitates ea ſoluere: vbi quæ debeant aduertere Conſiliarij donantes. p 194. n. 69. & 70

Donatiuum in Parlamento decretum pro cuſtodia tritium, & pontium, non obligat Eccleſiaſticos virtute ſua. p. 272 num 13

Donatarius.

Donatarius tenetur alere donatorem, quando in donatione talis obligatio inſcribitur, aliàs donatio renettitur. pagina 356. num. 12

Dux.

Dux Sabaudiæ Carolus Emanuel tempore belli habuit ab Eccleſiaſticis ſubſidia certo modo ex breui Pontificio. pag. 285 num 26

Dux in bello poteſt præcipere militi, vt faciat vulgò, *centinela* cum periculo vitæ. p. 123. num 18

Saxoniæ Dux Decreta Patrum, & ſanctiſſimos Canones igne non dubitauit publicè concremare. pag. 63. n. 61

E

Ebrietas.

EBrietatis peccato, nullus punitur in Germania. tom. 2 p. 132. num. 20

Eccleſia

Eccleſia habet priuilegium vendendi ſua, cui voluerit. p. 484. n. 20

Eccleſia non poteſt facere, vt propoſitio in ſe vera, modo ſit falſa, vel è contrà p. 35. num. 47

Eccleſia Catholica Romana, qualiter diſpoſuerit ſcripturas recipi Diuinas. ibid n 48

Libri qui recepti fuerint in Eccleſia? Et quæ Opuſcula ſanctorum? *remiſſiuè.* pag. 35. num. 49

Eccleſia Romana eſt aliarum mater, & Magiſtra, primatum ſuper aliis tenens non ab Apoſtolis, & Conciliis, ſed à Chriſto. pag. 43. num. 1. 2 & 3. & eſt aliarum caput. ibid num. 4

Eccleſiæ authoritas potiſſimùm eſt accipienda in his, quæ ad fidem, & Religionem pertinent. ibid. n. 5

Eccleſia habens Dei Spiritum, nequit errare in Diuinis teſtimonijs interpretandis. ibid. n. 6

Eccleſiæ authoritas eſt primum principium rerum ad fidem pertinentium, vt traditiones vniuerſalis Eccleſiæ. ibid. num. 7

Eccleſia numerata, & receptitia, differt in eo, quod numerata dicitur, vbi eſt conſtitutus Canonicorum numerus certus. Receptitia, quando ille numerus certus deficit. pag. 213. num. 33

Eccleſia, quæ acquiſiuit vtile Dominium rei feudalis, ſi vult illud in aliquem transferre, non poterit alienatio fieri ſine aſſenſu directi Domini ipſius feudi. pag. 371 num. 40

Eccleſia habet facultatem, vt poſſit contrahere cum laicis. pag. 435. num. 3

Bona Eccleſiæ conceſſa cenſentur pura, & ſine vlla conditione, & irreuocabiliter. pag 462. num 7

Eccleſia habet ius acquiſitum in bonis, redditibus, & aliis temporalibus conceſſit à laicis Principibus. ibid. numero 8

Principes ſæculares nequeunt diſponere de bonis temporalibus donatis Eccleſiæ quantumvis ea incipiant eſſe nociua Reipublicæ ſine beneplacito Papæ. ibid. n. 9

Hæretici paciſcentes cum Principibus laicis ſuper libertate conſcientiæ, intendunt extinguere bona Eccleſiæ, & Epiſcopatuum. ibid. num. 10

Beneficia Eccleſiaſtica nequeunt extingui à Principibus laicis. ibid. num. 11

Aurea argentea Eccleſiis quando belli neceſſitate queant Reges aſſumere. pag. 435. & pag. 436. numero 22. 24 23 & 26

Eccleſia Catholica fundata eſt in Scripturis ſacris, & Canonicis, & ad quid? p. 110. num. 1. & 2. quæ vna fuit in vtroque teſtamento ibid. n 5

Catholica Eccleſia dicitur, vt vniuerſalis, quòd protendit palmites ſuos in quælibet loca, & tempora, continuat ſub vno Duce inuiſibili Deo in Vnitate fidei, & Religionis, ac de aliis epithetis. ibid. num. 3. & 4. & quia vbique dicitur vna ſuper omnia. p. 41. num. 6

Eccleſia conſideranda eſt, vt complectitur omnes, qui habent communionem fidei, & doctrinæ, vbi Chriſtus præcipit de audienda Eccleſia, vel Patres poſt Apoſtolos, &c. quæ oportet eſſe cognoſcibilis, & à Deo viſibilis. p. 411. n 7. & 8

Mali in Eccleſia Dei ſunt, non ſecus, quàm Palea in fromento. ibid. n. 9

Peccatores, & iuſti ad Eccleſiam, eiuſque vnionem, quæ fide conſtat, pertinent, expenditur *ex Trid.* ibid. num. 10 & 11

Eccleſia quæ dicitur Cathedralis, ſeu Matrix? *remiſſiuè.* ibid num. 12

Eccleſia in requirendis patitur etiam damnum. pag 263 num. 36

Amortizationis lege inter immobilia, quæ prohibentur transferri in Eccleſias, ſiue Eccleſiaſticos ſunt, & numerantur redditus. p. 264. num. 37. & 39. quod non procedit in redimibilibus. ibid. num. 38

Scripturæ quæ ſint Canonicæ, & authenticæ, pendet declarandum ab authoritate Eccleſiæ pag. 35. n. 41

Eccleſia non poteſt dare authoritatem, & vires diuinæ Scripturæ, ei quæ diuina non eſt. pag. 35. num. 42

Scripturæ ſacræ ſolent eſſe interpretationes plures, quarum neutra eſt hæretica, donec Eccleſia definiat. pag. 35. numero 43

Abbas Ioachim excuſatus fuit ab hæreſi in textu noſtro; & quare? p. 35. num. 44

Hæretica multa cenſentur, quæ hoc nomine minimè notabantur. p. 35. n. 45

Errores plures Lactantij, & Origenis, & aliorum, qua ratione excuſentur ab hæreſi? pag. 35. num. 46

Opiniones plures eſſe ſolent ſacræ Scripturæ, quarum nulla hæretica eſt, donec Eccleſia Diuino auxilio contrariam ex reconditis ſacræ Scripturæ ſenſibus probauerit. pag. 42. num. 7. Et quare? ibid. num. 8

Hæretici quare non dicantur, qui ante definitionem Eccleſiæ dixerunt aliquam aſſertionem fidei contrariam. ibid. n. 8 & 9

Eccleſia poteſt declarare dubias opiniones, & aliquam eſſe Catholicam aſſertionem, & pronunciare eam ad fidem pertinere. ibid. num. 9

Toletana Eccleſia mandata reſtitui pro millonibus ante ſolutis, tum *en 14. quentos de marauedis* contra Regios Miniſtros exactores, tum *en Cinco quentos* contra illam ciuitatem per conſilium Caſtellæ non obſtante contradictione

Digitized by Google

diction fiſcalis, in effecta non potuit recuperare eam marapetinorum quantitatem. p.302

Eccleſia habet priuilegium conueniendi nonum aut antiquum prædij poſſeſſorem. p.419.n.65

Eccleſiæ, & perſonæ Eccleſiaſticæ contribuere nunquam tenentur, niſi quoties non ſuppetunt facultatibus laicorum, quoties mixturatim occurreret vtilitas, & neceſſitas communis ipſis, & laicis; & tunc non lege, ſiue ſtatuto, aut mandato laico, & etiam, ſi damnum competeret ſolùm Eccleſiaſticis.p.275.n.33.& 34

Rector Eccleſiæ moderons nec ea eo quod ipſe & anteceſſor ſoluerit collectas, lædit Eccleſiæ immunitatem ſibi competentem ab oneribus. p.314

Eccleſia non dicitur tributaria, niſi quando reuera, & ipſo facto debita eſt ſolutio ſuis ſingulis temporibus,& contributio.ibid.n.20

Eccleſia tota dicitur vnum corpus myſticum per ſimilitudinem, ad naturale corpus hominis. pag.37.num.10

Romanæ Eccleſiæ Praxis perpetua eſt, vt leges ad libertatem Eccleſiaſticam pertinentes ferantur abſolutè independentes à populi acceptatione; imò potiùs quotannis damnat attentatum in contrarium per laicos Miniſtros. pag.336.num.22

Eccleſia non ea eo, quòd faciat æſtimum tenetur ad collectas, ſiue in vim ſui conſensûs, ſiue iuriſdictionis laicorum ſine Papæ conſenſu.p.324.num.22

Bona Eccleſiæ, quæ à laicis poſſidentur, non ſubſunt Principi, quoad directum Dominium.pag.255.num 30

Eccleſia quomodolibet lædatur, ſiue in minimo,ſiue in maximo, directè, indirectè,primariò, ſiue ſecundariò, nullo modo ſuſtinebitur laicorum ſtatutum. p.255 num.51

Eccleſia habet aurum, vt eroget publicis neceſſitatibus. p.392 num.11

Executores priuatorum non debent habitare in Domibus Eccleſiarum,ſicut comeſtabuli & gentes armorum.p.391 num.4

Prouiſionati non debent poni in Eccleſiis,nec in Domibus earum. ibid.dict.n.4

Hoſpitium in Domibus Eccleſiarum non eſt permittendum, qualibet conſuetudine non obſtante.ibid.num.5

Eccleſia libera eſt, & mater libertatis, & ſic eius Miniſtri debent eſſe liberi. pag.393.n.36

Eccleſia cur tamen hæreticis ſemel indulgeat, cum dixerit Chriſtus: *dimittendum eſſe petenti veniam ſeptuagies ſepties.* p.39 n.30

Oeconomus Eccleſiæ debet eſſe Clericus. tom.2.pag.72. num.10

Eccleſia eſt Regnum ſpirituale ampliſſimum per omnes Orbis partes diffuſum excedens latitudinem imperij Romani ſine comparatione. p.79.n 19

Romana Eccleſia omnium mater remiſſiuè. tomo 2.pag 12 num.5

Eccleſia tenetur ad collectas ratione, pacto, vel conditione adiecta in legato, ſiue contractu bonorum, quibus aliàs non teneretur.num.55

Eccleſia Romana eſt refugium omnium oppreſſorum fidelium Chriſtianorum p 398.num.53

Eccleſiæ vnitatem qui tractent, ac ſuffragiorum communionem ex tractu noſtro. p.40.num.5.6 & 7

Eccleſiaſticus.

Eccleſiaſtici ſæpius in Regno noſtro, & Franciæ, Angliæ, & aliis in prouinciis Compulſi fuerunt, ſicut laici ad contribuendum ſine aſſenſu Pontificis, breuique eius Apoſtolico, vbi referunt, quod in ſeptem caſibus tenentur contribuere Eccleſiaſtici. Quid dicendum infrà? p.304.n.24 & 26

Eccleſiaſtici à natura ipſa, & inſimul de iure Diuino, humano, Regio & ex aliis, ſunt immunes, & exempti à tributis, & à iuriſdictione laica, tam in perſonis, quàm in bonis; & ſi tributa Regi debeantur à natura. p.303 num.25

Eccleſiaſtici habent ius ad emendum victualia vbi libet abſque gabella. p.297.n.59

Eccleſiaſtici, qui intrant in comitiis in capitulo, ſeu Parlamento, non tenentur ad donatiuum ſtatuto, ſeu decreto vllo capituli laicorum, niſi ſponte afferant; vbi *de ſiſſa*, ad quam tenentur.p.274 num.19

Eccleſiaſtici non tenentur recipere hoſpites, & milites in eorum Domibus, aut Monaſteriis vigore ordinum laicorum, ſiue tempore neceſſitatis, belli, ſiue aduentus Principis, etiam ſtante maxima, & grauiſſima neceſſitate ex mandato Principis, aut iudicis laici pag 390 num.1

Eccleſiaſtici habentes feudum ab Imperatore, vel Rege, ipſis ſubiiciuntur in pertinentibus ad feudum. Et quare? p 304.n.15.& 16

Eccleſiaſtici num contribuere teneantur de fructibus plus venditis occaſione tributi laicis impoſiti, quàm aliàs venderentur, latè, diſcutitur ex dictis.pag.304. num.28 & 29

Eccleſiaſtici ratione feudorum tenentur præſtare auxilia Principi in ordine ad Bellum p.495.num.14

Eccleſiaſtici quando ad onera imponenda teneantur, ſicut ad impoſita antequam ad illos res perueniſſet. p.496 num.16

Eccleſiaſtici ad ſolutionem gabellarum ex ſola conceſſione Brachij ſæcularis ſine aſſenſu Pontificio non tenentur.pag.507.num.6.& 11

Eccleſiaſticus ſtatuto ſuper incendiis, & paſcuis, ac ſaurtabilibus,quando teneatur ibid.num.7

Eccleſiaſtici litigantes in foro ſæculari, non poſſunt appellare, niſi in caſibus à iure permiſſis.pag.379.num.3

Inſtantiæ modus præſcriptus de iure ciuili, num ſit ſeruandus in foro Eccleſiaſtico *remiſſiuè.* ibid.n.6 7.& 8

Sexennij vltimi breui finito iam ſine nouo breui, non potuit exigi ab Eccleſiaſticis collecta.pag 435.num.16

Capi poteſt à laico Eccleſiaſticus repertus in flaganti delicto. Quia de reperto cum armis, & nocte illicitè?

Exhortatio ſupplex præ legiſlatoribus ſtatuentibus circa res Eccleſiaſticorum p.511.n.60

Saluum conductum petens Eccleſiaſticus à laico ſine grauiſſima cauſa, peccat mortaliter.p.482.num 1 & 5

Renunciare nequit Eccleſiaſticus priuilegio ſui fori, & ſi inde aliquod patiatur damnum de ratione. ibid. num. 2 3. & 4

Index ſæcularis ſaluum conductum concedens Eccleſiaſtico,peccat mortaliter.ibid.num 3

Iuriſdictio non minus exercetur à laico in Eccleſiaſticum ligando per Bannum, quàm ſoluendo per ſaluum conductum, & vtroque violatur iuriſdictio Eccleſiaſtica. ibid. num. 5

Edictum.

Edictum de alienatione iudicij mutandi cauſa, non habet locum ſi alienatio fiat in Clericum ſiue inter viuos, ſiue in vltima voluntate.p.380.num.15

Edictum Caroli V. de armis, loquens de Clericis in minoribus, qui poſtquam declinarunt forum laici, nequeunt armis vti, etiam laicis permiſſis.pag.381.num.23

Edictum de poſtulando à fœminis in iudicio, à qua cauſa prouenit.to.2.pag.38.n.38

Edicta monentia ad comparendum quemcunque coram iudice ſæculari, ſi ſua putauerit intereſſe, nullo modo obligant Eccleſiaſticos; quia iuriſdictio laicorum non eſt poſſibilis in clericos, niſi iſti ſint rei voluntarij. p.241.n.13.& 14

Edicta generalia laicorum, etiam citando non afficiunt Eccleſiaſticos, nec ad comparendum. Et quare? p 381.n 30 & 31

Edictales citationes ſunt à iure communi exorbitantes, quæ nec fieri poſſunt in principio cauſæ, nec comprehendere Clericos.ibid.n.31

Exire.

Exiens à loco, vbi ieiunatur, & accedit ad locum, vbi carnes eduntur, poteſt de eis Cœnare, etſi tota die ieiunaſſet; & ſic è contra. p.106.num.48 & 49

Electio.

Electio irrita eſt ſi fiat cum inhabilitate actiuè eligendi, aut paſſiuæ electionis.p.568 n.27

Electio ad beneficia,& Canonicatus,quæ eſt res ardua,valet facta à maiori parte capituli.p.289.num.15

Elector.

Electores poſſunt horâ ſolitâ facere electionem de mane ſine illis,qui aſſignatâ die citati non comparuerunt;dummodo non ſint plures abſentes, quàm præſentes; tunc enim præſentes tenentur vocatos ſpectare ad finem termini dati ad eligendum p.193 num.55

Electoribus paratis facere electionem de indigno, licet pecuniam dare,ne id faciant. p.487.num.5

Electus.

Electus in Epiſcopum ſi non conſecretur intra tres menſes, eſt priuatus Epiſcopatu. Quare? p.570.num.9.10 & 11. Vbi num ſequiratur ſententia.

Electus nequit adminiſtrare, non habita confirmatione, nec electus in Epiſcopum, dum litteræ expeditæ non ſunt, remiſſiuè. tom.2 p.128.num.2

Eligere.

Eligere minor pars poteſt, quando maior pars reſpondiſſet ſe nolle venire, nec eligere, nec electioni intereſſe, imo, & vnus ſolus, aut pauciores, non ſpectatis abſentibus, ſi finis termini immineret p.193.num.58

Eleemoſyna.

Eleemoſyna ſingulis annis facienda Eccleſiæ, nequit per

ſtatutum laici reuocari, cum ſit contra libertatem Eccleſiæ p. 146 num 28 & 32

Non eſt facienda Eleemoſyna cum iacturaaliena ; ſiquidem eſſet victimare filium in conſpectu Patris. p.370.numero 27

Emphytheuta.

Emphytheuta Eccleſiæ poterit collectari , quando ſcilicet illi , ſeu colono Eccleſiæ in caſu publicæ neceſſitatis vt belli , peſtis , refectionis pontium & ſimilium vbi non ſine difficultate.p.255.n.32

Emphytheuta Eccleſiæ non tenetur ad collectam communem, quamuis emphytheuta laici teneretur fallit in cenſu redimili.pag.485.n.35 & 36

Emphytheuta generaliter tenetur ad collectas : nam onus impoſitum perſonæ pro rebus , inſpicitur perſona , cui imponitur ; & quia huiuſmodi collectæ , ſunt impoſitæ poſſeſſoribus.p.254 num.20.21.& 22. & quia habet vtile Dominium. ibid.n 23

Emphytheuta Eccleſiæ collectari nequit à Principe laico, quia nec fiſci emphytheuta tenetur ad collectas ; quia grauaretur onere laudemij , & Canonici annui ; imò & dupliçi collecta in comportabili p.254 num.27.28.& 29 fallit n.32

Emphytheuta non ſoluens non cadit ipſo facto , vbi quod ſolus Prælatus recipiendo penſionem , remittat caducitatem. p.263.n.27

Emphytheuta gaudet priuilegio Domini directi, pag. 258 num 33 & 34. ſic vt non teneatur ad tributa, vt de facto pluries pro collegio maiori compluti definitum fuit. ibid.num 35

Cenſuarius ,ſeu Emphytheuta redimibilis non gaudet immunitate collectarum , vt exemplificatur. ibid. num.36. & 37

Emphytheuſis.

Emphytheuſis tranſitoria ad hæredes quoſcumque vigore verborum inueſtituræ , poteſt tranſmitti ad extraneos, item ad legatarios,& naturales propter verbum *quibuſcumque*.p.374.num.6. & 8. & per æquipollentia verba. num.10

Emphytheuſis Eccleſiæ regulariter non eſt tranſitoria ad hæredes extraneos.p.374.n 15

Emphytheuſis Eccleſiæ conceſſa pro ſe , & ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque cum ſolemnitate Apoſtolica ad extraneos tranſit hæredes , vbi qualiter , & de alio caſu p.375 num.15.& 16

Emptor.

Emptor primus , qui ſpeciali iure acquiſiuit Dominium abſque traditione , præfertur emptori poſteriori, cui primo data eſt poſſeſſio. p. 122. n.17

Epiſcopus.

Epiſcopus quidam Italus auſus fuit feſtum Annuntiationis, quod tunc acciderat anno.622 in diem Paraſceues, etiam quoad forum transferre & referuntur aliæ tranſlationes ibi.p 574. num.65.& 66

Epiſcopus, & Clerus ſolum in caſu , vbi periculum veget, & mora damnoſa eſt , poſſunt conſentire contributioni impoſitæ Regio ſtatuto,aliàs non ſine Papæ. p.295.n.28 29.30.& 31 .

Epiſcopus conſilium capituli ſequi non tenetur in decernendo quæ viſa fuerunt opportuna in Synodo vbi quid in iuriſdictione.p.87.n.12

Epiſcopus non tenetur ſequi conſilium Capituli vbi ſine illo aliquid poteſt ſtatuere , nec illud requirere. ibid. num.14

Epiſcopus , ſeu eius Vicarius poteſt exequi legatum , etiam ſi in teſtamento ſint omnia legata profana:Quid in praxi.p.498 n.16

Epiſcopus num queat prohibere , ne regulares celebrent in locis interdictis, nec vt admittant ad Eccleſiaſticam ſepulturam, aut ad Diuina excommunicatos , & mandare, vt Regulares ſeruent Epiſcoporum interdicta ? vbi pro negatiua. p.510.n.33

Epiſcopus non debet niſi viſis videndis executionem , dare licentias Pontificum ſuper ſoluendis à Clero tributis , & citato Clero,etiam vt eumque obtentæ ſint à laico Principe.p.508.n.15.& 16

Epiſcopus non poteſt erigere collegiatam cum nouis canonicis ; licet poſſit nouos addere antiquis : ſic intelliguntur Doctores pugnantes. p.212.n.23.24.& 25. & p.213 n. 26. ſed poteſt numerum conſtituere in Eccleſia iam fundata,ibid num 27

Epiſcopus num teneatur ſuis conſtitutionibus , *remiſſiuè*. p. 94.n .25

Statutum Epiſcopi contra ludentes , nec illum adſtringit, nec eo ludẽtes.p.95.n.26.27.28 & 29.vbi quod actus ludendi eſt indiuiduus.

Cap.12.Trid.ſeſſ 25.ibi *cenſura*,& n.5.15.& ſeqq. quod decretum non tribuit Epiſcopis maiorem facultatem,quàm habeant à iure.pag.107.num.1

D.Ioannes Palafox Epiſcopus Oxomenſis dicto anno 1656 aliam allegationem fecit impugnando allegationes Riañi & Caſtri , & aſſerens immunitatem à tributis naturali Diuino , & omni poſitiuo iure competere Eccleſiaſticis, latè loquens contra ſchedulam Regiam dicti anni relatam.p.302.num.16

Epiſcopi ſucceſſerunt Apoſtolis & eorum iuriſdictio eſt immediatè à Chriſto Domino Apoſtoli habent à Chriſto poteſtatem ſubordinatam diſpoſitioni Petri vt Capitis & Paſtoris, & in quo differat eis data ab ea quæ fuit data Petro & eius ſucceſſoribus.p.88.n.17

Epiſcopus,& quilibet alius ordinarius poteſt facere ſtatuta, etiam pœnalia ipſo iure , non contraria iuri Canonico. num.1.2.& 3

Epiſcopus nequit facere ſtatutum contra conſuetudinem introductam,& rationabilem.ibid.n.4.5.& 6

Prælati ordinarij poſſunt inducere conſuetudinem contra ius & quare nequeant ſtatuta facere.ibid.n.7.& 8

Epiſcopus non poteſt facere ſtatutum, quod liceat pronunciare ſententiam ſine cauſæ cognitione. ibid.n.9

Statutum Epiſcopi non ſubſiſtit , quod aſſeuerat ex pacto nudo actionem non oriri ibid.n.10

Epiſcopus nequit facere leges, aut ſtatuta. ſi diſponat contra Papæ leges vel vbi Papa ſibi reſeruauit cauſas , aut materiam.ibid.n.11

Epiſcopus nõnullis in caſibus ex cauſa vrgenti poteſt ſtatuere contra canones , vel ſi ſtatuat antequam promulgetur, vel contra ius ſuum , aut prætendum ſuæ Eccleſiæ, & hoc in caſu aliquo particulari, non ex ſtatuto generali. ibid.p.94.n.12.& 13

Statutum Epiſcopi factum contra canones latos in fauorem Clericorum,qualiter valeat. Et quando adderet iuri communi imponendo pœnam. p.94.n.16

Epiſcopus validè ſtatuit circa aliquod dubium Iuris ſtatuendo in alteram partem valituram. ibid.n.15

Epiſcopus ſine capitulo non poteſt aliquid ſtatuere ſuper ſtatuta Eccleſiæ, ſed benè poteſt tollere conſuetudinem introductam contra reſidentiam cum Eccleſia egeret canonicis valdè p.87.n.8

Epiſcopi ex officio tenentur defendere Clericos iniuſtè tributo grauatos , etiam ſi ipſi grauati non implorent officium Epiſcopi alias peccent.p.413.n.12.13.14.15.& 22

Epiſcopi debent publicare in ſuis Diœceſibus eſſe excommunicatos, & interdictos à iure eos, qui ſuo , vel alieno nomine exigunt , vel extorquent ab Eccleſiaſticis contributiones extra cauſam negotiationis. Et quare? ibid.n.13.& 14.Et quando id debeant facere,& cum qua citatione, & praxi. ibid.n.18

Epiſcopi negligentes in defendendo immunitatem Eccleſiaſticam , excommunicati ſunt, & ligantur cenſuris vltra conſentientes gabellas, ſeu non reſiſtentes prædictis impoſitionibus. ibid.n.15.17.& 23

Citatio partis requiritur in declaratoria ſententia pœnæ incurſæ ipſo iure, etiam ſi factum ſit notorium ibid.n.19 & 20. & hoc quando Epiſcopus vult procedere nominaliter exprimendo perſonas , non ſi generaliter. ibid. n.20.& 21

Epiſcopi poſſunt procedere ad declarandos excommunicatos eſſe imponentes, ſeu exigentes gabellas, etiam nulla præcedente querela Eccleſiaſtici , qui grauatur. ibid. num.28

Epiſcopi vltro conſentientes gabellis , & impoſitionibus abſque Romani Pontificis licentia expreſſa, non tantùm peccant mortaliter , ſed etiam incurrunt excommunicationem,& depoſitionem ipſo facto.p.414 n 23

Epiſcopi qualiter pro bellis gerendis tenebantur Regi Caſtellæ miniſtrare?p.513.n.9

Dominium, quod habent Epiſcopi de rebus donatis à Rege, eſt, ſicut illud, quod habent Duces , & alij Domini temporales.ibid.n.10

Epiſcopi poſſunt habere villas, Caſtella, Ciuitates , & Iuriſdictionem temporalem cum titulo Comitum. ibid.numero 11.& 12

Palentinus, & Ouetenſis Epiſcopus eſt Comes, ille de *Perſia*.iſte *de Honozeña*. ibid.n.12

Compoſtellanus Archiepiſcopus , & alij Epiſcopi Galletiæ ſunt etiam Domini temporales. ibid.n.13

Epiſcopus ex cauſa poterit ſtatuere contra ius. p.273. numero 53

Statuta iurata tranſgredi poſſunt ex cauſa. ibid.n.54

Epiſcopi habent ſuam poteſtatem immediatè à ſummo Pontifice, & ab eo dependentem , & ſic iudiciariam extendi vel limitari.p.88.n.18

Inuentarium

Inuentarium bonorum Epiſcopi mortui fit à Prætore illius ciuitatis in praxi p.497.n.10.& 11
Statutum diſponens, vt mortuo Epiſcopo, poſſit à Iudice laico fieri de Iure Canonico eſt contra immunitatem. Et quare? ibid.n.11
Epiſcopi decedunt abinteſtato, cuius hæredes ſunt, vel alij Epiſcopi, ſeu Eccleſia, aut Camera Apoſtolica. pag.498 num.12
Statutum laicum diſponens, vt Epiſcopus non poſſit exequi contra laicum tertium poſſeſſorem pium legatum eſt contra immunitatem.ibid.n.13
Epiſcopus num propriè quis dici poſſit ante confirmationem,& conſecrationem.t.2.p.24.num.6
Tempus datæ conſideratur in reſcriptis. tomo 2. pag. 24 num.6
Beneficia duo difformia obtineri poſſunt ſub eodem tectu. t.2 p.24.n.9
Epiſcopi omittentes defendere immunitatem Eccleſiaſticam, mortaliter peccant, & quandoque ſunt excommunicati,qui ſunt neceſſitati ad fulminandas cenſuras contra continuantes gabellas ſine licentia Papæ. pag.325. numero 33
Epiſcopi de Iure prohibentur accedere ad comitatum, ſeu Curiam Principis.p.415.n.36
Recuſari an poſſit Epiſcopus cognoſcens de bonis ſuæ menſæ remiſſiuè.t.2.p.72.num.5
Teſtificari an poſſit Epiſcopus pro Eccleſia remiſſiuè. to.2 ibid.n.6
Epiſcopi ire ad Bellum per ſe pugnaturi minimè poſſunt, pag.514.num 16
Epiſcopi,& Clerici ſunt CHRISTI Miniſtri ipſum repræſentantes. ibid.n.17
Epiſcopi ſunt ordinarij ſuarum Eccleſiarum, habentque poteſtatem faciendi ordinationes & decreta, ſed an ſimul cum Synodo,p.86.n.3
Ordinationes Epiſcoporum factæ in Synodo ſunt perpetuæ.p.87.n.7
Epiſcopi poſſunt facere leges & Ordinationes pro bono regimine ſui Epiſcopatus obligantes ſubditos.p.86.n.1
Clerici tenentur obedire Epiſcopo in negotiis pertinentibus ad ſtatum Eccleſiaſticum, aliàs poſſunt puniri.p.86.1 num.2
Epiſcopi, & Ordinarij intelliguntur prouidere de beneficiis perſonæ in propriis Eccleſiis motu proprio, ſed Papa,& eius legatus Eccleſiæ, & non perſonæ p.47.n.47
Conſtitutio Epiſcopi extra Diœceſim vigorem non habet. t.2.p.77.n.11
Benedicere nequit Epiſcopus populum extra Diœceſim ad hoc vt tollantur venialia.t.2.ibid.n.12
Epiſcopus poterit præſentatum inſtituere, & alia Iuriſdictionis voluntariæ exercere extra ſuam Diœceſim, vel ſi permitteretur à Papa, item & poteſt excommunicare ſubditum exiſtentem extra Diœceſim. ibid. num. 15. 16 & 17
Legi prohibitiuæ poteſt renunciari.to.2.ibid n.15
Epiſcopus beneficio priuare poteſt clericos criminoſos ſubditos, & ex cauſa ad agentes vltra ſuam Diœceſim. to.2, ibid.num 18
Derogatæ conſtitutionis debet fieri mentio.t.2.ibid.n.19
Epiſcopi plures Caſtellæ vtriuſque impugnarunt modum obligandi Clericos, vt prius ſoluerent, etiamſi deinde reſtituerentur ad æqualitatem per Regios adminiſtratores? Et qua conditione p.292.n.13
Epiſcopus poſt confirmationem, & ante conſecrationem, poteſt leges condere.p 95.n.34
Epiſcopus non tenetur mittere conſtitutiones ſynodales aut Prouincialia ſtatuta ad Vrbem ante publicationem. ibid.n.35
Epiſcopi poſſidentes Caſtella, Villas, aliaſve Iuriſdictiones Regias ex dono à Rege facto, ſunt liberi à feudo; aliter ſi cum onere feudi, aut cenſu datæ fuiſſent. p.514. n.20 21.& n.43.&44
Epiſcoporum gloria eſt Pauperum neceſſitatibus prouidere, & ignominia ſacerdotis ſtudere propriis diuitiis. p.391
Epiſcopi poſſunt in ſuis Diœceſibus, quidquid poteſt Papa in vniuerſali Eccleſia. p.173.num.62
Epiſcopi non poſſunt transferre feſtum in alium diem, ſeu aliquam vigiliam, alias diſpenſarent in lege Papæ inſtitucntis.ibid.& p.174.n 63 65.& 66
Epiſcopi, & beneficiati tenentur ad ſoluendas penſiones decuſſas prædeceſſorum.p.417.n.48.49.& 55
Rex Hiſpaniæ eſt Patronus ad eligendum, ſiue nominandos Epiſcopos.p.427.num.31
Ordinari ad Eccleſiam Epiſcopalem debet nemo, inuitis Regibus,quibus Ius Patronatus pertinet. p.498.n.32
Epiſcopus num ſua conſtitutione poſſit ſtatuere pœnam excommunicationis contra negligentes exequi vltimam voluntatem.p.95.n.30
Epiſcopus committens contra præceptum alterius Epiſcopi latum ſub excommunicatione, incidit in eam, exiſtens in illius territorio. ibid.n.31
Epiſcopi puniunt Peregrinos tranſgreſſores dies feſtos, ieiunia, & alias conſuetudines loci, per quem tranſeunt. p.114.n.27
Epiſcopus, ſeu Prælatus Superior poteſt compellere Clericos renitentes ad ſolutionem tributi iuſti,cenſuris, mulctis,aut aliis pœnis, & quam diligentiam debeat adhibere ante compulſionem.p.295.n.52
Dignitates nouas nequit Epiſcopus conſtituere in aliqua Eccleſia ſine licentia Apoſtolica.t.2.p.127.n.18
Epiſcopus reſtaurare antiquam Dignitatem ſi procedat Capituli conſenſus,& dos congrue, aſſignetur. t.2.p.127 num.19
Epiſcopi ſtatuentes nō poſſunt diſpenſare contra conſtitutiones ſuas factas in bonum commune, ſi Pontificia poteſtate cōfirmatæ fuerint,nec ex parte tollere.p.203.n.6
Repelli ab Epiſcopatu poteſt aliquis, aut propter ſtolidam, aut ſtultam ſimplicitatem. p.182.num.2
Epiſcopi tenentur ire ad bellum, quod fit contra Mauros, & inimicos fidei, non ad aliud Ciuile, requiſita licentia Papæ. p.416.n.40
Epiſcopi omnes habent poteſtatem condendi leges Eccleſiaſticas in ſuis Diœceſibus cum ordine ad Papam. p.88 num.18

Epiſtola.

Epiſtola Conſilij ſupremi inquiſitionis refertur, quæ ordinatur, vt inquiſitio Maioricenſ. obſeruet ſtylum Regiæ Audientiæ in exequendis ſententiis.p.559.n.38
Epiſtolæ Decretales Pontificum, quæ non ſunt clauſæ in corpore iuris,non ſunt leges.p.202.n.12

Equites.

Equites Diui Iacobi Alcantaræ,& Calatrauæ non ſunt collectandi à Principibus, quia ſunt immunes à gabellis; & quia ſunt Religioſi.p.268.n.14.15.& 16. qui etiā exempti ſunt in Regno Valentiæ à contributionibus vulgò *ſiſſas*. p.269.num.17
Equites Monteſiæ in Regno Valētiæ ſunt exempti à contributionibus vulgò *ſiſſas*.ibid.n.17
Equites Diui Iacobi, qualiter dicantur Religioſi? Et in quo diſtinguantur à Religioſis eiuſdem ordinis? p.468.n.21 & 22
Equites Diui Iacobi laici collectantur, niſi aliter indultum ſit in ſpecie: quid apud nos? ibid.n.22. & 23
Equites militen. ſunt verè Religioſi; & ſic exempti à laicis, nec ab eis puniri poſſunt.ibid.n.24.& 25
Eques militen. poteſt puniri in priuatione officij. ibid. numero 25
Equites militen. quando adeſt fugæ timor poſſunt capi à laicis,vt remittantur ad iudices ſuos. ibid.n.26
Equites dando pro ſe ſiue filia ſuis equitibus ſubſtitutam, non præſtant gabellam,ſiue tributum. p.427.n.30

Error.

Error perſonæ quando ex aliis conſtare non poteſt, excuſat à caducitate.t.2 p.82.num.10
Error non præſumitur,niſi probetur, probaturque iuramento eiuſdem perſonæ citantis.t.2.ibid.num.11
Error in nomine, ſeu cognomine, non vitiat actum quando ex aliis coniecturis conſtare poſſit de identitate, & de certitudine perſonæ.t.2.pag.82.num 4 & 5. vbi ponitur exemplum.
Error in pronomine, ſi conſtat de perſona, non intereſt: & quid de errore conſtituentis in procuratorin. t.2. ibid. num.6.& 9
Error nominis proprij, quando conſtat de corpore, non vitiat reſcriptum.t.2.p.49.numero 11.& 12. vbi ſecus ſi non conſtet. ibid. num.13

Euangelium.

Euangelium lex ſpiritus appellatur; & nos gratiæ legem appellamus antonomaſticè, quia vetus pœnas, noua autem veniam promittit, & miſericordiam pœnitentibus. p.165.n.32
Cæremonialia in figura contingebant, quæ pro pueris data dicabantur,Euangelium pro viris iam perfectis. p.165 num.25
Euangelij pedagogum, legem vocat D. Paul. ad Galat. c.3 diciturque Euangelium, quaſi bonum optatum, ſeu factum offerens nuntium.ibid.n.37

Exactio.

Exactio contributionis faciendæ ab Eccleſiaſticis virtute breuis Pontificij debet tantum fieri per Miniſtros à ſolo Epiſcopo deſtinatos & Eccleſiaſticos.p.296.n.47

Index Rerum,

Exactio in Eccleſiaſticos tributorum, etiam in communi vtilitate eorum, fit à iudice Eccleſiaſtico. pag. 501. numero 17

Exigens gabellas ab Eccleſiaſticis cum animo reſtituendi in fine anni tantundem ſimul cum intereſſe, etſi faciet contra immunitatem Eccleſiæ ſuſtinetur tamen. ibid. num. 19. 20 & 21

Exceptio.

Exceptio declinatoria fori debet poni ante litem conteſtatam, & ante alias dilatorias; & quod debet ſemper proteſtari de iudice. p. 580. n. 19. & 22

Exceptio vt cauſæ continentia non diuidatur, impedit litis ingreſſum. t. 2 p 92 num 5

Excipiens de ſubreptione, aut obreptione tenetur probare. t. 2. p. 59. num 4

Subreptionis Exceptio non cenſetur ſublata, licèt per Principis reſcriptum tollantur omnes exceptiones. tomo 2 ibid. n 4

Exceptio ſubreptionis eſt dilatoria, & eſt probanda ante litis conteſtationem. t 2. ibid. n. 5

Excommunicatio.

Excommunicatio Bullæ cœnæ prodit contra ſtatuentes, decernentes etiam indirectè aduerſus libertatem Eccleſiæ, à qua non abſoluuntur, niſi deleto ſtatuto, & Papa certiorato. p. 376 n. 6 & 7

Excommunicatio ſimpliciter prolata, intelligitur de maiori, quæ non imponitur, niſi ſuppoſito mortali peccato. Quid de aliis pœnis p 133. num 3 & 5

Excommunicatio minor obligat tantùm ſub veniali. ibid. num. 4

Excommunicatio poſita à Iudice non eſt iuſt præſumatur ab aliquo ſine ſufficienti fundamento, vt poſita ſit ad cautelam tantùm. p 132. n 40

Excommunicationis abſolutio ad cautelam, non præſtetur ab ipſo iudice excommunicante, ſed etiam ab aliis. tom. 2. p 90. n. 16

Statutum de probanda Excommunicatione per inſtrumenta tantùm, non valet. p. 399 num 28

Excommunicationis probatio multis modis fit, vt per litteras ordinarij, & aliorum officialium, item & per denunciationem p. 399. num. 28

Excommunicatio quoties opponitur in vim peremptoriæ, taliſque exceptio ſapiat obiectum, debet clarè dari, & probari, & per certiſſima argumenta. ibid. numero 29 & 32

Excommunicatum appellans, ſeu vocans eum, qui talis non eſt, facit ei iniuriam, & tenetur ad intereſſe. ibid. n 30

Excommunicatus.

Excommunicatus exiſtens in Eccleſia, tenetur foras exire, ſi in ea miſſa, aut officium incipiat, nec acceptare beneficium, ſi illud ei offeratur; quod nequit impleri abſque aliqua actione p 563 n. 17

Excommunicatus nullatenus poteſt interuenire in iudiciis, nec per viam reconuentionis. p. 599 n 27. Vbi quod nec vt iudex notarius aduocatus.

Excommunicatus actor condemnatus poteſt appellare, & num agere de nullitate remiſſiuè. t 2. p 90. n. 6

Excommunicatus eſt, non ſolùm percutiens Clericum, ſed etiam eius conſanguineum. p. 384 n. 12

Excommunicatus quatenus non reſtituatur ſpoliatus *remiſſiuè* tom 2. p. 76 n 8

Spoliatus, vt reſtituatur, quid debeat probare *remiſſiuè* to 2. ibid n 9

Exempla.

Exempla plura relata à Riaño, & Caſtro, quibus patet ſine aſſenſu Pontificio Eccleſiaſticos in diuerſis Regnis contribuiſſe cum laicis; non obſtant, quia de facto, & non de iure procedunt. p. 304 n. 26. & 27

Exempla, quibus patefit etiam vrgente neceſſitate, expoſtulari ad gabellas in Clericos conſenſus Papæ pag. 500 num. 13

Exempla varia, quibus patet Reges, & Principes diuerſos non gabellaſſe Clericos, niſi de eorum, & Papæ conſenſu, etiam prementibus belli neceſſitatibus contra Turcas, & hæreticos p 28 n. 40

Millionum 24. conceſſio, & eorum prorogatio, non niſi de Cleri, & Papæ conſenſu ac prorogationibus Pontificiis anno 1638. & 1646. facta fuit ab Vrbano VIII. & Innocentio X. p 286 n 4

Sanctorum Exempla ſunt ſequenda, quorum dicta habentur pro lege in deciſionibus cauſarum. pag 181. n 4 5. & 8

Exemplis non eſt iudicandum, niſi quando non eſt lex. p 419. n. 39

Iudicatum non eſt attendendum, ſed quid debeat iudicari. ibid. n. 37

Exemptio.

Exemptio Eccleſiarum, & Clericorum inſinuatur, & ea immunitas, quæ tantùm eſt à ſtatutis, & legibus Principum Laicorum. p. 224. n. 1. 2 & 3

Exemptus.

Exemptus nullus poteſt habere tabernam, aut Macellum, vbi minutatim vendat carnem, vinum, oleum, acetum, ſine licentia Iuſtitiæ ordinariæ aut Adminiſtratoris millionum, niſi antea regiſtrationem fecerit ſuorum fructuum. p. 505. n. 30. & 32. vbi referuntur leges & capitula quædam Regia loquentia de Clericis.

Exempti exiſtentes in territorio, & Diœceſi, differunt ab exemptis extra territorium, vel Diœceſim. pag. 239 n. 37 & 39

Exercitatio.

Detenti diu in mala Exercitatione, non facilè corriguntur. t. 2. p. 132 n. 15

F

Facultas.

FAcultas ad alienanda bona maioratus, non requirit mentionem prohibitionis de non alienando, quam impetrauit eius inſtitutor. p. 21. n. 12. 15 & 17

Facultas facilius à Principe pro inſtituendo Maioratu, ſolet concedi, quando ob pluralitatem filiorum bona diuiſa in partes, ad extraneos poſſit venire. t. 2 p. 50. n. 25

Facultas Principis ad alienanda bona maioratus, non impeditur; eo quod inſtitutor, ne dum prohibuerit, ſed etiam ſi expreſsè dixerit, vt non valeat, niſi mentione expreſſè facta talis prohibitionis, etiam ſi priuet maioratu poſſeſſorem aliter impetrantem. p. 21. n. 17

Facultatis Regiæ ad alienanda bona maioratus non obſtantibus quibuſlibet clauſulis, etiam pœnalibus, hic ponitur praxis ibid. n 18

Facultates laicorum non ſuppetere cenſentur, quoties non ſuppetunt facultates communes Ciuitatis, ſeu ciuium cum moderamine, de quo. p. 287. n. 59. 61. 62. & 63

Facultates plures ex vna cauſa, non debent concedi ad alienanda, ſeu hypothecanda bona maioratus, niſi prima non ſufficiat ſecus ex alia. t. 2 p. 20. n. 3

Facultates laicorum tunc dicuntur non ſufficere pro tributis, quando moraliter conſtat communia bona non ſufficere, & ſingulos non poſſe ſine magno grauamine ſuis ſolis ſumptibus tale opus perficere. p. 288 n. 63 & 65

Facultates laicorum, quando dicantur deficere, vt in ſubſidium Clerici contribuant. p 286. n 47. 48. 49. & 59

Factum.

Factum à maiori parte non valebit in his, quæ ſunt communia pluribus, vt ſingulis, etiam ſi eſſent malle, niſi omnes conſentiant p. 187 n 16 & 17

Factum ab omnibus rectè fieri dicitur. p. 113 n. 12

Factum à maiori parte hæredum valet, & etiam in cauſa criminali ad excuſandam pœnam mortis. p. 198. n. 8 & 9

Factum à maiori parte in actibus neceſſariis valet, ſecus in actibus voluntariis. p. 190. n 11

Factum legitimè pœnam non meretur. p. 149 n 1

Facta contra bonos mores, nec facienda credendum eſt. p 120. n. 4

Falſificare.

Falſificans, ſeu abradens litteras Papæ, aut Principis, punitur, vt falſarius, & amittit cauſā cadens ab ea. t. 2. p. 68. n. 2

Falſificans litteras Papæ punitur remiſſiuè t 2. p. 75. n. 3

Falſitas.

Falſitas per malitiam allegata, quid operatur remiſſiuè. t. 2 p 46. n. 34

Falſitas expreſſa, ſiue taciturnitas veri circa extrinſeca, non irritat diſpenſationem in votis. t. 2. p 64 n. 17

Falſitas expreſſa, vel veritas ſuppreſſa ex ſimplicitate, etſi vitiet, non tollit, vt Iudex delegatus cognoſcat de qualitate precum, quæ potuerunt mouere, ad facilius concedendum ſeu non exempla ponuntur. t 2 p 33. n. 16

Falſitas expreſſa, quæ non inducit ad citius concedendum, non vitiat gratiam. tomo 2 p. 48 n. 4

Falſitates plures ad eundem finem commiſſæ, vna pœna puniuntur. t 2 p. 140 n 59

Falſi expreſſio in cauſa finali, vitiat reſcriptum & diſpenſationes, ſi alias Princeps non conceſſiſſet ſecus quando difficulter. t. 2 p. 40. n. 57. & 59

Falſi expreſſio in ſubſtantialibus vitiat gratias, ſecus ſi in in accidentalibus. t. 2. p. 41. n. 65

Fama.

Fama mala in genere alicuius hominis, facit indicium contra eum, ſi ſit in eodem genere, etſi inquiſitus, nihil reſultet, adhuc ſuſpicio oritur. tomo 2. pagina 158 num. 23

Fames.

Fames in nulla alia ſpecie vrgere poteſt quàm in chareſtia panis, p. 549. n. 35

Familiaris.

Familiaris altum diffidans, non amittit priuilegium fori ſanctæ inquiſitionis, p. 541. n. 97

Familiares, & Miniſtri Sancti officij, quando collectrà Miniſtris Regijs cum Piſtolis de nocte poſſint deprehendi: vbi quod plures Familiares remiſſi ſunt ad inquiſitores cum prædictis Piſtolis, p. 523. n. 13. & 14

Familiares Sanctæ inquiſitionis portantes Piſtolas, ſi incedant, ac eant cum Patente inquiſitorum, etiam de nocte, non ſunt armis ſpoliandi à Regijs Miniſtris, ibid. n. 15

Familiares Sancti officij iuſtè de licentia inquiſitorum poſſunt vti Piſtolis, ſeccetolijs, & alijs armis proditorijs pro capiendis delinquentibus in fidem Catholicam; ite vt contra hunc effectum nullum ſtatutum laicum valere poſſit, vt impeditiuum cauſarum fidei Sanctæ inquiſitionis, p. 526. n. 41. & 49. 50

Familiares, & Miniſtri Sanctæ inquiſitionis, perterrentur plus à Miniſtris Regijs Iuſtitiæ quam alij non exempti delinquentes, & arma prohibita portantes, p. 522 n. 10

Familiares S. officij, quia eximuntur violenter à fruitione priuilegiorum Sancti officij per Miniſtrorum Regiorum oppreſſionem, tenent iam creati illa ſe defendere, & alij abhorrent p. 523. n. 11

Familiares ſanctæ inquiſitionis prohibentur eſſe concordata in Regno Valentiæ Barones, Domini Vaſſallorum, & alij Proceres, aliàs aſſumpti, priuantur foro, p. 538. n. 60. & 61. & de ratione, n. 66. & 67

Familiares inquiſitionis fieri nequeunt, non puri Banniti & homicidæ in Regno Valentino, ibid. n. 62. 63

Familiam armatam habere poſſunt inquiſitores compoſitam ex bonis miniſtris pacificis, ibid. n. 62. & 63

Familiares Sancti officij eligendi, debent eſſe vxorati, non ſoluti, nec minores, niſi diſpenſentur à Domine inquiſitore generali, ibid. n. 64

Familiares ſanctæ inquiſitionis nequeunt eligi alienigenæ, ibid. num. 65

Barones, Domini Vaſſallorum, & alij Proceres Regni Valentiæ, & Aragoniæ ſunt proni ad facinora, homicidia, diſturbia; ob quod prohibentur eligi Familiares, aliter in praxi, ibid. n. 66 & 69. 70. 71. & 77

Familiares Sancti Officij creati in Regno Valentino, non obſtante concordata, Barones, Domini Vaſſallorum, & Proceres, iuſtè quidem p. 539. n. 69. 70. & 71

Poteſtates temporales tenentur Iurare, de exterminando hæreticos ab Eccleſia damnatos, ibid. n. 70

Familiares 22 recenſentur creati Barones, & Proceres ab anno. 1575 in inquiſitione Valentina, ibid. n. 71

Barones & Proceres Familiares Sancti Officij Valentiæ incarcerati in carcere Regio plures remiſſi, fuerunt petiti ab inquiſitoribus, & recenſentur, ibid n. 72

Lex ſeu pragmatica non obſeruata earum vi, p. 539. n. 73

Barones, Domini Vaſſallorum, & Proceres, ac Principes, non prohibentur in Regnis Caſtellæ, Indiarum, Siciliæ, & alijs creari Familiares S. Officij, ibid n. 74 & 75

Sancto Officio inquiſitionis ſeruire, eſt munus honorificum, ibid. n. 75

Præfectus vrbi debet eligere comites probos, & muneribus aptos, ibid n. 76

Barones, & Proceres nondum notati de aliquo delicto Banniti, & homicidij, non eſt cur prohibeantur Pragmatica Valentina eligi Familiares ſancti Officij, ſecus ſi iam eſſent notati ibid. n. 77. & 78

Familiares ſancti Officij fieri contra dicuntur homines malæ vitæ, de qua ſolet ante admiſſionem perquiri in ſecreto ſanctæ inquiſitionis, p. 540. n. 78

Familiaris eſſe prætendens ſancti Officij, & ſi per informationes puras appareat, non honoratur titulo, ſi malis, moribus imbutus notatus reperiatur, nec gaudebit priuilegio fori, ibid. n. 79

Barones, Proceres, & alij potentiores Creati Familiares ſancti Officij, ſi Banniti poſtea fuerint; ac malefactorum auxiliatores, amittunt forum inquiſitionis, ibid. n. 80. & 91

Familiares creandi iuxta concordiam Caſtellæ Regni, debent eſſe homines probi, quieti, & pacifici, ibid. n. 81

Familiares Coronæ Caſtellæ in pluribus delictis atrocibus, recenſitis in concordia, non defenduntur ab inquiſitoribus, ibid 82. 83. & 84

Exempti homines tenentur obſeruare ſtatuta, & banna edicta pro bono regiminis publico, ibid n. 84

Familiares tam iuxta concordiam Caſtellæ, quam Valentiæ priuantur foro inquiſitionis ſi ſint pacis publicæ turbatores, non ſic quando ſemel, aut iterum cum aliquo rixati ſunt, ibid. n 85

Familiaris abutens priuilegio ſanctæ inquiſitionis, cognoſcitur, & punitur ab inquiſitoribus ſuper abuſu armorum, & quare? ibid. n. 86 87 & 88

Iudex priuilegium concedens, cognoſcit de illius abuſu, ibid. n. 87, & 88

Familiares delinquendo in abuſu armorum, dicuntur fractores pacis publicæ, ſuntque puniendi ab inquiſitoribus, & titulo priuandi ibid. n. 88

Familiares Sancti Officij de Iure à ſolis inquiſitoribus valent puniri, ſicut, & alij miniſtri, niſi aliter concordatum ſit cum Domino inquiſitore generali, vt factum eſt in Concordiis Caſtellæ, & Valentiæ in nonnullis grauiſſimis criminibus. p. 541 n. 89

Regentes Aragoniæ, Valentini Regni in quadam conſultatione votum præſtantes & damnantes armorum portationem, ſaluarunt ſancti officij Familiares, & Miniſtros quando illis, & Piſtolis vterentur pro captura Reorum Sancti officij. p. 527. n. 47

Familiares, officiales, ac Miniſtri Sancti officij, vt præſto ſint ad exequenda mandata Inquiſitorum, debent habere, ſaltim Domi præparata arma, quantumvis proditoria, p. 527. n. 48

Leges 16. *&* 17. *tit.* 13. *lib.* 7. *recopil.* prohibuerunt arma Familiaribus Sancti officij inconſulto Inquiſitore Generali, Et num ſint contra libertatem S. officij, p. 518 n. 52 & 59

Familiares, & Miniſtri Sancti officij vti nequeunt armis à legibus Regijs prohibitis, nec ea Domi retinere, ſi ſint inquieti, pacis publicè turbatores, ibid. n. 50

Familiares Sancti officij debent eſſe tales, qui velint, & poſſint ei deſeruire, aliàs iuſtè prohibentur armis vti, & Domi retinere liceat, iuxta certas concordias Valentiæ ibid. n. 51. 52. & 53

Familiares quidã Domi habentes Piſtolas à Miniſtris Regijs incarcerati poſt ventilatam competentiam, remiſſi fuerũt Rege noſtro Philippo IV. ad Inquiſitores, ibid. n. 54

Familiares Sancti officij, non minus, quàm cæteri Miniſtri Regij debent vti armis prohibitis contra facinoroſos ſimiles, aut alia arma ſecum portantes crebro, p. 526. n. 42

Familia.

Familia laica nuncij legati, gaudet foro Domini, & ſæpius declaratum, & contrarium factum eſſe non de Iure, p. 449 num. 22

Familia Eccleſiaſticorum inferiorum, non gaudet priuilegio fori, p. 452. n. 39

Familia Epiſcopi quæ dicatur, vt gaudeat fori priuilegio, p. 451. n. 32. & 33

Famulus.

Famulus publicè ſerberatus, non erat Famulus eius, ſed cuiuſdam eius nepotis; & ſic bene punitus, p. 449. n. 23

Famuli nuncij potiuntur fori priuilegio ex triplici capite, qui, ſi laici ſint non queant renunciare? pag. 450. numero 24. 25. & 27

Famuli Epiſcopi gaudent priuilegio fori, p. 446. n. 9. & ſicut iſti an famuli nuncij, n. 5. & 6

Famuli laici Epiſcoporum, & nuncij non declinatores, videntur ſubijci Iuriſdictioni laici, p. 447. n. 8

Famuli aſſalariati laici ipſius nuncij, gaudent priuilegio fori, p. 448. n. 18

Priuilegium Epiſcopis conceſſum protrahi debet, ibid. n. 19

Perſona exempta videtur, vt liberet eius Familiam, ibid. n. 20

Farina.

Farinæ, ſiue tritici, aut dimidiæ decimationis contributio, adhuc ſi liceret Rege imponi inter ſuos Vaſallos, non in Eccleſ. ſine aſſenſu Pontificio, p. 554. n. 60. & 61. 62. 63. & his ſecluſis, invtilis fore, ibid. n. 64

Farinæ cõtributio iterum anno. 1660. in conferentiã, à multis approbata, ſed ſuſpenſa ex voto alterius, p. 545. n. 11 & 12

Farinæ tributum ſæpius impugnatum in curijs, refertur ab anno. 1586. & 1609. nec ad illud deuentum noſtra Hiſpania à Mauris deuaſtata, p. 550. n. 37. 44. & 45

Petrus Gregorius adductus pro tributo Farinæ expenditur alijs, ibid. n. 28

Farinæ tritici collecta imponenda diu in conferentiam ſapientiſſimorum propoſita, & nondum reſoluta, p. 544. n. 1

Tributorum Iuſtificatio *remiſſiuè*. p. 544. n. 2

Farinæ, & tritici collecta practicatur in diuerſis Regnis, ac prouincijs, & de ratione, ibid. n. 3. 4 & 7. & n. 14. de fundamentis.

Farinæ, ſeu tritici, aut decimationis contributio conſideratur ſufficiens, vt ceſſent cæteræ ſiſſarum quodam computo, p. 545. n. 13. & 14

Tributum Farinæ, & tritici videtur vt generaliter reſpiciat omnes, & magis ſuaue, ac liberum à fraudibus, & in diuerſis Regnis practicatur, ibid n. 14 & 15

Farinæ tritici, moliẽdorũ, ac dimidiæ decimationis tributũ improbatum, p. 546. n. 16. 35 & n. 39. & numeris ſequentib.

D. R. M. Fr. Martinez confeſſarius noſtri Philip IV. Regis, impugnat contributiones impont ſuper Farina

molendinis,& tritico,item de dimidia decimatione,multis fundamentis,& experientijs ex ibid.n.17. & 18.& teſtificatur de illis, ibid. n.19

Pauperiores grauabuntur nimis in contributione farinæ, tritici item Agricolæ ipſi. ibid. n.18

Feudum.

Feudum nequit Eccleſia perdere propter feloniam delicti, ſed propter feloniam contractus, propter facta non obſeruata cum in Eccleſiam ſit tranſlatum Diuinum; penes quam ſemper eſt; ſed Prælatus perdet, cum ab eo lædetur fidelitas. p.371.n.38

Feudi alienatio valet ſine conſenſu Domini, quando vnus vaſſallus in Feudatalium, quod ipſe habet, & recognoſcitur à Domino. p.202. n.12

Feuda tranſitoria Cod hæredes quoſcumque, tranſeunt etiam ad Eccleſiam, & ad Fœminas, & ad deſcendentes ex Fœminis, p.374. n.7

Fœminæ agnatæ admittuntur ad Feuda, & emphiteuſes; licet non admitterentur ſi haberent duas proprietates, putà ſi eſſet, vel alia Fœmina extranea, ibid. n.10

Feudorum liber ligat Eccleſias, & alios Eccleſiaſticos Feudatarios Principum ſæcularium, in quibus Papa approbauit, p.370 n.23

Feudatarij non ligantur nouis conſtitutionibus, & pragmaticis factis à directis Dominis, n.15

Feudorum leges ſemper conſiderant intereſſe voluntatis, ſicque Feudum dari non debet Vaſallo, quem Dominus non elegerit, ne fortè ſit ſecua inimicus, vel odioſus Domino, p.374. n.3

Homo cogitur ad id, quod Iure reputabatur, ibid. n.5

Ad hoc eſt illud militare ſeruitium, quod Domino Feudi præſtatur à Vaſallo tempore belli, p.371. n.31

Feudatarij non ligantur nouis conſtitutionibus & pragmaticis factis à directis Dominis Feudorum; prout Clerici Feudatarij, & etiam ſi promiſiſſent litigare in omni caſu coram Domino Feudi cum Iuramento, niſi prout caſus valet de iure, p.370. n.27

Feudum regulariter non tranſit in Eccleſiam ſine conſenſu Principis, nec illud Vaſallus transferre anima, aut pro alio opere pio, Contrarium verius, ibidem numero 26. & 28

Feudi ratione tenentur Eccleſiaſtici præſtare iuramentum fidelitatis, p.593. n.37

Fictio.

Fictionis materia, vbi tractatur remiſſiuè, t.2. p.124 n.56

Fideles.

Fideles etſi explicitè teneantur credere fidei articulos vel eorum aliquos ſed non ſic explicite, quæ continentur in ſacra Scriptura, vel ab ea per Eccleſiam deducuntur, ſeu determinantur, cum ſufficiat implicite ea credere, p.18. n.34

Fideles non tenentur explicite credere & ſcire myſterium Circumciſionis, Aduentum Magorum, & Miſſionem Spiritûs ſancti, nec ſanctorum Communionem, nec creationem mundi fuiſſe in tempore, & non ab æterno, ibid. n.35,& 36

Fideles tenentur explicite credere Beatam Virginem ſic manſiſſe poſt partum, credere ſanctam Matrem Eccleſiam, & ſcire articulos fidei; prout in Symbolo, ibid. n.37. & 38 39. & 40. vbi qualiter rudes eos ſcire teneantur, & quos ibid. n.41

Fideles tenentur credere, & recipere ea, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, vt ſacramentum omnia, omnibus, Baptiſmus ſcilicet, Pœnitentia, Euchariſtia,& Confirmatio, ac diſcere, quando ſumenda ſunt, ibid. n.42

Fideles præciſè, & ſub peccato mortali, non tenentur recitare memoriter *Symbolum*, *articulos fidei*, *Orationem Dominicam*, *præcepta Decalogi*, *Aue Maria*, *Sacramenta Eccleſiæ*, *& doctrinam Chriſtianam*, vt continetur in Catechiſmo, p.31. n.1. & 2. & p.32. n.3.4. 5.& 6 & eſt veniale, ſi ex pura negligentia ea ſcire omittant, ibid. n.7

Fidelitatis Iuramentum Eccleſia facere non tenetur, quia ea non poteſt deierare, ſicut pupillus, p.371. n.37

Fideles tenentur ſcire *Pater noſter opera miſericordiæ*, vbi qualiter, & ſe munire ſigno Crucis, pag.19. numer.46. & 47.

Per ſignum Crucis profitentur fideles Trinitatis myſterium, ibid. n.37

Fides.

Fides Catholica ſumitur quatuor modis; vbi an hoſti ſit ſeruanda in bello? Et an liceat vti inſidiis in bello, & frangere promiſſum? n.19

Fides ſumitur pro conſcientia, & pro fide humana, & pro fide Diuina; diciturque ſubſtantia, pag.4. numero 14. & 13

Fides dicitur fundamentum, ſuper quod ædificatur ædificium noſtræ iuſtificationis, ibid. n.15

Fides eſt argumentum rerum non apparentium; id eſt, medium efficax; quo probantur myſteria non apparentia, quæ non ſciuntur medijs humanis, id eſt, certiſſimus aſſenſus eorum, quæ ſunt à Deo reuelata. & dicitur etiam habitus mentis, quo inchoatur vita æterna in nobis, ibid. n.16.& 17

Fides habitualis perditur per infidelitatem, & hæreſim superuenientem: & qualiter peccato mortali, pag.11. n.1. & 2

Hæreticus, etſi credat aliquos fidei articulos, dicitur mendax in aliis deficiens contra fidei vnitatem, ibid. n.5. 4. & 3

Veritas fidei pendet ab vnica formali veritate Dei reuelantis abſque diſcrimine, ibid. n.4

Hæreticus tenet, aliquos fidei articulos, vt alij Catholici, ſed cum differentia; credit enim ſola fide humana, ibid. n.3

Obſcuritas eſt de ratione fidei Catholicæ, & quare, ibid. n.6. & 7

Cathecumenus inſtructus in Fide nondum habet habitum Fidei infuſum, niſi per Baptiſmum, ibid. n.8

Fidei præceptum adeſt, quæ fuit neceſſaria in omni ſtatu, & omni tempore adultis; quod eſt partim naturale & Diuinum, & ex parte Eccleſiaſticum, ibid. n.9. & 10. p.11. n.13.

Fides naturalis non reperitur in Dæmonibus, ac donatis Vbi de *illo Iacob. c.2. Dæmones contremiſcunt*, *&c.* p.9. n.22

Fides manet in purgantibus, eoquod credunt liberari à pœnis, & conſequi vitam æternam, ibidem n.23

Fides Dei reperitur in viatoribus Fidelibus, qui contra fidem nullum commiſerunt peccatum, ibid. n.24

Fides de Deo fuit ante aduentum Chriſti, ex quo Catholici fidem habent de eo, & de abſconditis myſteriis Fidei, ibid. n.25

Adamus creatus fuit cum gratia, & ſic cum fide, quæ gratiam conſequitur, ibid. n.26

Angeli habuerunt fidem de Deo, quia tam boni, quàm mali fuerunt in via. Et de illo *Math. c.18. qui habuerunt eam infuſam*. Et de aliquibus myſteriis, ibidem n.27. & 28

Patres ſancti veteris teſtamenti credebant Chriſtum venturum, de eo fidem habendo, ibid. n.29

Chriſtus Dominus non habuit fidem etſi de eo ſit fides miraculorum, & donorum, ibid. n.30. & 31

Beata Virgo habuit fidem de Deo, quæ fuit Baptizata, ibid. n.32. & p.201. n.33. quam fecit Deus Magiſtram Fidei, ibid. n.34

Fides fuit in Beata Virgine perfectiori modo, quam in qualibet alia creatura, p.10. n.34

Beata Virgo ab initio ſuæ conceptionis, habuit vſum rationis, & fidem habitualem, & quod fuerit à principio inſtructa plenè,& cælitus myſteriis omnibus, ibid n.15

Hæretici, nec fidem, nec ſpem habent. Et quare, qui fuerunt diuiſi in diuerſas ſectas, n.36

Articulis Fidei interrogatus, quare credat, reſpondebit: *ſcio quia Deus reuelauit*, *Eccleſia propoſuit*, *& ſpiritus ſanctus me monet*, ibid. n.39

Credenda ſunt explicite ea, quæ ſunt neceſſaria, & hoc præcepto iuris Diuini; & quæ per Miniſtros Eccleſiæ debent omnibus prædicari, p.15. n.1

Fides adultis eſt explicitè neceſſaria; & ſic homini eſt neceſſaria cognitio Fidei vnius Dei, ibid. n.2

Saluari per ſolam fidem ſine operibus nemo poteſt, nec iuſtificari; licet contra ſub, ibid. n.3. & 5

Fides ſemper eſt virtus, ſiue formata charitate, vel non, quæ eſt ſupernaturalis, diſponens, & inclinans homines ad credendos articulos Fidei, & inſuper ſpes, & charitas ſunt etiam virtus, p.7. n.1. & 2

Fidei virtus, in quo homine dicatur inueniri. & quale debeat eſſe ſubiectum illam diſponens, ibidem numero 3. & 4

Fides eſt initium, quo primum homo de non Chriſtiano, fit Chriſtianus, quæ dicitur ſupernaturalis, ibidem num.5

Fides eſt donum ſupernaturale, quæ prima eſt, non ſolum in ordine numerationis, ſed in ordine originis, cum ſit radix omnis iuſtificationis: vbi quare anteponatur ſpei, ibid. n.6

Actus ad gratiam habitualem, ſeu ad iuſtificationem diſponentem, debet eſſe ſupernaturalis, ſeu ex gratia elicitus, ibid. n.7

Fides eſt habitus ſecundùm quod habetur, & habilitat illam habentem; ibid n.8

Potentia

Potentia naturalia de ſe nullum ſupernaturalem actum elicere poteſt niſi per actum Fidei, ibid n.9

Habitus Fidei, num ex pluribus actibus fiat, ſicut alij, & eſt duplex, vnus in intellectu, alius in voluntate, p.8. n.10. & 15

Actus Fidei duplex eſt, vnus à Deo infuſus, alter acquiſitus ea actibus frequentibus, ibid n.11

Baptizati paruuli Deo placent, ſi habitum acquiſitum non habeant ex ſola Fide infuſa eis, ibid. Quid de adultis, ibi.

Fides infuſa non ſufficit ad eliciendos actus Dei ſine fide acquiſita, ibid. n.12

Adultus ſola Fide infuſa, non poteſt aſſentiri articulis fidei, niſi prius inſtruatur, ibid. n.13

Fides infuſa, & fides acquiſita, qualiter differant inter ſe, ibid. n 14

Intellectus, & voluntas qualiter verſentur in credendo? ibid. n 16

Habitus Fidei quando homini infundatur? ibid. n.18

Baptiſmus bene vocatur à ſanctis Patribus, ſacramentum Fidei, ibid. n.19

Fides non reperitur in Beatis, nec quoad actum, nec quoad habitum, & quare, n 20

Saluari hominem ſine fide ſuo modo naturali, ſi fidem ignoret, aliqui ſenſerunt, p.15. n.5. & 6.

Cornelius Centurio, quia erat vir timens Deum, fuit illuminatus per Angelum, p.15. n.7

Credere, vt credit Eccleſia, qualiter à fidelibus debeat accipi, vt ſoluatur ab hæreſi, pag.16. numero 8 9. & 10

Credendi actus non ſufficit in actu ſignato, ſed exercito, ibid. n.11

Natura rationalis nequit ad rem ſuper naturalem ordinari niſi motu ſupernaturali, p.16. n.13

Fides Chriſti ſemper fuit neceſſaria neceſſitate medij poſt Adami peccatum, & lapſum, p.16. n.14. & 15

Fides Dei, vt Auctor ſupernaturalis, ſemper fuit neceſſaria in maioribus explicita, implicita in minoribus, & rudioribus, etenim credendo eſſe Deum remuneratorem, habebant Fidem in Chriſtum Redemptorem, ibid. n 15

Articuli Fidei, num omnes debant explicitè credi, ſeu tantum quos ſolemniſat Eccleſia, ibid. num.16.17 18. & p.17. 19.20. Etenim neceſſitate medij, ſiue præcepti ibid. n.17. ad 29

Curati, & Clerici, ſiue rudes, quomodo debeant credere Fidei articulos, p.18. n.50. 51. & 52

Fides explicita Chriſti, intelligitur ex eo quod eſt verus Filius, verus homo, Redemptor, quod mortuus, &c. ibid. n 53

Fidei, & ſpei præceptum obligat, quando ſumus in aliqua graui tentatione odij Dei aliqua aut ſub periculo p.24. numero 55

Dubius in Fide non dicitur hæreticus, ſed tantùm infidelis priuatiuè, p.35. n 29. & 30. contra multos dicentes, vt ſit hæreticus, ibid. n.32. ſed qualiter dicatur hæreticus ibid. n.33. Et qui diſputent de hoc. n.46

Hæreſis propriè dicitur electio pertinax doctrinæ contrariæ veritati Fidei, ibid. n.31. & 47

Hæreticus propriè dicitur dubius in Fide qui hæret, & reflectit ſe ſupra cogitationem dubiam, eligens iudicium erroneum circa res fidei cum plena aduertentia intellectus, vt ibid. n.33. & 34 ſecus ſi intellectus ſit perditus, ibid. n. 35

Dubius in fide in iudicio exteriori, punitur, vt hæreticus. Et quando excuſetur, ibid. n.26. & 27

Dubitans in fide ex ignorantia, vel ſimplicitate non dicitur hæreticus, ſi ſuam opinionem non defendat, p.26 n.41

Hæreſis non eſt ex dubitatio, quæ prouenit ex ſubreptitia. & inopinata tentatione, aut Diabolica illuſione, ſi in ſe reuerſus captiuat intellectum ſuum in obſequium Chriſti, & deliberat credere quod credit Eccleſia, ibid. n. 32.

Dubitans, an Pater ſit prior tempore filio, ignorans de fide eos eſſe coæternos, non eſt hæreticus, ſi ſit paratus corrigi edoctus, nec qui dubitat, an ſit de fide actus, quo ipſe credit, ibid. n.43. & 44. nec qui dubitat ſe eſſe hæreticum ibid. n 45

Dubius in fide mentalis poteſt abſolui à quolibet confeſſario, non ſi exterius protulerit, ibid. n.48

Dubius in fide plenâ deliberatione, & cum pertinaciâ, punitur hæreticorum pœnia, abiurans vt formalis hæreticus, ibid. n. 49.50.51. & 52

Hæreticus quando dicatur qui res fidei eſſe dubias credat, vt puniatur, tanquam hæreticus, ſeu excuſetur, ibid. n.53.54.

Fidem implicitam habens, id eſt credendo quid Eccleſia credit, non peccat; & ſi naturali ratione ductus, aliquid falſo opinetur; dummodo non defendat, p.47 n.55

Fides inter alias ſumptiones ſumitur pro credulitate qua credimus aliorum dictum & eſt duplex, vna, quæ nititur in reuelatione, quam Deus fecit rerum noſtræ fidei, quæ vocatur fides Chriſtiana, & qua credimus ſupernaturalia, Diuina, quæ Deus reuelauit p.4. n.17 & 18. & dicitur etiam virtus Theologica, p 5. numer. 0. in fine, ibid 21

Fides Diuina, quæ vocatur obiectum fidei, qua credimus reuelata, in quibus libris contineatur p 4 numero 18. & p 5. n.29

Fides alia eſt humana, quæ tantum nititur humanis teſtimoniis earum rerum, quas non vidimus p.5. n 19

Fides accipitur pro veritate, pro fiducia, quæ vocatur à Theologia, miraculorum fidei, ibid. n 20

Fides dicitur virtus Theologica, quia reſpicit Deum immediate, ſicut charitas, & ſpes, ibid n.21

Spes reſpicit vitam æternam, gratiam Diuinam, aliaque bona, p.5. n.25

Charitas diligit Deum, amicum per ſe ipſum, & alios per ipſum Deum. Thologales virtutes, in quo differant ab aliis p 5. n.23

Fides quare dicatur à Deo infuſa, & dicitur donum Dei, & qua firmiter aſſentimus, p.5. n.24 & 25. vbi de aliis.

Fidei obiectum formale, eſt veritas prima, vt reuelans; id eſt, Deus ipſe in quantum reuelat. Vbi quod ſit ratio prima credendi, & Eccleſia tantum conditio, ſine qua non, & cauſa proponens, ibid. n.26. & 27

Spiritus ſancti motio impellens nos ad credendum, eſt cauſa efficiens, ibid. n 27

Fidei obiectum materiale, ſunt res à Deo reuelatæ propoſitæ ab Eccleſia, vt credendæ, quæ continetur in libris Canonicis, ibid n.28 & 29

Traditio eſt doctrina fidei, vel morum, verbo non ſeriptro, quaſi per manus acceptæ à maioribus, quarum traditionum aliæ Diuinæ, aliæ Apoſtolicæ, aliæ Eccleſiaſticæ. Et qualiter differant ibid n 10.3 & 3.. Et in quibus exemplificentur ibid. n. 3.

Traditiones Eccleſiæ, vt ſcire *ſalutem nem Angelicam, Salue Regina, ſumere aquam* ad ingredium Eccleſiæ, qualiter obligent fideles, vt ea ſciant, p.19 n 48

Fidei articulos ignorantes, orationem Dominicam, & Sacramenta quæ ſuſcipiunt, peccant mortaliter, p 19. numero 49

Fideles non æque tenentur ſcire articulos, & alia præcepta Eccleſiæ, ſed cum differentia inter rudes, & habiles, inter Laicos, & Clericos, inter Curatos, & religioſos, quibus ex officio incumbit, aut non, p.19. n.50. & 51

Epiſcopi, & Magiſtri in Theologia quomodo debeant ſcire articulos fidei, & alia præcepta Eccleſiæ ad docendum, p.19. n.52

Pontifices plus tenentur, quam Abbates, & Inquiſitores, quam Magiſtri ſcire fidei materias, ibid n.55.

Epiſcopos quali ſcientia debeat polle circa quæſtiones fidei? ibid. n.54

Dei honor, aut quando cenſeatur auferri, aut vtilitas proximi non confitendo fidem *remiſſiuè*, p.21. n.5

Rogatus de fide, & tacens, an peccet contra præceptum confeſſionis fidei An liceat, quibus fugere tempore perſecutionis fidei, & ſeu liceat catholico ad ſe occultandum vti veſtibus infidelium, ſeu eſſe in hoſpitiis infidelium, ſimulando fidem, carnes commedu, &c. ſeu commoranti inter hæreticos adire eorum templa, intereſſe conuentibus, ibid n 7.8.9. & 10. *remiſſiuè*,

Interrogatus de ſua fide à publica poteſtate, tenetur etiam cum periculo vitæ directè reſpondere eſſe Chriſtianum; ſecus ſi à priuata perſona interrogetur, ibid n. 11. & 12. Quando ſe excuſet quis à tali confeſſione fidei, vel non ibid. num. 17

Filius.

Filius Sacerdotis poteſt dici ille, qui natus eſt ante patris Sacerdotium, t.2. p.25. n.11

Filius Dei ſperandæ ſalutis noſtræ cauſa homo factus, morte ſua, peccata noſtra condonauit, ſoluit inimicitiam inter Deum, & hominem. p 166. n 18

Filius ingrediens Religionem fratrum minorum, non capacem bonorum in computatione legitima, nec facit partem, nec numerum, p.41. n.19. & 20.

Filius Vnigenitus Dei à tota Trinitate traditur incarnatus, verus homo, factus ex animâ rationali, & humana carne compoſitus, vna in duabus naturis perſona, p 36. n.1

Chriſtus venit in mundum ad tollenda peccata, ſeu ad redemptionem generis humani, tanquam ob cauſam primariam, p. 36. n.2

Index Rerum,

Filius pro hæreſi Patris, aut eius delicto læſæ Maieſtatis, ſeu alij innocentes, an poſſint puniri feudis, & Maioribus, &c. *remiſſiuè*, p.153. n.1

Filij naturales, etſi legitimati in emphyteuſi Eccleſiaſtica, vel in feudo ſumptu pro ſe, & ſuis Filiis, an veniant, *remiſſiuè*, p.202. n.18

Filij præſumuntur laborare pluribus delictis ex vna ſpecie delicti paterni, t.2. p.138. n.27

Filijs hæreticorum de bonis confiſcatis non tenentur præbere dotes, & alimenta, cum damnatus de hæreſi, ex quo exijt à carceribus, tenetur pro, ſe & Filijs quærere victum niſi ex mere miſericordia, p.473. numer.39. 40. & 41

Filijs hæreticorum, dum Patres eorum ſunt detenti in carceribus, ſolent aliqua parua alimenta præſtari; item, & vxori, ibid. n.38

Fiſcalis.

Fiſcalis cognita bona fide non tenetur impugnationes facere, p.424. n.3

Fiſcus.

Fiſcus inquiſitionis petens bona incarceratorum ex cauſa fidei, vt applicentur fiſco Reali Regis, procedit non ex vi legis, & ſtatuti Regum, ſed ex ſtatutis Pontificijs ob dotationes à Regibus factas, p.388. n.69

Statuta excludentia Fiſcum à publicatione bonorum homicidæ, dicuntur contra libertatem Eccleſiaſticam. Et quare? ibi, p.388. n.67

Eccleſia habet fiſcum, p 388. numero 68. & 69. de fiſco inquiſitionis.

Finis.

Finis cuiuſque diſpoſitionis dupliciter accipitur principaliter, nempè, vel quoad intentionem, vel quoad executionem, & dicitur principalis, qui proximior eſt in executione, etſi remotior intentione legis, p.184. n.5

Fœdus.

Fœdus nouum promiſſum fuit in lege veteri dicendo, *nouum vitauit prius*. p.164. n.13.

Fœmina.

Fœmina diſpenſata, vt conſanguineo nubat ad conſulendum eius paupertati, ſi ſecundam diſpenſationem impetret, vt alij conſanguineo, ſeu non conſanguineo nubat, tacitis cauſis primæ, non facit ſecundam ſubreptitiam, t.2. p.16. n.25

Fœmina, cui legatum eſt relictum, ſi caſtè viuat, non poterit legatum recipere ſi vitam turpem traducat; quia huiuſmodi pœnæ potius dicuntur legata conditionalia p.570. n.6

Fœmina non continetur hominis appellatione, vbi eſt ratio diuerſitatis, p.97. n.52

Fœmina ſuccedit in maioratu Iuriſdictionali, quando Iuriſdictio ipſa venit in conſequentiam ſucceſſionis, p.376. n.29

Fornicatio

Fornicationis ſimplicis in nonnullis Regnis pœna non eſt impoſita, t.2. p.132 n.11

Franchitia.

Franchitia, ſiue immunitas à gabellis datur Clerico alterius expenſis viuenti p.487. n.8 & 9

Franchitia datur famulis Domini, cui ea competit, etſi victum in pecunia recipiant: Vbi de ſtatuto Mantuano, ibid. num.9. & 10

Franchitia debetur familiæ Clerici abſentis à Domo propria, & oppido ſtudiorum cauſa, ibid. n.11

Franchitia decreta ſemel v.g.24. mediorum debetur, etſi Clericus nollet tot vti pro ſuo vſu, & familia, fallit, p.488. n.15. & 16

Frater.

Frater, qui fratrem occidit priuatur feudo, & vadit ad agnatos proximos, ſi eſt paternum, & non applicatur fiſco, ſi ſecus non eſt paternum, p.388. n.58

Fraus.

Fraus, & dolus ſua natura differunt; eo quod non ſemper dolus eſt in fraude t.2. p.33. n.14 & 15

Fraus accipitur pro euentu, vel effectu, tomo 2. ibidem numero 15

Fraus, & dolus, non debet vlli patrocinari, t.1. p.28. n.2

Fructus.

Fructus beneficiorum primi anni, duorum, aut trium, poſſunt conſuetudine, ſiue ſtatuto, aut priuilegio induci, vt reſeruentur fabricæ aut ad alium proprium vſum, præcipuè authoritate Papæ, p.340. n.18

Fructus beneficiorum ſunt temporales, etſi aliud ſit eos locare ad modicum tempus, aliud ad longum, p.338. numero 5

Fructus dicuntur, qui ſuperſunt, deductis expenſis, t.2. p 8. n.64

Grauari quilibet poteſt ratione Fructuum, quos ex re Domini percipit, p.254. n.23

Frumentum.

Frumentum eſt neruus totius Reipublicæ, quod nihil eſt ad vitam conſeruandam conuenientius; quod ſi deficiat parat tumultus, p.547. n.27

Frumentaria largitio quantum creuerit antiquo refertur, p.549. n.33

Fundus.

Fundus quocumque vadat tranſit cum onere ſuo, & quare, p.514. n.24.25. & 26

Fundus affectu onere reali, eſt obligatus, etſi deueniat ad Eccleſiam ad ſolutionem tributi, & quare? p.313. n.29. 30. & 33

Mutatur per mutationem perſonæ qualitas inhærens rei, ibidem num.31. & 34. & quando ſic intelligatur, ibid. n.37.38. & 56

Funeralia.

Funeralium ſtatuta laica, nihil poſſunt diſponere, quando ſunt circa miſſas, & alia p.130. n.26. & 27. ſecus ſi Princeps prohiberet abuſus circa pompam, veluti de veſtibus lugubribus, & de aliis. ibid. n.18. Et quid de Cultricibus poſitis ſuper Corpus defuncti ibid. n.29. Quid de certis, ibid. n.30. & 31. Quid inquam Neapoli practicetur, ibid n.32. pro veſtibus, ornamentis Capellarum, ſeu ſepulchrorum. p.341. n.24

Pompæ quædam in mortuariis magis ſunt viuorum ſolatia, quàm mortuorum ſuffragia. p.341. n.32

Funerum impenſæ ex Solonis fuerunt taxatæ, & poſtea *L.12. tabularum* Cadauer ſuum quidam tumulari mandans cum cantu, & alacritate, rubeis veſtimentis, demens iudicatus eſt, p.341. n.33

Candelarum numerus, & ſi ordinati ad pompam, & temporalem honorem defuncti videantur, tamen applicantur Eccleſiæ, ibid. 34

Sepulturæ extinctio, quomodo ad impenſas funeris ſpectet? *remiſſiuè*, p.342. n.35

Recurſus ad Regia tribunalia non practicatur ex eo quod Epiſcopi non obſeruent aliquod Tridentini decretum, quamcumvia Reges ſint concilij Protectores, pag.341. num.36. & 37

Fugiens.

Fugiens ex propoſito in aliquem locum, vbi ſine Parocho, & teſtibus poſſet matrimonium contrahi, licitè contrahit; non enim interuenit fraus, ſed fuga quædam obligationis, quæ etſi per ſe non ſit bona, non eſt tamen mala, p.116. n 45

Fundamenta.

Fundamenta D.Moſcoſi explicantur, ibid. n.33.34. & 35. vbi de alijs gaudentibus ibid. n.36

Fur.

Fur, qui duo furta commiſit ſi tertium perpetretur in diuerſo territorio, punitur, ac ſi triplex commiſiſſet in eodem territorio, t.2. p.136. n.5. & 6

Fur delinquens extra territorium, non ligatur ſtatuto proprij Epiſcopi, p.116. n.42. & 43

Furari.

Furari licet in nonnullis caſibus, veluti ne quis fame pereat, p 34. n.29

Furans plures paruas quantitates, peccat mortaliter, etſi alias plura venialia peccata non faciant vnum mortale: expendè ad forum externum, tomo 2. p.138. numero 37. 38. 39. & 40

Furtum

Furtum extra ciuitatem apud Germanos, non erat iniquum; adulteria à Licurgo probata. Perſæ filiarum ſuarum matrimonio vtebantur; & aliqui dixerunt, quòd iuſtum, & honeſtum non à natura, ſed ab opinione hominum proueniebat, p.53. n.27. 28. & 29 Adulteria à Licurgo probata Perſæ vtebantur matrimonio filiarum ſuarum, ibid. d.n.28. & 29

Furtum qualificatum, quali pœna plectitur, ex arbitrio iudicis pendet, qui aliquando pro primo vltimum ſupplicium imponit, p.137. n.16.17. & 18

Fur non punitus pro primo, & ſecundo furto poſtea adhuc pœna mortis puniri, tomo 2. ibidem numero 17. & 18

Furto quantumvis graui poteſt fur decennio ad triremes condemnari, t.2. ibid. n.19

Furta leuia repetita grauius puniuntur: explica, t.2 p.138. n.35. & 41

Furta plura ſucceſſiuè commiſſa, veluti à Macellario carnes vendente, pro vnico reputantur, tomo 2. p.140. num.56

Furtum facienti opem, & Conſilium præſtans Fur non eſt, etſi actione Furti teneantur: p.542. n.105

G *Gabella*

G

Gabella.

GAbella non eſt pars prætij, ſed tantum nomine, quæ poteſt ſeparari à pretio in ipſo contractu, ſine querela venditoris, nec erit pars prætij, niſi cum in eſt rei, vel aliquid commodi, ex eo peruenit ad emptorem, vel venditorem, p 311.n 20.& 21. Latè p.312, n.24.& n.27.& 28

Gabella pars pretij dicitur contra aliquos, eaque grauatur immunitas Eccleſiaſtica, & quare p.489.n.35, & 36

Gabella impoſita laniombus, vt pro bobus ſingulis ſoluant duos aureos, quando ſit contra libertatem Eccleſiaſticam, p 483.n.13.& 14.15. Vbi ſub diſtinctione.

Gabella impoſita laicis pro aſportatione, vel pro licentia publicè vendendi, qua de cauſa non grauat Clericos carius ex eo ementes ibid. n.15.& 16. & n.20

Gabella, quæ eſt ſeparata ab ipſo contractu, vt contingit quando ſtatutum dicit, quod qui vult exportare dolium vini in ciuitatem, ſoluat Gabellam, non officit immunitati, ſecus quando onus Gabellæ eſt annexum contractui, vt ſi V.G. ponatur ſtatutum, quod ſoluantur duo ſolidi pro quolibet Dolio vini, quod emitur, aut venditur, p.312. n.24. 26.27.& 28

Prætium iuſtum alicuius rei, ſolet dici, tam pretium francum, quàm ipſa quam ipſa gabella ſed expendes, ibid. n 27. & 28

Gabella impoſita ſuper rebus, quæ ad vſum familiæ neceſſarium emuntur, iniuſta eſt ſecundum aliquos, alij negant p.491. n.1.3. & 6. Vbi de praxi, ibid n.8. & 9

Gabellæ de Iure ſuper mercimonijs tantum poſſunt imponi, ibid n.2

Pauperes minus grauantur, quam Diuites, qui ſolent Diuitibus operas ſuas vendere, n.3.4. & n.6

Gabella impoſita, qualiter grauet, ſi imponatur actui venditionis, vel contractus, aut actui ſeparato, p.570. n.8. & 9. 14. & 15

Exempti comprehunduntur ſub Gabella impoſita laicis, non animo grauandi Eccleſiaſticos. Et quid de conſuetudine p.177. n.12.13. & 14

Gabella quædam ſuper arietibus, & in carne mortua, qualiter permitteretur ad debellandas hæreticorum Claſſes. Diſtinguitur, p.480. n.37. & 38

Coatuum vulgò *Coches* regiſtrum & ſuper habentibus gabella ducatorum.100. Hiſpaniæ facta anno.1658. *numero obliget* Clericos, ibid. n.39

Magiſtratus taxans vinum, vini conſiderat inter circunſtantias, præcipuè onus gabellæ, p.485 n.27

Gabella impoſita, partim redundat in damnum venditoris, partim emptoris, ibid. n.28

Gabellas imponendi cauſa iuſta præſumitur in Principe, cum ſit Pater communis omnium, qui ſicut talis debet ſubditus filijs præparare Theſauros, & in neceſſitatibus Paſtoris vicem gerere, p.329. n.60

Gabellas imponentes ſuper commeſtibilibus non incurrunt cenſuras contentas in Bulla cœnæ; p.492. n 8

Gabellæ ſuper Regalijs impoſitæ, videntur Eccleſiaſticos obligare. Verius contra, p 507. n.10. & 11.12. etiam ſi prætextu taxæ imponantur exceſſiuæ.

Genua.

Genua flectere coram Idolis ad ſimulandam adorationem ac illicitum, p.22. n.22

Granum.

Decimationis dimidiæ imponenda collecta ſuper granis agriculturæ improbatur p.550.n.39.40 & 41

Agricolæ, & coloni ſi collectarentur in granis cito egerent, fierentque deſertores agriculturæ p.550 & p.551.n.40. 43.48. & 50

S Ioan. Chriſoſthomi pulchra verba pro Agricolis. p.551.

Gratia.

Gratia regulariter pro abſente ſubiacet ſurreptioni fallit, p 70. 2.2, n.24. & 31

Gratia non dicitur ſubreptitia, quando in reſcripto amittitur, conſuetum apponi, & Papa præſumitur de eo habere notitiam, t.2. ibid. n.25

Gratia non dicitur ſubreptitia, ſi taceatur ea, quæ ius non mandat exprimi; vt quod quis eſt filius delati de hæreſi, t.2. ibid. n.26. & 27

Gratia non dicitur ſubreptitia, ſi non fiat mentio de qualitate rare minus conſiderata: & quando qualitates æquipollentes ſunt expreſſæ, t.2. ibid. n.28

Gratia vt corruat, tacita veritate, debet habere cauſam, quæ ſcita influeret in Principe ad non concedendum, non ſi cauſa eſſet debilis, vt hic, t 2.p.43.n.6.

Gratia non eſt ſubreptitia, ſi non fuerit facta mentio de iure quæſito, vel de intruſione, t.2. p.70. n.30

Gratia non dicitur nulla; licet in ea non fiat mentio de tranſactione contractu nullo, ſeu electione nulla; & de clauſula alterius reſcripti nulla, nec de nobilitate, vel dignitate, t.2. p.30. n.14.15.& 16

Gratia ad eius valorem non requirit ſcripturam, eum ſtatim, ac conceſſa eſt, recipiat valorem in ſubſtantia, p.58. num.12

Gratia non redditur inualida, ſi erretur in nomine loci beneficij, vel Eccleſiæ, in qua ſitum eſt beneficium, t.2. p 44 n.10

Gratia à Principe conceſſa, debet intelligi ſecundùm vſum Principis eam concedentis. t.2. p.80.n.18

Gratia impetrata ad beneficium, narratiuæ facta, quod eſt curatum, cum tale ſic non eſſet, dicitur ſubreptitia ſecundùm aliquos, & quare, t.2.p.48, n.2. & 3. contra, ibid. n.4. vide, ibid. n.6

Gutta.

Guttam aquæ deglutire ſecundum ſe eſt parua res, ſed poſt illam, Euchariſtiam non ſumere, cadit ſub mortali peccato, p.137. 19

Gutta aquæ debet immiſceri cum cum vino in miſſæ ſacrificio, & non faciens peccat mortaliter, cum deficiat in re graui in genere moris. ibid. n.21

H

Habitus

HAbitu regulari indutus, triduo indutus, exiſtimatur, p 114. n.12

Factum non dicitur, quod non durat, ibidem num.22.

Militares Habitus ordinum, non ſunt officia Regia, ſed veræ Religionis, p.425 n.14.& 15

Habilitas.

Habilitas impetrantis non attenditur ſecundum tempus datæ intellige, ſupra, p.54. numer.28. fallit tomo 2. ibid. n.30

Hæres.

Hæres conueniri poteſt à Fiſco pro decurſa anteceſſoris, p.417.n.49

Hæres dicitur poſſidere animo, & corpore alieno, videlicet Coloni, etiam ſi actualem poſſeſſionem, non ſit adeptus, 2 2 p.124.n.54

Hæres ſe immiſcens Hæreditati ante factum inuentarium, in conſcientia non obligatur plus ſoluere, quàm id, de quo Hæres eſt; & ſi aliter in foro exteriori procedatur vbi quid de profeſſione præſumpta *remiſſiuè*, p.123 n.23

Hæredis nomen, propriè ſignificat verum, & iuſtum Hæredem, p.375. n 23

Hæredis appellatione in feudis, intelligitur de hærede ſanguinis, non bonorum, p.375.n.16

Hæredum maior pars, ne Homicida plectatur, qualiter, & quando proficiat delinquenti explicatur, p.198, num.1. 2.3.4.5.6.7.8 & 9

Statoti Canens Homicidam non eſſe pœna mortis puniendum facta cum Hæredibus defuncti, pace factum à maiori parte Hæredum, firmitatem obtinet; imò Albericus, dixit, vt ſufficiat conſenſus vnius ex Hæredibus explicatur, p 198. n.2. & 3

Pacem inire laudabile eſt, & Chriſtianum, p.18. n.4

Hæredes ſi recuſant pacem inire, ne amittant actionem iniuriarum, nihil faciunt, cum actio iniuriarum non tranſeat ad Hæredem, aut ſi recuſant damna, & expenſas, & actionem; & hoc etiam nihil valet cum remitetens iniuriam, eas non remittat, p.198. n.4

Hæredes ſi recuſant pacem, quia volunt necem vindicare, ne incidant in pœnam, nihil fit, cum iam accuſatio facta eſt, vt condemnetur Occiſor ad mortem, niſi pacem habuerit ab Hæredibus defuncti; non enim iſti Hæredes amittent Hæreditatem, ibid. n.6

Hæredes ſi recuſant pacem, vt occiſor capite plectatur, vel quia nolunt gratificare, non cedit in præiudicium eorum, ibid. n.7

Hæreditas.

Coniuncti dicuntur verbis plures vocati ad Hæreditatem, vel legatum per nomen collectiuum in æqualibus portionibus, t.2. p.80. n.22

Hæreſis.

Hæreſis eſt delictum mere Eccleſiaſticum, pag.465. numero 18

Hæreſis rei petiti ab inquiſitoribus, debent illico tradi per laicos iudices, antequam puniant illos de delicto diuerſo, pro quo fuerant incarcerati, p.535.n.35.40.& 41

Hæreticus.

Hæreticus non dicitur corrigi paratus, nec vt talis Curiæ ſeculari traditur, nec qui ſua ſcripta, & opera ſubicit Papæ, p 42. n.3

Index Rerum,

Hæreticus erit Cathecumenus, qui apoſtatet à fide; & ſi ab Eccleſia nequeat puniri, p.47. n.59

Hæretici paciſci ſolent ſuper bonis Eccleſiæ, quando tractant de libertate conſcientiæ cum Principibus Chriſtianis, p.461. n.2

Hæreticorum filij quando priuentur hæreditate paterna. Quid de Iure imperij, & Iure ciuili remiſſiuè, p.573. n.3

Hæretici punitio antiquitus ſpectabat ad laicos, quid hodie, p.457. n.10. & 11

Hæretici ipſo Iure bonis ſunt priuati; ſed núm requiratur ſententia. Et de varijs pœnis, quibus incurrunt p.571. n.23. & 24. cum alijs.

Hæreticus num amittat Dominium à die commiſſi delicti vel non? Contenditur inter Doctores expenditur, 571. n.24. & 25. p.572. 26. & 27. cum alijs. Sed ibid n.29. reſoluitur, vt Dominium amittat bonorum à die patrati delicti, poſſeſſionem non, niſi poſt ſententiam; & applicationem fiſci factam, ibid. n.31. 32. & 33

Hæreticorum bona alia aliquo tertio occupata ante ſententiam, qua fiſco applicantur, Hæretico ipſi ſunt reſtituenda, Hæretico apprehenſo, non illico bona eius adiudicantur fiſco, imò potius à Miniſtris Inquiſitionis, & coram perſona nominata ab Heretico fit omnium eius bonorum & actionum Inuentarium & ſequeſtratu apud Probum & fidelem virum ſub ſecuritate de illis reddendis exceptis ſumptibus iuſtè factis cum apprehenſo Hæretico, ſed eo de Hereſi condemnato applicantur fiſco regio à die commiſſi delicti vbi de praxi, p.572. n.33. 35. & 36. cum ſequentibus.

Chriſtophorus Reſoldus quando erat Hæreticus compoſuit quandam diſceptationem de educat. & ſtudijs litteratum, p.461. n.12

Hæreticus, niſi ſuam Hæreſim abſcidat ſaluari non poteſt, quamuis alias ſit vir bonus, p.10. n.20

Homicida.

Homicida ex diuturno tempore queit admitti per Iudicem ad compoſitionem pecuniariam, t.2. p.153. n.26

Homicidium.

Homicidium in aliquibus caſibus introduci queit, dictante lege naturæ, vt in defenſionem, t.2. p.143. num.11 & 36

Abraham conſenſit in Homicidium filij ſui, non abſolutè, ſed Dei præcepto, p.33. n.23

Præcepti quinti materia, non eſt abſolutum Homicidium, ſed commiſſum propria authoritate extra propriæ vitæ defenſionem, p.33. n.24

Homagium.

Homagium dicitur ſpecies ſeruitutis temporalis, p.393. numero 30

Homagium præſtare pro rebus ſpiritualibus, eſt ſimonia, ibid. num.31

Homagium præſtare non tenentur Eccleſiaſtici ſuperioribus Eccleſiaſticis ratione ſpiritualium, nec Principibus laicis ratione bonorum temporalium, ibid. n.32. & 33.

Homo.

Homo ante ordinationem eſt materia ſubiecta Iuriſdictioni ſæculari, ſed poſt ordinationem extrahitur à poteſtate ſæculari, p.350. n.6

Homo bonus, eſſe non poteſt propriè bonus ſine prudentia, & abſque morum virtute prudens, p.181. n.3

Homo liber de iure canonico capi non poteſt, p.394 n.47

Homines omnes in præuaricatione Adæ perdiderunt innocentiam, & facti fuerunt immundi, p.37. n.3

Honor.

Honor marito ſeruatur per ingreſſum Monaſterij ab eius vxore vidua p.409. n.36

Hoſpitale.

Hoſpitale non æquiparatur Eccleſiæ, niſi ſit publicum, & ſolemniter erectum, & ſtructum, p.344. n.8

Relicta Hoſpitalibus, relicta ad pias cauſas dicitur, p.344. num.10

Horrea.

Horrea publica ſunt in oppidis, & ciuitatibus, vt prouideatur Careſtiæ panis, & ab antiquo etiam inventa, p.148. n.25.26.27. & 31. & de cura in noſtra Hiſpania, n.10. & quare n.30.

Horreorum diuerſa genera ad diuerſas ſpecies antiquitas inuenit, p.349. n.31

I

Ieiunium.

IEiunij die plures comeſtiones ſumens vltima comeſtione frangit ieiunium, non ſic ſi in diuerſis diebus, etiam ſi habuerit animum plures comedendi ſingulis diebus cum vnum ieiunium cùm alio non continuetur, p.136. numero 3. & 4

Mortaliter non peccat qui in eodem die Ieiunij eſt in cauſa, vt plures modicum quid accipiant vel in die feſto plures modicum laborent ibid. n.5

Ieiunij obligationem vnius loci ſi quis fugit, ſe transferendo in alium locum, vbi non eſt tale præceptum, num rite faciat p.488. n.22. & 24

Idolum.

Idolum adorare, externe eſt peccatum mortale, nec licet illud fabricare, nec aſſiſtere concionibus, nec fabricare ſynagogam Hebræis, aut aguum, p.27. n.16

Ignorantia.

Ignorantia probabilis tam iuris communis quam particularis, excuſat ab incurrendis cenſuris etiam facti, aut qualitatis facti, p.76, n.32

Ignorantia craſſa propriè datur in eo, qui Ignorat, quod omnes ſciunt, quam aliqui vincibilem appellant, alij verò dicunt diſtingui à craſſa, & ſupina, ibid n.33. & 34

Ignorantia vincibilis, & culpabilis facti, vel iuris, quæ craſſa eſt, & quæ non excuſat à culpa mortali, nec à cenſuris, quid ſi moraliter, eſt vincibilis, non tamen craſſa, ibid. 35. & 36

Ignorantia affectata non excuſat ab incurrendis cenſuris, ibid. num.37

Ignorantia in facto proprio non præſumitur ſic, vt non ſit tolerabilis, niſi factum ſit implicitum, vel intricatum, vel ſi procedit à tempore antiquo: fallit in facto nimis graui, n.17.18. & 19

Ignorantia in facto proprio de tempore antiquo, quando adeſt Iuramentum in facto illo non eſt tollerabilis, ibid num.20

Ignorantia probatur iuramento impetrantis reſcriptum, p.60. n.18

Ignorantia iuris, aut facti imponentis cenſuras, & alias pœnas ſpirituales, ſi non eſt craſſa excuſat ab illis, quod de inuincibili ignorantia videtur tantùm intelligi, etiam ſi probibitio legis ſit de iure naturali, & Diuino p.75. n.22. & 23. non de vincibili ibid. n.24. 25. & 26.

Ignorantia vincibilis myſteriorum fidei, eſt ſpeciale peccatum explicandum in confeſſione; etſi contra alij teneant relati, p.32. n.8. & 9. & cuius fuerit præcepti, eſt explicanda, ibid. n.10

Ignorans vincibiliter plures artic. fidei, non committit plura peccata ſpecie diuerſa; ſecùs ſi ignorat plura præcepta decalogi, vel Eccleſiæ, ibid. n.11

Ignorans Vincibiliter plure articulos fidei, non committit plura peccata ſpecie diuerſa, ibid. n.12

Ignorans vincibiliter plures articulos fidei, non tenetur numerum articulorum, quos Ignorat, explicare in confeſſione, ibid. n.13

Illegitimatas.

Illegitimitas ostratiua eſt Principi facienda, t.2. p.76. n.6

Immunitas.

Immunitas Eccleſiaſtica ſub pœna ſacrilegij, & cenſuræ, prohibet citare, capere, aut incarcerare Clericum, etiam in priuato carcere, p.466. n.3.4. & 5

Immunitatis Eccleſiaſticæ fractores gabellis, & alijs impoſitionibus non practicatur, vt puniantur in ſancto inquiſitionis Tribunali p.414. n.32. etſi aliter aſſirment Bañez, & Bartholom. Solonius, qui dicit vt ſint ſuſpecti de hæreſi iudices, qui contra iura canonica, & ciuilis trahunt Eccleſiaſticos ad ſua tribunalia ibid. n.25. 26. & 27. & comedentes ſine neceſſitate carnes in die veneris, & qui communicaret ſub vtraque ſpecie. Et Beltran. de Guebara es ſacra Rota dicens ſuſpectos ſe reddere, qui detrahunt immunitati Eccleſiaſticæ ibid. n.28. 29. 30. & 31. Vbi caſus de facto narratur de quodam, qui ſubijt cenſuram ſancti officij.

Immunitatis cum toti Clero conceſſa ſit, nequit renunciari à ſingularibus, ſicut nec fori priuilegium, p.184. numero 14

Immunitas à gabellis, Clericis & Eccleſiaſticis pertinet de iurè Diuino, p.282. n.7

Immunitatis Eccleſiaſticæ dubium eſt prius priuatiuè per Eccleſiaſticum iudicem decernendum, pag.413. num.26. & 27

Immunitatis Eccleſiaſtica, eſt etiam è Iudicibus Laicis, de qua vbi tractatur. Alia eſt illius immunitatis loci Eccleſiaſtici, de qua participant Laicæ perſonæ, de qua agitur in titulo de immunitate Eccleſiarum. Alia, quæ competit Eccleſiis, & Eccleſiaſticis, de qua latiſſimè tratur in hoc cap. p.224. n.3

Immonitas quatenus lædi poſſit, aut non contrahendo, p.474. n.1

Immunitas Eccleſiaſtica, quibus modis dicatur iudirectè Læſa per ſtatuta laica? explicatur varijs dicendi modis p.489. n.28. & 29.30.31.32.33.34

Indirecta,

Indirecta, ſeu per accidens Læſio Immunitatis Eccleſiaſticæ differunt. ibid. n. 31
Per accidens contingentia, non habentur in conſideratione. ibid. n. 32
Immunitas Eccleſiæ infringitur, cum Clericus ſine dedecore exire non poteſt, vbi de oſtraciſmo. pag. 466. numero 6
Eijcere de aliquo loco idem eſt, ac bannire perpetuò, vel ad tempus. p. 466. n. 7

Impedimentum.

Impedimentum, vnum ſimul cum alio grauius reputatur. t. 2. p. 65. n. 58
Impedimenta ſimul iniuncta, reddunt perſonam minùs dignam diſpenſatione, ſed non ideò diſpenſationem nullam tacito aliquo. t. 2. ibid n. 56. 57 & 58
Impedimenta matrimonij, etſi ſimpliciter loquendo, poſſent à Principibus laicis præſcribi Chriſtianis ſibi ſubiectis: prout opus fuiſſet ratione contractûs, ſed ea non poſſent facere irrita matrimonia poſt Eccleſiæ prohibitionem, niſi ad eundem finem recepta fuiſſent ab Eccleſia ſimili lege. p. 350. num. 8
Impedimenta duo ſi concurrant in eadem perſona diuerſæ ſpeciei, vno tacito, non corruit diſpenſatio: vbi quid faciendum, cum vnum eſt occultum. t. 2. p. 66. n. 41. & 42 vbi de praxi quotidiana Curiæ.
Impedimenta duo eiuſdem ſpeciei ſi concurrant in eodem ſubiecto, irritant diſpenſationem narrari, tacito altero. t. 2. pag 67. n. 43

Imperium.

Imperium merum nequit exerceri extra territorium, ſecus poteſtas condendi Legem. p. 59. n. 25
Imperij primus gradus, quam prærogatiuam habeat. p. 60 num. 28
Imperij mixti eſt gabellarum impoſitio, quod ad Reges, & Principes Supremos ſpectat. p. 329. n. 39

Impetrans.

Impetrãs tenetur narrata in reſcripto verificare, ſi ſint talia, quæ Principem ad facilius concedendum moueant. to. 2 p. 4. n. 1. & 2. & hoc ſi pars opponat. ibid. n. 3
Impetrans tenetur ea ſolùm verificare, quorum falſitas vitiat gratiam, ſeu quorum facilius Principem mouent. t. 2. ibid. n. 3
Impetrans parte opponente quæ teneatur verificare, tomo 2 ibid. n. 4. & 5
Impetrans reſcriptum contra debitorem aſſerens cauſas tractari de plano; etſi falſo narrat ſuſtinetur, quatenus, vt Iudex datus procedat ſtylo ordinario, tomo 2 pag. 55 num. 44
Impetrans facultatem ſecundam ad inſtituendum maioratum, tenetur facere de prima facultate ad alium inſtituendum, obtenta, expenditur. tom. 2. p. 20. n. 1. & 3. fallit. ibid. n. 4
Impetrans ſecundum reſcriptum derogatorium primi, debet facere mentionem de quacumque clauſula notabili adiecta in prima diſpoſitione valida, ſecus ſi inualida, vel quæ exceptione eludi non poteſt. p 21. n. 14 & 16
Impetrans debet facere mentionem Sancti ipſius beneficij, dum non ſit in Eccleſia Cathedrali; quòd ſi non exprimatur; non inde redditur ſubreptitium reſcriptum. tom. 2 n. 3. & 4. vbi de ratione. p. 82
Impetrans canonicatum, debet facere mentionem de numero Canonicorum. to. 2. p. 30 n. 1
Impetrans beneficium, debet exprimere valorem. tomo 2 p. 29 n. 5
Impetrans ſi habet præbendam, & Canonicatum debet de vtroque mentionem facere, & etiam de beneficio, in quo nullos fructus percipit. t. 2. ibid. n 3 & 4
Impetrans gratiam à Principe ſuper pœna, ſi de ea, iam exacta mentionem non faciat, ſecundum reſcriptum, erit nullum. t. 2. p. 29 n 9
Impetrans debet facere mentionem de ordine annexo præbendæ; ſeu beneficio, & de qualitate naturali t. 2. p 30 n. 11. & 12. & de appellatione cauſæ, ibid. n. 13. limitatur. ibid. n 14
Impetrans debet mentionem facere de primo reſcripto, to. 2 p. 13. n. 5
Impetrans reſcriptum tenetur facere mentionem de aſſignatione Eccleſiæ, quam nondum obtinuit. to. 2 pag. 82 num. 1
Impetrans beneficium non tenetur facere mentionem de alijs, vbi ignorat habere illa. t. 2. p. 61. n 36. & 41
Impetrans obreptione, & ſubreptione reſcripta, non alijs pœnis punitur, quàm quod careat impetratis. to. 2. p. 68 n. 1 & 3
Impetrans qui ponit ad diſpenſationem conſequendam facilius vnam cauſam falſam pro alia vera, ſecundùm aliquos, nihil facit, ſed alij è contrà, vt in exemplis. to. 2 p. 64. n 18 & 19
Impetrans tenetur exprimere valorem obtenti beneficij, contra. tomo 2. pag. 48. numero 12. 13. & 14. reſolues. p. 49 n. 15. & 16
Impetrans doloſus non debet commodum reportare ex ſua fraude, etiam in alijs caſibus extra reſcripta. tom. 2 p. 37 n. 2. 3. 4. & 5
Impetrans ſecundam diſpenſationem, quando ea non obſtante queat priori vti. t. 2 p. 19. num. 17. & 18
Impetrans ſpeciale reſcriptum, non tenetur de primo generali facere mentionem, vel ſi impetret motu proprio. tomo 2 ibid n. 19. & 20
Impetrans ſimplicitate reſcriptum, ſi mendax fuit in omni cauſa reſcripti, ipſum omnino vitiat. tomo 2. pagina 33 numero 12
Impetrans indulgentiam homicidij, tenetur facere mentionem prioris veniæ, alterius homicidij. tomo 2 pagina 49 num. 17. 18. 19. & 20. ſecus alterius diuerſi delicti. ibid. numero 21

Impetratio.

Impetratiò ſecundi beneficij, ſi fiat prouiſione Epiſcopi, non eget mentio de iam obtentis. tomo 2. pagina 47 numero 46
Impetratio valet veritate tacita, aut falsò expreſſo, quoties huiuſmodi ſubreptio non fuit conceſſionis cauſa. tomo 2 pagina 83. numero 8
Impetratio ſecunda reſcripti ad delicti remiſſionem, eſt inualida, vt ſubreptitia ob præſumptum defectum voluntatis ipſius Principis. tomo 2. pagina 49. numero 19

Imperator.

Conſtantinus Imperator in Conſilio aſſurgens à parua ſella, noluit ſedere; donec omnes Epiſcopi. pagina 452 numero 38
Conſtantinus Imperator conceſſit facultatem, vt poſſent ædificari Eccleſiæ per totum orbem. pagina 242. numero 1
Imperatores, Reges, & Principes, & ſi debeant leges expedire de conſilio Procerum, ſed non præcisè illud requirere. pag. 68. num 10. 11. & 12
Imperator Romanus non eſt Dominus condendi leges in vniuerſali Eccleſia pagina 69. numero 13
Conſtantinus dilatata Eccleſia inter gentes conceſſit facultatem, vt ſubditi non tantùm Chriſtiani fierent, ſed etiam extruerent Eccleſias, & eis prædia tribuerent pro dote ad alendos Miniſtros. pagina 239. numero 67
Conſtantinus Imperator Romanus conſtituit ſedem Beatò Petro. ibid n. 98
Conſtantinus Magnus liberum cuique decedenti fecit arbitrium Eccleſiis relinquendi quæ velit. pagina 262 numero 21
Conſtantinus Imperatorum primus palam Chriſtianis immunitatem ab oneribus, ſuus illius Vſum exhibuit, & Iuſtinianus edicto ſanciuit. pagina 281. numero 2
Imperatores, & Reges habent in ſuo eſſe primæuo in humanis à populo poteſtatem. pagina 79 numero 27

Imprimere

Imprimere Regularis nequit ſine licentia ordinarij Eccleſiaſtici, & ſuorum ſuperiorum. pagina 238. numero 25
Imprimendi licentia debet dari in ſcriptis, & cum nomine authoris, vt falſitas euitetur. ibid. numero 28
Audacius, & liberius quælibet proponuntur ſine nomine authoris. ibid. numero 27
Nomen ſufficit apponi alicuius collegij, aut vniuerſitatis in Impreſſione librorum. ibid. numero 28
Librorum examinatio quæ debet eſſe iuxta Tridentinum: & ad quid? ibid. numero 29

Incarnatio.

Incarnatio Verbi potiùs fuit conuenientiſſima, quam quòd pater, aut Spiritus ſanctus incarnarentur, vt qui erat Filius Dei ab æterno, fieret filius hominis tempore: & alijs de cauſis. pag. 37. num. 5
Incarnatio, id eſt vnio cum natura humana fuit magis conueniens ad redimendum genus humanum, quam vnio cum natura Angelica. ibid. num. 7

Indulgentia.

Indulgentia primi delicti, non eget narratiuâ in impetratione pro ſecundo delicto alterius ſpeciei. tomo 2. pagina 49. numero 21

Inferior.

Inferior nequit contra factum ſuperioris, etiam diſpenſando venire pag. 173. num. 64

Infamis.

Infamis, ſeu aliàs inhabilis, non excuſatur à iudicatura, à muneribus, à Notoriatu t. 2. p. 26. n. 4

Index Rerum,

Infans.

Infans num queat nobilitari ante ſeptennium remiſſiuè? pagina 24 numero 3

Infantes ob eorum ſtultitiam non computabantur in populum, nec legibus obligabantur ſatisfacit contrariis. pagina 127. numero 20.21.& 22

Infidelis.

Infidelis purè negatiuus, dicitur qui nullam de fide habuit notitiam, & talis non peccat. numero 60. & 61 & ſic excuſationem habent illi, quibus Chriſtus prædicatum non eſt à peccato; nempè quòd in Chriſtum non crediderint. pagina 87. numero 62. Et qualiter accipiatur. ibid numero 63

Infidelis negatiuus, ſi nulla peccata fecerit ſaluabitur illuminatus. ibid. numero 64

Infideles compelli nequeunt ad fidem recipiendam, etiam, ſi ſubditi ſint Principum Chriſtianorum. ibid. num. 65

Infidelitas.

Infidelitas dicitur duplex, alia negatiua purè, alia contraria, & hanc diuidunt Doctores in tres ſpecies, in hæreſim nempe, Iudaiſmum, & paganiſmum. pag. 17 num. 56 57. inter quas maius peccatum eſt hæreſis. numero 58

Inhabilitas.

Inhabilitates & defectus ad beneficia & item quædam repugnant de iure & ſtylo impetrationi litterarum vt excommunicatio quædam, reſpicientes ſolùm beneficij collationem. pagina 54. num. 29. & 30. in quibus differant, tomo 2. ibid. numero 57

Iniuria.

Iniuria facta alicui, cenſetur facta omnibus eius generis, ſiue conſanguinitatis. pagina 384 numero 12

Iniuria in dubio non præſumitur facta iudici, vt tali, ſed vt perſonæ priuatæ. tomo 2. pagina 141. numero 57

Iniuriæ plures vno ictu factæ, vna puniuntur pœna, quæ regulariter eſt arbitraria. tomo 2. pagina 140. num. 60 & 70

Inquilinus.

Inquilinus vetus non poteſt expelli, quando tantundem vult ſoluere cum diſtinctione, veluti in ruſticis, non in Vrbanis; & quando Dominus nullam habet cauſam expellendi antiquum. pagina 505. numero 29

Inquiſitio.

Inquiſitio Maioricarum eſt in ſtylo exequendi ſententias à ſe latas in cauſis ciuilibus. pagina 559. num. 37. & 38

Inquiſitor.

Inquiſitor quidam declaratus fuit Bannitus, & exulatetur à Regno, contra immunitatem Eccleſiaſticam, & concordatum in Regno Siciliæ. pagina 539. num. 10

Inquiſitores poſſunt habere familiam armatam, niſi abuterentur conceſſione armorum. pagina 524. num. 26. 27 28 31. & 3v. Vbi quod etiam à Clemente V & Ioannes XXII. fuerit illis hoc priuilegium conceſſum p. 526 num. 33

Inquiſitores, etſi de iure poſſent pœnam in hæreticum latam minuere poſt ſententiam; ſed hoc in Hiſpanica inquiſitione fit ab Inquiſitore Generali cum conſilio adſtantium conſiliariorum pagina 376 numero 22

Inquiſitores poſſunt cogere Principes, ac Magiſtratus, qui fecerunt aliqua ſtatuta impedientia liberum inquiſitionis exercitium, vt ea reuocent, vbi quando dicatur impediri pagina 457. numero 15

Inquiſitores poſſunt pœnis, & cenſuris procedere aduerſùs ſtatuentes in præiudicium procedendi in ſancto officio. ibid. numero 16

Inquiſitores aduerſùs Magiſtratus auxilium non dantes pro exercitio inquiſitionis, poſſunt pœnis, & cenſuris procedere. ibid. num. 17

Delinquens incarceratus à laico debet remitti ad Sanctum Tribunal Inquiſitionis pro delicto ad ſe pertinenti. ibid. numero 18

Incarceratus, qui ex propoſito aliquid hæreticale protulit, vt ſic cauſa deferatur, non remittitur ad Inquiſitores. ibid. num 19

Bulla Pij V. quæ præcepit reos fidei tradendos eſſe Inquiſitoribus per iudices laicos, qualiter intelligatur num. ſequentibus. pagina 534 numero 29

Aragoniæ Regni concordata ſuper tradendis reis fidei Inquiſitorum Carceri per iudices laicos iuxta Bullam Pij V. ibid. num 30 & 35

Inquiſitores quando, & quibus caſibus poſſunt petere reos incarceratos in carcere laico ſibi reſtitui, vt puniantur, qui non debent cautionem præſtare de reſtituendo illos dicto Carceri laico poſtquam puniti ſint de delicto hæreſis. pag. 534. num. 51. 52. 53. 54. 55

Inquiſitores Hiſpaniæ abſque conſultatione D. Inquiſitoris Generalis, ſupremique concilij in grauibus nimis, & contra perſonas Illuſtres non ſolent progredi; item, & inquiſitores Itali, non niſi conſulta ſacra congregatione S. Romanæ, & vniuerſalis inquiſitionis. pag. 414. n. 32 & 33

Incarceratio in ſecretis carceribus; imò & quælibet alia apprehenſio, ſiue vocatio, vel admonitio ab Inquiſitoribus facta, maximam notam infamiæ infert. p. 414 num. 33

Inquiſitores poſſunt tollere omnia ſtatuta, & conſuetudines impedientes officium ſanctæ inquiſitionis. pag. 536 numero 43

Inquiſitores debent cognoſcere, num Barones familiares ſancti Officij in Regno Valentino fuerint Banniti, aut turbatores Reipublicæ, quo cognito, illos non defendent. p. 541. num. 91

Familiaris diffidans, ſeu defidatus ea pluribus, vt non gaudeat foro inquiſitionis iuxta uolitum iudicium Conſilij Caſtellæ ad conferendum cum Conſiliariis inquiſitionis ſupremæ electis in caſu cuiuſdam familiaris Lucenæ, aliter. ibid. num 92. & 96

Inquiſitores quid facere poſſint, quando ſui Miniſtri conſentiunt litigare coram laico. p. 450, n. 30

D. D. Chriſtophorus de Moſcoſo, ne ſibi contrarius ſtet, intelligitur. p. 431. n. 31

Inquiſitores poſſunt tradere Orphanos filios delinquentis, & minores, honeſtis perſonis alendos ſimul, & inſtituendos commendare. p. 573. n. 39

Inquiſitores pueris, & puellis hæreticorum damnatorum prouidebunt ex miſericordia; ita vt habeant rationem ſexus, & ætatis, iubendo maſculos iam Corpore validos alicui arti mechanicæ addici, fœminas aliquibus honeſtis Matronis, aſſignando, vt eis famulentur, & ab eis in fide inſtruantur, ſubminiſtrando cæteris laborare impotentibus tenuia alimenta aſſignando, ſed non dotes, contra aliquos ita ſentientes. p. 573 n. 41

Cancellaria Valliſoletana ſtatim remiſit reos, quantumuis criminoſos, ſi petantur ab Inquiſitoribus ex cauſa fidei. p. 535. n 33

Manifeſtari ſe facere poteſt coram iuſtitia Aragoniæ reus captus, ne remittatur ad Inquiſitores extra caſus fidei, niſi delictum, ob quod patitur ſit diuerſum. p. 536. n 48

Inquiſitores, quando petunt reos incarceratos à laicis ſibi reſtitui, probabilius eſt, vt teneantur illos petere, dicendo ex cauſa fidei; interim verò ad remiſſionem non teneri iudices laicos, & ſi petant eos ſibi tradi pro negotio inquiſitionis, ſeu tangente officium inquiſitionis. ibid. n. 30. & 52 fallit. ibid. n. 53

Inquiſitores ſolent cognoſcere extra caſus fidei de nonnullis delinquentibus. p. 537. n. 52

Laicus Iudex tenetur remittere reum à ſe incarceratum ad Inquiſitionem, ſi Inquiſitores illum petant ſibi tradi ex cauſa ſpectante ad ſecretum S. inquiſitionis. ibid n. 53

Inquiſitores petentes ſibi tradi reum ex cauſa fidei, creduntur verum dicere, cum aliàs veniren deunciandi ſedi Apoſtolicæ, vt delinquentes. ibid. n. 35

Valentiæ Regni concordia pro tradendis reis fidei à laico, quando petuntur ab Inquiſitoribus. ibid. n. 56. 57. & 58

Inquiſitores ſunt obligati reſtituere ad carcerem laici iudicis reos abſtractos ab eo ex cauſa fidei. p. 538 n. 59

Manifeſtationis indultum Regni Aragoniæ ceſſat, quando patitur reus à laico incarceratus ea cauſa fidei per Inquiſitores. p. 535. n. 36. 37. & 54

Manifeſtari nequit captus ab Inquiſitoribus in Regno Aragoniæ, nec à iuſtitia auocari. ibid p. 536. num. 38. & 39 fallit. n. 49

Anima incarcerati à iudice laico pro delicto externo poteſt perire miſerè, ſi prius ab Inquiſitoribus reus non puniatur & corrigatur de delicto contra fidem. p. 536. n. 40

Inquiſitus.

Inquiſitus bonæ famæ repertus, non eſt obnoxius ea mala fama, in qua exarante triennium. t. 2. p. 139. n. 30

Inſinuatio.

Inſinuatio, donatio vltra quingentos ſolidos, quid dicatur? p. 493 n. 19

Interpretatio.

Interpretatio de dubio priuilegij, ſiue reſcripti, pertinet ad ipſum concedentem. p. 556. n. 5

Interpretatio fieri debet ad fauorem cultus Diuini, hoc eſt non ſupprimatur numerus Præbendarum. p. 580. n. 6

Myſtica Interpretatio idem eſt, quod abſcondita, vel latens, per quam aliud, ſeu plus intelligitur, quam litteræ, & verba ſonant. p. 239. n. 27

Interpretationem, quam canones, & leges fieri permittunt pro filius contra Monaſterium, eſt reſpectu legitimæ, quæ ſi relicta eſt filio, tunc de iure magis fauetur Eccleſiæ, & Regioni. p. 410. n. 48. & 49

Religionis

Digitized by Google

Religionis fauor procedit etiam, ſi ſubſtitutus ſub conditione factus fuerit Clericus ſæcularis. ibid. n.50

Inſtrumentum.

Inſtrumentum probat euidenter de quo etiam remiſſiuè. p.203.n.7

Inſtrumentum eſt probatio probata p.74 n 5

Inſtrumentum faciens mentionem alterius, non facit fidem, ſi relatum ſit confectum ab alio Tabellione, ſecùs ſi ab eodem. t.2.p.86.n.5

Intentio.

Intentio omnium ſatis declaratur in id, quod habet tractum ſucceſſiuum. p.479.n.31

Interpretes.

Interpretes iuris ciuilis ſolent anxiè laborare, vt eorum reſponſis ſingulariter reſpondeatur. p.257 n 55

Inuentarium.

Clerici non conficientes Inuentarium, non tenentur in ſolidum omnibus creditoribus hæreditariis pag.353.numero 46

Inuentarium non faciens hæres, quia præſumitur fur, tenetur de Iure vltra vires hæreditarias ibid.n.47.& 38

Inueſtitura.

Inueſtituræ antiquæ forma in præiudicium alterius mutari non poteſt, etiamſi Eccleſia conſentiret. pag.375. n.13 & 14

Iubilæum.

Iubilæum promulgare ſuperiores regulares, non ſpectata publicatione, Diœceſani Epiſcopi, non poſſunt. pag.84 n.18 19 22.& 23

Grande Iubilæum Pontificum, quo cauetur, vt confeſſarius queat abſoluere à quibuſvis reſeruatis peccatis in Bulla cœnæ, & cenſuris, non extenditur iam ad hæreſim ex noua declaratione Pontificis noſtri Alex. VII. ad petitionem D. Inquiſitoris generalis D. D.Didaci de Reynoſo in his Regnis Hiſpaniæ, niſi ſpecialis mentio habeatur in eo Iubilæo de hæreſi, propter ſpecialitatem tanti peccati. p.583.n.2.3.4.& 6. Et ſub n.12.in fine refertur aliud nouiſſimum Iubilæum 1661

Iudex.

Iudex nominatus in literis, ſi tempore præſentationis factus ſit inhabilis proprio defectu nequit eſſe iudex. p.55 n.40. Excommunicatus impetrans tempore datæ, ſi tempore collationis eſt abſolutus ab excommunicatione, valet collatio. t.2 pag.55.n.41

Iudex pronuncians ſententiam nullam, non facit litem ſuam t.2.p.29 n.2.& 3

Iudex nequit exercere Iuriſdictionem ante receptionem, & præſentationem reſcripti. p.57.n 4

Iudex pronuncians ſententiam cum pœna pecuniaria ſoluenda à Reo intra octo dies, ſin minus ſoluat flagelletur; poteſt nihilominus, omiſſa flagellatione redire ad pecuniariam. p.577. n.25

Iudex etſi non poſſit aliquem condemnare, antequam illum audiat, & iuxta allegata, & probata: fallit in lege, quæ eſt *Suprà* omnes Iudices imperans hoc, vel illud exequendum neceſſariò adimplendum, dum ſit adæquatum, non difficilè, & naturæ repugnans, vt criminoſus ſeipſum occidat, vel mutilet. p.563. n.19

Iudex iudicans ſecundùm vnam opinionem, quam tenent Doctores principales, punitur in Syndicatu, ſi contraria opinio erat communiter approbata, ſecus ſi neutra. p.183 num.16

Iudex laicus non minus violat iuriſdictionem Eccleſiaſticam abſoluendo, quàm condemnando Clericum. p. 482 num 6 & 7

Laicus Iudex trahendo Clericum ad ſuum Tribunal animo abſoluendi, incurrit etiam in cenſuras Bullæ in cœna. ibid.n.7

Iudex legem tranſgrediendo tenetur in ſententia exprimere cauſam tranſgreſſionis. p.173.n.56

Iudex per litteras datus, apud quem opponitur exceptio, poteſt de ea & precum veritate, & de validitate litterarum cognoſcere. t.2.p.34.n.83

Iudex inferior poteſt pœnam pecuniariam minuere, mutare, aut tollere Cameræ applicandam Regis, ſi Reus adeò ſit pauper, vt nequeat illam ſoluere, & etiam ſi applicetur pœna aliis. p.577.n.24

Iudex pronior debet eſſe ad abſoluendum, quàm ad condemnandum: qui quando agitur de periculo animæ. t.2 p.74 n 6.& 7

Iudex laicus nullo modo poteſt ſe intromittere, etiam quod agatur de vtili Dominio inter laicos. p 368 n.8

Iudex Eccleſiaſticus poteſt ſeruare legem ciuilem fundatam ratione naturali, non quia lex eſt, ſed quia bona eſt. ibid. n.34.& 35

Iudex qui ſententiauit, poteſt nihilominus in cauſa appellationis, ſeu nullitatis, aut retractionis audiri, & pro defendenda ſententia à ſe prolata ſe opponere. to.2. p.76. num.5

Officio duplici poteſt quis fungi in iudicio. tomo 2. ibid. num.6

Iudices non poſſunt obligare reos, vt aſſumant venenum; & quod ſe abſtineant ab eſu, ſi habeant quid manducent, vt fame ſic pereant. p.575 n 10

Iudex poteſt damnare Reum, vt ipſe ſua propria actione exequatur in ſe actiones mitiores, pœnaſque leniores, conformes, & proportionatas delicto, qualitati perſonæ. ibid.n.11

Canonicum Ius attenditur in executiuis, & deciſiuis, & non Ius ciuile. p.400.n.35

Executio de Iure canonico non fit pro debito ciuili, niſi prius facta diſcuſſione bonorum. p.400.n.35

Iudices, & Principum conſiliarij, ad quos cura faciendi leges ſpectat, impedientes oppreſſos ad Papam recurrere excommunicantur per Bullam cœnæ. pagina 398.numero 14

Iudices debent eſſe certi, & ſic res ſuper qua ſunt iudicaturi, quid de eo qui ad plures cauſas delegatur. pag.27 n.1. & 3

Pœnas legis tenetur Iudex applicare delinquentibus contra leges, cùm ei non liceat de legibus iudicare, ſed ſecundùm eas. p.575.n.13

Iudex excedens pœnam à lege præſcriptam, peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem exceſſus Reo faciendam, cum Reus ſolùm debeat taxatam à lege. pag. 576 n.14 & 19

Iudex ſicut aggrauando pœnam peccat, ita minuendo impoſitam à lege, cum ſit contra iuſtitiam legalem, præbeaturque occaſio multitudini delictorum fallit. ibid. n.15.& 16

Pœnam legis poterit ſupremus Iudex propria authoritate limitare, inferior ſi cauſa adſit legitima, vt minoris ætatis, & ex longo lapſu poſt delictum, & propter alias; dum tamen inferior cauſam exprimat. ibid.n.17

Iudices Eccleſiaſtici habent ampliorem licentiam minuendi pœnas, maximè quando procedunt ex officio, & non ad petitionem partis ibid.n.18

Inferior Iudex, ſicut ex cauſa minuit pœnam à lege taxatam, ſic & aliam maiorem infligare in delictis, nempè extraordinariis. ibid.n 19

Iudex quando pœna pendet ab eius arbitrio, debet potius inclinare, vt infligat minorem, niſi inde homines frequentiores eſſent ad delinquendum ibid n 20

Iudex inferior poſt pronunciatam ab eo ſententiam definitiuam, non poteſt minuere pœnam taxatam à lege, vel arbitrariam, ſiue eam augere, cum iam ſit functus officio ſuo, pronunciata, & publicata ſententia diffinitiua. fallit in crimine hæreſis. ibid num.21. & 22. vbi quid in praxi.

Iudices tenentur ſeruare leges ciuiles, quæ colliguntur ab ipſo iure naturæ, vt ſunt illæ, quæ ſpectant ad coniecturandam mentem teſtatoris. p.71.n.37

Iudices qui ſemel cœperunt, cognoſcere debent inſimul, & non vnus ſine alio ſententiam proferre. tom.2. pagina 26 num.2

Iudex excommunicatus à principio, vel in medio, facit actum nullum t.2. ibid.num.3

Iudices inferiores poſſunt condere ſtatuta, quæ non niſi die publicationis ligare incipiunt. pag.90.num.32

Magiſtri alicuius artis poſſunt condere ſtatuta in concernentibus eorum officia, & pro tempore officij, etiam ſi iuriſdictione careant. p.90.n.33.& 34

Laicus Iudex non ex eo, quod cognoſcere poſſit de facto rei ſpiritualis, poterit idem facere de vtili Dominio feudi Eccleſiaſtici. p.369 n.15 & 16

Ægidiana coram quo Iudice diſceptetur, & num habet locum coram Iudice Eccleſiæ ibid.n.16

Iudices laici nullo modo poſſunt introducere conſuetudinem collectandi Eccleſiaſticos, ſiue immunitas à collectis competat de iure Diuino, aut humano. pag.317.numero 16

Iudex ex cauſa publica parte non petente ſupplet quæ deſunt aduocatis. tom 2.p.40.n.53

Delegatus Iudex poteſt irritare proceſſum factum virtute reſcripti iuſtitiæ doloſi. t.2. ibid.n.55

Iudices Eccleſiaſtici, & negligentes notantur. p.447.n.9

Iudicium.

Iudicium difficile, & ambiguum iubebat Dominus adferri ad ſacerdotes leuitici generis, & iudicem qui fuerit illo tempore. p.44.n.10

Iuramentum.

Iuramentum ignorantiæ non tollit præſumptionem habitam ſcientiæ

ſcientiæ in contrarium aliter videtur. pagina 75. numero 19

Iuramentum, & votum impeditiuum melioris boni non valet. p.467.n.34

Iuramentum facit vt actus non inualidetur, etiam ſi opponatur poſtea clauſula, *non obſtante*. t.2.p.30.n.5

Iuramentum, quod præſtatur ratione originis, nec præſtatur ratione familiaritatis, domeſticitatis, habitationis, Clerici non præſtant Principibus. pag. 393. n.34.& 35 fallit. ibid.n.37

Iuramentum calumniæ defertur, authore Prætore.pag.401 num 30

Iuramentum poſterius, num valeat contra prius præſtitum? *remiſſiuè* p 381.n.29.30.& 31

Iuramenti mentio debet fieri, vt diſpenſatio ad votum, illud comprehendat, quando iuramentum non in confirmationem voti, ſed independenter ab eo eſt emiſſum.t 2.p 64 num.9

Ieſu Societas habet priuilegium à Paul. III. ad diſpenſandum in votis Iuramento firmatis. t.2. ibid. n.10

Iuriſdictio.

Iuriſdictio ciuilis, & temporalis in hac Republica Caſtellana, tota eſt apud Regem, ſic procedens conſuetudine gentilitiæ ſucceſſionis, ac Primogenij Iure tranſlata ab his annis p 205 n 8 & 17

Iuriſdictio laicorum non extenditur ad Eccleſiaſticos, etiamſi Epiſcopi, & Clerici conſentiant.p 202.n.7

Iuriſdictio inhæret territorio, ſicut nebula in ipſa palude. p.205. n.47

Iuriſdictio Locumtenentis Prætore mortuo, aut Vicarij Epiſcopo mortuo, num expiret, *remiſſiuè*.p.206.n.16

Iuriſdictionis œconomicæ, & contentioſæ diſtinctio, videtur Chimerica. p.497. n.19

Iuriſdictionis perpetuatio circa expreſſa, non operatur regulariter, quoad non expreſſa, etiam in reſcripto ſuper iniuria in rem familiarem.t.2 p.27.n.2

Iurans.

Iurans non tenetur iuramento, ſi poſtea caſus occurrit, vel maioris boni impeditur.p.33.n.25

Ius.

Ius gentium quo pacto pertinet ad ius naturale, & quod duplex eſt ſecundum aliquos, primæuum, & ſecundarium, vt exemplificatur. pag.54. & 55.num. 39. & 40 quam diſtinctionem impugnant alij. ibid. num. 41. ſed quid? ibid n.43.& 42

Ius gentium, aliud propriè naturale, aliud nunquam propriè humanum p.53.n.42.43.& 44

Ius gentium eſt profectum ex naturali ratione, non ſimpliciter, & ab initio, ſed ita exigente neceſſitate humanâ, cuius eſt duplex caput, vt expenditur. ibid. num 45 & 46

Ius naturale eſt nobis datum à natura, ius gentium illud, de quo omnes gentes vtuntur. ibid.n.47.& 48

Ius ciuile eſt, quod ordinatur à gente, vel à populo ibid. num.49

Iuriſtæ aliquando Ius gentium comprehendunt ſub lege naturali, aliquando ſegregant dicentes pertinere ad ciuile.ibid.n.50

Ius gentium eſt medium inter Ius Naturale, & Ciuile, vt expenditur.ibid.n.50

Princeps poteſt in aliquo particulari caſu facere omnia communia.ibid.n.50

Violentiæ propulſio eſt Iuris naturalis primæui, ſed non contractus inuenti illo Iure quoad pœnam, & modum obligandi. ibid.n.51.& p.56 num.52

Ius Canonicum ſequitur naturæ legem. tomo 2. pag.143 num. 10

Ius naturale proprium hominibus eſt lex a natura ſingulorum mentibus indita ad bonum, & malum eligendum, quòd vocatur ſyndereſis, quæ hominum animos inſtigat ad bonum faciendum, & malum vitandum; & quid ſit? p.53. n.23.& 24

Ius dicere nobis licet, quando copia iudicis haberi non poteſt. p.394.n.48

Ius naturale qualiter dicatur dici quod in lege, & Euangelio continetur: explicatur. tomo 2.pag.146. num.61 63 64 & 65

Ius Canonicum obligat in vtroque foro, quod innititur æquitati p.126.n.2

Ius Canonicum ſeruatur in materia præſcriptionis, vel vbi de matrimonio tractatur, aut agitur de rebus ſpiritualibus, vel Eccleſiæ immunitate in cauſis piis miſerabilium perſonarum, de hæreſi, & de vſuris, &c. ibid.p.3

Ius Canonicum ſeruatur, vbi tractatur de Iuribus feudorum, limitatur cum eſt abrogatum alio Canone, & aliis modis. ibid.n.4.6.& 7

Ius naturale idem ſemper exiſtens aliud præcipit in hac occaſione aliud in alia propter ſolam materiæ variationem. t.2.p.146.n.31

Ius Canonicum nomine Iuris Diuini ſolet ſignificari, ſed qualiter alij negent, ſiue explicent. p.328.num.53 54.55 56.57.& 58

Ius Diuinum aliud reuelatum, aliud naturale. pag.328. numero 54

Ius libertatis, ſeu facultatis, & Ius ſtrictum continent magnam differentiam. Vbi quid vtrumque. p.310.n.3

Macellum poteſt haberi à quocumque capitulo ad propriam commoditatem, & diuiſionem, & ſuſtentationem eorum; non verò ad publicè vendendum. pag.310. numero 4

Ius proprium appellatur, quod commerciis, & negotiationibus, vel aliis, particularibus cauſis cuiquam priuatim quæritur, aut tribuitur. ibid.n.5

Clerici poſſunt habere Ius vendendi carnes, ſed non ius Macelli publici, niſi priuilegio, aut conſuetudine. ibid & p 311. n.6 9 10.11 & 12

Macelli Ius ſolùm competit ei, qui habet mixtum imperium conceſſum à Domino Rege, vſu, vel conſuetudine, aut priuilegio p.310 n.7

Macelli Ius conſueuerunt Reges concedere Ciuitatibus, villis, & aliis locis Cataloniæ, cum ad eorum adminiſtratores ſpectet cura prouiſionis carnium, & aliorum victualium. ibid.n.8

Ius idem debet eſſe vbi eſt eadem ratio, & iuris diſpoſitio. p.155. n.3

Ius Canonicum non ligat Iudæos, & Paganos. pag. 126 n.6.& 7

Ius Canonicum præcellit ciuili, quoties aliquid clarum eſt illud, dubium verò ciuile. ibid.n.8

Ius Canonicum ſeruatur de iure ciuili, etiam ſi lex ſit in materia peccati contradicens, & etiam ſi ſolùm immineat veniale peccatum, & in materia malæ fidei. idid. n. 9. & 10. non tamen ſi ſumus in materia temporali. p.127.n.13 & in materia legali. ibid.n.14

Ius Ciuile partitur in ſcriptum, & non ſcriptum, illud ex legibus, & plebiſcitis, &c. hoc ex conſuetudine, & vſu explicatur.p 58.n.9.& p.59.n.15

Ius Canonicum plerumque appellatur Ius Diuinum, cuius origo procedit, nedum à Papa, ſed à Chriſto.p.63.n.59 & 60

Iuris definitio Bimembris, ſiue trimembris datur, in Naturale, Gentium, & Ciuile explicatur pag.48. num.7. 8. 9 & 10. cum aliis

Ius Naturale quid ſit apud Iuriſconditores, quòd in brutis. p.48. n.11. & p.49. n.12. & qualiter diuidatur. n.13.14 & 15

Ius Naturale in brutis, eſt pro ratione impetus, in homine prius impetus ratio, ipſa illa filios procreant ex impreſſione naturæ tantùm, homo ex ea ratione orta. pag. 49 num.16

Conſtitutio, vt Ius, ſiue lex dicatur, debet aliquid in Iure permittere, ſiue vetare contra *Patium*, & punire: leges etiam ſunt aliæ, quæ vocantur teſtamentorum, ibi. p.48 num.3

Ius nihil aliud eſt, quàm conſtitutio naturæ, vel ciuitatis; quod etiam dicitur lex: vbi ad quid porrigatur verbum *Ius*, quod per excellentiam intelligitur de Iure Romanorum. p.48.n.4

Iura ſapientum deturpari non debent per ora ruſticorum, in quibus, ſeu eorum ſenſu non cadit vocabulorum differentia.p.408.n 24

Plures erant, quibus de Iure reſpondere permiſſum erat: *remiſſiuè*.p.62.n.42

Decemviri qui fuerint? *remiſſiuè*.p 61.n.42

Ius Canonicum componitur ex Pontificum decretis, vel conciliorum, vel legatorum, Abbatum, aliorum, & ex dictis ſanctorum Patrum.p.63.n.62

Præſentandi Ius ad beneficia nullus laicus habere poteſt, niſi datum ei ſit à Papa, nec Ius excludendi præſentatos à Papa, niſi à Pontifice hæc excluſio concedatur. p.319.n.9

Iuris Diuini poſſunt aliqua eſſe, quæ non ſunt in ſcriptura, dummodo inſtituta à CHRISTO, tradita per Apoſtolos, quæ peruenerunt ad nos, & exemplificatur in nonnullis Sacramentorum formis. p.329.n.57

Ius Ciuile quando, & quomodo obliget in Hiſpania. p.70 n.29 30.31.& 33

Ius naturale eſt immutabile, ſicut eius auctor eſt immutabilis.p.125.n.1

Fractæ Ius, quod ſoluitur ex extractione aliquarum mercium, ex Portu, gabella eſt.p.307.n.18

Iuſtitia.

4

Iuſtitia.

Iuſtitia iuſtè lata ab incompetenti Iudice, poteſt comprobari ex eiſdem actis. t.2.p.124.0.3

L

Laborans.

LAborans in feſto aliquoties, & ſi ſingulis vicibus parum tempus, peccat mortaliter, quando peruenit ad quantitatem notabilem, vt v. g. duarum horarum. p.136.n.7

Laicus.

Laicus nulliter procedit in Clericum, niſi cum defenſio eſt euidenter iuſta, nec adeſt aditus ad ſuperiorem Eccleſiæ, & eſt periculum in mora.p.467.n.10

Laicus iudex eſt incapax exercendi actus in Clericos, etſi velit eos exulare, debet recurrere ad Eccleſiaſticum iudicem.p.416.n.6.& 7.aliter incurrat cenſuram.

Arreſtare aliquem in aliquo loco, eſt ac incarcerare. ibid. num.8

Laicus iudex etſi de poſſeſſorio rei ſpiritualis, ſit competens, & cognoſcere poſſit ſpolio bonorum Eccleſiaſticorum, ſaltem per modum extraordinariæ cognitionis, ſed virtute ſtatuti laicalis non item p.383.n.1 2.3.& 4

Laicus iudex, ſine cius Miniſter nequenot auferre à Clerico aſportante pecuniam, frumentum, & equos à Regno contra legem. ſine fractione immunitatis, & timore excommunicationis; etſi contra. p.233.num.32.33.34.35 & 36

Laici tempore neceſſitatis ſuccurri etiam debent ex bonis Eccleſiaſticorum. p.430,n.12

Eccleſiaſtici ſunt obligati; vt Laici ad ea, quæ ad pacem, & tranquillitatem ſpectant, & ſub peccato tamen ſeruare.ibid.n.13

Laici de Sacramentis nequeunt diſponere, & de ſpiritualibus. p.470.n.7

Eccleſiæ materiales ædificari poſſunt abſque Principis conſenſo.p.470.n.8

Confeſſio Sacramentalis non prohibetur à Laico vt fiat liberè Confeſſario. p.470.n.9

Laici diſputare non poſſunt de fide ſub pœna ferenda excommunicationis,& ſi Docti ſint.p.83.n.3.&n ſeqq.

Laici inter Religioſos Conferentes cauſa exercitij, queunt diſputare de fide; & ſi contra. ibid.n.4.& 5.& 6. expende.ibid.n.7. vbi quod poſſunt diſputare laici Docti cum hæreticis, quando non adeſſent Eccleſiaſtici Docti, qui fidei partes ſuceperant. num.4

Laicus præcipiens exilium in Clericum, ſi aliud non interuenit, non incurrit cenſuram. Aliud eſt ſi diceret ei *ſequere me*, aliud vel p.467.num.12.& 13

Laici iudices in tantum tenentur remittere ad Inquiſitores res fidei, vt minimè valeant ſe intromittere, num iuſtè, aut iniuſtè procedant, qui & exequi tenentur mandata Inquiſitorum abſque vllo examine p.536.num.46

Laicus iudex non tenetur remittere ad Inquiſitores reum detentum in Carcere ſuo, ſi non petatur ex cauſa fidei. ibid.n.47. & 52

Laici quæri ſolent de Eccleſiaſticis, quaſi profuſiſſimis (vt dicunt) ſimplicium largitionibus cenſus nimium creuerint, contra quos ſunt verba aurea Concilij Pariſienſis.p 256.n.50

Laicus nullo modo poteſt ſtatuere ſuper vtili Domino emphytheuticæ Eccleſiæ. p.368.n 6

Laici nequeunt inducere conſuetudinem in præiudicium Eccleſiæ, ſicut nec ſtatuere ad effectum, vt vtile Dominium poſſit collectari, ſed valet, vt Dominus feudi Eccleſiaſticus cognoſcat de feudo Eccleſiæ in petitorio, & poſſeſſorio.p.370.n.12

Laicus pendente iudicio immunitatis, poterit tantum teſtes examinare, ſed non iudicare. p.423.n.27 & 28

Laicus poteſt eſſe Iudex inter Clericos feudatarios,*remiſſiuè*. p.201.n.15

Laici quando bona Ciuitatis ſufficiunt, non tenentur ad collectam. p.288.n.64

Laici prætextu pacis, ſolent ſatagere circa poſſeſſiones, & beneficia Eccleſiaſticorum,ſe in illis introducendo.p.338 num.3

Laici non poſſunt ſtatuere, nec diſponere, vt Clerici nequeant accipere poſſeſſionem abſque licentia eorum etſi aliqui Doctores contra teneant.ibid.n.2.& 3

Laici Iurare non debent contractus ſuper rebus prophanis, ne hoc modo ſubterfugiant iudicium ſæculare, ſecus ſuper rebus Eccleſiaſticis.p.456.n.10 & 11

Laici Iudices in nullo euentu poſſunt ex negligentia Epiſcopi ſiue Prælati in compellendo Clericos ad tributum per ſuos conſtringere.p.295.n.35

Laici iuriſdictionem in Clericos non habent, etſi ſtatutum introducerent ob ſalutem animarum,vitandi peccatum, niſi fiat diſpoſitione Pontificia. p.388.n.65

Lamia.

Lamiarum & ſtrigum cauſæ primo pertinent ad Inquiſitores, & quare? p.532.n.9

Concilium ſupremum Inquiſitionis mandatum Inquiſitoribus Aragoniæ, vt inhibitionibus, ac remediis Iuridicis reducerent ad Carceres Inquiſitionis Lamias, & ſtriges primo incarceratas à Baronibus, Dominis Vaſſallorum, & ab aliis iudicibus Regiis illius Regni. ibid.n.10 11.12.& 13

Lamiæ ab Inquiſitoribus punitæ, ſunt remittendæ, & reſtituendæ carceribus iudicis laici, à quibus fuerant auocatæ, vt de infanticidiis ratione quorum fuerunt ibi præuentæ, puniantur. ibid.n.12

Inquiſitores, ſi dum cognoſcunt de Lamiis,& ſtrigibus, vident eas non eſſe hæreticas, nec de hæreſi ſuſpectas, debent illico illas reſtituere ſæcularibus, qui primo cognoſcebant. Quid ſi non probentur infanticidia fuiſſe. ibid.n.13.& 14

Lamiæ, & ſtriges, qua Dæmonis arte incedant, & conueniantur.ibid.n.15 & 16

Lamiæ celeriter ſolent aſportari, & in campis nudæ inueniri. n.17. & 18. quæ ſolent etiam transformari in alias ſpecies animalium num 19

Lamiæ qualiter probentur tales. ib id. n.21. & tnqueri valeant.ibid.n.20.22.& 23

Lamiæ teſtes contra alios de eodem delicto poſſunt falli. ibid. n.23

Logroñæ Inquiſitionis quidam actus fidei celeberrimus refertur contra Lamias,& ſtriges,& de quadam praxi ibid. num.24

Infanticidia à Lamiis facta eſſe, eſt difficilis probationis, quæ ſpectat ad iudices Regios p.532.n 25.& 26

Lamiæ propter infanticidia pœna ignis non valent puniri, ſed tantùm ſuſpendi. ibid.n.26

Lamiarum crimen frequentius inuenitur in fœminis,quàm in viris, quæ facilius ſolent moueri Dæmonum pollicitationibus.ibid.n.27

Lamiæ fœdiſſimè ſolent cum Dæmonibus complecti. ibid. num,28

Lamiarum, ſeu ſagarum ſecta eſt triplicis generis hæreſis, ſuperſtitionis, & illuſionis, & quando contra eas procedant Inquiſitores.p.531.n.1 & 2

Lamiæ, Sagæ, & ſtriges in principio ſuæ hæreſis ſolent abnegare fidem Catholicam, & Dæmones adorare deinceps,cum illis fœdus, atque nefanda facere. ibid.n.2

Inquiſitores per Bullas Summorum Pontificum Innocentij VIII. Iulij II. Adriani VII. & Clementis VII. habent cognoſcere de delictis Lamiarum.ibid.n.3 & 7

Lamiæ ſunt ſuſpectæ de hæreſi; ſic vt tam hæc ſuſpicio fallat.Et quæ crimina ſoleant committere.ibid.n.4.& 6

Sagarum,& ſtrigum ſignificatio *remiſſiuè*. ibid.n.6

Malefici inter alia crimina, quæ committunt, eſt abnegare fidem Dei in Baptiſmo ſuſceptam,& alia. p.531.n.6

Logroñæ Inquiſitio anno præterito 1611. cognouit contra plures Lamias vulgò *Brujas* illius Diſtricti. ibid. num.5

Barones Regni Aragoniæ ſolent furca ſuſpendere Lamias, & ſtriges propter infanticidia. ibid.n.8.& 9

Lancea

Lancearum tributum à quo habuit Originem, & quare? p.514.n.15

Latro.

Latro ſpolians euntem ad ſanctam ſedem, non incidit in cenſuram.p.472.n.14

Legatus.

Legatus poteſt præuenire Epiſcopum, & quemlibet ordinarium. t.2.p.87.n.4

Legati à latere poſſunt in Prouincia ſibi commiſſa à Papa, facere leges,qui poteſt eam poteſtatem moderare.pag.98 num.27.& 28

Legatum.

Legatum, vt conſequatur, tres competunt actiones, realis, perſonalis, & mixta. p.498.n.14

Legatum vt conſequatur, datur etiam interdictum Saluianum. ibid.n.17

Legatum V.G. ducentorum, ſi nubat centum, ſi Religionem ingrediatur, valet etiam ducentis Religionem ingredienti. p.357.num.11

Legatum teſtamento relictum abſenti, etiam acquiritur, & libertas ſeruo relicta. p.84.n.30

Legatum factum ſub conditione non debetur Eccleſiæ, ſi Prælatus eam non adimplet. p.261.n.25

Legatum omne relictum vxori à marito. ſtante ſtatuto, ne maritus

maritus poſt mortem ſuam relinquat vxori, imputatur in quartam partem vxori debitam. p.408.n.19

Legatum relictum pro redimendis captiuis, aut pro fabrica Eccleſiæ, ſatis adimpletur ſi conuertatur in exarciando, vel in ornamentis, & aliis Diuino cultui p.557.n 21

Legatum vitiatur ex defectu cauſæ, ſi aliàs teſtator non legaret. t.2.p 40.n 58

Legatum relictum v.g. filiis Patri, porrigitur ad eius filias p 91.n 50

Legatum relictum vxori ; donec caſtè vixerit, & lectum vidualem ſeruauerit, debetur eidem, etiam ſi Monaſterium ingrediatur p.408 n.26.27.28.& 29

Contra Raynaldum. ibid. n.30.& 31. niſi teſtator aliud exprimeret. ibid.n.41

Legitimatio.

Legitimatio facienda filij num requirat mentionem filiorum legitimorū n.28.p.50 vbi pro affirmatiua ſententia, ſi legitimatio tenderet, ad hoc, vt ſic legitimatus ſubintraret cum legitimis ad patris bona. tomo 2

Legitimatus filius non ſuccedit in primo genitura, ſi legitimatur à Principe, vel oblatione curiæ, ſecus ſi ſub ſequenti matrimonio. t 2. ibid.n.28.& 29

Legiſlator.

Legiſlator tunc dicitur legem ferre independenter à populo ; quando in ea apponit decretum irritans, per quod eneruatur omnis non vſus, vel contrarius vſus. t.2.p.336 num.25

Læſio.

Læſionis modicæ cauſa à iure communi non recedimus. t.2 p.139.n.40

Lepra, Leproſus.

Lepræ tempore, qui erat morbus contagioſus, ſacerdos ingrediebatur Domum ægroti ad mundandum. pag.595 num.62

Leproſis propter ſcandalum ſanorum, iure noſtro interdicitur Eccleſiæ ingreſſus. p.595 n.69

Leproſorum filij ſeparantur à parentibus, & debent manere cum ſanis, ne inficiantur. ibid n.70

Leproſus factus Rector Eccleſiæ, remouetur ab adminiſtratione ? Et quare ? ibid. n.71

Coniux ſana non tenetur habitare in eadem Domo, vel lecto cum Leproſo, ſi adſit mortis periculum. ibid.n.72

Caroli Vormatienſis lex de miniſtrando corpus, & ſanguinem Chriſti Leproſis, ſed de habitando cum ſanis, eſt iuſta. p.596.n.72.& 73

Leuca.

Leucæ ad diætas qualiter computentur remiſſiuè. to.2.p.77 num.8. & 9

Leuita.

Leuitæ, & Sacerdotes in veteri teſtamento prohibentur poſſidere immobilia, qui omnia habent ex eleemoſynæ, & diuites fuerunt. p.257.n.51.& 53

Leuitæ, & Sacerdotes 45. ciuitates habuerunt, harum 13 Sacerdotes, Leuitæ cæteras, qui etiam accipiebant decimas à duodecim tribus Iſrael ibid.n 53

Lex.

Lex non trahitur ad præterita, ſcilicet iam deciſa puta per ſententiam, rem iudicatam, tranſactionem, iuramentum, ſolutionem, quittantiam præſcriptionem, & alia etiam, quod nominatim fiat mentio de præteritis. pag.150. n.1 2 & 3

Lex non extenditur ad præterita iam perfecta, & non expectantia perfectionem de futuro, etiamſi effectus actus præteriti adhuc pendeat. Quid tamen quando nominatim de futuro, & pendentibus negotiis. ibid.n.4.5.& 9

Lex ſicut non extenditur ad ius quæſitum de præterito, ſic nec ad ius conditionale ; & ſi conſtitutio loquatur per verba præteriti temporis. ibid. n.6. & 7. limitatur regula ex voluntate Principis. ibid n 8

Lex declaratoria trahitur non ſolùm ad futura, ſed etiam ad præterita quid ſi imponat nouam pœnam. pag.138.n.10 12.13.14.& 15. vbi de limitatione.

Lex etſi ex natura ſua poſſit reſpicere ad futura, & aliquando ad præterita, ſed non ideo effici, vt quæ conditur, reſpiciat tantùm ad præterita, & non ad futura. ibid.n.17 & 18 exemplificatur in caſibus, in quibus ad futurum non reſpicit.

Lex æterna in Deo qualiter dicatur explicatio. pagina 51 num.1. 2. 3. 4. 5. & 6. vbi de definitione legis.

Lex Naturalis eſt radix, & origo aliarum legum, ſupponens legem quandam æternam in Deo, & eſt quædam participatio eius. ibid.n.2. & p.52.num.12

Regula eſt in Deo rerum faciendarum, quæ vocatur ; *idea* & non eſt propriè Lex, cum non ſit regula humanarum actionum ibid.n.5

Legis ſtatus duplex eſt, alius, quem habet lex ipſa in æterna diſpoſitione, alius, quem habet exterius conſtituta. ibid. n.6 & 7

Legis æternæ promulgatio non eſt neceſſaria, cùm decretum æternum ſit immutabile. ibid.n.8

Lex naturalis, quatenus à lege æterna deriuatur, qualis dicatur ibid.n 9

Natura rationalis duo continet, vnum eſſe ipſam naturam, quatenus fundamentum conuenientiæ vel diſconuenientiæ actionum humanarum ad ipſam naturam : aliud vim quandam ipſius, quam habet ad diſcernendum. Et qualiter ij modi in ea expricentur. ibid.n.10.& p.52 n.11

Leges ciuiles in Hiſpania ſeruantur, quando deficiunt leges Regiæ ex conſuetudine, illiſque Cancellariæ & conſilia admodum vtuntur in definiendis litibus. Vbi quid in aliis Regnis p 71.n.36.37.& 38

Leges ciuiles pœnales quatenus obſeruentur in praxi. p.70 num.51

Hiſpania antiquitus per legem damnabat ad mortem quoſcumque Leges Ciuiles allegantes in iudicio. pag.71 num.32

Leges pœnales quando contineant, ſententiam latam, aut ferendam. p.563.n 24 & 25

Lex quoties vtitur verbis comminatiuis alicuius pœnæ, non obligat in conſcientia vſque ad Iudicis ſententiam, ſed tantùm ad pœnam ſubeundam, vt cum v g. præcipit aliquid ſub quadrupli pœna, aut ſub pœna excommunicationis, aut inhabilitationis, quæ procedit non ſolùm in pœna legali, ſed & conuentionali. ibid num.25. & 26 Quod vltimum videtur aliter. ibid num 27. 28. 29. & 30

Lex ſuperioris poteſt irritari per adiectionem pœnæ ab inferiore p.94.n 16

Lex improbatur, quæ præbet delinquendi occaſione tomo 2 p 130.n 2 & 8

Lex naturalis eſt vna, & eadem, omnibus mortalibus, & quare impugnatur ? p 53. n.26. & 28. ſed reſpondetur. p.54 n.10

Legis virtus ex clauſula *non obſtante*, quali er tollatur. Item ſi addita fuiſſent verba *etiam ſi de ipſa*. pag.172.num.47 & 48

Legis veteris aliqua erant conſilia, vel mandata, quæ non obligabant ſicut præcepta, velut de votis emittendis, vbi ad quæ reducebantur. p.157.n.4

Virtutum actus conſiderati, inquantùm boni ſunt Legis naturalis ; ſi tamen ſecundum ſuas ſpecies, alij ſunt legis humanæ. p.53.n 19

Lex Naturalis, num Diuina dicatur ? *remiſſiuè*. ibid.n 20

Naturalis Legis materia, circa quam eſt bonum honeſtum per ſe, & malum illi contrarium. ibid.n.21

Lex naturalis, num aliquo modo poſſit mutari ? *remiſſiuè*. p.54 n.38

Lex humana qua ex parte ius habet naturale, etſi mutari nequeat, ſed quo exſu oſtendit temporum varietatem, & motum ciuilium mutari valet p.170.n.16

Lex humana deriuatur à naturali per rationem humanam trahentem genus ad ſpeciem. ibid.n 16

Legis humanæ ratio eſt, quod ſit iuſta, & recta, & ſic permanens, perſtans & ſolida. p.164.n.21

Leges Pontificiæ, conſtitutiones, & canones de immunitate Eccleſiaſtica, tam ſori, quàm gabellarum, fuerunt latæ independenter à populi acceptatione, & ab vſu contrario, & conſuetudine. p 336.n.19. & 20.& de iure Diuino ibid.n.22 & 23

Lex multùm præſumit contra eum, qui conſuetus eſt delinquere. t.1.p.136 n.6

Leges, & ſtatuta Laicorum nullatenus Eccleſias, & earum bona ligant. Et num ſint caſus, in quibus obligentur, latè per quæſtiones in hoc textu. pag 224.n.7

Lex quæ vno malorum prohibito, cætera exinde nſcentia prohibet, bona eſt p.174.n.1 & 2

Prohibitum omne à Lege peccatum eſt, & omne illud, quod inde ſequitur. ibid.n.1. explicatur latè. p.176 q.1.n.57

Legiſlator non debet promulgare legem punientem omnia crimina ; non enim omne illicitum punitur, ſed idem tantùm, quod lex ſtatuit eſſe delictum. p.174 n 3

Permiſſio inter Legis virtutes connumeratur. ibid n.4

Lex Euangelica ſcripta tantùm dicitur, quia eſt, & debet eſſe in cordibus hominum, cum in ea, quod conſiſtit eſt gratia Spiritus ſancti, quæ non ſcribitur exterius, ſed interius in anima infunditur p 165.n.30.32.in fine 33

Leges quædam, vt tendunt ad fauorem publicum ſecundario, & principaliter ad priuatum, intelliguntur ſecundario, non quoad intentionem, ſed quoad executionem. p.184.n 6

Lex quædam, etiam de priuata vtilitate tractans intentione, principaliter ad commune bonum ſpectat, ſed quæ

principaliter

Digitized by Google

pnncipaliter diſponit de rebus publicis intentione, & executione ad commune bonum ſpectare videtur, ibid. numero 7

Legem dicit Paulus ad Roman. capit.7. *aliam eſſe in membris repugnantem menti ſuæ, & captiuantem eum in Lege peccati, &c.* p.176.n.8

Lex naturalis quoad prima principia, eſt omnibus nationibus communis; non ſic quoad concluſiones deductus: indeque licet mutari in aliquibus caſibus, non in omnibus, p.34. n.38

Lex verus fuit à principio poſita, & data ad tempus, donec ſcilicet veniret ad ſemen.id eſt Chriſtus, p.165.n.23

Naturalis Lex ſemper obligat in conſcientiæ foro, tomo 2. p.143. num.7

Leges duæ naturales ſi concurrant, inferior flectit ſuperiori, p.34. n.30

Lex ciuilis, ſeu pœnalis, quando obliget in conſcientia *remiſſiuè*, p 202. n.9 & 10

Leges Regiæ, & Pragmaticæ prohibentes familiaribus, & Miniſtris Sancti officij delationem Piſtolarum &c. limitantur, quando familiares vtuntur illis pro capiendis reis Sanctæ inquiſitionis, p.526.n.41

Lex poteſt facere, vt non ſcriptum pro ſcripto habeatur, p.209. num.6

Lex pœnalis, etiam ſi ipſo facto, vel ipſo iure pœnam Conſtituat, minimè poteſt non obtemperantibus gignere obligationem, qua debeat Reus Luere, & ſoluere pœnam in foro conſcientiæ ante Iudicis ſententiam, p.563. num.20. & 21

Lex priuata, qualis eſt priuilegium, propter bonum commune latum, habetur, vt Lex, eum etiam dicatur ad commodum publicum ita pertinere, vt expenditur p.184. n.3. 4.5.6. & 7

Leges ferre Laici in Clericos non poſſunt, etiam ex vi conſuetudinis, p.201. n.3. &6

Lex temporalis ratione directiua obligat Clericos quatenus vniuerſaliter eos tangit, & bonum commune, ibid.n.4. & 5.

Ignorantia Legis naturalis circa principia prima dari nequit, quæ ſit inculpabilis: fallit in aliquo rariſſimo caſu pro aliquo breuiſſimo tempore, p.34. n.36

Lex in qua poſita eſt clauſula *ex nunc* illi conante publicationem obligat, p.83. n.32

Leges omnes ciuiles, & regulares, quoties fuerint contrariæ ſanctionibus Canonicis poſſunt annullari à Papa, p.336. numero 44

Remittere debent iudices ſæculares delinquentes incarceratos ad Inquiſitores, non obſtantibus quibusvis Legibus ſæcularibus, ibidi. n.43

Mutatio Legis non ex qualibet cauſa, ſed ex ea, quæ notorium bonum, & magnum ſecum afferat, quare aliàs dicitur, vt mutatio Legis ſit naturæ mutatio, p.170. n.18.& 19. debetque in ea eſſe magna maturitas, ibid. numero.20

Reſpublica ſecundùm naturam apud omnes vbique vna eſt, ſed variæ Leges in multis Latæ non eædem, ibid. n.20. & 22

Mutatio Legis olim non ſine pœna externa contingebat, ibid. n.23.& 24

Legem nouam laturus eam ad populum, circumpoſito ceruici laqueo ferebat, vt niſi ob eximiam eius vtilitatem probata foret Laqueo tractus ſuffocaretur, & morte periret, ibid.n.24

Breuiarium vnum, & eoſdem ritus Sotus deſiderabat in Eccleſia, non diuerſos, ibid. n.25

Lex humana, etſi abrogata à Principe, ſeu Papa, ſolet adhuc manere in vim Legis naturalis ibid. n.26. & 27. vbi exemplificatur.

Legiſlator, etſi ex Lege noua abroget antiquam, ſed non inde venit, vt noua ſemper obliget, niſi iuſta ſit, ibid.n.28

Lex quando Loquitur verbis, futuri temporis non continet ſententiam Latam nec obligat in conſcientia vſque ad iudicis ſententiam. Sed qualiter ibi, p 364.n.31. & 32

Lex quando Loquitur verbis præſentis temporis, ſeu modo indicatiuo præſtat intelligi, vt pœna debeatur ipſo iure, ibid.num.33

Pœnalis Lex ipſo Iure priuans, & obligans ad pœnam ante iudicis ſententiam, quibus verbis concipiatur, ibid.n.23. 34. & 35

Pœnalis Lex cum vult ipſo facto condemnationem, & pœnæ incurſionem exprimit, ibid n.26 & 33

Sancti Officij inquiſitionis *Carta acordada* contra frangentes ſecretum ſub pœna ipſo iure Lata abſque alia iudicis declaratione refertur, p.564. n.36

Lex Lata per verba dubia, potius intelligitur de pœna ferenda, quam delata ipſo iure, p.564. n.37

Lex vt obliget ad pœnam ipſo facto, & præſertim in re, in qua reus ipſe ſit habiturus actionem, vt pœnè exilij, ſolutionis pecuniæ, debet loqui verbis Clariſſimis, quæ Cauillari nequeant ad alium ſenſum, ibid. n.38

Pœna Legalis in foro conſcientiæ, an exigi, aut ſolui debeat? *remiſſiuè*, p.564. n.39

Pœna Legis, vt incurratur monitionem; requirit quando Lex loquitur negatiuè, ſecundùm Innocentium, alij negant, ibid n.40.& 41. explicatur, n.42

Monitio requiritur in proferenda ſententiæ excommunicatio aduerſus contumacem, p.564. n.42

Lex cum ceſſat in aliquo caſu particulari non inde ſequitur, vt ceſſet in communi, p.177. n.30.32.& 33. qui Doctores comprobent, n.36

Lex tandiu ſeruari debet, quandiu abſque peccato, aut graui incommodo, aut alterius fortioris Legis præiudicio ſeruari poteſt, ibid. n.31

Legiſlator poteſt obligare ſubditos ad ſeruandam Legem, quando in caſu particulari ceſſat ratio Legis, modo non ceſſet in vniuerſum, ibid.n.32.& 33

Lex quandiu per ſubſtractionem totius cauſæ vniuerſaliter non ceſſat, præſtat bono publico eius obſeruatio ad effectus relatos, ibid n.33. 34 & 35

Legis virtus eſt bonos efficere ciues, qui frequenter ſe exerceant circa actus eius. ibid.n.33.34.& 35

Legis ratio ceſſans negatiue, & contrarie ceſſat Lex; ſed quod non ceſſat, ceſſante finali ratione Legis, quando tractatur de lucro captando, ſiuè quærendo, nec quod ceſſet, vna ex pluribus ceſſante, niſi plures collectiuè exprimantur, ibid. n.37

Lex quando ceſſat in ſua generalitate, non tantùm ceſſat in vno, ſed etiam in omnibus, ibid n.38

Legis ratio ſecundùm alios, quando in aliquo caſu particulari ceſſat finis adæquatus, & totalis; & ſic ceſſab. in parte, ſi in ea ceſſet, p 172.n.39.40.41.42 & 43. vbi reſponderur fundamentis primæ ſententiæ relatæ, ibid n.32

Lex ita ſe habet in vniuerſali ad rationem acceptam in generali, ſicut Lex in particulari ad rationem acceptam in caſu particulari, ibid. n.41

Lex non ſolùm obligat omnes in generali, ſed ſingulos in particulari, & ſic è contra, ſicut deficiente ea apud omnes illi manent deobligati, ſic ſi apud vnum ille ea non obligetur, ibid. n.42

Lex Euangelica, etſi videatur conueniens, vt ſcriberetur à Chriſto Domino; tamen cur non ſic, ſed verbo expenditur, p.165 n.33.& 34

Lex naturalis fuit indita mentibus hominum, ſed cum qua differentia Euangelica indita tantum ſit explicatur, p.166. n.35.& 36

Lex Euangelica ſucceſſit, ſublatâ Lege veteri, quæ dicitur ſecunda Legis Diuinæ ſcriptæ ſpecies, ibid.n.37

Peccaminoſa conſuetudo, num vincat Legem remiſſiuè, p.141. n.74

Lex obligans ſolùm ad pœnam poteſt dari, cum pœna incurratur, vel pro culpa, vel pro cauſa, p.562.n.2.& 4.& n.5

Pœna poteſt poni à Legiſlatore ſine prævia culpa ex eo quia interdum poteſt dari cauſa ad bonum commune, p.562. numero 3

Salus populi ſuprema Lex eſt, p.299. n.11

Les lata in præiudicium nominatim alicuius tertij, ſi plurimos obliget, valet vt Generalis conſtitutio, ſi iuſta erit, intentio ergo Legiſlatoris eſt extra rem, ibid n.12

Cathaloniæ eſt Lex quædam, vt filij non nubant ſine Patris conſenſu, quæ vt ſuſtineatur, expenditur. p.253. n.48

Lex credendi in Deum, dicitur æterna poſitius, & in quibus verificetur præceptis, p 6. n.34

Lex noua ſuperueniens, non pertinens ad litis ordinationem, ſed ad deciſionem, vel ad formam, & in excluſionem denegandæ audientiæ, vel defenſionis in iudicio, etiam in cauſa Reipublicæ non trahitur ad lites pendentes, etiam in prima inſtantia, p.352. n 28.

Leges pœnales conſiderantur dupliciter, vel vt imponentes pœnam in foro exteriori, vel vt mandantes aliquid, vel vetantes. Et quando ignorans excuſetur, aut non, p 75. n.26. & 28

Leges diſponentes, vt reus fidei prius puniatur de alio delicto, quàm quod inquiſitoribus tradatur, viribus carent; impediunt enim liberum exercitium inquiſitionis, quæ nec à iudicibus ſæcularib⁹ ſunt obſeruandæ, p.336.n.41.& 42

Legem ferre pertinet ad poteſtatem gubernatiuam, & Legiſlatiuam, t.2. p.115. n.15.& 23

Legem Eccleſiaſticam violantes anathemate damnantur, t.2. ibid. n.16.& 24

Leges formulariæ ligant Clericos, ſed qualiter, p.344. n 14.16.17.& 18

Lex 54.titul.6 p.1. declarat Clericos non eſſe compellen-

S dos

Digitized by Google

Index Rerum,

dos ad contribuendum in neceſſitatibus communibus, niſi per ſuos Eccleſia Indices, p.276. n.42

Lex lata à Principe ſæculari, nihil poteſt contra iuramentum, nec illud irritare, p.545. n.19. & 20. Vbi explicatur quædam luſitana Lex.

Lex eadem dicitur eſſe vbi eſt eadem ratio non extenſiue ſed comprehenſiue p.255. n.4 & 5

Lex fundata in præſumptione non obligat in conſcientia, p.123. num 22

Lex pœnalis excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti, & irregularitatis obligat ſub mortali, ſed Valentia id tantum admittit in excommunicatione maiori, niſi ea ſit tantùm comminatoria, p.569. n.1. & 3

Homines naturaliter emerent, ac venderent intra idem pretium, etiam ſi leges ciuiles non taxarent prætia, p.306. num.48

Leges, quæ Loquuntur circa tributa, & collectas, à natura ipſa lædunt libertatem, quâ homines in commune conſortium vtuntur, habendo res communes accommodatiori prætio, p.347. num.48

Legum conditarum obligatio eſſentialis non dependet ab acceptatione ſubditorum, p.69 n.18. & 19.20 21. ſolent tamen eas condere Principes cum ea conditione, p.70. num.25. & 25

Lex Euangelica nulla alia continet, præcepta, præter iuris naturalis, & Sacramenta, & fidei articulos, p.158. n.15

Lege nulla cauſa nos tenent, quam quod iudicio populi receptæ ſint, p.70. n.25

Præcepta moralia, etſi nos obligent immutabiliter, ſed non, vt datâ à Lege antiqua ſcripta, ſed quia ſunt Legis naturalis, p.152. n.69

Lex noua eſt ſeruanda, ibid. n 70

Frangens Legem acceptatam à maiori parte, peccat mortaliter, etiam ſecluſo ſcandalo, ſecus aliter, p.74. n.1.2 & 3. contra Caramuel dicentem quod frangens ex non acceptantibus in particulari, non peccat, ibid. n 4. & 5

Ordinandus non acceptans ſeruare caſtitatem, & ſi non ligetur, non facit exemplum pro non acceptante Legem, cum hæc obliget communitatem, ibid. n.5

Legis Latæ certus, dubius tamen num ea obliget in caſu particulare probabilius eſt vt teneatur Legem ſeruare, ibid. n.6.7. & 8. vbi idem de præcepto.

Dubitans an Lex prohibens edere carnes in quadrageſima extendatur ad obligandum ratione neceſſitatis, tenetur petere diſpenſationem à ſuperiore, ſecus ſi dubium eſſet, an Lex obliget, & ex alio capite eſſet dubium, ſi ex obſeruantia adeſſet vitæ periculum, ibid. n.9 & 10

Certus de lege, ſi dubitat, num ſit conſuetudo in contrarium, Lege tenetur, ibid. n.11

Legem non acceptantes in principio quando peccent ſeu excuſentur à peccato, ibid. n.12.13.14.15. ibid. & 16. & cum diſtinctione, p.75. n.17

Forum fortiri, & ſtatutis. ſeu fori Legibus, qualiter reſpectu Clericorum ad laicos intelligatur, p.231. n.14. & 15

Lex dari imperans via poteſt quæ in ſimul non obliget ſub coërcitione, p.232. n.16

Poteſtas directa inefficax eſt ſine coactiua, ibid. n.17

Legiſlator ciuilis nequit obligare Eccleſiaſticum Iudicem, vt puniat Clericos tranſgreſſores Legis ſæcularis cum pœna ipſius Legis, quantumuis aliàs Clerici in foro conſcientiæ eam ſeruare teneantur, ibid. n.18

Pontifex tantùm acceptat Leges ciuiles quoad vim directiuam, non quoad coactiuam, quod fuit conuenientiſſimum, p.232. n.19

Leges ciuiles, atque ſtatuta laicorum Principum, etiam licita, & honeſta atque in fauorem Clericorum eos non obligant, quia in ſtatuente non ſufficit iuſta cauſa, ſed requiritur iuriſdictio, p.252. n.21

Statuentes poſſunt cogi declarare, vt non comprehendantur Clerici, & Eccleſia, quando hi in ſtatuto non nominantur, ibid. n.22

Lex Principis, quæ reſoluitur in priuilegium, aut conſilium collatum Eccleſiaſticis illis prodeſt, n.23

Lex vetus ad tempus duratura erat, Lex Euangelica in perpetuum, illa ſcripta fuit in tabulis lapideis, Euangelica in cordibus hominum, p.161. n.51 & 52

Lex Euangelica ab ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio promulgata eſt, Lex veteris teſtamenti fuit ordinata per Angelos, & Moyſis miniſterium promulgata, ad quos effectus, n 53. & 54

Lex vetus onus graue, & incomportabile continebat, Lex noua ſuaue & quare, ibid n.55

Præcepta Legis veteris, nonnulla erant difficillima, erantque innumera, cum eſſent *ſexcenta tredecim*, p.162. n.56.

Leges, & priuilegia requirunt, vt rectè fiant quatuor cauſas, efficientem, materialem, formalem, & finalem, p 65. n.1

Cauſa finalis Legum, & priuilegiorum, qualiter, conſideretur, ibid. n.2. & 3. & p.66. n.4.5. & 6

Cauſa formalis Legum, & priuilegiorum, qualiter accipiatur, p 66. n.7. & 8

Priuilegiorum verba debent continere ſenſum manifeſtum, pro quorum interpretatione recurritur ad concedentem, p.66. n.8

Cauſa materialis priuilegiorum, & Legum eſt remota, vel proxima, ibid. n.9

Cauſa efficiens priuilegiorum, & Legum quæ dicatur, ibid. n.10. & 11

Lex ſicut non obligat extra territorium conſtituentis, ſic nec priuilegium intellectum cum diſtinctione, ibid. n.12. Vide, p.67. n.22

Lex vt dicatur ſufficienter promulgata ſufficit, vt ſciatur publicè, etſi aliqui eam ignorent, p.80. n.41. & 42

Leges duæ ſpeciales fuerunt in Iure, Papia, & Popea, item, & Lex Satyra, aliæ etiam ita dictæ ab his, qui eas condiderunt, vt Conſulares, Tribunitiæ, Iuliæ, Corneliæ, & quando primæ duæ inſtitutæ, & ad quid, p 61. n.44. & 45

Cœlibatus pœnæ quæ per Legem Papiam, ibid. n.45

Suetonius, & Lampridius fuerunt ſaffecti Côſules, ibid. n.46

Lex Satyra eſt, quæ de pluribus ſimul rebus loquitur, dicta à copia, & quaſi à ſaturitate, ibid. n.47

Leges aliæ dantur, quæ nomen accipiunt à ſuis conditoribus, vt leges Naualium commerciorum ab inſula, Rhodo, Lex Aquilia, Lex fuſia Canina, ibid 48

Poteſtas neceſſaria eſt in Legiſlatore ad eam condendam, quæ eſt penes naturam, & populum, & qualiter, p.62, n.49. & 50

Populus inferior ſolas Leges municipales poteſt ſtatuere, ibid. num.50

Homines habent poteſtatem condendi Leges, & ſtatuta, quæ obligant in foro conſcientiæ, ibid. n.51

Diuinæ Legis ſtatuendæ poteſtas immediatè fuit data à Chriſto Domino, in lege Euangelica Petro, & reliquis Apoſtolis, ibid. n.52

Moyſes fuit qui primò explicauit Leges de rebus Diuinis, & ſacris, ibid. n.54. vbi à quo datum fuit et.

Legiſlatores, qui fuerunt primi aliquarum nationum, ibid. num.55

Poteſtas Principum in ferendis Legibus, & obedientia earum per ſubditos refertur ad ius diuinum, ibid. n.56

Leges dicuntur Diuinitus promulgatæ per ora Principum, ibid. n.57

Leges de non ſecandis arboribus nemorum, de non capiendis feris, & piſcibus fluminum, ad ſolam pœnam obligant, p.562. n.5

Legiſlator ſi velit, poteſt ſua Lege obligare ad pœnam, & ad culpam. Lex diuiditur in purè pœnalem, quæ ſolùm obligat ad pœnam, & in mixtam, quæ ad pœnam, & culpam ſimul, propter tranſgreſſionem præcepti, quæ eſt ſimul præceptiua, & pœnalis, ibid. n.6

Pœnalis Lex cum periculo vitæ non queat obligare? *remiſſiuè*. ibid. n.7

Leges quædam ſunt conſiſtentes in mera priuatione, quædam exequirentes actionem. Primæ verificantur in excommunicatione, & in alijs cenſuris ſecundæ in actionibus tendentibus ad executionem, vt eſt pœna mortis, flagellationis, & aliarum &c. ibid. n.8

Lex humana, & Legiſlator poſſunt obligare in conſcientia ante Iudicis ſententiam ad quamlibet pœnam non excedentes limites æquitatis, ibid. n 9. & 10

Legiſlator humanus habet poteſtatem ad culpam ante Iudicis ſententiam, & ad pœnas poſitiuas falli, ibid. n.10. & 11

Legiſlator quando pœna ſuſtineri non poteſt à Reo abſque culpa, vel quando eſt nimis acerba, non poteſt obligare ad talem pœnam & *quare*, ibid. n.11. & 15

Lex humana ſecundùm aliquos nequit obligare ad pœnam, quæ requirit actionem ad ſui executionem, nec ad pœnam, quæ conſiſtit in paſſione, p.563. n.13. & 14 ſed aliud dicitur, ibid. n.15. & 18. & reſpondetur Caietanus & Soto, num.19

Publicatio Legis eſt neceſſaria, etiamſi facta ſit in conſilio generali cum Papæ confirmatione, ibid. n 42

Ignorans inuincibiliter Legem promulgatam, excuſatur à culpa, etſi non in foro externo, p.81. n.41 & 47

Lex publicata habet aliquos effectus, etiam reſpectu ignorantis eam, ibid. n.55

Lex ab aliquo ſcita, dicitur promulgata, ſi à fide dignis audiuerit, ibid. n.46

Lex purè pœnalis ſecundùm quoſdam obligat tranſgreſſores ad culpâ p.565. n.1.2. & 3. alij verò, vt ſolû obliget ad pœnam, ibid. n.4.5. & 6. ſed cum diſtinctione, p.566. n.7. vt purè pœnalis obliget tantùm ad pœnam, ſed mixta etiam ad culpam.

Digitized by Google

Leges Religioſorum aduersùs non obſeruantes ſilentium, & aliæ, quæ ponunt pœnam in rebus iam alio Iure prohibitis, tantùm obligent ad pœnam p.566.n.7

Lex purè pœnalis, etſi ex ſe tantùm obliget ad pœnam ex alio capite, obligat ad culpam, vt ſi diſponat ſuper tritici taxa, ibid. n.8

Leges Canonicæ, & Eccleſiaſticæ imponentes pœnam cenſurarum, obligant etiam ad culpam, quia in materia cenſurarum, prædictæ non imponuntur, niſi præcedenti culpa mortali: nam iſtæ non ſunt pœnæ temporales, ſed ſpirituales, ibid n.9 & 10

Leges impoſitæ inſecantes ligna, & arbores poſitas in loco communi Reipublicæ, à qua prohibentur ſub pœna contra facientes ſolùm obligant ad pœnam, cum ſint purè pœnales ſine obligatione reſtituendi, ibid. n.11

Reges, & Principes, ſiue ſæculares iudices nunquam expreſſerunt in Lege purè pœnali obligationem ad culpam, vt in legibus piſcandi in flumine publico, & venandi in loco mere communi, ibid. n.12. & 13

Pœnæ impoſitæ in Lege mere pœnali, propriè non ſunt pœnæ in quantum pœna ipſa dicit relationem ad culpam, & vocantur pœnæ in quantum ſunt malum pœnæ, vt infirmitas, ibid. n.14. & 15

Lex mixta ſecundùm aliquos obligat ſub reatu peccati mortalis, quia in hoc dubio facit legiſlator, & præcipit, & ſtatuit pœnam tranſgreſſoribus præcepti, ibid. n.16. & 17. alij defendunt, vt tantùm obliget ad pœnam, ibid. n.18. 19. Vbi de ratione; ſed quidquid in veritate, p.567. n.20

Lex purè pœnalis, in quo differat à mixta, vt ſic hæc obliget ad pœnam, & culpam, illa tantùm ad pœnam, Vbi de verbis, quibus vtraque fertur à legiſlatore, p.567. n.20

Pœna mitior ex regulis Iuris eſt in pœnalibus admittenda; & ſi alias videretur extendi, ibid. n.21

Leges pœnales ex identitate rationis non ſunt extendendæ ad alios caſus etiamſi concurrat eadem ratio, vel maior, ſeu maior militia ipſius actus. Quid in caſu correlatiuo, ibid. n 22. & 24. in fine.

Leges condere Eccleſiaſticas in tota vniuerſali Eccleſia Romanus Pontifex ſolus poteſt, p.66. n.14

Papa Leges ciuiles nequit ponere, niſi tantùm in prouinciis ſibi ſubiectis in temporalibus, ſicut alij Reges; & quare ibid. num.15

Lex Canonica præualet ſæculari in materia peccati mutatiua, p.67. n 16

Imperatores, poſſunt Leges condere in terris ſui imperij, & omnes ſupremi Reges habent eandem poteſtatē. ibid. n.17

Lex ciuilis debet Canonicæ præualere, quoties materia eſt temporalis, nec ratio peccati ſubſit, ibid. n.19

Reges, qui ſubiecti ſunt Imperatorij, Leges condere nequeunt abſque eius licentia, ibid. n.19

Reſpublica quælibet non recognoſcens ſuperiorem in temporalibus, poteſt Leges facere. ibid. n.20

Lex humana obligat ſubditos extra territorium; ſed vide ſupra, ibid. n.21. & 22

Lex prohibens aliquid ſub pœna mutilationis, perpetui Carceris, & aliarum grauium, & ſub pœna capitis, verius eſt vt obliget ad culpam lethalem, p.569. n.3

Cauſam dans, ne quis condemnetur ad pœnam Iuſtam impoſitam à Lege, *Vt ſi fiſcus non accuſet, vel Iudex non condemnet*, non tenetur eam ſoluere, niſi poſt Iudicis ſententiam; etſi multi aliter ſentiant, qui poterunt admitti in pœnis, quæ in teſtamentis apponuntur, p.570. n.4.5. & 6

Lex vt iuſta ſit quas conditiones debeat habere, ibid. n.66. num. ſeqq. & 68.69.

Paganorum Leges contra Religionem Chriſtianam, ſunt iniuſtæ, iniquæ, & malæ, ibid. n.67.

Lex humana debet eſſe conformis legi Diuinæ, ac naturali & vtilitati humanæ, ibid.

Lex debet eſſe poſſibilis ſecundùm naturam, & conſuetudinem terræ, & loci, ac temporis, alias non obligabit, ibid. n.69.70. & 71

Leges, edicta, ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, præcepta, reſcriptum, diſpenſatio, & priuilegium, qualiter diſtinguitur in modo, & latitudine obligandi ſubditos p.106. n 62.63.64.65. & 66

Diſpenſatio Legis, & interpretatio, qualiter diſtinguantur, ibid. num 67

Reſponſum Principis ad conſultationem ſeu relationem alicuius caſus ſpecialis, habet Legis vim, item & Pontificis cum conſulitur p.107. n.68. & 69

Sententia ſupremi conſilij, Legem non facit, ibid. n.70

Lex vt valeat, num debeat eſſe ſcripta. num, ſequentibus, affirmant aliqui, p.58. n.7. & 101. & 11. negant alij.

Lex lata ſub pœna mortis, mutilationis, exilij, triremium, vel ſub alia graui probabilis eſt, vt obliget in conſcientia, & ſub peccato mortali, p.128. & p.129. n.1. & 5. non tamen eſt improbabile ſic non obligare, vt probatur exemplis, ibid. n.6. & 7

Tranſgrediens Legem præcipientem ſub pœna mortis, operatur in eius contemptum, & num obligetur in conſcientia, ſecluſo contemptu, p.129. n 2. & p 130. n.18

Lex quoties præcipit ſub pœna excommunicationis obliget ſub peccato mortali, p.129. n.3. & 4

Lex ciuilis obligat tranſgreſſores in conſcientia, ibid n.8. & p.130. n.15. contraria ſententia multis fundamentis roboratur, ibid. n.14. & 19. vbi illis reſpondetur.

Leges ciuiles imponentes multas pecuniarias, dum aliquid prohibent, veluti ligna ſcindere, &c. non obligant in conſcientia ſecundùm aliquos, aliter, p.129. n.9.10.11. & 12

Religionum Conſtitutiones, quæ non exprimunt ad culpam obligare, non ſunt veræ Leges, ſed monitiones, & concilia guberni, ibid. n.12

Legiſlator explicans ſe non velle obligare ad culpam, tunc legem frangens non peccat, aliter in dubio, & de ratione, p.139. n.16.17.18. & 19.

Legiſlator homo ex natura rei habet poteſtatem obligandi in conſcientia, ibid. n.16

Politica poteſtas, etſi dicatur mere temporalis ratione obiecti, ratione tamen obligationis eſt ſpiritualis, p.130 n.19

Lex Diuina minuiſſimè magis, id eſt firmius obligat propter eius perpetuitatem, quæ non adeſt in lege humana, p.130. n.19

Leges Diuinæ naturâ conſtant, humanæ vero moribus, p.57. n.1

Conſuetudo eiuſdem eſt pœnæ, ac lex cum eadem poteſtate nitantur lex humana, & conſuetudo, ibid. n.2

Lex humana poteſt præcipere aliquid, quod mandatum non ſit lege naturali, aut Diuina, ibid n.3

Lex humana dupliciter poteſt contingere, vt deriuetur à Lege naturali, ibid. n.4

Lex humana *ſpecialiter ſignat pœnæ*, & flagitij formam contra malefactores, & præmium bonis, p.58. n.5

Lex humana ex eo principio *pax eſt ſeruanda*, ſignat arma, quæ poſſunt deferri, & in quo tempore; quomodo deriuatur à lege naturali, ibid. n.5. & 6

Leges municipales ſi ſunt in vſu debent omninò ſeruari, p 88. n 22

Lex imperans ieiunium per totam Quadrageſimam in pane & aqua, non obligat, vel ſi iuberet, vt æquali honore tractarentur Ruſtici, & Nobiles, p.63. n.71

Lex non debet in priuatum commodum alicuius conſtitui, ſed in commune, p 64. n 72

Priuilegium, quòd reuera eſt lex, cedi in priuatam vtilitatem, ſed non dicitur, vt careat iuſti, & honeſti, & cedit in cauſam publicam, ibid. n.73.74. & 76. qualiter accipiatur, num. 82

Lex generaliter lata ſolet etiam reſpicere, in caſu particulari, quæ debet eſſe Clara, non obſcura, p.64. n.78. & 83

Priuilegij, & legis differentiæ quæ? ibid. n.79

Ius ſingulare ex vi nominis, ſignificat quidquid ſpecialiter conceditur, p.64. n.80

Priuilegia, quæ neceſſitatem important, ſicut, & leges, p.64. numero 82

Priuilegia debent continere iuſtum, & honeſtum, & alias conditiones, ſicut, & Lex, & eſſe Clara, p.64. & p.85. n.83 & 84. in fine.

Lex dubia ſibi ipſi parat inſidias, nec quæ habet multiplicem intellectum, poteſt alligari ad deciſionem cauſarum, p.65. n.84.

Prædicata de genere, debent prædicari de ſingulis ſpeciebus, & in Legibus, & priuilegiis, ibid. n.85

Legis condendæ voluntas pendet à Principis arbitrio, qui tantum honeſtare cogitur ad leges condendas neceſſarias; & ſi in illis condendis profiteatur ſe Legibus alligatum, p.60. num.29

Romulus propoſuit, ciuilium Legum initium, edictis, & legibus Curiatis, ibid. n.20

Numa plura legibus addidit, quæ Romuli deerant Legibus, qui & vrbem redoxit ad meliorem formam, ibid. n.31

Reſpublica num gubernetur latius legum præceptis, aut optimo Principe? ibid. n.32

Legis ratio eſt ordinationis ratio, ſicut ius dicitur iuſtum, quia ſemper eſt iuſtum, & æquum, & quòd Leges plures fuerunt in populo Romano, Plebiſcita, Senatus Conſulta, conſtitutiones Principum, &c. ibid. n.33

Legum ſpecies ſex iuris ciuilis continentur appellatione generali iuris ciuilis, ibid. n.34

Gubernationis ratio omnis, vel eſt Monarchia, vel Ariſtocratia, Democratia, vel Regimen ex prædictis commixtum. Et ad quas leges ciuiles hæc ſpectent, ibid. n.35. & 36

Leges, & Principum conſtitutiones pertinent ad Monarchiam, ibid. n.36

Index Rerum,

Senatus Conſulta pertinent ad Ariſtocratiam, & reſponſa Prudentum, ibid. n. 37. & quæ ſint p. 61. n. 40

Lex lata obligat, ſi conſtat de ea, quando dubium eſt de eius acceptatione. Præſumitur enim vſu recepta p. 71. & p. 72. n. 1. & 2. Et quando fuit ſemel obſeruata, ibid. n. 3. videtur contra, ibid. n. 6

Lex ligabit ſi acceptata eſt in foro conſcientiæ; & ſi non conſtet de eius acceptione quoad forum exterius, quia remanet in ſua poſſeſſione, p. 72. n. 4

Lex iuſta, & ſufficienter promulgata ſtatim obligat contra quod dixit Caramel & ſubditi eam non accipientes peccant, ibid. n. 5

Lex partim vſu recepta, partim, non, quando obliget, ibid. n. 7

Lex vt deſinat obligare, qualiter in Principe requirat ſcientiam illius non vſus, & repugnantiæ ſubditorum, ibid. n. 8. 9. 10. & 11

Lex dicitur vſu recepta, quando maior pars communitatis illam recipit, non ſi vnus, vel duo, & è contra ita dicetur non recepta, p. 73. n. 12

Legem receptam fuiſſe, vel non probare quis num teneatur? ibid. n. 4. vbi expenditur, ibid. n. 14

Lex non obligat antequam ſaltim recipiatur à maiori parte populi, nec reuocata in Decretis Tridentini, ibid. n. 15

Leges iuſtæ quantomcumque humanæ iuſtè ſtabilitæ, habent vim obligandi in foro animæ ad culpam mortalem, vel venialem, p. 126. n. 1. & p. 128. q. 1. 2. n. 1

Lex humana ſi non exprimat obligationem ſub mortali, dignoſcetur ſub illo obligare ex grauitate materiæ, p. 131. num. 23. non tamen ex verbis imperatiuis, præceptiuis, vt alij dicunt hic, ibid. n. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. & 32

Lex humana reſpectu ſui principij; & ſi quoad obligationem procedat à iure naturæ, nihilominus ſi ſuperior non vult non obligabit ſub mortali peccato, p. 131. n. 21

Lex Æterna, Naturalis Diuina, & Humana, etiam Eccleſiaſtica, quæ dicatur, p. 49. n. 17. 18 19. 20. & 21

Ius naturale, qualiter dicatur à Gratiano eſſe id, quòd in Lege, & Euangelio continetur, p. 49. n. 22

Legis virtus tota conſiſtit in duobus, in imperio ſcilicet, & executione. Et in quibus hæc conſiſtant, p. 48. n. 3

Lex apertè permittit, cum quid concedit, quod prius iure non videbatur, exemplis declaratur, ibid. n. 5

Homicidium Lege Diuina fuit aliquando permiſſum, ibid. num. 16

Lex ciuilis obſeruabitur quando eſt ſcripta, & ius canonicum non ſed qualiter contingat non eſt facilis in praxi, p. 127. n. 17

Legis vim non habent omnia, quæ reperiuntur in iure canonico, cum non omnia decreta compilata à Gratiano ſic obligent, p. 127. n. 18

Transgreſſores Legis non dicuntur non ſeruantes legem vſu non receptam, p. 124. n. 2

Leges ſuperiorum ſeruare quilibet naturali, & Diuina Lege tenetur, ibid. n. 3

Oratio indefinita *remiſſiuè*, ibid. n. 4

Leges licet condantur propter bonum commune, adhuc obligant ſingulos ſubditos in particulari, p. 172. n. 43

Leges Imperatorum loquentes de teſtamentis, hæreditatibus, & aliis dicuntur per verba eorum Diuinitus promulgatæ. p. 128. n. 15

Lex eſt proprium opus publicæ poteſtatis, vel primo, aut ſecundario, vt expenditur p. 77. n. 1. & 2

Publicatio Legum eſt neceſſaria inter alias conditiones, cum Lex ſit actuum humanorum regula, quæ debet eſſe nota omnibus, ibid. n. 4

Ignorantia datur probabilis Legum non publicatarum, ibid. n. 5

Publicandarum Legum in Prouinciis, ſeu locis diuerſi modi dicendi reſumptiuè, & in ſpeciali, ibid. n. 6

Pontificiæ Leges cum primùm publicantur in Curia Romana, & in acie Campi floræ ad Valuas Baſilicæ Apoſtolorum affixæ ſint, & in Cancellaria Apoſtolica pro publicatis habentur, p. 78. n. 7. Alij dicunt, vt debeant promulgare in Prouinciis, ibid. n. 12. & probabilius ibid. n. 13. reſpondententes primæ ſententiæ.

Infames Lege ciuili non efficiuntur tranſeuntes ad ſecundas nuptias, p. 351. n. 14

Lex vlla ciuilis de impedimentis, matrimonij Lata, robur non habet, niſi per Eccleſiaſticam etiam Legem, idem ſtatuatur, ibid. n. 16

Lex quælibet Principis laici lata circa eſſentiam matrimonij, eſt nulla, & ſi non reprobatur ab Eccleſia, ibid. n. 17. & 17

Leges Honorij, Theodoſij Iunioris, Valeriani, Gallieni, & aliorum Imperatorum declarantes nuptias nullas celebratas aduersùs formam in eis præſcriptam, non ſeruantur in Eccleſia, niſi approbentur ab Eccleſia, ibid. n. 18

Cognatio, & affinitas Legalis impedit, & dirimit matrimonium; non quia ſic eſt de Iure Ciuili; ſed quia probatum ab Eccleſia, p. 351. n. 19

Romanus Pontifex ſolus eſt qui poteſt ſtatuere circa matrimonia contrahenda, vel prohibenda, p. 351. n. 20

Leges imperatoriæ. & Regum, item & Pragmaticæ verius eſt, vt obligent, quod debeant publicari, non ſolùm in Curia, ſed in Prouinciis: vbi de praxi noſtræ Hiſpaniæ p. 79. n. 25 & 26. niſi aliud explicent, p. 80. n. 40

Pragmaticæ quando obligent, p. 79. n. 26

Leges humanæ admittunt certas interpretationes, & conditiones, ſiue ciuiles intelligentias, p. 132. n. 38

Abrogatio Legis in ſua Latina ſignificatione, eſt idem, quod auferre, abradere, ceſſare ex toto legem aliquam, imperium derogare idem, quod aliquid legis auferre, p. 173. num. 58. & 60

Lex ciuilis lata pro ſolis laicis, nullo modo comprehendit Clericos, idem eſt ſi indefinitè feratur, p. 256. n. 1. 2. & 7

Legis materia reſtringit eius obligationem ad perſonas, quibus propriè eſt talis; quæ ſi fuerit Eccleſiaſtica nullam obligationem inducit, propter exemptionem, ibid. n. 2

Statuta, & Leges laicorum, Eccleſias, & eorum bona, nullatenus ligare intelliguntur ex ipſa legis materia, & etiam ſi ſint datæ in fauorem Clericorum, ibid. num. 3. 4. & 9

Priuilegium in fauorem datum non debet ita extendi, vt noceat priuilegiato, ibid. n. 4

Lex ciuilis non eſt lex, etiam in fauorem Clericorum. quia deficit iuriſdictio, cuius vſurpatio magis efficit, quam prodeſt fauor, ibid. n. 5

Legibus nemo tenetur eius, qui in ipſum non habet poteſtatem, nec iuriſdictionem, ibid. n. 6

Eccleſiaſtici non obligantur Legibus Principum Laicorum, id eſt præcisè ex vi ipſarum Legum, aut poteſtatis, ſed indirectè naturali æquitate ob communem pacem, & tunc, ſi hæ Leges non pugnant cum libertate Eccleſiaſtica, ibid.

Legiſlatores laici nequeunt ſuis Legibus obligare Eccleſiaſticos ex defectu poteſtatis contentioſæ in eos, ibid n. 7

Leges ciuiles ex quo fiunt ad ligandos Clericos, repugnant libertati Eccleſiaſticæ, quorum priuilegium eximit à iuriſdictione temporali, non ſolùm iudicium, ſed etiam principum Laicorum, ibid. n. 8

Lex taxæ non tantùm eſt pœnalis, ſed etiam mixta, & qua ex parte obliget in conſcientia carius vendentem triticum, p. 147. n. 60. & 61

Lex purè pœnalis, & ſi non obliget in conſcientia, obligat tamen ea, quæ eſt mixta, ibid. n. 62

Legis natura id eſt in ea nonnulla ſunt, quæ ignorantur a multis, & multa, quæ à nemine poſſunt ignorari, p. 34. n. 31. & 32

Lex quatenus eſt ipſum dictamen, & lumen intellectûs, eſt eadem apud omnes, & vna in ſtatu naturæ humanæ, ſi tamen conſideratur in actuali conditione, & iudicio, & ſi ſit vna quoad prima nota principia, non ſic quoad alia, quæ ignorari poſſunt, vt expenditur, ibid. n. 32. 33. 34 35

Gentes aliquæ quare potuere introducere Leges contrarias legi naturali, ibid. n. 34

Lex naturalis conſideratur ab aliquibus diuerſa in natura integra ante peccatum, & poſt, ibid. n. 35. 36

Lex Imperatoris mere priuilegiatiua Clericorum debet obſeruari, non quia fauorabilis lata per modum ſuperioritatis, ſed per modum priuilegij, p. 378. n. 32

Lex ciuilis non ex eo ipſo quod reſpiciat publicam vtilitatem, obligat Clericos ex defectu iuriſdictionis, p. 218. num. 26. & 27. aliàs omnes Leges ciuiles contentæ in corpore iuris ligarent Clericos, ſiquidem reſpiciunt publicam vtilitatem, ibid. n. 28

Leges habent vim canonis, vbi canones non contradicunt p. 431. n. 18

Legem iniuſtam lapſus temporis, non validat, t. 2. p. 132 n. 6

Lex aliqud mandans ſub pœna ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis, obligat ad mortale, p. 133. numero 3. Et per quæ verba intelligatur, vel non, ibid. num. 1. & 2

Lex iuſta poteſt tempora iuſtè mutari cum totâ Republicâ & eius ſtatus mutari queat, p. 168. n. 4. 6. & 7. vbi benè exemplis.

Legis iuſtæ officium eſt Reipublicæ vtilitatem conſtituere, & ſtabilire, ibid. n. 5

Lex vetus dicitur præcipere tantùm actus externos, non autem internos, p. 161. n. 43

Leges ciuiles, & Eccleſiaſticæ poſſunt mutari, etſi iuſtiſſimè fuiſſent conditæ, p. 168. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 13. Reſpondetur fundamentis contrariis.

Leges

Leges mandantes ſpoliari Clericis ferentibus arma de nocte ex vi directiua obligant, non coactiua, p 492.n.12.& 13

Legum latores primi quandoque imprudentes, fuerunt ruſtici, & vulgares, p.168.n.7

Leges antiquæ horrendæ mutatæ fuerunt cum magna Reipublicæ commoditate, p.169. n.8

Legiſlatores ſecundùm varia tempora, varias condunt leges, ac variis vtuntur; quemadmodum Medici varia præſcribunt remedia ad corporis ſanitatem, p.164 n 9

Leges humanæ ſub humana ratione, ſicut & cæteræ artes excogitatæ, & inuentæ fuerunt, p.169 n.10.& 11

Lex iuſtè fertur, cum populus benè ſit moderatus, & grauis, communiſque vtilitatis diligentiſſimus, ibid.n.11

Legum mutatio iuſta erit, cum ſtatutum nouum, eſt magnæ vtilitatis. & multo maioris, quam lex antiqua, & ex aliis cauſis, ibid.n 12

Lex poteſt præcipere cum periculo vitæ in cauſis fidei, & in bonum Religionis, p.123. n.19

Lex non mentiendi, & non furandi in materia leui, parit tantùm veniale, p.135. n.20

Leges Regias loquentes de licentia, ſeu prohibitione imprimendi libros, non obligat Eccleſiaſticos; & ſi manu Regia contra practicetur, n.31.& 34 cum ſufficiat ſola ordinarij Eccleſiaſtici licẽtia; bonum eſt etiam, vt ad ſit Regia, ibid.

Epiſcopi ſtatuere poſſunt, vt libri compoſiti à Clericis, non aliter imprimantur, quàm præmiſſis conditionibus Legis ſæcularis, ibid.n.32

Leges pœnales frequenter per ſe non obligant ad culpam, ſed ad pœnam exteriorem, p.138. n.24

Lex deſinere eſſe poteſt dupliciter, vno modo per mutationem intrinſecam ipſius, alio extrinſecè per mutationem alterius, hocque modo contingere valet in lege naturæ, ſed non primo modo, p.145. n.40

Naturalis Legis nonnulli caſus videntur mutati, præcepto iuris ciuilis, vt diuiſio Dominij rerum, ſeruitutis inductæ contra libertatem & alij, t.2. ibid. n.41.43.& 44. vbi de legitima, & matrimonio

L.12.tit.13.lib.10. recopilat. Vbi quando aduerſus bona, & pecora Clericorum per laicum, procedatur auxilij Regalis remedio, videtur, vt queant vti excommunicati miniſtri laici procedentes aduerſus bona Eccleſiaſticorum de quo etiam, p.330. n.67.& 68

Lex Euangelica in multis differt à lege veteris teſtamenti, quæ tantùm pro ſolo populo Iſraëlito data eſt, ſed Euangelica toto mundo, & aliis modis, p.101. n 44 45.46. & 47. vſque ad *n.70 fin.*

Lex vetus ſenſibilia, & terrenum bonum ſuis cultoribus promittebat. Euangelica, bona ſpiritualia, ibid n 44

Lex veteris teſtamẽti quoad moralia non ſint mutata, quantùm ad cæremonialia, & Sacramentalia ſic, p.119.n.16

Lex veteris teſtamenti, quando ceſſauerit, fuit controuerſia grauis inter D. Auguſtinum, & Hieronymum, p.160.n.37. & 38

Lex veteris teſtamenti mortua fuit ſtatim poſt Chriſti mortem, non tamen mortifera, niſi poſt ſufficientem Euangelij promulgationem ex D. Auguſtino quæ conueniens fuit; vt cum honore aliquo illa lex ſepeliretur, ibid. n.39. & 41

Lex etiam Eccleſiaſtica, num liget ante duos menſes à publicatione, pro negatiua, p.83. n.10. 11.12. 13.14. & 15. vbi de foro interno, aut externo.

Papa dum intendit Legem ſuam obligare, ſolet in ſua conſtitutione id exprimere, ibid. n.13

Publicationem Legis quando teneatur Epiſcopus facere in ſuis Diœceſibus, p.83.n.16.& 17

Lex ciuilis nequit præſumptionem inducere, vt alienatio facta Eccleſiam fieri videatur in fraudem fiſci, & tributorum, p.236. n.13

Leges Regiæ contra trinci emptores, vt illud reuendant, multis de cauſis iuſtiſſimæ, p.148.n.11.12.13. & 14. cum aliis.

Iuſtinianus leges aliquas tulit de dogmatibus Eccleſiaſticis perſcrutandis, quæ iuſtè fuerunt. ſublatè, p.412.n.3

Leges Iuſtiniani de rebus Eccleſiaſticis, quatenus ſunt iuſtæ, & legitimæ, non ſunt ſanctiones aliquid noui ordinantes, ſed executiones canonum iam ante in concilijs legitimè conſtitutorum, ibid n.4

Leges Regiæ tributariæ nequeunt Epiſcopos afficere p.514. n 19

Lex Siciliæ, quæ prohibet fieri alienationes rerum ſtabilium in Eccleſias reuocata fuit à Carolo, p.256. n.45

Lex humana, ſiue ciuilis, aut Canonica, poteſt contraria conſuetudine abrogari, t.2. p.115. numer.18

Lex ciuilis ex cauſa poteſt ius canonicum moderare; ita vt lex ea obſeruetur, ſi quod moderatur reperiatur aliquando permiſſum fuiſſe, p.127. n.13.& 16

Lex ciuilis ſiue Canonica in re leui verius eſt vt nunquam poſſit obligare ad mortale, p.134. n 8.& 9

Luſitaniæ Lex, ne immobilia tranſirent ſine facultate Regia ad Eccleſiaſticos, fuit reuocata vbi de diploma Clem. IV. p.258. n 60

Lex poſitiua dupliciter oritur à naturali, t 2. p 1·6 n.22

Lex poteſt abſque actu corporeo communicare poſſeſſionis effectus, t.2. p.121. n.6

Derogatio iuris naturis tunc impedit conſuetudinis valorem, quando eius derogatio peccatum eſt, t.2. p.149. n.19. & 20.

Naturale ius proprium hominibus eſt Lex à natura hominum mentibus inſita: explica, t.2. ibid. n.21

Naturalis Legis præcepta reducuntur ad illud ius naturæ bonum faciendum, malum vitandum. Et quare dicantur prima principia, tomo 2. ibid. num.23. & 24. & quæ illa ſint, n.25

Naturalis Legis attributum eſt immutabilitas quoad prima principia, ſecus quoad ſecunda, tomo 2. ibid. numero 24. & 26

Legis mutatio propria eſt ea, quæ contingit per ablationem Legis, quæ abſolutè, vniuerſaliter contingit, & quare? t.2. p.144. n.30 & 21

Naturæ Lex eſt veluti proprietas naturæ rationalis quæ non tollitur, t.2. ibid. n.31

Lex naturalis prout eſt in Deo non tollitur, & in homine intrinſeca proprietas non mutatur, t.2. p 143. n.32

Lex, ſeu conſtitutio, in qua adeſt decretum irritans, vt egeat publicatione poſt contrarias opiniones hic p.82.n.1 & 2. diſtinguitur, ibid n.3.& 4. vbi pro negatiua, ſi agitur de indulto ſeu conſtitutione aliqua particulari, ſecus in lege generali.

Leges Imperatoris non antequam poſt duos menſes à die publicationis habent obligare; ibid. num.8. Non ſic in Pontificiis. ibid. n.5

Leges ſuâ naturâ obligant à publicatione niſi à legiſlatore ſignetur tempus obligandi, ibid. n.6. quid Epiſcoporum & Magiſtratuum, p.83. n.7

Leges ciuiles quando aliæ non exiſtunt obligare Clericos, ſicut cæteros ciues directiuè, & coactiuè dixit Salcedus *de lege politica*, qui improbatur, & Zeuallos diſtinguens p.230. n.1. 2.3.4. & 5. ex doctrina Hulderici Humenij olim hæretici, ibid. n.8. quorum fundamentis reſpondetur, p.231. n.14.15.16.17.18 19 & 20. pro Salcedo faciunt ibid. n.16. & 17

Leges ciuiles ſecundùm Zeuallos, aliæ ſunt directiuæ, aliæ coactiuæ, qui intelligit per vim directiuam poteſtatem præcipiendi ſub obligatione, non ſolùm pœnæ, ſed etiam conſcientiæ. Per coactiuam poteſtatem cogendi per Pœnam, ibid. n.2

Lex ciuilis aliquando publicatur pro omnibus ciuibus abſtrahendo à laicis, & Clericis; & quod aliquando fertur pro ſolis Laicis, vel pro ſolis Clericis, aliquando ſit indifferens, proſit, aut oneret Clericos, ibid.n.3

Legibus ciuilibus particularibus Clericos non obligari generalibus autem ſic, dixit Zeuallos addens ſine dubio eos obligari ad bonum commune directiuè, & iuriſdictionaliter ibid.n.4 & 5. ſed de veritate, n.6

Clerici obligantur Legibus ciuilibus latis in bonum commune, propter conformitatem cum ſæcularibus, & melius propter approbationem, quam de illis facit Eccleſia, ex quo ſunt acceptatæ à laicis, ibid.n.6 & 7 & p.231.n.10 11. 13.19. & 20

Clerici non obligantur Legibus Magiſtratus ſæcularis, cuius in traditionem, & territorium degunt, ibid.n.8 9. & 10

Perſonæ Eccleſiaſticæ non tenentur ſub peccato mortali ſeruare Leges ciuiles, ſecluſo ſcandalo, diſponentes per verba præceptiua, aut prohibitiua, ibid. n.11

Leges iuris ciuilis quæ ſint *remiſſiuè*, p 59. n.21

Legem condere eſt in primo gradu meri imperij, cum pertineat ad vtilitatem publicam principaliter, ibid. n.22. & 23. & p 61. ſub. n.42

Leges condendi poteſtas, qualiter inferioribus competat? p.59. n 24. & 26

Lex Pontificia non publicata ſi requirit publicationem non obligat ignorantes, p.578. n.37

Leges ciuiles infligentes pœnas, & loquentes de cognoſcendo contra hæreticos ſuſtinentur in quantum ſunt canonicatæ, ſuntque latæ ab Imperatoribus, tanquam protectoribus Eccleſiæ, p.503. n.5 & 6

Lex Luſitanæ *lib.1 ordin* §.20. expẽditur, p.473. n.30 & 31. quatenus videtur prohibere paſcua Clericis, & præcipere, vt illi conueniantur ſuper calumniis, & ſalario famulorum coram laico iudice ibid.n.31. & 33

Lex debet eſſe Clara, nec aliquid obſcurum, & ambiguum continere, p.582. n 1

Index Rerum,

Lex dubia tantùm debet eſſe ſibi ipſi. ibid n.9

Leges conſcribere per ſignorum obſcuritatem auſus, pœna falſi punitur, cum lex habens multiplicem ſenſum non poſſit allegari in deciſionem cauſarum. ibid.n.5

Lex nouiter ſtatuens non extenditur ad caſus ſpeciales, & priuilegiatos. t.2.p.31.n.6

Lex vt obliget ignorantes, qualia requiſita expoſtulet *remiſſiuè*. p.149.n.6

Lex pœnalis priuans bonis ipſo facto, taliter priuat, vt reus teneatur exequi in ſe pœnas, etiam ſi requirat actionem ipſius, dum clarè conſtet in lege, ſeu quando lex ipſa aliàs remaneret inutilis, aut inefficax, ſi ita non obligaret in caſibus, in quibus poteſt delinquens, non eſſe difficilis, vt ſpecificantur. p.570.n.7.& 8

Derogatio Legis, in quo differat ab abrogatione. pag.173 num.58.& 60

Irritare Legem, eſt legem impedire, & caſſare, ne robur obligandi conſequatur. ibid.n.61

Lex municipalis Regni Maioric. circa exequendas ſententias: non infringit libertatem Eccleſiæ, nec Inquiſitionis, & eſt iuſta.p.559.n.39 & 40

Lex improbans conſuetudinem, num intelligatur de præterita, & futura *remiſſiuè*. p.151.n.50

Legis diſpoſitio, ſeu hominis intelligitur ſicut ſolitum eſt fieri t.2.p.118.n.7

Incidens in priuationem vocis actiuæ, & paſſiuæ, non tenetur ſe priuare voce actiua, & paſſiua, ſi hoc nequit facere ſine infamia, etiam ſi lex ferat pœnam ipſo facto, & non ſpectata iudicis ſententia. p.568.n.31

Leges pœnales, vt laicus conueniat laicum coram iudice ſuper re profana ſunt iuſtæ.p.455.n.4

Lex humana regulariter non obligat ſubditos cum periculo vitæ, niſi quando immineret cauſæ publicæ periculum graue.p.123.n.17

Libellus.

Libellus ad petendam conſtitutionem Maioratus, num debeat narrare filiorum numerum, quos facultatem impetrans habet. t.2.p.50.n.22.23.& 24

Libellus concipiendus eſt potius nomine prædij ab eo qui contendit ſibi deberi ſeruitutem.p.513.n.28

Libertas.

Libertas Eccleſiaſtica læditur quando tolluntur priuilegia à Deo, ab Imperio, Pontifice, ſeu Iure Eccleſiaſticis conceſſa, vel quando impediuntur.p.472.n.20

Libertas Eccleſiaſtica læditur, quando aliquid prohibetur Eccleſiaſticis, quod nec Diuino, nec humano Iure eſt eis prohibitum. Et quando tollitur facultas actuum, qui fundantur in libero arbitrio; & quando Eccleſiaſtici redduntur timidiores directè, vel indirectè. ibid.num.21 & 22

Libertas Eccleſiaſtica præſtat clericis facultatem faciendi quod eis placet, niſi illicitum ſit.p.552.n.4

Libertas conſcientiæ non licet concedi a Principibus ſæcularibus: & quare? p 461.n.1.& 5.& oumeris ſequentib. contra aliquos relatos, ibid n.6. & ratio.

Libertas Eccleſiaſtica conſiſtit in libertate faciendi quid liceat clericis. p.228.n.33

Libertas Eccleſiaſtica momento temporis offenditur, etiam incarceratione Eccleſiaſtici. p.466.n.1.& 2

Libertas Eccleſiaſticarum perſonarum, Dei ordinatione, & Canonicis Sanctionibus aſſeueratur conſtituta. pag.319 num.58

Libertas Eccleſiaſtica læditur dum prohibetur ne communicent laici cum Eccleſiaſticis, aut eis obſequia præſtent. p.470. n 10

Libertas Eccleſiaſtica violatur ob neceſſitatem petendæ amortizationis, vbi qualiter. p.162.n.21

Libertas, & immunitas Eccleſiaſtica non dependet ex malo, vel bono animo ſtatuentium, ſed ex natura rei, & priuilegiis diuini, & humani iuris. p.228.n.36

Libertas Eccleſiaſtica violatur legibus, & actionibus. De primo modo p.376 n 1.& 2. De ſecundo. n.4. Et de vtriuſque differentia. ibid.n.5

Leges obiectiuæ pugnantes contra libertatem Eccleſiæ, in iure præcipuo prohibentur.ibid n.3

Libertas Eccleſiaſtica infligitur manuum iniectione, & per iniuriam priuatam in Clericos.ibid.n.4

Libertas Eccleſiaſtica frangitur, ſi Princeps prohibet, ne Eccleſiaſtici emant, vel ſi ipſe emeret tali prætextu. p.471 n 1.4.5.6.7.& 8

Paria ſunt habere non poſſe, aut cum magna difficultate. p.471. n.3

Libertas Eccleſiaſtica infringitur, dum prohibitionis, vel emptionis obiectum aduerſus Eccleſiaſticos fit. pag.471 num. 6

Eccleſiaſtici peioris conditionis fiunt, quam laici, ſi eis tolli poteſt conuictum politicum. pagina 471. numero 7

Libertatis Eccleſiaſticæ fractio parit peccatum mortale grauiſſimum. p.478.n.23

Libertatem Eccleſiaſticam lædentes, pluribus excommunicationibus inodantur.ibid.n 24.25.& n,33

Liber.

Libri omnes hæreticorum damnantur, & prohibentur. p.42 num.6

Librorum prohibitorum lectio conceſſa in Luſitania, non porrigitur ad noſtram Hiſpaniam.p.66.n.13

Libri de iure Regio Hiſpaniæ, non debent imprimi impreſſoribus Hiſpanicis ſine licentia Ordinarij Eccleſiaſtici, vbi liber imprimendus præſentatur ex mandato ſupremi Caſtellæ Conſilij, vbi de concertatione, & lite inter librarios, & impreſſores huius Regni hoc anno 1658. ſopita.p.237 n.19

Epiſcopi ordinant, ne quis Libros imprimere audeat ſine eorum licentia.ibid.n.20

Imprimere poteſt Clericus Libri compoſitor cum ſola licentia ordinarij Eccleſiaſtici abſque licentia Regia Principis in hoc ſtatuentis pulchro exemplo declaratur. ibid. num.21.& 22

Librorum impreſſio abſque licentia ordinarij; ideo procedit, vt prius expungantur errores hæreticales, qui fortè poſſint in eis eſſe, cuius cognitio, vt Eccleſiaſtica, nequit ad laicum ſpectare. ibid.n.23

Imprimere Libros nulli licet, aut facere imprimi quoſuis de rebus ſacris ſine nomine authoris, nec eos in futurum emere, aut apud ſe retinere, niſi primum examinati, probatique fuerint ab ordinario, & ſancta inquiſitione, & pœna anathematis ex concilio lateranenſi. Et de praxi.ibid.& p.238 n 24.& 30

Lis.

Lis noua ſuperueniens non trahitur ad lites pendentes. p.152.n 29

Lis ad iuſtificandam *ſi ventri* probatur ex commiſſione, & exactis, & exemplificatur. t.2.p 5.n.18 & 19

Lis feudi inter Vaſallos, eſt determinanda per Dominum feudi, etiam quod ſit Eccleſiaſticus. p.348.n.7

Littera.

Litteræ Hortatoriæ Principum miſſæ ad Epiſcopos, vt à mala determinatione ſe abſtineant impertinenter in laicum operando, non ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam p.161 n 23

Litteræ iuſtitiæ comparantur contractibus ſtrictioris, litteræ gratiæ contractibus bonæ fidei. t.2.p.36.n.13

Litteræ iuſtitiæ facilius dantur, quàm litteræ gratiæ. tom.2 p.37.n.16

Litterarum diuerſarum cognitio, ſpectat ad omnes earum Iudices, & in diſcordia eliguntur arbitri. t.2. p.27.n.1

Litteræ impetratæ ad lites ſine ſpeciali Domini mandato, non valent, niſi impetrentur per coniunctam perſonam: & quid hodie.t.2 p.78.n. 1& 2

Litteræ Pontificiæ in quibus exprimitur derogatio iuris patronatus laicorum per libellos, ſupplices Papæ oblatos deferri poſſunt in ſua executione modo fiat opera iudicum Eccleſiaſticorum, in praxi fit per viam cognitionis politicæ. p.359.n.4

Litteræ iuſtitiæ conceduntur ſecundum iuſtitiam. pag. 37 num.18

Litteræ executoriæ non valent, in quibus impetrans falsò dixit monitorias præceſſiſſe, expenduntur. tom.2. pag.86. num. 1

Monitio debet præcedere. t.2. ibid n.2

Litteræ impetratæ ad beneficia ab Epiſcopo, non ſic redduntur ſubreptitiæ, ſicut ſi impetrentur a Papa: & quare? t.2.p.46.n.43.44.46.& 47

Litteræ monitoriæ vnius primi Pontificis, præferuntur litteris alterius ſucceſſoris Pontificis executoriis ſuper prouiſione eiuſdem beneficij. t.2.p 88.n.1

Litteræ ſubreptitiæ dolo omnino vitiantur, quamuis fraus non fuerit cauſa totius, ſed ſolius formæ ſpecialis ſecus ſi ſimplicitate. t.2 p.34.n 20

Litteræ ſecundæ poſt annum valent, non facta mentione de primis, ſi de iſtis impetrans prior non vtatur. tom.2 p.18.n.10

Litteræ ſpeciales derogant aliis generalibus, ſi directæ ſunt ad vnum beneficium, in quo ſolùm poſſunt verificari, fallit. p 88.n.1

Litteræ primæ ſuper ſecundas non reuocantur, vel ordinarius dubitet de tali reuocatione valeat, nec ſecundum mandatum exequitur, donec contentio de iuriſdictione terminetur. t.2.p.74.n.4

Litteræ gratiæ, & ad beneficia poſſunt impetrari à tertio ſine ſpeciali mandato. t.2.p.78.n.4

Litteræ

Litteræ executoriales, ſi nullam fecerunt mentionem de monitoriis, ſunt exequendæ, t.2.p.86.n.4
Litteræ ſobreptitiæ in beneficialibus, ſunt ipſo iure nollæ, t.2.p.31.n.7
Litteris impetratis renuncians propter annuam penſionem, hoc tacito litteræ ipſæ ad beneficia non valent, t.2.p.81 num.8
Litteris ambatiatiæ non eſt opus, quando perſona eſt nobiliſſima, præcellens, & nota Principi, p.361.n.22
Subreptitias Litteras impetrantes non puniontur excommunicatione, & aliis pœnis, ſicut eas falſificantes, tom 2 p.68.n 3
Litteræ *motu proprio* ad beneficia conceſſæ tollont ambitionem, & includunt certa beneficia, t.2.p.55.n.36.
Canonicus delegatus nominatus in Litteris, ſi talis erat tempore datæ non ceſſat tempore præſentationis earum iam non erat Canonicus.p.55.n 39.fallit. t.2 ibid.n.42

Litigioſum.

Litigioſi vitium, num liget Eccleſiaſticos *remiſſinè* per alias quæſtiones.p.180 n.9.10.& 18
Romana Eccleſia non ligatur vitio Litigioſi,ibid.n.12
Litigioſi vitio ligantur omnes Eccleſiaſtici ex diſpoſitione canonica,non quoad pœnas,ibid.n.13.& 14

Locuſta.

Locuſtæ etymologia eſt dicta ab vſtione locorum, quaſi loca vrens; quia omnia vrit, & virentia deſecat,pag.277 num.12
Locuſtarum eſt genus animalium errans,& inconſtans huc, vel illuc facilè volans,nec in vno loco ſemper incedens, p.76.n.1
Locuſtas ventus vreos facilè leuat, & ad longinqua prædia conducit.p.277.n.2
Locuſtæ, quæ diſtabant centom, & quinquagiota milliarium longitudine, transmigrarunt de vna prouincia ad aliam; imò ex Africa conuolarunt ad noſtram Hiſpaniam anno 1605.minantes graue damnum,ibid.n.3
Locuſta ab anno præterito 1648. cum tribus ſequentibus territorio Valliſoletano fructus, & meſſes depopulauit, quam vicini per Parochias colligebant,& ſepeliebant; & de lege quadam,ibid.n.4.& 5. ibi practicata.
Locuſtæ peſtis, vt moderetur, fuit quædam lex Cyrimaica colligendi eas ter in anno; videlicet oua, obterendo, deinde fœtum, poſtremò adultas, ibid.n.5
Locuſtarum extinctio, etſi in prædio particulari ſtet, debet expenſis publicis curari, contra aliquos, ibid.num.6. 8 & 9

Loquutio.

Loquutiones imperitarum perſonarum non ſunt propriæ, ſed abuſiuæ,p.408.n.24
Religioni præiudicium non fit per conſuetudines laicorum, & imperitiam Loquendi,ibid n 25

Lucerna.

Lucerna familiaris, ſuper quo militat competentia, diffidatus fuit; & ſic Iuſtius ab Inquiſitoribus defenditur, p.542.n,106

M

Magiſtratus.

MAgiſtratus ſæculares, & iudices non poſſunt reiiceere litteras Pontificias, quarum authoritate exteris beneficia conferuntur; licebit verò eis proponere de reſurreptione earū coram Eccleſiaſtico,ſed in prari examinantur in Conſilio ſupremo, & in Cancellariis, & Audientiis Regiis,p.359.n.2.3.& 4
Magiſtratus laici per Bullam cœnæ, prohibentur bannire, proceſſare, aut ſententiare Eccleſiaſticos, item, & alij iudices, & nefarij,p.466.n.9 & 10

Maioratus.

Maioratus inſtituendi facultas ſolet à Principe concedi cum ea conditione vt cæteris filiis concedatur congrua pro alimentis,t.2.p.50.n 24
Maioratus inſtitutor non debeat dicere ſe tantùm num filium habere, cum à Rege impetrat facultatem.t.2.p.50 num 30
Maioratus res vendi, pignorari, val hypothecari poſſunt abſque noua facultate, adueniente caſu reſtitutionis, vel ſolutionis : expenditur,p 20.n.8.& 10
Maioratus poſſeſſor tenetur ſoluere Canones prædeceſſoris,p.417.n.55

Malum.

Malum minus vicem haber boni, ſi maiuri malo comparetur,nec reſpectu illius cenſetur malum,pag.122.n.7 & 8 & licet conſuli minus, vt euitetur maius,p.123.n.24
Malum intrinſecom ex natura ſua operi præualet intentioni extrinſecæ,& operantis fini extrinſeco,p.482.n.9
Mali minoris electio à lege poteſt fieri, illud permittendo, p.112.n.2.& 6. & p.113.n.9. & 8.. vbi quod licet reſpectu legis humanæ, ibid. n.14. quando aliquis perplexus eſt, & dubitat.

Malus.

Malus ſemel, talis ſemper præſumitur in futurum, tomo 2 p.136. n.18
Malus de præſenti non præſumitur malùs de futuro, ſed oritur aliqua ioeum nihilominus ſuſpicio. tom.2.p 138 num 28
Malus ſemel ſi à delicto patrato ceſſet per triennium benè ſe gerens, habetur vt bonus, t.2. p.139.n.50. vbi habetur talis à primo die ipſius triennij.
Malus ſemel, ſemper præſumitur talis in eodem genero mali : expende, t 2.p.158 n 24 & 28
Malus in vno habet contra ſe non modicam ſuſpicionem, quod ſit malus in aliis:fallit,t.2.p.138.n.26.& 49

Mandatum.

Mandatum ſpeciale non deſideratur in commiſſionibus cauſarum, quæ Rotæ auditoribus diriguntur, tomo 2. p.78 num. 3
Mandatum non requiritur ad impetrandum non quilibet amicus pro amico id facit,t.2.p.25.n.6
Mandatum prouidendi de beneficio indefinitè nulla eius adiecta qualitate, facit habilem ad illud ei conferendum, qui tempore datæ adhuc non erat legitimæ ætatis,tom.2 p.54. n.25
Mandatum indefinitè conceptum à principio vires accipit, cum ex poſt facto ſolum agatur de eius executione, to.2 ibid.n.26
Mandatum facit,vt quandoque minor præbenda,non comprehendatur ſub maiori, t.2.p.45.n.22
Speciale Mandatum derogat generali remiſſiue, to.2.pag 12 num.3
Mandatum de conferendo alicui Præbenda Sacerdotalis, vel integra, aut certi valoris, facit vt alia etiam minoris valoris, aut non Sacerdotalis,quare ? tomo 2 pag.48. num.7. & 8
Papa Mandans prouideri alicui de beneficio certi valoris, prohibet, vt nec violenti ei prouideatur de minori, to.2 ibid.num.8
Argumentum à maiori, non valet in Mandato,tomo 2.ibid. num.9
Mandatorum ad lites cognitio,non ſolùm expectat ad litis deciſionem, ſed & ipſius cauſæ expeditionem, vt eſt, an Procurator debeat admitti, vel non ? p 400.n 42
Mandatis duobus onu intendit Papa grauare collatorem ordinarium,p.89.n.5
Mandata de prouidendo, & executores mandatorum Apoſtolicorum, & ſpectatiuarum remiſſiuè, ibid.n.7

Manum imponere.

Manum nemo præſumitur imponere ad ſibi illicita, & impoſſibilia, p.385 n.34

Marchio.

Marchio prior creatus præfertur ſecundo, etiamſi, iſte prius adipiſcatur poſſeſſionem. t.2.p 80.n.13

Maritus.

Maritus teſtando non poteſt de iure priuare vxorem à quarta parte,p.407.n.18

Materia.

Materia poſtrema leuis, quæ cum prima continuari nequit, non parit vnquam peccatum mortale, ſecus quando moraliter, aut effectur continuantur, p.136.n.1.& 2
Materia grauis cenſetur illa, quæ, & ſi de ſe leuis ſit, tamen ex circumſtantiis grauis eſt, vel reſpectu finis, pag.132 n 31. 32.34.36.37 & 38

Matrimonium.

Matrimonium inter pupillam, & tutorem. validum eſt Iure Eccleſiæ, etiam ſi lex Ciuilis eum prohibeat, p.351.n 21
Matrimonium contractum à filia ſenatoris cum liberto, vetitum eſt Iure Ciuili, ſed Canonico licet,ibid.n.22
Matrimonium contrahi cum alienigenis nequit prohiberi ſtatuto Principis laici,p 351 n.24
Impedimenta Matrimonij per Ius Cæſarum, aut plura, aut pauciora olim fuerunt, ſed reuocata iam Iure Pontificio, p.352 n.25
Principes ethnici num ſtatuendo impedimenta Matrimonialia ſui ſubditi CHRISTIANI obligentur.Sub lite eſt, ibid. n.28.29. & 30. Vbi quod non. Et quid Principes CHRISTIANI reſpectu ſubditorum infidelium, ibid. num.33.& 34
Hebræorum Reſpublica, quæ nec libera eſt hodie, nec Principem habeat, nequit impedimenta Matrimonij ſtatuere. Et quæ continebantur in legere Moyſi expirarunt, ibid.n.31

Index Rerum,

Iudæi ſi ante CHRISTI paſſionem, cum habebant Rempublicam, impedimentum aliquod ſtatuiſſent, hodie perſeueraret, ibid. n. 32

Statutum diſponens mulierem, extra territorium nubentem, cum ſua familia priuandam eſſe hæreditate, etſi ei ſit quæſita, verius eſt vt ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam, cum libera debeant eſſe matrimonia. Contra aliquos, ibid. n. 55. & 56

Conditio poſita per teſtatorem hæredibus, ne cum alicuius ſectæ hominibus, matrimonium contrahant, num ſuſtineatur? *remiſſiuè*, p. 351. n. 37

Henricus II. & Henricus III. Franciæ Reges leges condiderunt annullantes matrimonia ſine conſenſu Parentum, quibus reſpondet Baunius, & explicantur, p. 354. n. 51. & 52. 53. & 54 ſed aliter teſtatur nunquam in Gallia prohibitum, ibid. n. 57

Matrimonium contrahentes filij laudabile, & honeſtum eſt, ſi parentum conſenſum requirant, ibid. numer. 52. 53. & 54

Matrimonia cogentes contrahi ſine plena libertate Concil. Trid. excommunicat. damnanturque Doctores adducti, ibid. n. 55. & 59. dicentes matrimonium, non obſtante Tridentino contrahendum eſſe, vt validum ſit cum Parentum conſenſu, ibid. n. 60. *fallit*, p. 366 n 71

Matrimonij impedimenta ſolùm poteſt Eccleſia ſtatuere, poſtquam matrimonij contractus fuit eleuatus ad ſacramentum, itaque practicatum ex vſu Eccleſiæ perpetuò, & de Iure, p. 349. n 1. 2. & 3. non laicus Princeps, p. 350. n. 4. 5.

Matrimonij cauſa eſt omnino Eccleſiaſtica tractanda coram iudice Eccleſiæ, non ſic cauſa dotis, p. 350. n. 2. & 3. ſoluitur obiecto, n. 10. 11. 12

Matrimonij ratio apud Chriſtianos inſeparabilis eſt à ratione Sacramenti, quoad iudicia, ibid n. 3 & 5

Principes laici, etſi impedimenta matrimonij poſſent ſtabilire ex natura ſua, ſed huius poteſtatis vſus eſt interdictus ab Eccleſia, ibid. n. 4

Matrimonij contractus, licet ex ſe ſubiectus ſit Principi laico, ſed quia Chriſtus eleuabit ad rationem Sacramenti, & res Sacras; & ſic ab eo tempore non ſubiecta Principi laico, etiam fideliſlicet videatur contra, ibid. n. 5. & 12

Matrimonium inter fideles Chriſtianos, eſt formaliter aliquid Eccleſiaſticum, nec ſit verum, quin ſit Sacramentum, p. 350. n. 9

Matrimoniales cauſæ ad ſolos Epiſcopos pertinent tractandæ non ad inferiores Prælatos, ibid. n. 12

Matrona.

Matronæ vtebantur ſerico donato pro introitu officialis noui, p. 426. n. 18

Maſculinum

Maſculinum qualibet expoſitione extenditur ad fœminum, p. 85. n 3

Medicina.

Medicina alia præcepta tradit pro ſanis, alia pro infirmis, ſed regula medicinæ non mutatur, p. 146. n. 50

Melioratio.

Melioratio vt ſuſtineatur, ſatis eſt traditio alicuius rei, etiam in Maioratibus. Et nùm per traditionem melioratio tertij fiat irreuocabilis facta ſub conditione per contractum inter viuos *remiſſiuè*, t. 2. p. 122. n. 12. & 13

Membra.

Membra Reipublicæ tenentur pro bono communi omnes facultates quin & vita exponere, ſi neceſſe ſit. 491. n. 5

Membrorum ſuorum nullus dicitur Dominus, p. 178. n. 16

Memoriale.

Memoriale præſtitum Regi noſtro Philippo IV. à Fiſcali Cameræ Apoſtolicæ pro defendendis Epiſcopis à ſolutione lanceatum, p. 418. n. 63

Mendacium.

Mendacium non eſt circa quid ſuſtantiale, cum quis narrat pro diſpenſatione iuramentum præſtitiſſe, ſi reuera præſtitit votum, t. 2. p. 63. n. 7. & 8

Mendacium aliud eſt proprium aliud improprium: & quid vtrumque, & ad textum noſtrum, t. 2. p. 64. n. 11. & 12

Mendacium vbi adeſt dolus eſt proprium, vbi adeſt ſimplicitas dicitur improprium, t. 2. ibid. n. 12

Menſis.

Menſis narratiua non debet fieri dubitatiuè ſed poſitiuè, t. 2. p. 68. n. 8

Mentio.

Mentio falſa qualitatis à iure exprimenda, non nocet gratiæ, cum ſit demonſtrationis cauſa, ſecus ſi taxatiuè, t. 2. p. 48. n. 5

Mercatores

Mercatores tenenentur veſtitus iuxta taxam vendere, p. 431 num. 22

Mercatorum ſitis, & auaritia plus poteſt nocere Reipublicæ quam anni ſterilitas, aut locuſtæ, p. 248. n. 12. & 14

Merces.

Merces prohibitæ, quæ verè ſunt Clericorum, ſi tranſportantur à laico conſtito per informationem, quod ſunt Clerici, debent Clerico reddi; etſi prohibitæ contra quod dixit Ripol. p. 234. n. 36

Metropolitanus.

Metropolitanus debet adiri vt Clericos nolentes compellat ad ſoluenda tributa quando Epiſcopus negligens eſt in compellendo eos ſed ſi ille & nuntius nollent ſeu eſſet periculum recurrendi adeſt vt talis compulſio poſſit fieri à laico non in perſona ſed in bonis tantum Clericorum p. 296. n. 45 46. & 47

Metus.

Metus illatus conſanguineis electoris ad incutiendum electori timorem, cenſetur illatus electori Et quare? p. 584. n. 9. 10. & 11

Milliones.

Millionum contributio incommoda repreſentata fuit anno. 1618. in quodam memoriali Regi Philippo III. porrecto, p. 545. n. 10

Milliones 19. & dimidium conceſſi fuerunt in publicis comitijs in ſpeciebus carnis, vini, olei, aceti, *Iauon, y velas de ſeuo*, ad quorum contributionem ab anno. 1632. de ſexennio in ſexennium per Pontifices Vrban VIII. Innocent. X prorogati fuerunt vſque ad diem vltimum Iulij. 1656. p. 432. n. 1

Decreto Regio adminiſtratores collectas recandabant: & de praxi numero 2. & 3. remiſſiuè, expenditur, ibid. numero 4

Legum, non tam verbis, quàm menti attenditur, ibid. n. 4

Sexennio tranſacto breuis Pontificij, non poteſt exigi collecta ab Eccleſiaſticis, nec cum illo vltra octauam partem, ibid. n 4

Milites.

Milites exiſtentes in propugnaculis, & præſidiis tenentur ad feſta, & ieiunia, & ad alias leges ſicut Peregrini, p. 121. n. 15

Miniſtri.

Miniſtri laici exequentes aliquid in Clericos, incurrunt Bullæ cenſuram, & ſi deſiſtant ab incepto Limita ſi ſit ad effectum remittendi ad ſuos iudices, pag. 400. numero 10. & 11

Minores.

Minores annis 17. non compellebantur pugnare, & de ratione, p. 425. n. 6 7. & 13

Minimus.

Minimus eſſe incipit qui infimorum conſilia minimè quærit, p. 183. n. 14

Minimum in pluribus attenditur, tom. 2. p. 139. numero 42. & 43. 48. inquibus etiam vt in grauibus arbitrabitur Iudex.

Minimi ratio attenditur, quando ſequeretur abſurdum, & præiudicium fieret maioribus rebus, tomo 2. ibid. numero 43

Miſſa.

Miſſæ omiſſio imperata ſub præcepto, quare ſit peccatum mortale, etiamſi extet in aliqua Religione, p. 832. numero 54. & 55. & non ſi ſit in collegio aliquo litterario, ibid. n. 36

Modus.

Modus in conceſſione poſitus, ſi non obſeruetur, quando faciet illam irritam, p. 556. n. 10. & 11

Monachus.

Monachus præfici nequit Eccleſiæ ſæculari, & collegiatæ, t. 2. p. 82. n. 12

Monachus poteſt ſuccedere in maioratu non habente iuriſdictionem. & ſi excludi poſſit non à ſtatuente legiſlatore, ſed teſtatore diſponente, p. 377. n. 42. 43. & 44

Monachus excludi non poteſt à melioratione tertij, ibid, numero 44

Maioratum, & commendam, num facere poſſint Eccleſiaſtici? *remiſſiuè*, p. 377. n. 45

Monachi, ac alij regulares ex Bulla Pij. V. & eorum coloni à multis oneribus liberi ſunt, p. 485. n. 32

Moneta.

Monetæ valorem, quare Princeps poſſit augere, ſiue minuere, & ea Clerici obligentur, & non ſic pragmatica ſigillati papyri, p. 252. n. 7, 8. 6. 16. & 17

Monetæ mutatæ ſigillum ſolet eſſe in modico, nec tali mutatione ſolent omnes Eccleſiæ grauari, p. 253 n. 16

Moniales.

Moniales tacitè, aut expreſsè profeſſæ Monaſteriis egredi non poſſunt, niſi conſtet laborare morbo graui nociuo aliis, p. 92. n 55

Mores.

Mores.

Mores ſuos prauos emendans,mitius punitur expende,t.2. p.132.n.20 .

Motum emendatio difficilè luctamen , tomo 2. pag.132. num ero18

Motus.

Motus proprius non firmat gratiam contra intentionem concedentis, t.2. p.15. n.15

Clauſula *Motu proprio* in gratia adiecta non inducit diſpenſationem, t.2. p.15. n 26

Clauſula *Motus proprij* in gratijs,& diſpenſationibus,ſupplet ſubreptionis vitium, t.2. p.56. n.53.& 55. etiam ſi alias vitium eſſet explicandum , ibid. n.56. & quare ibid. num.60

Clauſula *Motus proprij* non præſumitur, & debet eſſe ſcripta manu Principis non alterius inferioris , t.2. ibid. numero 54

Motus proprius nequit teſtibus probari , aliter inquam ſi ageretur de probando, quod in inſtrumento amiſſa erat prædicta Clauſula, t.2. p.57. n.55

Clauſula *Motu proprio* adiecta in reſcriptò , tollit eius ſubreptionem, etiam ſi de beneficio obtentu, vlla reperiatur mentio : quare, t.2. p 57. n.57. & 58

Motus proprij Clauſula poſita , facit , vt non deficiat intentio in concedente , vt gratia ſuum conſequatur effectum, t.2. p.57. n.58

Motus proprius conceſſus ad inſtantiam partis , idem operatur, ac conceſſus ex mera liberalitate Principis, tom 2. ibid. n.59

Gratia dicitur *Motu proprio* conceſſa, cum Pontifex exprimit in litteris ſe motu proprio concedere ; & ſi petita ſit à parte ea Clauſula, t.2. ibid. n.60. & 61

Clauſula *Motu proprio*, non tollit ſubreptionem in tacenda inhabilitate vel ſi læditur ius tertij , t.2. ibid. n.62.& 63. vel ſi tacetur Clauſula intrinſeca beneficio : & quando ſubreptio procedit ex ipſa , ibid. n.64. & 65

Subreptio contingens ex expreſſione falſæ cauſæ *qua obreptio* dicitur non tollitur Clauſula *Motus proprij*,ſecus ſi à tacita veritate, quæ dicitur ſubreptio , t.2.ibid. n.66

Clauſula *Motu proprio* in gratia adiecta, non inducit diſpenſationem, nec tollit ſubreptiones, quæ diſpenſatione indigent, t.2. ibid. n.67

Diſpenſatio cum Clauſula *Motus proprij* à legato de latere facta , tollit ſubreptionem , t.2. ibid. n.68

Clauſula *Motus proprij* habet locum, ne dum in beneficialibus , ſed in omnibus gratioſis, t.2. ibid. n 69

Clauſula *Motus proprij*, tollit ſubreptionem , etiam quando facultas conceditur à Principe ad alienanda, ſeu pignoranda Maioratus bona : idem Clauſula *ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis*, t.2. ibid. n.70

Clauſula *Motus proprij* in Maioratibus non ſupplet inhabilitates , & defectus perſonales ipſius impetrantis , vel ſi ſint naturales, t.2. ibid n.71

Reſcriptum in dubio intelligitur conceſſum ad poſtulationem partis,& non Motu proprio,t.2. p.58. n.72

Clauſula *Motu proprio* , eſt latè interpretanda , tomo 2. p.58. n.73

Mulier.

Mulier leges ferre poteſt , cum ei poſſit demandari poteſtas iuriſdictionis, & ferendi cenſuras, p.90 n.41. & 42. & 45.quod vltimum dubium eſt, p. 91. n.45

Mulier diſpenſari poteſt , vt doceat , ſicut contigit cum ſancta Catharina, p.91. n.44

Mulier poteſt diſpenſari vt leges Eccleſiaſticas condat , & vt præcipiat aliquod feſtum , vel ieiunium ; non ſic vt confeſſiones audiat ſacramentales , vel vt exerceat actus ordinis, ibid. n.45

Mulier an ſit homo ? Ridicula videtur interrogatio. Sed an veniat fœmina appellatione hominis quoad iuris effectus , aliud eſt cum maſculinum comprehendat fœmininum in iure , niſi in caſibus ſpecialiter exceptis, ibid. n 46. 48. 49 50. 51.& 52

Mulieres in caſu graui neceſſitatis tenebantur ire ad debellandum,vt Hiſtoriæ narrant, p.425. n.7

Mundus.

Mundus creatus fuit in menſe Martio , & in eodem per aduentum Domini reparandus , p 50. n.26

Mutatio.

Mutatio poteſt contingere dupliciter in aliqua lege vel per additionem , vel per ablationem,t.2.p 144. n.17.& 50

Myſteria.

Myſteria fidei ſunt credenda abſque inuolucro verborum, p.18. num.2

Myſteria Circumciſionis , Aduentum Magorum, & Miſſionem ſpiritûs ſancti ignorantes , non peccant mortaliter, p.19. n.10

N

Narratiua.

Narratiua , quandoque cauſa demonſtrationis vnica oratione intelligitur, & in dubio , vt actus valeat, ſic præſumitur , t.2 p 45. n.24 25 & 27

Narratiua plurium cauſarum ad diſpenſationem obtinendam ſecundùm aliquos in omnibus debet verificari, alij non ſic, t.2. ibid. n.26. 27.& 28 dic. ibid n.29

Narratiua facta de beneficio curato cauſa demonſtrationis, cum eſſet ſimplex , non vitiat reſcriptum , tomo 2. p.44. num.7

Narratiua verba Papæ quem fuiſſe ſubcollectorum ad effectum conferendi beneficia;non probant,t.2. p 6. n.27

Narratiua verba propter aliud probantia, non faciunt fidem,ſecus ſi propter ſe, t.2. ibid. n.27

Narratiua quæ non eſt de ſubſtantia gratiæ,ſufficit vt iuſtificetur de facto cum non agitur de cannonicatione gratiæ, tomo 2. p.4.n.14.& 15.niſi agatur de graui præiudicio , ibid. n.27

Narratiua nominis , aut loci ponitur cauſa demonſtrationis duplici oratione , ſed non inde fit, vt cenſeatur poni taxatiue ex vnica oratione, t.2. p.45. n.21.& 23

Gratiæ pars,eſt verificatio Narratiua, t.2.p.69.n.9

Narratiua diſpoſitiuè eſt verificanda , vt obuietur fraudibus , etiam in gratiis conceſſis motu proprio, tom.2. ibid. n. 10. & 11

Menſis Narratiua poſitiuè fieri debet , ſiue vocatio beneficij ſit de iure , ſiue de facto fallit dupliciter tomo 2. ibid. n.13

Narratiua ſunt iuſtificanda in gratioſis , maximè quando copulatiuè ſunt , redduntque Principem difficiliorem ad concedendum , aut ſuper quibus Princeps ſe fundauit, t.2.ibid. n.14

Ætatis Narratiua eſt , ſi conſiſtat in facto proprio eſt verificanda , alias reſcriptum ſit ſubreptiuum expreſſione falſæ ætatis, t.2.ibid.n.15

Gratiæ Narratiua etiamſi ſit negatiuè concepta eſt verificanda in iudicio ordinario,aut executiuo, t 2. ibid.n.17

Qualitates Narratæ,ſunt verificandæ in gratioſis,ſi qualitas ineſt de facto,ſecus ſi ex iure,t.2. ibid. n.18

Perinde valere reſcriptum quod ſit remiſſiuè , tom 2. ibid. numero 19

Gratia *ſi neutri*, cui conceditur , t.2. ibid. n 20

Doctorem ſe Narrans , non ſufficit probare ſe licentiatum, t.2. p.4. n.6

Narratiua , ex qua Papa fuit motus ad gratiam facilius concedendam , eſt verificanda , ſi conſiſtit in negatiua, t.2. ibid.n.7.8 & 9

Narrans ſe poſſidere duo incompatibilia ſine diſpenſatione qualiter hanc negatiuam probet,t.2.p.5.n.10

Narratum obtentorum , num qui probare teneatur, t.2. ibid. n.12

Impetrans tenetur probare qualitatem beneficij Narratam, t.2. ibid. n.12

Natura

Natura noſtra rationalis, id eſt diſcurſiua, & ſucceſſu quodam veritatis indagatrix,qui nequit,ſicut Angelus , ſubito omnia penetrare, p.165. n.6

Naturalibus iuribus duobus concurrentibus, ſtatur potentiori ; ſic vt inter res iuris naturalis habeant prioritatem illæ , quæ ſpectant ad conſeruationem vitæ ; ſed ne tribuentur Eccleſiaſtici potentius , pagina 301. num.12. & 13

Neceſſitas.

Neceſſitas publica,quando periculum non eſt in mora,non poteſt dare iuriſdictionem laicis ſuper Clericos : vbi de compulſione facta à Nuntio Eccleſiaſtico Neapoli , vt Clerici reuelarent , & venderent triticum , pag.247. numero7

Neceſſitas, , vt imponatur Clericis gabella, debet eſſe magna ; & quod negotium tangat directè Eccleſiam ; & quod agatur de neceſſitate communi inter Clericos , & laicos, p.286. n43

Negare.

Negans vnum ex duobus illatis vel propoſitis num teneatur alterum affirmare vel negare *remiſſiuè* , p.155.n.6

Fidelem ſe negans , ſiue Chriſtianum , peccat mortaliter; ſecus ſi Negaret ſuam nationem, p.21. n.13

Negans ſe Clericum , vel Religioſum , non peccat contra fidem,nec eſt illicita veſtium Clericalium depoſitio inter infideles , nec Pilei Hebraici geſtatio ad vitandum mortem , nec ſimulare ritus alienos in præſentationibus , nec carnium comeſtio ad euitandam mortem p.21.n.14

Papiſtam,

Digitized by Google

Index Rerum,

Papiſtam ſe Negans interrogatus coram hæreticis, peccat mortaliter, niſi interrogaretur in bello, & qui negant poteſtatem Romani Pontificis, p.21. n.15

Negatio antecedenter poſita verbo *poteſt*, quid operetur, p.120. n.6

Negatiua non diſpenſationis ex quibus probetur, tomo 2. p.4. num.9

Nemo.

Nemo priuatur Iure ſuo ſine culpa fallit, p.149.num.3. & 4.

Neophytus.

Conuerſi ad fidem ſunt honorandi, & promouendi ad Eccleſias *remiſſiuè*, t.2. p.24.n.3

Neophytus nùm ad ordines, & Eccleſiam aſſumi valeat. t.2. p.24. n.4

Nequitia.

Nequitia miſeros facit, t.2. p.132. n.3

Nobilitas.

Nobilitas non debet exprimi in reſcripto, t.2. p.25. n.2

Nobilibus beneficia liberius concedit Papa, ibid. n.4

Probare debet quilibet ſue intentionis fundamentum, t.2. ibid. num.5

Nomen.

Nomina omnia impetrantis, non ſunt exprimenda, quando conſtat de perſona vel ſolo nomine adiecto, tom.2. p.82. num.7

Nominis proprij error, ſi pronomine aut cognomine conſtet de perſona non vitiat, t.2. ibid. n.8

Collectiuo Nomine vocati ſi plures ſunt pro vno reputantur, t.2. p.80. n.20

Notarius.

Notarij pontificia vel imperiali authoritate creati poſſunt vbilibet & inter omnes perſonas inſtrumenta conficere p.403. n.10. & 11. Vbi idem dicitur de Notario creato ab eo, cui Imperator conceſſit facultatem, vt in Gallia, Anglia, Hiſpania.

Notarius creatus à Papa, à Principe, vel ab alijs comitibus, qui Principis authoritate Notarios faciunt, poſſit vbique locorum inſtrumenta conficere; quod non eſt ſic in Notarijs creatis ab alijs inferioribus, ibid.n.13

Notarius creatus ab vno Principe non poteſt rogari de inſtrumentis inter ſubditos alterius Principis; ſecus inter ſubditos ſui Pricipis, etiam extra territorium contra Boërium, ibid. n.14

Nouitius.

Nouitij verè ſunt de familia Monaſterij, & pars communitatis, p.269. n.21.

Nouitius tributum mere perſonale non ſoluit, n.22

Regulares profeſſi ſunt exempti à gabellis, ibid. n.23

Nouitij Religionis Alcantaræ Diui Iacobi, & Calatrauæ exempti ſunt à gabellis; item & Nouitij confratrum; id eſt *freyles*, ibid. n.25

Oblati, & conuerſi in perpetuum Eccleſiæ gaudent immunitate, nec debent collectari oblati in perpetuum alicui Monaſterio, vel Hoſpitali, p.269.n.26.27.& 28

Tertiarij fratres, & ſorores B.Franciſci in communitate viuentes, ſunt immunes à collectis, & tributis, p.270 n.29

Clerici facti in minoribus animo non aſcendi ad ordines maiores, vel nubendi, adhuc exempti ſunt, dum habitum non mutant, & ſtatum à gabellis, p.270. n.30. & 31. & etſi Cotinlanus exiſtimet Principem iſtos collectantes non incurrere cenſuram Bullæ cœnæ, ibid. numero 32

Nouitiorum bona libera ſunt à collectis imponendis per Principes; eo quod tales in fauorabilibus Religioſi reputantur, contra Laſſertem, p.269. n.19. 20

Nouitij dum non profitentur, poſſunt ad ſæculum reuerti, item & Clerici in minoribus, ibid. n.20

Numerus.

Numerus ſoluitur canonicorum in receptione, ſi verba ſufficiant, & ex inſtallatione in choro eis aſſignata, niſi forte in eodem ipſo actu declaraſſet Capitulum, ſe non intendere frangere numerum, ſed receptum habere, tanquam ſimplicem ſupernumerarium, p.214. n.41.& 42

Numerus certus canonicatuum eſt quandoque, & totidem Præbendæ, quæ diſtinctæ non ſint, & bona ſint communia, quoad Dominium capituli, ſuper quibus bonis, quaſi in confuſo, inſtitutus ſit numerus Præbendarum, p.211. n.13

Numerus canonicorum, cum augetur Eccleſiæ collegiatæ noua fundatione, mediante, quando & qualiter debeat admitti à canonicis antiquæ fundationis, & cum quibus conditionibus, p.212. n.18

Numerus certus ſtabilitus à Principe, non poteſt in præiudicium incluſorum in eo augeri, p.208. n.12

Numero debent reduci, qui erant vltra numerum, & reuerti ad naturam Decurionatus Annalium, ſicut per prius eſſent in oppido, p.208. n.29

Nuncius.

Nuncius legatus Papæ quam iuriſdictionem exerceat, & quam exemptionem habeat, & eius familia, p.449. n.21

Nuncius Hiſpanus nequit leges facere, quia non eſt à latere, ſed tantùm legatus miſſus, p.48. n.27

Nuncij Pontificum miſſi in partes tenentur oſtendere ex mandato ipſo Papæ litteras ſuæ commiſſionis Regibus, ſeu Magiſtratibus territorij, vbi mittuntur, vt innoteſcat eis legitima legatio, & authoritas, pag.36. numer.23. & 24

Nuptia.

Nuptiæ ſecundæ de iure antiquo erant prohibitæ, p.383. numero 33

O

Obligatio.

Obligatio ſuper re Epiſcopali adhærens rei, verius eſt, vt ſi tranſit ad Eccleſiam, non exequatur à Miniſtro laico, & minus, ſi adhæreat, p.418. num.60. 61. & 62

Obligatio præciſa vnius diei, eſt diſtincta ab obligatione alterius in eadem ſpecie, p.135. n.22

Obligatio totius populi non ſufficit ad obligandum Clericum, niſi concurrente conſenſu eius, p.275. num.28. 29. & 30

Obligatio contracta ex delicto naturalis eſt quæ non inconuenit, vt oriatur abſque conſenſu, p.138.n.21

Obligatio in delictis, quare dicatur naturalis? ibid. n.23. & 24. Et quare vt non oriatur ex conſenſu, ibid n.25

Obligatio audiendi ſacrum, non obligat alibi perſectantem vſque ad meridiem, ſi à confinibus proprij loci extret intra dictum meridiem, p.116. n.47

Obreptio.

Obreptio eſt quæ per falſi narrationem factam ſuperiori committitur, ſubreptio quæ per taciturnitatem veri, vel perplexam narrationem, t.2. p.39. n.48

Obreptitia.

Obreptitia, ſiue ſubreptitia dicuntur indifferenter, & promiſcuè reſcripta, etſi aliquando ad tollendas difficultates ſimul apponantur in litteris, t.2. p.38. n.26

Reſcripta non conceduntur, niſi ſtante cauſa finali, aut impulſiua: & quæ ſit quælibet, t.2. ibid. n.29.30. & 31.32.33. & 34. efficiens qua, n.36

Obſequia.

Obſequia præſtare altari cuique conuenit de iure communi, p.267. n.4

Officialis

Officialis noua creatio, non derogat veteri, nec eius iuriſdictioni vniuerſali, p.208. n.38

Officiales, & miniſtri inquiſitionis, queunt conſentire Iuriſdictioni laici iudicis, p.450. n.28. & 29

Officiales aſſumpti ad officia in die ſuæ poſſeſſionis, tenebantur erogare conſocijs certam portionem pecuniæ ſerici: ſeu oſculentum pro *introitu*, quod vocabatur *ſportula*, quæ dabatur ſenatoribus, p.426. n.17

Omnes.

Omnes debent approbare, quod eos tangit vt ſingulos, p.190. n.1. & 6. ſed ſufficit vt maior pars approbet, quando tangit in communi fallit, p.191. n.22

Oeconomi.

Oeconomi conſtitutio, & deputatio, eſt ius ſpirituale in beneficijs, qui debet authoritate Epiſcopi conſtitui, p.338. n.4. & 5. Vbi diſtinguitur contra Theſaurum.

Onus.

Onus à quo releuantur aliqui, quando diuidatur inter non exemptos; quando tamen cadat in eum, qui priuilegium alicui concedit exemptionis, p.411. n.23.& 26

Tranſit cum ſuo Onere res, p.493. n.11

Onus annexum fundat Ius tertij, cui ex vi talis Oneris reſtat Obligata, ibid.n.12

Res tranſiens cum Oneribus variabilibus in Eccleſiam, diſtinguitur ab eo quod tranſeat cum Obligatione ab Onera variabilia, ibid. n.13

Opinio.

Opinio, quæ fauet Eccleſiæ eſt in dubio tenenda, quando dubium eſt, ſi aliquod ſtatutum eſt contra libertatem Eccleſiaſticam propter exuberantiam immunitatis Eccleſiaſticæ, p.412. n.1. & 2. & de praxi ibid. numero 10

Opinio minus probabilis debet ſequi in cauſa immunitatis, p.450. n.26

Opinio quæ ſit amplectenda in conflictu opinionum, p.377. n.12

Indicare

& Materiarum.

Iudicare debet index non ad libitum, ſed ſecundùm magis communem Doctorum Opinionem, p. 125. n. 5

Opinio communis non eſt præferenda illi, qui fauet animæ & matrimonio, p. 125. n. 6. & 7

Opinio à Præceptoribus recepta, poteſt ſequi, communi omiſſa, & probabilis in foro conſcientiæ, ibid. n. 8 & 9

Opiniones, quas quis debeat ſequi in conſulendo, patrocinando, docendo, & iudicando *remiſſiuè*, ibid. n. 10. & 11

Opinio vltima num præualeat antecedentibus *remiſſiuè*, ibid. n. 12

Æquitas num ſit ſequenda in conflictu Opinionum, ibid. num. 13

Litigandum non eſt ad libitum, ſed iuxta actiones legales, & iudiciales, & quo ordine, *remiſſiuè*, ibid. n. 14. & 15

Opinionem eligens, quam reputat rationi conformem, ſatisfacit, p. 183. n. 17

Doctorum conſulens, vbi ſunt diuerſæ Opiniones, tenetur illum ſequi, ibid. n. 18

Optio.

Optioni locus non eſt in beneficiis Pontifici reſeruatis, nec in beneficiis iuris patronatus laicalis, vel mixti niſi adſit conſuetudo, nec in reſignatione facta in manibus Papæ; ſecus ſi Papa contulerit in vim ſimplicis reſignationis, vel per priuationem, p. 219 n. 22. & 23

Optio non datur in beneficiis, quæ deuoluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum, à die notitiæ vacationis, ibid. num. 24

Optio in beneficiis ceſſabit in quacumque prouiſione apponantur clauſulæ prægnantes, vbi qualiter, ibid. n. 25

Optio cadit in beneficiis per Obitum vacantibus, non ſi per reſignationem, aut permutationem, & ſic gradatim, ibid. n. 22. & 44

Optari poteſt Præbenda nondum vacans ex ſpeciali conſuetudine ſuper hoc inducta, ibid. n. 27

Canonicus antiquior qui differt Optare intra legitimum tempus præſtat iuniori actum Optandi in euentum, quo ſenior, aut antiquior non Optet in tempore, p. 222.

Optandi ſtatutum, ſeu conſuetudo, debent eſſe, vt minus lædant iuri communi. Et num conſuetudo talis improbetur, ibid. n. 71. & 72. cum aliis

Cap. fin. de conſuetudine lib. 6. dum loquitur de conſuetudine Optandi, ibid. n. 10. & 19 cum aliis, item ibid n. 73.

Optandi conſuetudo non dicitur contra ius, ſed præter ius, & quando contra ius, ibid. n. 73 74. & 75. vbi de vtroque caſu, ibid. n. 76. 77 & 78. vbi latè diſtinguitur.

Optandi conſuetudo, quando eſt contra ius, non introducitur, niſi ſpatio annorum quadraginta, ſi ſecundùm ius per decem: idem ſi præter ius cum aliis, ibid. 79

Conſuetudo Optandi, vt inducatur requirit ſcientiam Epiſcopi, & patientiam, ſeu eius, ad quem ſpectat collatio, vbi ſumus in conſuetudine decem annorum; non ſic in quadragenaria, nec requiritur, vt fuerit iudicio contradictorio, p. 223 n. 80

Optandi conſuetudo aduerſus prouiſos Apoſtolicos valet, vt aliqui teſtantur; & ſic conſultius eſſe, vt apponatur ſpecialis derogatio iuris Optandi, quæ facilè conceditur in Cancellaria, p. 219. n. 28 & 29

Optata præbenda tranſit in Coadiutorium ſicut Canonicatur, ibid. n. 30

Optandi facultas, nec amittitur, nec acquiritur per ceſſationem illius, qui poterat Optare. Eſt enim hoc ius facultatiuum, quod non amittitur per non vſum, p. 223. numero 83

Præbendæ ſeu proprius Præbendalia ad ius Optandi conſiſtunt in temporalitate mera, & nuda, quæ permutari valent abſque labe ſimoniæ, ibid. n. 84

Clauſula *cum iuribus, & pertinentiis* non comprehendit ſeparata, & non annexa canonicatui in materia Optionis, ibid. n. 31

Coadiutoria in materia Optionis in multis differt à reſignatione, cum illa dicatur vacare per obitum; non ſic reſignatio; & quod Coadiutor ſuccedit in annexis, non in ſeparatis. Quid in Domo, vel prædio, ibid. n. 31. & 32. vbi quod recurritur ad ſtatutum Eccleſiæ.

Optandi ius prius competit antiquioribus canonicis, quàm iunioribus, & hoc non ſemel, ſed quoties caſus euenerit, modo, aliud non obſtet, ibid. n. 33. & 34

Antiquior, & maior in Optione Præbendæ dicitur ille, qui diutius in Eccleſia militauit, & qui fuit prior in poſſeſſione; licet ſit in prouiſione poſterior, ibid. n. 35. & 36

Antiquiores ætate poſſunt in Optione præferri, ſtante conſuetudine, vel maioris ordine, ibid. n. 36.

Antiquiores Canonici poſſunt, ſi velint meliores præbendas, cum vacant Optare, ſuis relictis, ibid. n. 37

Optio poterit etiam fieri de minori Præbenda, relicta maiori, vbi ex aliqua cauſa ſit magis grata, p. 220. n. 38

Antiquior non cenſetur is, qui cum prius eſſet Canonicus, poſtea mutauit Præbendam, & Canonicatum per impetrationem, & collationem; ſi vtaliter ſecundo receptus, præferatur in Optione, p. 220. n. 39

Antiquior non dicitur ille qui per Cameram Capit poſſeſſionem iis, qui poſtea eam ceperunt per ſe ipſos vel per procuratorem. ibid. n. 40

Canonicus, qui prius ad poſſeſſionem Capitulariter receptus eſt, & in pacifica poſſeſſione præcedentiæ, eſt præferendus antiquæ fundationis Canonico poſterior receptus in Optione, p. 220 n. 41

Optare nequeunt alias Præbendas Canonici, qui vocantur *de officio*, vt Doctoralis, Magiſtralis, Scripturarius, & Pœnitentiarius, niſi tranſeunt, ad alios Canonicatus cum ſuo onere officij, ibid. n. 42 & 43

Antiquior Canonicus Optans vacantem cum Canonicatu Præbendam, intrat ad Optandum proximus antiquior Præbendam à primo petente relictam & ſic de aliis ſequentibus, ibid. n. 44

Optio gradatim ſemper fieri debet intra eundem gradum, & Ordinem, niſi aliter alicubi decretum ſit ſtatuto, aut conſuetudine, ibid. n. 44. & iuxta cuiuſlibet Dignitatem, ibid. n. 46. vbi quando Optet Portionarius.

Fieri de iure ſimpliciter dicitur id, quod per conſuetudinem ſit, ibid. n. 45

Portionarius non Optat Præbendam aliquam vacantem, donec primo Canonici Optent; etſi ſint minus antiqui, p. 220. num. 46

Optandi ius ad Præbendas non amittunt, qui ex conſuetudine non Optat, ibid. n. 46

Optare nequit Præbendam vacantem aut Portionem, ille qui per aliquem corporis defectum, ſeu vitium, repellitur ab ordinibus illis annexis fallit in aliis vitiis, vbi etſi ante receptionem ordinari, aut beneficiari non deberet tamen iam receptus non expellitur; ibid. numero 47. 48. & 49

Optandi iure num priuetur peccator notorius, ſeu priuet irregularitas præcedens receptionem ordinum, aut beneficij, p. 220. n. 50

Optare prohibetur excommunicatus publicus, & notorius, quoties in Optione requiritur titulus, & noua collatio. Quid in ſuſpenſo, & interdicto, ibid. n. 51. & 52

Optare poteſt abſens, etiam per Procuratorem; etſi Procurator non habeat ad id ſpeciale mandatum, ſi conſtitutus eſt libere; item ex generali mandato, vel ſi ſit negotiorum geſtor, vt hic, p. 221 n. 54

Optare nemo impeditur, quamuis habeat reſeruatum beneficium ratione Optionis dimittendum, putà ex eo, quod fuerit ſubcollector, aut Papæ familiaris, ibid. num. 55

Optare poteſt, etiam ille, qui conſenſit imponi penſionem ſuper Canonicatu, aut Præbenda poſſeſſa, niſi ex fraude feciſſe præſumatur, veluti, ſi conſenſiſſet, quando de proximo ſperabat Optare, vel eſſet infirmus. Et quis penſionem ſoluat, ibid. n. 56. 57. 58 & 59

Penſionem ſoluere beneficij, aut canonicatus dimiſſi ab Optante alium, qui Optat, ſi adhoc remanet eum primi titulo; ſi eum Optat de nouo, acquirit titulum ſpirituale, ibid. n. 57 & 58. quem iuſtificare debet, ibid. n. 59

Portionarius v.g. quartæ partis, ſi Optauit dimidiam portionem, deinde integram, & poſtea appareat de vitioſo titulo, non nullo primæ non ſuſtinebitur in integra portione Optata, niſi iuuetur triennali poſſeſſione, vel alio nouo titulo, ibid. n. 60. & 61

Optans canonicus iunior Canonicatum maiorem, Portionarius dimidiam portionem, & alter de nouo ſit prouiſus in quarta portionis dimiſſæ, ſi contingat vt Canonicatus Optatus euincatur; tunc quilibet reſtituitur ad priſtinam Præbendam (niſi ſcienter Optauerint) & nouiter prouiſus manebit ſine quarta illa portione, ibid. n. 61. & 62

Error primi gradus Optionis, qui ſucceſſiuè eſt cauſa in pluribus gradibus, primo reſtituto, & cæteri reſtituuntur, ibid. n. 62

Optare Præbendam benè poteſt Canonicus, nondum in ſacris conſtitutus, cum ius Optandi procedat ex Canonia, & Præbenda, non ex voce capituli, ibid. n. 63

Optio Canonicatus, aut Præbendæ, debet fieri intra viginti dies, à die veriſimilis ſcientiæ vacationis, ad quam admittuntur antiquiores ſuo Ordine, qui dies currunt ſimul omnibus Optare volentibus, vbi vt non currat ignorantibus, ibid n. 64. 65. & 68. & n. 69. vbi quid ſi tranſeant dies Optandi, p. 222. n. 70

Optandi tempus non currit ex ficta notitia, nec ignorantibus; ſic vt impeditis competat reſtitutio in integrum, p. 222. n. 66

Optandi

Optandi tempus dierum viginti poteſt reſtringi per capitulum ad duos, vel tres, vel protogari per duos alios dies, ibid. n. 67

Oratio.

Indefinita Oratio, in quo differat ab vniuerſali *remiſſiuè*, p. 185. num. 8

Oratoria.

Oratoria, & Capellas, nec Princeps poteſt conſtruere in ſuo Palatio ſine licentia Epiſcopi, p. 343. n. 2

Ordo.

Clericalis Ordo nobilitat, & eſt maior quacumque alia dignitate, & honore, t. 2. p. 28. n. 9

Ordo denominationis maiorem dignitatem arguit, tomo 2. p. 28. num. 10

Ordinarius.

Ordinarius iudex debet humiliter exequi, quod ei mandatum eſt à iudice delegato, t. a. p. 74. n. 1

Delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa, Iuriſdictionem habet ſuper Ordinarium, & quemcumque maiorem, t. a. ibid. num a

Ordinarius Iudex quid faciet, quando poſtea fuit requiſitus cum literis alterius delegati, vt exequeretur contrarium, quod exequutus fuerat virtute primi reſcripti, t. a. ibid. num 3. & 4

Ordinarij poſſunt citare quemcumque à quocumque loco intra ſuam Diœceſim, & ad ſuum ſuorumque delegatorum in iudicium trahere, nec procedere, vbi aliter de conſenſu partium, t. a. p. 77. n. 10. & 14

Ordinarius ſcit qualitates beneficiorum ſuæ Diœceſis, aut præſumitur eas ſcire, t 2. p. 46. o. 44

Ordinationes.

Ordinationes populorum ſunt ferendæ ad conſilium ſupremum, ibi videndæ, & confirmandæ, ſic vt aliter exequi nequeunt. p. 89. n. 28

Sententiæ latæ iuſta Ordinationes non confirmatas, ſolent à conſilio improbari, à quo prouiſiones dantur, aduerſus earum vſum, & vt remittantur ad dictum conſilium, ibid. n. 29

Ordinationes populorum antiquæ, & in libris ſcriptæ habent legis vim, propter antiquam obſeruantiam. ibid. numero 30

Ordinationes, & ſtatuta populorum, vt valeant, debent in vſu eſſe, ſed leges communes ſolùm ex tacita, ſeu expreſſa populi receptione, ibid. n. 31

Ordinatus.

Ordinatus ad titulum Patrimonij poteſt illud vendere, ſi poſtea adipiſcatur beneficium ſufficiens, & melius ſi adſit conſenſus Epiſcopi, p. 337. n. 13. & 14

Ordinatoria.

Ordinatoria litis facta à laicis obſeruantur in iudiciis Eccleſiaſticorum, ſi non præiudicant libertati Eccleſiæ, p. 344. num. 15

Oſeas.

Oſeas ad mulierem accedens, Dei mandato, non peccauit, p. 33. n. 26

Oſſa.

Oſſa in humano corpore ſunt ſexcenta tredecim, n. 56

P

Pactum.

PActum, quod occidens Clericum, puniatur in pecunia, non valet, p. 387. n. 30

Pacta irrita ſuper libertate conſcientiæ cum hæreticis intelliguntur, ſaluis Iuribus Pontificijs. p. 463. n. 29

Pragmatica.

Pragmatica dicta Papyri ſigillati ; etſi inuenta vigente neceſſitate publica Regis, & Regni ; & vt falſitat euitetur ; non ideo fugit tributi nomen, nec falſitates inſtrumentorum ceſſant. p. 253. n. 18

Pragmatica ſanctio Regni Valentiæ prohibet Piſtolas deferre, etiam à familiaribus, & Miniſtris Sancti officij ſub certis pœnis vbi de Archabuſit. p. 521. n. 3. & 6

Pragmatica ſanctio ſuper armis, & Piſtolis in Regno Valentiæ anni. 1621. quæ modificat, non habet locum in Piſtolis. p. 522. n. 5

Regiæ ſchedulæ Pro Regibus Valentiæ miſſæ pro confortanda Pragmatica contra portantes arma ſulphurea, vt Archabuſia, & Piſtolas, & in ordine ad terminandas competentias p. 552. n. 7

Pragmaticæ, & ordinationes Regiæ circa Papyrum ſigillatum à Clericis non admittuntur, vt prohibentes, & impedientes, quod iure Diuino eis alias licet. p. 232. n. 6

Panis.

Panis coctus ſeu triticum Populi non debet carius vendi nec taxari ſicut quod foris portatur, & exceſſus taxæ debet Domino reſtitui, ſeu Pauperibus, eo deficiente pag. 146.

Panis cocti taxa debet à iudice fieri, conſiderata æſtimatione, ſeu pretio tritici poſiti in Horreo publico ſimul cum expenſis fieri ſolitis ; quod etiam procedet in priuato. ibid. n. 33

Panis valor debet eſſe pretij moderati, ne tumultus excitentur à popularibus, p. 548. n. 23

Papa ſeu Pontifex.

Papa faciens aliqua mandata in deſtructionem Eccleſiæ, poteſt reſiſti ſecundùm aliquos à Principe ſæculari, ſecundũ alios debet hoc fieri per Cardinales, p. 365. o. 34

Papa nequit præceptum confeſſionis protelare ad decennium, nec reſtringere, vt quam primò quis conſcius ſit mortalis culpæ confiteatur, p. 171. n. 29

Papa poteſt condere leges ſine Concilio Cardinalium, p. 68. num. 1

Papa nequit delegare laicis omnia negotia Eccleſiaſtica; aliqua verò ſic, p. 474. n. 32

Papæ aſſertio teſtificantis de ſuo facto probat, t. a. p. 7

Aſſertioni Papæ creditur præſumptiuè, dum non conſtat de contrario, vt de aſſertione Principis, t. a p 5

Aſſertio Papæ ſuper reſignatione in ſuis manibus qualiter probet, t. a, p. 6

Summus Pontifex CHRISTI Domini Vicarius eſt faciens idem tribunal, & conſiſtorium cũ CHRISTO. p. 399. n. 18

Nullus appellat à Papa, nec ad Deum, vel ad alium hominem, ibid. num. 19 & 20.

Appellantes à ſententia Papæ ad CHRISTVM, hæreſim videntur ſentire, quaſi Papam CHRISTI non eſſe Vicarium, nec vnum cum eo tribunal habere credant, ibid. o. 20

Pontificum decreta cuſtodiri debent, etiam ſi ex alio capite Principes laici aliter ſundent. p. 330. n. 69

Iugum ferendum eſt in Deo confidendo, p. 331. n 70

Pontificibus Romanis intereſt, non ſolùm cum moderamine acquirendorum, ſed etiam cum ſubſidio acquiſitarum, communibus vtilitatibus Reipublicæ prouidere, & de facto fecerunt, p. 330 n. 85. *remiſſiuè*, ibidem.

Papæ licentia eſt neceſſaria, vt clericus teneatur præbere ſubſidium Regi, etiam pro neceſſitate Belli, p. 284. n. 25

Pontificis conſultatio ferè ſemper, vt clerici contribuant debet præcedere, cum difficile ſit, vt caſus ita vrgens occurrat in quo non ſit, neceſſaria, p. 286. n. 29

Papæ officium eſt omnibus Reipublicæ neceſſitatibus prouidere, ibid. n. 30.

Papæ Vrban VIII. Innocent. X. & Alex. VII. conceſſerunt, & prorogarunt gratiam de las meſadas Regi noſtro Philippo, IV. p. 535. n. 1. & 3

Diſpenſandi poteſtas eſt latè interpretanda, diſpenſatio ipſa ſtrictè, ibidem n. 3.

Caroli V, tempore in commitijs anni 1528. ſtatus Eccleſiaſtici, & laicorum conceſſio, non aliter viſa fuit iuſta, niſi conſentiente Papa, p. 283. & n. 38. Vbi quod in conſcientia prærequiritur ſimul etiam clerici conſenſus, p. 287. n. 37. & 39.

Siciliæ practicatum fuit vt cum breui Vrbani VIII. anni 1634. & conſenſu Cleri imponeretur gabella Clericia pro expenſis factis tempore peſtis in Ciuitate Panormitana, Et de alijs, p 286. n. 39. & 40

Innocent. III. in Concilio Generali quæſtiones fidei ſtabiliuit, n. 8. p 44

Pontifex poteſt, vt ſupremus iudex, & vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor habeat infallibilem authoritatem in definiendis quæ ſunt fidei ita vt in publico fidei iudicio minimè errare poſſit, p. 44. n. 9.

Papæ Tacitus conſenſus non ſufficit ad pacta ſuper libertate conſcientiæ, p. 463. n. 21, 22. & 23. ſed ſufficiet pro remiſſione pœnæ, p. 464. n. 24

Pacta ſuper libertate conſcientiæ, nec fieri queunt ad tempus, neceſſitate vrgente ſine Papæ conſenſu. ib. n. 25. 26.

Papa ſolo verbo non poteſt facere Sacerdotes Et num dare ſimplici Sacerdoti licentiam ordines conferendi. *remiſſiuè*, p. 41. n. 23

Gelaſius, & Eugenius III Pontifices, dicunt, vt approbauerint omnia contenta in decreto dicto p. 104. n. 34. negatiue ibid. n. 37 ſeu diſtingue, ibid. n. 38

Gratianus compilauit Decretum anno 1009. ab eoque tempore legiſtas, & Canoniſtas Iudicaſſe Decreti approbationem, traditur vſque ad tempus præſens, ibid. n. 34.

Gregorius XIII. iuſſit emendare decretum à Gratiano compilatum, ibid. n. 33.

Decretum Gratiani continet ſanctorum plures authoritates, aliquas conciliorum Prouincialium, nonnullas leges ciuiles, ibid. n. 37. 38.

Palea additionatos Decreti, Gratiani fuit diſcipuli, ibid. num 37

Decreti Gratiani collatio reducitur ad quatuor ſpecies, nempè Patrum, Conciliorum Gratiani Paleæ, ac Iuriſconſultorum, ibid. n.38

Decreta Gratiani, & Paleæ, vim legis non habent, & dicto, ibid. n 38.& 39

Leges Imperatorum quatenus compilatæ à Gratiano, non habent vim Clericos obligandi, p.104. n.40

Sanctorum dicta compilata à Gratiano in Decreto ſecundùm aliquos recipiuntur, vt deciſiua decreta, n.41. & 42. non ſecundùm alios, p.104. n.43

Pontifex præfertur aliis ſanctis in explanandis dubiis circa verum ſenſum ſcripturæ, p.185. n.19 & 22. niſi ſcriberet, ſeu procederet, vt Doctor priuatus, p.184. n.23. Qualiter intelliguntur, ibid. n.20.& 21.

Pontifices ſummi in neceſſitatibus publicis Principum, & Reipublicæ magnos redditus copiosè præſtiterunt, p 392. n.19

Pontifex non eximit laicos à Iuriſdictione ſuorum iudicum, niſi in ordine ad finem ſuper naturalem, p.447. numero 10

Pontifex poteſt obligare fideles ad obſeruantiam legis à ſe latè, quamuis populus contradicat, p.336 n.18

Pontifex qua de cauſa poteſt famulos laicus Epiſcopi, ſiue nuncij eximere à Iuriſdictione iudicis laici, p.452.n.37. & 38. declaratum à Pontifice, n.45

Papa diſpenſat tantùm in rebus Diuini iuris, quæ pendent à voluntate humana, vt in voto, & iuramento, p.34. n.31.32.& 33. & in iure naturali, quoties caſus dependent à voluntate hominum, quòd propriè non eſt diſpenſare, ſed declarare, ibid. n.34 & 36

Clemens Papa ann. 1600. in cauſa inter Clerum, & populum Pipanum Coram Nuntio tractata, in qua tractabatur de reparando flumine Arni, prope quod Eccleſiaſtici prædia haberent, ne illi contribuerent, niſi in ſubſidium, p.272. n.12. & 34

Clerici in caſibus communibus, tam pro Eccleſiaſticis, quàm pro laicis poſſunt eſſe obligati ad contributiones, non ex vi ſtatuti laicorum. ſed ex conſenſu tacito, aut expreſſo Pontificis, ibid. n.13.14.& 15

Vrbanus VIII. anno 1641. die 14. Auguſti dicendo verbis rotundis, vt *qui habet aures audiendi, audiat*, damnauit, & improbauit omnia præiudicialia facta, & facienda contra immunitatem, & libertatem Eccleſiaſticam, etiam ſub prætextu, quod Bullæ, ſeu conſtitutiones Pontificiæ non fuiſſent publicatæ, & vſu receptæ, p.337. n.26

Papa in ſuis reſcriptis, non intendit grauare eundem collatorem: nam præiudicium graue ſit ordinario ex præuentione Papæ in ſuis menſibus, t.2.p.87.n.1.& 2

Mandata Apoſtolica *remiſſiuè*, t 2. p.87. n.3

Principis mens ſemper debet attendi, quam quilibet probare debet, t.2. p.87. n.5

Verba reſcripti, ſunt ſequenda, t.2. p.87. n.6

Bullæ, & breuia, t.2 ibid. n.8

Pontificibus datum eſt arcere lupos, ideſt hæreticos à ciuili Eccleſia. p.461.n.3

Pontifex retinet ius in hæreticos deficientes à fide, ibid.n.4

Pacta ſuper libertate conſcientiæ à laicis Principibus, nequeunt fieri in conſulto Pontifice, ibid. n.5

Papa res arduas poteſt etiam ſine conſilio Cardinalium decernere, ſed non ſolet id facere, p.68 n.4.5 6.& 7

Papa Vrbanus reſpondit legatis Peruſinis, Pontificem non eſſe ſolitum negotia grauia in camera priuata expedire, ſed in Apoſtolico conſiſtorio, ibid. n.6

Papæ licet aliquem cooptare in collegio Cardinalium ſine ipſorum conſenſu. Et num priuare Cardinales delinquentes *remiſſiuè*, ibid. n 8

Papa quit diſmembrare Epiſcopatum ſine Conſilio Epiſcopi, tamen requirit Conſilium Cardinalium ex vi directiua; non tamen coactiua, ibid. n.9

Pontifex committit ordinario, vt diſpenſet ad matrimonium, *ſi preces veritate nitantur*: explica, t.2.p.60 n.21

Pontifex ſummus maior eſt omnibus ſanctis, qui non fuerunt Pontifices in deciſionibus cauſarum, p.181.n.6.& 7

Diſpenſare poteſt Pontifex in iure naturali, & Diuino non abrogando in totum, vel in parte ſed declarando eius obligationem in caſu aliquo locum non habere, t.2. p.145. n.46

Papa poteſt ius Diuinum declarare, interpretari remittere, amplificare, augere & mutare, t.2. p.146. n.47.49.& 50

Decretales multæ Pontificum ex ſola promulgatione Romæ facta, obligant reſidentes in aliis Prouinciis intelligitur, p.79. n.22. & 24

Pontificiæ leges ſolent non omnibus imponi, ſed certæ Prouinciæ quando ſic expedit, pagina 78. numero 16

Publicatio Romæ facta legis Pontificiæ, non ſufficit, niſi aliter Papæ viſum ſit & quare, ibid.n.17.18.& 19

Papa, vel Princeps ſcribens cum intentione præiudicandi, ſi non apparet de quantitate, intelligitur de minori, & paruo præiudicio, t.2.p.128. n.8

Pontifex eſt iudex ordinarius omnium hominum totius mundi, & concurrit cum quolibet ordinario, etiam quoad collationem beneficiorum, p.398.n 9 10.12.& 13

Pontifex habet pro propria Diœceſi totum orbem. ibid.n 11

Coniugatus abſque debita licentia ad ordines minores aſcendens, pœnam non incurrit; ſecus ſi ad ſacros, p.153. num.2

Extrauagans antiquæ de voto, ibid. n.3

Sixti V. proprius motus anno 1588. die 5, Ianuarij; cum alto Clem VIII. anni 1595. die vltima Februarij, ibid. n.2.4.6.& à n.10

Coniugatus, ſi initiatus eſt minoribus ordinibus ante Sixti V. motus reuocationem, num ſit ligatus ſuſpenſione; & num ſequentib. contra primam ſententiam, ibid. n.6 & 10. ſed pro prima, p.154 n.12

Pontificis poteſtas inferendo leges immediatè dependet à Deo; plures tamen dicunt eas obligare, ſi acceptentur à ſubditis p.69 n.18

Innocentij 10. referentur verba ſui breuis anni 1650. Vbi cauetur forma, quibus Clerici teneantur contribuere cum laicis in millionibus prorogatis, p.308 n.49

Pontifices ſolent ad ſuadendum aliquid à ſe ipſis iuſtè ſtatutum, leges veteris teſtamenti ſæpè adducere, p.18. num.16

Pontifices independentes à populo poſſunt leges condere, ſine promulgatione; & ſi velint cum conditione ferre eas, p.336. n.16.17.19, & 25

Pontifex. & Eccleſia verius eſt, vt nequeant facere nouos articulos fidei, p.35. n.40

Papa debet amouere Epiſcopos non vtiles in ciuitate, & remotos non reaſſumere ob delictum in Rempublicam, p.418. n.36

Gregor. Magnus electus fuit Papa *anno* 590. p.466 n.32

Largitum à Pontifice ad preces ſupplicantis eſt veluti precarium, t.2. p.18. n.9

Pontifex ſummus mandat Prælato, vt libere poſſit alteri concedere deuolutum ab Eccleſia ob mortem Vaſalli, p.374 numero 5

Papa, & Princeps tenentur ſtare contractibus, cum ſubditis, & proprias leges ſeruare *remiſſiuè*, p.185. n.10

Pontifex conſulendus eſt ſuper dubiis priuilegiorum, t.2. p.23. num.1

Præceptum Superioris durum ſeu ex quo ſequitur abſurditas, vel ſcandalum non exequitur, t.2. p.23. n.2

Pontifices ſolent per ſuas conſtitutiones reuocatorias expreſſè auferre pœnas incurſas, non ſi taceant; & ſic fecit Clem. VIII. cum reuocarit pœnas Sixti V. impoſitas in procurantes abortum, p.153. n.21

Gregor. XV. conſtitutio cum aliæ Pauli Bulla de Confeſſario puerum ſollicitante, p.154. n.13.14.15.16 & 17

Confeſſarius ſollicitans puerum, aut fœminam ante Bullam Gregorij XV, non incurrit pœnas illius, & *num ſequent*. & quare ibi, p.154 n.14

Bullæ Pauli V. & Clem. VIII. non includebant Confeſſarios ſolicitantes puerum, ſicut Bulla Greg. XV. p.154

Denunciationes faciendæ ex vigore Gregor. conſtit. aduerſus Confeſſarios ſolicitantes, incipiunt à die 10. Martij 1624. ſic vt à tempore antecedenti, non teneatur quis denuntiare, p.154. n.16

Hæreticum non eſt, nec peccatum tenere oppoſitum, ſi Papa, & maior Pars Eccleſiæ aliquid ſentiret, p.44. n.11

Pontificis decreta ſunt infallibilia, etiam emanata extra concilium. Plures enim Pontifices damnarunt varios errores abſque concilio generali, ibidem n.12

Concilia Prouincialia eo, quòd à Pontifice approbentur, ſunt infallibilis veritatis, ibidem n.13

Papa conſideratus vt homo, facilè errare poteſt, non ſi ponatur in eo diuina Prouidentia, & Chriſti promiſſio, ibidem n 14. & 16

Papa, & ſi peccare poſſit, & in alia vitia incidere; non tamen errare in decretis, quæ tanquam Pontifex edit, ibidem numero 15

Decreta Pontificum dicta è Cathedra, quando dicantur habere infallibilitatem, ibidem & pag.45. numero 16 & 18

Papa in aſſignandis cenſuris propoſitionum, præter hæreticas, errare non poteſt. Et quid quando definit, vt probabiliorem aliquam opinionem, quondam probabilem ſeu approbando opinionem falſam, probabiliorem ibidem numero 17.& 18. *remiſſiuè*

Declarationes Pontificum in Decretalibus, poſſunt eſſe falſæ in decretis harum rerum, quæ ad mores pertinent. ibid. n. 19. Vide p. 45. n. 23
Papa in approbatione, vel reprobatione Religionis non poteſt errare *contra canonem*, nec in approbatione, vel reprobatione alicuius contractûs, p. 44. n. 20
Pontificum decreta dicta è Cathedrali, ſunt infallibilia, etiam non adhibito Concilio Cardinalium, vel Theologorum. Refertur contraria ſententia, ex dicta pag. 45. n. 21. & 22. vbi quòd de honeſtate debet requirere conſilium eorum.
Papa definiendo aliquid contra mores abſque concilio, errare non poteſt; aliter ſi diſputet, vt Doctor priuatus. p. 45. num. 23. & 24
Chriſtus in Eccleſia paſtores ideſt Epiſcopos qualitercumque dependeant à Papa, p. 88. num. 15
Pontifex ſolus creat Epiſcopos & transfert diœceſeſque diuidit, erigit, auget, minuit ſublimat & deprimit & extendere & limitare iuriſdictionem Epiſcopali muneri iure diuino cohærentem ſed nequit abrogare ab Apoſtolis condita, p. 88. n. 17
Societates IESV derogatio priuilegiorum ſecundùm plures non fit, item & Clericorum Regularium in ampliſſima forma, niſi dictis Religionibus intimata, & inſinuata, p. 581. n. 34. 35. 36. & 37
Gregorij XIII. priuilegium datum Societati IESV, videtur non reuocandum ſine trina intimatione, & quod reuocatio eidem Societati inſinuetur, ibid. n. 35. & 36. Vbi quod dicta inſinuatio fieri poſſit tripliciter; nec vt ſufficiat vna intimatio, nec vt fiat per nuncium, ſed per litteras, num. 37. ſed aliter videtur in Papa ſucceſſore, num. 38 & 39
Priuilegia ſocietatis IESV ex ſtylo curiæ videntur ſæpius in Bullis Pontificijs reuocata, quando de illis fit mentio, ibid. n. 36. & 40
Vltima derogant prioribus de iure, & regulariter in teſtamentis, contractibus, codicillis, ſententiæ diffinitiua, conſtitutione Procuratoris, reſcriptis, legibus, ſtatutis, conſuetudinibus, fama, mora, opinionibus relatis in dupio. p. 381. num. 39
Appellationes, ſiue recurſus ad Papam impediens virtute Bullæ, quæ vocatur *aurea* incidit in excommunicationem *can. 15. Bulla cœna Domini*, p. 504. n. 10
Appellandi ius ad Papam, nequit conſuetudine, aut præſcriptione tolli, ibid. n. 21. 22. & 23. nec priuilegio, p. 505. n. 18
Subiectio ad Papam nequit præſcribi, p 505. n. 22
Subditus, manens ſubditus, nequit præſcribere ius ſuperioritatis, nec ius appellationum, niſi abijciendo ſubiectionem. ibid. n. 23
Poteſtas Pontificis etſi ſumma, eſt coarctata ad limites rationis. p. 505. n. 24
Pontifex accepit poteſtatem à Chriſto, non in deſtructionem, ſed in ædificationem. p. 505. n. 25
Præſumendum non eſt, quod lex non dicit, nec exprimit, præſertim ſi illud non ſit iuſtum & rationabile, p 505. numero 27
Lex quod vult, id exprimit, ibid. n. 28

Pater.

Pater qui intendit officium publicum filio, tenetur pro negligentia, aut delicto eius ſatisfacere, p. 424. n. 4. 12. & 13. vbi de ratione.
Parentes non tenentur pro filijs ſuis equitibus, ibid. n. 5
Pater nequit exhæredare filiam in foro conſcientiæ; etſi ſtantibus legibus prohibentibus, nupſerit contra eius voluntatem, qui non eſt abſoluendus à confeſſario in articulo mortis, niſi reuocet prius teſtamentum, vbi eam exhæredauit, p. 355. n. 65.
Pater poteſt compere filium ſibi alimenta negantem, & ad ea præſtanda compellere, p. 340. n. 19
Parentes non tenentur pro filijs ſuis equitibus ordinum ſubrogare militem vulgo *Mencado*, p. 425. n. 10. & 27. fallit, p. 426. n. 30
Parentes non tenentur pro filiis templa curantibus, niſi ad id obligarentur, nec etiamſi petant habitus pro filiis militarium ordinum, p. 426. n. 19 & 10
Actus non exijt vltra intentionem partis, ibid. n. 21
Pater, etſi obligetur pro filio cauſa dotis receptæ, ſed non tenetur fideiuſſione, non ſic Iure Regio, ibid. n. 22. & 23
Pater tenetur ſoluere mutuum datum filio; & quare, p. 457. numero 24
Obligatio non compatitur in ſpontaneo, ibid. n. 25
Parentes ſi dum petunt filio gratiam à Rege militaris ordinis, ſciant mandatum dandi ſubſtitum tenentur, ibid. n. 26

Pars.

Pars minor conſiliorum poteſt ſe ſubſcribere maiori parti comitiorum, ſequenti opinionem probabilem & tutam, etſi minor Pars ſequatur tutiorem; ſecus quando maior Pars concludit rem iniuſtam, p. 195. n. 79 & p. 196 numero 80
Maior Pars ſufficit ad donatiua Regi præſtanda ob cauſam neceſſariam, vt belli; non ſic in donatiuis voluntariis, quæ dantur Pro regi, p 195. n. 73
Maior Pars nequit facere aliquid in magnum præiudicium Eccleſiæ vel violando iura vniuerſitatis, vel laudabilem conſuetudinem; tunc enim præualet minor Pars contradicens, p. 190. n. 12. & 13
Minor Pars concilij contradicens non tenetur iuſtificare ſuam repugnantiam coram cæteris de capitulo; eſt tamen conſulendus ſuperior communitatis, vt determinet decretum maioris partis, p. 191. n. 13
Maior Pars ad Condonandum Regi ſufficit, in Parlamento Siciliæ debet concurrere etiam brachium Eccleſiæ, p. 194. n. 64. 65. & 66
Maior Pars Procuratorum vulgò *de Cortes* hic Matriti congregari ſoliti in Comitiis publicis totius Caſtellæ concedunt Regi tributa, p. 144. n. 66

Particula.

Particula *in æternum*, non ſemper ſignificat æternam permanentiam vſque ad finem ſæculi, ſed aliquando durationem longæuam, & indefinitam, p. 165. n. 18

Paruitas.

Pauitas materiæ in legibus prohibentibus aliquid cauſa vitandi damni ſolùm erit venialis, p. 132. n. 37
Paruitas materiæ frequenter excuſat à mortali, prohibitum extrahere merces ſub pœna contra aliquos, p. 138. n. 22. & 24. & de ratione n. 25

Paſtor.

Paſtoris boni eſt tondere pecus; non autem degludere; id eſt pilos, & lanam diuellere, p. 329. n. 63

Patriarcha.

Patriarcha Ioannes Conſtantinopolitanus à quodam conciliabulo declaratus fuit vniuerſalis Prælatus, p. 465. numero 33

Patrimonium.

Patrimonium Regum Hiſpaniæ in his Regnis Caſtellæ, & Legion, reputabatur fuiſſe, 12. millionum quotannis, p. 508. numero 28
Patrimonium Regium fere exauſtum, ibid. n. 29

Pauperes.

Pauperes ſolent comeſtibilia abſumere in maiori eſu, quam diuites; imò & rerum, ſuper quibus non ſunt Pedagia, p. 491. n 6
Pauperes Reipublicæ ſolent habere familiam copioſam, ſed diuites ſplendidiores ſumptus faciunt, ſoluuntque attentâ charestiâ temporum maiora ſalaria ſuis famulis, & aliis officialibus operariis, p. 300. n 1
Pauperum Cura ſpectat ad Principem tempore Chareſtiæ, p. 430. num. 14

Plebiſcita.

Plebiſcita pertinent ad Democratiam, & quæ ſint, p. 60. n. 38. & p. 61. n. 39. *remiſſiuè.*

Peccatum.

Peccatum nullum eſt in ſenſualitate ſine conſenſu voluntatis. p. 176. n. 9
Peccatum mortale oritur in materia Iuſtitiæ, cum ex multiplicatione paruæ materiæ magna, ac ſufficiens, fit vt in pluribus furtis paruis in bonis vnius, p. 536. n. 8
Peccatum originale poſt Baptiſmum legitimè ſuſceptum in totum tollitur contra Lutherum ex concilio Trid. p. 176. n. 13, & n. 14
Peccata deſinunt illa eſſe, quæ propter vitanda grauiora ſuſcipiuntur, p. 123. n. 10
Peccatum non poteſt eſſe, niſi voluntarium; & quod ſit voluntas retinendi, & conſequendi, quod Iuſtitia vetat, & vnde liberum eſt abſtinere, p. 176. n. 7
Peccati pœna appellatur vitium illud noſtræ naturæ per Peccatum primi Parentis corruptæ, & ſolutæ à Iuſtitia originali, ibid. n. 7
Peccata ſuos debent ſequi authores, p. 149. n. 2
Peccata tantò ſunt grauiora, quantò diutius infelicem animam detinent alligatam, t. 2. p. 133. n. 22
Peccata quo diuturniora eo grauiora ſunt, tomo 2 p. 132. numero 3. & 5
Peccati genus graue eſſe, alterum pro altero prægrauare, vbi exemplificatur, p. 425. n. 11
Peccata diuturnitate temporis in foro animo, magis ſordeſcunt, in foro fori alleuiantur, tomo 2. p. 132. numero 8
Peccatorum multitudo pudorem tollit, t. 1. p. 532. n. 12
Fateri tenentur omnes omiſſionis Peccatum: ſed qua praxi accipiatur, p. 13. n. 33

Pecunia

Digitized by Google

Pecunia.

Pecunia pro qua imponitur collecta Clericis, debet conſumi in illum vſum, pro quo fuit impoſita. p.286.n.42

Pecuniæ menſionum ſuper Epiſcopatibus, & beneficijs Patrimonij Regis, qua de cauſa abſtinentur licitè applicatæ Miniſtris Regiæ Capellæ poſt multas ſeſſiones monſtratur. p.658. n.28

Pedagia.

Angariæ, & Perangariæ, Salinaria, Guidagia, & Pedagia, etſi ſub Regalibus comprehendantur, ſed redditus ipſorum fiſco, provenientes inter vectigalia connumerantur. p.253. n.10.11. & 12. item piſcariæ Portus. ibid. n.13. & de alijs. ibid. n.14.

Penſio.

Penſio num dicatur beneficium, t.2. p.81. n.9. 10. & 11

Penſionis reſeruatio facta excommunicato, nulla eſt virtute gratioſi reſcripti, t.2. p.90. n.9

Penſiones Eccleſiaſticæ magnæ impoſitæ ſuper redditibus Epiſcopatuum, & Dignitatum Eccleſiaſticarum, ac beneficiorum. p.510. n.48

Peregrinus.

Peregrinus non tenetur obſeruare feſta, & ieiunia, quæ non ſeruantur in loco, in quo reperitur, etſi ex induſtria efficeret, p.116. n.44

Peregrinus ſi de mane accedit ad aliquem locum, vbi eſt dies feſtus, tenetur audire ſacrum; & ſi inde veſpere tranſeat, non ſic ad ieiunandum, niſi ibi per diem integrum maneat, p.114

Forenſes quilibet, & Peregrini tenentur obſeruare ſolemnitates requiſitas legibus, & conſuetudinibus, in quo contrahunt, p.114. n.18

Forenſes contrahentes in loco hoſpitij tenentur ad gabellas illius, qui vendentes triticum v.g. in Caſtella, tenentur ſeruare pragmaticam illius, & quoties tranſgreſſio legis cedit in damnum illius loci, veluti ſi eſt lex prohibens aliquid extrahi, ibidem n.29 & 30

Peregrini non teneantur ad obſeruantiam legum communium, quæ non obſeruantur in loco, per quem tranſeunt. p.115. n.32 & 33

Caſtellanus tranſiens per Luſitaniam, vbi inteſtina non eduntur, nequit ea edere, & ſi in Caſtella edi permittantur, & è contra, p.115. num.33. & 36. etſi alij contra, ibid. numero 34. & 35

Peregrinus exiens à loco ſuo, vbi adeſt aliqua lex, vel conſuetudo ſpecialis, etſi ſecundum aliquos teneatur adhuc obſeruare abſens, p.115.n.38.& 39. & p.116.n.40. & 41. verius eſt vt non teneatur obſeruare, ibid n.42

Peregrini, num teneantur ad leges loci, per quem tranſeunt. p.112. n.1. refertur Quadruplex ſententia, & pro affirmatiua quod teneantur, quando reperiuntur per modum tranſitus, ſuadetur pluribus fundamentis, ibid.n.3. 4.5 & 6 & ſequentibus vſque ad n.15. & à n.24

Conſuetudo Regionis ſeruanda eſt in feſtiuitatibus, & abſtinentiis, ad quæ Peregrini tenentur, ſi ibi moram faciant ſufficientem, p.112.n.5.& 8

Degens in aliquo loco tenetur obſeruare feſta illius, vbi tunc degit, non autem feſta ſuæ patriæ; idem, & de tranſeunte, p.113.n.9 & 12

Peregrini iter v.g facientes per Hiſpaniam, ſeu alij poſſunt veſci inteſtina; & ſi non veſcantur in ſua Patria, idem de lacticiniis, quæ non comeduntur in diebus ieiuniorum, p.113. n.10. & 11. Quid de ieiuniis, ibid. n.13. & 14. & verum, n.15. vide, p.115. n.33

Interdictum locale debet obſeruari à tranſeuntibus per illum locum. p.113.n.12

Peregrini ſecundum aliquos nunquam tenentur, ſecluſo ſcandalo ad leges, & ieiunia, aut abſtinentia loci tranſitos, niſi reſideant maiori parte anni, vel ſint in animo permanendi, p.112.n.13. alij, & melius, teneri dicunt, ſi per triduum reſideant, ibid. n.16.17.18 & 19. *& ſequentibus* p.114. n.24.25 & 26. & reſponſum datur contrariis ſententiis, p.115.n.38

Tranſiens, aut breui tempore diuertens à loco, non dicitur moraliter permanere, p.114. n.20

Periurus.

Periurus non cenſetur quiſquis ſolet aliam ſpeciem meliorem, quàm promiſſam, p.557. n.17.& 19

Periculum.

Periculo ceſſante, non proceditur in Eccleſiaſticos, niſi per viam iuris, p.467. n.18

Permiſſio.

Permiſſio inter præcipuas legis virtutes connumeratur, p.123. n.11

Perſona.

Perſonæ Eccleſiaſticæ in Regno Franciæ tenentur ad refectionem viarum, Pontium, & ad Vigilias Caſtrorum, & ſimilia, ad collectas pro ſtipendiis latrunculatoris, & earum, quibus Pontium cura mandata eſt, item Cloacarum, & horologiorum, & pro rebus venditis, p.272. n.3 & 4

Perſonæ Eccleſiaſticæ magis exemptæ ſunt à poteſtate Principis ſæcularis, quam alienigenæ ſæculares, p.238. numero 36

Perſona loquentis cenſetur excepta in generali ſermone, & nec comprehenditur perſona, ad quam ſermo dirigitur, t.2. p.28 n.3.& 4

Perſonæ magnæ, non comprehenduntur in generali locutione, niſi in locutione legis, & niſi non alia, quàm perſona loquentis, poſſet comprehendi, t.2. ibid.n. 5.6.7.& 8

Perſonæ Eccleſiaſticæ quænam poſſint condere leges? *remiſſiuè*, p.63. n.65

Perplexitas.

Perplexitas ſecundùm quid, & quæ dicatur abſoluta, *remiſſiuè*, p.122.n.2

Peſtilentia

Peſtilentia eſt omnium ægritudinum Regina, quæ immittitur tanquam Diuina vltio, p.395.n.58.& 59

Peſtis.

Peſtis tempore omnia offerebantur, de Domo radebantur lapides, & parietes, raſuraque in locum immundum extra ciuitatem proijciebatur, p.395. n.67

Qui introibat Domum, quandiu erat immunda, ipſe erat immundus vſque ad veſperam; & qui dormiebat in ea vel comedebat, lauabat veſtimenta ſua, ibid. n.68

Piſcatio.

Piſcatio habet exempla virorum ſanctorum, Apoſtolorum ſcilicet. Vide p.387. n.47. *in fine.*

Piſcatio prohibita eſt in feſtis ſolemnibus, & quando fit negotiandi cauſa *cap.1.* verſ. *piſcationes* de Clerico venatore, ibid.n.44

Piſcatio in flumine ~~publico, non~~ prohibetur, ſecus in flumine priuato, & ſtagno, p.387. n.47

Piſtola.

Piſtolarum arma in Regnis Valentiæ, Aragon, in noſtris Caſtellæ magnas excitarunt competentias inter Iudices Regios, & Inquiſitores pro defendendis familiaribus, & Miniſtris Sancti officij, p.521. n.1.2.& n.7

Piſtolæ deferri de die, aut de nocte omnibus prohibetur etiam exemptis, ac familiaribus, & Miniſtris Sancti officij legibus Regijs Caſtellæ ſub certis pœnis, n.3. & 4. & in Regnis Arag. p.521 n.5

Cuſtodes Caſtellæ volgò *Las guardas de Caſtilla* poſſunt deferre Piſtolas, ibid. n.5

Piſtolæ nimis in vſu fuerunt tempore retro, etſi poſt prohibitæ ſchedulis Regijs pro Valentino regno, p.526. n.41.& 44

Piſtolarum Domi retentio ſuadetur prohibita, cum præſidis iudicum Regiorum ſit illas etiam Domi inuentas apprehendere, ac familiares Sancti officij illas habentes incarcerare, quaſi ſi arripere velint; id poterunt exequi, aſſumendo eas ex Archiuo S. inquiſitionis de mandato Inquiſitorum, quando caſus occurrit, p.527. n.46

Lex Regia Caſtellæ prohibet Archabuſia, ſclopetum, & Piſtolas deferre, p.523. n.16

Piſtolæ etiam Domi retineri prohibitum eſt lege Regia Caſtellæ; item Archabuſia minora, non enim hæc arma ſunt ad bellum vtilia, p.523. n.17

Piſtolarum perſcrutatio in Domibus etiam familiarum Sanctæ inquiſitionis ſuadetur licita à Miniſtris Regijs cuiuſque Regni, ibid. n.18.& 19

Pœna.

Pœna adiecta mutuo, ſicut cuilibet obligationi, poteſt exigi foro conſcientiæ, ſi non interueniat fraus, aut iniuſtitia, vt explicatur de pœna conuentionali, quæ conſiſtit in lucro immoderato, & in damno quantitatis à ſolito fœnerati. Sed quando id procedit, p.564. n.28. 29. & 30

Pœna debet eſſe conformis delicto; ſic vt puniendus veniat delinquens in eo, quod committit, t.2. p.31. n.11

Pœna peccati originalis nobis hæreditarij, quandoque dicitur peccatum p.179. n.35

Pœna conuentionalis appoſita in aliquo contractu, non ſoluitur ante iudicis ſententiam, & de quibuſdam dubijs *remiſſiuè*. p.563. n.22.23. & 26. ad 30. Vbi qualiter intelligatur.

Pœna mortis de iure canonico non eſt poſita contra occidentes, ſed alia extraordinaria; quamtumvis graue ſit delictum, explicatur, p.387. n.48.& 55

Pœna augetur propter antiqua delicta, etiam præſcripta, & commiſſa in diuerſis territoriis, tomo 2. p.135. numero 4

Pœna mortis ſtatuto poſita furanti in quantitate, iuſtis de cauſis querit moderari, t.2. p.137. n.20

Index Rerum,

Pœna non incurritur ipſo facto, vt quis priuetur acquiſitis, ſecus acquirendis. t.2. p.56. n.50

Pœna ſolet inferri abſque culpa ex cauſa, diuino & humano iudicio. p.149. n.5

Pœna Eccleſiaſticorum acquiſita, & acquirenda ſunt immunia à tributis. Limitatur. p.415. n.52. & 35

Pœnæ legali ignorans, num ſubiciatur. p.178. n.29. & 30.51.52. & 33. cum aliis. n.36

Pœnam num pars remittere poſſit; item & iudex declarare ſententiam ſuam *remiſſiuè*. p.577. n.26

Pœnarum incurſus aliquando exercetur ob grauitatem facinoris incipiendo à minori pœna. tomo 2. pag. 140. numero 65

Multiplicatur pœna, ſi pro quolibet v.g. ictu, vulnera, aut alapa impoſita eſt à lege, vel ſtatuto, ſecus ſi loquatur ſimpliciter, ſcilicet *pro vulnere*. t.2. p.141. n.66. 67.68.69. & 70

Pœna grauior ex pluribus vulneribus vno ictu incuſſis, poteſt imponi. t.2. ibid. n.70

Pœna delicti non determinata, erit arbitraria. tomo 2. ibid. num.71

Alapa regulariter pœna arbitraria punitur, quæ extendi poteſt ad mortem, conſiderata perſona delinquentis, & patientis, & loco. t.2. ibid. n.72

Pœna vna eſt, quæ aliquam actiuam hominis executionem requirit, altera, quæ eam non requirit, ſed in ſola paſſione, vel priuatione conſiſtit, qualis eſt pœna inhabilitatis, excommunicationis, priuationis, vocis actiuæ, & paſſiuæ. Reus non tenetur ſoluere pœnam ante ſententiam declaratoriam, quæ non poteſt mandari executioni abſque actu hominis, niſi talis appareat legislatoris intentio. p.567. n.25

Pœnalis lex cum priuat aliquem voce actiua, & paſſiua, ſecundùm aliquos reus tenetur ipſo facto ſubire pœnam. p.568. n.26.27. & 28. contra Sotum Explicatur. ibid. num.29. & 30

Pœnæ ſpirituales in ſola priuatione conſiſtunt, vt ſunt cenſuræ Eccleſiaſticæ, & irregularitates, ſi in lege imponantur per modum latæ ſententiæ ipſo facto incurrendæ. ibid. n.47

Vulneratos cum inſultu, & armis, vna punitur pœna, ſcilicet vulneris non inſultiua, & delationis armorum, t.2. p.140. n.62

Pœnitentia.

Pœnitentia leuis impoſita è confeſſario, ſi non impleatur à pœnitente, verius eſt vt peccet tantùm venialiter, ſecus ſi nollet, cum imponitur eam acceptare. pag.137. n.18.19. & 20

Populus.

Populus ille ſolus poteſt introducere conſuetudinem, qui poteſt ſtatutum facere. p.408. n.13

Populi in hac Caſtellana Republica nullam habent poteſtatem conſtituendi Iudices ordinarios, nec Magiſtratus creandi, qui Ius litigantibus reddere valeant. p.205. n.8 fallit ibid. n.10

Populi, & Reſpublica iuriſdictionem habentes poſſunt ſtatuta condere, & pro adminiſtratione, etiam ſi iuriſdictione careant, p.88. n.20. & 21. etiamſi ſtatutum comprehenderet præterita & conſuetudinem.

Poſſeſſio.

Poſſeſſio in Eccleſiam ſine traditione non transfert, etſi aliter de Dominio. t.2. p.123. n.41. & 48

Poſſeſſio non dicitur abſque traditione transferri, quoties abſque ea Dominum transfertur. tomo 2. ibidem numero 43

Poſſeſſio traditur per terræ ſeparationem, & dari nequit abſque actu corporeo. t.2. p.121. n.1. & 6

Poſſeſſio rerum Eccleſiæ nunquam dicitur vacare, etiam mortuo Prælato, ex quo ipſa poſſidet. pagina 371. numero 35

Poſſeſſio capta poſt diem prouiſionis, præfertur prouiſioni eiuſdem Diei, in qua nondum capta fuit poſſeſſio. t.2. p.88. num.9

Poſſeſſio qualiter acquiratur per actus non naturales, conſuetudine interueniente. t.2. p.144. n.18

Poſſeſſio quibus modis probetur remiſſiuè: & quod probetur per inſtrumentum. t.2. p.124. n.46. & 47

Poſſeſſio in hæredem, núm ſine apprehenſione transferatur. t.2. ibid. n.48.49.50.51. & 52

Poſſeſſio in hæredem, dicitur noua poſſeſſio. t.2. ibid. n.55

Poſſeſſio omnium iurium cenſetur adempta in beneficialibus per actus particulares à cauſa vniuerſali procedentes. p.223. num 81

Poſſeſſio non acquiritur in iuribus prohibitiuis, niſi è die prohibitionis cum acquieſcentia. ibid. n.82

Poſſeſſio gabellandi antiqua Eccleſiaſticos non facit licitam gabellationem niſi aliter bullis Pontificum approbetur. p.312. n.1.2.3. & 4

Poſſeſſio ficta, multis in caſibus datur, quæ quaſi poſſeſſio vocatur, vt in incorporalibus. t.2. p.124. n.57

Poſſeſſio beneficij non transfertur per ſolam inueſtituram, niſi fiat per traditionem annuli vel per impoſitionem pilei. t.2. p.125. n.21

Poſſeſſio an poſſit quæri ex pluribus cauſis remiſſiuè. t.2. p.86. num.6

Poſſeſſionis, & Dominij traditio remiſſiuè. t.2. p.122. n.10

Poſſeſſio ſolo viſu procuratori non traditur, nec nuncio. Et núm de beneficio fiat ſolo conſpectu. tomo 2. ibid. n.11.25. & 25

Poſſeſſionem habens in aliquibus Deheſſis, ſiue ſilua, tuendus eſt in Iure paſcendi, aut colligendi fructus. p.417. numero 35

Poſſeſſione beneficij accepta virtute ſtatuti laici, nec verè accipi dicitur, nec teſtes, & notarius pœnam incurrunt; quia quando ſtatutum non eſt validum, nec pœna in eo appoſita valet. p.539 n.6

Poſſeſſionis adquirendi modus, ſæpè à iure ciuili procedit. pag.144. num.16

Poſſeſſiones donatæ à Principe ſine aliquo onere Eccleſiæ, poſtea non emphiteudantur. p.417. n.45

Miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto elapſo anno, ſtatim legis imperio conſtituitur verus poſſeſſor. tomo 2. pag.1.1. num.4

Poſſeſſio transfertur per ſolam clauſulam conſtituti, & per reſeruationem vſufructus. t.2. ibid. n.5

Poſſeſſores

Poſſeſſores propter rem conueniri dicuntur. pagina 515. num 27.28 & 30

Poſſeſſoria

Poſſeſſoria remedia competunt illis, in quos poſſeſſorio legis miniſterio transfertur. t.2. p.121. n.8

Poteſtas.

Poteſtas exequendi tributorum ſolutionem contra Eccleſiaſticos, nequit reſidere in Principibus temporalibus. Quidquid contra ſcribant Riaño, & Caſtro: Vbi. p.303. num.24. & 25. reſpondetur locis ſacræ ſcripturæ relatis. ibidem num.18

Poteſtas ſicut requiritur ad iudicandum Clericos, ita ad incarcerandum. p.466. n.5

Poteſtas ſæcularis poteſt concedere priuilegium Eccleſiaſticis, & poteſt non concedere. Et qualiter poſſit Eccleſiæ libertas offendi? exemplificatur. p.381. n.25.26. & 27 Explicatur dictum Baldi. ibid. n.28. & 29

Poteſtas ſuperiorta limitari non poteſt à prædeceſſore, cum illa ſit immediate à Deo in ordine ad bonum commune animarum. p.582. num.40

Poteſtates noſtri temporis, non ſunt ſicut Prætores antiqui, qui erant pars iuris communis, p.166. n.39.40. & ſed in quibus æquiparentur. n.41. & 42

Poteſtates duæ, vna Eccleſiaſtica, alia ſæcularis, hæc non eſt capax illius p.419. n.33

Præbenda.

Canonici poſſunt iure minuere numerum Præbendarum, quando annui earum reddituа non ſufficiant ad ſuſtentandum commodè V.G canonicos ſexdecim pag.579. numero 1. & 2

Suppreſſio præbendarum fieri numquam debet, niſi reddituа præbendarum diminuti probentur. ibid. n.2.4.5.6. & 11

Præceptum

Præceptum de decimis ſoluendis in veteri lege, qua de cauſa in lege gratiæ renouatum p.159. n.55

Cæremonialia Præcepta poſt Chriſti aduentum ſi obſeruarentur, præiudicarent veritati fidei. p.159. n.54

Cæremonias legis veteris obſeruantes ſunt condemnandi, vt hæretici. p.160 n.55

Cæremonialia Præcepta, quæ non figurabant aduentum Chriſti, ſed ad deuotionem pertinebant licitè lege Euangelica retinentur, vt ſunt *templa, veſtes, & altaria, &c.* vbi quo pacto, quid in iudicialibus. p.160. n.56

Præcepta poſitiua ponebantur in lege veteri ad cultum Religionis, vel politicam gubernationem, quæ dicta ſunt cæremonialia, & iudicialia, præter obligationes naturales. pag 157. num 6

Præcepta veteris legis multùm inter ſe differebant, cum moralia adhuc durent, & per legem Euangelicam, perfectiora facta ſint, & hodie obſeruentur, quaſi mera lex naturalis. ibid. n.7.8.9 & 10

Præcepta iudicialia promulgatione legis Euangelicæ ceſſarunt, & qualiter intelligantur. p.158. n.11.12.13.14 & 15

Naturalia Præcepta ſunt in duplici differentia, vel prima principia, vel concluſiones & quæ ex illo deducuntur. pag 55. num.25

Præcepta

Digitized by Google

Præcepta Decalogi remitti, & ſolui non poſſunt: ſunt enim naturalia iuta indiſpenſabilia omnino, etiam à Deo, p.32.n.14.& 16

Præcepta naturalia ſunt, quæ ſolo naturali lumine, & facillimo diſcurſu cognoſcuntur eadem apodnationes bene inſtitutas, p.33. n.15

Deus non poteſt facere, vt id, quod erat conueniens naturæ rationali, ſit poſteà diſconueniens, vel contra, manentibus eiſdem circomſtantijs, quibus præceptum obligat, p.33.n. 17

Præcepta prima legis naturalis non poſſunt mutari, etiam in caſu particulari, nec pugnant dicta p. 33 n. 18.& 19. quæ explicantur, ibid.n.20.& 21

Præcepta Iudicialia veteris legis erant, quibus Iudices ius ſuum vnicuique tribuebant, veluti, quod in ore duorum, vel trium, ſtet omne verbum, moralia quæ pertinebant ad legem naturalem, veluti præcepta Decalogi, cæremonialia, quæ ad cultum, & reuerentiam Deo præſtandam, p.157. n.2 & 3.

Præcepto *non concupiſces* non prohibetur carnis concupiſcentia, quæ in omnibus hominibus, etiam poſt baptiſmum manet, abſque eo, quod culpa ſit, ſed interior voluntas, affectus, & conſenſus ſuccumbens carnis concupiſcentiæ qui verè peccatum eſt & ad culpam pertinet, p.176 n.11

Cæremonialia Præcepta poſt Chriſti aduentum mortua ſunt, & mortifera, iudicialia tantùm mortua, p.159. n.32.33. & 34.

Præcepta quæ colliguntur, facta diligentia, ex Decalogo, queunt ignorari inculpabiliter, etiam per multum tempus, p.34. n.37

Præcepta ſecunda legis naturalis, ſiue concluſiones, quæ ex primis dependent in particulari, mutari queunt, propter ſpeciales cauſas impedientes obſeruantiam talium præceptorum, contingentes potius ex parte rerum quam ipſius legis, p. 144. n.26 & 34

Præceptum non mentiendi eſt verum etiam ſi obliget ſub veniali, p.131. n.26

Præcepta hebræorum fuerunt plura vt ſcribunt DD. hic aſſignati, p 155.n.10

Præcepta veteris legis alia moralia, ceremonialia alia, alia iudicialia & quæ iſtorum ceſſarunt lege Euangelica remiſſiuè, ibid.n.11

Præceptum morale de obſeruatione feſtorum eſt indiſpenſabile ſecus quoad temporis formam, ibid. n.12

Præcepta Religionum prohibentia virtute obedientiæ ingreſſum in cellas ob aliqua incommoda, obligant ſub mortali, vbi quid de Prælato aliquo Eccleſiaſtico præcipiente materiam leuem, p 134. n.12

Præcepta Decalogi obligant cum certis circumſtantijs, quibus ſublatis, iam non obligant, p 34. n 28

Decalogi omnia Præcepta, ſeu principia moralia, pertinent ad legem Naturalem, p.51. n 14 & 15

Præcepta Decalogi legis Naturalis ſunt, & non omnia continent principia per ſe nota ibid. *exemplificatur ibid.* n.16

Præcepta Decalogi omnes tenentur ſcire, cum quilibet teneatur ſcire legem, in qua viuit, & alia Eccleſiæ p. 19. n 44 & 45 & n fin.

Præcepta fidei, ſpei & charitatis, non ſunt Decalogi præcepta, ſed tantum præambulum ad illud, pagina 19. n.19. & 20

Præcepta naturalia negatiua pro ſemper obligatione affirmatiua ſemper, ſed neutra mutatur, tomo 2. p.145. numero 33

Præcepta cæremonialia teſtamenti veteris, & Sacramenta illius legis ceſſarunt Chriſti aduentu, & publicatione legis Euangelicæ, ſed adhuc durare, qualiter intelligatur. p.159. n.23.24 25.26.27.28. & 30

Myſtica præcepta figuralia ſunt, quæ aliud ſignificabant, præter id, quod littera ſonat, quorum alia ſunt Sacramentalia, alia cæremonialia, p.159. n 25. & 27

Præceptum poſitum ſub mortali in materia leui, obligat ſub veniali, & confirmatur. p.137. n 15.16 & 17

Vtile per inutile non vitiatur in ſeparabilibus, ibidem numero 17

Naturalia præcepta impropriè aliquando dicuntur mutari. p.145. num.38

Naturalium præceptorum exiſtentia eſt vna, non ſic eorum exercitium. & quare ius naturale ſemper complectitur eadem præcepta ibi. p.54 n. 37

Præceptum Prælati de ſeruando ſilentio hoc, aut illo tempore, aut de illo efficiendo, poteſt ſub mortali obligare p.134. n.14

Præcepta ſub mortali, & ſi ex iure humano difficulter ex ſola materia diſcernantur ſub mortali tamen ex circumſtantiis ſic, & non tantùm ex verbis, niſi clarè conſtet de leui materia. p.134. n.15.& 16

Præcepta iuris naturalis, quæ pendent à priori conſenſu voluntatis humanæ poſſunt per homines diſpenſari indirectè, ex remiſſione, materiæ. p.146. n.48

Præconia.

Præconia facta per ſæculares non comprehendunt Clericos, niſi ab Eccleſia recepta eſſent, & etiam ſi prædicta concernant politicam ciuitatis: vbi de quadam praxi introducta à ſæculari ſimul cum Eccleſiaſtico. pag.240. num.10 & 11

Præconia vocari ſolent ſtatuta bonæ gubernationis, etiam à Prætoribus facta abſque eo quòd egeant confirmatione p.90. n.39 & 40

Præfecti.

Præfecti, & officiales debent ſe ſubditis conformare, ſi velint hos obſeruatores legum p 121. n.12

Capita debent ſe membris conformare. ibid. n.13

Præiudicium.

Præiudicium alio modo accipitur, quaſi præiudicandum, ſicque referri tam ad futurum, quàm ad præteritum tempus præiudicij. p.131. n.24

Præiudicatum diuiditur in res ex paribus cauſis iudicatas, & prænuntiationem de eadem cauſa, & quomodo tranſeat in iuris regulas. ibid. n. 25

Præiudicandum in iudiciis ad aliquam cauſam pertinentibus, conſiſtit. ibid. n.26

Præiudicium nomen ſuum obtinet, vel vt præiudicatum, vel quaſi præiudicandum. p.132 n.27

Præiudicium Romani dicebant quaſi præiudicatum, & quod Præiudicium, erat quaſi prius iudicare. pag.151. num 21. & 23

Præiudicium accipitur interdum pro iudicio olim dato inter alios, & conſtituto. ibid. n.22

Prælatus.

Prælatus ſi ſemel ſoluiſſet releuium, intuliſſet Eccleſiæ præiudicium, quod facere non poteſt, p.371. n.39

Prælatus ſucceſſor. Non ſuccedit tanquam Dominus vtilis, ſed tanquam Procurator Eccleſiæ, p.371. n.36.& 38

Prælatus ſicut poteſt præcipere, vt ſe ipſum flagellet: ita Iudex, aut lex poterunt præcipere, vt ſi aliquis talè crimen commiſerit, aut peccatum, ſe ipſum flagellet. p.163. n.16

Prælatus, & alij Clerici ſæculares tenentur pauperes hoſpitare, eiſque miniſtrare ex natura officij, ſed non ex præcepto laico, vt reprobato Saliceto adducto. p.391. n.6.7. & 8

Prælatus Religionis poterit præcipere ſub mortali ne Religioſus aliquis accedat ad Hortum communem Conuentus, vel ad talem vicum, etiam ſi cum licentia ſua exigerit, vel ne cum tali, aut tali perſona loquatur. p.134. n.13

Prælatus qui cum cauſa iuſta præiudicate in Eccleſiæ quæſitis, aliàs ſi ſine cauſa non acquiſiuit Eccleſiæ, tenetur de ſuo ſatisfacere; veluti ſi ſit damnoſa res relicta Eccleſiæ, vel omnis ſubiecta vexationibus, p.263. n.33. & 36

Prælatus patiens præſcribi rem Eccleſiæ, tenetur adintereſſe inquantum Eccleſia eſt damnificata ex negligentia ſua; ibidem num. 34. & 36. vbi quod Prælatus repudiando punitur.

Prælatus etiam in feudalibus nequit inferre præiudicium Eccleſiæ, etiam donando releuium Principi, vt hodie ſolent Prælati obſequia faciendo laicis propter miſeriam temporum noſtrorum. p.371. n.41.& 42

Epiſcopi feudatarij Regis, cum debeant in aliquibus caſibus, potius ei parere, quam Papæ? *remiſſiuè*, p.382. n.43

Prælatus, & quilibet Magiſtratus, etſi ſecundùm aliquos, non teneantur ſeruare leges, & conſuetudines loci, vbi exercent, cum animum habeant redeundi. p.120. n 9.10. & 11. verius. vt teneantur illico vt alij ciues, ibid. n.12. & p.121. n 13. 14. 15

Prælatus ſolus abſque ſuo conuentu poteſt agere & conuenirii ſuper bonis ad Eccleſiam, vel conuentum ſpectantibus, ſi quoad adminiſtrationem ſunt vnita. p.71. n 2. & 3. fallit in arduis negotiis.

Prælatus poteſt Parocho præcipere cum periculo vitæ, vt tempore peſtis non diſcedat à loco, vt ſuccurrat infirmis. p 123. n.20

Prælati Eccleſiaſtici nomine veniunt tantum Abbates Præpoſiti, & alij Prælati ſæculares. ſed nomine *quibuſcumque ordinariis locorum in Bulla Iubilai*, veniunt tantum Ordinarij ſæcularium Eccleſiarum. p.84. n.22

Prælati & Epiſcopi, cæterique Magiſtratus debent non eſſe faciles ad determinandum in negotiis arduis, ſed ſumpto ſpatio ad cogitandum res diu, multóque expendendo. p.183. n.12. & 13

Prælati ſolent condemnare ſubditum, vt quod ſe flagellet, quod ieiunet, & aliud ſimile faciat. p.575.n.28

Prælati Religionis, S. Franciſci, qualiter poſſunt facere ordinationes, ſiue conſtitutiones obligantes. p.92. n.59

Prælati nequeunt mandare ſubdito ſuo, vt ingrediatur aliam Religionem arctiorem. p.92. n.56

Prælati Religionis nequeunt nouas ordinationes vltra poſitas in prima fundatione facere, niſi ad regimen. p.91.n.54

Præſentatio.

Præſentatio à maiori parte Patronorum valet, etiam in iure Patronatus libertorum, p.190. n.4.5. & 10

Præſumptio.

Præſumptio iuris io contrarium facit, vt in dependentibus ex animo, conſcientia, & voluntate noſtra, non ſtetur aſſertioni noſtræ cum iuramento. p.75. n.18

Præſcriptio.

Præſcriptio nulla currit contra Eccleſiam ſuper bonis alienatis ſine ſolemnitate Apoſtolica. p.195. n.56

Præſcriptio bonorum maioratus an poſſit ſucceſſori docere, quando contra poſſeſſorem perficitur. t.2 p.86. n.5

Præſcriptio cum mala fide parit peccatum, vbi qualiter, p.122. num 3

Peccatum vllum, quantumuis minimum admitti, ac eligi poteſt. ibid. num 4

Præſcriptio debet toto tempore eſſe cum bona fide præſcribentis, t 2. p.122. n.5. & num ſeqq.

Præſcribi res Eccleſiæ non poſſunt minus annorum 40. quantumvis ius ciuile aliter diſponat, etiam ſi aliter diſponatur à laico Principe. p.595. n.52. & 35

Prætor.

Prætor debet ſequi peritorum conſilia, vt ea cenſetur. p.183. numero 11

Prætor poteſt præcipere Medico, vt curet infirmos etiam cum periculo vitæ, p.123. n 21

Prætor non debet intendere, vt ſit ſingularis in ſuo voto, & ſenſu, ſed potius communis, & gratus ſapientibus, & plebeis p.181.n 9.10.& 11

Prætores noſtri temporis faciunt edicta, etiam contra ſtatuta locorum, ſuadente publica vtilitate, ſic cauſa ſuperueniat, poſtquam iurarunt in ſuo introitu ſeruare ſtatuta ciuitatis, ſaltim quando copia Principis haberi p.166. num.40. & 41

Prætores noſtri temporis, qualiter, & in quo æquiparentur Prætoribus antiqui temporis. ibid. n.41. & 42

Prætores noſtri temporis recedere non poſſunt à iure ſcripto per viam decreti particularis, niſi æquitas illud ſuadeat qua ſit certa, ſecus ſi incerta, etſi verbo eius ſunt præciſa. ibid. n.48

Minimum non curat Prætor; ſed qualiter. tom.2.p.138. n.38 39. & 40

Primates.

Primates, & Patriarchæ poſſunt leges, & ordinationes facere in ſuis Prouinciis. p.98. n.24

Primogenitura.

Primogenitura in linea tranſuerſali regulariter non habet locum. p.376. n.31

Princeps.

Princeps ex iuſta cauſa poteſt concedere facultatem ad bona maioratus alienanda, vel hypothecanda, etiam ſi inſtitutor maioratus expreſsè inhibuerit, vt Regia facultas ad id concedi poſſet. p.28. n.18

Princeps non fuit Dominus omnium bonorum ſui Regni, ſed quoad protectionem, & iuriſdictionem. p.262.n.23

Princeps ſi non habet de ſuo pro defenſione Patriæ ſubditos collectare poteſt p.274. n.14

Philippus. II. Rex Hiſpaniæ antequam ad collectandum ſubditos deſtinauerit, conſumpſerat omnia ſua, & Regale Patrimonium. p.274 n.25

Princeps debet ſe primo præmunire de ſuo marſupio, quàm ſuis ſubditis collectam imponat, p.275 n.26 & 35

Principes exigere gabellas, & Clericis imponere non habentibus requiſita Concilij Trident. *ſeſſ.*25 *c.*6. poſſunt ſecundùm aliquos. p.268.n.18. & 12. alij contra; quia Trid. ſolùm loquitur de requiſitis, vt tales gaudeant fori priuilegio n.13

Principes laici non poſſunt imponere tributa Clericis in bonis incorporatis Domino eorum ratione Patrimonij. p.267.n.7. contra multos aliter ſentientes.ibid. n 5. & 6

Principes non poſſunt exigere gabellas à Clericis in minoribus conſtitutis; etſi tantùm ſint in prima tonſura; ſic vt aliter imponentes incurrant in Bullam cœnæ Domini contra aliquos ibi ſed quid in praxi, p.268. n.8. & 9

Principes ſæculares nihil poſſunt diſponere circa fidem Catholicam, nec paciſci ſuper libertate conſcientiæ vlla neceſſitate, niſi Papæ permiſſione. p.463. n.17.18. & 19

Principes imponentes gabellas ſuper Eccleſiaſticorum bona, incurrunt etiam in cenſuram Canon.17. Bullæ in Cœna Domini, & aliam excommunicationem ſtabilitam *in capit.4. & 7. de immunit. Eccleſiarum. num.*28 *&* 29. contra Filiucium, & alios dicentes ſolùm incurrere aliam tantùm excommunicationem, *cap. quanquam de cenſib.* p.278. num.26. & 27

Principes ſæculares ſine Papa nequeunt dare facultatem iudæis exercendi vſuras in ſuis prouincijs, etiam ſi populi vtilitas expoſcat. p.462. numero 13. & 15. Nec ſi conſulant iuris peritos, p.463. n.16

Principes, & Papa extra materiam ſpiritualem habent iuriſdictionem diſtinctam, & ſeparatam. p.435. n.5

Principes, & Reges non habent ius conuocandi Epiſcopos propter aliquod negotium commune Reipublicæ, vel bonum ipſarum Eccleſiarum vi coactiua, ſed tantùm rogando, vt ad ſe veniant, non vt Epiſcopi, ſed vt Proceres. p.339. n.8. & 7.8 9.10

Principes ſæculares non poſſunt compellere Clericos tempore peſtis ad obſeruanda banna ſtatuta pro bono publico, & pro tuenda ſanitate, niſi per Epiſcopum & de praxi qua Epiſcopi vtantur. p.248. n.9.& 10

Princeps laicus ſtatuere non poteſt, vt Eccleſiaſticus iudex vſurpans iuriſdictionem ſæcularem, aut alia Regalia priuetur bonis temporalibus à iudice. p.359. n.11. etſi aliter practici caueant. ibid. n.12. nec occupari aut ſequæſtrari, etiam ſi ſint ex matrimonialibus propter incapacitatem. p.360. n.13. & 14

Princeps nequit prohibere, ne inhibitoriæ quæ Magiſtratibus Regijs mittuntur ab Eccleſiaſtico, promulgentur, priusquam ipſi Principi offerantur, vt de eius facultate publicentur. p.360. n.17. & 18. contra eſt praxis Regia. ibid. n.16. ex Pereira, & alijs, ſed ex priuilegio Pontificio, & ex concordatis, n.26

Princeps laicus leges ferre nequit circa matrimonij eſſentiam, & ſi videatur, vt quatenus contractus aliud poſſet dici. p.353. n.72

Princeps nequit ſtatuere circa acceſſoria matrimonij ex defectu poteſtatis, ſi eo acceſſorio impeditur principale, ſed circa alia accidentalia poterit, vt v g. ferre leges circa dotem, & lucrum dotis, & donationem inter virum, & vxorem, & ſponſalitiam largitatem. p.356. n.73

Legitimare filium Clerici, num poſſet Princeps laicus? ſubtile eſt, ſed in praxi etiam, ſi filius Clericus ſit legitimatus à Rege in noſtra Hiſpania quoad bona, tutiuſque eſſe, ſi etiam à Papa legitimetur. ibid.n.74.75.& 76

Principes nullomodo ſtatuere poſſunt, vt Clerici perpetrantes crimen læſæ Maieſtatis, puniantur à iudicibus ſæcularibus. Et de caſu in facti contingentia. p.362. n 6.7. 8.& 9 improbatur conſuetudo contraria, qua probat Calixtus Ramirez.

Princeps ſolus ſine conuocatione, & conſenſu Cleri, minimè efficere poteſt, vt Clerici collectentur, vbi ſi Clerus nolit, poſſunt laici implorare auxilium ſuperioris Eccleſiaſtici vt clerus compellatur. p 273. n.31 33. & 36

Principes oppreſſi bellorum neceſſitatibus, debent recurrere ad Romanum Pontificem, nec benè procedent ſi audeant ſine eius licentia tributa Eccleſijs imponere, præcipuè, ſi ſucceſſiua ſint, Baronius diſcretè carpit Principes imponentes tributa Eccleſijs ſine licentia Papæ. p.285.n.27

Principes ſtatuentes poſſunt cogi per cenſuras ad declarandum ſuum edictum, ſiue pragmaticam, ne lædant Eccleſiæ. p.458. n.23

Caroli V. decretum, quo iudicia ab Eccleſiaſticis fieri inter laicos commendatur, ibid. n.24.& 23. de iuriſdictione olim data Epiſcopis, quæ eis non competebat.

Baronij dictum nimis præ oculis habendum, ne Principes ſtatuant, ſiue iudices laici proceres contra Eccleſiaſticos. ibid n.25

Principes laici non arbitrantur paciſcendo ſuper rebus ſpiritualibus, etiam in neceſſitate grauiſſima. p.464 n.26

Ioſaphat fœtus temporale, quale iniecit cum Idolatris. ibid.num 27

Principes laici paciſcendo ſuper libertate conſcientiæ in perpetuum cum hæreticis adimerent ſibi poteſtatem exterminandi eos à Regno, ad quod ſemper tenentur. ibid. numero 28

Principes innumeras ædes ſacras donarunt, Eccleſiis Monaſteria conſtruendo, & dotando, & plures diuinitus puniti inuaſentes aurum, & argentum Eccleſiarum. p.392. n.25.& 26. cum aliis.

Principes in magna neceſſitate, cum quibus conditionibus poterunt ſubſidiari de bonis Eccleſiaſticorum. ibid.num. 26. & 27

Princeps ſæcularis ſtatuere nequit, vt puniatur Clericus delinquens ratione officij ſibi ab eodẽ cõmiſſi p.362.n.1.& 2. etſi multi aſſerant contrariũ, inter quos Zeuallos ſignat

officia

officia plura, ratione quorum delinquens in bonis punitur per laicum & quare. ibid. n.4. & 5
Principes ſtatuere nequeunt, vt Epiſcopi debeant ſtare proceſſui à iudice laico facto. p.457. n.14
Principes quidquid faciunt in his, quæ ad religionem pertinent ex ſacrorum Canonum præſcripto, vel ſanctorum patrum decreto, non poſſit legis vim obtinere. p.202. n.29
Princeps nullomodo poteſt ſtatuere tempore peſtis, vt presbyter adminiſtret ſacramenta illis infirmis, p.395. numero 57
Princeps ſtatuens, ne ſuis priuilelegiia potiantur hi, qui ſubditi non ſunt, verius eſt, vt ſi tali ſtatuto lædantur quomodocumque Clerici, faciat contra immunitatem Eccleſiaſticam. p.234 n.37.38. & 39
Princeps nequit condere ſtatutum abrogans aliud ſuum, quod, continebat priuilegium Clericorum p.345. n.23
Princeps edicta facere nequit, ne quis accedat ad Romam ad impetranda beneficia, vel vt capiat poſſeſſionem eorum ſine beneplacito eius, & ne citet alium in Romanam curiam, Vbi damnantur ſimilia ſtatuta per Ducem Mediolaneo. p.339. n.6
Principes laici authoritate propria nequeunt ſtatuere, ne exteri à Regno aſcendant ad beneficia Eccleſiaſtica, niſi ex priuilegio papæ, vt habent Reges Hiſpaniæ. ibid. numero 8. & 11
Principes Eccleſiaſtici debent innare ſuis edictis taxas, & pœnas ſæcularium factas ob miſericordiam. p.429. n.9
Princeps laicus nequit ſtatuere minuendo, vel corrigendo ius Diuinum, nec ſuper illo diſpenſare. p.396. n.74. 75. & 78
Reſcriptum principis contra ius naturale, non valet, vel Diuinum. ibid. n.76.
Poteſtas principis ſuprema ſubiecta eſt Diuino iuri. ibid. numero 77
Lex principis; quæ addit ſupra ius naturale, aut Diuinum, valet. ibid. n.79
Princeps diſpenſans in iure naturali peccat, & actus eſt nullus. ibid. n.80
Ius ciuile poterit addi, vel mutari per principem laicum, dum non offendatur lex Dei, vel naturalis. ibid. n.81
Princeps laicus non poteſt diſponere contra ius ciuile, quando illud fundatum eſſet ſuper naturali æquitate. ibid n.82
Principes nequeunt prohibere, ne vendant laici bona Eccleſiaſticis, etiam ſi prohiberentur non ſubditis vendi, quatenus decretum extenderetur ad Eccleſiaſticos. p.472. numero 24
Ædificare Eccleſiaſtici à principe prohiberi nequeunt. numero 21
Res ſuas quilibet relinquere poteſt Eccleſiis. ibid. n.26
Princeps num queat ſtatuere, vt Regius iudex cognoſcat ſuper recuperanda à Clerico poſſeſſione beneficij, à qua eſt per vim deiectus, vel ne turbetur in illa, quam tenet in beneficio, & duplex ſententia refertur. p.357 & p.358 n.12 13. & 14. Vbi dicitur ne negatiua, etiam in petitorio, & poſſeſſorio.
Princeps laicus nequit ſtatuta condere, quibus præſcribatur modus procedendi in crimine hæreſis. p.503. n.7. & 8
Princeps bene poteſt impedire ſanos ne aſſiſtant cum infirmis, & curatis illis aſſiſtentibus. p.395. n.66
Princeps poteſt prohibere ſubditis ſuis alienationem immobilium, ſed non in præiudicium Clericorum. p.238. n.35
Princeps laicus nequit præcipere, vt poſſeſſio beneficij non apprehendatur ſine eius licentia, aut Gubernatoris. p.339. n.10
Principes laici ſolent habere priuilegia papæ circa beneficiorum poſſeſſiones, & collectiones. ibid. n.21
Principes, & Magiſtratus ſunt exhortandi, vt ſtent timorati in conſcientiis ſuis, exiſtimantes Deum pro illis pugnare. p.331. n.71
D. Iacobus viſus fuit pluſquam decem, & ſex vicibus debellando inimicos Chriſtianæ religionis. ibid. n.71
Principi egenti, vel ciuitati à Clerico ſubuenire æquiſſimum eſt, ſed aſſentiente papa. p.325. n.28
Philippo pulchro Francorum Regi à Bonifacio. VIII. conceſſum eſſe priuilegium, vt non expectato Clericorum conſenſu, vrgente neceſſitate, poſſit eos collectare, quod creditur non pro ſucceſſoribus datum. p.325 n.29 & 30
Clerici Galli benefacient ſi tranſigant ſuper collectis cum vniuerſitatibus, quando adſunt expenſæ plures factæ pro communi vtilitate, vt dicit Tondutus; quod non caret ſcrupulo ex dictis p.325. n.31. & 32
Impedimentum de facto appoſitum à principe laico dirimens matrimoniale, nequit turbare reſeruationem ab Eccleſia factam p.357. n.1
Princeps laicus nequit pœnas ſtatuere, & exigere contra matrimonium contrahentes, ſi conſanguinei ſint, etſi de iure canonico tale matrimonium ſit inualidum. Ibid. n.2. 3.4.5.6.7. & 8. niſi approbentur iure pontificio. n.8
Princeps, ſeu ciuitas exigere num. poſſint tributa à Clericis; quia ita per conſuetudinem immemoriabilem, ſemper factum eſt *reſolutiuè*, & ſub diſtinctione. p.343. n.6
Principes laici nequeunt ferre legem contra filios aduerſus voluntatem parentum nubentes, nec eos exhæredare; & ſi indignè nubant, quod verum eſt contra aliquos contrarium tenentes. p.355. n.67. & 68
Leg. Princeps legibus, ff. de legibus, intelligitur variis modis à Doctoribus, p.139 *num.* 8. *& ſequent ad* n.21
Princeps ſuam legem, ſuppoſita lege naturali, ſeruare obligatur in conſcientia ſi contingat fractio in tertij præiudicium, p. 140. n.12.13.14. & 15
Princeps ſecundùm aliquos dicitur ſolutus à legibus merè ciuilibus non, ſi dependeat à lege naturæ, ibid. n.16. & 17
Voti obligatio non eſt orta ex lege; & ſic ea princeps adſtrictus eſt, ibidem n.18. & 19
Peccata principis ob non ſeruatas ab eo leges proprias, ſunt eiuſdem ſpeciei, ibid num.20. & 21.
Princeps cum commoratur in aliqua prouincia, non tenetur ſub peccato ſeruare leges à Prouincia latas, vt ab inferiore, ibid. n.22
Princeps confirmando leges latas ab inferiore, quando eas non ſeruans peccat, p.141. n.23.24. & 25.
Princeps quando poſſit, aut non compoſitionem facere de incertis iniuſtè acquiſitis: vbi de bonis inuentis, ſeu Indorum. Et num ad Papam ſolùm hæc compoſitio ſpectet, ibid. n.25.26.28.29 & 30.
Principes poſſunt ſuſpectum electum Epiſcopum à papa non admittere p.428 n.33
Princeps ſupremus ſine præiudicio tertij, & boni communis, poteſt per modum diſpenſationis minuere pœnam, vel auferre à ſe, vel ab inferiore in ſententia difinitiua latam. p.576. n.23
Principes malè authoritate ſua res Eccleſiæ inuadentes Diuina vltione puniri plures *remiſſiuè*, p.297. n.39
Principes laici non ſunt, qui primo conceſſerunt Clericis immunitatem, cum ante tempora Federici fuerit in Eccleſia Dei hæc exemptio. p.182. n.8. & 9
Principes, & Reges non poſſunt imponere legem Eccleſiaſticis perſonis, aut rebus. p.283. n.11
Principes iuxta quædam tempora, debent Eccleſiam dotare, & Eccleſia iuxta alia diuerſa debet iuuare Principes, & Reges egenos, vt comprobatur multis loci ſacræ ſcripturæ. p.303. n.19
D. Petrus ad imitationem Chriſti voluit ſoluere tributa, Cæſari. p.303. n.20
Princeps tenetur ſtare contractui inito cum ſubdito. t.2. p.88. n.3
Principes num quando Eccleſiaſtici machinantur in perniciem Reipublicæ, queant eis reſiſtere? videtur quod ſic rationis defenſionis naturalis, non tamen iudicialiter nec inferiores Magiſtratus. p.365. n.30.31.32. & 33. Vbi quod iſte eſt caſus metaphiſicus, ſicut alius. ibid n.34
Princeps ſine traditione transferre poteſt Dominium ſine titulo venditionis, donationis, aut priuilegij. t.2. p.122. numero 16
Præces principum mandato comparantur. p.361. n.25. & 26
Princeps diſpenſans in iure ciuili ſine cauſa peccat. p.396. num.83
Princeps legibus ſolutus eſt, quoad vim coactiuam, non ſic, quoad directiuam, cum in conſcientia teneatur leges ſuas ſeruare, circa quod referuntur varij modi Doctorum. p.139 n.7.8. & 9. cum ſequentibus ad 21
Principes laici nullomodo poſſunt ad ſe poſſeſſionem beneficiorum vacantium conſtituendo œconomum, donec beneficium fuerit per Papam prouiſum. p.338.
Princeps poteſt gabellas, & noua vectigalia imponere, cum ſint de maximo imperio, ſed reſpectu laicorum, non Clericorum. p.275. n.35. & 36
Principis operatio ad ſubditos, ſimiles eſt patris ad filios, qui debet paterno amore, & piè regere populum. p.329. n.63
Principes laici plures, habent priuilegia cognoſcendi de aliquibus caſibus inter Eccleſiaſticos. 347. n.34 & 45
Priuilegia remuneratoria ea cauſa poſſunt reuocari à Papa, aliter non, nec debet ea reuocare quæ Rex ex contractu remuneratorio aut immemorabili habet p.347. n.35. 36. & n.41. niſi expreſſe.
Priuilegia Principibus in ſpecie conceſſa circa res Eccleſiaſticas ex Bulla cœnæ, quot annis publicata, non reuocata videntur. ibid. n.37.38. & 39. Vbi quod ſic Reges Hiſpaniæ, & Franciæ habent aliqua, ibid. numero 40. Vbi Suarez non audet dicere ea ceſſare. Multi reuocata per Bullam Cenſeri dicunt, ibid. numero 41. Sed diſtingue. ibid. n.44

Digitized by Google

Index Rerum,

Principia.

Principia moralia habentia euidentem honeſtatem, & oppoſita moralem malitiam, ſunt iuris naturalis. cum quæ manifeſtantur lumine naturali, ad legem naturalem pertineant. p.52. n.18

Priuilegium.

Priuilegium, quod non habet tractum ſucceſſiuum vnico actu contrauentionis videtur amitti. p.207. n.30

Priuilegium nouum quando reuocet primum; & quod reſcripta accipi debeat ſine tertij præiudicio *remiſſiuè*, p.22. num.19

Priuilegium venditoris tranſit ad emptorem. p.484. n.25

Priuilegia per verba vniuerſalia, & prægnantia conceſſa, ceſſant in caſu publicæ neceſſitatis vrgentis. p.274. n.27

Priuilegia valent, ac tenent in eo, in quo vſitata fuerint, & obſeruata. p.206. n.28

Priuilegia ob non vſum, amittuntur. ibid. n.19

Priuilegium non præſumitur, ſed ab eo qui allegat probandum eſt; ita vt qui illud allegat debeat integraliter, & originaliter Iudici exhibere, nec ſufficiat, vt legatur quod intelligitur. ibid. n.20. & 21

Priuilegium Iudici debet in totum exhiberi, partim verò nonniſi tantum Capitulum, quod ad eum ſpectat iuxta materiam ſubiectam. ibid. n.21

Priuilegium eſt exhibendum in totum ab exempto, quando non eſt notorium in titulo, & poſſeſſione. ibid. n.22

Priuilegium, num amittatur, ac ceſſet ex vnico actu contrario facto à priuilegiato, & videtur quod non ibid. n.23. 24.25.26.27. & 28. diſtinguatur inter publicas, & priuatas perſonas.

Priuilegium habens non ſoluendi vectigalia, ſi patiatur ſe ſcribi in libro gabellarum, & ſimilium grauaminum; non inde cenſetur ſuo priuilegio in futurum renuntiare, quamuis inducatur, quaſi poſſeſſio contraria. ibid. n.26

Priuilegia debent attendi ſtrictè, quantumvis minus lædant. t.2. p.128. n.6

Priuilegium non ſubdito conceſſum, vbi agitur de modico, reuocari poteſt. t.2. ibid. n.7

Priuilegia data per viam legis, requirere publicationem videtur; alij contra abſolutè tenent. p.84. n.24. & 26 ad 30

Priuilegium vt valeat neceſſum eſt, vt veniat ad notitiam priuilegiati ſecundùm aliquos; alij dicunt valere à die Datæ. p.84. n.26. & 29

Priuilegium patriæ ne incolæ trahantur ad iudicium, extra patriam non debet determinari per deciſionem textus in *cap. dilecti.17. de foro comp.* Et num comprehendat Clericos. p.407. n.1. & 2

Priuilegium conceſſum non ſubdito, reuocari non poteſt. p.345. n.23. & n.24

Priuilegia principum æquipetantur vltimarum voluntatum diſpoſitionibus, impetratio facta contra gratiam conceſſam alicuius Caſtri alteri benemerito, eſt nulla p.346. numero 24

Priuilegia non poſſunt per principem, nec eius ſucceſſorem reuocari ſine cauſa. ibid. n.25

Priuilegium ſemel conceſſum à principe ob cauſam, tranſit in contractum. Et reſpondetur tenentibus contrarium. ibid. n.26 29. & 30

Priuilegia à principibus Eccleſijs facta, non pendent tantùm ab eorum voluntatibus in fieri, nec in duratione, ſed etiam à pontificibus, ſaltem indirectè. ibid. n.26

Priuilegium conceſſum Eccleſiæ, non debet reuocari; eo quod princeps debet imitari Deum, qui nunquam reuocat, ſed cumulat magis liberalitatis faſciculum ibid. n.27

Priuilegium intelligitur iuxta ſupplicationem in ſubſtantialibus. t.2. p.44. n.12

Reuocari num poſſit priuilegia Eccleſiis conceſſa per principem laicum. p.398. n.7

Priuilegium principis quoto tempore ex non vſu amittatur: vbi de nundinarum priuilegio: & quæ requirantur ad amiſſionem. t.2. p.108. n.47. & 48

Priuilegium nunquam amittitur, ſi non offeratur occaſio eo vtendi. t.2. ibid. n.49

Priuilegia Religioſorum per non vſum non amittuntur, niſi tranſactis annis ſexaginta, vel centum: vbi de nonnullis, ſic conceſſis. t.2. ibid. n.50

Priuilegium ſecundum ex toto iure communi aduerſam debet facere mentionem Priuilegio ſolum ea parte Contrarij. t.2. p.85. n.11

Priuilegia particularia non publicantur, ſed tantùm iudicibus intimatur, vt ea faciant obſeruari, qui à ergo ſolent ſcribere, vt obſeruentur, ſicut in illis continentur. p.84. numero 27

Priuilegium poſterius abſolutè conceſſum, non faciens mentionem de primo, cum moderatione cenſetur ſubreptitium, idem de gratiis impetratis. t.2. p.85. n.9. & 10

Priuilegia Clericis data exiſtimant aliqui primo eſſe per imperatorem Vide, vbi dicitur correctas eſſe iure canonico. p.282

Priuilegij, ſeu reſcripti officium eſt aliquid ſpeciale facere, vel ſecundùm, aut præter, aut contra ius. p.173. n.59

Priuilegium Principis in præiudicium tertij non valet, niſi concederetur ex publica aliqua neceſſitate, vel cauſa. p.199. n.11

Probatio.

Probatio in multis caſibus non fit per teſtes, ſed per ſcripturam, & in Iure Canonico admittitur per teſtes. p.405. n.34 & 35. in multis.

Proceſſus.

Proceſſus debet fieri in reſcripto: fallit in geſtis poſt appellationem: & quando actus eſt nullus; & quando quod omittitur non impedire reſcriptum. t.2. p.70. n.38 & 49

Proceſſus fulminatus ex reſcripto ſubreptio, poteſt irritari in reſcripto Iuſtitiæ, etiam non oppoſita exceptione ſubreptionis t.2. p.40. n.52.53 & 54.

Proceſſus futurus nullius eſt momenti oppoſita ſubreptione, vel obreptione. t.2. p.60. n.27

Proceres.

Proceres, Duces, Comites, & Marchiones Regni noſtri Hiſpaniæ nequeunt leges, aut ordinationes perpetuas facere, nec temporales, aut pœnales, nec eas interpretari cum in eis non fuerit ſuprema poteſtas. p.90. n.35 & 36. contra aliquos. ibid. n.37 & 39

Procurator.

Procurator Clerici, num poſſit eſſe Laicus, *remiſſiuè*, t.2. p.72. n.12

Procuratoris conſtituti ad votandum in capitulo pro abſente, aliqua curioſa demonſtrantur per quatuor quæſtiones *remiſſiuè*, p.194. n.63

Procuratoris reuocatio licet de ſe; etſi iuramentum prius eſſet de illo non reuocando. p.581. n.31

Procurator poteſt conſtitui ab electore impedito, & abſente, concurrentibus tribus cauſis. p.194. n.59 61. & 62

Prodigus.

Prodigus quis dicatur, & de eius pœna *remiſſiuè*, tom.2. p.130. num.5

Prohibitio.

Prohibitio vno, prohibentur & omnia, quæ ſequuntur ex illo ſuppoſito, & per quæ peruenitur ad illud, in his ſcilicet per neceſſario peruenitur ad rem prohibitam, non ſi contingenter. p.179. n.37.38 & 39

Prohibitum vna via, non cenſetur alia permiſſum, & prohibitum directo, non poteſt fieri per indirectum. ibid. num 40. & 41

Prohibitum vni, aliis cenſetur conſenſum. p.180 n.42

Prohibitum ad tempus poſt tempus videtur permiſſum, & ècontra ibid. n.43.44. & 47

Prohibitum, quod non inuenitur per legem, permiſſum cenſetur, nec debet ſuperſtitioſis præſumptionibus præſumi prohibitum. ibid. n.45. & 46

Permiſſum poſt tempus ante illud cenſetur prohibitum. ibid. num.47

Prohibitione vna legis ceſſante, remanet alia. p.319. n.15

Prohibitum aliquid ob malum prohibetur etiam quælibet actio ſub illo genere contenta. p.472. n.17

Promulgatio.

Promulgatio Euangelij ſufficiens, quo anno facta fuerit. p.160. num.42

Promulgatam legem ſciens Romæ factam, num ſi exiſtat in prouincia, obligetur obſeruare. p.80. n.28 29. & 30. & negatiua placet ſententia. ibid. n.31. & exemplificatur ibid. n.32.33.34.35.36. & 40

Promouere.

Promouere non cenſetur princeps velle vitioſos & multipliciter criminoſos. t.2. p.65. n.30

Proteſtatio.

Proteſtatio ſub correctione Eccleſiæ facta à quolibet ſcriptore cum releuat antecedens, ſeu ſubſequens ab hæreſi. p.42. n.5

Proteſtationis materia, & de eius effectibus, *remiſſiuè*, p.209. num.1

Proteſtationis materia inſinuatur. t.2. p.12. n.4

Proteſtatæ non ſufficiat, niſi adſit conſenſus eius, cui proteſtatur. t.2. p.26. n.5

Prouiſio.

Prouiſio Nuncij; quæ dicitur noua prouiſio, non eſt ſubreptia, licet non ſit expreſſum de noua prouiſione. p.70. numero 29

Prouiſus.

Prouiſus ab ordinario, præfertur prouiſo à papa in eadem die, & hora; non ſic ſi vterque prouiſus, cœpiſſet poſſeſſionem. p.87. n.5 & 6. vbi quid ſi vnus prouideatur cum

Digitized by Google

cum hora, aliter ſi vnus prouideatur cum hora, aliter non. t.2.p.88.n.7.& 8

Anterioritas conſideratur per horam. t.2. ibid n.7

Prouiſus à Papa in concurſu, data in omnibus paritate, eſt præferendus. p.87. n.1

Prouiſus à Papæ legato, data paritate, præfertur Prouiſo ab ordinario collatore, non ſic Prouiſo à Papa. t.2.ibid. numero 2.& 3

Prudentia.

Prudentia eſt rerum, bonarum & malarum ſcientia poſita in delectu rerum expetendarum, & fugiendarum, vbi quod ſit habitus perfectæ rationi copulatus, ad res gerendas aptus. p.181. n.4

Prudentiæ propriæ innixus obiicitur, vt ſtolidus, atque ſtultus. ibid n.5.& 6. peccando ſcilicet in leges, & dicta Sanctorum. ibid n.7. alias non item ibid n 8

Teſtis ad ſeriem geſtorum, nihil ex ſuo adiiciet. ibid. n.6

Prudentiæ ſuæ inniti dicitur, qui ea: quæ ſibi videntur agenda, vel dicenda, præponit ſtatutis ſanctorum Patrum, vel etiam legibus. p.180.n.2

Prudentiæ eſt ne ſuperiores ſine aliorum conſilio, ardua negotia decidant. p.183.n.13

Prudentiæ ſuæ annixus, miſerabiliter ruit, & errat. ibid.n.14

Prudētia requiritur in Magiſtratibus, & Epiſcop.p.182.n.8

Epiſcopi debent eſſe *Prudentes, ſicut ſerpentes*, id eſt, vt exiſtimant blandi, ac tractabiles, & vigilantiſſimi, & circunſpecti, ſicut ipſe ſerpens, qui ſemper collo, atque pectore erecto incidit, circunſpiciens vndequaque, ne offendatur. p.182. n.9

Publicatio.

Publicatio conſtitutionis facta in curia, facit vt ea obliget: & ſi non probetur vſus in locis vbi, non fuit facta. p.85.num.34 & 35

Publicatio legis nonquam præſumitur, niſi probetur in lege nuper lata, non ſic in antiqua. p 83. n.37

Puer.

Puer cum ad vſum rationis peruenerit, tenetur conuertere ſe ad Deum. Et quæ peccata committat è contra. pag.13. num.32 & 34

Pueri, & fœminæ ſecundùm aliquos, niſi proximi pubertati, legibus ſtatutis, & conſuetudinibus non tenentur. p.12. n.16.17.& 18. verius tamen eſt, vt à ſeptentio, in quo iudicantur rationis expertes teneri. ibid.n.19

Pueri, qui paſſi ſunt ſe inuicem cognoſci, combuſti non fuerunt, ſed fuſtigati; benè tamen poſſunt puniti ex reiteratione actius. t.2. p.138. n.32. & 33

Punitio.

Punitio delictorum debet eſſe cum relatione ante actæ vitæ. p.137. n.13

Puniri quis poteſt ob alterius culpam humano vel Diuino iudicio in quoque caſibus abſque criminis labe. p 154. numero 18

Putare.

Putantes de ſe dant ſuis doctrinis robur vi ſuarum linguarum, ſeu intellectus confuſi. p.181 n.12

Cato fecit abiicere à Roma homines Capitoſos, ob periculum granè ab ipſis parentum ſubuerſionis; eo quod ſua oratoria perſuadent pro iuſto iniuſtum & pro vero falſum. p.181. n.13

Puritas.

Puritas omnis debet eſſe in ſpiritualibus. t.2. p.37. n.17

Q

Qualitas.

QValitas requiſita ex Curiæ ſtylo, eſt neceſſariò exprimenda ad reſcriptum obtinendum. t.2. p.41. n.68. & 69. item requiſita ex conſuetudine. ibid. n.71. & quid in foro conſcientiæ. n.72.& 73

Qualitates ad monendum Principem, vt diſpenſet, necne ſolum cognoſcitur arbitrio prudentis, t.2.p.39. n 46

Qualitas, quæ ineſt beneficio eſt memoranda ab impetrante, ſi ea non expreſſa Princeps precibus annuiſſet & è contra, ſi ea qualitas non ineſſet. t.2. p.48. n.10.& 11

Qualitas inhærens rei mutatur per mutationem perſonæ. pag.464. n.45.46. & 47

R

Ratio.

SCribi omnia accuratè non poſſunt in ciuili Ratione, ſicut nec in aliqua qualibet diſciplina, p.168.n 2

Rationi humanæ naturale eſt, vt gradatim ab imperfecto ad perfectum perueniatur, ibid.n.3

Rectitudo.

Rectitudo legis conſiderata, quoad communem vtilitatem, cui non ſemper vna, eademque res conuenit, poteſt mutari, veluti, ſi cauſa, aut ratio legis mutaretur, vbi etiam aliter exemplificatur, p. 169.n.14

Reatus.

Delinquens in Reatu quando eſſe dicatur, t.2 p.134.n.30. & 31

Reatus quando in delinquente dicatur, t.2. p.134. n.32. & 33

Reatus factus, num differat à recepto inter reos, t.2. ibid. n.32

Reatus dicitur ſtatus, & conditio, in qua durante accuſatione rei ſunt donec abſoluantur, vel condemnentur, vt dum patiuntur, t.2 ibid. n.33

Rector.

Rector nequit per ſuum conſenſum præiudicare Eccleſiæ quamuis permiſerit bona apponi in Caſtrato laicorum, etiam ſi aliquo tempore perſoluiſſet Collectas, p. 286. n.46

Rectores vniuerſitatis præcipientes aliquid virtute iuramenti, non obligant ad mortale, nec periuri ſunt, non adimplentes illud, ſecus ſi rem grauem mandet, p.133. n.6

Reconuentio.

Reconuentio eſt actionis ſpecies, p.399. n.27

Recurſus.

Recurſus per viam violentiæ ab Eccleſiaſticis Iudicibus ad Regia tribunalia inſinuantur. Et quid de materia agant, p.214.n.4

Recurſus, qui eſt pars defenſionis naturalis, impediri non poteſt: & ſi ſit prohibita appellatio, qui licet ad Papam in caſu notoriæ iniuſtitiæ Imperatoris, & Regis, & ratione peccati, & negligentiæ laici iudicis, p.598.n.15. & 16

Recurſus praxis non facit argumentum contra libertatem Eccleſiaſticam, p.417. n.16

Recurſus per viam violentiæ non datur de ſententia lata ab Eccleſiaſtico iudice, non obligante Eccleſiaſticos ad ſoluenda tributa, ſed eſt pro parte Principis recurrendum ad Papam, p.308 n.56

Receptator.

Receptatores ob res tuendas ſuas, & ex aliis cauſis, num excommunicentur, p.472 n.13. & 14

Redditus.

Redditus Eccleſiaſtici computati tempore Regis Philippi. II. pro decem millionibus valuerunt & ſunt infimæ ſummæ reſpectu onerum. p.510. n.49

Regina.

Regina Regni hæres, ſi nubat, non ob id transfert totam poteſtatem ferendi leges in Maritum ſuum, qui tantum eſt caput quoad rem œconomicam familiæ. pag.69. numero 14 & 16

Præſentationes, quæ competunt ad beneficia mulieribus, nequeunt fieri à Maritis ſuis, niſi conſenſu earum. p.69. num.15. & 16

Leges condendi poteſtas non ſequitur titulos honoris, ſed Dominij ius, & Regni p.69. n.16

Regina Eliſabeth ſimul cum Ferdinando *el Catholico* plures leges recopilatas fecit ex amicabili concordia inter eos. p.69. n.17

Regnum.

Regnum eſt ad ſimilitudinem corporis humani, à quo ſi abſcindantur articula, non eſt corpus perfectum, ſed monſtrum. p.329. n.63

Regularis.

Regularis excommunicatus à iure poteſt de mandato Epiſcopi, publicè denunciari, vt euitetur, alij contra. p.110. n 32 & 33

Regulares ſunt ciues, & membra Reipublicæ participantes bona ipſius. p.109. n.26

Regulares num præcipi poſſunt ab Epiſcopo, vt denuncient populo interdicta ab Apoſtolica Sede ſeu propria authoritate lata. ibid. n.26.27 28 & 29. vbi pro negatiua ſententia, ſed pro affirmatiua. p.110. n.30.31.32.& 33. quæ eſt tenenda.

Regulares ſuperiores, & alij excuſantur à pœnis impoſitis in aliquibus Bullis Pontificiis ratione ignorantiæ, & bonæ fidei. p.75. n.20

Regulares tenentur ſeruare dies feſtos indictos in ſuis Diœceſibus ab Epiſcopis p.107. n.2.& 6. aliàs poterunt cenſuris innodari. & p 108. n.7.8. & 10

S. Benedicti Cœnobium Vallisoleti ab Eugenio Papa IV. à feſtorum Diœceſis obſeruatione, refertur releuatum. pag. 107. num.3

Regulares quando ad Ieiunia indicta ab Epiſcopis teneantur? p.108. n.8

Regularium ritus ſemper manent in propriis Eccleſiis, quomodo

Digitized by Google

quomodo in contrarium aliquid præcipiatur Epiſcopo. ibid. num. 18

Regulares quoad conciones, & lectiones ad populum, debent ſe conformare Epiſtolis, & Euangeliis, quibus Clericus ſæculares vtitur, diebus feſtiuis, quibus vtitur populus. ibid. n. 12

Regularis poteſt cogi quoad feſtum ad eius obſeruantiam, non quoad octauam, non ad officia feſtorum, ſed teneri ad feſtum de Patrono, non ad octauam, ibid. n. 13

Regulares non prohibentur, dies feſtos & ieiunia in ſuis Eccleſiis annunciare. ibid. n. 14

Epiſcopus nequit compellere regulares exercentes curam animarum in eorum Monaſteriis, vel aliis vnitis, & ad intereſſendum Diuinis officiis diebus Sanctorum protectorum ciuitatis in Eccleſia Cathedrali. p. 109. n. 15. & 16

Regulares ſuperiores non veniunt ſub nomine Prælatorum Eccleſiarum, & Ordinariorum, niſi quando ea nomina ſimpliciter exprimuntur, & materia eſt illis applicabilis, vel cum cauetur in iuribus. p. 84. n. 19. 20. & 21

Priuilegia Regularibus conceſſa in iure, vt poſſent celebrare tempore interdicti, & admittendos laicos ad Diuina eodem tempore, ſi conceſſa ſint poſt Trid. Concilium. valent: ſia verò antea, reuocata cenſentur. p. 110. num. 34. 35. 36. & 37

Regulares in pluribus caſibus ſubduntur Epiſcopis *remiſſiuè*, p 110. n. 37

Regulares poſſunt puniri, & excommunicari, ſi delinquant in caſibus, in quibus ſubduntur Epiſcopo ibid. n. 38. & 39

Regula.

Regula Iuris extat, quoties eius exceptio non eſt Clara· pag 541. n. 90

Regulæ Cancellariæ ſunt notæ multum omnibus, & præcipuè Romæ litigantibus, & probabile eſt, vt non habeant vim obligandi extra Italiam. p. 79. n. 20.

Regulæ Cancellariæ publicatæ obligant, ſicut lex. p. 101. num. 1. & 2

Regulæ Cancellariæ communiter obligant in ſoro interiori. ibid. num. 3

Epiſcopus donans extra infirmitatem, non incurrit pœnas Regulæ Cancellariæ p. 101. n. 3

Relapſus.

Relapſi ex quibus articulis, etiam acceſſoriis, tales appareant. p. 39. n. 34. 35. 36. & 37

Relapſos quare Eccleſia non recipit iterum ad pœnitentiam. p. 4. n. 12

Relapſandi ſunt curiæ ſæculari negantes Incarnationem, Vnitatem, Trinitatem, B. Mariæ Virginitatem. pag. 38. n 16 & 17. ſeu negantes quinque fidei articulos relatos. ibid. n. 18. vide. p. 39. n. 22. vbi quod negans ſimplicitatem in Deo, non comprehenditur &c.

Hæreticus ſubuerſus, & Relapſus pro eodem, accipitur cum aliqua diſtinctione. p. 38. n. 19. & 20

Relapſi ſunt quaſi iterum lapſi in hæreſim poſt ſolemnem tamen abiurationem iudicialem; qui etſi pœnitentes, nihilhominus traduntur Brachio ſæculari, ſine vlla audientia, animaduerſione debita puniendi. p. 39. n. 21. vide ibid. num. 24

Releuium.

Releuium non eſt nomen Iuris, ſed ab vſu, & forma loquendi ſit, quaſi releuet, & adiuuet Dominum; quod dici ſolet releuamentum à releuando, ſiue ſoluendo; eſt que in Regno Neapoli ſolutio medietatis fructuum illius anni, quæ ſoluitur, quoties hæres Vaſalli mortui patit Renouationem inueſtituræ. Et in quo caſu non præſtetur, p. 370. n. 29. & p. 371. n. 30. 31. & 32

Releuium de conſuetudine Franciæ, ſoluitur quandocumque feudum mutat manum quocumque titulo, ſiue inter viuos, ſiue in vltima voluntate, dum non fiat in proximè ſucceſſurum de Iure. p 371. n. 32

Releuium ſoluitur propter inueſtituræ renouationem, & nouam vtilis dominij tranſlationem, atque fidelitatem de nouo factam; ſit quæ ſolutio odioſa, non amplianda. ibid. n. 32

Releuium aliquando ſoluitur Domino mediato, & per actionem perſonalem, aliquando dicitur laudemium à laudando Dominum, qui præſtat conſenſum, & approbat illam Dominij tranſlationem. ibid. n. 33. & 34. Vbi de trecena, & veintena, quæ nomine laudemij datur in Eccleſiis.

Laudemij nomine quid ſoluatur in Eccleſiis. ibid. n. 40. Vbi qualiter diſtinguatur. n. 34

Releuium non eſt ſoluendum à Prælato ſucceſſore, qui tenetur petere Renouationem inueſtituræ; quia Eccleſia nunquam moritur. Vide. ibid. n. 35. & 38

Releuij præſtatio non eſt extendenda ad Eccleſiam, cui quando Rex concedit feudum intelligitur concedere ſine præſtatione ſeruitij militantis, niſi ſolitum ſit præſtari ab ea, p. 371. n. 39. & 40. nec ex vi ſtatuti.

Religio.

Religio vlla ſine ſpeciali priuilegio, nequit contra ius commune canonicum ſtatuere. p. 94. n. 19

Religio, quæ vocatur *de los Agoniſantes*, benè inſtituta propter eius officium. & finem p. 395. n. 66.

Religionem ingredientium res Imperatorum legibus Monaſteriis debentur; poteſt enim quilibet naturali lege offerre, & conſecrare rem ſuam Deo bonorum omnium largitori. p 258. n. 65

Religioſus.

Religioſi, & Clerici tenentur ſe conformare cum legibus laicorum latis pro communi bono, qualis taxa tritici, ſeu Rerum venalium. Vbi quo iure. p. 247. n. 1 2 & 3

Religioſi fratres tenentur ad obſeruandos feſtos dies confirmatos ab Epiſcopo, quot populus vouerat, ſed non ſunt obligati ad ſeruandos feſtos indictos à Magiſtratibus, aliud ſi indicuntur ab Epiſcopo Quid ſi tantum populus dies votiuos vouerit. p. 109. n. 20. 22. & 23. Qualiter obligantur ex vi talis voti. n. 25

Religioſi ius habent, vt defunctorum exequiis poſſint aſſiſtere. p. 502. n. 2

Religioſi, & magnates habendo intra ſuos limites locum deputatum, vbi carnes ſcindantur ad eorum congruam ſuſtentationem, & diuiſionem faciendam, non contrauenniunt iuri Macelli publici, p. 311. n. 3 & 14

Religioſi accedentes ad colloquendum cum Monialibus contra prohibitionem Decreti Carnalium, peccant mortaliter, p. 139 n. 1

Religioſus quidam intendens Regni Neapoli terras tradere in manus Turcorum; etſi prætenderetur à fiſco, quod puniretur à iudice laico, exemplo alio cuiuſdam Clerici, nihilominus aliter fuit declaratum Clem. VIII. anno. 1600. qui cauſam commiſit Nuncio Neapolitano dato adiuncto alio Conſiliario Clerico. ibid. n. 7. & 9

Remiſſio.

Remiſſio ſecunda criminis, non valet, niſi facta mentione de prima. p 29. n. 2

Renuntiatio.

Renuntiatio ex aliquo actu, ſumi non debet de iure competenti, quoties alia poteſt ſumi coniectura, & enim ſemper Renuntiatio præſumitur, vt minus præiudicet. p. 206. n. 17

Renuncians beneficium aut penſionem vt habeat aliquod beneficium, non dicitur ſimoniacè Renunciare. tom. 2. p. 81. num. 12

Renunciare poteſt literis ſimpliciter ſine Superiore, & ſine eo nequit beneficio Renuntiare limita. tomo 2. pag 81. num. 12. & 13

Repreſſalia.

Repræſſaliæ ſunt, quando ciuis alicuius ciuitatis derobatur, vel damnificatur in territorio alterius, & illa ciuitas non facit ſibi fieri reſtitutionem &c Et quando pignoratur alter pro altero p. 393. n 38. & 39

Repræſſaliæ ſatis differunt à bello, cum illæ exerceantur inter priuatos, quando vnus alio, vel res vnius pro alterius apprehenduntur. ibid. n. 39 & 40

Repræſſaliæ ſunt prohibitæ, de iure ciuili, gentium, Diuino, & canonico: ita vt nullomodo ſint concedendæ à laico contra Clericos; alias concedentes incidunt in Bullam cœnæ, & alias niſi in menſe abſtineant, ibid. n. 41. & 42. & p. 394. n 43 44. 45. & 47

Repræſſaliæ in bello publico videntur licere, quæ cœperunt frequentari à tempore, quo imperium iacebat proſtratum per tempora multa, & Reges, & Principes, ac ciuitates, maximè in Italia, ſaltim de facto, Dominium in temporalibus non agnoſcerent. p. 394. n. 45. & 46.

Repræſſaliæ ſi fuiſſent licitæ, liceret vnicuique ſe vindicare de iure. Et videntur licere de iure ciuili, quando gens, & populus Requiſiti negligunt iuſtitiam facere; & quando iudex haberi non poteſt. ibid. n 47. 48 & 50

Repræſſalium materiam qui tractent. p. 394. n 49

Repræſſaliæ conceduntur in caſum neglectæ iuſtitiæ per ſuperiorem iudicem ipſius rei, vel ſi fieret maxima, & notoria iniuſtitia. Et quando id contingat, ibid. n. 50. & 51

Reſeruatio.

Reſeruatio facta per regulam 4. Cancellariæ, de beneficiis vnicorum ſubcollectorum in quacumque ciuitate, vel Diœceſi, indicat, vt in eadem Diœceſi, & ciuitate, non ſit niſi vnus ſubcollector, t. 2. p. 85. n. 7

Reſignatio.

Reſignationes admitti poſſunt de canonicatibus ſuper numerariis prouiſis à Papa; item ex cauſa permutationis, & valebunt, ſi facta mentione de hoc Papa prouideat. p. 213. n. 32

Reſignatarius.

Digitized by Google

Reſignatarius.

Reſignatarius debet exprimere in litteris beneficia, quæ habet nomen Dignitatis exprimendo, t.2.p.82.n.2

Reſpublica.

Reſpoblica augens tantillum pretij v.g. vini propter aliquam iuſtam cauſam, non videtur grauare ex eo ſtatum Eccleſiaſticum, ſi fiat in communem vtilitatem: & quare p.297.n.54.& 55.ſed contra verius ibid.n.56. etiamſi Princeps aut Reſpublica non intenderet grauare Clerum ibid.n.57

Plura mala in Republica permittuntur ad vitanda maiora, vt cernitur in Meretricibus ad nefandam libidinem auertendam p.123.n.13

Reſponſa.

Reſponſa prudentum, de quibus intelligantur.p.62.n 40.

Reſcriptum.

Reſcriptum obreptitium, vel ſubreptitium ad lites obtentũ ſine dolo, valet, donec exceptione elidatur à Iudice.t.2 p.53.n 8.& 9.

Subreptio non doloſa, ſiue in tacendo, ſiue in exprimendo falſum, non vitiat Reſcriptum, ſi aliàs Princeps concederet.t.2.ibid.n 9.

Reſcriptum gratiæ dolo obtentum, eſt ipſo iure nullum, & efficacius, quàm reſcriptum iuſtitiæ, t.2.ibid. n.10.& 11.

Doloſa reſcripti ſubreptio vitiat quoad omnia reſcriptum iuſtitiæ, & gratiæ: intellige vt t.2 ibid. num.11.& 12.

Reſcripti ſubreptio vitiat omnia reſcripti connexa capitula ſecus ſeparata, in quibus dolus non adeſt: intellige iuxta diſtinctionem, t.2.ibid.n.12 & 14.

Reſcriptum ſubreptitiũ quoad beneficium cum cura, valet quantum ad beneficium ſimplex, in quo non fuit ſubreptitium, t.2.ibid.n.13.

Subreptio reſpiciens certa negotia, ſeu perſonas, vitiat Reſcripta quoad omnia ibi contenta, t.2.ibid n.15.

Subreptio commiſſa circa canonicatum, vitiat quoad præbendam, t.2.ibid.n.16.

Reſcriptum alternatiuum ſuſtinetur, ſi dolus interuenit in vna parte, & non in alia, t 2.ibid.n 18

Impetrans reſcriptum ad curatum, ſi non eſt legitimæ ætatis ad illud, ſuſtinetur pro beneficio ſimplici, t.2. ibid. n.19.

Reſcriptum non faciens mentionem de beneficio impetrãtis, non valet, vbi de alijs, quibus debeat fieri mentio, t.2. pag. 29.n°1.

Reſcriptum, etſi vitietur ex errore nominis Diœceſis, fallit ſi conſtet de corpore, vt Papa ſcoſit, t.2.p 44 n.9.

Præſentatio Reſcripti coram executore, facit vt illud præferatur alij reſcripto expedito ſub eadem data, t.2.p.79 n.2

Reſcriptum prius in data præualet ſecundo, & poſteriori etiam ſi exceſſus ſit tantùm horæ vnius, t.2. p.79.n.2. & 3.& etiam ſi in ſecundo fiat mentio de primo, non tamen de clauſula eius eleganti, n.4.

Reſcripti primi reuocatio debet fieri in primo reſcripto t.2.ibidem.n.5

Reſcriptum pro validitate actus, valet, quando non conſtat de prioritate duplicis reſcripti contrarij exemplificatur, t.2 ibid.n.6.& 7.

Datæ tempus inſpicitur in Reſcriptis, etiam in gratioſis t.2. p.80.n.8.& 10.& in dilatione quinquennali, ibid n.11.

Subreptio per fraudem, & dolum, etſi non fuerit cauſa totius Reſcripti, id omnino vitiat, t.2 p.52.n 7.

Fraus & dolus non patrocinantur impetranti reſcriptum, t.2.ibid.n.8.

Impetrans reſcriptum ſimplicitate, quare non dicatur doloſus impetrator ad effectum textus noſtri, t.2 ibidem. n.9.& 10.

Reſcriptum impetratum ignorantia, ſine ſimplicitate, qualiter ſuſtineatur, t.2.ibid n.10.

Reſcriptum poſterius in euidentem vtilitatem non irritatur, ſi de primo non faciat mentionem, ſi per viam commiſſionis à ſanctiſſimo impetretur, t.2.p 18.n.1

Reſcriptum poſterius per viam gratiæ, quando non faciens mentionem de primo irritum eſt, aut valeat, t.2. ibid. *num.ſequentibus.*

Reſcriptum ad lites debet facere mentionem de primo reſcripto, & de qualibet eius notabili clauſula, vt *quod fuerit impetratum communi ſenſu*, t.2.p.18.n.5.

Reſcriptum impetratum ab eodem ad beneficia diuerſa, debet facere mentionem de primo, t 2.ibid.n.4.

Reſcriptum poſterius impetratum ad vnum beneficium, vel ad vnam eandemque qualitatem; etſi ad diuerſos iudices derogat priori, ſi de illo mentionem faciat, aliàs nõ ſic & item ſi pars apponat, t.2.ibid.n.6.& 10.

Reſcriptum ſpeciale poſterius derogat generali priori, & etiam procedit, ſi ſpeciale fuerit prius impetratum, t.2. ibidem n.7.& 8.

Reſcripta ſunt quædam conſtitutiones ſpeciales, t.2.p.9. numero 2.

Reſcriptum poſterius ad lites, non faciens mentionem de primo, non valet ſuper eadem cauſa, & de ratione, t.2.p.13.n.1.& 3.

Reſcriptum poſterius, vt deroget priori, debet facere mentionem omnium clauſularum ipſius, t.2.ibidem.n.2

Vltima quando derogent prioribus, exemplificatur, t.2.ibid n.4.5.6.7.& 8

Reſcriptum directum excommunicatori, vt abſoluat excõmunicatum ſi contra Concilium, eum excommunicauit, datis executoribus, qui, eo non parente, exequatur, non excommunicatori, ſed executoribus cognitionem demandat, t.2.p 89.n.1

Reſcriptum impetratum ſuper beneficio ab impetrante antea occupato, eſt nullum, ſi de tali occupatione mentionem non faciat, t 2.p.29.n.5

Reſcriptum ſecundum debet facere mentionem primi: & de clauſula ſpeciali in eo contenta, item etiam ſi primum ſit de conuentione partium, t 2.ibid.n.6.& 7. & de impetratione prius ab alio facta, ibid.n.8. & omnium, quæ poſſunt Principem mouere, ibid.n.10

Reſcriptum ad lites, & Iuſtitiæ ſubreptione impetratum, dum aduerſus illud non excipitur, valet ſed ſi dolo, & fraude ſit obtentum, nullum eſt ipſo iure, t.2. pag.52. num.1.2.& 7.

Reſcriptum ſi exprimit qualitatem beneficij conferendi v.g. vt ſit ſacerdotale aut curatum, requirit vt tunc cum impetratur, vt tunc impetrans ſit in ætate ad aliud obtinendum requiſita, alias aliud nequiuit obtinere, etſi tempore vacaturæ aut collationis, fiat legitimæ ætatis, t.2. p.54.n.23 & 24.fallit ibid.n.27.

Reſcriptum ad beneficium, in quo impetrans dixit ſe aliud non habere, cum tamẽ haberet, eſt ſubreptitium, vt dolo impetratum, eo quod debuit mentionem facere de alio etiam exiguo, t.2.p. 60.n.16.

Reſcripti vnum de duobus requiſitis ſufficit probare, ſi disiunctiuum ſit, & quare? t.2.p.22.n.1.& 2.

Reſcriptum non extenditur vltra id quod continetur in illo, t.2.p.83.n.1

Reſcriptum cuius cauſa narrata ceſſat in principali, ceſſat etiam in acceſſorijs, etiam ſi in iſtis non ſit ſubreptio, t.2.p.56.n.47

Reſcripti doloſa ſubreptio tantum in eius parte, quare totum vitiet remiſſiue, t.2.ibid.n.48 & o

Reſcriptum in dubio potius intelligitur impetratum ex ſimplicitate, quam dolo, t.2.p.58.n.1.

Reſcriptum Regis & Papæ intelligitur ſecundùm ſupplicationem, t.2.p 52.n.5

Reſcriptum ſubreptitium in quadam eius parte quatenus in toto vitiatur, ſi cauſa ſit finalis, & quid ſi ſit impulſiua, & impetretur dolo aut ſimplicitate, t.2. p.55. num 42 & 43

Reſcriptum ſuper reſtitutione principij impetratum non valet, ſi de cauſa motionis, & excommunicationis impetrantis non fecit mentionem, t.2.p.75.n.2.

Reſcriptum non dicitur ſubreptitium, ſi curialis mutarit veram narratiuam factam ab impetrante; niſi in eo in quantum mutatio falſa fuit cauſa finalis conceſſionis, t.2. p.60.n.29.& 31.licet contra alij p.61.n.30

Reſcriptum non tenet quando imperans beneficium, qui aliud habebat, licet exiguum illud tacuit.t.2.p.91.n.1

Mentio facienda in Reſcripto beneficij quantumuis exigui quid de beneficio manuali, t.2. ibid.n.2 & 9

Reſcriptum quando erratur in nomine contractus, ſeu in foro contrahẽtis non valet, t.2.p.83. n.4

Reſcriptum non vitiatur ex errore poſito in Bulla in Curia Curialis Scriptoris Curiæ, vt ſi pro affinitate poſuit conſanguinitatem, t.2.p 84.n.6

Reſcriptum vt ſaluetur à ſubreptione, ſunt exprimendæ qualitates quæ Papam mouere poſſent ad concedendum tom 2.p 76.n.2

Reſcriptum cedi non poteſt, expenditur, t.2.p.92.n.1.& 2

Reſcriptum ſuper certo ſubiecto conceſſum, non extenditur ad futura ſubiecta ſeparata, cum non trahatur ad lites futuras, ſicut nec mandatum procuratorium limitatur, t.2.ibid.n.2.& 4

Sententia ſi ferri poteſt ſuper iure ſuperueniente, extenditur Reſcriptum, t.2.ibid.n.4

Reſcriptum doloſi exceptio oppoſita debet probari; vt improbatur à iudice delegato: vide t.2.p.40.n.50.52.& 53

Reſcriptum ab excommunicato impetratum, quare nullum ſit, t.2.p.90.n 4 & 5.vbi limitatur, ibid.n.7.8 & 9

Reſcriptum indultum conceſſum excommunicato, vel indulgentia motu proprio, nullum eſt ipſo iure, etiam impetratum ad index cẽdam litis pendentiam, t.2.p.90.n.10.

Reſcripta habent vim extenſiuam aut comprehenſiuam ſucceſſoris, ſed non extenduntur ad res, vel perſonas in eis uno comprehenſas, t.2.p.72.n.8. & 9

Reſcriptum vitiatur ex mendacio proprio, & formali, non ex improprio, niſi intentio alia ſit in concedente, tom.2. p.64.n.13.& 14

Reſcripto impetrans queit renunciare, ſi videat illud fore ſibi damnoſum, & etiam poſt præſentationem, & citationem expenſis ſatisfactis, t.2.p.19 n.11. & 12

Reſcriptum non eſt ſubreptitium, in quo plures cauſæ diſiunctiuæ narrantur ſi altera vera eſt, t.2.p.46.n.35

Reſcriptum poteſt impetrare excommunicatus in illis caſibus, in quibus poteſt eſſe in Iudicio, t.2.p.90.n.15.

Reſcriptum ſolet à Pontifice concedi impetranti vnica oratione, vt hic t.2.p.45.n.20.

Reſcriptum de maſculino, extenditur in fœmininum, niſi aliter appareat, de voluntate concedentis, t.2.p.85.n.6

Reſcripta ad Iudices incertos impetrata, vel ad futura negotia, non valent, t.2.p.25.n.1

Recuſatur Iudex iuſtè propter amicitiam, t.2.ibid.n.2

Cancellariæ etymologia, & origo remiſſiuè, t.2.p.25.n.3

Reſcripta & litteræ Pontificiæ habent tacitè eam conditionem, *ſi preces veritate nitantur*, quam capendes, vt t.2 p.41.n 64 & 65

Reſcripti tempus à quo currat, t.2.p.27.n.3 & 4

Reſcripta, litteræ, ſeu breuia, non impetrentur vltra duas diætas loci, ſeu finis Diœceſis Epiſcopi ad quem diriguntur, t.2.p.77.n.8

Reſcriptum non valet quando poſita ſunt nomina in narratiua taxatiuè & error in eis committitur, t.2.p.44.n.16 vbi de ratione

Reſcripta poſteriora generalia non derogantur primis ſpecialibus, ſicut nec ſpeciales conſuetudines non derogantur per leges generales, t.2.p.17.n.35.

Reſcripta vitiantur æque veri taciturnitate, aut falſi expreſſione, t.2.p.39.n.47

Reſcriptum à Papa concedendum, vel non quando. & quomodo dignoſci poſſit, t.2.p.33.n.18.& 19

Reſcriptum præſumitur ſubreptitium, ſi conceditur ſuper re, ſuper qua de ſtylo, vel iure concedi non deberet, t.2. ibid.n.20.

Reſcriptum ſecundum præualet primo, quo impetrans per malitiam ſuam non fuit vſus intra annum, t.2 p.23.n.1.

Reſcriptum ſubreptitium, ſeu obreptitium, quare ſic dicatur, t.2 p.37.n.22.& 27

Subrepo, vel obrepo, verbum ſignificat clam, & latenter in cautum aggredi: & an plus peccet obrepens, quam ſubrepens t.2.ibid.n.23 & 25

Reſcriptum impetrare poteſt alius pro alio ſine mandato, vt gratia valeat ſecùs ad effectum inquiſitionis, t.2.pag.62. n 32.& 33

Reſcriptum Papæ pluribus directum, cum clauſula, quod vnus, vel plures, ſi aliquis adeſſe nequit intelligitur tam de importantia Iuris, quàm facti, t.2.p.26.n.8

Reſcriptum impetratum contra homines Diœceſis, non comprehendit homines ciuitatis, t.2.p.84.n.1

Reſcripta, ſiue dicantur obreptitia, ſiue ſubreptitia, ex vſu iuris eadem ſunt, t.2. ibid n.24. & 26. etſi in aliquo diſtinguantur á vi verbi, vt hic, & p.38 n.28. vbi aliqui volunt vt exprimens falſum ipſo iure nihil conſequatur non ſic tacens verum, qui ibi improbantur, p.37

Impulſiua cauſa falſò expreſſa, qua ſublata, non moueretur Princeps, ad concedendum Reſcriptum: aliquando illud irritum reddit, vt hic, t.2.p.47.n.66.& 67

Reſcriptum redditur nullum, quoties impetrans tacet ea, quæ ſi exprimerentur, animum Principis inclinare poterant ad non concedendam gratiam, ſeu concedendam cum aliquo moderamine, t.2.ibid.n 67

Reſcripta principalius corruunt propter expreſſionem falſitatis, aut taciturnitatem veri, t.2.p.55 n.1

Reſcripta alia iuſtitiæ, & quæ iſta ſint, t.ibid.n.2.3.& 4

Reſcripta alia ſunt gratiæ ad beneficia ſcilicet, alia eorum à ſæcularibus conceduntur, t.2.p.56 n.5.& 8

Reſcripta alia dicuntur contra ius, t.2.ibid.n.6

Reſcripta Pontificia alia ſunt per viam breuis, alia per viã cognitionis, alia per viam reſcripti ſpecialiter nuncupati, t.2.ibid.n.7

Reſcripta alia dicuntur communia, ſeu mixta, t.2.ibid.n.9

Reſcripta iuſtitiæ, & gratiæ in pluribus differunt, illa non ſunt ipſo iure, nulla ratione ſubreptionis; donec de ea opponatur, t.2.ibid n.10.& 12. hæc ſtatim irrita ſunt, ibid.n.10.11.& 12 & de ratione, ibid.n.14.15.16. & 56

Reſcriptum ſubreptitium abſolutionis, eſt irritum ipſo iure t.2.ibid.n.11.

Reſcripta gratiæ facilius irritantur vitio obreptionis, quam iuſtitiæ, t.2.ibid.n.13.

Reſcriptum iuſtitiæ ſecundùm, non faciens mentionem de primo, data negligentia conualeſcit, t.2.ibid.n.14

Reſcriptum poſterius, non eſt ſubreptitium ſi de primo nullo mentionem non facit, idem etiam procedet, ſi mẽtionem non faciat de clauſula irrita alterius reſcripti t.2 p.16.n.26.& 28.expenditur p.17.n.29

Reſcriptum ſecundum impetratum ſiue à diuerſis valet, etiam ſi non faciat mentionem de primo irrito in æquali diſpenſatione, ſecus ſi prima irrita gauderet ampliori priuilegio, t.2.p.17.n.30.

Reſcriptum falſa latiuitate conſcriptum vitiatur tom. 2. p. 25, num. 1

Reſtitutio.

Reſtitutio in integrum conceſſa fauore ætatis ſuper contractu reſcindendo, non extenditur ad accaſſorium, t.2.p. 63.num.4.

Retractus.

Retractus habet locum in Clerico emptore; & quod Clericus, à quo res retrahatur, eſt conueniendus coram Iudice Eccleſiaſtico: pag.256.n.40.& 41

Retrectus habet locum etiam, ſi venditor, & emptor ſint Clerici, ibid.n.42.

Res.

Res, quæ ſunt in manibus Principis, non ſunt in libero hominum commercio, p.471.n.4

Retentio.

Retentionis ius an habeat Beneficiarius amotus à beneficio, *remiſſiuè*, t.2.p.76.n 10

Reuenditores.

Reuenditores tritici cupiditate futuri lucri omnia grana ſibi adſcribere conãtur; indeque populares patiuntur detrimentum, & carentiam annonæ, p.248.n.13

Reuenditorum minus eſt animæ periculoſum licet Reipublicæ neceſſarium, cum pauci eorum ſint qui Ioſephi Patriarchæ ferant animum, p.248.n.15

Reus.

Reus legis tranſgreſſor, à qua impoſita eſt pœna mortis, ſeu mutilationis; etſi teneatur pœnam pati, ſed non in ſeipſo actiuè operando, cum qualibet ſententia ad eam actionem obligans, eſſe crudelis, & barbara cenſeatur lex pœnam inhumanam, crudelem, & exorbitantem imponens, non obligat, p.575.n.9.& 10

Reus damnatus, num teneatur ſententiæ obedire, ſeu poſſit appellare? *remiſſiuè*, p.575.n.12

Reus quitutus eſt in aliqua exceptione poteſt aduerſarium prouocare ad iudicium t.2.p.25.n.2.

Rex.

Rex ſicut debet defendere, & protelare ſuos vaſallos; ita & vaſalli Regi contribuere omnia neceſſaria, vt etiam poſſit ſuam conſeruare Dignitatem in honore, pagina 300 num.5. & 6

Rex ſit Dominus pecuniarum ſibi à Pontifice donatarum, qui ſatisfacit ſubrogando alias pro adimplenda cauſa imimpulſiua, p.558.n.26

Rex Caſtellæ ſicut iuriſdictionem omnium Ciuitatum, Villarum, & Caſtrorum ſui Regni fundatam habet, vt qui dixerit, eam ſibi habere in aliquo oppido exercendam, debet probare, alioquin ſuccumbet ex ſola præſumptione iuris, p.206.n.17

Res vna, & eadem ſolet aliquando diuerſo Iure cenſeri, quando ſcilicet reſpectu diuerſæ perſonæ, vel diuerſo reſpectu concurrit diuerſitatis ratio; ſecus quando eadẽ concurrit, p.369.n.13.& 14

Rex Philip.IV. conuertit pecunias gratiæ *de ſus meſadas* in perſoluendis ſalarijs miniſtrorum ſuæ regiæ Capellæ ſine Papæ licentia, & ſuadetur non licitè, p.556.n.6.& *num ſequentibus ad* 15.*contra à n* 16

Aragoniæ Rex qui authoritate Pontificis Alex II. & Greg VII. Eccleſiæ redditus in publica bella conſumpſit, pugnando contra Mauros, veritus ne Deus indignaretur anno 1081. ante altare Sancti Vincentij in oppido *Rodds*, publicam egit pœnitentiam, p.352.n.72

Reges qui propriâ authoritate Eccleſiaſticos violarunt, pœnam capitis in eodem exercitu paſſi ſunt, vt patet de Ioas & alijs in Sacra ſcriptura. Et de multis exemplis, ibid. *num ſequentibus*, & n 73.& 75. Vbi Principes multi numerantur

Ludouicus Rex Sciciliæ a.eo quod coëgit Eccleſiaſticos ad ſubſidium, perijt in eodem bello Neapolitano, ibidem num.73

Franciſcus I. ſub anno 1522. Vndique circundatus ab inimicis; & ſi compulſus neceſſitate, petierit ab Eccleſia ſubſidium, legitur captiuus factum in illo bello, ibid

Reges, & eius conſiliarij poſſunt cognoſcere de regalibus decimis, p 418. n.18

Caroli V. mandatum tempore communitatum, latum

etiam

Digitized by Google

etiam contra Eccleſiaſticos proditores,ac turbatores:explicatus,ibid.n.19.& 20

Violatores libertatis Eccleſiæ, variis plagis ſoliti ſunt à Deo puniri.ibid.n.21

Ozias Rex priuatus à regno.ibid n.22

Reges Honorius Vandalorum, & Bermudus Caſtellæ, puniti ſunt propter non ſeruatam immunitatem Eccleſiæ. ibid.n.23

Monarchia Clodouei deſolata ibid.n.24

Sancius Rex Aragoniæ occiſus à ſagitta. pagina 419.numero 25

Rodericus Rex Hiſpaniæ amiſit Regnum: quia amiſit fidem in Iuriſdictione contra Eccleſias, ibidem, numero 26

Siſebuſtus Rex fecit quaſdam leges, quibus voluit cognoſcere de pertinentibus Prælatis Eccleſiæ, ibidem, numero 27

Nicephori Phocę leges abrogatæ à Baſilio Imperatore,ibid. numero 28

Portugalliæ Regni annunciata rebellio ante eius caſum,ibid. numero,29

Salomon fuit Rex, & ſacerdos ſimul,ibid.n.32

Regis officium eſt laboris ſummi, cuius ſceptrum non leuabit à terra quiſquis ſciret eius obligationem, nec eſſet veneno ambitionis tentatus, pagina 288, numero 66

Officium Regis conſiſtit in adminiſtranda juſtitia, & liberando oppreſſos à violentiis Vaſallos, in pace tenendo, ac debellando inimicos Regni, ibid.numero 67

Reges ſunt obligati ad moderandas expenſas, ac ſumptus non præciſos, vt ſic ſubleuent ſubditos à tributis, ibid. numero 68

Ludouicus Francorum Rex vtebatur veſtitu lanæ, ibidem, numero 68

Regium *exequatur*, conceditur inter reſcripta priuata, vel conceſſa inter partes, vel ad inſtantiam alicuius; non verò in legibus generalibus, & ſtatutis vniuerſalibus; proùt ſunt Bullæ, & extrauagantes Pontificiæ: Vbi de ratione, p.360.numero 17

Regij Miniſtri cauere debent, ne inferant præjudicium ſanctæ Sedi Apoſtolicæ, nec deuenient negotiatores in non expediendo *Regium exequatur*.ibid.numero 18

Reges Hiſpaniæ, cæterique Principes Chriſtiani ſunt Protectores Concilij Tridentini, non poteſtate, ſed officio admonendo,p.239.n.1.& 3

Reſidere in ſuis Epiſcopatibus, nequeunt compellere Reges Epiſcopos abſentes ab illis, vltrà tempus ſibi datum abſentiæ; item nec Parochos, ſed quid facient, p.240 n.2.& 3

Reges poſſunt monere Romanum Pontificem, vt curet diſciplinam Eccleſiaſticam ab Epiſcopis ſeruari,ibid.n.3

Rex eſt cuſtos, curator, defenſor, & tutor Regni, & Eccleſiarum,p.359.numero 6

Reges dicuntur Patroni Eccleſiarum, & Epiſcoporum; id eſt defenſores, & protectores,ibidem,numero 8

Reges expellentes à Regno Epiſcopos inobedientes mandatis Regiis, malè faciunt, ibidem,numero 9

Reges antiqui Hiſpaniæ ante Philip II. ex quo excuſentur à non petita licentia Pontificum, vt Clerici, & Eccleſiæ contribuerent,p.304.numero 27

Rex noſter, eiuſque Iudices Iuriſdictionem habent ad turbandos, & annullandos contractus ſimulatos, & ad facienda regiſtra, & rationes liquidandas, pag.307. numero 47

Diſſenſio quædam inter Proceres DD.Balthazar de la Cueba, & DD.Aloaro de Benauides,p.413.numero 1

Confinare nequit Rex Eccleſiaſticos in aliquo loco ſpeciali,ibidem,numero 2

Rex Salomon exulauit ſacerdotem Abiathar, pagina 415 numero 4

Reges cognoſcunt de nonnullis inter Eccleſiaſticos,ſed non hic,p.416.numero 3

Rex noſter Philippus IV. quibus conſiderationibus motus fuerit ad liberandam ſuam Regiam ſchedulam, vt Clerici ſoluendo intra certum tempus, reſtituerentur, p.292 num.11.& 13.Et qua praxi.

Regi obedire omnes tenentur, & bellum gerenti fideliter aſſiſtere,p.513.numero 7

D. Ferdinando Rege, & Elizabeth eius vxori *Metimna el campo* conſuluerunt Theologi, & Iuriſtæ Salmantini licere eis ſubuentionem de auro, & argento Eccleſiarum, p.393. numero 28

Reges anathemate feriuntur exercentes actum Iuriſdictionis contra Eccleſiaſticos,p.417 numero 12

Rex Hiſpanus habet priuilegium Papæ, ne cæteri beneficientur in ſuo territorio.p.339

Rex Alphonſus Portugalliæ Rex fuit ab Honorio III. excommunicatus, & ei Regnum interdictum, quia condidit ſtatutum, ne immobilia transferantur ad Eccleſiaſticos ſine regia facultate,p.257.numero 59

Rex noſter Philip. IV. prohibens per ſuam ſchedulam anni 1656. fieri Macella diſtincta pro Clericis, non contrauenit vt in loco iam deſtinato pro Clericis carnes vendantur ſolis Clericis, & eorum famulis, ſed fieri Macellum de nouo prohibuit, mandans, vt eundo Clerici ad publicum Macellum, reddatur eis pars Collectæ ſoluta, p.311.num.14.& 16

Poſt D.Andreas Conſiliarius Regij Patrimonij, & D.Antonius de Caſtro Fiſcus in commiſſione millionum fecerunt allegationes curantes teneri Eccleſiaſticos ad præſtationem tributi, vulgò ſiſſæ ſicut laici, pagina 300 numero 1

Philippus II. Rex Hiſpaniæ introduxit anno 1590. præſtationem millionum ob infelicem caſum belli aduerſus Anglos in illa parte maris,in quam Iulius Cæſar infeliciter egit.ibid.n.1. Et ad hæc tempora ſunt factæ prorogationes, aut nouæ conceſſiones,ibid.

Adminiſtratores Regij nequeunt pœnas ab Eccleſiaſticis exigere, nec eorum domus inuiſere cauſa regiſtrandi, ſiue ſequeſtrandi ſine interuentione Eccleſiaſtici, pagina 434. numero 13

Philippi II. prudentiſſimi regis refertur inſtructione Eccleſiaſtici grauentur miniſtris laicis; etſi Breui Pontificio, tunc temporis, liceret, numero 14. & 15. vbi quod reliquerit poſteris Regibus exemplum mirabile, ibidem

Hiſpaniæ Reges vindicarunt Mauris totam Hiſpaniam captam.p.205.nu.9

Rex deferens multùm, ſeu nolens Prætorem, ſiue Magiſtratum nominare, poterit populus ipſe, & eius nomine Collegium Decurionum conſtituere iudicem in eodem loco,ibidem,numero 10

Populus,etſi tranſtulerit ſuam poteſtatem in Regem,nihilominus habet in ſe jus naturale conſtituendi ſibi rectorem, quoties contigerit neminem à Rege mitti, ibidem, num.11.& 12

Reſpublica ipſa poteſt ſibi aſſumere Regem,aut Principem totius Regni, aut Prouinciæ electione, quoties familia gentilitia in quam tranſtuliſſet regnandi jus, iure ſanguinis defecerit, ibidem,numero 13

Decuriones ciuitatis poſſunt interim, quo à Rege alius nominatur, Prætor, aut Rector nominare ſibi gubernatorem,quando Prætor à Rege nominatus, mortem obierit, ibidem,numero 14

Rex, & Caſtellæ ſupremum conſilium ſolebant mittere Præſidentes vulgò *Corregidores*, ſeu Prætores exerciturós Iuriſdictionem ordinariam, abſque populorum expenſis, nec Regis. Et quare ſic olim ibi, niſi mitteretur Prætor ad petitionem populorum ibidem

Rex ab anno 1643. præcepit reddi ſatisfactionem Clero de ſiſſis ab eo ſolutis, quæ nondum ſortita eſt effectum. pagina 509.numero 38

Reges poſſunt ſtatuere ſuper ſigillando papyro ad actus judiciales, ſicut ſuper cæteris regalibus, contra, p.251 numero 1

Ludouicus Franciæ Rex moriens inter alia monita data filio ſuo, dedit ſequens *ſis addictus, & deuotus Romanæ Eccleſiæ eiuſque Pontifici, haud ſecus atque ſpirituali Patri te morigerum præbeas*,pagina 340 numero 21

Rex,aut Princeps, qui ſine iuſta cauſa nouum vectigal imponit, peccat mortaliter, vbi referuntur aurea verba legis regiæ,pagina 329. numero 63. & 64

Iuſtina Mater Valentiniani pueri, cum eſſet Arriana gubernans pro filio,impoſuit clericis tributa,pag.283.n.13

Salmanticæ habita fuit tempore Philippi II. conſultatio à Doctoribus Theologis, & canoniſtis ſuper obligando Eccleſiaſticos per Epiſcopum ad contribuendum pro ingenti pecuniæ ſumma, quam Regna, & ſenatus promiſerant pro adiuuandis Catholicis aduerſus hæreticos Gallos, ibidem,numero 14

Rex loco pecuniæ menſarum ſubrogans pro propaganda Catholica religione, & defendenda Eccleſia Romana aliam pecuniam de ſuo Patrimonio licitè videtur ſibi aggratiatam de menſibus poſſe applicare ad alios pios vſus,pagina 557.numero 16.& 20 & ſic reſolutum, pagina 558.numero 28

Regis dicto, & aſſertioni credendum eſt, ſi dicat ſe eſſe in neceſſitate ad defendendam Religionem Chriſtianam, ſuper quo non eſt facienda inquiſitio ſcrupuloſa, vt faciunt aliqui Decuriones ciuitatis timoratæ conſcientiæ,p.329.numero 61. & 62

Ludouicus Rex Franciæ etiam onera grauiſſima impoſi-

ta ſuper ſuo Regno per Curiam Romanam, ſiue etiam imponenda noluit auferre, niſi ea vrgentiſſima neceſſitatis cauſa, eiuſque ſpontaneo conſenſu, & Eccleſiarum, p. 340. n.23

Cæſar Maximilianus in bello contra Turcas ſuccurritus ab Alex. VI. cum prouentibus annatarum, p. 392. n.20

Venetis bellum gerentibus contra Baiazetem Regem Turcarum Alex. VI. omnium prouentuum tertiam partem donauit, quibus ſacerdotes in imperio Reipublicæ fouerentur, exceptis Cardinalium ſacerd . . a, ibidem numero 21

Galhci belli vſui Alex. VI. omnem pecuniam ſedis Apoſtolicæ authoritate conceſſit de illo, quod vocant cruciatum Neapolitano Regi, & Franciſco Regi Franciæ permiſit, vt in Gallia citeriori, & vlteriori redditus ſacerdotum bonis decimationibus decimaret, ibidem numero 22. & 23

Carolu V. Paul. III. in bello Germico contra proteſtantes anno 1546. permiſit dimidiam bonorum partem Eccleſiæ ſumere per Hiſpaniam, & ex annuis prouentibus Monaſteriorum Hiſpaniæ diuidere, vſque ad quingentos mille aureos. Et qua conditione, ibidem, numero 24. & 27

Ludouicus Galliæ Rex increpatus fuit à Philippo de Commines; eo quod exceſſit in largitionibus factis Eccleſiæ, p.288. n 69

Reges egentes debent excuſare operas, ac fabricas ſumptuoſas, nec neceſſarias, vt euitent egentes, ibid. n.70

Netonis Domus, quæ erat, vt deaureata Ciuitas momento collapſa eſt, quod Ciuium innocentium ſanguine extincta, ibidem n.70

Reges & ſi non debeant in recluſionibus detineri; ſed non male debent diuturnis itineribus eſſe debiti, quibus ingentes ſumptus faciunt à ſubditis tantùm luendos; licent tamen eis itinerationes modeſtæ & delicioſæ, vt libentius in Republica Curent, ibidem n.71

Reges tenentur etiam vitare ſupellectilia aurea, & argentea non neceſſaria, quæ tantùm deſeruiunt vanitati, ibidem numero 72

Reges tenentur ad reformandos ſumptus voluntarios, item Venationes, ac ludos ſumptuoſos; & quod nec liberales exiſtant cum præiudicio pauperum vaſallorum etiam in fauorem Eccleſiarum, p.288. n.69

Rex Philippus IV. non eſt Magiſter ordinum militarium, ſed adminiſtrator, p.427. n.27

Statutum Regis obligans, vt equites D. Iacobi, Alcantaræ &c. dent ſubſtitutum, videtur contra Eccleſiæ libertatem, verius quod non ſit, p.427. n.28 29 & 30

Ioas Rex Iſrael cepit omne aurum, & argentum, & vniuerſa vaſa, quæ inuenta ſunt in Domo Domini. p. 391. numero 10

Reges nequeunt procedere ad puniendos Eccleſiaſticos, etiam in delicto Læſæ Maieſtatis humanæ, p.417. n.14

Mariana in ſua hiſtoria refertur alloquutus ſuper ſumendo ab Eccleſijs aurea, & argentea in oppreſſione belli à Principibus, & ibi idem aliter ſuadens, p.335. n 74

Plurimi pauperes aluntur bonis Eccleſiaſticis, ibidem numero 74

Cleutbardus Rex ad inferos raptus fuit propter aſſumptionem rerum Eccleſiaſticarum; quod idem accidit Guilhelmo Anglorum Regi eaſdem pœnas luit Rodulphus Princeps Capuanus; item & alius Guilhelmus comes Cabilon, ob ſimilia ſcelera, horribilites paſſus eſt. Vbi de pluribus alijs exemplis, ibidem numero 75

Conſiliarij duo Regij Portugaliæ miſerè deperditi fuerunt, dantes conſilium, vt bona Eccleſia ſumerentur, ibidem numero 75

Reges Chriſtiani ſumentes ſine licentia Papæ bona Eccleſiaſtica, exiſtimare debent poſſe de facili à Deo puniri inedijs, calamitatibus, plagis, & æterno ſupplicio pag. 332. n.76

Lotharius Rex Franc. & ſi habito conſenſu omnium Epiſcoporum, vt oppreſſus bello ſumeret dimidiam partem fructuum ſuorum, non fuit auſus ſumere; eo quod Archiepiſcopus Turonens. contradixerit ei, dicens quod ſi ab illo decreto non deſiſteret, eum Deus à Regno priuaret. ibidem

Carolus Pepini Franciæ Rex viſus fuit in quadam nocte à Diuo Eleutherio Epiſcopo Aurelianenſi in inferno; eo quod voluit ſumere res Eccleſiæ pro bello, etiam cum promiſſione reddendi, habito quoque Epiſcoporum conſenſu, ibid. n.77

Ludouicus Rex Franciæ vocatus *el Gordo* à D. Bernardo fuit monitus, quod ex perſiſtentia eius in aſſumendo res Eccleſiæ pro bello cauſaretur filio eius mors, ſicque acciderit, quod cadens ab equo in campo mortuus fuit. Principes Chriſtiani referuntur obtinentes proſpera in bello donantes plura Eccleſijs, & pijs locis, ibid. n.78. & 81

Pompeius poſtquam cœpit parum venerari templa, nihil fortunæ obtinuit. Hiſtoriæ ſcriptores amiſſiones, & interitus noſtrorum ob ſubſidia exagitata ab Eccleſijs. ibidem num.79

Nicephorus Focas Imperator credens melius deſeruire pro militibus res Eccleſiaſticas ipſis applicauit lege lata, quam reuocauit Baſilius Imperator eius ſucceſſor; eo quod videret nihil opportune ſibi accidere, ibid. n.80

Ferdinandus *el Santo* reſtitit in obſidione Hiſpali ſumere antea Eccleſiæ; & ſi aliter exhortaretur reſpondens verba ſequentia: *mas me prometo y o de las oraciones, y ſacrificios de los Sacerdotes, que de ſus riqueças*, ibid. n.81

Reges plures, multa præter relatos, ibid. n.71 & 73. mala perpeſſi ſunt, quia aſſumpſerunt bona Eccleſiæ cauſa belli.

L. Regia 6 tit.5. lib.1. recop. exhortat ſeruandas eſſe Eccleſias in ſuis prærogatiuis, ibid n.81

D. Iayme, Aragoniæ Rex, ædificauit templa mille immaculatæ virgini Mariæ, qui remuneratus fuit à Deo 33. Victoriis, ibid. n 81

Hiſpaniæ perditio anni 714. narratur, cauſata communiter à caſu de la caua cum Rege Roderico; ſed verius, quia deficiebat veneratio circa immunitatem Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum, non à defectu fidei, & ex Sancta Brigita, ex quibus nunc Hiſpania periclitatur, p.333. num 83

Regi iure ipſo naturæ debetur à ſubditis ſuſtentatio, quæ ſufficiat ad Dignitatem Regiam decenter ſuſtentandam, & Regnum, vel Prouinciam ab hoſtibus tuendam, ex pacto tacito, cuius aſſignatio eſt in arbitrio, Regis, p.194. num 67

Rex, vel Princeps ſupremus vltra poſſeſſiones, & redditus ſibi aſſignatos, poteſt exigere noua tributa, vel antiqua augere, quando Patrimonium ſibi aſſignatum non ſufficeret ſuæ congruæ, & ſubditi prouidere tenentur, ibid. n.68

Expellere nequit Rex Epiſcopum eo quod Simoniacè ſit electus, p.428. n.37

Ioſeph Pro-Rex Pharaonis Sacerdotes, & eorum agros, etiam à Rege eis traditos in primæua libertate dimiſit, quamuis reliquos totius populi ſeruituti Regis ſubegerit, p.326. n.36

Reges, & adminiſtratores ſub ſpe prorogationis breuis Pontificij, nequeunt interim collectas exigere, p.435. n.18 & 19. quid de facto Epiſcopo, & Clero conſentientibus.

Alia noua conceſſio trium millionum refertur, ibid. n.20

Reges, & Principes tenentur omnes ſumptus parum neceſſarios excidere, & in poſterum ſe continere à prodigalitatibus, p.595. n.76

Regi aſſerenti ſe eſſe in neceſſitate, poſſunt Credere Conſiliarij, & Decuriones intrantes in Parlamento, & capitulo Comitiorum, niſi aliud de veritate in contrarium conſtaret, ibid. n.77. & 78

Philippus IV. Rex noſter Pius alia ſua ſchedula aliter illico decreuit, p.190. n.2

Reges, Principes, Duces, Comites Barones Reipublicæ, & alij Potentatus imponentes decimas, collectas, & alia huiuſmodi onera Clericis, item eas exigentes, etiam ſponte ſoluentibus, incurrunt in cenſuras, & pœnas Iuris, p.324. n.26. & 27

Rex nequit ſtatuere, ſeu compellere Epiſcopum ſcandaloſum ad reſignandum ſuum Epiſcopatum ſine Papa, p.428. n.35

Rex poteſt procedere contra hæreticos, vt eijciat à Regno illud turbantes, p.457. n.32

Reges non valent immutare ſtylum Tribunalis Eccleſiaſtici, nec S. Inquiſitionis. p.558. n.30

Ritus.

Ritus duplex eſt: vnus de iure de facto, vt de ſtylo dicitur, t.2. p.156 n.40

Ritus magnæ vicariæ Hoſpitalis, non habent locum in curia Epiſcopali. Et quare, p.420. n.1. & 2

Roma.

Romæ quare familiares Epiſcoporum, & Cardinalium foro non gaudeant, p.452. n.40

Romæ in ſuis ædibus nequeunt Epiſcopi celebrare, p.453. numero 41

Rubrica.

Rubrica *quod quiſque iuris in alterutrum ſtatuit ipſo debeat vti* excitat quæſtionem num legiſlatores ſua lege obligentur, de qua *remiſſiuè*, qualiter accipiatur in textu noſtro, p.199 n.16. & 24

Rubrica, & titulus *in ff aut C. aut iuris canonici*, quæ habet orationem perfectam allegari poteſt ad deciſionem cauſarum

cauſarum, vt lex: ſic ſunt intelligendi diuerſi modi dicendi Doctorum, ibid. n.17. & p.200. n.18.19.20. 21.21.& 33. à n.34

Rubrica ſi ſub nigro non continetur, ſed habet orationem perfectam, ampliat nigrum, vbi exemplificatur; etſi contra, p 200 n.31.& 34 ſed explicatur.n.35

Rubricæ de conſtitutionibus poſſent agregari ſignata hîc, p 124. n 27.28.& 29

Rubrica ponitur ad deſignandum quod in nigro continetur, habet querelationem ad nigrum, p.200. n.19.& 20

Rubrica reperta in libro inſtrumentorum notarij defuncti in partes diuerſas, nihil probat, quia, res eſt imperfecta, ibidem n 21

Rubrica ſi generalis ſit, & nigrum ſpeciale, attenditur nigrum, quia tota vis in eo conſiſtit aliter videtur, ibid. numero 22. & 26

Rubricæ,& tituli aliqui generales ſunt, qui reſtringuntur per nigrum, vbi exemplificatur, ibid. n.23

Oratione perfecta,percipitur ſenſus ad deciſionẽ,ibid.n.25

Rubrica cum decidit plures caſus, ſed nigrum vnum gratia exemplificatum videtur, ibidem n 26

Exempla ſi non reſtringunt regulam, alij caſus non excluduntur expreſſi in Rubrica, ibid. n.26

Rubrica ponens plures caſus, quàm nigrum, tunc nigrum declarari dicitur per Rubricam, ibid. n.27

Lex cum habet plures intellectus, debet declarati per Rubricam, id eſt reſtringi ad illum, qui magis Rubricæ conuenit, ibidem numero 28

Rubrica, quæ plus ſe extendit, quàm nigrum, debet præualere, vt pinguior diſpoſitio Referentis abſque relato ſtatur, quando referens habet certam determinationem, ibidem. numero 29

S

Sabbatum.

SAbbatum non violatur per operationem ſaluti humanæ neceſſariam, quia ex parte, qua eſt præceptum eſt cæremoniale diſpenſatur, non ex qua eſt mortale, p.33. numero 21

Sabbati dies olim ex veteri teſtamento colebatur, ſicut hodie dies Dominicus. ſed Sabbatum hodie colitur in Eccleſia Græca, & quare *remiſſiuè*, p.157. numero 1

Sacerdos.

Sacerdotes iterum in veteri teſtamento accipiebant decimas decimarum à Leuitis, & accedebant primitiæ, & oblationes, p.257. numero 54

Sacerdotes noſtri Euangelici non æque ditiores erant, ſicut Sacerdotes veteris teſtamenti,& Leuitæ, ibidem n.55

Sacerdotes habuit Dominus in omni ſtatu tempore naturæ, legis, & gratiæ, & iſti perfectiores multò aliis. Ethnici enim numerant proprie Sacerdotes, & Iudæi nulli nullum accipiebant ſpiritualem caracterem, p 163.n.6

Sacerdotes in lege naturæ, & legis non recipiebant gratiam ex vi ipſius inſtitutionis, vt ſic recipit Sacerdos Euangelicus, qui & recipit etiam ſignum quoddam ſpirituale, caracterem ſcilicet, ibidem n.7. & 8

Sacerdotes in lege naturæ creabantur poteſtate humana, quorum Numa inſtituit genera quindecim, præter illos antiquiſſimos Pinarios, & Potieos Herculis Sacerdotis, & Aruales fratres, item & Augures, Saleos, Faciales, Patres patratos, p.164. numero 9

Reſpublica poteſtatem creandi Sacerdotes, quam abſtulit Dominus adueniente lege, dando eam cuidam populo, quam recipit in ſuum peculiarem, *Iudæorum* ſcilicet, ibid. n.10. & 11

Sacerdotes in lege veteri, & Dei præcepto, aſſumebantur tantum ex vna tribu de duodecim populi Iudaici, & ex familia Aaron, ex reliquis verò familiis Leuiticis aſſumebantur reliqui templi Miniſtri, ibid. n.11 & 12

Filij Sacerdotum, eo ipſo, quod erant filij eorum habebant ius ad Sacerdotium, non tamen vſum, niſi poſt conſecrationem, quæ fiebat per olei aſperſionem, non vnctionem; hæc enim erat ſummi Sacerdotis, ibid. n.12

Sacerdotes Euangelicos creandi authoritas, Diuina eſt deriuata à Chriſto Domino in Apoſtolos, & præter hos in Epiſcopos, qui non per generationem, ſed per conſecrationem ex qualibet Chriſtiana familia, poſſunt hominem in Sacerdotem eligere, ibidem numero 13

Chriſtus fuit verè, & propriè Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech, explica, n. ibid. a 9 Deus enim vt Deus non poteſt eſſe Sacerdos, ibid. numero 14

Sacerdotes Euangelici differunt ab aliis antiquis in poteſtate conficiendi corpus, & ſanguinem Chriſti, & in ſacrificio, quod offerunt; quia illi, panem, & vinum, aut animalia Deo offerebant; noſtri autem Chriſtum Dominum Dei

Filium ſub ſpeciebus panis, & vini æterno Patri offerunt, ibidem numero 15. & 16

Sacerdotes Euangelici differunt ab aliis in poteſtate abſoluendi à peccatis, quam cæteri non habebant, ibid. n 17

Iudæi opponebant Chriſto, dicentes ſoli Deo competere poteſtatem abſoluendi à peccatis, ibid. numero 18

Sacerdotes antiqui coniugati erant, & ducebant vxores, Euangelici autem ſunt in ſtatu continentiæ, qui eſt perfectior, vbi qua ratione ſic factum, ibidem n.19.& 20

Chriſtus primus Sacerdos fuit continens, quem debuerunt imitari cæteri Sacerdotes Euangelici, ibidem n.20

Sacerdotes ex facto Neemias *Eſdra lib.2 c.4.* non compulſi, ſed ex voluntate donarunt pro murorum reparatione, & & portarum Hieruſalem, p.304. numero 25

Lex euangelica differt à lege veteris teſtameno in Sacerdotio, & in Sacerdotibus, p.175. numero 1

Sacerdos eſt ille, qui eſt dedicatus Deo,& conſecratus, vt peragat,& celebret ſacrificia, fuitque inter Romanos, & varias nationes Sacerdotij nomen magni honoris, plus inter Chriſtianos, ibidem n.2 3. & 4

Sacerdotes vocantur Angeli,& Dij, qui in antiquitatis obſeruatione non eligebantur, niſi nobilitate, probitate, & prudentia prædicti; ſicque extiterunt apud Romanos, Græcos, Ægyptios, aliaſque nationes in dignitate, ibidem numero 3. & 4

Sacerdos, & non alius preces pro populo, & ſacra offerebat, & talis qui intelligeret, doceretque quo pacto donaria diis,& ſacrificia eſſent offerenda; erantque Sacerdotes diuerſi generis, vt Cicero ait ibidem n.5

Sacerdotis appellatione continetur omne Sacramentum quo gratia confertur, p.155. numero 7

Sacerdotium tranſlatum fuit per quod legis tranſlatio facta eſt, ibidem numero 8

Sacerdotes aurei non vtebantur Calicibus ligneis, nunc lignei Sacerdotes vtuntur Calicibus aureis, vt Bonifacius Epiſcopus, & Martyr dicebat. *Chriſtianorum templa olim erant obſcura, & corda lucida, nunc templa ſunt lucida, corda verò obſcura*, p.393.n.29

Sacerdotio veteris legis tranſlato, neceſſum fuit, vt legis tranſlatio fieret in Euangelicam, p.135.n.1.7.& 8

Sacerdotes ſimplices ſunt incapaces miniſtrandi Sacramentum confirmationis, t.2. p.146. n.57

Saluus conductus.

Saluus conductus conceſſus per Principem, non extenditur ad contractus iuratos, p 345.numero 12

Sacramentum.

Sacramenta veteris legis, quæ dicebantur legalia, in quo differant à Sacramentis nouæ legis Euangelicæ p.161.n.46 & 47. Sacramentorum notitia reducitur ad ſextum articulum, nempe ad ſaluatorem, p.39.n.44

Sacramentorum ſingulorum materia, quibus in titulis, & locis decretalium tractetur ex propoſito p.40.numero 1 *remiſſiue*, ibidem n.2. & 3

Sacramentum non poteſt ab alio, quam à Chriſto inſtitui, ibidem numero 4

Schedula.

Schedula Regia conceſſionis Regni de vno eſſe ſuper qualibet libra carnis vendita in Macello publico ab anno 1656. refertur, qua audimus etiam Clericos compellendos ex voto duorum interpretum, p.590. numero 1

Schedula Regum D.Ferdinandi, & D.Eliſabeth, p.446. numero 1

Schedulæ Regiæ pro vna prouincia extenduntur ad alias, & ad alios iudices, p.416. numero 9.& 10

Secretum.

Secretum naturale reuelari poteſt, ſi neceſſum eſt defenſioni Innocentis, t.2. p.145.n.35

Secta.

Sectam falſam nequit quis ſimulare verbo vel facto, etiam ſi non inſtet præceptum confeſſionis fidei, ſi ſerio fiat non ſi ioco, p.52. n 21.& 22

Scriptura.

Scriptura non requiritur ad valorem, & eſſentiam conſuetudinis, p.59. numero 16

Scriptura eſt neceſſaria in priuilegiis ſecundùm aliquos, alij contra, p.58.n.8.12.& melius p.59. numero 14

Scripturæ Canonicæ dicuntur quæ fuerunt ab Eccleſia approbatæ, & receptæ in Canonem diuinarum Scripturarum, p.35. numero 39

Sedes.

Sede vacante, iuriſdictio Epiſcopi deuoluitur ad capitulum exercenda per vicarium ab eo aſſignatum, p.98. numero 21

Seminatio.

Seminatio, ſeu plantatio non facit in præiudicium iuris iam quæſiti, p.417. n 54

Index Rerum,

Senator.

Senator qui reſiſtit, vt non fiat ſtatutum contra libertatem Eccleſiæ, non incurrit cenſuram, p.467.n.14 & 16

Senatores debent adeſſe, & iniuſta indpedire, alias peccant mortaliter, ibidem numero 15

Senator de ſcribendo nomen Clerici, & faciendo proceſſum, incurrit Bullæ cenſuram, ibidem numero 16

Senes.

Senes poſſunt ea Concilio Toletano veſci carnibus in Quadrageſima, & liberantur ab obligatione legis, ſi ſint decrepiti, & ratione carentes, non alias, p.121.n.23.& 26

Sententia.

Sententia lata virtute accepti impetrati ab excommunicato, nulla eſt, p.90.n.11

Sententia contra deciſionea iuridicas, non eſt eur trahatur ad conſequentiam, p.419.numero 38

Sententia exequenda eſt quoties adeſt periculum in mora, vel ſi eſt arbitrorum, aut ſupplicationis, p 559.n.33.34 & 35

Sententia à non ſuo Iudice non tenet, t.2. p.124. n.2

Sententiæ in cauſis ordinarijs, & ciuilibus appellatione interpoſita, de Iure non mandantur executioni, p.558 n.29.30.& 31

Sermo.

Sermo generalis non comprehendit perſonam loquentis, p.95. n 26

Seruus.

Seruus Chriſtianus tenetur obſequium Domino præſtare in templis infidelium, dum non colat ibi idolum, &c.p.22 numero 20

Seueritas.

Seueritas fit Seua crudelitas, niſi ſe cohæreat intra congruentes nocentius pœnas, t.2. p.137. numero 22

Sexagenary.

Sexagenarij compellebantur dare ſubſtitutum pro pugna, non ſeptuagenarij, p.425. n.8

Signum.

Signum publica lege inſtitutum ad dignoſcendam fidem ſecundario, veluti coloris in veſtibus licet ommittere, non ſic quando primario ob fidei religionem poſitum eſt à lege, ſi pereclitatur Dei honor, & proximi vtilitas, p.22. numero 18

Simoniacus.

Simoniacus, quem alias vita commendat, mitius punitur, t.2. p.137.numero 14

Simoniacus non eſt ſeruiens Epiſcopo minus principaliter propter beneficium, t.2. p 38. numero 39

Siſſa.

Siſſarum, & millionum tributa tollerabiliora ſunt, quam ſuper farina, & granis, p.551. numero 43

Siſſarum, & millionum impoſitio ab anno 1592. inhis Regnis iuſtificata refertur, p.548. numero 23

Sigillatio.

Sigillatio candentis ferri in facie plus eſt, quam delinquentem ad triremes damnare, p 423 numero 29.& 30

Principes laici ſtatuere nequeunt, vt candenti ferro in facie delinquentes Sigillentur, ibidem n.31

Cicero de eius matre dixit vt ſoleret Sigillare amphoras, quæ iam antea cum melle, extiterant, ne famulæ, ſeu ancillæ prætextu vacuarent deguſtarent plenis, ac illas commiaturarent, p.421. numero 4

Villiſſima Vienſilium annulo clauſa, p 421.numero 6

Annulus Signatorius, ex quo intelligatur celebratiſſimus, tam ſacris, quam prophanis authoribus, ibidem n.7

Sigillo vxoratæ ſignabantur, vt ſic Domui præeſſent curam de rebus introcluſis adhibendo, ibidem n.8

Domus ſeruandæ cura vxoribus pertinet, ibidem n.9

Serui ſignabantur cum Sigillo Dominorum ſuorum, vt agnoſcerentur, & in facie, ſi eſſent delinquentes, p.421 numero 11.& 13

Sigillum in qua parte corporis impingebantur, ibidem numero 12

Stygmata ſunt ſigna ferro candenti facta in facie, ibidem numero 15

Facies Iure Diuino poterant eruendo oculum deformari: Vide, ibidem n.16. & 23

Fures Longobardorum poterant in facie ſigillari, & milites furatores de Iure Caſtellæ, & condemnatum in metallum, ibidem n.17.& 19

Vxoratus bis ſigillabatur in fronte, ibidem numero 18

Sigillatio in facie eſt indicium ad torturam, ibidem numero 13.& 20

Sigillare in facie Egyptianos pendente reſtitutione ab Eccleſia ex cauſa immunitaria competentia, & prætenſæ eſt actum contra libertatem Eccleſiæ, ibidem n 21. 22. & n.28. & turpe ibidem n.31

Facies Latronum prohibitum eſt candenti ferro ſignare, ibidem numero 15. & 23

Statutum determinans, vt damnati Sigillentur ſtygmate ferri candentia non valet, ibidem numero 24

Symbolum.

Symbolum Apoſtolorum, conſentientibus Græcis, cum additione *filioque* ter Latinè, & Græcè cantatum eſt, pag. 30. numero 20

Synagoga.

Synagogæ iudæorum nequnt permitti à Principibus Chriſtianis in ſuis Regnis, niſi facultate Pontificia, p.462.n.13

Societas.

Societas inter virum, & vxorem quoad bona *remiſſiuè*, pag.130. numero 7

Solutio.

Solutio ſpontanea gabellarum, non excuſat Clericus à cenſuris, ſi fiat ex vſurpata iuriſdictione; ſecus ſi iuris conſeruandi, & pie inducta. pag.480.numero 35.& 36

Solutio ſpontanea gabellæ, habet vim tacitæ conceſſionis, & inducit diſpenſationem, p.479. n.30

Spes.

Spes non reperitur in beatis, cum iam non Spectent gloriam, nec beatitudinem, p.9.num.21

Spei eſt præceptum, cum ſit neceſſaria ad conſequendam vitam æternam, & veniam peccatorum, p.10.n.16 & 17

Spirituales cauſa.

Spirituales cauſæ, vt vſurarum iuramenti, & ſimiles concernentes peccatum, ſi tractarentur in foro ſæculari, debent decidi iuxta ius canonicum niſi in ordinatorijs iudiciorum, p.410. numero 7.8.& 9

Spiritus.

Spiritus ſancti aduentus dicitur plenitudo temporis, p.168. numero 31

Spiritus ſanctus à Patre, & Filio procedit, tanquam ab vno principio, & vnica inſpiratione, p.29. n.11

Græci plures ſenſerunt Spiritum ſanctum à ſolo Patre procedere, qui improbantur, ibid.n.12. *& num ſequentib.*

Spiritus ſanctus à Patre, Filioque procedit æternaliter ſecundùm eſſentiam, vt pluribus concilijs definitum eſt, & probatur ex ſacræ ſcripturæ locis, ibid.n.13. 14. 15.& 16

Chriſtus dixit de Spiritu ſancto *de meo accipiet, & annunciabit vobis*, pag 30. numero 17

Spoliatus.

Spoliatus Iudicis authoritate agens ad reſtitutionem, tenetur probare iniuſtitiam ſpoliantis: vbi de aliquibus dubiis *remiſſiuè*, p.79.numero 6

Status.

Status Eccleſiaſticus plorat depauperatus à proprijs decimationibus, & redditibus ob plures cauſas, pag.509. numero 39. & 40

Status Eccleſiaſticus contribuit cum laicis in tributo antiquo, & nouo *de Alcauala*, qualiter in Papyro ſigillata, p.510.numero 45. & 46

Status Eccleſiaſticus plures habet redditus vulgò *en iuros* ſuper Patrimonio Regio qui iam non integre ſoluuntur ibidem numero 47

Status Eccleſiaſticus contribuit, non ſponte ſine Papæ immemoratis impoſitionibus, p.509 n 34

Status rei mutatur, perſona mutata; ſic vt dum extat perſona immunis, tunc ceſſet ratio ſubiectionis, p.124.n 21

Status Eccleſiaſticus videtur iuſte poſtulare, in ſimul cum laico eunijs interuenire, p.506. n.2

Status Eccleſiaſticus agnoſcit Regia neceſſitatem, expoſcit tamen, ne ad contributiones cum laicis oneretur ſine Pontificio aſſenſu, p.510. n.50

Statutum.

Statutum de continuando poſſeſſione in hærede, intelligitur primo, vt poſſeſſio defuncti duret poſt mortem, & tranſeat in hæreditatem, in qua poteſt conſeruari; & de poſſeſſione, quæ erat penes defunctum ex cauſa ſui natura tranſitoria ad hæredes, p.175. n.21. & 22

Statutum de continuanda poſſeſſione feudalium in hæredem, comprehendit etiam feudalia, & emphitheuſes Eccleſiæ; quod intelligitur de vero, & iuſto hærede, ibid.n 23.Vide ibid.n.24.25.& 26

Statutum de exceptione inſtrumenti, etiam ſecundùm formam quarentigiæ non habet locum contra Clericos, etiam in foro Eccleſiaſticos: Et ſic non ſeruandum in curia Epiſcopi p.399 n.32 & p.400. num.36. quid de praxi, ibidem num.37

Statutum excludens Clericos, & Religioſos à ſucceſſione maioratus, & feudi, non valet, ſicut, & quod eos excludit à ſucceſſione Parentum agnatorum, & cognatorum, eſt que contra libertatem Eccleſiaſticam, cum auferat Clericis beneficium ſuccedendi, p.376. n 36.37.& 39. Retraheretur que à Clericatu.

Statuū

Digitized by Google

Statuta facere Iuriſdictiunis eſt, ob quod ſtatuens laicus, non extendit eam ad Eccleſiaſticos, ibid.n.38

Statutum iubens fratri ab inteſtato decedenti ſuccedere tãtum laïcos, non valet reſpectu fratris Clerici, ibid.n.39

Statutum, ſeu teſtator excludens ingredientem Monaſterium à ſucceſſiune, non valet, eſtque contra libertatem Eccleſiæ, ibid.n.40

Statutum nequit diſponere de ingreſſu, nec de ingrediente Monaſterium; & quud loquens de futuro confert effectum ad tempus futurum, p 377.n.41

Statuta Epiſcoporum debent potius ſeruari, quàm ius commune, ſi reuerentur authoritate Papæ, vel conſuetudine, p.95 n 32

Statuta, ſiue ordinationes facta in Diœceſi, ſunt perpetua, nec expirant morte concedentis, ibid.n.33

Statutum quod maritus poſt mortem ſuam non poſſit relinquere vxuri vltra centum aureos, non comprehendit caſum, quando relinquit vxuri multu maiorem quantitatem pro eleemoſyna diſtribuenda pauperibus per ipſam, p.408 num 20

Statutum, vt maritus non poſſit legare vxuri, niſi certam quantitatem, etiam ſi legetur tertio, qui det vxori per ſtatuentes taxatam ad occurrendum in feſtationibus mulierũ eaſũ blãditiis, & delinimẽtis valet, & quare, ibid num.21

Statutum dicitur eſſe factum odio vxoris, quæ marito infirmo non ſeruiret, niſi eidem quidquid vellet, relinqueret, ibid.n 22

Vſus loquendi cummunis non attenditur contra pruptiam verborum ſignificationem & naturam, p.408.n.23

Statutum laicum inualidans, vel relaxans iuramenta ob iuſtam cauſam, dicitur contra immunitatem, ſi fiat per modum diſpenſationis, vel abſolutionis, ſecus relaxatiune indirecta, p. 499.n.1.& 2

Statuere à laicis ſuper iure decimandi, quo pacto ſit contra Eccleſiæ immunitatem, ibid.n.3.& 4

Statutum laicum confirmatum à Papa qualiter, deſinat eſſe contra libertatem Eccleſiæ, ibid.n.5

Statutum laicum à quocumque factum fuerit, de ſe nun extenditur ad Eccleſiaſticos, nec ad bona ipſorum, pag 500.n.6.

Statutum factum à laicis, vt Clerici ſoluant gabellam, etiamſi prius agerent de obtinenda facultate à Papa, eſt contra immunitatem. Aliter dicunt alij, p.458.n 17 19.10.21.22.ſed reſolue n 23

Statuta laicorum per circuitus tendentia in Eccleſiaſticus, ſunt nulla, ibid.n.18

Statutum laicum, vt cognoſcatur num ſit contra immunitatem Eccleſiæ, attenditur finis operis, non operantis, ibid n. 19 20.& 21

Statutum de continuando poſſeſſionem defuncti in hæredẽ, etiam in feudalibus, & emphitheuticarijs, eſt contra iũ Iure communi, etſi ſint aliqua Statuta in obſeruantia, vt Mediolani, Patauiæ, Galliæ, Sciciliæ, p.375 n.17

Statuta correctoria Iuris ciuilis non habent locum in feudis, ibid.n.18

Statutum prohibens Clericis, ne forum declinent ſæculare, non expreſſè, ſed tacitè, videlicet Clerico declinante forum, eos conſanguineos teneri ſoluere pœnam, eſt contra libertatem Eccleſiæ, p.381.n.29

Statutum imponens gabellam vendentibus rem immobilẽ, non infringit libertatem Eccleſiæ, & quare, pag.473 num. 28 & 29

Statutum poteſt prohibere ne iuretur, ſed non prohibere, vt iuramentum ſemel præſtitum obſeruetur, pag. 456 num.13

Statutum reſtringens relictum ad pias cauſas, non debet valere, aut auferens priuilegium piæ cauſæ, p 344.n.9

Statuta, quæ poſſunt laici concedere per modum libertatis, & non Imperij, & Iuriſdictionis proſunt Clericis, pag 403 n 7

Statutum, vt Notarius non matriculatus in Collegio, nequeat inſtrumenta conficere, Clericos nõ comprehendit, ibid.n 10 & 14. nec Notarios Pontificia authoritate creatos, ibid n.11

Statutum laicum prohibens relicta Eccleſijs transferri adhuc, ſi Prælatus, poſſet repudiando Eccleſiæ præiudicare, non valet ex defectu poteſtatis legiſlatoris, p.163.n.35

Statutum prohibens mulieri alienationem bonorum intelligitur, de quæſitis, non de quærendis, p.162.n.26

Statuta prohibentia expreſſè, ſiue tacitè, ne de nouo quærenda transeant ad Eccleſiam non valent. Et quare, p.263 n.28.29 & 35

Statutum auferens Eccleſijs ſibi competentia de iure communi, dicitur contra libertatem, ibid.n.29

Statuta laicorũ ſi de Eccleſijs, & Eccleſiaſticis ſimpliciter faciant mentionẽ, etiã in cõcedendo beneficia per modũ legis, ſi intulerint, vel minimum præiudicij ſunt contra libertatem Eccleſiæ, ibid.n.30

Statutum laici prohibens non quæſita, Eccleſiæ acquiri, ſtando etiam in opinione, quod Prælatis poſſit nondum quæſita Eccleſiæ repudiare, eſt adhuc contra libertatem Eccleſiaſticam, ibid.n.31.& 33

Statuta facta ſuper iure non quærendo Eccleſijs ſecundum aliquos ſunt valida, quia Prælatus ſuæ Eccleſiæ præiudicare poteſt in non acquirendo de nouo, p.261.n.24.25 26.& 27. verior ſententia ibid.n.28. ſatisfit fundamentis primæ, ibid.n.31.

Statutum quod non poſſit haberi recurſus ad Papam, nullo modo prohiberi poteſt. Et quare, p.398.n.8.& 20

Statutum factum à laico vt venditores vini præſtent fideiuſſiunem ad ſoluendam pœnam, vel gabellas, non comprehendit clerici venditores. Et quare ibi, ſic cum venditores laicorum teneantur, p.244. n. 25. & 26. contrariis fundamentis poſitis, ibid. num.38 ſatisfit n.39

Statutum poteſt quoad verba non infringere libertatem Eccleſiaſticam, & nihilominus non ligare; quia quoad mentem infringit faciendo ſcilicet, fraudem de perſona ad perſonam, ibid, n 27

Statutum dicitur eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam, ſi diſponens circa laicos, ordinat grauamen ad Clericos, ibidem. n.28

Onus, quod Clericis imponi nun poteſt, nec poteſt contrahentibus cum eis, ibid.n.29

Statutum laicum laicum diſponens, vt venditores vini non poſſint illud vendere, niſi in quarta Domo ab Eccleſia diſtante, no comprehendit clericos. Et quare, p.245.num 30.& 31

Statutum quod Clerici teneantur, etiam aliquam formam, vel aliud onus ſeruare in contractu venditiunis, eſt contra libertatem Eccleſiæ, p.245 n.35

Statutum, quo prohibitum erat in ciuitatem Salerni adduci in eam vinum extra ipſius fines, & territorium collectum, per deciſionem fuit declaratum non comprehendere vina, quæ ex vineis Eccleſiarum colliguntur. Et quare, ibid.n.36 & 37

Statutum reſpiciens commune bonum ſuſtinetur, ſi nec directè, aut indirectè lædat Clericos, vel niſi ſit approbatum à Papa, p.246.n.41.& 42

Statuta ad bonum commune facta per laicos ſine expreſſione Clericorum; etſi per multa fundamenta videantur eos obligare; ſed veritas eſt, vt procedat non ex vi illorũ ſed ex ratione directiua naturali, & approbatiune Pontificia, ibid.n.45.

Statutum excludens fœminas propter maſculos, nun comprehendit Moniales. Et quare, p.245.n.16

Statutum excludens propter maſculos; etſi videatur comprehendere Clericos, ibid.n, 17.18, & 19. contra dicitur, n 20.& 21

Statuti beneficio qui vult vti, etiam contra ſe pati debet ibid.n.18

Statuta Principum, ne laici molant, aut coquant panem, ſiue ne vendant Clericis, ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam, ſaltem indirectè contra Caïetanum, & Pereiram aliud ſuadentes, p.267 n.1.2.3 & 4

Statuta de actibus puritatis, & nubilitatis, iam hodie ſunt derogata, t.2 p.24.n.6

Statuentes poſſunt renunciate & agere contra ſtatutum in eorum fauorem factum, etiam confirmatum per Papam niſi confirmatio habeat Clauſulam decreti irritantis & decernentis irritum quid in contrarium, p.203.n.5

Statutum quod homo manus mortuæ poſſit alienare hæreditarium, hominibus illius cunditionis, etiam ſi eſſet fauorabile Eccleſiis, ea nun comprehendit, p.261.n.19

Statutum Epiſcopi contra ius, & conforme conſuetudini valet. p.94.n.17

Epiſcopus poteſt tollere ſuam conſtitutiunem, & in pluribus caſibus, diſpenſare remiſſiuè ibid.n.18

Cõſtitutiones, ſeu ſtatuta circa ſolemnitates Teſtamentorũ à laicis factæ, locum non habent in teſtamentis Clericorum, p.377.num.47.49.& 50. ſed Fellnus intelligit hoc teſtamentum ad pias cauſas

Statuta laicorum quod ipſis liceat feudum Eccleſiaſticum alienare, ſine legitimo Eccleſiaſticorum conſenſu, non valent, & venditio facta, & ipſo iure nulla, p.201.n.1 & 2

Statutum, vel actio bonum publicum reſpiciens principaliter, non eſt contra Eccleſiæ libertatem, ſi non fiat animo lædendi eam; ſecus ſi iuſta cauſa non adeſt, p.472 .n.15 16.& 17

Statutum de continuando poſſeſſionem in hæredem, non habet effectum in filio hærede, & incapaci, pag. 375.num.19

Statutum de exceptione inſtrumenti,cum nullam admittat exceptionem contra inſtrumentum: ideo reſpicit meram executionem,& non præparatoria iudiciorum, pag.400 num.34.

Statutum de inſinuatione teſtamenti non comprehendit Clericorum teſtamenta hæredum inſtitutorum,ſed quid in praxi,p.377.n.48

Statuta prohibentia alienationē ſtabilium in non ſubditos, non ligant Eccleſias, ſeu Hoſpitale, p.343 n.7.Vbi de conſtitutione Dominij Mediolanenſis, p.344 n.13.& 14.cum alijs,& ſi plures Doctores contra teneant, ibid num.11

Statutum ne quis frumentum emat extra ſuum vſum, non prohibet vt qui habet licentiam pro vſu ſuo,certam frumenti quantitatem,queat deinde illud frumentum vendere & ſi eo non vtatur,p 487.n.14

Statuta ſeu ordinatio pro bono regimine facta ab Epiſcopo non requirunt conſilium Capituli, p.87.n.10

Reſeruati caſus ab Epiſcopo ceſſant per eius obitum: item & exilium alicui ab eo iniunctum,ibid n.11

Statuta laicorum approbata per Papam,generaliter non includunt Eccleſiaſticos,ſi Statuta fuerint contra libertatem Eccleſiaſticam,p 411.n.18 29 30.& 38,niſi ex certa ſcientia aliter Pontifex vellet,ibid. n.32.& 13

Statutum Parlamenti Monopolis decernens imponere gabellam quatuor obolum pro ſingulis phialis vini, damnatum eſt; quia decreuit, vt Clerici venderent vinum ſuum deputatis,vt carius venderetur; & quare, p.484.n.21.22.& 23.Vbi quid, nec ad id poſſunt cogi per Epiſcopos.

Statutū ſuper numero focularioum gabellam imponens, non comprehendit focularia Clericorum, p.411.n.16.& 18.etſi ſtatutum quod Vniuerſitates teneantur de incendiis,videatur Clericos includere,ibid.n.17.& 23

Statutum cogens Clericum ad vinum vendendum, quando dicatur eſſe contra immunitatem Eccleſiaſticam,p.483 num.17

Vendere licet cuicumque,quod proprium eſt vendentibus, ibid.n.18

Negotiator non dicitur Clericus,ſi ſuum vinum vendat ad minutum in Taberna, & alia ſua comeſtibilia, ibidem num.19.

Statuto de re,de qua diſponere poteſt Princeps, ſi eo Clericus vtitur,videtur obligari,p.307 n.8

Statutum datium diſponens executiuè,qualiter obliget Clericum eo vti volentem,ibid.n.9 & 51

Statutum circa ordinatoria litis in iudicio, nulla habita ratione iuris competentis actori, vel reo Clericos comprehendit & quare,p 379 num.1.& 2.ſecus habendo reſpectum ad ius competens,ibid n 4 &5

Statuta Legati Papæ ſunt perpetua, & durant etiam poſt eius diſceſſum,& finita legatione,p 98 n.28

Statuta, quæ tangunt Eccleſiaſticorum iura, ſi illa minuant, etiam per indirectum non valent, pag. 389 num.70

Statutum prohibens vendi Eccleſiaſticis certo caſu,vel modo valet,p.471.n.10.& 17

Valentiniani ſtatutum, ne bona tranſirent ad Eccleſiaſticos factum anno 370. fuit à Martiano reuocatum. & abrogatum à Baſilio Imperatore anno 987. tanquam Imperio,damnoſiſſimum,p 258.n.63

Legare ſua humanis legibus ſancitum fuit,vt cuique liceat Eccleſiæ, & piis locis,p.158 n.64

Statutum factum à Principe per publicam ſcripturam in caſu particulari, ne aliqui debitores, inter quos nominat Clericum quendam poſſint frui priuilegio, quod habent ciuitates quædam, vt qui ad eas confluunt habitationis cauſa,non poſſint per quinquennium ab eorum creditoribus conſtringi,eſt contra libertatem Eccleſiaſticam? & eo præcipuè,quia facit de Clerico mētionem, p.235 n.1.& 2 & ſecurius quando procedit verbis imperatiuis ibid n.3.& fundamentis contrariæ ſententiæ ſatisfit,ibid n.6 7.8 & 9.

Statutum Principis reuocans Clericis,& Eccleſiæ beneficia & priuilegia aliorum ſtatutorum, qualiter valet,ibid. n. 4 & 5.de ſtatuto reuocante eleemoſynam ſingulis annis faciendam Eccleſiæ,vel Clerici alio ſtatuto,ibid.

Clericus fit deterioris conditionis,quoties Principis ſtatuto aufertur ei poteſtas fruendi priuilegio, quod à cæteris ciuibus non aufertur,ſecus ſi ab omnibus auferatur, p.236.n.6.& 8

Statutum contra libertatem politicā conuentus, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, ibidem num.7. & 9.exemplificatur

Statuentes ſolent prouidere,vt ſtantibus hæredibus defuncti non fiant inueſtituræ,p.374.n.1. Vbi ſignantur nonnullæ quæſtiones feudales

Statutum,quod finitâ lineâ,non fiant inueſtituræ,ſtantibus hæredibus defuncti non comprehendit feuda, & emphiteuſes Eccleſiæ,ibid.n.2.& quare,ibid.n.4.& 5

Statutum prohibens ne filius matrimonium contrahat ſine patris conſenſu ſub pœna,cadendi ab hæriditate,non valet, & eſſe correctas leges Hiſpaniæ & Galliæ ſuper hoc, nec obſtat Rebardeus cum alijs, pagin.455. numero 62.& 63

Pœnæ poſitæ contra filios contrahentes matrimonia ſine Patris conſenſu nullæ ſunt ibid n.63

Statutum puniens contrahentes matrimonium cum hominibus alterius ciuitatis,eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, nec validum,ibid.64

Statuta laica ſuper modo procedendi in re Eccleſiaſtica, ſolùm tollerantur,quando augent, & promouent puniendi modum,quem Eccleſiæ obſeruat.p.503.n.8

Statutum laicorum diſponens, ne familiares,ſanctæ inquiſitionis non gaudeant priuilegio,qualiter dici eſſe contra Eccleſiæ immunitatem,ibid.n 9

Statutum etiam à Clericis factum offendens Parochiale ius, eſt nullius roboris,p.502.n.3

Statutum laicorum diſponens de crimine hæreſis infligendo pœnas,eſt contra immunitatem Eccleſiaſticam fallit, ibid.n.4

Statutorum laicorum ad iuriſdictionem eorum ſit argumentum p.414.n.24

Statuta laicorum impedientia exceptionem declinatoriam fori Eccleſiaſtici nullo modo valent,p.380.n.16 17.18.& 20.etiam reſpectu Clericorum in minoribus iuxta requiſita Trid ibid.n.20

Statuto non fit præiudicium vocatis in feudo, vel emphiteuſi ex pacto,& prouidentia ſiue antiquo,ſiue nouo, p.373.n.12

Statutum auferens ſucceſſionem occiſi ab occiſore, dicitur correctorium iuris communis,quod non corrigit reſpectu Eccleſiarum, cum ſufficiat operari reſpectu laicorum p.388.n.59.& 60.ibid.n.62.63.64.& 65

Statutum laicum priuans Clericos officiis ſæcularibus, ſi Iuriſdictionem laici declinauerint,eſt contra libertatem Eccleſiæ,Fallit in cauſis feudalibus,& in aliis,p.497.n.3.4 5 & 6

Statutum laicum, quod laici venditores vini Eccleſiaſticorum teneantur præſtare fideiuſſionem de præſtandis pœnis,eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, p.497.n.1

Statutum negans audientiam non ſubdito, niſi præſtet fideiuſſionem,non comprehendit actores Clericos coram iudice ſæculari Et quare,p.399.n.21.& 22

Statuta magis dicuntur contra libertatem Eccleſiaſticam, quæ auferunt ea, quæ competunt Iuris beneficio, quàm ex priuilegio, ibid.n.22

Statutum negans audientiam forenſi, niſi præſtita fideiuſſione,intelligitur ſi petita fuerit: Vbi de ſtatuto Lucæ.& num ſit contra libertatem Eccleſiæ,ibid.n.23.& 24

Statutum quod in foro ſæculari, non opponatur, exceptio excommunicationis,non valet ibid.

Statutum præferens agnatos cognatis ſucceſſione,verius eſt quod non habeat locum in hæreditate Clerici cum Clericus ,conſtituit hæredem ab inteſtato decedentibus, p.236.n.14

Statutum,vel conſuetudo, quod verba teſtamentorum ad litteram intelligantur, facit vt ſubſtitutus ſuccedat excluſo Monaſterio,p.409.n 37. & 38. Vbi quid quando conſuetudo ſtat,ne ſuccedat Monaſterium, ibi n. 39. 40 p.410.n.48.& 49.

Statutum ne conductor, ſiue emphitheuta fructuum, & rerum Eccleſiæ conueniatur coram laico,eſt contra libertatem Eccleſiæ, item pro ratione Præbenda locatæ pag. 455.n.6.& 7

Statutum, ſiue lex prohibens,laici contractus Iurent qualiter ſit,vel non contra libertatem Eccleſiæ,pag.456 num. 8.9.& 10

Statutum fundatum,etiam in publica vtilitate, mentionem faciens de Clericis, eſt inualidum,etiam ſi ſit fauorabile,p.228.n.24 & 25.contra quod dicit Pereira,ibid.num 26.28 & 29

Statutum laicorum,ne vocentur ad pia religioſi, niſi priua vocatæ fuerint Parochiæ eſt contra libertatem fallit, p. 502.n.1.& 3

Statuta inualida quoad contractum matrimonii, nec tenent etiam quoad pœnam,p.355.n.66

Statutum factum à Capitulo circa rem licitam,& confirmatū ab Epiſcopo.eſt validum,p 98 n.13

Statutum ponens onus in futurum ſoluendum,videtur non valere contra Eccleſiaſticos,p.264.n.43

Statutum quod mandata, ſiue ad lites, ſiue ad negotia, quando

quando non eſt adiectum tempus, durent per quinquennium, non comprehendit mandata facta per Eccleſiaſticos, p. 400. n. 41. 42. 43. & 44

Statutum præcipiens, vt ſententiæ exequantur prius cautione, eſt obſeruandum, vt contingit in Regno Maioricarū, p. 557. n. 32. 33. 34. & aliis

Statutum intendens collectare Eccleſiaſticos ſimul cum laicis, etiam ſi adderetur promiſſio de reſtituendo, Eccleſiaſticis prohibetur, p. 479. n. 34

Statutum iniicit vinculum, quando actio exerceri queat, & poteſt, p. 403. n. 38

Statuta diſponētia ſtādū eſſe Iuramēto damnū paſſi, qualiter vt priuilegium iuuet Clericos, pag. 403. num. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8 & 9

Forenſes quare non poſſunt frui beneficio Statutorum diſponentium quod ad probandum damnum, ſtatur Iuramento damnum paſſi, ibid n. 2. 8. & 9

Tolle Statutum, aut ladetach. *& ſi emptores tenentur, ad gabellam compelle, ſin minus, ne mihi ius meum auferas, intereſt enim mea habere emptores immunes*, p. 312. n. 24

Statutum corrigens ius commune, verius eſt vt debeat interpretari iuxta iuris communis metas, pag. 148 num. 3. 4. & 5

Statuta ſpecialia ſunt inſtar reſcriptorum, & priuilegiorum, ibid. n. 5

Statuta non extenduntur vltra ſubditos ſtatuentes, ibidem n. 6. & 7

Statutum diſponens contra perſonas non comprehendit forenſes, ibid. n. 8

Statutum non comprehendit forenſes extrahentes fructus bonorum propriorum prohibita extractione ab aliquo loco; vt conſeruetur vbertas, ibid. n. 9

Statutum loquens de cumplemento legitimæ, non obligat forenſes, ibid n. 10

Statutum excluſiuum fœminarum non comprehendit forenſes, ibid. n. 11

Statuta quando & qualiter egeant confirmatione Regia *remiſſiuè*, ibid. n. 12

Statutum latum ſecundùm ius commune ceſſat ſublato eodem iure communi: limitat Felinus duodecim modis, ibid. n. 13. & 14

Statuta pœnalia, quæ, & qualiter obligent *remiſſiuè*, ibid num. 13

Statutum laicorum præcipiens, vt falſis menſuris, vel corrupta ſubſtantia, vel ſupra taxam vendentes, fœnco vtentes, victualia vel pecuniam extrahentes, pecunia puniantur, vel amiſſione, Clericos comprehendens, eſt contra libertatem Eccleſiæ, non obſtante aliqua conſuetudine. Fallit in Clericis negotiatoribus, p. 492. n. 10. & 11. contra alii tenent, ibid. n. 12. non bene

Statutum inualidans donationem omnium bonorum factam Clerico eſt contra Eccleſiæ immunitatem, p. 493. n. 20. & 21

Statutum laicorum diſponens ſuper directo Dominio Eccleſiæ, eſt contra libertatem Eccleſiæ, pag. 493. n. 23. & 24 & idem de vtili, ibid. n. 25 & 26

Venetorum ſtatuta de non ædificandis Eccleſiis ſine eorum licentia, eſt contra libertatem Eccleſiarum, ſicut & prohibitio Imperatorum Theodoſii, & Arcadii, p. 343

Statutum, ſiue edictum, ne Monaſteria de nouo ædificentur aut cætus Religioſorum habeantur, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, ibid. n. 4. & 5

Statutum Regium, ne laici prorogent iuriſdictionem Eccleſiaſtici Iudicis, & abſolute dicantur contra libertatem Eccleſiæ, pagina 453. & 456. numero 1. & 2. tamen diſtingues, ibid. n. 3 & 4

Statutum, quod vicini teneantur ire ad molendinum vnius vicini, relicto alio, ſeu publico, non valet; idem de coquendo pane in furno vnius vicini, quàm in alio, p. 186. n. 2. 3. 4. 8. & 9

Statutum nullomodo poteſt derogare piæ cauſæ, pag. 408 n. 16. & 18

Statutum quod maritus poſt mortem ſuam non poſſit relinquere vxori vltra centum aureos ſi maritus ſit diues, & vxor inops, nihilominus non prohibet, vt vxor habitura ſit partem quartam bonorum mariti, ne laboret inopia, maximè, qua eſt ſucceſſio legalis, ibid. n. 17. & 18. & de dubio præſenti, ibid. n. 20

Statutum, ſiue lex, quod aliquis addens hæreditatem, non facto inuentario, teneatur vltra vires hæreditarias, Clericos non comprehendit de æquitate, aliter de iure, nec Eccleſiam, Monaſterium, aut fiſcum, p. 353. n. 38. 42. 43. 44. 45. & 46. & ſi contrarium videatur, ibid. n. 38. 39. 40. & 41. Sed nec laicus in foro conſcientiæ tenetur, ibid num. 46

Statuta laicorum dicuntur contra Eccleſiæ libertatem, vt quando Eccleſia, vel perſonæ Eccleſiaſticæ prohibentur, aut impediuntur vti rebus, aut facultatibus à iure communi ſibi conceſſis, quando tolluntur, vel minuuntur priuilegia Eccleſiis, & Clericis conceſſa à Deo, ſummis Pontificibus, aut ab aliis, p. 233. n. 23. & 26. ſeu quando Clerici aut Eccleſiæ efficiuntur timidiores, ibid. n. 27 vel deterioris conditionis, ibid n. 28

Statuta erunt contra libertatem Eccleſiaſticam, quando ſunt apta afferre Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis ſemper in commodum etiam ſi indirectè noceat etiam, nec directè diſponant ſuper illis, in quibus Eccleſia haberet ſpecialia priuilegia: & ſunt alia ſimilia, ibidem num. 29. & 30

Confeſſarij debent deterrere pœnitentes, à ferendis Statutis lædentibus immunitate, ibid. n. 31

Statutum, vt intra annum teneatur Eccleſia vendere poſſeſſiones ſibi relictas non valet; vbi quod Alexand. IV. ſimile Statutum condemnauit, p. 256. n. 47

Statutum, ſiue conſuetudo cauens, ne certa bona immobilia à laicis poſſeſſa in Eccleſias alienentur, aut ab eiſdem teneri poſſint, non valet: & quare, ibidem num. 48 & 49

Statutum coæquans Clericos, & laicos, quoad ordinatoria iudicii, non debet valere, p. 398. n. 1. & 2. Quod ſi intenderet laica coæquare in aliis ſubſtantialibus iudicii, non valebit ibid. n. 3

Statutum, vt laici ſint æquales Clericis, & econtra, intelligitur, de omni æqualitate, & priuilegiis, quæ cadere poſſunt in perſonis eorum circa iudicia, ibid. n. 4.

Statutum, quo cauetur Clericis, reddendum idem Ius in foro ſæculari, quod redditur laicis in foro Eccleſiaſtico, eſt validum cum in effectu nullum eis inferat præiudicium, niſi eſſet in ſubſtantialibus, ibid. n. 5. & 6

Statutum laicorum impedimenta matrimonii introducens ex iuſta cauſa, quando ſuſtineri valeat, & qualiter, p. 351 n. 23

Statutum inualidans donationem vltra quingentos ſolidos ſi non inſinuetur reſpectu Clericorum, eſt contra libertatem Eccleſiæ, p. 493. n. 18

Statutum imponens pœnam non ſoluenti gabellam in tēpore ſecundùm formam ſtatuti antiqui, ſi illud non reperitur, habet nihilominus locum eius pœna, pag. 200 n. 18

Statuta quæ reſtringunt priuilegia conceſſa toti Eccleſiæ à Deo, Papa, vel Imperatore in ſpiritualibus, ſiue temporalibus, ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam, pag. 343 num. 1

Statutum Principis, ne quis in ſuo territorio ædificet ſine eius licentia, eſt contra libertatem Eccleſiæ. Vbi de Venetiæ ſtatuto, ibid. n. 2. & 3

Statuta laicorum quæ ſunt condita in patrocinium Eccleſiaſticorum, dum non ſint per modum legis, videntur licere p. 410. n. 3 & 4

Statutum vt Bannitus ſoluendo decem, extrahatur de Banno, non habet locum in eo, qui poſt fuerit Bannitus, p. 151. n. 19

Statuta de denunciando, quod non intendunt ſtare locationi, vel conductioni non comprehendit Eccleſiaſticos, nec eorum bona, p. 405. n. 25

Statutum Senonenſe diſponens, quod conductores apothecarum, non poſſunt expendi ſoluendo penſionem, non comprehendit apothecas Clericorum, vel Eccleſiarum, p. 404 Et quare ibid. n. 26. & 27

Statutum imponens pœnam coniunctis Clericorum declinantium iuriſdictionem laici, non valet, nec quoad pœnam coniunctorum, p. 384. n. 13

Statutum factum de compromiſſis faciendis inter coniunctos, nū liget Clericos? *remiſſiuè*, ibid. n. 14

Statutum obligans filios ad debita patris cædentis, non obligat Clericos, ibid. n. 15. & 23. Quid ſi tales poſtea fiant p. 385. n. 26. & 35

Statutum generaliter obligans filios, & vxorem ad debita patris, eſt validum, etiamſi non ſint patris hæredes, pag. 384. n. 16 & 17

Statutum Florentiæ, quo diſponitur, vt teneantur filij, & vxor, pro mercatore fugiente, eſt validum, Et quare ibid. n. 17. & 22

Statutum quod Pater teneatur pro delicto filij, ibidem num. 18

Statutum quod Dominus teneatur pro familia, valet. Et quod illi teneantur de Domo pro conſorte, ibidem num. 19.

Conſuetudo, quod villa teneatur pro facientibus furta, valet ibid. n. 20

Filius, Patris iniquitatem non portat, ibid. n. 14

Statutum quod maritus lucretur dotē, excluſis filijs primi matrimonii

Index Rerum,

matrimonii, comprehendit filios Eccleſiaſticos, quod eſt odioſum, cum auferat filiis ſucceſſionem maternam, p. 385. n. 27. & 28. etſi videatur in fauorem ſecundi matrimonii, ibid. n. 29. 30 & 33

Correctorium iuris communis, Statutum debet ſtrictè interpretari, ibid. n. 28

Statutum mandans ne quis declinet iuriſdictionem poteſtatis, non includit Clericos, nec filios, de quibus in ſpecie diſponere non poterat. ibid. n. 31

Statuti generalis diſpoſitio, non trahitur a ea quæ in ſpecie fieri non poſſunt, nec ad quæ ſpecialiter, non veniret ibid. n. 32

Statutum, ex quo dubium oritur, num præiudicetur libertati Eccleſiæ, debet mandato Epiſcopi à laico declarari; quod ſi aperte ſit contra eam debet tolli, & ab eo declarari irritum, & inane, p. 415. n. 10 & 11

Statutum excludens fœminas à ſucceſſione, non cenſetur pro fœminis; etſi acquirat pro fœminis, & liberis, p. 360 n. 17 & 18 fallit ibid. n. 20

Statutum, vt maſculis extantibus, fœminæ non ſuccedant, non lædit Eccleſiam, ibid. n. 19

Statutum laicorum ſuper feudis in præiudicium Eccleſiæ non valet, cum ſit alienatio feudi ſine eius conſenſu, pag. 370, n. 11

Statutum de ſoluendo taxam, quando aliquis ob delictum aggrauatur, num liget Clericos? pagina 310. n. 52. & numeris ſequentibus ad 60

Statutum quod ſolutio debiti non poſſit probari, niſi per teſtes, non ligat Clericos, cum proprie reſpiciat perſonã, p. 405 num 32 & 34. contra Aleſandrũ, n. 36. 37. & 38

Statuere nullomodo poteſt laicus ſuper Dominio rei emphiteuticæ Eccleſiæ, quando agitur de mutatione Vaſalli, in quo concurrit præiudiciũ Eccleſiæ, p. 368. num. 9. & 10. & defectu poteſtatis ſtatuentis, ibidem, n. 11. & 12

Statutũm laicorum non comprehendit vtile Dominium in bonis emphiteuticis Eccleſiæ, ibid. n. 11

Statutum loci non eſt attendendum in ſucceſſione feudi emphiteuſis, p. 369 n. 12

Statutum ſi tollit Clericis ea, quæ tanquam ciuibus competunt, etſi Pereira dicat ſuſtineri, ſi ratione boni publici, & non odio latum, p. 228. n. 30. 31. & 32. tamen veritas eſt, vt ſit contra Eccleſiæ libertatem, & quare, ibid. n. 33 34. & 35. & reſpondetur fundamẽtis Pereiræ, ibid. n. 36

Statutum ſæculare, & ſi damnum ſequatur Eccleſiæ ex contrariis. Valet, ne tota Reſpublica damnum patiatur, quando huic damno aliter obuiari non poteſt. Sed contra videtur, p. 330. n. 69

Expedire non omnia ſolent ſæpius quæ alias de Iure licent, ibid. n. 69

Statutum præcipiens ne minores, & mulieres poſſint contrahere, non ſeruatâ certâ ſolemnitate, & contractus aliter factus nullus præſumptus, ac ſimulatus, faciens mentionem de iuramento, non valet ſtatuere, ne iuramento producantur in eſſe, eſt ſtatuere ſuper ſpiritualibus, pag. 345. n. 22

Statutum prohibens alienationem bonorum in non ſubditos, verius eſt, vt nequeant Clericos obligare, p, 238. n. 54. & 55.

Statutum vt filius, nec filia, non poſſint contrahere matrimonium ſine patris conſenſu; & quod aliàs cadant ab hæreditate, nullum eſt abſoluté contra Rebardeum. p. 353 n. 48. 49. 50. 51. 52. ad 60. Vbi multis fundamentis patet, p. 354. n. 56. 57 & 59

Canonicum ius debet obſeruari, dum agitur inter ſubiectos Eccleſiaſticos, non ſtatuta ciuilia, ibidem, n. 5. & 6

Statuta laicorum non ſeruantur, dum ageretur de rebus Eccleſiaſticis, ſed canonicum ius, ibid. n. 6

Statuta vel leges imperiales tacitè, vel expreſſè mentionem facientes Clericorum minimè illos obligant, p. 227. n. 17

Statutum laicorum præcipiens ne victualia extrahantur, vel interdicantur etiam à Clericis, eſt contra libertatem. p. 249 n. 31

Statutum laicorum prohibens extractionem collecti frumenti de poſſeſſionibus Eccleſiarum, aut Clericorum, num Clericos comprehendat? *remiſſiuè*, p. 149. num. 32.

Statutum diſponens ſuper publicatione bonorum tractorum extra territorium, immo de ve. extractionis bladorum extra territorium non obligat Eccleſiaſticos, pro fructibus de bonis Eccleſiaſticis. ibid n. 23 & 24

Statutum dicitur eſſe contra libertatem Eccleſiæ, quando eſt contra libertatem Vnius Eccleſiæ tantũ, p. 347. n. 31

Statutum priuilegiale, ne incolæ trahantur ad iudicem extra Patriam, Clericos non comprehendit, cum eis ſit præiudiciale ratione iuriſdictionis, p. 407. n 6. 7 & 8. Papa ſine cauſa non poteſt concedere poteſtatem, & iuriſdictionem ſæculari cognoſcendi inter Clericos, ibid. n. 6

Statutum quod Clericus teneatur reſpondere poſitionibus cum Iuramento calumniæ comprehendit Clericos litigantes in foro ſæculari, niſi expoſitionibus aduerſarij collitigantes, Iura Clericorum efficerentur deteriora, ſaltem quoad famam & honorem, p. 401. n. 51. 52. & 53. Vt ſi poſitiones eſſent criminoſæ, vel ſi eſſent captioſæ multiplices, ibid. numero 54. vel duplicatæ, ibid. n. 55.

Statutũ tũ dicitur contra ius cõmune, cum diſponit contra aliquem Canonem, vel legem Pontificiam, p. 94. n. 20

Statutum Epiſcopi non obligat ſubditos ſuos extra territorium exiſtẽtes vel delinquentes, ibid. n. 21. 22. 23. & 24

Cenſura lata per modum ſtatuti non obligat ſubditos extra territorium, ibid. n. 24

Statutum ſæculare imponens pœnam aduerſus clandeſtinè contrahentes, eſt nullum; etſi ſit prohibitum, ab Eccleſia, p, 357. n. 9

Statutum decernens, vt is qui nondum habet ius in re bonorum, quæ poſſeſſurus eſt, Dominus ſit, ſi in ſæculari cõuictu permaneat; eorum autem non liberum dominium nãſciſcatur, ſi Religionẽ ingrediatur non licet, ibid. n. 10

Statutum mentionem faciens de iuramento, etiam ſi hoc efficeret propter bonum finem, & bonum commune, eſt contra libertatem Eccleſiæ, p, 345 n. 21

Statutis ligati, & forum ſortiti paria ſunt, ſed qualiter expenditur, p. 368 n 2

Statuti iniquitas, nũquam tranſit in iudicatum, t. 2. p. 132 n 2

Statutum Senarum diſponens de mandatis, in quibus certũ tempus appoſitum non erat, vt durent anno, & non vltra non comprehendit mandata facta per foreuſes extra territorium Senarum: licet ciuem Senenſem Procuratorem conſtituent, nec Eccleſiaſticos, qui non ſunt de iuriſdictione ſtatuentium, p. 400 n 44. & 45

Statutũ quod Eccleſiaſtici litigãtes in foro ſæculari, in omnibus cauſis teneãtur iurare de calumnia, quatenus iuxta formam Canonici Iuris, & validum, ſi fiat cum Epiſcopi licentia, ibid n. 47 49. & 51

Statutum factũ aduerſus Molẽdinos, aut furnos Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorũ, eſt nullũ contra Aymon; etſi cauſa publicæ vtilitatis valeat iuxta dictum p. 240. n. 4. 6. 7. 8. & 9

Statutũ reuocari poteſt ſine Principis authoritate, quod ſine cõnſenſu eius poterat fieri, & ſi à Principe ſit cõfirmatũ, quia confirmans; nihil de nouo dat; quod nihilominus vocatur ſtatutum Principis, p. 104. n 8

Princeps cõfirmans ſtatutum iniquum, nihil facit, quod limitatur ibi aliquibus modis, ibid. n. 2 & 3

Statutũ quod per cõfirmationẽ trãſlatum eſt in cõtractũ, reuocari nequit, & quãdo ſtatutũ fieri non poſſet ſine Principis authoritate ibid p. 105. n 3. & 4. aliquando poneret clauſulam decreti annullatiuam.

Statuta Florentina Mediolani, Papiæ de damno dato quoad Clericos, intelliguntur in ſubſidiũ, ſicut de iure non cõprehenduntur minores, mulieres ſenes, infirmi, & abſẽtes, ſed tantũ ad illud tenentur habiles, & præſentes tẽpore delicti, & maleficij, atque obligati ad cuſtodiam, & capturam, p. 411. n 22. 23. & 24

Statutum Principis, vt laici emendo de bonis, aut fructibus Eccleſiaſticorum, ſecundũ plures non eſt cõtra libertatẽ Eccleſiaſticam, p. 311. n. 17 18. 19. 20. 21. & 22. Secundũ alios eſt cõtra eam, p. 312. n. 23. & 24. Sed diſtinctione componitur, ibid. n. 25

Statutum, nũ ſit validũ, non ſolũ quãdo prohibetur alienatio per contractũ, ſed etiã per teſtamentum, p. 239. n. 40

Statutum excludens totam, intelligitur ab hæreditate dotantis, p. 200. n. 32

Patris proprium eſt filias dotare, ibid. n. 33

Statutum de delendo delicto, quando liget Clericum volentem illo vti, p. 511. n. 54

Prohibere aliquid ſimpliciter, differt ab Statuto emanato ob publicum omnium commodum, ibid n. 55

Saluus conductus in delictis operatur, vt effectus Banni, ſuſpendatur, etiam pro Clericis, p. 511. n. 55. & 59

Securus eſt ille qui nihil formidat, ibid. n. 58

Statutũ, & cõſuetudo in materia optãdi attenditur etiã dũ quæritur, vtrum coadiutor ſuccedat, in Præbenda, vel prædio per Coadiutum optato, p. 219. n 21. & 50

Statutũ à populo factũ contra Canones, ſi ciuitas ſubiacet tẽporali Eccleſiæ iuriſdictioni, non valet, contra aliquos p. 89 n. 23

Statutum ferre nequit vna populi pars ſine alia ibid. n 24

Statutum populi, num ſequitur confirmationem ſuperioris, & qualem, ibid. n. 25. 26 27. 28 & 29

Statutũ prohibens extractionẽ monetæ, & armorũ, obligat Eccleſiaſticos; nõ ſic quod prohibet extractionẽ annonæ & victualium, contra multos relatos, p. 335. n. 1. & 2

Menochius, & Caſtillus de Bobadilla cautè legendi in locis, qui hic referuntur, ibid. n. 3

Statutum

Statutum prohibens introduci in ciuitatem vinum recollectum, vel aliud extra territorium non ligat Eccleſiaſticos, p. 316. n. 4. & 5

Statuta pœnalia in libertatem Eccleſiæ implicita, ſiue explicita non ſuſtinentur, p. 241. n. 12

Statuta ſunt interpretanda, vt quantùm fieri poteſt non lædant ius commune, p. 148. n. 1. & 2

Statutum ſæculare, quo cauetur, ne bona immobilia transferantur in Eccleſiaſticas perſonas ſine Regia facultate, eſt contra Eccleſiæ immunitatem, contra Seruita, & Pereira *de manu Regia*, pagina 257. n. 57. & 58. qui impugnatur, ibid. numero 59. niſi tale ſtatutum innitatur Pontificio priuilegio, vt patet in Portugalia, ibidem numero 61

Statutum, quod Banniti poſſint occidi impunè, non comprehendit Clericos bannitos ab Epiſcopo, pagina 404 n. 16. & 17

Statutum caſtri, vel ciuitatis ambiguum declaratur per ſtatutum loci viciniotis, loquens de materia clarè, t. 2. pag. 127. num. 16

Statutum quod libri mercatorum faciant fidem, non comprehendit Clericos, p. 404. n. 19. & 21

Statutum de adhibendo plenam fidem libris mercatorum, inducit facilitatem peccandi, ibid. n. 20

Libri mercatorum non faciunt fidem de fideiuſſione, etiam ſtante ſtatuto. Artium priores habentes iuriſdictionem, intelliguntur de pertinentibus ad illam artem, ibidem num. 22

Statutum quod ſi locator, vel conductor noluerit continuare reconductionem, Clericos non obligat, ibidem n. 23. 24. 25. & 31

Statutum quod præſcriptio currat contra Eccleſiam minori tempore annorum quadraginta non valet, pagina 595 num 53

Statutum quod Eccleſia nunquam præſcribat non valet ibid. num. 45

Statutum de præſcriptione debiti nullomodo afficit Eccleſiaſticos, ibid. n 55

Statutum laicorum de cauſis compromittendis inter affines, Clericos non ligat paſſiuè, actiuè vero ſic pag. 256 n. 42 & 43

Compromittere poteſt Clericus in laicum cauſam vertentem ſuper eius Patrimonio, ibid.

Statutum quod intra tantum tempus teneatur Clericus vēdere res ſibi relictas, eſt contra libertatem Eccleſiaſticā, etſi aliud dicat Cutellus de ſimili Statuto Federici, pag. 256. numero 44. 45. 46. 48. & 56. & Cutelli fundamentis reſpondetur, ibid. n. 52

Statutum quod occidens Clericum, puniatur pecunia, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, pagina 387. numero 49. 53. & 55

Statutum Venetorum quo cauetur, vt laici vulnerantes Clericos puniantur in quinque ſolidis, eſt contra libertatem Eccleſiaſticam, p. 387. n. 53

Statutum non eſt validum, etiam quando pœna pecuniaris appoſita non eſt contemptibilis contra aliquos, quia eſſet tela aranearum ligans pauperes, & non diuites, qui volentes ſoluere pœnam inuitarentur ad delinquendum ibid. n. 54

Statutum quod occiſor nihil poſſit habere inter viuos, vel in vltima voluntate, quomodolibet valet, ibidem numero 56

Statutum quod occiſor nihil poſſit habere inter viuos &c. etſi obliget ſubditos Principis ſtatuentis; non tamen Clericos; eo quod eſt contra libertatem Eccleſiæ, pagina 388. n. 57

Statutum Domini temporalis non eſt admittēdum in præiudicium molendinorum & furnorum Eccleſiæ, pagina 186 n. 5

Statutum compellens vicinos ire ad molendinum, ſeu furnum particulare, ſi cedit in commodum vniuerſitatis, & ſi ſecundario alij vicini vtilitatem habeant, ſuſtinetur ſecundùm quoſdam, etiam reſpectu Eccleſiæ, ibidem numero 6. & 8. ſed verius eſt, vt non valeat, ibidem num. 8 & 9. explicatur contraria ſententia, ibidem numero 10. & 11

Statutum factum, ne quando vrget neceſſitas propriæ ciuitatis, extrahatur ad alios populos, poſita pœna valet ibid n. 10 & 11

Statutum factum à maiori parte in rebus Collegij, vni verſitatis, vel communitatis, validum eſt, ibidem numero 12 & 13 & num. limitetur in criminalibus, & arduis, ibidem num. 14

Stuprum.

Stupri ſuaſio filiarum facta à Loth impijs ſodomitis, vt *D. Fermoſinus de Leg. Eccleſ. &c.*

maior malum euitaretur, ei vertitur ad culpam, p. 122. & p. 123. n. 5. & 16

Stylus.

Stylus eſt quædam ſpecialis loci conſuetudo, ſi ſit præſcriptus, t. 2. p. 118. n. 11

Stylus Curiæ habet vim legis, & obligat exteros, t. 2. ibid n. 2. & 10

Sententia lata contra Stylum, eſt ipſo iure nulla, t. 2. ibid num. 8

Stylus qui contradicit conſuetudini, præualet, tollit ſolemnitatis citationem, & poteſt allegari in deciſionem cauſarum, tom. 2. ibidem numero 4. 5. 6. & 9. vbi de alijs affectibus

Stylus Curiæ ſeruandus eſt quoad qualitates ſubſtantiales, non quoad accidentales, tomo 2. pagina 42. numero 73

Litteræ Iuſtitiæ, & gratiæ ſolent expediri iuxta Curiæ Stylum, t. 2. ibid. n. 74

Curiæ Stylus num faciat, ſolum ius, quando conſtat vt ſit receptus, t. 2. ibid. n. 75

Styli interpretatio eſt ſtricta, & odioſa non extendenda, habet tantùm de potentia, quantum de actu, tom. 2. pag. 118. n. 8

Stylus vt probari valeat, plura requirit & probatur ſicut conſuetudo, tomo ſecundo, pagina 119. numer. 12. 13. & 19

Iudex poteſt ſe informare de Stylo, quando de eo in Curia dubitatur: & quando de ſtylo remiſſiuè, tom. 2. ibidem num. 14

Stylus loci contractus num attendatur remiſſiuè: & quid in examinandis teſtibus, virtute remiſſorialium, tom. 2. ibidem n. 15 & 17

Narrare debet in precibus impetrans ea, quæ ſunt de ſtylo Romæ, t. 2. ibid. n. 16

Conſuetudo, vſus, mos, & ſtylus, in quo differant, tom. 2 ibid. n. 18

Styli probatio ita non eſt difficilis, ſicut conſuetudinis, requirit tamen actuum vniformitatem, cum requirat actus difformes, tom 2. ibid. n. 19

Doctori præcellenti, ſeu Aduocato atteſtanti de conſuetudine, & ſtylo ſolum creditur præſumptiuè: & quid in foro conſcientiæ, tomo. 2. ibidem, numero vigeſimo, & vigeſimo primo.

Stylus in lege Regni inſitens eſt obſeruandus, etſi Iuri non contradicit, Canonico, obſeruatur in Curia Eccleſiaſtica, p. 559. n. 36. & 38

Stylus Curiæ Romanæ in reſcriptis, maximè debet attendi, facitque ius, allegari poteſt in deciſionibus, cum ius non eſt contrarium, t. 2. p. 36. n. 41

Stylus ſeruatur in curia Romana, porrigitur extra ſtatutum Eccleſiæ, vbi agitur de interpretatione litterarum, tom. 2 ibid. n. 42

Curiæ Stylus facitius p 41 n. 69

Subdiaconus.

Subdiaconus, diſpenſatus, in ordine, vt ducat vxorem, ſi velit poſtea ducere cum ſanguinea, non eget in ſecunda diſpenſatione, vt faciat mentionem de prima, t. 2. pag. 16 n. 24

Subreptio.

Subreptio doloſa reſcripti, ipſum vitiat in totum; ſed quæ prouenit ex ſimplicitate ſolùm vitiat, quatenus fuit cauſa inductiua Subreptitionis, tom. 2 pagina 31. numero 1. 2 & 3. & qualiter, ibid. n. 5. & de a parte, ibid. n. 8 & 9. & de ratione vtriuſque, ibid. n. 10

Subreptio tacita veritate, ſeu expreſſa falſitate in cauſa tātum impulſiua contingens in quadam reſcripti parte nō vitiat reſcriptum totum, ſed eam tantum partem, quæ fuit reſcripti cauſa: fallit ſi dolo fieret, tom. 2. pagina 55 n. 43. & 44

Subreptio doloſa reſcripti in diſpenſationibus matrimonialibus in vna parte, & ſi ſecundùm Sanchez non vitiet illud in totum, verius eſt integrum vitiari, tom. 2. pagina 56 n. 49. & 50

Obreptione, vel Subreptione oppoſita, proceſſus futurus nullius eſt momenti, t. 2. p. 81. n. 1

Subreptio poteſt opponi vſque ad 40 annos quamuis vitiet gratiam, ipſo iure capende, t. 2. p. 81. n. 2. 3 & 4

Subrepititiæ litteræ in beneficialibus, ſūt nullæ t. 2. ibid. n. 5

Subreptio quando ipſo iure vitiet diſpenſationem ipſo facto, t. 2. ibid. n. 6. & 7. vel ope exceptionis, ibid. n. 7. remiſſiuè

Subreptitia.

Subreptitia dicitur diſpenſatio, cauſa non habita narratiua tomo ſecundo, pagina quadrageſima ſexta, numero trigeſimo octauo, & trigeſimo nono.

Index Rerum,

Subreptitio in reſcriptis, & gratiis ſic operatur ad nullitatem, ſi ab Epiſcopo conſequatur, ac operatur, eum impetrantur à Pontifice, ſiue à Principe, t.2. ibidem n.40 & 41. fallit, ibidem n.42

Subreptitia dicitur gratia, ſi quis non fecit mentionem de qualitate Præbendæ, non ſi quia impetretur beneficium, tanquam curatum cum ſit ſimplex, tomo 2. p.70. numero 22

Subreptitia dicitur ob non expreſſionem valoris fallit, t.2. ibidem n.23. & 25

Suburbia.

Suburbia comprehenduntur ſecundum ſtatum, qualitatem & conditionem loquentis, vel actus gerendi, aut non, p.193. n.47

Habitator Suburbanus, debet recipi ad officia ciuitatis, ibidem n.48

Suburbia verius eſt, vt arbitrio iudicis declarentur, circa quod multùm operabitur conſuetudo, ibidem numero 46.50. & 51

Succeſſor.

Succeſſor in Dignitate, vel beneficio, an queat præſcribere rem à defuncto mala fide poſſeſſam remiſſiuè, t.2. p.85. numero 4

Succeſſor conueniri non poteſt, ſi anteceſſor moriatur re integra, t.1. p.85. n.1

Succeſſor tenetur adimplere factum prædeceſſoris, & eius locationi ſtare, t.2. p.88.n.2

Succeſſor Prælati non tenetur ſtare locationi factæ à prædeceſſore, p.404. n.24

Succeſſores tenentur ad onera realia prædeceſſorum, pagina 417. numero 46 & 47. etiam in decimis ipſi prædio, ibid.n.50

Suffragium.

Suffragium donatiui iniuſti primo præſtans tenetur reſtituere, & ſi certo ſciat poſt illum votantes in eandem partem ituros contra Salonium, pagina 197. numero 92. & 93

Superbus.

Superbus magis, quam ſapiens, Iudicaturque de ſua vnius ſententia magna quærit, p.184.n.15

Superior.

Superior poteſt obligare ſub veniali tantùm peccatum, etiam circa materiam grauem, pagina 131. numero 10 & 21

Superior in re de ſe leui verius eſt vt poſſit ex circumſtantiis, quibus apparet res grauis obligare ſubditos ſub mortali, p.134.n.10. & 11

Supplica.

Supplica refertur facta ad Gaſpar de Sobremonte Nuncio extraordinario in curia Romana pro conſequendo aſſenſu Pontificio, vt Eccleſiaſtici ſoluant gabellas aliquorum millionum, ſicut laici: vbi de fundamentis, ac de rationibus, quæ contra militant pro ſtatu Eccleſiaſtico, p.508 numero 27

Supplica virtute ſtatuti taxantis condonationem delicti, non eſt quid iudiciale, p.310. n.53

Supplica pro Regno, non porrigitur ad petendum aſſenſum Papæ pro ſiſſis Tabachi, Chocolaticæ potionis, & papyri albæ; quia ſine eo dicitur iuſtificata iure Regaliæ contra p.509.n.37.& 39

Supplicatio.

Supplicatio à legibus Pontificis, ſuſpendit earum effectus, p.70. n.14

Suppreſſio.

Suppreſſio beneficiorum, vt licitè poſſit fieri, debent concurrere cauſæ tres, diminutio ſcilicet fructuum: vbi de praxi Iuſtificandi eam, & quod ſit articulanda non ſimplex; & probanda habito reſpectu quantitatis aſſignatæ à principio fundationis; p.380. n.7.8.9.& 10

Suppreſſio canonicatuum Eccleſiæ collegiatæ ob tenuitatem, vt ritè fiat per Epiſcopum, vltra conſenſum capituli, debet interuenire conſenſus Cathedralis, alias ſit nulla ſi de his non conſtet, etſi ab Epiſcopo enuncietur, ſufficiatque tacitus conſenſus, & quod poſt actum ſuperuenit, p.581. n.24. & 25

Redditus Præbendarum, vt ſuppreſſio legitimè fiat, qualiter ſint taxandi, ſeu quæ portio, & quantitas remanere debet ſingulis præbendis *remiſſiuè*, ibidem n.26

Suppreſſio Præbendarum, vt habeat locum Trid. conſilij deciſio, debet fieri in perpetuum, non ad tempus, ibid. numero 27

Suppreſſio Præbendarum, & beneficiorum ex Trid. *cap.* 15. *ſeſſ.* 24. regulariter requirit conſenſum Patroni, ſiuè Eccleſiaſtici, ſiue laici, ac inferioris collatoris, & electorum; quatenus canonicatus ad alicuius præſentationem, ſeu electionem ſpectant, ibidem n. 28.

Suppreſſio num debeat fieri præbendarum cum conſenſu Epiſcopi, ſed eſt verum quod ſi fiat alicuius Dignitatis cum capitulo in beneficium ipſius, non poſſit eam facere; ſecus ſi in beneficium alicuius Præbendati, p.380. num 13.14. & 15

Suppreſſionem Præbendæ poteſt facere Epiſcopus ſimul cum capitulo: item Dignitatis, aut officij, applicando eius fructus, non capitulo, ſed inter ſingulos canonicos, ibidem n.16

Suppreſſionem Præbendarum vicarius Epiſcopi, aut capitulum ſede vacante, & Prælati inferiores, etiam Eccleſiarum collegiatarum, non iuriſdictionem Epiſcopalem habentes, facere non poſſunt, ibidem n.17.18. 19.& 20. cum aliis.

Suppreſſio Præbendarum, & beneficiorum eſt res difficilis, & quæ expoſcit authoritatem plenam, & cauſas bene diſcuſſas, quas non æquè per ſe capitulum conſiderat, ſicut Epiſcopus ſimul cum capitulo, ibidem n.20

T

Taberna.

TAbernam vini habere coniunctam cum propria domo multùm intereſt, p.245. n.34

Tacere.

Tacens, etſi in dubio conſentire videatur; non tamen confiteri, vel negare, & quare, pagina 187. num.25. 26.27.& 28

Dubia res, etſi efficiatur per partis negationem, ſed per ſolam Taciturnitatem nonniſi aliud concurrat, pag.187. numero 27

Taciturnitas.

Taciturnitas excuſat à ſubreptione, iuſta ignorantia, ſi ſit ſine tertij præiudicio, & aliis duobus concurrentibus t.2. p.62. n.42.43. & 44

Taciturnitas ex ignorantia probabili, & ſine præiudicio, excuſat à ſubreptione in foro conſcientiæ, t.2. ibidem numero 46

Taciturnitas qualitatum, quas iura iubent exprimi, reddit gratias, & diſpenſationes nullas, tomo 2. p.40. n.61 & 62

Taciturnitas ex ignorantia probabili excuſat à ſubreptione niſi contingeret in qualitate, quam iura iubent exprimi, t.2. p.61. n.34 & 35. expende, ibid.n.36.& 37.

Taciturnitas beneficij obtenti, vitiat gratiam, niſi ignoranter non fiat expreſſio, & quando eſſet adiecta clauſula, *quod obſtantia beneficialos*, t.2.p.92. num.6

Taciturnitas qualitatis, quam iura exprimi, iubent, reddit gratiam ſubreptitiam, etiamſi ignoranter ea qualitas tacita ſit, t.2 p.15 numero 6

Taciturnitas veri in votis quando pariat irritationem, t.2. p.64. n.15. & 16

Taxatio.

Taxatio venalium, eſt Regalia quæ debet fieri moderata, vt obliget omnes, p.508. n.21.24.25. & 26

Taxa.

Taxa frumenti ſecundùm quoſdam tempore magnæ neceſſitatis, aut ſterilitatis, non obligat in conſcientia pagina 141. numero 1 & 2. alij tenent contra pag.143. numero 3. & 10. qui melius loquuntur ibidem n.11. & p.144. n.25. & 29

Taxæ tritici leges in caſu ſubitaneo nimiæ ſterilitatis, donec Princeps conſulatur ſuper ſua lege, obligat, non ſic in Prouinciis, vbi illæ non ſunt in vſu, aut receptæ, vt in Gallacia, p.143. n.7

Taxam panis excedentes peccant mortaliter, ibidem numero 11

Agricolæ Taxâ panis non obligantur hodie ad illam ſeruandam ex lege Regia à Philippo III. lata Eboræ anno 1619. ibidem n.12

Taxata res nequit ſine peccato vltra taxam iuſtam vendi, quæ etiam procedit in omnibus contractibus, p.144 numero 13

Præſides, Prætores, ſeu alij Magiſtratus in ſuis Prouinciis permittentes Taxam tritici excedi ſine conſenſu Principis, etiam ob neceſſitatem, malefaciunt, p.144. n.16

Taxa pendet à Principe conſtituente, non à venditorum voluntate, ibidem n.24

Marchiones, & Domini vaſſalorum redditus habentes in tritico, item & Eccleſiaſtici Taxa obligantur, ibid. n.25

Taxa pretij iuſti, & rigoroſi poſita, & ſignata in rebus vendendis, non eſt excedenda etiam à mercatoribus, p.145. n.26.27. & 28

Taxa poſita vino collecto ex propriis vineis excedi non poteſt, niſi ex priuilegio competat, vt Panormit. ibid. numero 30. & 31

Agicolæ

Agricolæ vt fruantur priuilegio legis Eboræ, quoad Taxam Tritici non obligantur, debent regiſtrare Triticum collectum, ibid. n. 32

Agaſones vulgo *los trajineros* poſſunt vltra taxam recipere ſumptus tranſportationis tritici. Et quid ſi idem Agricolæ ſumptus fecerunt in introducendo Triticum in Horreum, ibid. n. 33. 34. 35. 36. & 37

Triticum minus valens quàm taxatum à lege, non debet plus vendi ratione ſumptûs tranſportationis, nec eſt excedenda taxa, quando venditur in ſubhaſtatione, p. 140. n. 39, nec eo quòd permutauerit, aut mixturauerit eum alio, ibid. n. 41. & de aliis duobus caſibus, ibid. num. 42. 43. & 44

Taxæ leges meto cum artificio factæ fuerunt, ibid. n. 44.

Panis cocti ſũt nonnullæ pragmaticæ, pro Paniſicis, qui taxam Prætoris excedere nequeant, ſed vendere iuxta taxatum Triticum, in grano cum moderato tamen lucro ob laborem coquendi, ibid. n. 45. 46. 47. 48. 49. ad 53

Clerici, & nobiles prohibentur vendere panem, coctum ſub peccato, p. 146. n. 46. & 47. fallit in Clericis cum vẽdunt panem coctum, quem habent ex oblationibus, ibid. num 51

Taxato Tritico in grano, non inde dicitur Taxatus panis coctus, p. 146. n. 48

Panis coctus cum habet Taxas diuerſas, poteſt vendi à Paniſico, iuxta maiorem etiam ſi pretio minori Triticum emeret, ibid n. 49

Triticum ſuum dant Paniſicis, vt eius nomine incocto pane vendant, poterit aliquid plus extra Taxam accipere, ibid. n 50

Triticum, aut panem vendentes illi, qui prohibiti ſunt, non tenentur reſtituere, & ſi peccent, ibid. n. 51

Taxa eſſet iniuſta poſita infra pretium minus notabiliter, quam communiter Triticum valet. Et quæ eadem ponetur, tam pro tempore egeno quàm fertili. Et quid ſi poſita eſſet ob ſuccurrendos Pauperes, pagina 147. numero 59

Taxa Tritici Horrei, & Typhæ iuxta Doctores. quoſdam non conuenit, ob plures rationes præiudiciales Reipublicæ hic relatas, p. 146. n. 54.

Taxa non damnatur, eo quod vois, vt Incolis ſit poſita, & non aliis, vt alienigenis, & quare, pagina 148. numero 36. & 39.

Vliſſiponæ habitatores fame perirent ſi Taxa Tritici, aut panis cocti ſignaretur, ibid n. 56

Taxa Tritici iniuſta cauſa non eſt, eo quod non taxentur ſumptus famulorum, vinum & alia comeſtibilia. ibid num 57.

Taxa pro prætio rerum pœnalis, lege naturali obligat p. 571 n 22

Taxæ legis ciuilis pœna, etſi obliget laicos; non item Clericos, p. 226 n. 16. & 19

Taxæ leges fundantur iure naturæ iuxta præceptum, *quod tibi non vis, alteri ne feceris*, p. 316. n. 11

Taxa pro pretio rerum differt à tributo. pagina 475. numero 44.

Tempus.

Tempus inchoationis mandati inſpicitur in commiſſario executore, aliàs commiſſio expirabit, ſi non dum inchoato mandans moriatur, t. 2. p 80. n. 14

Tempus Iudici aſſignato ad cauſam decidendam incipit à præſentatione reſcripti, t 2. ibid. n. 16

Tempus datæ conſideratur in inhabili à iure, vel ſtylo, in aliis tempus præſentationis reſcripti vel collationis, dum in litteris Apoſtolicis non deſit ſubreptio, t. 2. pagin. 54 n. 31

Tempus præſens inſpicitur in æſtimatione beneficij, tom. 2 p. 8. n. 9

Datæ tempus attenditur in priuilegiis t. 2. ibid. n. 12

Tempus quantumcunque longæuum, non eſt modus tollendæ obligationis, p. 121 n. 25

Tempus tranſactum, quod alicui datum erat ad eligendum ſi non eligat, facit vt tranſeat electio in alium, pagina 221. n. 69

Datæ tempus impetrationis attenditur in reſcriptis, vt falſitas narratorum ſeu veritas conſideretur, tom 2. p. 80 num. 25

Tempus longum inter præſentes, eſt decem annorum, inter abſentes, an. t. 2. p. 100. n. 19

Tempore Ethnicorum flamines, Augures, Salij, feciales, & alii, erant liberi à tributis, p. 316. n. 37

Teſtamentum.

Teſtamentum Clerici non reſcinditur ex cauſa præteritionis nec nullum cenſetur ex cauſa exhæredationis pag. 378 num. 53

Teſtamentum Clerici non ſubiacet querelæ inofficioſi, vel nullitati ex cauſa, vbi quid in Clerico primæ tonſuræ ibid. n. 54

Filius familias ingrediens religionem, nequit exhæredari vt ingratus, qui per ingreſſum dicitur naſci de nouo p. 178. n. 56

Teſtamentum Clerici nullomodo ſubiicitur, ſeu ſubiniitur ſtatutis, & legibus ſæcularium, etiam ſi ſuper eius hæreditate ſit orta lis coram laicos maximè quando verò diriguntur in teſtamentum, p. 244. n. 22

Teſtati & inteſtati cauſa à pari procedunt; in vtraque ſuccedentes, dicuntur habere voluntatem defuncti, ibidem num 23

Teſtamentum, & donatio naturali lege fieri licent, iure ciuili nonniſi cum aliqua ſolemnitate, tom. 2 pagina 245 num. 45

Teſtamenta Clericorum non ſubiacent diſpoſitioni iuris communis, p. 578. n. 51

Teſtator.

Teſtator non præiudicat ordini Eccleſiaſtico per conditionem, *ſi ſine liberis*, quæ non excludit Eccleſiaſticos p. 410 n 42. 43. 44. & 50

Teſtator non poteſt expreſſè Eccleſiam, vel Monaſterium ab hæreditate excludere, ſi hæres inſtitutus ingreſſus fuerit Monaſterium. ibidem numero 45 & 47

Teſtatoris voluntas non eſt attendenda, quando ius aduerſus illam diſponit, ibid. n. 46

Teſtator in ſecundo teſtamento, vt valeat, debet facere mentionem clauſulæ derogatoriæ primi, pagina 21 num. 13

Teſtator nec de rigore iuris, nec de conſuetudine poteſt inducere conſuetudinem in præiudicium Religioſis, p. 408. n. 15

Teſtator, & ſtatuentes quæ non poſſunt expreſſè, nec tacitè cogitaſſe de caſu, quem non poterant, cenſetur, nec diſponendo ad ſui libertatem arrogare ſibi iuriſdictionem ſuper Eccleſiaſticis, pagina 409 num. 29

Teſtator nequit ab hæreditate excludere Eccleſiam, ſi hæres inſtitutus factus fuerit Monachus; ſic vt nulla conſuetudine poſſit teſtator Monaſterium excludere, pagina 407. & 408. numero 9. 10. & 11. ſi hæres inſtitutus ingrediatur religionem, ibid. n. 12

Teſtatoris mens interpretatur, vt non trahatur ad odioſa, p. 409. n. 36

Teſtes.

Teſtes deponentes à viſu de quadraginta annis, ſeu de immemoriali, debent habere annos 54. tom 2. pagina 117 num. 35

Teſtes de auditu alterius non probant conſuetudinem, vbi quid de immemoriali, t. 2 ibid. n. 36

Teſtes in teſtamentis, quare duo ſufficiant de iure Canonico iuxta dictum veteris legis, vt *in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, explicatur*, pagina 158. num 18. 19. 20. & 21

Textus.

Textus Canonici loquentes, vt Clerici non teneantur contribuere ſine Papæ, aut Epiſcopi conſenſu in neceſſitatibus communibus Reipublicæ: fallunt in pretio taxato rebus venalibus, p. 431. n. 19

Teſtimonium.

Teſtimonium nullum eſt expreſſum in ſcriptura de Iure Diuino immunitatem Clericis competere, p. 328. n. 53. & 58

Titulus.

Tituli inſcriptio de conſtitutionibus, idem eſt, ac ſi inſcriberetur de legibus humanis, ſed non refertur ad æternam naturalem, ſeu ad eam, quæ ſit iuris Gentium primæuus, p. 47. n. 1

Tituli Codicis, quatenus de rebus Eccleſiæ diſponunt, nullam vim habent obligandi Clericos, niſi quatenus probatæ ſint iure Pontificio, ſeu recipiuntur, p. 227

Traditio

Traditio inſtrumenti non inducat acquiſitionem poſſeſſionis remiſſiuè, t. 2. p. 122. n. 24. & 47. affirmatiuè,

Traditio rei an operetur prælationem illius, cui tradita eſt, t. 2. p. 123. n. 44

Traditio rei propriæ tanquam ſi aliena eſſet, non transfert Dominium, t. 2. ibid n. 45

Traditiones, ſiue ſanctiones antiquas Patrum infringere, niſi ex cauſa ridiculum eſt, pagina 170. numero 17

Traditio fundi, intelligitur tradita vna gleba terræ, tom. 2 p. 143. n. 15

Hypothecæ ius an ſine Traditione transfeat *remiſſiuè*, t. 2 p. 125. n. 27

Seruitutum Traditio qualiter fiat incorporalibus *remiſſiuè* t. 2. p. 123. n. 28

D. Fermoſin. de Leg. Eccleſ. &c.

Index Rerum,

Titulus ſolus ſine Traditione transfert Dominum in Eccleſiam, & in relictis fauore piæ cauſæ, & ciuitati, tomo 2. pagina 123, numero 29. & 30. fallit in eius procuratore, ibidem n. 34. & in Clericis, ibidem n. 35. & cum venditur res aliena, ibid. n. 39

Spiritualia ſine traditione transferuntur, tomo 2. ibidem numero 31

Fiſcus ſine Traditione, ſtatim acquirit Dominium bonorum caducorum: quid in donatione, vel ex pacto, t. 2. p. 123. n. 32

Votum Religionis non transfert dominium abſque Traditione, t. 2. p. 123. n. 34

Tonſuratus.

Tonſuratus beneficium poſſidens gaudet priuilegio Clericali in qualibet cauſa ciuili, & capitali, tomo 2. p. 92. numero 3

Transiens,

Tranſiens de proprio loco, vbi eſt dies feſtus cauſa laborandi ad alium, vbi non eſt feſtus, ſi in ipſo manè tranſeat, non tenetur prius audire ſacrum in proprio loco, p. 116. n 46. & 47

Tranſactio.

Tranſactio licita eſt in cauſis criminalibus, p. 199. n. 9

Tranſlatio.

Tranſlatio feſti, & ieiunij à iure in aliquo die eſt permiſſa ex conceſſione Papæ, p. 174. n. 67

Epicheia, ſeu legis interpretatio quæ, *remiſſiuè*, p 174. num. 68

Tranſgredi.

Tranſgredi iura, licet ex cauſa, & pœnas moderari, p. 173. n. 51. 52. 54. 36 & 57

Tranſgrediens legem ex contemptu formali, qui prouenit ab affectu animi, peccat mortaliter, veluti ſi contemnat ſuperiorem, ſe nolens ſubiici legibus eius, ſeu ſe gerens tali modo, vt aliis præſtet exemplum, quominus legibus obediant, pagina 139. num 2. 3. & 4. quod intelligitur in rebus magnis, non in paruis, ibidem num. 6

Tribus.

Tribus ſingulæ diuidebant ſua bona in decem partes, vnamque debet tribui Leui, reliquis ſibi reſeruatis, p. 257. n. 53. & 34

Tributum.

Tributum imponi ſuper molendinis fuit in conſcientiam deductum anno 1650. & de ratione Iuſtificat illius, alijs tributis ſublatis, p. 544. n. 8. & 9

Tributum farinæ in alijs Regnis ſuſtinetur; quia impoſitum cum magno temperamento, in Caſtella non, & de differentia politica naturali, p. 353. n. 35

Tributa dicuntur Iuſtificata, ſi iuxta proportionem facultatis imponantur, & in rebus, quæ ad negotiationem ſpectant, p. 544. n. 5. & 6. & à n. 20. 22

Tributa, & infeudationes rebus à donatore tranſlatis in Eccleſiam, certa, & inuariabilia ſolui debent, aliter ſi eſſent variabilia, p. 413. n. 33. 34. 37. & 56

Tributi exactio poteſt licitè inchoari ſine Papæ conſenſu, ſed non continuari, p. 195. n. 31

Tributa de fructibus Epiſcopatuum vacantium, debentur Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ ſi inhærent prædijs, p. 418. n. 57

Tributa plura ab anno 1619. huc vſque inuenta ſunt, quæ deploratam Rempublicam reddunt, pagina 551. numero 46. & 47

Tributum impoſitum in his Regnis Hiſpaniæ, poſitum propter bella, & ſumptus, quos ſuſtinet Rex in aliis Regnis, eſt iuſtum, p. 195. n. 74

Tributum à Rege imponi poteſt, ſi Rex in egeſtatem deuenerit, propter largitiones immoderatas, ludos, bella iniuſta, & Regnum, tenetur illi donatiuum præbere, non obſtante culpa, & peccato Regis & quare ibidem numero 75

Tributum reſpiciens potius ad perſonas, quàm ad res, variatur, perſona mutata, vt contingit in vectigali vulgò *pecho*, p. 416. n. 38

Tributi obligatio tranſit ad quemlibet ſucceſſorem, ſi ſit debita ex certo fundo, & hypotheca, pagina 419. numero 64

Tributorum iuſtificatio ex Caietano, & alijs Doctoribus refertur, p. 547 n. 20. 21. & 22

Tributum dimidiæ decimationis ſuper granis præſtandæ ab agricolis fuit in conſcientiam deductum anno 1635. & de Inquiſitione, p. 345. n. 12. & 13

Tributa inter merè realia debent connumerari, pag. 496. numero 15, & 18

Tributa quanto plus creſcunt in ſubditos, populi deſolantur, vicini minuuntur, matrimonia excuſantur, ac deinde generis humani propagatio in detrimentum Iuris naturalis primæui, p. 330

Tributa noua imponere Rex non debet, nec requirere donatiua; imo minuere, vel ſuſpendere gratias, vel penſiones aliquibus aſſignatas, quoties cauſa publicæ vtilitatis imminet, & quare, p. 195. n. 71

Tributa fraudantes non peccare mortaliter, nec teneri ad reſtitutionem dicunt multi ſatis probabiliter, nec gabellas, & vectigalia quia tributorum lex eſt purè pœnalis, p. 577. n. 27. & 28. contraria ſententia probabilior, ibidem numero 29. Sed diſtinguitur, ibidem num. 30. Et quæ debeant concurrere, ibid. n. 36. & 37

Tributum ex propria formali ratione tributi, non eſt neceſſario pœna, ſed quædam contributio iuſtè ſubditis impoſita in ſubſidium curæ, & ſumptuum pro tuendo bono communi, Principi adſcripta, ibidem n. 30

Tributorum leges poſſunt eſſe, ſiue præceptiuæ ſolum, ſicut quæcumque aliæ explicatur, ibidem n. 31. & 32

Tributi lex purè pœnalis erit lata verbis ſequentibus: *qui ex mercibus venditis, vel rebus tranſportatis non ſoluerit decem pro gabella, amittat ipſas*, quæ non obligat, niſi ad ſoluendum tributum vel luendam pœnam, ibid n. 32

Tributi lex præceptiua, & non purè pœnalis obligat ſub peccato mortali, & in conſcientia, ibid. n. 33

Tributorum leges poſſunt obligare ad ſoluenda tributa in conſcientia etiam ſi non petantur, ſi iuſta ſint, & niſi conſuetudo eſſet, vt ſi non petantur, non debeantur ſolui, ibidem n. 34

Tributi lex in dubio, num ſit præceptiua, ſeu purè pœnalis, intelligitur præceptiua ſi iuſtum eſt tributum, p. 478. numero 35

Tributa, vt in conſcientia debeantur, & defraudantes teneantur ad reſtitutionem, quatuor concurrere debent cauſæ, iuſtitia ſcilicet ex parte cauſæ efficientis, ex parte cauſæ finalis, quod ſit proportio tributi ad ſubditos, & proportio ad materiam tributi & quinta ſcilicet vſus, ibidem numero 36

Triremes.

Triremium pœna eſt laborioſa nimis, vilis, & infamis, condignaque eſt hominibus, etiam qualitatis in grauibus delictis, t. 2. p. 137. numero 23

Triticum.

Tritici empti, vt reuendatur in ſpecie nonnullæ quæſtiones *remiſſiuè*, p 547. n. 63

Tritici cuſtodia commendata nimis ab antiquitate ad diuerſos effectus, p 349. n. 32. & 33

Tritici venditio eſt neceſſaria, p. 348. numero 28

Anonæ præ vitio ſemper attenditur, ibid. n. 29

Tritici ſpecies apta eſt corruptioni, in cuius cuſtodia debet eſſe cura, p. 548. n. 20

Tutor.

Tutorum factum à maiori parte, valet fauore adminiſtrationis bonorum, etiam Eccleſiæ, p. 190. n. 4

Tyrannus.

Tyrannus peccat iudicium vſurpando, p. 223. n. 23

Regi Tyranno obediendum eſt præcipienti iuſtum, idemque procedit in Principe gubernante ex populi placito, p. 114. n. 23. & 26

V

Valor

Valor in materia beneficiorum probari debet diſtinctè, & ſeparatim, non in confuſo, t. 2. p 7. n. 30

Valor beneficiorum eſt difficilis probationis, t. 2. ibid. n. 51

Valor probatur per publicam vocem, & famam niſi agatur ad effectum iuſtificationis clauſulæ, dummodo centum, ſeu mille remaneant titulari, 12, ibid. n. 32

Valor beneficij in conditione poſitus, & qui eſt probandus per aſſenſum requirit plenam, & concludentem probationem, t. 2. ibid. n. 53

Valoris expreſſio eſt neceſſaria in impetratione beneficiorum, aliàs eſt nulla, t. 2. ibid. n. 54

Valor expreſſus poteſt probari iuramento exprimentis, & in impetratione beneficiorum in forma pauperum, & in prouiſione facta à Legato, t. 2. ibidem n. 55. 56. & 37

Valor malè expreſſus in primis litteris impedit alias expediri litteras, niſi in prima impetratione adeſſet clauſula, *Cum poteſtate augendi, vel minuendi, vſque ad verum valorem*, t. 2. ibidem numero 38

Prouiſio nulla ob falſum Valorem, non ſupplet defectum publicationis, t. 2. ibid. n. 59

Valor verus dicitur deductis expenſis beneficiorum, & oneribus perpetuis impoſitis ſuper eorum fructibus, & pro ſuſtentatione vnius Clerici, tomo 2. pagina 8. numero 40. 61. & 62

Valor

Valor beneficij vt probetur per teſtes,debent deponere deductis oneribus neceſſarijs tantum ,tomo 2.ibidem, numero 63
Valor non probatur ex arrendamentia , tomo 2. pagina 8 numero 65. fallit , ibidem, numero 73. ex impoſitione penſionis ex taxa librorum,ibidem
Valor debet probari de tempore prouiſionis percutiendo teſtes tempore gratiæ , tomo 2. ibidem , numero 66 & 67
Valor debet probari per eum,qui agit,tomo 2. ibidem, numero 68
Valor ſemel expreſſus, iterum exprimi non debet, in ſecunda inſtantia poterit probari , ſi in prima non fuit ſufficienter expreſſus,tomo 2.ibidem,numero 69.& 70
Taxa non excuſat à mala expreſſione Valoris, tomo 2. ibidem,numero 71
Valor poterit probari per ſimilem expreſſionem prædeceſſorum per arrendamenta, & publicam vocem, & famam. tomo 2. ibidem,numero 72
Valor per tria arrendamenta prædeceſſorum cum teſtibus de publica voce probatur , tomo 2. ibidem , numero 73 & 79
Valor iuſtificatur ex ſemiplena probatione , & ex publica fama , & vnico teſte , munctis adminiculis, tomo 2.ibidem, numero 74 75 & 76
Probationes debent in ſuo genere eſſe perfectæ. & concludentes,tomo 2.ibidem,numero 77
Valor beneficiorum probatur ex quali probatione , quæ dicitur plena in ſuo genere , ſi ſit perfecta in eo, tom.2 ibidem,numero 78 & 79
Valor obtentorum non eſt juſtificandus, nec ſit neceſſum obtenta exprimere , ſi impetrans ſit paratus ea dimittere, tomo 2. ibidem, numero 80
Valor plenè per teſtes probatur ,tomo 2.pagina 8 t. numero 81
Valor in conditione poſitus , requirit plenam probationem , & probationibus imperfectis adminiculatis , tomo 2 ibidem,numero 82
Valor narratus per non exceſſum. non probatur per probationem de aſcenſu,tomo 2.ibidem,numero 83
Valor beneficiorum probatur ſecundùm communem per quinque annos ante , & poſt ſecundùm alios per annos 10. tomo 2. ibid. numero 84. & pagina 9. numero 85 vtraque vera ſecundùm dicta, numero 86
Valor de ſecundo beneficio impetrato , non eſt punctuatim exprimendus, ſed vt infrà t.2.p.49.n.13.15.& 16
Cautio circa Valoris expreſſionem eſt , vt moraliter exprimatur , vſque ad certam ſummam, tomo 2.ibidem , numero 16
Valori actus jura maximè fauent, etiam in gratiis , & priuilegiis : idem intelligitur in legibus , & donationibus, t.2 p.59.n.44 & 45
Valor quando appoſita eſt clauſula, *Dummodo penſio huiuſmodi , & alia medietatem fructuum non excedant* , à quo probetur,t.2.p.5.n.13

Vaſallus.

Vaſallus filiæ ſuæ non poteſt in feudum dare dotem ſine conſenſu Domini,pagina 102.numero 13
Feudum poteſt à Vaſallo renuntiari,ibidem,numero 14
Vaſallus quando teneatur ad præſtanda ſeruitia Domino, & qua requiſitione Dominum in bellis ſequi *remiſſiuè*, p.417. numero 46
Vaſalli debent contribuere ratione belli, ſiue cauſæ publicæ in omne,quod præciſum fuerit, p.288.numero 72
Vaſalli debent eſſe intenti in contradicendo per actus contrarios poſſeſſionem , quam introducunt Barones , faciendo penes vnam Tabernam vinum vendi, &c. ne eorum acquieſcentia adiuuet Barones in ea , pagina 336 numero 15
Vaſalli Regis illi potius vocantur, qui habent terras, & Iuriſdictiones à Rege,pagina 514.numero 14

Vectigal.

Vectigal vulgò *la alcauala*. ea quo ceſſauit bellum Granatenſe, num debuiſſet ceſſare,pag.330 numero 65
Piſcariæ, Ripatica, Salinæ, Portus, & alia , etſi ſint de regalibus, ſunt tamen vectigalia,pagina 507. numero 13 14.15 & 16 .
Vectigal dicitur omne id,ex quo fiſcus cenſum accipit, ibidem, numero 17
Vectigalia, quæ inſita ſunt prædiis, non tàm à poſſeſſoribus , quàm ab ipſis prædiis videntur exigi , pagina 515 numero 26.& 30

Venatio.

Venatio recreationis cauſa non periculoſa , vt aprorum, licita eſt Clericis , ſi fiat ſanitatis cauſa & cum ſilentio, & modeſtia, & magis quando Clerici non habent ſuſtentationem ,| vt in Francia ; pagina 388. numero 39
Venatio à Clericis facta cenſetur recreationis cauſa,& quod faciant tetractum ad viuendum, ibidem,numero 40
Venari Clerici ex quo prohibentur iure canonico , non inde ſequitur, vt Principes prohibentes illos obligent, ibidem,numero 41
Venationes , & piſcationes in iure æquiparantur , ſed non æquè in Clericis,ibidem,numero 42.& 43
Venari licet regulariter Clerici prohibeantur , ſed non piſcari , cum ceſſent in hoc rationes,quibus prohibetur venatio, ibid. n.43
Venationis multiplex eſt ſpecies,ſcilicet arenoſa, & ſaltuoſa,ibidem,numero 47. Apoſtoli non aſſiduè piſcabantur, ibidem,numero 47
Retia poſſunt colligi , & auferri à Clericis piſcatoribus, ibidem
Venalis ignoſcentium gratia , præſtat facilem aditum ad culpam. pagina 587.numero 47

Venditor.

Venditor Eccleſiaſticus , num teneatur de victione ; & an coram laico iudice debeat ſe defendere interpellatus, ſeu denunciatus à laico emptore,pag.405.numero 39.40.41 & 42.& pagina 406.n.43.44.45.46.47.& *remiſſiuè*, ibidem,numero 48
Euictio non habet locum, niſi prius denunciata lite Venditori , quæ debet eſſe judicialis arctiſſima , pagina 405 numero 40 & 41.
Venditor denunciatus tenetur vigore pacti emptorem defendere , litémque in ſe ſuſcipere , alias abdicata re, teneatur de euictione,ibidem numero 42

Venditio.

Venditio laicis prohibita,facit, vt prohibeatur Eccleſiaſticus emere,pagina 471. numero 23
Venditiones feudorum Eccleſiaſticorum factæ ſine legitimo aſſenſu Eccleſiaſticarum perſonarum , vires non habent, pagina 368.numero 4
Venditio de Iure communi eſt libera , pagina 471. numero 5

Verbum.

Verbum *non poſſit* in lege prohibente poſitum, reddit actum inualidum, quia verbum *poteſt* negatiuè poſitum importat neceſſitatem, & actum contra geſtum reddit omnino nullum , pagina 119. numero 1. & 2. vbi quod inducit ſolemnitatem.
Verbum *poteſt* ſecundùm alios , cui additur negatione, ſolùm inducit neceſſitatem obligationis , non impotentiæ ad oppoſitum actum. Hæc pars verior videtur,pagina 120 numero 3.5.& 9
Verbum *non poteſt* frequenter vſurpatur, etiam in rebus moralibus pro impotentia faciendi licitè, etiamſi ſit potentia valida, vbi exemplificatur,pagina 120.numero 6
Verba ambigua magis cenſentur principaliter relata ad perſonam, quam ad Dignitatem , vt priuilegium potius dicatur perſonale quàm reale,tomo 2 pag.88.num.4
Verba narratiua Papæ inducunt probationem ſi agat de ſuo ipſius facto,non ſi de alieno,tomo 2.pag.5.n.10.& 25
Verba exhortatoria ſolùm conſilium important ſic vt nullam neceſſitatem inducant , niſi in his litteris Princeps vteretur precatorijs litteris,p.361.n.26
Verba imperatiua poſita in aliquo canone, ſub lite eſt, num obligent, vt verba præceptiua, ſeu prohibitiua, pag.127 numero 20.21.22 & 23
Verbum *oportet* in lege poſitum , num inducat obligationem ſub mortali ? Et quid per verbum imperatum,p.131 n.27.& p.132.n.28
Verba juris *reuocatis in irritum quatenus ſi eſt ita mandamus*,ſumuntur pro verbis *quaſi in irritum declaretis*, t.2 p.85. numero 16
Verbum *nullo colore*; quid comprehendat ? pagina 417. numero 13
Verba dubia ſunt intelligenda iuxta ſenſum rectè intelligentium,tomo 2.pagina 77.numero 6

Vexare.

Vexare vexantem , poſſum negando creditori totum debitum petenti plus debito,pagina 482.numero 12

Vicarius.

Vicarius Epiſcopi , nec capitulum ſede vacante , non poſſunt ſuppreſſionem beneficiorum facere , etiam in caſibus, quibus, poſſet Epiſcopus, cuius eſt vicarius, p.580 numero 22
Vicarius perpetuus quis dicatur remiſſiuè, t.2.p.76.n.7

Victoria.

Victoria vnius in indiuiduis prodeſt alijs,p.95.num.89

Victualia.

Victualia , & annonæ taxari poſſunt per Principem , ſine Præfectum , vt chareſtia , & neceſſitas vitetur, &

fertilitas habeatur, pagina 429. numero 2. & 14
Vendere Victualia quilibet cogi poteſt tempore neceſſitatis, etiam Clericus, ibid. n.2
Contribuere debent omnes, qui ſunt in naui iactu facto, ibidem num.3
Priuilegiatus tempore guerræ contribuere tenetur, & ad munitionem Victualium, ibidem num.4
Victualium delatio ad ciuitatem prohiberi poteſt ad euitandam peſtem, vel ſi impedirentur fures, ne deferrent, pag. 472. num.21
Victualia nemo cogitur vendere pretio taxato, ſi ſibi, familiæque ſuæ neceſſaria ſunt, p.431.n.20
Victus verbo, intelliguntur veſtimenta; & habitatio, ibidem num.21

Vidua.

Vidua dicitur vxor relicta, ingrediens Monaſterium, quæ ſemper aget in iudicio in foro ſui mariti, p.408.n.28
Vidua proprie dicitur cuius maritus mortuus eſt; etſi ingrediatur Religionem cum ſeruet ibi Caſtitatem, p.409 n.32.33.34.35.& 36
Vidua fornicatria, præſumitur talis in præteritum marito viuente, t.2. p.138. n.29

Vigilia.

Vigilia S.Matthæi in quibuſdam Epiſcopatibus Germaniæ transfertur in Sabbatum antecedens, quando occurrit in feria tertia, vulgò *de carnes tolendas*, p.174.n.66

Villa.

Villa, conuocato concilio publico vulgo *Concejo abierto*, obligare non poteſt ſuo decreto ſingulos vicinos, quando agitur de re propria eorum principaliter, non ſi ſecundario, p.190. n 7.8.& 9

Vinculum.

Vinculum iniectum ante Clericatum, in hærede Clerico, non poteſt dici iniectum, niſi tempore mortis, quando Clericis ſucceſſio, & hæreditas defertur, pagina 137. numero.17

Virginitas B. Mariæ.

B. Mariæ Virginitatem vult ſubuertere qui dicit eam fuiſſe cognitam à Ioſeph, & ſubdetur pœnis Bullæ Pauli. IV. p.39. n.23
Beatam Mariam habuiſſe poſt Ioſeph alium Maritum non negat eius Virginitatem, ſed dicitur hæreticus, vltimo ſupplicio puniendus. ibid. n.23.

Viſitator.

Viſitator poteſt criminoſos amouere, & priuare Eccleſiis pro grauitate criminum, t.2. p 76 n.4
Viſitatores ordinis S.Iacobi, ſolent ſubere in mandatis, quod œconomi Eccleſiarum ſint Clerici, & non Laici: aliud in praxi, t.2. p.72. n.11

Viſitator.

Viſitator Epiſcopi, ſeu capituli, ſede vacante, & adminiſtrator datus loco capituli Eccleſiæ ſede vacante, non poſſunt facere ſuppreſſionem beneficiorum, & canonicatum, p.582. n.23

Vitium.

Vitium in tacenda, vel exprimenda cauſa impulſiua contingens, qualiter noceat Principis conceſſioni, *remiſſiuè*, t.2 p.47. n.1
Vitium falſæ narrationis maius reputatur, quàm taciturnitatis veri ad effectum puniendi impetrationem doloſum, t.2. p.40. n.31

Vox.

Voci ſuæ renuntians, poteſt illam reaſſumere reintegrè, id eſt, antequam fiat electio: vbi quid in Papæ electione, *remiſſiuè*, p.192. n.32
Citari debet ad electionem qui etſi abſens ſit tempore vacationis, tempore electionis faciendæ reuerſus erat, ibidem n.32
Vocatus non vocandus, ſi nec expectatur, non nocet electioni, & qualiter, vbi quod non poteſt agere de contemptu, qui non habet vocem in capitulo, ibid. n.33

Voluntas.

Voluntas teſtatoris difficulter mutari valet à quoquam alio, p.555.n 4
Voluntas Principis intelligitur talis, qualis eſt, iuris intentio, t.2. p.42. n.70

Votum.

Votum omittens caſtitatis, nunc Papæ reſeruatum, poteſt ab Epiſcopo diſpenſari, ſi Pontifex eius reſeruationem auferret, p.133.n.8
Vota quotidie recitandi *Orationem Dominicam*, aut dandi paruam eleemoſynam factam ob honorem diei, & temporis, ſi frangantur per dies plures non fiet peccatum mortale; ſecus ſi dies tantùm præfigatur, vt terminus, ne vltra illum voti executio differatur, cum deueniendo ex continua omiſſione ad grauem materiam deficiat vouens in re graui, p.135. n.23.24.& 25
Votum tacitum data opera ad decipiendum ſuperiorem, vt diſpenſet, ſeu commutet, facit vt ſuperior non diſpenſet, t 2 p.64. n.16. fallit, ibid. n.17
Vouens cenſeatur annectare obligationem ad diem regulariter in votis perſonalibus, ſecus in realibus, niſi aliud pateat ex intentione vouentis, vt exemplificatur, p.136. n.9. & p.137.n.10.11. & 12
Vota Violare plura in eodem die in materia leui, eſt læthale ex Thoma Sanchez, non ſic ex Suarez, & ambo exemplis probant, p.137. n.13. & 14
Vouens quotidie recitare *Pater noſter*, aut *Aue Maria*; & ſi per integrum annum orare deſinat, non peccat mortaliter: & quare etiam, ſi extenderet obligationem ad plures annos, p.133. n.21. & 22. verùm diſtingues cum Sanchez, ibid. n.23.24 & 25
Vouere quis non poteſt in materia leui ſub peccato mortali, ſiue materia ſit totalis, ſiue partialis voti, p.134 n.17
Votum eſt ad inſtar legis, p.135. n.18
Vouens poteſt etiam in materia graui ſe tantum obligare ad Veniale, ſecus in iuramento, p.131.n.22
Vota hominum ſunt abiicienda capitoſorum ſubtilium, atque alloquentium, p.182. n.11.& 12
Voti diſpenſatio non dicitur ſubreptitia eo quod narrans falſo, dicat eſſe iuramentum, vel contra, tomo 2.p.63. n.6.7. & 8

Vnigenitus.

Vnigenitus Salomon dictus eſt, quia Vterinus alius filius ſtatim mortuus eſt, qui quaſi non natus reputatur, p.114. num.22

Vniuerſitas.

Vniuerſitas oppidi poteſt conſumere Decuriones ſupernumerarios in ea creatos, p.207. n.31. 32. & 33. cum aliis, & ponitur caſus oppidi loci *de Freſneda*, in Epiſcopatu Chonchens.

Vſusfructus.

Vſusfructus non extinguitur relictus vxori per eius ingreſſum. Religionis, qui Monaſterio acquiritur, donec ipſa vixerit, p.409. n.35.

Vſusfructuarius.

Vſusfructuarius & non Dominus debet contribuere pro extirpandis Locuſtis, Bruchulis, &c. vbi quid de colono partiario *remiſſiuè*, p.278. n.22

Vſurpatio.

Vſurpatio qualibet iuriſdictionis Eccleſiæ à laico, maioris eſt incommodi, quam commodum quodlibet à laico oblatum Eccleſiæ, p.484. n.22

Vtilitas.

Vtilitas publica, ne laici nimis onerentur collectis, præferri non debet priuatæ Clericorum, p.256.n.49

Z

Zingari.

FActi ſpecies quorundam Zingarorum Valliſoleti in facie candenti ferro inſigniti, ad Eccleſiam Cathedralem è carcere publico reſtituti. Et vbi quarum litterarum ſigna, p.421. n.1. & 2
Zingari vulgo *Gitanos* habiti ſunt omnibus, & aliquando contra illos & Ægyptianas procedit ſanctum tribunal, ibidem num 3
Stigmatibus notari ſeruile eſt, ibidem n.4

F I N I S.

A.T. 1316634


INGENIVM
BR
SVPERAT VIRES